Universidad de Deusto
Biblioteca

LEYES
DE LA
PARTIDA

P. I. VII

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEXTA PARTIDA

EN SALAMANCA,

En caſa de Domingo de Portonarijs, Impreſſor de ſu Catholica Mageſtad.

1576.

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABLA DE LOS TITVLOS
de la Sexta Partida.

TITVLO. I. Que cosa es testamento. Folio. 2.
¶Titulo. II. Como deuen ser abiertos los testamétos q̃ son fechos en escripto en poridad. Fol. 11.
¶Titulo. III. Como deuen ser establescidos los herederos en los testamentos. Folio. 12.
¶Titulo. IIII. De las condiciones que pueden ser puestas quãdo establescen los herederos en los testamentos. fol. 21.
¶Titulo. V. Como pueden ser establescidos otros herederos en los testamentos en lugar de los que y fueren puestos primeramente a que dizen en latin substitutos. fol. 26.
¶Titul. VI. Como los herederos pueden auer plazo para conselarse si tomarã aquel heredamiẽto en q̃ fueron establescidos herederos, o non, e como se deue fazer el inuentario. Otrosi como deue la muger ser guardada despues de muerte de su marido quando dizen que finco preñada del. fol. 35.
¶Titulo. VII. Como e porq̃ razones puede ome desheredar en su testamẽto a aquel q̃ deue heredar sus bienes. E otrosi porq̃ razones puede perder la herencia aquel q̃ fuesse establescido por heredero en el, maguer non lo desheredassen. fol. 44.
¶Titulo. VIII. Como puede quebrantar el testamento aquel que es desheredado en el a tuerto a que dizen en latin, querela inofficiosi testamenti. fol. 53.
¶Titulo. IX. De las mandas que los omes fazen en sus testamentos. folio. 56.
¶Titulo. X. De los testamentarios que han de cumplir las mandas fol. 76.
¶Titulo. XI. Como se puede menguar la manda e fasta que quãtia a que dizen en latin, falcidia, o debitum bonorum subsidium, o Trebellianica. folio 79.
¶Titulo. XII. De los escriptos que fazen los omes a sus finamientos a que llaman en latin, codicillus. fol. 86.
¶Titulo. XIII. De las herencias q̃ ome puede ganar por razõ de parẽtesco, quãdo el señor della muriere sin testameto. fol. 87.
¶Titulo. XIIII. Como deue ser entregada la tenencia, o el Señorio de la heredad del finado al heredero quier la demãde por razon de testamento, o de parentesco. folio. 95.
¶Titulo. XV. Como deue ser partida la herencia entre los herederos despues que fueren entregados della. E otrosi de como se deuen amojonar las heredades quãdo contienda acaescies se sobre ellas en esta razon. folio. 98.
¶Titul. XVI. Como deuẽ ser guardados los huerfanos, e los bienes que heredan despues de la muerte de sus padres. fol. 102.
¶Titulo. XVII. Porque razones los q̃ son escogidos para guardadores de los huerfanos se puedẽ escusar q̃ lo nõ seã. fo. 110.
¶Titulo. XVIII. De las razones porque deuen ser sacados los huerfanos e sus bienes de mano de sus guardadores por razõ de sospecha que ayan contra ellos. folio. 111.
¶Titulo. XIX. Como deuen ser entregados los menores si algũ daño, e menoscabo recebieren en sus bienes por culpa de si mismos, o de aquellos que los tuuieren en guarda. fol. 112.

¶*Incipit sexta partita.*

1 a *Sabian ordenar.* Vtinã saperẽt & intelligerent, & nouissima prouiderent. Deutero. 32. capi. notatamen q omnis testatio præsumitur prudens, & ita debet coniecturari. argumen. l. Lucius. in fine. ff. de hæredi. Instit. & notat Bald. in. l. pen. columna prima. C. de impuber. & aliꝫ substitu.

Aqui comiença la Sexta partida deste libro: que fabla de los testamentos, e de las herencias.

1 b ¶*Plazer.* Quia scit enim cor testantis condito testamento, vt infra titulo primo. l. prima.

3 c ¶*Almas.* nam in testamento ponitur, vt soluantur debita testatoris, & vt læsis ab eo satisfiat: & ponuntur etiam legata pro anima sua. vt. l. 102. titu. 18. partita tertia.

4 d ¶*Sin contienda.* Hæc fuit vna de causis permissiõis testandi. vt adducit Guillel. Bene. in repetitione cap. Raynũtius. de testament. super verbo, testamentum. el primero. colũ. tertia. vbi ponit alias rationes. & addein frã titulo primo. l. prima. ibi, por el desacuerdo. & qui secundas nuptias cõtrahũt difficulter hoc facere possunt ob innumerabiles lites & rixas quæ inter filios & vxores primi & secundi matrimonij sequuntur.

¶*Titulus primus.*

Titulo primero, Que cosa es testamento.

1 e ¶*Cordura.* Hoc ne alias arguãtur de furore si irrationabilia iubent, nã eo ipso præsumuntur non compotes mentis tali tempore fuisse, nisi probetur contrarium. vt est text. iuncta gloss. in verbo, mentis. in. l. quidam in fuo. ff. de condi. instit. & probatur in. l. 42. ad fin. titulo nono. infrã eadem partita. l. 13. titul. 13. partita prima. vnde vt dicit Bart. in dict. l. quidam in fuo. cautela tabellionis esse debet, vt seriatim verba testatoris, quæ exprimit, ponat: vt ex eis colligatur: an sanæ vel incongruæ mentis fuerit. adde in materia text. & ibi Alberic. in. l. seruo. §. ineptas. ff. de legatis primo.

2 f ¶*Ternar.* Vltima enim voluntas immobilis perseuerat. 13. q. 2. capit. vltima. capit. cum Marthæ. versicul. cæterum. de celebra. missa. l. prima. C. de sacrosanct. eccle. vnde lex reputatur. in authentico. de nupt. §. di sponat. collatione quarta.

¶*Lex prima.*

Testamentum est quasi testatio mentis, & est duplex nũcupatiuum scilicet, & in scriptis, & eo facto cor testantis quietatur scandalaque inter succedentes remouentur, & debet testamentum in scriptis fieri corã septem testibus per testatorem vocatis & rogatis, & quilibet eorum scribat propria manu testatorem illud testamentum eo præsente condidisse, & si nõ scit scribere, eius mandato alius scribat. sigillẽt insuper illud quilibet proprio sigillo, vel alterius, si sigillum non habeat, & in fine literæ testator suum nomen scribat referendo se illud testamentum fecisse: & si nescit aut nequit alius eius mandato hoc scribat. hoc dicit.

¶*Palabras.* Va i let ergo argumẽtũ ab etymologia vocabuli. vt hic & insti. de testa. i prin. & in. l. i. Ad tit. ff. vbi Bartol. & &. C. de testa. & in decretal. insti. & i Bart. ff. de fur. l. 4. tit. 2. idem Bart. in j. & in. l. primo. colũ. tertia. ff. admunicipa. Abb. in capitu. cum secundum Apostolũ. 5. nota. de præben. vbi declarat, quando procedat istud argumentũ. adde quæ not. Alexan. in. d. l. prima. i principio. de acqu. possess. colũ. 7. hinc dicit Bal. in capitulo primo. §. si quis de manso. colum. finali. de controuer. in uesti. quod etymologia est resolutio vocis in proprium effectum rei quæ demonstratur, & bene: quia vt dixi Esau de Iacob fratre suo, iuste vocatum est nomen eius Iacob, supplantauit enim me, vt habetur Gene. cap. 27.

Estaméto es vna de las cosas del mundo, en que mas deuen los omes auer cordura e quãdo lo fazé, e esto es por dos razones. La vna, porque en ellos muestran, qual es la su postrimera voluntad. E la otra porque despues que los han fecho, si se murieren, non pueden tornar otra vez a endereçar los, nin a fazer los de cabo. Onde pues que en el comiençó desta partida, fezimos enmiẽte dellos. Queremos aqui dezir en este libro, de la guarda que deuen auer los omes quando los quisieren fazer. E mostrar que quier dezir testamento. E a q̃ tiene pro. E quantas maneras son del. E como deue ser fecho. E quales non pueden ser testigos enel. E como, e quiẽ lo puede fazer. E quando, e porque razones se puede desfatar. E que pena deuen auer los que embargan a los otros, g que los non fagan.

¶*Ley. I. Que quiere dezir testamento, e a que tiene pro, e quantas maneras son del, e como deue ser fecho.*

Estatio & mens, son dos palabras de latin, que quiere tanto dezir en romance como testimonio de la voluntad del ome. E destas palabras se fue tomado el nome del testamento. Ca enel se encierra, e se pone ordenadamente la voluntad de aquel que lo faze, e establesciendo h en el su heredero, e departiendo lo suyo en aquella manera, que el tiene por bien que finque lo suyo, despues de su muerte. E tiene grã pro a los omes el testaméto, quãdo es fecho derechamẽte, ca luego fuelga el coraçon i de aquel que lo fizo, e tuelle se

h ¶*Establesciendo.* Et in hoc instit. testamenti. vt in. §. ante hæredis. instit. de lega. & infra titu. 4. in fine. & testamentum sine hæredis institutione non tenet. vt in. l. fin. ff. de inr. codicill. & in. §. 1. Inst. de fideicõ. hæred. hodie vero per. l. 11. ordi. rega. tit. 2. lib. 5. ordina. tenet testamentum absq; hæredis institutione. In nouã rec. est. l. 1. titu. 4. lib. 5.

i ¶*Coraçon.* Nota hoc verbum.

Universidad de Deusto
Biblioteca Fray

4 a In noua rec. est. l. 1. tit. 4. libro. 5.

¶ *Ante siete testigos.* Hodie per. l. ordinamen. Regis Alfonsi, quæ seruari iubetur in. l. 3. Tauri sufficiunt quinque testes, quando testamentum nuncupatiuum fit sine tabellione. Et si cum tabellione sufficiunt tres. Exigitur tamen vtroque casu, quod sint vicini loci, vbi fit, & tales testes debent esse omni exceptione maiores, etiam in alio casu illius legis, vbi propter penuriam hominum nõ possunt haberi vltra tres testes. Nam cũ illa lex sit extraordinaria et minuat numerum testiũ requisitorũ hic, & de iure communi: debet intelligi & limitari, vt testes de quibus ibi, sint omni exceptione maiores: vt late tradit consulendo Decius. consil. 105. pro tenui facultate &c. colum. secunda. & 3. vbi plura allegat. inter cætera allegat consiliũ Petri de Ancha. 178. visis & diligenter inspectis. quitamen ibi loquitur in casu valde differenti: & si istud dictum Decij & aliorum quos ibi allegat intelligatur de teste infami infamia iuris: vel de eo qui alias non potest esse testis, vt habetur in. l. 9. &. 10. infra eodem plane procedit eius dictum. Si verò intelligatur de alijs, qui possunt esse testes in testamentis, non sunt tamen omni exceptione maiores, iuxta notata per glossam & Bartol. in lege. cunctos populos. C. de summa Trinita. & fide catholi. colum. quinta. & quæ dixi in. l. 8. titul. 16. parti. 3. dictum Decij est multum singulare, & tenendum menti, & secundum illud in auditorio regali pronuntiari audiui in causa cuiusdam testamenti facti in loco deserto, vbi tantum tres testes potuerunt haberi, quorum vnus nonerat omni exceptione maior: ego vero semper fui dubius super isto dicto: saltim in casu vbi ex natura vel qualitate loci alij testes haberi non potuerunt: cùm non sit quid culpæ imputetur testatori, cur alios non adhibuit, iuxta ea quæ tradit Alexand. consilio. 152. columna. 5. &. 6. volumine. 6. & Ioan. de Platea in lege. quotiens. C. de naufra. libr. 11. esset tamen attendendum an obiectus testis ex quo non potest esse omni exceptione maior: sit publicus vel non: vt in. l. prima. C. de testamen. & iuxta id quod habetur in dict. l. 8. titul. 16. ibi, de mala fama conosçidamente. alias durum est dicere, quod obiectus occultus testanti faciat, vt inualidetur eius testamentum. Sed quæro cum illa lex ordinamenti exigat, q testes sint vicini, an in dubio si non constet de alio domicilio præsumantur vicini? videtur quod sic, vt in simili notat Bart. in. l. de iure. ff. ad municipal. Ange. in. l. si cum exceptione. §. in hac. ad finem. ff. quod metus causa. vbi allegat. l. 1. in fi. ff. ad municipa. Et quod not. Angelus de Areti. in suo tractatu Maleficio. in parte, de Bononia. verſiculo. quid autem si dicta verba. & Felin. in capit. quoniam. de offic. ordina. vbi dicit, quod in dubio nullus præsumitur forensis. vide etiam Hippolyt. consil. 57. nume. 2. volumine primo. sed an sufficiat quod sit familiaris, vel seruiens alicui ex vicinis loci? videtur quod sic: nam & serui dicuntur de plebe. vt not. gloss. in capit. rogationes. de consecrat. dist. 3. Sed quid si testamentum fiat coram quatuor tabellionibus, an sufficiat? videtur quòd sic per id quod not. Glos. in authen. de hæredibus & falcid. §. hinc nobis. collatio. 1. super verbo, tabelliones. Bald. vbi hoc notat in authen. sed cum testator. verſiculo quæro pone. columna penul. C. ad legem Falcidiam. & an testamentum imperfectum propter defectum testium possit per principem cõfirmari tradit Lucas de Pẽa in. l. penulti. C. de decurio. lib. 10. & latius in. l. 1. C. de his qui in exilium dati sunt. vbi distinguit an res non sit integra: vt quia ex sententia vel alias hæres ab intestato hæreditatem possidet, & tunc non possit: aut res est integra, & tunc possit de plenitudine potestatis, non tamen sine causa, vide ibi latissime per eum. & vide quæ tradunt Bartolus & doctores in. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthumis. in quæstione ibi ad finem mota per Bartolum.

Et. l. 1. tit. 4. libr. 5. nouæ recopil.

5 b ¶ *O por escripto.* Potest enim testamentum nuncupatiuum fieri per scripturam tabellionis. vt in. l. 10. titulo. decimo octauo. partita. tertia. & notat glossa in. l. hac consultissima. §. per nuncupationem. in glossa. 1. C. de testamen. & debent scribi nomina propria testium cum duabus qualitatibus, circunstantijs, seu accidentijs: alias non dicuntur legitimè descripti, & certitudine demonstrati: vt notat Bartol. in. l. demonstratio falsa. in princip. quæstione. 7. ff. de conditio. & demonstratio. allegat. l. hac consultissima. in principio. C. de testamen. & tenet Ioannes Andre. in additio. ad Specul. titulo. de instrumento. edit. §. breuiter. in additione incipienti. Accursius. vbi dicit de nominibus & cognominibus testium. & tradit Alexander consilio. 151. videtur prima consideratione. columna prima.

dena, ⊖ departe las otras sus cosas. La otra manera, es a que dizẽ en latin, testamentum in scriptis, que quiere tanto dezir, como manda que se faze por escrito, e non de otra guisa[c]. E tal testamento como este, deue ser fecho ante siete testigos, que sean llamados, e rogados[d], de aquel que lo faze: e ninguno destos testigos, non deue ser sieruo: nin menor de catorze años: nin muger, nin ome mal enfamado[e]. Otrosi dezi-

c ¶ *E non de otra guisa.* Id est, cùm testator vult testari in scriptis, non ad probationem voluntatis: sed ad substantiam testamenti, ita quòd scriptura sit de substantia, vt in lege. contractus. C. de fide instrumento.

d ¶ *Que sean llamados e rogados.* Quid in testamento nuncupatiuo? de 7 iure communi idem est, quod debent testes esse rogati. vt in lege. hæredes palam. §. fi. ff. de testamen. & lege. hac consultissima. §. per nuncupationem eodem titulo. & tradit Alexand. consilio. 70. volumine secundo. per istam tamen legem videtur, quod hoc solum exigatur in testamento in scriptis: cùm supra cum disposuit de testamento nuncupatiuo, nihil disposuit de rogatu testium: hic vero disponit esse necessarium in testamento in scriptis: & sic per locum ab speciali videtur hæc lex hoc decidere: cuius fundamentum potuit esse quia etiam de iure canonico dubium est, an exigatur quòd testes sint rogatii in testamento nuncupatiuo. Cum Anto. tenuit quòd non in capitulo cùm esses. de testamen. licèt Alexander in dicto consilio. 70. aliter voluerit, allegans Ioannem de Imola in dicto capitulo. cum esses. vbi de hoc per eum. columna. quinta. post Franciscum de Albergo. de Aretio. Tene, quod etiam in nuncupatiuo exigatur, quod testes sint rogati, vt habetur in. l. 12. titulo. decimo octauo. partita tertia, & infra eodem lege quarta & sexta. nota tamen, quòd licet notarius non attestetur de Rogitu testium poterit tamen probari per duos testes, quod fuerunt rogati secundum Baldum, quem vide in lege secunda. columna secunda. C. de bonorum possessio. secundum Tabulam. imò secundum eũdem Baldum in lege. hac consultissima. in principio. C. qui testamen. facere possunt. si testis subscripsit, vel passus est tacere, quòd describeretur testis ex hoc videtur rogatus argumento legis. cũ ostendimus. §. fina. ff. de fideiussor. tutor. & tenet etiam Paulus de Castro. in dicta. l. hac consultissima. in principio.

e ¶ *O in ome mal enfamado.* Videtur hic esse casus, quòd in testamento in 8 scriptis non solum repellitur testis, qui est infamis infamia iuris: verum etiam si sit infamis infamia facti: dum tamen talis infamia sit multum nota. facit lex octaua. titulo decimo sexto. partita tertia. Baldus tamen in capitul. primo. an remoueri debeant testes, qui pares esse desie. dicit, quòd si testis est notatus infamia facti tantum, valet eius testimonium, si aliquid testi suffragatur. verbi gratia dicit Baldus. si testamentum fuit scriptum manu testatoris, & testes subscripserunt: nam licet ista priuata scriptura non faciat plenam fidem, facit tamen admiculum, quod viua voce testium confirmatur. allegat legem primam. C. de testamen. quando vero talis testis notatus infamia facti, non habet pro se admiculum tunc in actibus solennibus non admittitur. vt nota. ff. de senato. lege. Cassius. sed in alijs admittitur: adhibetur tamen ei minor fides: si grauiter infamatus sit apud bonos & graues. Sed si ex causa leui non putat, quod iudex debeat hoc multum ponderare, quæ verba Bald. tu multum nota. & certè de mente huius legis multum videtur, quod in testamento in scriptis non admittatur testis grauiter apud bonos & graues infamatus, ex graui crimine: licèt tantum sit infamia facti. & licet alias habeat talis testis pro se admiculum testamenti subscripti à testatore & testibus vt hic habetur. Tu hæc considera, & tene menti. pró quo etiam facit, quia ista videtur causa grauis, quæ æquiparatur criminali: & in criminalibus grauibus repellitur testis infamis infamia facti, vt dixi in dicta lege octaua. vbi vide & quæ dixi supra eadem lege. in glo. in verbo, siete testigos.

9 a ¶ *Otrosi dezimos.* Ista. l. vt vides & sequentes ponunt formam testamenti in scriptis, & istis legibus non cauetur, quod hat ante tabellionem: imo quod potest fieri sine tabellione led. l. 1. de Toro, quæ hodie est in vsu, circa formam istorum testamentorum in scriptis, exigere videtur tabellionem, & ita intellexit. l. illam Michael de Cifuentes vnus interpretũ ſlictarum. ll. decẽs ex hoc corrigi istas leges partitarum. & ll. iuris cõmunis vt asserit ipse parum post principiũ commenti illius. l. 3. alius ⊖ glossator Didacus de Castello aliter sentit, & meliùs iudicio meo. in glo. su per verbo, testamẽto cerrado, verſicu. sed quæro forte non repetitur tabellio, & ad hoc ponderat & bene verba illius legis in fine, in quantum inualidat testamentum in scriptis, in quo dicit numerus septem testium & nõ alias, & sic à contrario sensu si deficit tabellio, illa lex non inualidat testamentum: subdit tamen & etiam bene, quod quando non interuenit tabellio, erit necessaria publicatio testamenti coràiudice & attestationes testium partibus quæ possent lædi citatis, redigentur in publicam formam: ꝺd non erit necessarium quando sit coram tabellione, vt dicit gloss. ad hoc semper allegabilis in. l. secunda. ff. quemad mod. testa. aperi. Tene ergo quod non sunt correctæ istæ. ll. partitarum, & si deficiat tabellio: quia non reperitur, vel dato quod reperiatur, si testator testari voluit secundum formam harum legum, & non cum tabellione expedit enim iura iuribus concordare. c. cum expedit. cum concordant. de electio. libro sexto. & euitandae st legum correctio: nam lex Taurina tantum voluit tollere dubium, quod oriebatur ex lege ordinamẽti, scilicet an illa lex (minuens numerum testium requisitorum à iure communi, & per istas leges) procedat in testamento in scriptis, in quo lex tauri disposuit quod non innouauit in aliquo solennitatem testandi in scriptis, dict. l. ordinamenti. istud ergo dubium, dicta. l. noua tollere voluit: non vero corrigere istas leges in casu suo.

In noua rec. est. l. 1. tit. 4. libro. 5.

f ¶ *En poridad.* Potest ergo fieri testamentum in scriptis, ita quòd testes sciant contenta in eo, vt innuitur hic, sed an tale testamentum, in quo testator totam voluntatem suam expresit coram testibus & nihilominꝰ de ea facit scripturam manu sua vel alterius, & ipsam clausit: & fecit ea subscribi à testibus & sigillari & seruauit cõtenta in lege precedenti, an istud dicetur in scriptis ob obseruatiõem formæ, vel nũcupatiuũ? Cynꝰ in lege. hac consultissima. §. per nuncupationem. dicit, quòd tale testamẽtum habens duplicem formam dicetur testamentũ in scriptis: & etiam nuncupatiũm non est de substantia testamenti in scriptis, q testes ignorent ibi contenta, & poterit hoc esse vtile, quia si testes ignorarent & sic esset mere in scriptis si deficeret subscriptio vnius testis, vel aliquid aliud, testamentum esset nullum: si vero haberet istam duplicem formam, poterit tali casu valere, vt nuncupatiuum: & poterunt testes examinari ꝑ eo & ita etiam tenet Paulus de Castro. in dicto. §. per nuncupationem. Quod tamen videtur debere intelligi quãdo testator non se arctauit, vt vellet testamentum suum valere, vt in scriptis, vt est de mente Angel. in. l. prima. §. sin autem. ff. de hæred. instit. & satis probatur in ista l. partitarum supetius. cum dixit. e non de otra guisa. & adde Bart. in l. fi. ff. de iur. codicillo. & Alberic. in dict. §. per nuncupationem. Si vero testator non expresit voluntatem suam coram testibus, tunc testamentum in scriptis quod ex aliquo defectu solennitatis esset nullum non poterit valere, vt nuncupatiuum, vt voluit Cynus & Albericus in dicto. §. per nuncupationem, & habetur in quandam decisione Neapolitana. numero. 143. colum. secunda. aduerte tamen quia sufficeret ita expresio voluntatis etiam implicitè. vnde si diceret coram testibus velle talem scripturam esse suum testamentum, licèt coram testibus nõ exprimat nomina hæredum, vel legata, quæ facit, tenebit dispositio, vt testamentum nuncupatiuum, licet non posit valere, vt in scriptis ex aliquo defectu, quando non alias constaret: quòd voluit testator se arctare ad testãdum in scriptis, vt concludit Paul. de Cast. in. l. hæredes palam. in prin. ff. de testa. & latè tradit Alex. consi. 176. volu. 5. & Soci. consi. 142. volu. 2. sed quid in dubio an dicetur ꝙ noluit se astringere, vel aliud? Ioan. de Blinoso doctor antiquus relatus ab Alber. in. d. §. per nũcupationẽ, vult recurrendum tunc esse ad coniecturas, nam si testator seruauit aliquas ex solennitatibus, quæ non exiguntur nisi in testamẽto in scriptis veluti subscriptiones & sigillationes, tunc si deficiat aliquid ex solennitatibus, non valebit, vt nuncupatiuũ, quod Albe. ibi limitat q̃n testator nomen hæredis exprimeret coram testibus: quia tunc si testamentum non valet ex vna forma, valebit ex alia. cùm nõ sint formæ contrariæ, sed diuersæ quæ se simul cõpatiuntur. Cùm ergo idem sit non inarenomẽ hæredis implicitè, ꝙ explicitè iuxta doctri. Bart. in. l. si ita scripsero. ff. de cond. & demo. & dixi supra. videtur ex mente Alberici ꝙ in dubio non sit recurrendũ ad dictas coniecturas, an seruauerit dictas solẽnitates vel ne. & istud etiã voluit Soci. in. d. consi. 142. & ibi respon. ad. d. l. hac cõsultissima. in prin. nam dicit ꝙ illa. l. tantũ. declarare intendit q̃n valeat testamentũ in scriptis & dicatur solẽniter factum, & quando non: non intendit declarare aliquo modo quando testator

mos[a], q̃ cada vno dellos deue escreuir su nome en la fin del testamẽto, diziẽdo assi[b]: yo fulano so testigo deste testamẽto, q̃ lo fizo tal ome, nõ brãdo lo, seyẽdo yo delante. E si alguno dellos nõ sopiere escreuir, qualquier de los otros lo puede fazer por mandado del. E demas desto deuen poner todos los testigos, sus sellos, en la carta del testamẽto, cõ cuerdas pendientes. E si alguno dellos, nõ ouiesse sello, puede esto fazer con sello de otro. Otrosi dezimos, q̃ el fazedor del testamento, deue escreuir su nome en la fin de la carta, diziendo assi, yo fulano otorgo que fize este testamento, en la manera q̃ es escrito en esta carta. E si nõ supiesse, o nõ pudiesse escreuir, bien lo puede fazer otro[c] por mandado del.

¶ *Ley. II. Como puede ome fazer testamento en escrito de manera que los testigos non sepan lo que yaze en el.*

En escrito queriẽdo alguno fazer su testamento segun dize en la ley ante desta, si por auentura lo quisiere fazer en poridad que non sepan ninguno de los testigos lo que es escrito en el puede lo fazer desta manera. Deue el por su mano mesma escreuir el testamẽto, si sopiere escreuir, e si nõ deue llamar a otro qual quisiere, en quien se fie, e mãde lo escreuir en su poridad. Despues que fuere escrito, deue doblar la carta, e poner en ella siete cuerdas, con que se cierre, de manera que finquen colgadas para poner en ella siete sellos, e deue dexar tanto pargamino blãco de fuera, en que puedan los testigos escreuir sus nomes, e despues desto, deue llamar e rogar tales siete testigos como dize en la ley ante desta, e mostrar les la carta doblada, e dezir les assi. Este es mi testamento: e ruego vos que escriuays en el vuestros nomes, e que lo selleys con vuestros sellos. E el otrosi deue escreuir su nombre en el sigillent ipsi, & subscribant, & testator coram eis, vt supra. l. proxima. hoc dicit.

10 b ¶ *Dizjendo assi.* Adde. l. pe. ff. eodem.

11 c ¶ *Lo que de hazer.* Nota bene, quia de iure communi, quòd vnus possit subscribere per alium non ita expressum erat. Sed quid si testis nequit subscribere nimia senectute, vel tremore, an tunc eius manus capietur per aliquem peritum & dirigetur ad scripturam? Lucas de Penna in. l. nulli. C. de numera. & actua. libro duodecimo. tenet ꝙ sic: Siis cuius manus tenetur sit sanus mente. & fiat ipso mandante in præsentia testium. Quod dictum forte alibi non reperies.

12 d ¶ *Consello de otro.* Adde. §. possunt. institu. de testamen. & l. si vnus. C. eodem.

13 e ¶ *Fazer otro.* Adde. l. hac consultissima. in principi. in versic. quod si literas. C. qui testa. facer. pos. & l. cum antiquitas. in versic. cum autem. C. eod. vbi declaratur & corrigitur in parte dispositio. d. versi. quod si literas. & vide. d. l. 3. in ordina. tauri.

Et. d. l. 2. tit. 4. lib. 5 nouæ rec.

¶ *Lex. II.*

14 Si quis vult in scriptis testari, & secretè claudat literam vbi scripta est dispositio, & apprehendat septem chordulas pro sigillis testium ponendis relicta parte chartæ munda vbi testatoris & testium subscriptiones apponantur: dicatque testator testibus, quod intra continetur fore suum testamentum, rogans eos quod sint testes, de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicatur voluisse testari in scriptis, & quando non. Vnde dicit, quòd non est absurdum dicere, quod illa. l. intelligatur quando apparet, quod in scriptis testari voluit: alias autem non præsumatur hoc voluisse, quando non potest valere vt in scriptis quod disposuit, licèt possit vt nuncupatiuum per. l. miles qui destinauerat. ff. de testamen. milit. & ista pars dicit probari male fisté: nam testamētum est actus, qui potest fieri in scriptis & sine scriptis. vt in dict. l. hac cōsultissima. in principio. & in. §. per nuncupationem, & etiā habetur ī istis legibus partitarum. Itēvalidum est argumētum de contractibus ad vltimas voluntates. l. seruum si lij. § eum qui chirographū. cum concordant. ff. de legatis primo. Sed in contractibus, qui possunt fieri in scriptis & sine: non censentur partes voluisse celebrare in scriptis, licèt voluerint scripturam confici nisi expresserint se velle in scriptis contrahere. glo. nota. in. §. 1. in fi. de empt. & vendi. quæ cōmuniter approbatur, secundum eum. ergo idem dicendum in testamento, vt non dicatur in dubio testator se restringere ad testamentum in scriptis, ex quo hoc nō expresit, & maxime ista procederent, si esset apposita clausula consueta, q̄ testamētum vult testator valere meliori modo, quo potest: vt ibi latiùs pe cū. Pau. tamen de Castr. in. d. l. hæredes palam. in fi. vult testatore se voluisse restringere ad testandū in scriptis, quando fecit testes sigillare (vt dixi) & idem vult Alexan. in. d. consi. 176. vbi hoc limitat quando adesset dicta clausula, testamentum valeat meliori modo quo potest. Et sic Doctores sunt varij in hoc: mihi vero magis placet, vt in dubio quando testator palam non expresit coram testibus nomen hæredis, & voluntatem suam, (prout fit in testamento nuncupatiuo: sed adhibuit solennitates testamenti in scriptis, licèt implicitè declarare videatur iuxta doctrinam Bart. in dicta. l. si ita scripsero,) quod tunc videatur restrinxisse se ad formam testandi in scriptis: neque valebit vt nuncupatiuum, vt videtur esse communis intentio doctorum in dicto. §. per nuncupationem. & Pau. & Alexan. vbi suprà, & sic probat hoc ista lex partitarum, cum suprà proxima, ibi cum dixit, e non de otra guisa, quasi velit quòd qui vtitur forma testamenti in scriptis, eo ipso probatur quòd non vult testari nuncupatiue: & etiam probari videtur in dicta. l. tertia tauri cùm vult, quod testamentum factum siue testibus modo de quo ibi nullam fidem faciat in iudicio vl extra. facit etiam quod dixi in. l. sexta. infra eod. qui enim eligit vnam viā, videtur renunciasse alteri. l. pantonius. ff. de acquiren. hæredi. l. multum. C. si quis alter. vel sibi. Si tamen ex alijs coniecturis elideretur ista præsumptio, & appareret testantē aliud voluisse: vt est, vbi adest dicta clausula, vel alia quæ hoc ostenderet: tunc valeret etiam vt nuncupatiuum ex communi mente doctorum. Tene hoc menti, quia est passus quotidianus & in contingentia facti dabit tibi honorem.

Et in. l. 2. titu. 4. li. 5. nouæ recopil.

a ¶ *Su nome.* Quid autem hodie in testamento nuncupatiuo facto iuxta. l. ordinamentorum, an requiratur testatoris subscriptio multotiens dubitari vidi in regio auditorio: nam videbatur, quod non ex quo. l. tertia. in ordina. tauri subscriptionem tantum exigit in testamento in scriptis, in nuncupatiuo autem vult seruari solennitatem l. ordinamen. vbi nihil habetur de subscriptione testatoris. & si nuncupatiuum testamentum fiat coram tabellione, neque obstare videtur pragmatica de Alcala exigens subscriptionē partis in instrumento: nam illa debet procedere generaliter in omnibus alijs instrumentis extra testamenta, non vero in testamentis, quibus est per alias leges certa forma data. non enim generalis prouisio extendi debet ad ea, de quibus specialiter est prouisum, vt in. l. tertia. titul. 10. infrà eod. parti. l. fed & si per prætorem. §. deinde. ff. ex quib. caus. maio. Bartol. in. l. talis scriptura. §. fi. ff. de legatis primo. & in. l. sanctio legum. ff. de pœn. item dicta. l. Taurina facta fuit, post dictam pragmaticam de Alcala. Et cum non exigat istam subscriptionem in testamento nuncupatiuo: sed quod seruetur tantum dispositio. d. l. ordinamēti. videf decidisse istud dubium, vt non sit necessaria in testamentis nuncupatiuis talis subscriptio. In contrarium tamen videtur quod dict. pragmatica de Alcala exigit suæscriptionem partis in omnibus instrumētis, & appellatione instrumētorum cōtinentur testamenta & vltimæ voluntates, vt patet in l. si idē. in prima glos. C. de codici. Præterea militat eadem, imò fortior ratio: ne falsitas cōmittatur, quæ ratio magis vrget in testamētis, quàm in alijs instrumentis, & bene facit ad hoc, q̄ not. Lucas de penn. in. l. Mediterraneæ. C. de anno. & tribu. libro decimo. versic. sed pone constitutio regni, & quasi in terminis, videtur pro ista parte decidi in decisio. Neapolita. 166. quam vide vbi pulchre allegatur pro vtraque parte. & istud credo verius & tutius nec obstat dicta. l. tauri quæ solum venit ad declarandum numerum testium. vt dixi suprà in glos. super verbo otrosi dezimos. nec fuit eius intentio corrigere disposita per dict. pragma. de Alcala. neque etiam obstat primū quòd non procedit in casu isto ex quo hæ solennitates venirent ex diuersis legibus: quia tunc etiam in alibi specialiter prouisis seruari debet. l. generalis aliam solennitatem addens, contraria vero loquuntur quando specialis & generalis prouisio est in eadem dispositione.

Et iu. d. l. Et ad. tit. ff. & C. & in ff. de mi lita. testa. Quæ in nona rec. est. d. l. 2.

Et di. l. 1. tit. 4. li. 5. Et. l. 1. tit. 4. libro 5. nouæ rec. Quæ in nouæ rec. est. l. 2. tit. 4. li. 5.

b *Contra testigos.* Quid autem si coram testibus subscribat in fine scripturæ testamenti, quia scriptura illa non fuit inuoluta seu tecta alio papyro albo, vt vidi de facto, an sufficiat? videtur quod sic: cum talis præsumptio non vitiet actum & quia hoc probatur ex. l. hac cōsultissima. in principio. C. qui testamē. facer. poss. de qua ista sumpta est, & quia subscriptio operatur, vt videatur, totum instrumentum a subscribente. vt notat B. ād. in authentica contra qui propriam. C. de non numera. pecunia. & quando est scriptum propria manu non exigitur subscriptio alia, vt in. l. cum antiquitas. in fine. C. de testament. ergo idem operabitur, si subscripserit in fine scripturæ, vt dixi. Item ex quo coram testibus subscribit in eodem contextu ordine intellectus, perinde est ac si in fine testium subscribat argumento. l. lecta. ff. si certum petatur. Item neque ad hoc repugnare videtur l. tauri. licet testamentum in scriptis fiat coram tabellione. ex quo reperitur subscriptio testatoris, & testium super scriptura testamenti, & ita fuit pronunciatum.

¶ *Lex. III.*

In confectione testamenti non diuertat testator antequàm perficiat ad alios actus extraneos nisi naturæ aut infirmitatis necessitate hoc dicit. Concord. cum. l. cū antiquitas. C. eodem. titu. &. ff. eodem tit. l. hæredes. §. fina.

c ¶ *Estranes.* Si ergo fiat contractus vel donatio inter viuos, licet tenebit contractus, vel donatio iuxta gl. ff. in. l. hæredes palam. §. final. ff. eodem. vitiabitur tamen testamentum, si corpto testamento diuertatur ad conctractum super re extranea ab his, que tractantur in testamento. vide per Ioannem de Imol. post Baldum in dicto. §. fina. & per Oldraldum consilio. 114. & quid si legetur aliquid parti culariter alicui, & dicatur quòd si reuocauerit testamentum, ex nunc donat inter viuos. an adhuc possit reuocari tanquam impeditiuum liberi arbitrij? vide per Bald. in. l. fancimus. in fine. C. de testamen. & in. l. cum antiquitas. in principio. C. eodem. & Socin. in consilio 73. difficultatem faciebat. columna secunda. volu. 3.

¶ *Lex. IIII.*

Miles in castris cum duobus testibus vocatis & rogatis in prælij discrimine constitutus quando posit & velit etiam cum sanguine

in armis vel in terra vel arena scribens testari potest: & valebit quod disposuit: dum tamen duobus testibus probetur: sed non occupatus in expeditione et testabitur, vt quilibet paganus. h. d.

1 a ¶ *En hueste.* Id est in expeditione militari.

2 b ¶ *Llamados.* Adde legem. Diuus. ff. de testamen. milit.

3 c ¶ *Dos omes buenos.* Adde legē Lucius. ff. de milita. testam. & in. l. milites. C. eodem.

4 d ¶ *Que se acertasen y.* Quia videtur verbo vel scripto, vt supradictum est cum testātem. & videtur velle hæc lex in isto verbo, q̄ non sufficeret, quòd probaretur per duos testes, q̄ talis scriptura erat manu talis militis: ex eo q̄ cognoscūt formam literę manus eius, vel si probaretur p comparationē literarū. licet Ioannes Faber in. §. planè. Institute eodem. de testamē. milita. aliud voluit. ita intelligens. l. Lucius. ff. eodem. & intelligē istam. l. procedere quando miles decessit in bello vel statim post quam fuit extractus à bello, secundum Angelū & Alexan. in. l. milites. C. eodem.

1 c ¶ *En servicio de Dios e del Rey.* Procedit ergo hoc priuilegiū, q̄ milites vadūt ad bellum licitū, vt hīc & tangit Ioā. Fab. in rubr. de testa. militis. An aūt istud priuilegiū competens militibus extendi etiā possit ad peregrinos, qui peregrinatur Romā, vel ad sanct. Iacobum. vel alias? Ange. voluit q̄ sic in authentico. de non aliē nan. §. quod autem. colla. 2. & in authentic. omnes peregrini. C. cōmu. de succesio. vide per Alex. in. l. fi. C. de testam. & pro isto dicto facit etiam ista. l. in quantum dicit, en seruicio de Dios. nota bene ad limitationem. l. ordina.

¶ *Lex. V.*

Si quis principis indulgentia efficiatur testabilis, secundum ius commune debet testari. Præterea valet testamentum in quo solus princeps est testis. hod.

1 f ¶ *En la manera que los otros omes.* Concordat cum. l. si quando. in princ. C. de inofficio. testa. vbi vide per Bal. & dost. & hoc ideo, quia ibi concessio super prohibitis de iure communi fecus si concessio fieret super ampliatione, alias cōcessorū, vt declarat Bald. in. l. milites. col. 2. C. de testa. militis. loquens de statuto Venetorū. & adde, q̄d notat Bal. in. l. fi. col. 2. C. de fide icom. vbi dicit, q̄ quando talis licentia testandi concedit, intelligitur secūdū consuetudinē loci, & vide eundē Bal. in plud. seu. co. 9. & cū his quæ dicit Bal. i. d. l. milites. cōcordare videt Albe. in d. l. si q̄s. in prī. & nota ex ista. l. q̄ rescriptum principis in quantū possibile est, debet reduci ad ius cōmune adde. c. causam quæ. de rescript. & ibi per Abb. & vide Alex. consi. 3. volu. 1. versi. 3. probatur.

2 g ¶ *El Rey tan solamente.* Principe enim auctorante nulla potest esse fraudis suspicio, vt & alias tradit Ioan. de Plat. in. l. fi. C. de vendēd. reb. ciuita. l. 11. & in. l. fi. C. de locatio. prædio. ciui. eo. lib. & præsertur honoratus, vel cl. ctus à principe. l. 1. & ibi idem Platea. C. de protecto. & do mest. lib. 12. & qui residēt in præsentia principis, sunt digniores cæteris, vt dicit Bald. in. l. 1. ff. de offic. proconsul. Adde circa ea quæ operatur præsentia principis. Ioā. de Plat. in. l. probatorias. C. de diuer. off. li. lib. 12. & qd si testamētum fit coram Duce vel Marchione, seu alio dño in terris suis, videf idē dicendū: si ille aliū in tempore alibus non recognoscit sui periorem. & q̄ ita debeat intelligi, quod dicit Baldus in l. Sanctimus. in princip. C. de donationib. & qd dicit Guillel. Benedi. in repetitio. ca. Raynuntius. de testa. in parte, te stamentum. la 1. col. 10. versi. 8. fallit.

¶ *Lex. VI.*

En que manera pueden los aldeanos fazer sus testamentos.

Aldeano alguno queriendo fazer su testamento en escripto, si en aquel lugar do el morare non pudiere auer siete testigos que sepan escreuir, puede fazer su testamento delante cinco testigos que sean llamados para esso, e que fescriuan sus nomes en la carta del testamento. E si por auentura todos cinco non supieren escreuir puede escreuir vno dellos, el que lo supiere fazer por si, e por los otros. Pero tal testamento como este, que se faze ante testigos, que non son todos letrados, non deue ser fecho en poridad[h], ante lo deue fazer leer paladinamente ante los testigos, que se acertaron y porque nō pueda ser fecho y engaño[i].

h ¶ *En poridad.* Nota hoc: nā per hoc verbū reprobat opinio Azonis in

1 Indultum est rusticis vt in rure deficientibus septem testibus cum quinque subscribentibus, vel vno pro alijs testētur. & in eorum præsentia, testamē tum ordinetur hoc dicit.

¶ *Ley. VII. Como vale el testamento que el padre faze entre sus fijos, maguer nō sea fecho acabadamente.*

merced, les otorgan poderio de los fazer, en tal caso como este dezimos, que este a quien es otorgado, deue fazer su testamento en la manera que los otros omes[f]. Otrosi dezimos, que si algund ome honrrado, pidiesse merced al Rey, q̄ estouiesse delante quādo el fiziesse su testamēto, si gelo otorgasse que se acertasse y, quando lo fiziesse, q̄ tal testamēto vale maguer non sea y escrito otro testigo, si non el Rey tan solamente[g].

¶ *Ley. VI. En que manera pueden los aldeanos fazer sus testamentos.*

¶ *Ley. VII.*

Potest quis testari inter liberos solū cū duobus testibus, sed relicta in tali testamento alijs extraneis sunt inualida: nisi testator & omnes filij subscribant testamentū laudātes, vel si ipse testator totum testamentū scribat, & in fine dicat omnia in eo contenta volo fore firma. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Non seria valedero.* Quid si testamentum fierèt in terris infidelium? vide per Bal. in l. 1. C. quemadmo. test. aperiam. vbi tenet quòd valebit testamentum ibi factũ, secundum merum ius gentium, quod presumi tur ibi vigere, nisi contrarium probetur. & quòd ita de facto respondit in testamento cuiusdã mercatoris de Anchona. & sic ibi vult, quod valeat cum duobus testib[a]. & de isto dicto Bal. meminit doctor de palat. Rubeos in sua elegan. repetitione. c. p vestras. in introductione. colu. 7. & qd si testamentũ esset factum in portu maris iuxta terrã [illegible] racenorum, vide per eundẽ Bald. in rubri ca. ff. de rer. diuis. colu. 4. ver sic. sed quærit an port[s] maris

2 b ¶ *A los fijos.* Hodie verò ex. d. l. 3. Tauri cadẽ solẽnitas debet seruari inter filios, quæ inter extraneos, quæ lex procedit & si testetur in scriptis ex mente & verbis illius legis & ita ibi dixit Michael de Cisuentes. & bene in gl. illius legis.

In no. re. est. l. 2. tit. 4. lib. 5.

c ¶ *Dos testigos.* De iure communi sufficiebãt duo testes mares, vel fœminæ & non rogati, vt notat gloss. in authentica. q sine. C. de testa. & in l. fina. §. in omni. C. de codicil. hodie tamen per. l. ordina. & d. l. Tauri videtur, q etiam in testamento inter liberos testes debeat esse masculi. Et nõ fœminæ vt vult Didacus de Castello in gloss. d. l. 3. super verbo, siete testigos. eius tamen fundamenta non multum vrgent. Et forte in puncto iuris in testamento inter liberos verius esset contrarium, cum istud fuerit omissum, tam in l. ordinamenti, quam in l. Tauri. quæ tantum locutæ fuerunt in numero testium: non autem in qualitate masculinitatis. Et sic tanquam casus omissus deberet remanere sub dispositione iuris communis. l. commodissimè. ff. de liber. & posth. l. fi verò. §. devi ro. ff. solut. matri. l. præcipimus. C. de appell. & l. Sancimus. C. eod. cogita tamen, quia ex quo dicit. l. ordinamenti communiter semper fuit in testecta de testibus masculis, & recẽ quia mulieres non possunt esse testes in testamento. vt infra eo. l. 9. l. Taurina, quæ ad illam se refert, & si testetur inter liberos, satis videtur velle, quòd & testes sint masculi, & istud est rutius.

Et ĩ dictis ll. 1. & 2. tit. 4. lib. 5 nouæ rec.

Quę est l. 3. & d. l. 2. nouæ rec.

4 d ¶ *Rogados.* Nota q quando fit diuisio hæreditatis à patre inter filios testes debent esse rogati. quod nota ad. l. fina. C. famil. hercis.

5 e ¶ *Heredasse.* Large accipe siue per viam legati vel institutionis, vt in. l. fin. C. famil. hercis. & l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & hoc etiam innuitur in ista. l. ad finem.

6 f ¶ *Seria valedero.* Limita & intellige, quando filij essent æqualiter instituti: secus si inæqualiter, vt consuluit Ludouicus Roman. consilio. 385. mouetur ex dicto Speculatoris. titulo de instrumento. edit. §. compendiose. versicu. quid si pater habens tres filios. dicens quòd priuilegia quæcunque quæ habet paternum testamentum factum inter liberos, procedunt quando pater habens plures filios, in omnium fauorem disposuit: secus si in fauorẽ vnius, & in odiũ aliorũ. & dicit Decius consil. 105. ad finem, q ista decisio multũ videtur æqua & naturalis, quo ad me tamen non caret scrupulo. & contra eam tenet Paul. de Castr. in. l. hac cõsultissima. ad fi. C. qui test. face. poss. sed quia parum mouẽt: ideſt hodie ista quæstio, ppter dispositionem. d. l. Tauri, non insisto. Limita etiã ista. l. quãdo filij essent instituti: secus verò si extranei, & legata essent facta filijs: vt adducit Socin. consil. 5. volu. 3. ad finem. & nota bene, q testamentum conditum inter liberos semper censetur habere clausulã, q valeat omni meliori modo, quo põt. l. cohæredi. §. cũ filiæ. ff. de vulga. & pupilla. tradit Alexã. in. d. §. ex imperfecto. ad finẽ.

¶ *En escripto.* 7 Quo ergo dictũ est in principio huius. l. p cedit in testamento nuncupatiuo verbo ten[r] vel cũscriptura, in qua adfuerunt duo testes, quæ verò sequuntur, procedũt quãdo testamentũ fit per scripturã nõ nuncupatiuè: sed in scriptis: sed minus perfectè. ita declarat Azo. C. eo. in summa. col. ante pe. versicu. Sed nostri doctores. gl. in authentica. quòd sine. C. eod. titu.

testamento es escrito, deue soescreuir el padre diziẽdo assi, este testamento q̃ fize quiero que sea guardado: otrosi deuen dezir, e soescreuir los fijos, este testamento que fizo nuestro padre otorgamos lo. La segunda manera es, que si el padre supiesse escreuir, que lo puede fazer de su mano, diziendo en el los nombres de todos sus fijos, e todo su testamento en que manera lo faze, e como lo ordena, e sobre todo deue el assi escreuir, todo quanto en este testamento escreui, quiero que sea guardado. E en el testamento que fuesse fecho en alguna destas dos maneras, puede el padre mandar algo a ome estraño, e si quisiere puede franquear sus sieruos, pero ha menester que tal testamento sea fecho ante dos testigos[h] a lo menos, rogados[i], e llamados para esto.

¶ Ley. VII. Como puede mudar e reuocar el padre el testamento que ouiesse fecho entre sus fijos.

MVdar e reuocar puede el padre, o el auuelo, el testamento, o la manda que ouiesse fecho entre sus fijos en alguna de las maneras [k] que diximos en la ley ante desta, faziendo despues[l] otro testamento acabadamente, ante sierat Azo. C. eo. in summa. col. ante pe. versicu. Sed nostri doctores. gl. in authentica. quòd sine. C. eod. titu.

h ¶ *Dos testigos.* Quid in testamento ad pias causas, vide in. c. relatum, de testa. & in. c. cùm esses. eod. titu. & quid si testamentum fiat tempore pestis, vide Alex. in. l. fin. C. eod. & late per Franciscum de sancto Nazario in suo tractatu de peste. fo. 37. cum sequenti. quid si testamentũ fiat in mari. vide Cepol. in tractatu de seruitu. in ca. de portu. & quod habetur in. l. 1. titul. 2. lib. 5. ordina. 8

i ¶ *Rogados.* Exigebatur ergo etiam inter liberos isto iure partitarum, q testes essent rogati: à fortiori ergo hoc erit hodie stante. d. l. Tauri.

In no. re. est. l. 2. tit. 4. lib. 5. Et. d. l. 2. nouę rec.

¶ Lex. VIII.

Testamentum factum inter liberos non reuocatur per secundum testamentum non solenne, in quo non adsint septem testes. Item & requiritur q testator dicat, quòd reuocat primum. h. d.

k ¶ *En algunas de las maneras.* Ex isto verbo reprobatur opinio Angeli 1 in authentica. hoc inter liberos. C. eod. vbi dixit, quod tunc testamentum inter liberos non tollebatur per secundũ etiam perfectum, nisi in secundo fieret reuocatio prioris testamenti, quando primum testamẽtum erat scriptum manu patris, prout disponitur in authentica. q̃d sine. C. eod. & supra. l. proxima. ad finem. Secus verò secundum cũ sit testamentum primum inter liberos fuisset nuncupatiuum. & hoc idem voluit ibi Alberic. in prin. illius auth. nam vt hic vides istud procedit etiam si primum testamentum fuerit nuncupatiuum, vt hic patet iuncta. l. supra proxima. & ista erat etiam communis opinio in. d. authen. hoc inter liberos ante menti, quia tex. vnde sumitur. d. authen. hoc inter liberos. multum faciebat pro opinione Angeli, & Alberi.

l *Faziendo despues.* Quid si non faciat aliud testamentum: sed tantum

deroget primo? Videt q̃ nõ sufficiat, imò quòd requiratur vtrumque aliud, scilicet: testamentum & derogatio prioris, & idem videtur probari in. d. authen. hoc inter liberos. vbi Paul. de Castr. mouet hãc quæstionẽ. & concludendũ videtur, q̃ si ideo derogauit primum, quia volebat decedere intestatus, istud solum sufficiet, iuxta notata p Bart. in l. 1 iure. ff. de lega. 3. & Alexand. in. l. 1. nostram. col. 1. C. de testa.

3 a ¶ *Diziendo en el.* Nota benẽ nõ sufficeret generalis clausula cassans & reuocans omne aliud testamentum nisi etiã expresserit, q̃ cassat q̃cunque testamentum etiam factum inter liberos, ita dicit Paul. de Castr. in. d. authenti. hoc inter liberos. quod nota. & hoc etiã est de mente Bal. ibi, ĩprin. & tenet Socinus consil. 163. colu. 8. volu. 1. & rectè: quia ex quo istud testamentum inter liberos habet tacitam clausulã derogatoriã, oportet fieri iustam mẽtionẽ. Sed an testamentum inter liberos videatur etiam habere clausulam derogatoriam ad præcedentia testamenta, si

te testigos, e diziendo en el[a], como muda e reuoca el otro que fiziera primero. Ca si el segundo testamento non fuesse assi acabado, non se desataria por ende el primero.

¶ Ley. IX. Quales omes non pueden ser testigos en los testamentos.

ESTiguar non puedẽ en los testamentos, aquellos que son condenados por sentẽcia que fuesse dada contra ellos por malas cãtigas[b], o ditados que fizieron contra algunos, con entencio de en famarlos. Nin otrosi, el que fuesse condenado por juyzio de los judgadores, por razon de algund mal fecho, que fiziesse, assi como por furto, o por homicidio, o por otro yerro semejante destos[c], o por mas graue de que fuesse dada sententia cõtra el. Nin otrosi ninguno de los que dexan la fe de los christianos, e se tornan Moros o judios: maguer se tornassen[d] despues a nuestra fe que dizẽ en latin apostatas. Nin las mugeres[e], nin los que fuessen menores de catorze años. Nin los sieruos[f]. Nin los mudos. Nin los sordos. Nin los locos mientra que estuuieren en la locura. Nin aquellos a quien es defendido que non vsen de sus bienes: porq̃ son desgastadores dellos en mala manera: ca estos atales nõ

iori delicto. Item apostata licet ad fidem redeat: & minor. xiiij. annis. Item surdus, mutus, surdus, mulier, fatuus fatuitate durante seu stultitia. Item prodihus, curatore sibi dato. Et pro libero se gerens potest ès se testis licet postea seruus detegatur. hoc dicit.

b ¶ *Malas cantigas.* Adde. l. 1. si cui. §. fi. ff. eod.

pueden ser testigos en testamẽto. Otrosi nõ lo puede ser ome que es sieruo de otro. Pero si alguno de los testigos, que se acertaron quãdo se fizo algund testamento, andaua en aquella sazon por ome libre[g], maguer despues fuesse fallado en verdad q̃ era sieruo, nõ se embarga el testamento por esta razon.

¶ Ley. X. Si puede ser testigo, o nõ en el testamẽto el que ha natura de varon & de muger.

HErmafroditus en latin tanto quiere dezir en romance, como aquel que ha natura de varõ e de muger. E este atal dezimos que si tira mas a natura de muger q̃ de varõ, non puede ser testigo en testamento, nin en todas las otras mandas q̃ome fiziesse. Mas si se acostasse mas a natura de varon, estonce bien puede ser testigo en testamento, e en todas las otras mandas que ome fiziere.

¶ Ley. XI. Si aquellos a que manda algo en el testamento pueden ser testigos en el, o non.

COntienda nasciendo sobre el testamẽto, entre el heredero q̃ era escrito en el[h], e los pariẽtes del finado q̃ quisiessẽ desatar el testamẽto, estõce dezimos q̃biẽ puede testiguar aq̃llos aquiẽ fuesse algo mãdado en el si

pelli in testamentis, vbi de maiori præiudicio agitur. & istud videtur verius & ista. l. suppleri debet in hoc per alias. & sic infamis infamia iuris qualitercunque sit non potest esse testis in testamento.

c ¶ *Semejante de dos.* Vid. l. 5. titu. 6. partit. 7. & in. l. 1. ff. de his quinotantur infa. vbi habetur qui noteturinfamia iuris etiã procrimine priuato: & in illis etiam intellige procedere quod hic habetur. An autem damnati ex contractu, ex quo irrogatur infamia, possint esse testes in testamento videtur quòd sic ex quo ista. l. eos non excludit. In contrarium tamen facit, quia repelluntur à testimonio ex qua cunque causa sint infames, vt in cap. licet ex quadã. de testi. & in cap. præterea. de testib. cogen. & notat glos. vbi communiter docto. in. l. 1. C. de summa trinita. & fid. catho. & dixi in. l. 8. titu. 16. supra. parti. 3. à fortiori ergo debẽt re-

d ¶ *Se tornassen.* Adde. l. hi qui sanctam. C. de apost.

e ¶ *Nil mugeres.* Adde. §. testes. inst. de testa.

f ¶ *Nin los sieruos.* Idem dic de monachis, sine licentia abbatis, vt tradit Ioan. Fab. in. d. §. testes. inst. de testa. & ibi dicit, quod ex hoc possunt impugnari multa testamenta, in quibus religiosi sunt testes scripti sine abbatis licentia. sed reue contrarium, quia monachi bene possunt esse testes instrumentarij sine licentia Abbatis, vt tradit Socin. consil. 17. volu. 2. Cardinal. in terminis istis. consil. 100. incipit testator habet & Felin. in cap. cum nuntius. de testib.

g ¶ *Por hombre libre.* Adde. l. 1. C. de testa. & §. sed cum aliquis. inst. eodem titulo.

¶ Lex. X.

Si sexus virilis in hermafrodito sit potentior, erit testis in testamento: aliàs secus. hoc dicit.

¶ Lex. XI.

Si est contentio super testamento inter hæredem scriptum, & testantis consanguineos vel legatarium possunt esse testes legatarij, sed hæres vel eius consanguinei vsque ad quartum nequaquam. hoc dicit.

h ¶ *Escripto en el.* Ex hoc verbo videtur velle hæc lex quòd eius dispositio procedat, quando legatarius adducitur in testem super valore testamenti facti in scriptis, vel de quo fuit facta publica scriptura: & legatarij fuerunt descripti in tali testamento,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non ergo procederet in testamento nuncupatiuo, de quo non fuit facta scriptura. & huius opinio fuit Nico. de Mathare relatus à Bald. in l. dictantibus. C. de testa. & idem voluit Abb. in capitu. insuper. colu. penulti. de testib. Si tamen in omnem euentum sue valeret institutio hæredis, siue non: legatarij essent consecuturi legatum, tunc indistincte admittuntur in testes, vt volunt Io. Andr. Anto. Abb. post alios antiquos in d. ca. insup. vnde cum hodie de. l. regni 1. titu. de los testamentos. libro. 5. ordina. & si vitietur testamentum, vel non adeatur hæreditas ex eo adhuc legata debentur, dicendum esset, quod indistincte hodie legatarij admitterentur in testes. vide etiam Ioann. Fab. in. §. legatarijs. institu. delega. & per Alexã. consil. 177. col. pe. volu. 1. & per Io. de Imol. in. l. qui testamento. in princ. ff. de testa.

Quæ in noua ec. est. l. 1. tit. 4. lib. 5.

2 a ¶ *Los otros.* Nõ ergo ipse legatarius litigans vide per Ang. in. §. legatarijs. inst. de lega.

3 b ¶ *Por heredero.* Adde. §. sed neq;. instit. de testa. & tenemenți istam. l. quatenus dicit de fratribus & consanguineis intra quartum gradum quia non memini me vidisse. per. ll. iuris communis. vide tamen quæ notat Salicet. in. l. parentes. C. de testib. vbi etiam vult, quod isto casu fiat computatio graduum, secundum ius ciuile, de quo in lege. 3. titu. 6. partita. 4.

4 c ¶ *Fasta el quarto grado.* Vide quæ notat Alex. consil. 47. in prin. volu. 2. & ex ista l. videtur probari quod si vnus ex testibus requisitis in testamentis esset inhabilis, vel non omni exceptione maior, quod non suppleatur eius defectus ex integritate aliorum, eo quod requiratur q̃ omnes sint integri testes. vide Iason. in. l. si quis ex argentarijs. 9. cogentur. col. 1. ff. de eden. & Decium. consil. 105. & quæ dixi supra eod. l. 1. in glo. ante siete testigos. & q̃d notat Ioa. de Imol. in. l. qui testamento. in prin. ff. de testa. vbi vult quod si sunt duo testes non omni exceptione maiores, habentur loco vnius.

5 d ¶ *Escrito.* Ex hoc verbo videtur quòd etiam si testamentum iuxta scriptura tabellionis, vel alius, consanguinei hæredis, non possunt esse testes intra quartum gradum. Contra quod videtur id quod dixi supra in glos. 1. ad quod potest dici, quod aliud sit in legatarijs, qui non repelluntur: imo admittuntur de iure. secus in istis qui repelluntur iure. & ista lex etiam facit contra id quod notat Salicetus in lege. parentes. C. de testib. vbi vcluit, quòd si frater fuit rogatus testis in testamento fratris bene posset esse testis: quia testator habet authoritatem conficiendi factum suum. allegat. l. qui testamento. §. per contrarium. ff. de testa. neque vt hic videsetiam si sit rogatus, potest esse testis in testamento: sed procedit quando hæres institutus esset frater testis: dictum verò Salicé. procedit, quando extraneus esset institutus.

¶ *Ley. XII.*

Poteſt ſcribi teſtamentum in pergameno papyro vel tabula etiam cerea, vel alia re in qua ſcribi poteſt: & poſſunt eiuſdem tenoris fieri plures chartæ teſtamẽti: quarũ vna defectuoſa, nõ nocet aliis perfectis. h. d.

e ¶ *Non empece.* Nota hoc verbum. & hoc ideo est, quia ratione aburi-

guna egleſia, o en guarda de algund ſu amigo. E eſtas cartas deuen ſer fechas en vna manera, ſelladas de vnos ſellos miſmos, e de tãtos la vna como la otra, de guiſa que acuerden las vnas con las otras. Pero ſi alguna dellas fuere menguada, non empece[e] a las otras que fueſſen complidas.

¶ *Ley. XIII. Quien puede fazer teſtamento e quien non.*

TOdos aquellos a quien non es defendido por las leyes deſte nueſtro libro, pueden fazer teſtamento: e los otros que non le pueden fazer ſon eſtos. El fijo q̃ eſta en poder[g] de ſu padre, maguer el padre gelo otorgaſſe. Pero ſi fueſſe cauallero o ome letrado qual quier deſtos fijos que aya delos bienes, que ſon llamados peculio caſtrenſe, vel quaſi caſtrenſe, puede fazer teſtamento dellos. Otroſi dezimos, que el moço[h] que es menor de catorze años, e la moça que es menor de doze años, maguer non ſean en poder de ſu padre, nin de ſu auuelo, non pueden fazer[i] teſtamento. E eſto es porque los que ſon deſta edad, non han entendimiente complido. Otroſi el que fueſſe ſali-

dãtioris probationis in l. pluribus chartis ſcribitur, vt in. l. vnũ. verſi cu. idq; interdum. ff. eod. vnde ſi in aliis chartis bene ſit ſcriptũ eis ſtatur, & non nocet charta defectuoſa: quia abundãs cautela nõ ſolet nocere. l. teſtamẽtum. C. eo. gl. & doct. in. l. ſi. C. ſecũ. tabul. c. cũ. L. & A. de re iud.

Ad tit. C. qui teſtes fa. poſſ.

¶ *Lex. XIII.*

Teſtari poteſt quilibet nõ vetitus: nõ tamẽ poſſunt teſtari filiuſfamil. etiam de patris conſenſu niſi de peculio caſtrenſi vel quaſi. Itẽ nec maſculus minor: xiiij. ãnis, aut fœmina minor. xij. q̃ intellectũ nõ habent. Itẽ nec ſtultus durante ſtultitia, aut prodigus cui eſt bonis interdictũ: ante interdictionẽ verò teſtamẽtum valet.

Item nec mutus & ſurdus ſimul à natiuitate: ſecus ſi à caſu, quia tunc bene poteſt, ſi ipſe ſcribat illud, aliàs non, niſi de permiſſu principis: nec etiam ſolum mutus à natiuitate poteſt teſtari: quod raro accidit: ſurdus verò tantùm bene poteſt teſtari. hoc dicit.

f ¶ *Todos.* Adde. l. ab ea parte. ff. de proba. & l. ſi quæramus. ff. de teſta. In no. 5.

g ¶ *Que eſta en poder.* Hodie teſtatur ac ſi ſui iu is eſſet ex. l. ſi. in ordi. tauri. quæ contigit iſtam. l. & ſimiles. De iure communi verò, vide in iſta materia, quæ late tradit Guillel. Benedict. in repetitio. c. Raynuntius. de teſta. in verbo, & matrem in ſuper Clerã. & quæ habentur. in ca. licet. de ſepultu. lib. 6. non tamẽ poterit hodie filius familias teſtari in aduẽtitijs quatenus eſſet in præiudicium vſu fructus parentis, ſecundũ Io. de Imo. in. c. quia in ingrediẽtibus. de teſta. col 6. cũ prin. 7. ſic & fructus bonorũ aduenti iorũ remanent patri: & ſi filius ingrediatur religionẽ, ſecundùm Ioan. Fabr. & Salice. in authentica. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccleſ. quidquid dixerit Abb. in. c. in præſentia. col. 1. de proba.

ecli. l. 4. ti. 4. lib. 5.

h ¶ *El moço.* Extende iſtã. l. & ſpu illus teſtetur ad pias cauſas, vt proba- 3
tur in. c. ſi pater. de teſta. lib. 6. & eſt cõmunis opinio doctorũ, quam tenet Bar. in repet. l. 1. C. de ſacroſan. eccleſ. & tenet etiam ibi Bal. in repet. quæſt. 11. vbi etiã Salicet. cõtra Richardũ eius auunculũ. vbi etiam Alex. tradit etiã late Guillel. Benedict. in repet. c. Raynuntius. de teſta. in verbo. Adiecte impuberi. & ibi ad finem adducit illud, q̃d eſt notandum q̃ teſtamentũ præſumitur factũ à pubere: vnde cõtrarium aſſerenti incumbit probatio. allegat Innocen. & alios qui eum ſequuntur in cap. in præſentia. de proba. vbi ad hoc eſt tex. notabilis.

i ¶ *Non pueden fazer.* Si tamen impubes eſſet doli capax, poſſet cum eo 4
princeps diſpẽſare, vt faciat teſtamẽtũ. vi. Alex. in. l. ſi. C. de teſt. mili. & in. l. ſi frater. C. q teſtam. facer. poſſ. Bar. in. l. ſi quæramus. ff. de teſt.

5 a ¶ *Eſtando de memoria.* Quid de fatuo? Ioan. Faber. in. §. præterea. inſt. qui bus non eſt permiſſ. facer. teſta. tenet quòd poteſt teſtari. & ſequitur ibi Angel. facit tex. in. l. ſi frater. C. qui teſta. facer. poſſ. & ibi notat Paul. de caſt. & Alex. q̃ maior. 14. annis, licet habeat imbecillitatẽ ſenſus poteſt teſtari: quia talis imbecillitas poſt. 14. annum, non conſideratur à lege & intellige de fatuo, qui iudicium rei recipit, vt dicit Ioã. Faber vbi ſupra. Y ſido. tamẽ in libr. 10. etymologiarum, & refert. S. Tho. 2. 2. q. 46. art. 1. fatuũ vult dici cũ qui caret ſenſu iudicandi: ſtultũ autẽ qui habet ſenſum ſed hebetatum: furioſus verò nõ teſtatur, vt hic etiã ſi ad pias cauſas teſtef. vt in cap. fi. de ſucceſsio. ab inteſt. & idem de ebrio dum eſt ebrius: quia furioſo comparatur, vt in. c. à crapula: cum ibi notatis de vit. & honeſt. clericorũ. & vid. gloſſ. in capit. vnuſquiſque. 22. quæſt. 4. & idẽ erit in dormiente, vt in clementina ſi furioſ. de homicí. & tradit Barba. in. c. 2. de teſta. & in cap. fi. de ſucceſsio. ab inteſt. & idem dic in frenetico. arg. d. clementinæ. ſi furioſus. vid. per. Bal. in l. 2. colũ. 7. verſi. 10. quæro. C. de reſcin. vendit. & tex. notabilis in. 5. cum dilectus. de ſucceſſ. ab inteſtato.

do de memoria[a], non puede fazer teſtamento, mientra que fuere deſmemoriado[b]: nin el deſgaſtador[c] de lo ſuyo, a quiẽ ouieſſe defendido el ſuez[d], que nõ enajenaſſe ſus bienes. Pero ſi ante[e] de tal defendimiento, ouieſſe fecho teſtamento valdria. Otroſi dezimos, que el que es mudo[f], o ſordo deſde ſu naſcencia[g], nõ puede fazer teſtamento. Empero el que lo fueſſe por alguna ocaſion, aſsi como por enfermedad, o de otra manera eſtea tal ſi ſupieſſe eſcreuir, puede fazer teſtamento, eſcreuiendo lo por ſu mano miſma[h]. Mas ſi fueſſe letrado*, e no ſupieſſe eſcreuir: non podria fazer ſu teſtamento. Fueras ende en vna manera, ſi le otorgaſſe el Rey, que lo eſcriuieſſe otro alguno en ſu lugar. En eſta manera miſma, podria, fazer teſtamento, el ome letrado, que fueſſe mudo de ſu naſcencia, maguer non fueſſe ſordo: e eſto acaeſce pocas vezes[i]. Empero aquel que fueſſe ſordo deſde ſu naſcencia, o por alguna ocaſion, ſi eſte atal pudiere fablar[k], bien puede fazer teſtamento.

¶ *Ley. XIIII. En que manera el que fuere ciego puede fazer teſtamento.*

EL ciego non puede fazer teſtamento, fueras ende deſta manera[l], deue llamar ſiete teſtigos[m], e vn eſcriuano publico: e delante dellos deue dezir como quiere fazer ſu teſtamento. Otroſi de ue nombrar quales ſon aquellos que e ſtablece por ſus herederos, e que es lo que manda, e el eſcriuano deue eſcreuir todas eſtas coſas delante los teſtigos o ſi erã ante eſcritas[n], deue ſer leydas de lãte dellos e deſpues que fueren eſcritas, e leydas deue dezir el ciego manifieſtamente, como aquel es ſu teſtamento. E de ſi cada vno delos teſtigos, deue eſcriuir ſu nome[o] en aquella carta, ſi ſupiere eſcriuir: e ſi nõ deue lo fazer eſcriuir a otro. E tãbié el eſcriuano publico: q̃ eſcriuiere la carta, como los teſtigos, deue ſellar la carta cõ ſus ſellos, e ſi el eſcriuano publico nõ ſe pudiere auer, deuen auer otro q̃ lo eſcriua. e que ſeã cõ el ocho teſtigos ẽ lugar del eſcriuano. E eſta guarda deue ſer fecha en el teſtamento del ciego, porque non pueda ſer fecho ningũ engaño.

exercitũ ſecũdũ Paul. de caſt. qui ita declarat in. l, ſi mutus. ff. eod. q̃ intellige, vt prædixi in gl. pxima. 2. quando mutus caret omnino intellectu, alias ſecus. & dicit Bald, in. l. humanitatis. colu. 11. C. de impube. & alijs[j], quod contra mutum & ſurdum a natiuitate non poteſt fundari proceſſus: quia caret ſenſu: vide tamen Bald. in. l. vnica. columna. 6. C. de confeſ.

k ¶ *Pudiere hablar.* In ſurdo a natiuitate videtur hoc impoſsibile a natura quia ſi eſt ſurdus a natiuitate eſt mutus ſecũdum Azo. vbi ſupra. 14

¶ *Lex. XIIII.*

In teſtamento cæci debent ſeptem teſtes & vnus tabellio, vel eius loco teſtis octauus ad ſubſcribendum adhiberi, qui ſubſcribant & ſigillent teſtamentum, & debet coram eis cæco dicente ſcribi, vel ſi iam eſt ordinatum legi, & cæcus dicet illud fore eius teſtamentum. h. d.

l ¶ *Fuera ende deſta manera.* Probatur hic cæcum non poſſe teſtari in 1
ſcriptis, ita quod teſtes & tabellio neſciant eius diſpoſitionẽ: poſſet enim cæcus qui teſtaretur in ſcriptis faciliter decipi, & ſubijci ſibi vna ſcriptura pro alia.

m ¶ *Siete eſtigos.* Hodie ſufficiunt. 5. vt in. l. 3. in ordina. Tauri. In no. rec. eſt. l. 2. tit. 4. li. 5.

n ¶ *Ante eſcriptas.* Poſſunt enim ante ſcribi ſine teſtibus etiam per plures dies. in. l. liac conſultiſsima. §. at cũ humana. C. qui teſta. face. poſſ. & ibi Paulus de Caſt.

o ¶ *Eſcreuir ſu nome.* An etiam hodie ſtante. l. 3. Tauri ſeruanda ſit iſta ſo 4
lennitas, & aliæ in iſta. l. deſcriptæ in teſtamento cæci? videtur quod ſic quia per legem Tauri nihil eſt immutatum circa hoc, niſi in numero teſtium. in alijs ergo ſeruari debet iſta lex. l. ſancimus. C. de teſta. ita tenet Michael de Cifuentes, & licèt iſtud videbatur iuridicũ: credo tñ q̃ in practica nõ poſsit obtineri, vt ex omiſsione iſtius ſolennitatis & ſigillorũ teſtiũ teſtamentũ cæci vitietur tum quia iſta ſigilla teſtium deſierunt eſſe in vſu, & ſubcriptiones tantum exiguntur per. l. Tauri in teſtamento in ſcriptis & cum dicta. l. Tauri veniat ad &. d. l. no, rec.

Universidad de Deusto
Biblioteca

&.d.l.1.ti.4.li.5.no.recop.

declaration em legis ordinamenti, & voluit tollere illud dubiũ, quod causabatur ab illa lege, an per eam derogatum fuisset huic legi partitarum specialiter disponenti circa testamentum cæci, & declarauit in testamento cæci debere interuenire quinq; testes videtur voluisse quod in omnibus aliis seruari sufficeret formam dict. l. ordina. secundum quã ista subscriptio & sigillatio non est necessaria, videtur ergo quod. d.l. Tauri voluit corrigere istam. l. disponentem circa formam testamenti cæci, & reducere ad formũ. d. l. ordinamentorũ dum tamen interueniant quinq; testes, potuit enim d.l. huic derogare cũ sit de iure positiuo, cum & p statutum dicat Bar. posse. fieri in. l. si quæramus. ff. de testa. & licet p d.l. ornina. nõ poterat rectè dici illã. l. quatenus ad testamentum cæci esse correctã, vt notat Bald. in. d.l. si quæramus. ff. de test. vbi dicit q̃ p statutũ, quo disponitur q̃ sufficiant quinq; testes in testamentis, non videt tolli quod à iure communi est dispositum in testamento cæci. tamen stante. d l. Tauri. quæ expresse dispo nit sufficere quinq; testes in testamento cæci. videtur tenendum q̃ istæ solennitates huius legis, non tint hodie necessariæ: imò quod ex mente. d.l. videtur quod vbi non posit haberi tabellio, teneretur testamentum cæci nuncupatiue factum cum quinq; testibus, coram quibus cæcus expresit suam voluntatem: licet nulla fiat inde scriptura, articulos tamẽ ille est dubius. Tu cogita, procederet tamen sine scrupulo quod dico, si cæcus testaretur inter liberos ex communi opinione doctorũ in. l. hac consultissima. quod illa lex non procedat quando cæcus testaretur inter liberos, posset etiam cæcus testari ad pias causas cum duobus testibus, iuxta capitulum. relatum. & capitulum, cum esses. de testa. vt etiã voluit Alex. in dict. l. hac consultissima. colũ. fi.

¶ *Lex. XV.*

Non potest testari cõdemnatus ad mortẽ, vel in insulam deportatus ademptis bonis nisi pẽdente appellatione facto testamento moriatur aut sit miles qui de militari crimine ad mortem fit dãnat[a], q potest postea de castrensibus, sibi in sententia concedatur testari nisi pro fidei factione vel proditione dãnetur: sed si pro aliis criminibus non militaribus dãnetur, vt de adulterio, furto, vel de aliis criminib[b], quæ etiã non militer committunt tunc potest vt paganus testari: sed non iure militari quia priuilegium illud perdidit per sententiam. h. d.

1 a ¶ *Judgado.* Ortum habet a mandatis per Azonem. C. qui testa. facer. possint. in summa. verbi. item diximus.

1 b ¶ *Non puede fazer testamento.* Hæ. ll. & aliæ. ll. iuris communis à quibus ista sumpta fuit corrigantur hodie in regno per. l. 4. Tauri. quinimo & dicunt doctores quod per statuta & consuetudines locorum damnatio mortẽ naturalem vel ciuilẽ, faciunt testamenta, vt dixit Ioan. de Imol. in. c. quia ingredientibus. colũ. 8. de testa. Alber. in. l. 2ª qui. §. 1. ff. eod. vnde & poterũ donare causa mortis, vt in. l. cum hic status. §. si miles v. xor. ff. de dona. inter virũ & vxo. Sed an sicut per dict. l. Tauri, isti sic damnati habilitãtur ad testamẽti factionẽ actiuã, videantur habilitati ad passiuã, vt sic capere possint ex testamẽtis aliorum: dic q̃ non, vt & in cõmento illius legis dixit Michael de Ciffontes. Cui adde id qd habetur p glo. & doctor. in. l. is cui. §. 1. in glo. 1. ff. de testa. In contrariũ tamen videtur, q̃ cum per istã. l. possit testari actiue, per consequens videtur habilitatus. q̃ & sit testabilis passiue. Itẽ quia cum non sit seruus pœnæ ad testandum actiue, sic nec passiue. & fortè ista lex ideo hoc fauciuit, quia non reputauit seruum pœnæ damnatum ad mortem, prout & voluit Sali. etiam de iure communi loquendo in authẽtica sed hodie. C. de don. inter virum & vxo. post aliquas glos. quæ idem voluerunt, quæ opinio videtur approbari in. d. l. Tauri. Tu cogita, & an posit testari de illis bonis quæ de iure communi confiscabantur, sed per authenticam. Bona damnatorum reseruantur certis personis, vt etiam habetur in. l. 6. tit. 7. partita. 7. & in. l. 8. titu. 10. & l. 5. titu. 31. ead. partita. videper Roderic. Suarez in repetitio. l. 9. titu. de las mandas. lib. 3. foro. ll. ic. limitatione. & tu vide quæ dixi in. l. 1. titu. 31. 7. partita.

Ley. XVI. De los omes que son dados por refenes e los judgados por enfamados por cãtigas que fizieron, e los que fuessen siervos e de los otros, que non fazen testamento.

RVgado[a] seyendo alguno a muerte, por yerro que ouiesse fecho, pues que tal sentencia fue dada contra el, non puede fazer testamento[b]. Esso mismo dezimos, del que fuesse desterrado para siempre, en alguna ysla, si le tomasse el rey todo lo suyo: mas si non le tomasse todo lo suyo, o fvesse desterrado a tiempo, bien puede fazer testamento de los bienes que le fincaron. Otrosi aquel cõtra quien fuesse dada sentencia de muerte, e se alçare della, bien podria despues fazer testamento de lo suyo: e si ãte que fuesse confirmada la sentencia finasse, valdria el testamento que assi ouiesse fecho. Mas si este que fuesse condenado a muerte es caualler o, fizieronlos sabios antiguos departimiento en razon del yerro porque era judgado. Ca si el auia fecho yerro en caualleria, assi como estã do[c] en hueste, vendiendo o baratando las armas, o fuesse desmandado al cabdillo, faziendo lo que le vedaua, o non cumpliendo sus mandamientos, assi como deuiesse, si por tal razon como esta fuesse dada contra el sentencia de muerte, non podria despues fazer testamẽto. Fuera ende si en tal uyzio fuesse otorgado que lo pudiesse fazer. Ca estonce en los bienes que son llamados castrẽse peculium, puede fazer testamẽto, o mãda: mas de los otros non. E si por auentura el caualler o fuesse judgado a muerte porque quebrãtasse su fe[d], o por algũ yerro, que cupiesse en traycion, estonce non podria fazer testamento en ningũa manera. Pero si el yerro que fiziesse el caualler o, non fuesse de fe quebrantada ni tãxessen en pleyto de caualleria. Mas fuesse atal, en que caen los otros omes, comunalmẽte a las vegadas, assi como por razon de adulterio, o de furto, o de otro yerro qualquier semejante destos, estonce bien podria fazer[e] testamento, despues que fuesse judgado a muerte, guardando, e poniẽdo en el todas aquellas cosas, q̃ los otros omes deuen guardar, e poner en los testamentos. Ca la mayoria, e el preuilejo q̃ el ouiere por razõ de la caualleria, en fazer como qui fiere, pierdelo por tal sentencia, que fuesse dada contra el.

1 a ¶ *Catiue.* Idem si dentur propace componenda, vel tenenda secũdum glo. in. l. obsides. ff. eodem, & intellige vt ibi declarant Bald. & Ange. quando darentur obsides his, qui non sunt subditi apud quos nullum est commercium vel hospitium vel uti Turcis.

2 b ¶ *De cautiga.* Adde. l. lex cornelia. §. fi. ff. de iniur. & l. is cui. §. primo. & l. cum lex. ff. eodem.

3 c ¶ *Despues.* Imò & testamentũ antea factum irritatur, si crimen, hæresis vel maiestatis committant. l. manichęos. C. de hæretic. declarat Paul. de Castro in. l. is cui. ff. eodem. & probatur in l. eius qui. §. 1. ff. eod. & expeditum est tam de iure canonico, quàm ciuili, q̃ hæretici cuiuscũque sectæ & credentes, & fautores, & receptatores, sunt priuati factione testamenti, vt in authentica credẽtes. C. de hæreti. c. excommunicamus. §. credentes. eodem titulo. & eorum bona à die commissi criminis sunt confiscata. vt in capi. cum secundum leges. de hæreti. libro sexto. & tradit Alberic. in. l. cognouimus. C. de hæreti. an autem infamis ex alio crimine posit testari? Paul. de Castro in. d. l. is cui. §. 1. dicit quòd sic & rectè. vt dicit text. in. d. l. eius qui. §. 1. & in. l. prima. C. de secund. nup. adde etiam quòd damnatus propter carmen famosum non potest testari. vt in. d. l. is cui. §. 1. & l. lex cornelia. §. fi. ff. de iniur. sed quid si cõmittat delictum Sodomiticum an possit testari? Phil. Decius in. l. 1. C. de secund. nup. numero. 7. dicit quòd non ex eo, quia dato q̃ non sit condemnatus ipso facto, videtur infamis. l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nup. priuatus enim intelligitur bonis, vnde non potest testari. & ita dicit fuisse cõsultum per quendam Anastasium doctorem, vt habetur in sertum in libro consiliorum Barba. in fine. & q̃ bona Sodomitæ confiscentur habetur iure huius regni in pragmatica Regum catholicorum.

¶ *Lex. XVII.*

Ingressus religionem non habet testamenti factionem quia succedit ei religio, nisi habeat hæredes descendentes inter quos potest bona dividere, vt quilibet habet ad minus legitimam quæ est, si sunt quatuor vel pauciores, p omnibus tertia pars bonorũ, si plures dimidia absq; vllo grauamine vel conditione, & si plus eis donet: habet locus ille vt religio, tantùm pro legitima, sicut vnus eorum esset habiturus, sed si nihil disposuit morte præuentus, habebunt filij legitimam, locus autem seu religio residuum. h. d.

1 d ¶ *Entrando.* Intellige profitendo tacitè vel expresè, nam in fra annum probationis, de quo. 17. q. 1. in summa. & in. c. 1. & c. beneficiũ. de reg. libro. 6.) testari potest. quid tamen si intestatus decedat infra annum probationis, an applicetur bona monasterio vel consanguineis succedentibus ab intestato? variæ fuerunt opiniones, de quibus per Ioã. de Imol. in. c. quia ingredientibus. colum. 3. de testa. & ante eum per Cynum in authẽ. ingressi. C. de sacrosanct. eccle. mihi verior videtur opinio, quòd succedant venientes ab intestato, in qua se inclinat Ioã. de Imol. vbi supra. & tenet Abb. in. c. in præsentia. de probat. laso in authen. si qua mulier. ad fi. C. de sacrosanct. eccle. vbi alios refert. licèt Decius in dict. cap. in præsentia. de proba. numero. 73. dicit magis cõmunem opinionem esse, quòd succedat monasterium, & in eam ipse videtur inclinare.

1 e ¶ *Hermitaño.* Si intelligas de eremitis facientibus professionem, vt sunt eremitæ monachi S. Augustinĩ. de quibus in capitulo primo. versiculo sanè. de religios. domib. libro sexto. plane hoc procedit: si verò sit eremita non professus, & qui potest habere proprium, & iste talis potest condere testamentum. vt Albericus dicit in authentic. ingressi. columna penultima. ad finem. C. de sacrosanct. eccle. glo. in. c. qui verè. 16. quæst. 1. Abb. in. c. cum monasterium. de electio.

f ¶ *Emparedada.* Intelligevt prædixi in aliis, si profitentur sub ali qua ex religionibus approbatis: & de istis sit mentio in. l. 29. in quaterno gabellarum. In no. re. est. l. 30. ti. 18. lib. 9.

g ¶ *Otra orden.* Quid si nõ ingrediatur monasteriũ, sed in manu episcopi profitetur regulam monasticã in genere? vide Baldum in authẽtica, nisi rogati. C. ad Treb. Inno. & Abb. in capi. porrectum. de regu. & frellige istã l. quãdo ingreditur monasterium, seu ordinẽ, qui habet proprium in communi & non in particulari, secundum Alberic. in dict. authẽ. ingressi. ad fi.

h ¶ *Deentrasse.* vide plenè in authentica. ingressi. & in authentica. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. vbi per gl. & doctores, & latè per Abb. in ca. præsentia. de probatio. col. 21. cum sequẽ. ibus, vsque ad finem. & quid si post ingressum inde recedat. vide per Abb. & doctores in. 5. quod te. de cleric. coniuga. & Socin. consilio. 52. volu. 4. viso instrumento syndicatus, &c. & volu. 2. consi. 222. Bal. in. l. si vt proponis. C. de nupt.

i ¶ *Defendiessen.* Innui videtur hic, quòd posito quòd haberet ascendẽtes legitimos & naturales, propter eos, non excluderetur monasterium: imò monasterium excluderet eos quæ fuit opinio Azonis, de qua per glo. super verbo, liberos. in dicta authentica. si qua mulier. ex eo quod monasterium reparatur pro filio. §. fed & hoc præsenti. in authen. de sanctiss. episc. colla. 9. & eandem opinionem tenet gl. in. c. si qua mulier. 19. q. 3. & Specul. in titu. de statu monacho. v. ersic. 53. Ioã. Fab. in dicta authent. si qua mulier. & in. §. mortuo. Instit. de acquisi. per arroga. per tex. ibi. contrarium tenuit Placentinus glossator. vt refert glo. in dicta authentica. si qua mulier. in prima opinione glos. ibi posita quam ibi tenent Alber. Iaco. Butrica. Paul. de Castr. & Salic. & ibi dicit Pau. de Cast. quòd ista opinio, quòd parentes seu alij ascẽdentes debeant habere legitimam, tenetur communiter per doctores. & ista etiam opinio communiter tenetur per canonistas in capit. in præsentia. vbi Abb. col. 18. de proba. versic. fed dubium. vbi etiam dicit ita communiter teneri per doctores canonistas. idem etiam tenet laso in dicta authẽtica. si qua mulier. & concordando opiniones vult, vt opinio Azonis procedat, vt illam dispositionẽ (quam permittit illa authentica) non posit tacere filius ingressus, quando nõ haberet liberos, licet haberet parentes: respectu verò legitimæ, vt debita sit parentibus procedat prima opinio Placentini posita in glosſ. vt & parẽtibus legitima debeat. & ista opinio, q̃ & parẽtibus debeatur legitima, & non excludan fin hoc à monasterio, videf verior, & æquior. & ad illud q̃ dicitur monasteriũ haberi loco filij, rñdeo q̃ non procedit vbiq; sed tantum in casibus expressis in iure, vt latè ibi doctores adducunt, & in. c. in præsentia. vbi Fel. col. 21. & procedit hæc opinio hodie maximè stante. l. 6. in legibus de Toro. neq; obstabit ista. l. qa non debet sumi argumentum à contrario sensus: quia contra id quod expressum est in iure non debet sumi tale argumentũ: cùm illud sit decisum per. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testa. l. 4. tit. 17. infrà ead. part. & p. d. l. 6. de Toro facit. l. si filius. C. de inoffic. donat. & idẽ q̃ in ista. l. partitarũ dicitur, habet in auth. si qua mulier. & nihilominus magis cõmuniter tenetur prædicta opinio per doctor. imò & Specu. idem voluit vbi suprà, nõ enim firmat prima opinionẽ, imò videf residere in opinione. quã vltimo recitat ibi, tertij dicunt, &c. quæ fuit opinio cõcordans & distinguens, quam posuit & tenet laso. vbi supra. & si quis dicat q̃ Specu. inferius, in versi. ad præmissorũ. vbi se remit In no. re. est. l. 1. tit. 8. lib. 5. Et dict. l. 1. no. rec.

REfenes dan a las vegadas los omes por si a los enemigos por salir de catiuo[a]. E por q̃ estos atales, q̃ son dados en refenes, nõ son en su poder, por ende non pueden fazer testamento. Otrosi dezimos que aquel contra quien fuesse dado suyzio por razõ de cãtiga[b], o por razõ de ditado, que ouiesse fecho cõtra otro, en quel dixesse a tal mal, por que pudiesse ser enfamado, estea tal nõ podria despues fazer testamento. Otro tal seria, si alguno fiziesse testamẽto, cuy dãdo que era libre, si despues fuesse prouado que era sieruo, que non valdria su testamento. Esso mismo seria, que non valdria el testamento que fiziesse el que cuydasse ser salido de poder de su padre si fuesse prouado despues que non era

¶ *Lex. XVII.*

Ingressus religionem non habet testamenti factionem quia succedit ei religio, nisi habeat hæredes descendentes inter quos potest bona dividere, vt quilibet habet ad minus legitimam quæ est, si sunt quatuor vel pauciores, p omnibus tertia pars bonorũ, si plures dimidia absq; vllo grauamine vel conditione, & si plus eis donet: habet locus ille vt religio, tantùm pro legitima, sicut vnus eorum esset habiturus, sed si nihil disposuit morte præuentus, habebunt filij legitimam, locus autem seu religio residuum. h. d.

1 d ¶ *Entrando.* Intellige profitendo tacitè vel expresè, nam infra annum probationis, de quo. 17. q. 1. in summa. & in. c. 1. & c. beneficiũ. de reg. libro. 6.) testari potest. quid tamen si intestatus decedat infra annum probationis, an applicetur bona monasterio vel consanguineis succedentibus ab intestato? variæ fuerunt opiniones, de quibus per Ioã. de Imol. in. c. quia ingredientibus. colum. 3. de testa. & ante eum per Cynum in authẽ. ingressi. C. de sacrosanct. eccle. mihi verior videtur opinio, quòd succedant venientes ab intestato, in qua se inclinat Ioã. de Imol. vbi supra. & tenet Abb. in. c. in præsentia. de probat. laso in authen. si qua mulier. ad fi. C. de sacrosanct. eccle. vbi alios refert. licèt Decius in dict. cap. in præsentia. de proba. numero. 73. dicit magis cõmunem opinionem esse, quòd succedat monasterium, & in eam ipse videtur inclinare.

1 e ¶ *Hermitaño.* Si intelligas de eremitis facientibus professionem, vt sunt eremitæ monachi S. Augustinĩ. de quibus in capitulo primo. versiculo sanè. de religios. domib. libro sexto. plane hoc procedit: si verò sit eremita non professus, & qui potest habere proprium, & iste talis potest condere testamentum. vt Albericus dicit in authentic. ingressi. columna penultima. ad finem. C. de sacrosanct. eccle. glo. in. c. qui verè. 16. quæst. 1. Abb. in. c. cum monasterium. de electio.

f ¶ *Emparedada.* Intelligevt prædixi in aliis, si profitentur sub ali qua ex religionibus approbatis: & de istis sit mentio in. l. 29. in quaterno gabellarum. 3

asi. E aun dezimos, que los hereges de[g] s pues[c] q̃ son cõdenados por sentẽcia[d] de heregia, nõ puedẽ fazer testamẽto, nin aq̃llos q̃ son judgados por traydores.

Ley. XVII. Como los que entraron en religion non pueden fazer testamento.

RElegiosa vida escogiẽdo algun ome, o alguna muger de fazer, assi como entrando[d], en algũ monesterio, o faziẽdose hermitaño[e], o emparedado[f], o tomãdo otra ordẽ[g], este atal nõ puede fazer testamẽto, mas todos los bienes q̃ ouiesse, deuẽ ser de aquel monesterio, o de aquel lugar do entrasse[h], si non ouiesse fijo, o otros que descendiessen[i] por la liña derecha que hereden lo suyo. Mas si este atal ouiesse fijos, o otros herederos que descendiessen del, de plenè in authentica. ingressi. & in authentica. si qua mulier. C. de sacrosanct. ecclc. vbi per gl. & doctores, & latè per Abb. in ca. præsentia. de probatio. col. 21. cum sequẽ. ibus, vsque ad finem. & quid si post ingressum inde recedat. vide per Abb. & doctores in. 5. quod te. de cleric. coniuga. & Socin. consilio. 52. volu. 4. viso instrumento syndicatus, &c. & volu. 2. consi. 222. Bal. in. l. si vt proponis. C. de nupt. 6

i ¶ *Defendiessen.* Innui videtur hic, quòd posito quòd haberet ascendẽtes legitimos & naturales, propter eos, non excluderetur monasterium: imò monasterium excluderet eos quæ fuit opinio Azonis, de qua per glo. super verbo, liberos. in dicta authentica. si qua mulier. ex eo quod monasterium reparatur pro filio. §. fed & hoc præsenti. in authen. de sanctiss. episc. colla. 9. & eandem opinionem tenet gl. in. c. si qua mulier. 19. q. 3. & Specul. in titu. de statu monacho. v ersic. 53. Ioã. Fab. in dicta authent. si qua mulier. & in. §. mortuo. Instit. de acquisi. per arroga. per tex. ibi. contrarium tenuit Placentinus glossator. vt refert glo. in dicta authentica. si qua mulier. in prima opinione glos. ibi posita quam ibi tenent Alber. Iaco. Butrica. Paul. de Castr. & Salic. & ibi dicit Pau. de Cast. quòd ista opinio, quòd parentes seu alij ascẽdentes debeant habere legitimam, tenetur communiter per doctores. & ista etiam opinio communiter tenetur per canonistas in capit. in præsentia. vbi Abb. col. 18. de proba. versic. fed dubium. vbi etiam dicit ita communiter teneri per doctores canonistas. idem etiam tenet laso in dicta authẽtica. si qua mulier. & concordando opiniones vult, vt opinio Azonis procedat, vt illam dispositionẽ (quam permittit illa authentica) non posit tacere filius ingressus, quando nõ haberet liberos, licet haberet parentes: respectu verò legitimæ, vt debita sit parentibus procedat prima opinio Placentini posita in glosſ. vt & parẽtibus legitima debeat. & ista opinio, q̃ & parẽtibus debeatur legitima, & non excludan fin hoc à monasterio, videf verior, & æquior. & ad illud q̃ dicitur monasteriũ haberi loco filij, rñdeo q̃ non procedit vbiq; sed tantum in casibus expressis in iure, vt latè ibi doctores adducunt, & in. c. in præsentia. vbi Fel. col. 21. & procedit hæc opinio hodie maximè stante. l. 6. in legibus de Toro. neq; obstabit ista. l. qa non debet sumi argumentum à contrario sensus: quia contra id quod expressum est in iure non debet sumi tale argumentũ: cùm illud sit decisum per. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testa. l. 4. tit. 17. infrà ead. part. & p. d. l. 6. de Toro facit. l. si filius. C. de inoffic. donat. & idẽ q̃ in ista. l. partitarũ dicitur, habet in auth. si qua mulier. & nihilominus magis cõmuniter tenetur prædicta opinio per docto. imò & Specu. idem voluit vbi suprà, nõ enim firmat prima opinionẽ, imò videf residere in opinione. quã vltimo recitat ibi, tertij dicunt, &c. quæ fuit opinio cõcordans & distinguens, quam posuit & tenet laso. vbi supra. & si quis dicat q̃ Specu. inferius, in versi. ad præmissorũ. vbi se remit In no. re. est. l. 1. tit. 8. lib. 5. Et dict. l. 1. no. rec.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit vsdetur tenere primam opinionem, sufficit quòd in contrarium se habeat communis opinio, tam legistarum quàm canonistarum, & vt dixi pro ista parte multum vrget dicta l.6. de Toro. neque obstat. d.§. mortuo. Insti. de acquisi. per arrog. quia debet limitari, nisi respectu legitimæ debitæ patri naturali, in illa enim non fuit præiudicatum

Et. di. l. r. no. reco.

patri naturali per arrogationem, prout tetigi in l. fi. tit. 16. parti. 4.

puede partir[a] entre ellos lo que ouiere, de manera, que de a cada vno dellos su legitima parte e non mas. E si por auentura mas les quisiere dar de su parte legitima, estonce tanta parte deue ser dada al monasterio quanta cayere al vno dellos[b]. E a esta parte legitima, dizen en latin, parte debita iure naturæ. Empero si despues que entrasse en la religió, se muriesse ante q̃ partiesse lo suyo a sus herederos, assi como sobredicho es, sus fijos[c] deuen auer su legitima parte, e el monesterio todo lo otro. E la legitima parte que deuen auer[d] los fijos es esta, q̃ si fueren quatro o dende ayuso, deuen auer de las tres partes la vna, de todos los bienes de aquel a quien heredã. E si fueren cinco o mas, deué auer la meytad, e por esso es llamada esta parte legitima, porque la otorga la ley a los fijos, e deué la auer libre: e quita sin embargo e sin agrauamiẽto[e], e sin ninguna cõdiciõ. E los obispos, e los otros clerigos, cõmo[f] e de que cosas puedẽ fazer testamento, muestra se en la primera partida deste libro, en el titulo que fabla del pegujar de los clerigos.

7 a ¶ *Puede partir.* Supta est ista lex ex authẽtica. si qua mulier. C. d sacrosanct. eccl. vbi plenè per glo. & doct. & 19. q. 3. c. si qua. vbi bona glossa. vide plenè per Abb. in. d. c. in præsentia. per 10. fi. col. de pba. & reuocare & mutare pót testamentum ante professionem factum inter liberos vel monasterium aliter disponendo: nõ vero fauore extranei. vt tradit Bald. in. d. authẽti. si q̃ mulier. dum modo non sit professus ordinem minorũ, vbi & Paul. de Cast. & Salic. & Deci⁹ in. d. c. i psentia. de proba. nume. 68. licet Abb. ibi voluerit q̃ post professiõ nõ nullo modo possit.

Adtit. ff. & instit. de cap. diminut.

b ¶ *Vno dellos.* Si partes fuerunt æquales inter filios planè procedit: si verò fuerunt inæquales, tunc glo. in dicta authen. si qua mulier. super verbo, connumerata, intelligit, quòd tantum detur monasterio quantum fuit datum illi filio, cui plus fuit datum. cum quaglo. trat. si tibi Bart. intelligens hoc quando pater disponit diuidendo inter liberos facta iam professione ex priui legio illius tex. non ergo posset pater, qui religionem fuit ingressus, facta iam professione per eum meliorare in tertio bonorum vnum ex filijs iuxta l. fori. cum hoc esset ædere monasterium, cui non potest aliud tertium meliorix assignari: quia grauarentur alij filij in legitima, intelligẽ etiam & limitã ista. l. ita quòd monasterio nõ assignetur vltra quintum bonorum patris, cum omnia alia bona ex. l. fori sint legitima filiorum in qua non possunt grauari.

Quæ est l. 9. ti. 5. li. 3. & in no. re. est l. 1. & 2. tit. 6. lib. 5. Nona supra proxime, allega ta, & in no. re. est l. 7. & 8. ti. 8. lib. 5. & l. 12. ti. 6. lib. 5. & l. 18. Tauro

c ¶ *Sus fijos.* Sed an teneantur expectare mortem naturalem patris, vel possint statim filij petere suam legitimam? glossa. penul. in. d. authẽ. si qua mulier. dubitauit, super hoc legistæ cõmuniter tenẽt, q̃ expectetur mors patris q̃ fuit ingressus ordinẽ q̃ potest habere propriũ in cõmuni. vt tradit Sali. & laf. post alios in. d. authẽ. si qua mulier. doct. verò canonistæ cõtrarium tenent cõtrarium per text. in. c. cùm fœmina. de regula. q̃ tũ hoc non pbat. & mihi plus placet legistarũ opinio, cui fauet tex. in. d. auth. si qua mulier. & etiã ista. l. prout dicũt Albe. & Iacob. Butri. in. d. auth. si q̃ mulier. & Deci. in. c. in pũtia. de pba. nu. 67.

d ¶ *Que deuen auer.* Cõcor. cũ auth. de triẽ. & semiſ. §. 1. colla. 3. & in auth. nouissima. C. de inofficio. testa. de lege tamen fori, quæ seruatur in isto regno ó ia bona parentis sunt legitima filiorũ, præter quintã partem, vt habetur in l. 9. tit. de las mandas. libr. 3. foro. ll. & q̃ teneat ista taxatio legitimæ etiã respectu ecclesiarũ, & clericorũ. vide per Felli. in. c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 37. & 38. de constitu. vbi in tabl. quinimò si pater reliquit filijs titulo institutionis legitimam eis debitã: & in reliquo instituit hæredẽ extraneũ, & tempore mortis patris bona valebant tantũ. 50. & sic quadragintadebeba[n]t filijs ex legitima, postea bona aucta fuerunt, iru q̃ valebant cẽtum aut in isto augmento filij aliquid habeãt, & sic eis ꝓstituta q̃ possint petere octogesima iure legitimæ, vel an tale augmẽtũ prosit hæredi extraneo? de hoc est tex. notabilis. in. l. si patronũ. §. fi. ff. de bo. liber. q̃ tale augmẽtũ ẽt si habeat originẽ à causa anteriori, & q̃ retro fingif ad tẽpus vitæ patris, non sit filiorũ, sed hæredis in totũ p quã. l. ita tenet Paul. de Castr. in. l. in ratione. in pri. ci. vers. vltimò quæro. ff. ad. l. Falci. & in. l. in quantitate. in prin. ff. eod. vbi etiam ponit rationẽ cur aliud sit in legatis in casu in quo angmẽtũ facultatum testatoris prodest legatarijs & dicit hoc iõ esse, quia in legitima eius vsufor referri debet ad tempus mortis. l. cum quæritur. C. de inoffi. testam. vbi vide Iaso. hoc limitantem, sed quid si pater non reliquit integram legitimam filijs, & ideo agant ad supplementum, an illud debeat suppleri tam ab hærede, quàm à legatarijs, quibus defunctus legata reliquit? vide per Bart. & Paul. de Castr. in. l. in quartam. ff. ad. l. Falcid. vbi Barto. vult, quòd ab omnibus prorata debet suppleri. & limitat Paul. de Castr. quando legata essent in speciebus: secus si in quantitate, vide ibi per eum.

e ¶ *Sin agrauamiento.* Adde. l. 11. tit. 4. infra eod. partit. & quæ ibi dicam.

¶ *Ley. XVIII. Como se puede desatar el testamẽto por mudarse el estado de aquel que lo fizo.*

Mvdar se puede el estado de lome en tres maneras, que por cada vna dellas se desataria el testamento que ante ouiesse fecho. La primera es, quando aquel que faze el testamento es dañado para siempre a soffrir alguna pena[f]. Ca este atal non osa despues beuir en otro lugar, si non en aquel, o ha de ser penado, e es como sieruo §, e non ha despues sus fijos en su poder como auia antes. E esso mismo seria, quando alguno que fuesse franqueado, lo tornassen a seruidumbre, porque fuera desconoscie[n]te a su señor quel aforro, e perdiesse la libertad por otra razon e a este mudamiento dizen en latin, maxima capitis diminutio: que quier tanto dezir, como el mayor mudamiento de estado que a ome puede acaescer, porque por ella pierde la libertad, e la cibdad, e su familia. La segunda manera es, quando alguno es desterrado para siempre[h] en alguna ysla, por juyzio, que nunca ha de salir della, quier le sean tomados todos sus bienes o non. E a esta dizen en latin, media capitis diminutio. que quier tanto dezir en romance, como mediano mudamiento del estado del ome, ca por este pierde la cibdad e la familia. La tercera es, como si aquel que non es en poder de otro, se dexa porfijar, e cae porende en poder de aquel ql porfijo: ca muda su estado. E a este mudamiẽto dizen en latin, minima capitis diminutio a, que quier tãto dezir en romance, como el menor mudamiẽto q̃ ome puede auer en su estado, ca por ella muda la familia tan solamẽte, e nõ mas. E por qualq̃er destos mudamientos q̃a ome auenga, despues q̃ ouiesse fecho su testamẽto, dezimos q̃ se desata porẽde.

f ¶ *Pena.* Vt si est damnatus in metallum. vt in. §. primo. Institu. de capit. diminu.

g ¶ *Como sieruo.* Hodie tamen per. l. Tauri. 4. non rumpetur neque irritabitur testamentum damnati ad hanc mortem ciuilem, quia cum dict. l. permittat tali testari, permittit etiam a fortiori, vt testamẽtum eius ante factum non irritetur, sed valeat ipso perseuerante in eadem voluntate. l. si quis filio exhæredato. §. irritum. versic. qua ratione. ff. de iniust. rupt.

h ¶ *Para siempre.* Hodie dic de isto deportato, vt dixi supra eod. in glos. proxima. de damnato in opus publicum.

4 a ¶ *Minima capitis diminutio.* Sed cum ista etiam contingat per emãcipationem. vt in. §. 3. Institu. de capit. diminu. & per istam testamentum filij familias de iure communi, qui poterat testari de castrensibus, vt supra eodem. l. 1. irritetur. vt in. §. alio. & in. §. non tamen. Institu. quibus mod. testa. infirmen. an hodie stante. l. 5. Tauri. qua permittitur

In no. rec. est. l. 4. ti. tit. 4. li. 5.

cuicunque filiofamilias testari, irritabitur per emancipationem testamẽtum ab eo factum? videt quod sic. vt in. §. pen. & ibi Ioan. Fab. Institu. de testa. milit. qui vult q̃ requiratur aliqua expressa renouatio testamenti, vt teneat. glos. tã ibi vult, quòd sufficiat tacita, ex quo persistit in eadem voluntate. Et hoc puto verius. Et nota bene. ad. d. l. Tauri, & probatur hoc expressè in. l. si quis filio exhæredato. §. fi. ff. de in iust. rup. cùm eñ mutet status in melius, nõ rumpitur testamentum.

Et ad. d. l. nouæ rec.

¶ *Lex. XIX.*

Recuperato statu, per capitis diminutionem perdito conualidatur testamentum eius prius factum: si expresse coram testibus dicat velle validari. h. d.

1 b ¶ *Puede lo confirmar.* Adde. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de bonorũ possess. secundum tabul. & dicit Ioan. Fab. & etiam Angel. in. §. non tamen. Institu. quib. mod. testa. infirmen. quòd istud testamentum reconualescit de iure prætorio, & sic etiam hodie erit vnus de casibus, in quibus erit necessaria bonorum possessio secũdum tabulas. & voluit Azo. C. eod. in summa. quia tale testamẽtum reconualescit prætorio iure. Ego verò attento isto iure partitarum, quod nõ curauit de istis bonorum possessionibus, credo quòd non erit necessaria talis bonorum possessio, & hæres poterit adire ex tali testamento sic confirmato, & quod procedit siue testamentum fuerit in scriptis: siue nuncupatium, cùm. l. ista generaliter loquatur, & militet eadem ratio, neq; erit locus despu[t]ationi an tabulæ testamenti extent, vel non, de quo per Ioan. Fab. in. d. §. non tamen.

2 c ¶ *Testiges.* De iure communi requirebantur quinq;, vt not. gloss. & ibi Barto. in. l. qui ex liberis, §. testamento. ff. de bono. pos. secundum tabu. Bal. in. l. fi. column. sexta. C. vnd. legiti. Paul. de Castr. in. l. hæredes palam, §. si quid post. ff. de testa. Ange. in. d. §. non tamen. hodie de iure regni seruandum esset quod habetur in præallega. l. prima. titul. de los testamentos. lib. 5. ordina. & in. l. 3. Tauri.

In no. rec. est. l. 1. & 2. ti. 4. li. 5.

¶ *Lex. XX.*

Infirmatur testamentum posthumi agnatione sui in eo non fuit institutus, quia dicitur præteritus post testamẽtũ vel mortẽ patris natus. Item etiam infirmatur per arrogationem vel adoptionem postea factam. h. d.

1 d ¶ *Posthumus.* Sumptum est hoc principium à dictis Azonis. C. de posthu. hæredib. instit. in summa.

2 e ¶ *En esta misma manera.* Impropriè tamen vt in. l. tertia. in principio. ff. de iniust. rup. testam.

3 f ¶ *Que bien tan.* Adde. l. posthumo nato. C. de bonor. possess. contra tabul. & l. tertia. ff. de iniust. rup. & §. posthumi. & §. posthumorum. de exheredat. libero. & non rumpitur testamentum vsque quo nascatur posthumus: licet sit in vtero, quia non est antea suus hæres, cùm neq; homo. vt in. l. fi. ff. de asignan. liber. l. fi. ff. de colla. bonorum. bene tamen aperit edictum alij iam nato. vt in. l. illud. §. fi. ff. de bono. possess. contra tabul. & nota quòd licet posthumus appro bet testamentum patris: tamen adhuc testamentum non valet quia non adest voluntas testantis nascente posthumo, de quo ipse non cogitauit secundum Bald. qui dicit hoc nouum & mirabile. in. l. si cum vel in vtero. C. de testa. milit. & an debeant legata ad pias causas rupto testamẽto præteritione post humi? vi. Bart. Ad tit. C. in. l. 1. colũ. 2. versicu. secundo, quæro. C. de sacrosanct. eccl. vbi tenet q̃ sic: quando pater ignorauit posthumũ quod Baldus in. l. 1. column. penulti. C. de inoffic. donatio. limitat quantũ attinet ad legitimam.

Ad tit. C. de posthu. hære. instit. ruen. & ji.

¶ *En poder.* lux id q̃ habetur in. l. penu. titul. 16. parti. 4. & in. §. sed hodie. Instit. de adoptio.

4

5

¶ *Porfijamiento.* Quid per ingressum monasterij, an rupatur testamẽtum prius factum? variæ fuerunt opiniones inter legistas, & canonistas, vt per Bart. Bald. & alios in authentica. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. Abba. & alios. in. c. in præsentia de probatio. vbi & Decius nume. 61. inclinare videtur in opinionem Abb. & Anto. quæ mihi satis placet. quam limitarem nisi tantum tempus trauerit à die conditi testamenti, vsq; ad ingressum religionis, quod esset præsumptio obliuionis facti testamenti: nam tunc teneremur opinionem Bart.

Ad tit. ff. de iniust. rup. & j. ead. part. in tit. 4. l. 2. & in ti. 7. & 8. &c. & instit. quib modi. testa. inf. vi. supra in l. 8.

¶ *Ley. XXI. Como se quebranta el primero testamento por otro que fuesse fecho despues.*

El primero testamento se puede desatar por otro[i] que fuesse fecho despues cumplidamen

¶ *Lex XXI.*

1 Per secundum testamentum infirmatur primum, sed si testator falso rumore prolato de morte hæredis dicat, quia talis non potuit meus hæres esse quia mortuus, instituo talem, tunc prior est hæres si vixit, non autem secundus, sed legata vtriusq; testamẽti amere Dei facta vel consanguineis, vel amicis debẽtur. li. d.

i ¶ *Porotro.* Adde. l. cum in secundo. ff. de iniust. & rupt. §. posteriore. instit. quib. mod. testa. infirmen. cum. §. sequenti. & l. fi. iure. ff. de legat. 3. & procedit hõc etiam si ex secũdo testamento non adeatur hæreditas, quia sufficit, q̃ fuerit possibile posse ex eo adiri, vt in. d. l. cum in secundo. & in. d. §. posteriore. & l. pater filio. ff. de hære. instit. Paul. de Castr. in. l. sancimus. C. de testa. & tenet Bal. Angel. Ioan. de Imol. in. l. sed & si in cõditione. §. fi. ff. de hæred. instit. Alex. cõsi. 37. vo. col. 2. & licèt Bart. & facit hoc ad q̃stionẽ, vt si quis in testamẽto fecit maioriã de 3. & 5. bonorũ, vel de oĩbus bonis in casu quo posset sine priuilegio principis: q̃ si postea in. 2. testõ aliter testet, & nõ perficiat istud secũdũ testim, q̃ forte nõ videt ex hoc reuocata maioria facta in primo testamẽto. si tñ prima maioria facta esset ex facultate regia vt q̃ incipiens aliter testari, & sinõ perficiat videatur reuocata prima maioria, per. l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mili. præcedit etiã ista lex & si. q̃ legato facto in primo testõ hæres cauisset legatario, vt in. l. cũ quis decedẽs. §. fi. ff. de lega. 3. & tenet Bar. in. l. statius florus. in princ. ff. de iur. fisci. vbi etiã dicit, q̃ si testator in primo testõ reliquit alicui fundũ sub onere, ne alienet extra familiã, & in secũdo testõ eundem fundũ relinquit simpliciter, q̃ nõ videt repetitũ onus: de non alienando, de quo in primo testõ. allegat. d. l. si iure. Quid autẽ si testator non fecit testim aliud, sed corã septẽ testibus dixit, q̃ nolebat testim primũ valere, an ex hoc irritabit testim? tex. in. §. pe. cu. gl. inst. qb. mod. testa. infirmen. vult expresse quòd non: quod Bart. in. d. l. si iure. intelligit procedere, quãdo testator nõ adiecit, q̃ ideo reuocabat primũ testim,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia volebat decedere intestatus. si autem hoc adiecisset, túc quia tacite sunt instituti venientes ab intestato, reuocatur primum testamẽtum, pro quo facit licét ipse Bartol. non alleget. l. 1. §. si hæres. ff. si tabul. testa. nulla. extat. & ad text. qui videbatur obstare. in. l. militis. §. Veteranus. ff. de testa. mili. respondet Ioan. de Imol. in. l. si ita. §. regula. ff. de liber. & posthu.

te[a]: fueras ende quando alguno ouiesse fecho su heredero a otro en el primero testamento, si despues oyendo nueuas que aquel que auia establescido por heredero era finado, e nō lo fuesse. E el creyẽdo que era assi, fiziesse despues otro testameto, en que dixesse, pues que yo non puedo auer a fulan mio heredero, que es muerto segun que me es dicho fago a otro fulan mio heredero: si despues fuesse fallado que el primero heredero era biuo, tal testamento como este postrimero, non deroga al primero[b]. E el heredero que era fecho en el primero testamento, deue auer la heredad segund que fue escrito en el. E el otro que fue escrito en el segundo, non deue auer nada: pues que non era verdadera la razon, porque el testador se

ibi illa verba fuerũt prolata non interuenĕte legitimo numero testiũ: secus autem si corã solenni numero testium proferetur. & ista opinio Barto. est magis communis prout attestatur Alex. cõsi. 30. volum. 3. in. 2. dubio. & consil. 140. volu. 2. incipienti. paucis vtar. & in l. sancimus. C. de testa. colũ. pennul. vbi vid. sed qd si testator nõ vtatur verbis in reuocando primũ testamentum: sed facto rumpendo illud vel scindendo? vide. l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de secundum tabul. & l. nostram C. de testa. & Oldra. cõsi. 144. Quid tamen si vtrunq; testamentum etiam diuersis temporibus factum idem contineret? videtur q; teneret vtrunq;. argumento. l. 12. supra eod. & eius qd notat Ioan. Faber in. d. §. posteriore. Itẽ intelligẽ fistam. l. dum tamen ex secundo testamento hæreditas posit adiri, vt habetur in. d. §. posteriore. & in. d. l. cum in secundo. vbi vide per docto. signanter per Ioan. de Imol. quid si secundum testamentum fuit nullũ potest? tũ cõualescere ex aliquo iure. & quid si in secundo testamẽto institute fuit hæres incapax? vide in. l. cũ quidã. ff. de his quib. vt indig. vbi Bar. & quid si secũdo testamento sic institutus aliquis hõ potens & testamentum fuit nuncupatiuũ, & sic deberet probari per testes? vide. l. nolumus. C. de testa. & per Alexand. consil. 105. volu. 4.

2 a ¶ *Complidamente.* Concordat. d. §. posteriore. cum sequenti. & d. l. si iure. ff. de lega. 3. q̃ est lex singularis. & ibi Bart. notat, q; licet in secundo testõ inualido sit clausula derogatoria cãssans & irritans oẽ aliud testm̃ non p hoc videtur reuocatũ primum validũ, quod etiam notat Paul. de Cast. per illum. l. singularem in. l. sancimus. C. de testa. in fine.

3 b ¶ *Non deroga al primero.* Approbat ista. l. opinionem Specula. tit. de instrumen. editio. §. compendiosè. col. 11. verficul. quid si is. qui ita intelligit dispositionem. l. si. ff. de hæredib. instit. à qua ista sumpta est, volẽtis primũ testamentũ non rũpi, & adde. l. eam q̃. C. de fideicommiss. & quæ ibi notat Bald. col. 5. versic. mõ quæro. & versiculo sequẽti. & an sit verbo testatoris circa cãm ab eo insertã, cur aliqd faciat? vide tex. notabilẽ. q̃ sic in. l. diui. ff. de adimẽ. lega. nisi, p̃baret testatorẽ errasse. vt dicit Bar. ibi argu. d. l. si. & vi. l. epistola. ff. ad Treb. in prin.

4 c ¶ *El testador se mouio.* Expressa illa causa vt supra: si tamen causa esset in mente retenta non rumperet primum testamentum. vt voluit glo. in. d. l. fin. in glo. pen. & quid si falsa causa propter quam testator motus fuit, non fuit expressa in testamento sed coram testibus? vide per Ioan. de Imol. in. d. l. si. colum. 4. volentem q̃ non sufficiat, nisi exprimatur coram tot testibus, quot requiruntur ad validitatem testamenti: non enim sufficeret secundum eum si expressisset coram duobus testibus. & facit ista. l. vtsi instituens maioriam in filium secundum dicat, quia fortuna fuit, quòd non potui eam facere in filium primogenitũ: q̃ si in hoc fuit errore ductus, q̃ retractet institutio in secundum, & videatur facta in primogenitum: aduerte tñ qa differt casus iste a casu. l. hui⁹ qa in ista. l. interuenerat prima institutio in casu nõ non, sed tacite etiam hic videtur eã facere. argu. l. 3. C. de inoffic. testa. cogita. & quid si cum filius primogenitus esset extra regnum secundo genitus publicari fecit illum esse mortuum: cùm re vera non esset: & ita pater fecit maioriam in secundo genitum, an auferatur ab eo, & detur primogenito venienti? decides ex notatis per Bald. in. l. r. C. si quis ali. testa. pbi. & per Bar. in. l. si. ff. eo. & cũ isto casu maioria nõ quæreretur fisco, nec; secundogenitus sit solutendo interesse, videtur q; auocet primogenitus ab eo. potest etiam induci ista. l. & d. l. si. ff. de hære. instit. q̃ si pater fecit suũ testamentũ & in eo maioriã fecit in filium maiorem etiã vltra tertiã bonorũ, & supplicauit principi vt confirmaret eius dispositionẽ, & postea ignorans, q̃ princeps ad eius supplicationẽ iam confirmauerat faciat secundum testamentũ in quo eidem filio iure maioriæ relinquat tertiã bonorum, q̃ per hoc non videatur reuocata prima maioria, ex quo intentio eius erat fauendi huic filio. vid. consil. Alexã. 103. volumi. 4. & quia inducta ad argumentum non debent operari diminutionẽ. & quid si mater fecit maioriam in filium secundum dicens quia pater tuus fecit maioriam in fratrem tuum maiorẽ vt tu possis honestè viuere facio in te maioriam de talibus bonis, an si pater iam reuocauerat maioriã reducens filios ad æqualitatem tenebit institutio facta a matre? & videtur q; sic per tex. not. iuncta glos. communiter ibi approbata in. l. si ita legatum sit. ff. de condi. & demon. in contrarium videtur ista. l. & qd notat Bar. in. l. i. C. de sacro. eccle. dicens q̃ si testator relinqt aliqd alicui tanq̃ paupi q in veritate erat dives sed ignorabat testator q; non debef illi relictũ & facit. l. alteri. ff. d adi. lega. & ista pars videf æquior videas Soci. post Cuma. in. d. l. si ita legatũ. & cogita latius super hoc.

d ¶ *En el primero.* Nota multũ istã. l. nam. d. l. si. ff. de hæredib. instit. a qua sumpta est tantũ dicit de legatis in secũdo testamẽto relictis. & Ioan. de Imol. ibi col. 5. tenet cõtrariũ imo q̃ legata in primo testamento relicta nõ debeãtur, mouetur ex dictis Bar. in. d. l. si iure. ff. de legat. 3. & p illũ text. a contrario sensu: & quia in dubio nõ videf fuisse mens testãtis de grauãdo heredẽ duplici onere. l. Titia. §. q̃ in vita. ff. de leg. secundo refert tñ, q̃ Bald. ibidem voluit, q̃ etiã legata primi testamenti debeantur, dum dixit: q̃ secundum testamentum ex causa falsa finaliter factum non rumpit primum: sed onerat hæredem scriptum in primo ad nouam præstationem legatorum, etiam secundi. sed q̃ prima pars secundum eundem Ioan. de Imol. imò q̃ legata ex primo nõ debeantur, videtur sibi æquior & verior, licet secundum eum non sit sine dubitatione, propter auctoritatem Bald. tene ergo menti istam. l. partitarum expresse decidentem legata primi testamenti deberi.

e ¶ *En el segundo.* Limita & intellige, nisi præfactio falsi testamẽti, etiã concerneret legata in segundo testamento relicta: nam tunc si alia legata essent in magna quãtitate, nõ deberẽtur, licèt aliud esset si essent modica. argumento. l. si filiæ. ff. de legat. 3. si verò falsa causa tantũ concerneret in institutione in, & non legata: tunc indistincte deberentur secundum Bar. in. d. l. si. ff. de hæredib. instit. idem tamen Bartol. in. l. de monstratio. §. quod autem. ff. de conditio. & demonstra. videtur indistincte limitare. d. l. si. q̃ ita demum procedat, si relicta essent modica & secundum hoc videtur de mente Barto. fuisse, q̃ legata primi testamenti omnia deberentur, vt tetigi in glo. superiori. Ioan. de Imol. tamen in. d. l. fin. col. 6. videtur inclinare. q̃ ex quo testator non apposuit præfationem circa legata secundi testamenti, q̃ illa indistincte debeantur. argumento. l. vnicæ. §. finautem deficientis. C. de cadu. tol len. & q̃ hoc videtur verius de iure, licèt primum sit æquius suppositã opinione, q̃ debeantur vtraq; legata. ¶ *Lex. XXII.*

5 a Si in primo testamento sunt instituti descendentes, vel apposita clausula quòd testamentum postea factum non valeat, nõ rumpitur primum testamentum per secundum: nisi in eo de primo & de clausula mentio fiat: sed si per secundum cum quinq; testibus factum ab

Titul. I. De los testamentos. 9

intestato succedat instituatur consanguineus, infirmatur prius solenniter factum in quo extraneus extitit institutus. h. d.

1 a ¶ *De suso diximos.* Vt supra eod. l. 8.

2 b ¶ *En esta manera.* Adde. l. si quis in principio testamenti. ff. de legat. 3. nõ ergo sufficeret, q̃ diceret in genere. Non obstante quocunq; testõ neq; etiã requiratur, q̃ individualis expressio de hoc fiat, sed sufficit specialis, dicens, Non obstante quacũq; clausula derogatoria huius vltimi testamenti dispositionẽ valere volo, & ita es de mente Bart. in. d. l. si quis in princi. & tenet Paul. de Cast. in. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de lega. 1. vbi Soci. dicit istã esse cõmunẽ opinionẽ q̃ approbat p istã l. partitarũ. tene tñ vnã generalẽ conclusionẽ, q̃ ex q̃buscunq; conjecturis iudici constare possit, quòd testator voluit secundum testamẽtum præualere q̃ tolleturprimum etiam si secundũ esset simpliciter factũ nõ faciens mentionẽ magis expressam de clausula derogatoria in primo testamento expressa: hoc ideo, quia tota hæc materia fundata est in præsumptione voluntatis testatoris. ita tenet Socin. dicens, ita esse de mente oim docto. in. d. §. in legatis. col. 11. ex qua conclusione deducitur secundũ eum q̃ si post lapsum decem annorũ factum fuerit secundũ testamentũ, præsumitur testatorem velle illud præualere. secundũ Bald. & modernosin. l. fancimus. C. de testam. & idem si post primum testamentũ interuenissent graues inimicitiæ inter testatorem & hæredem. argu. l. 3. ff. de adimẽ. lega. & idẽ si diceret q̃ volebat secundum valere, & q̃ contenta in eo sortiantur effectum, secundum Bald. in quodam consi. incipienti reperitur, q̃ quidam dixit. refert & sequitur Soci. in. d. §. in legatis. vbi etiã dicit, q̃ idem esset si dixisset q̃ volebat secundum testamentũ esse præcisum. allegat Iacob. de Raue. in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. & Abb. in. c. expat te. de rescript. de his tamen duobus ego dubito, saltim attentis verbis huius legis, quæ vult in specie fieri debere mentionem de clausula derogatoria. dicit etiam ibi Socin. q̃ si in secundo testamento diceretur, non obstante quocunq; testamento, sub quibuscunq; verbis etiam si de eis specialem mentionem facere oporteret: nam hoc sufficeret, vt secundum testamentum præferatur, & ita dicit esse de mente Frede. de senis. consi. 46. & satis placet, & est de intentione huius legis. subdit etiam ibi Soci. q̃ ad materiã hanc plurimũ operatur magna affectio ad personam in stitutam in secundo testamento ad coniecturandam mentem defuncti, iuxta id q̃ not. Bal. in. l. si iure. C. de testa. manumi. & adde q̃ si secundũ testamẽtũ esset inter liberos, hoc videtur sufficere etiã absq; speciali derogatione primi ex mẽte Bal. consil. 22. volu. 1. cuius contrariũ non allegato Bald. in. d. consi. tenet Soci. in. d. §. in legatis. & consi. 163. volu. 2. vbi dicit non reperiri iure cautũ, q̃ testamentũ inter liberos habeat vim clausulæ derogatoriæ ad præcedẽtia testamenta, maximè q̃n præcedens testamentũ haberet specialem clausulã derogatoriã. vid. de ista materia, latè per Iaso. in. l. sancimus. C. eod. & doctorẽs à Couarruuias in rubri. de testa. parte. 2. fol. 10. cum multis sequẽtibus. & pcedit qd ista. l. habetur siue præcesserit vnum testamentum habens clausulam derogatoriam, siue plura testamenta, vt not. Bal. in authen. hoc inter liberos. C. de testamen.

3 c ¶ *Dañe.* Vide Socin. de istis verbis, & simil. in. d. consi. 163. vol. 2. colũ. tertia. cum alijs sequentibus & omnino per eundem Socin. consil. 2. volum. tertio. vbi vide: an sufficiat, si de hoc per aliqua verba testatoris mentaliter colligatur, licèt non ita exprimat. & eẽdem consil. 37. col. 2. eod. volu. & quid si in secundo testamento sit appositum iramentũ vide Soci. consi. 53. vol. 3. col. 2. & Alexan. consil. 134. volu. 1. & adde in materia Alexand. consilio septimo, & consi. 44. volu. 4.

d ¶ *Estraño.* Non ergo procedet ista. l. si in primo testamento essent instituti venientes ab intestato. quod etiam tenet Alexan. in. l. haccon sultissima. §. si quis autẽ. C. eod. ad fin. de qua ista lex sumpta est. licèt Paul. de Cast. alias voluerit consi. 327. volu. 1. incipit. dubiũ facit in suprascripto pũcto, &c. & facit ista. l. ad. q. q̃ si pr̃ i testamẽto fecit maioriã in filiũ q̃ postea pœnitẽtia ductus in secũdo testamẽto reuocat maioriam & instituit æquiter filios suos posteriotamen filio maiore in quẽ fecerat maioriam vel nepote ex filio maiori si filius erat mortuus, q̃ non censetur reuocata maioria ex quo ex secundo testamento non potest hæreditas adiri de iure ciuili. vt dixi supra. l. proxima. & sic nõ est reuocatum primũ. glos. & Bart. in. l. si filius qui in postestate. ff. de liber. & posthu. & ad intellectum huius qualiter procedat & latiorem declarationem videas ibi per Alexand. Sed iuxta hoc pone q̃ quis fecit maioriã per testm̃ in filiũ suũ maiorẽ virtute facultatis regiæ, post ea in alio testõ facit aliam maioriã in alium filium sine licentia principis, an per hoc videtur reuocata prima maioria? & videtur q̃ sic ex quo virtute legis potuit facere maioriam in secundum filium, in tertia & quinta bonorum & præsumitur ex secunda constitutione maioriæ q̃ voluit reuocare primam, vt filij minus lęderentur, ne q; est verisimile q̃ filios vellet duplici onere maioriæ grauare, argu. c. manda tum. de rescript. & l. nauis onustæ. ff. ad. l. rhodi. de iactu.

L. 1. quæ in no. rec. est. l. 1. tit. 4. lib. 5.

e ¶ *Cinco testigos.* Hodie parũ vtilitatis in hoc haberet dispositio hui⁹. l. cũ per. l. ordina. titu. 2. lib. 5. hodie iã nõ requirant septẽ in testamẽtis: sed sufficiat numer⁹ quinq; testiũ, vel triũ cũ tabellione. posset tñ forte practicari, qñ in prio testõ solẽni secũdũ solẽnitatẽ. d. l. ordina. vf. l. 3. tauri. in prio esset in stitut⁹ extraneus in secũdo autẽ veniẽtes ab intestato corã quinq; testib⁹ etiã nõ vicinis, & sine tabellione, qd est notandũ, vel etiã, si primũ testm̃ esset factũ corã. 7. testib⁹, & nõ vicinis: cũ & illud teneret etiã hodie. d. l. ordin. nõ obstãte, q̃ imo potius permittit, cũ nõ velit tollere dispositiões harũ legũ, imo expresse in fine dicit, q̃ valeat testm̃ cũ bonis testimonijs. i. cũ nu. 7. testiũ. si testator nolit seruare dispositionẽ. d. l. q̃ permittit cũ tabellione, vel si minore numero testiũ, vt ibi habef: si eẽ in primo ita solẽni. cũ. 7. testib⁹ us in stituere f extraneus, & in secũdo institueren f veniẽtes ab intestato corã quinq; testibus, etiã non vicinis, & etiã si tabellio haberi poterat tenebit secm̃ ex dispositiõe huius text. & tollef primũ, qd nota bñ, & sic adhuc qd in ista. l. dispon if poterit esse magnæ vtilitatis, debet enim dicta. l. ordina. & tauri restringi & limitari secundum dispositionem iuris communis. argumen. reg. l. si ſerui vestri. C. de noxa.

Quæ est l. 3. & in no. reco. est. l. 2. ti. 4. lib. 5.

f ¶ *Valdria.* Non vt testm̃, sed vt intestati volũtas, vt in. d. l. hac cõsultissima. §. si qs autẽ. & debebunt legata in hoc. 2. testõ relicta secũdum Bald. d. §. si qs autẽ, sed qd si in primo testõ fuit facta repetitio fideicõmissi ab intestato, nũqd faciet valere fideicõmissum in primo testõ relictũ, ex quo per istud testm̃ secm̃ minus solẽne, in quo sunt institutiveniẽtes ab intestato, res est redacta ad causam intestatidic q̃ nõ, q̃ facto testatoris primũ testm̃ corruit, cum oibus clausulis suis, illa em clausula sub intelligitur nisi testator pœnituerit. vt. d. Bal. in. l. eã quã. col. 5. C. de fideic. post Iaco. de Aret. & Nicol. de Mattha. allegat. 1. eum qui. §. fi. ff. de his quib. vt indig. ¶ *Lex. XXIII.*

1 g ¶ *Acabasse.* Intellige siue imperfectione voluntatis. vt in. l. si is q. ff. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

tasta.l.sue imperfectione solennitatis, vtin.l.2.ff.de iniust.rup.& in.§. posteriore.cũ sequẽti.inst.quib.mod.testa.infir.sed an teneat testamẽ tũ ad pias causas,& si sit imperfectũ rõne voluntatis? Bal.in repe.l.1. co.18.C.de sacrosanct.eccle.vers.sup.7.q.tenet q nõ:qa esset ridiculũ dicere q pro parte quis decedat testatus & pro parte intestatus, seu q decedat quis semitestatus. Bar. verò in.l. in testõ. ff. de fideicõ. libert. tenuit contrariũ, & etiã Iode Imol.in.l.si is qui.ff.de testa.& Abb.in capit.1.de succes.ab intesta. & hoc vĩ verius intelligendo, prout prædicti docto.intelligũt, qñdi spositio ad pias causas fuit perfecta, vt potẽ,si iam testator ad alia legata transiuit, prout exemplificat Abb. in.d.c.1.& tradit Deci°cõsi. 159.& fortèidẽ dicendũ videt in dispositiõe inter liberos, secũdũ Abb. vbi suprà.qđ limitandũ videtur secundũ Ioan.de Imol. in.d.l.si is qui. nisi dispositio inter liberos posset inducere scandalum ꝓpter inæqlitatẽ, quia tunc non tenebit dispositio inperfecta ratione voluntatis, inter liberos, quod est bene notandum, vide ibi per eum.

testaméto acabado, en q̃ dexasse a otro por su heredero, que nõ fuesse su fijo[a], nin de los q̃ descendiessen del, e despues dixesse[b] ante cinco testigos, quiero que fulano que era escrito en el testamento por mio heredero, que lo nõ sea, porq̃ non lo meresce, por que me fue desconosciẽte: e erro cõtra mi, ca por tal razõ[c] o por otra semejante della, que despues el testador anli dixesse, pierde[d] el heredero la herẽcia del finado: e deue ser del Rey pues q̃ el testador nõ quiso que la oviesse aquel que establescio por heredero, por el yerro que auia fecho, e non de xo en su testamento otro heredero que heredasse lo suyo. Mas si otro ouiesse dexado por heredero[e] en su testamento, en lugar de aquel, deue lo esse auer, e el rey non ha y ninguna demanda.

¶ *Ley. XXIIII. Como se desata el testamento, quando el fazedor del rompe la carta, en que era escrito, o quebranta los sellos.*

Vebrãtado a sabiẽdas el fazedor ḋl testaméto, algũo ḋ los sellos de la carta, en q̃ ante oviesse fecho su testaméto en escrito, o tajado algũas delas cuerdas, o rayendo las señales[f], que ouiesse fecho en la carta el escriuano publico, o rõpiẽdo las desatase[g] el testaméto por ello. Pero si fuesse prouado, que alguna destas cosas sobredichas auiniessen en la carta del testamento, por ocasion, e que non fuesse fecho a sabiendas, non se embargaria el testamento porende.

¶ *Ley. XXV. Como todo ome fasta el dia de la muerte, puede mudar su testamento e fazer otro.*

La voluntad del ome es de tal natura, q̃ se muda ẽ muchas maneras: e porẽde ningun ome non puede fazer testamento tan firme, q̃ lo nõ pueda despues[h] mudar, quando quisiere, fasta el dia que muera, solamente que sea en su memoria, quando lo camiare, e que faga otro acabadamente.

¶ *Ley. XXVI. Que pena deue auer aquel, que embarga a otro, porque non pueda fazer testamento.*

Malamente yerran algunos omes, embargando a las vegadas a otros, que non puedan fazer testamento. E porende es guisado, que non finquen sin pena aquellos q̃ lo fizierẽ. Onde dezimos q̃ qualquier q̃ tal embargo fiziere a otro, q̃ deue perder el derecho, [a]que deue auer en los bienes de aq̃l q̃ destoruo, en qual manera quier q̃ los deuiesse auer. E aquello q̃ el perdiere por esta razon deue ser de la camara del Rey. E esta pena deue auer, por el grãd yerro q̃ fizo a Dios, e por el atreuimiento e el tuerto q̃ faze al Señor de la tierra, e al alma del finado,[b] e a todos los otros omes, en dar mal exẽplo de si.

¶ *Ley. XXVII. Que razones mueuen los omes a embargar a los otros, q̃ nõ fagã testamẽtos: e quantas maneras son deste embargo.*

Vanas e malas razones mueuẽ a los omes a las vegadas a embargar a otros q̃ non fagan sus testamentos. Ca algunos ya dellos, q̃ fazẽ esto, porque los ayan establescido sus herederos en sus testamentos, e veyẽdo q̃ quieren fazer otro testamento, embargan q̃ lo nõ fagan, nin cãbien, [c]aquel q̃ auian ya fecho. Otros ya, [d]que son tan propincos, que atiendã de heredar los bienes desus parientes, si acaesciere que muerã sin mãdar: e porende embargan los que non lo puedã fazer. Otros ya, q̃ maguer, [e]cõsienta q̃ fagã testaméto, cõ todo esso, quierẽ q̃ lo ordene a su guisa e a su plazer, e este embargo fazẽ en muchas maneras, assi como faziẽdo fuerça, [f]a aq̃llos mismos q̃ quieren fazer sus testamentos, de guisa que los non pueden fazer. E otros ya que amenazan los escriuanos e alos testigos, con quien lo han de fazer, en manera que non osan venir a aquel que quiere fazer su testamento de lo suyo. E porende mandamos: que qualquier que embargasse a otro en alguna destas maneras sobredichas, o en otra semejante dellas, si l fuere prouado: que pierda[g] el derecho que podia auer en los bienes de aquel, a quien fizo este embargo, en qual manera quier. Empero si fuerça, nin premia ninguna nol fiziesse, mas rogandole, [h] por buenas palabras: lo aduxesse, a que non fiziesse testamento, estonce non perderia lo que deuia auer, o heredar de los bienes del, maguer el otro por su dicho, o por sus palabras, se dexasse de fazer el testamento: o de cambiar, [i]el que ante auia fecho. E otro si dezimos que si los fijos, [k] embargaren al padre, que non faga su testamento, que non puedan despues heredar en los bienes del padre, maguer muera sin manda. Mas si fuessen dos fijos o mas: e el vno dellos embargasse que non fiziesse el testamento, non los otros: aquellos q̃ lo non embargassen, deuen auer cada vno su parte, e la parte de aquel que lo embargo deue ser del Rey. E esso mismo seria, si el padre embargasse[l] al fijo, que non fiziesse su testamento, de las cosas que lo pudiesse fazer.

---

a ¶ *Sufijo.* Iltud verbum non est in.l.hæreditas.C. de his quib. vt indig. de qua ista sumpta fuit, & ideo hic ponit: qa ad auferendũ hæreditatẽ filio instituto, non sufficerent verba de qua in ista.l.cùm exprimenda sit causa ingratitudinis: & talis quæ sit de illis. 14. de quibus in authẽ. vt cũ de appella. cognosci.§.aliud quoq; capitulũ. colla.9.&.l.4. titu.7.infra ead.parti. Item quia exhæredari non potest filius in codicillis, seu extra testm. vt in.l.hæreditatẽ.C.de codic.& in.§.codicillis. Insti.de codic. itẽ quia filius rectè exhæredatus haberur pro mortuo. vt in.l.1.§.si pater emancipatus. ff. de coniug. cũ emancipa. libe. eius. vnde non succedit filius: sed alij venientes ab intestato. vide per Bart. ibidem. & in.§.si pater in potestate & facit etiam, quòd habetur in authen. hoc inter liberos. C. de testamen.

b ¶ *Dixesse.* An sufficiat quòd testator dixerit & si nihil probetur ab hærede: ista.l.vult quòd sic. licet Marti. Silla. relatus ab Alberi. in.l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. aliud voluerit.

c ¶ *Razon.* Innuit exprimendã esse causam, vt predat quod in ista.l. habetur, & hoc tenuerut aliqui docto. antiqui Odofred. vero dicit, q̃ in stituto hærede extraneo, non est necesse q̃ causa exprimatur: & sufficiat q̃ testator eum dicat demeritum, vel indignum, quod etiã tenet Alberic. in.d.l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. & idẽ tenet ibi Bald. dicens, q̃ non est necesse, q̃ causas inimicitiæ exprimat, potest enim in hoc iudicare ex animi sui motu: qa in repropria quilibet est moderator, & arbiter. l. in re mandata. C. mãda. quod etiã sequit ibi Alexã. col.1. & satis, ꝓbat in illa. l. hæreditas. quinimo (vt declarat ibi Paul. de Cast.) ex eo solo q̃ dixisset hæredẽ nõ mereri, vel esse indignũ absq; eo q̃ dicat, & per hoc nolo eũ habere hæreditatẽ sufficit, qa tacitè videtur hoc dixisse, licèt ista duo possint stare, & ille nõ mereatur, & sit indignus & nihilominus testator voluit ipsum habere, sed dicit q̃ hoc nõ præsumit. vt patet in illo tex. & satis mihi ista placẽt, neq; obstat ista.l.nã gratia exẽpli plenius exprimit, nõ vt velit oia hæc verba hic posita esse necessaria, vt hereditas auferat, velut ab indigno, & hoc idem vult ista.l. du citat, ca por tal razon, o por otra semejante, &c.

d ¶ *Heredẽ.* Ex hoc verbo innuitur, q̃ heres adiuit hereditatẽ in casu hui° l. facit. l. ex facto. §. iulian°. ff. de vulg. & pupi. & quid si heres nõ adisset? dic q̃ si repudiauerat, idẽ est dicẽdũ: qa vĩ hoc fecisse in fraudẽ fisci & sic habeẽt ꝓ adita. vt. ff. ad Gilla. l. si sequẽns. cum ibi notatis. Si aũt non adiuit: qa mortuꝰ ẽ añaditã hæreditatẽ, tũc qa cessat rõ ꝓdicta ḋ fradde, portio sua accrescit cohæredi secũdum qd̃ decla. Pau. de Castr. in. d. l. hæditas. vel si nõ haberet cohæredẽ, hæreditas veniret ad veniẽtes ab intestato: neque veniret ad hoc cũ nõ sit hæres à quo possit auferre.

e ¶ *Heredere.* Idẽ dic si testator ꝓtulit dicta v° & ff. ista fauore veni entiũ ab intestato, nã tunc nõ applicaret fisco: sed per fideicõmissũ esset illis restituẽda. l. peto. in prin. ff. de leg. 2. Pau. de Cast. in. d. l. hæreditas. & idẽ si cõstat, q̃ ꝓtulit dicta verba fauore cohæredis: & istis casib° nõ posset hæresita a testatore iudicatus indignus detrahere quartã: cũ restituit per fideicommissum, vt vult idẽ Pau. de Cast. ibi sub dubio fortè. ¶ *Lex. XXIIII.*

1 Adtit. C ba fauore veni aliquãte sta. prohib.

1 Si testator cõsulte frãgit chartam vel chordulam, aut sigillum testamenti vel radat signum notarij infirmatur testamentum nisi probetur casu fuisse factum. h.d. Habuit ortum à l. penul. C. de testa.

f ¶ *Señales.* Add. l. ad testiũ. §. si signa. ff. eod. & in hoc videt ista. l. vel. vt procedat eius dispositio, etiã in testõ nuncupatiuo, put etiã voluit Pau. de Cast. in. l. nram. C. eo. Ange. tñ ibi quẽ sequit Alex. tenet contrariũ, qa licet testator amoueat vel rũpat signũ tabellionis positum in testõ nuncupatiuo dato sibi à tabellione, cũ tñ remaneat aliud originale apud tabellionẽ, non ruptũ nõ videt reuocatũ testm per text. in. l. fi. ff. de his q̃ in testa. delen. & ad istã. l. partita. potest. responderi. q̃ testm fuit in scriptis & nullũ aliud erat vel ruptũ fuit ipsum originale, quod solũ erat apud notariũ, q̃ erat testm nuncupatiuum.

1 ¶ *Haziendo fuerça.* Videtur velle ista. l. ex hoc verbo & ex illis, q̃ sequũtur. &. l. 3 proxima, q̃ si qs cogit aliquẽ ad se instituendum vel alĩ, q̃ institutio teneat & auferantur bona ab eo per fiscũ, tanq̃ ab indigno: cuius contrariũ tenet Ioã. de Imo. in. l. 1. ff. de testa. p gl. ibi. Imo dicit, q̃ tunc institutio sit nulla. & mouet: quia liberũ debet esse arbitrium & volũtas testantis, vt i. l. 1. cũ similibus. C. de sacrof. eccle. & q̃ coactio interueniẽs annullet actũ ipso iure sicut & alias annullat matrimoniũ. eo quia debet ibi esse plena libertas: vt in. c. cum locum. de sponsali. l. 1. C. de sacrof. eccle. & ꝓ hoc dicit videri esse casum in. l. qui testament. §. fi. ff. de testa. vbi dicit, q̃ coactio facta a testib° reddit testamẽtũ nullũ. Multo ergo erit hoc à fortiori, si sit facta a testatorẽ: & hoc etiam tenet laso. in. l. 1. C. si q̃ aliquẽ testa. prohibu. docto. tamen in. l. 1. C. eo. vt ipsi referunt, volunt contrarium, imo q̃ tali etiã casu veniat fiscus auferens hæreditatem, vt ab indigno: & sic q̃ institutio teneat. l. ex facto. §. Iulian°. ff. de vulga. & pupilla. & idẽ volunt iste. ll. partitarũ vt præmissi & fortè etiam ḋ iure comuni nõ procederet dictũ Imolæ: cùm non reperiatur expressum institutionẽ vi vel metu factã esse ipso iure nullã. & quia. l. q̃ testamẽto. §. fi. p eum ꝓ casu allegata hoc nõ probat. & dissimile est vim fieri testibus, vel testatori: nã testes metu perhibenti præsumit lex eos non intelligere quæ agantur. & ideo statuit si vi detinent nõ valere testamẽtũ: testator verò licet coactꝰ, intelligit tñ qd̃ agit: & coacta volũtas, volũtas est regulariter, vt i. c. meritò. 15. q. 1. & c. Abbas. & c. ad audiẽtiam. qđ mer. caus. vnde dicit Bald. in. l. 1. §. fed si q. C. cõmu. delega. col. fi. q̃ leges quæ dicũt, q̃ coacta volũtas, voluntas est, procedunt in negotio proprio: nõ verò in alieno. vnde non ꝓcedit in actu gesto ꝓ administratorem, vt dicit idem Bald. in ru. de controuer. inuestitu. ad finẽ. & sic dissimilis est actus coactæ, volũtatis in testa, ab actu coactionis ipsius partis. An aũt debeantur legata ex testamẽto facto ꝓ vim, vide Bal. in. l. 1. C. si quis aliquem testa. prohibue. col. 2. & qd̃ si non interuenit metus sed dolus vi. per. Bal. ibi co. fi. & . j. eod. l. sequenti.

g ¶ *Pierda.* Et applicabitur fisco. vt suprà. l. ꝓxima & dixi. in glos. præcedẽ. si tũ prohibitio vel coactio fuit in damnum alterius, quẽ testator instituere volebãt succurritur læso vt in authen. vt nul. iudi. §. & hoc puenit colla. 9. & l. Lucius. §. Sem pronia. ff. de lega. 2. & per Bartolum in. l. fi. ff. si quis aliquem testam. prohibue. Bald. in. l. 1. col. 2. C. eod. versicu. sed quæro hic. & vide. j. eodem. l. 29.

h ¶ *Rogandole.* Adde etiã. l. fi. ff. si quis aliq. test. phi. &. C. eo. l. fi. & vi. qd̃ not. glo. in. §. Itẽ sacramenta. in verbo sponte. de pace. iura. firmã. vbi de minore blanditijs illecto per tutorẽ finita tutela. & adde etiam quod not. Bal. & Salice. in. l. quidquid. C. arbi. tute. Abbas in ca. 2. de pecul. clerico. & Alex. in. l. dedi. §. fi. ff. de cond. ob cauſ. sed quid si nõ per blanditias: sed ꝓ pecuniã se faciat quis hæredẽ instituiri vid. Paul. de Cas. in. l. titio centũ, §. filio. el. 1. ff. de condit. & demõst. sed quid si qs volebat decẽ relinquere pupillo, & eius tutor blando sermone attraxit testantẽ, vt sibi relinqueret. vid. gl. in parte incidisset. in. l. titio. ff. ad municipa. & vid. quæ dixi in. l. 2. tit. 8. j. ead. partit.

i ¶ *Canbiar.* Quid si blãditijs & ꝓsuasionib° reuocasset primũ et ꝓsua dentem instituere? vid. laſ. in. 1. C. si quis aliquem test. prohibue.

k ¶ *Los fijos.* Adde. l. testamenti. C. de inofficio. testa. &. l. 2. §. fratris. ff. si quis aliq. test. prohib. & Azo. C. eod. in summa.

l ¶ *Si el padre embargasse.* Facit ad quæstionem. de qua per Bald. in. l. testamenti. C. de inofficio. testam. de filio volente testari, qui prohibitus fuit à matre, & testes examinati dicunt, q̃ mater filium dicentem, ego volo relinquere bona Titio coram legitimo testium numero, impediuit ne per notarium scriberetur, & expulit notarium, & testes. vide ibi per eum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Lex.XXVIII.

Si dominus serui instituti impediat instituentem suum testamentum mutare, vel aliud facere: licet postea seruus manumittatur ante testatoris mortem, non erit hæres. sed propinquior defuncti consanguineus & ipse impediuit, tunc succedit Rex.

1 a ¶*El señor.* Adde. l.1. §. si dñs ff. si quis aliq. testa. prohib.

¶*Ley. XXVIII. Que pena ha el Señor o el sieruo a quié alguno ouiesse establescido por su heredero si el embargo q̃ nõ faga otro testamento.*

2 b ¶*Engaño.* Vides hec q̃ dispositiões istæ & titu. si quis aliq. testa. prohib. habent locum in prohibente dolo, vide tũ per Bal. in.l.1. col. fina. verti. extra q̃ritur. C. eod.

3 c ¶*Heredar.* Istũ verbum non habetur in. d. l.1. §. si dñs. de qua ista sumpta est, & crederem q̃ & si hoc respectu non manumi ferit, idem sit dicendum.

4 d ¶*El sea sin culpa.* Nota hoc verbũ: nam fa cit ad quæstionẽ glos. in. l.2. C. si quis aliq. testa. prohib. an coactio vel dolus tertij cõ pellentis aliũ instituere, noceat instituto? cõmunis conclusio contra glossũ. ibi est q̃ nocet. ar. folus Ias. ibi limitat communẽ opinionem procedere, q̃do talis institutus fuit sciens aut volẽs: secus vero, si erat ignorans volens ita esse de mente doct. sed revera docto. loquuntur in distincte, & rationes suæ militant etiam si sit ignorans. & Iaso fuit in hoc ina duertenter locutus, motus fortẽ ex. l. non interest. C. q̃ met. cau. ibi sciente emptore. non videns, q̃ ibi suppletur, maximẽ per. g. & do cto. confirmatur ista communis opinio hic intellecta per istam. l. Sed cuius erit tali casu hæreditas, an fisci vel venientiũ ab intestato? doct. communiter volunt, q̃ fisci: & declarat Salicet. in. d. l.1. C. si quis aliq. test., prohib. ista tñ lex in verbis proximè sequentibus vr aliud velle, vid. quæ dixi in gl. sequenti.

5 e ¶*Del mas propinquo pariente.* Si referas ad præcedentia, q̃n̄ seruus factus fuit liber, prout debet referri, deciditur hic vnus casus, qui non erat decisus iure communi: & destruitur cõmunis opinio, de qua per Barto. in. l. fi. col. pe. versi. quarto casu. ff. si quis aliq. testa. prohib. qui voluit, q̃ quando instituti per coactionem vel dolum meum, erant in mea potestate tpe. phibitionis: licèt nõ essent tpe additionis hæreditatis auferetur ab eis hæreditas, & applicat fisco: & vt hic vides, deciditur contrariũ. & facit ad id quod dixi in glo. 3. proxima, q̃n̄ ad compulsionem tertij fuit institutus alius extraneus, vt isto casu hæreditas deferatur venientibus abintestato propinquioribus & non fisco licet doct. communiter voluerunt contrariũ, vt ibi dixi: cum enim hæreditas sit apud eum qui nullam coactionem nec fraudem adhibuit. videtur iusta prouisio, vt deficiente instituto in dignitate potius venientibus abintestato, quam fisco deferatur: si vero institutus participaret

bargan a los pelegrinos e a los romeros que nõ puedan fazer sus testamẽtos.

ENferman a las vezes los pelegrinos[h] e los romeros andando en sus romerias: de f manera q̃ sintiendo se muy cuytados de las enfermedades, hã de fazer sus testamentos e sus mãdas, e porq̃ acaescio ya en algũos logares, que aquellos en cuyas casas posauã, los embargauan malicio samente, que nõ pudiessen esto fazer, cõ intẽcion que si muriessen que se fincassen en ellos todas las cosas q̃ trayã. Porẽde defendemos, q̃ ningũo ome de nuestro Señorio, non sea osado de fazer tã grand maldad como esta de los embargar, nin cõtrallar en ninguna manera, q̃ ser pueda, que nõ fagan sus testamentos e sus mãdas, en la manera que quisieren. Ante tenemos por bien, e mãdamos: que ayan libre poder[i] para g fazer lo e como quier que ellos ordenarẽ e establescieren, e mandaren fazer de sus cosas con razon, e con derecho assi lo otorgamos e tenemos por bien que vala: e ningũa costumbre mala, o priuilejo que ouiesse en algũ logar cõtra esto nõ gelo pueda embargar. E si alguo cõtra esto fuere: mãdamos, que rescriba pena en aquello mismo[k], en q̃erro, de manera, que de alli adelante testamẽto, nin mãda que fiziesse nõ vala ẽ ningũa guisa. E demas desto mandamos que el judgador del logar do acaescere, lefaga escarmiẽto por ello en el cuerpo e en el auer, segund entẽdiere que merescе, catando qual fue el yerro que fizo, e la persona contra quien fue fecho.

feratur venientibus abintestato propinquioribus & non fisco licet doct. communiter voluerunt contrariũ, vt ibi dixi: cum enim hæreditas sit apud eum qui nullam coactionem nec fraudem adhibuit. videtur iusta prouisio, vt deficiente instituto in dignitate potius venientibus abintestato, quam fisco deferatur: si vero institutus participaret in coactione, vel fraude per alium adhibita, tunc procederet opinio communis. & ita intelligitur l.1. C. eo.

6 ¶*El mas propinquo pariente.* Adde glo. fin. in. l.1. in prin. ff. si quis aliq. testa. prohib.

¶Lex. XXIX.

Dolo vel alias impediens testatorẽ Titio relinquere, si hoc probetur soluet ei quem impediuit duplicatũ quod eius prætextu perdidit. h.d. Conco. cũ auctẽ. vt nulli iudicũ. §. & hoc peruenit.

¶*Pechar.* Quid i si non sit soluendo? dic, q̃ tunc læsus reuertetur contra fiscũ. arg. l. fi. in prin. ff. de eo per quẽ fact. est. &. l. planè. la. 2. §. 1. ff. de lega. 1. & tenet Bar. in. l. fi. ff. si quis aliquẽ testa. prohib. & vr hoc intelligẽdũ de interesse, nõ respectu pœnæ dubii, licèt Sali. aliud innuit in dict. l.1. C. si quis aliq. test. prohi.

¶Lex. XXX.

Peregrini liberã habent testamẽti factionẽ, cõsuetudine cõtraria non obstante, & eos testari impedies efficit intestabilis, & est puniẽdus in eo, in q̃ delinquit in sup. arbitrio iudicis, corporaliter punietur. h.d.

h ¶*Pelegrinos.* Non sumas nec intelligas hoc de peregrinis, aput sumitur in auct. vt differẽt. iudic. in prin. colla. 9. & ibi not. Bart. sed de peregrinis qui cã deuotionis peregrinantur, qd̃ patet hic, cùm dicit, e los romeros &c. & ita etiã intelligit Ange. & Pau. de Cast. in auct. omnes peregrini. C. commun. de succesio.

i ¶*Libre poder.* Ex isto verbo quod etiam ponitur in. d. auct. omnes peregrini. C. cõmun. de succes. dicebat ibi Ange. q̃ per hoc verbũ vr tolli omnis solennitas iuris ciuilis, circa testamenta peregrinorum, & quod renebunt eorum testamenta cum duobus testibus tantùm, vt & dixi supra. eod. l. 4. Crederem tamen istud dictum procedere, quan & ibi est. l. do plures testes haberi non possent, aliàs seruanda esset dispositio. l. nou. reco. ordina. nota tamen in practica bene dictum Angel.

k ¶*Mismo.* Punitur quis in eo in quo deliquit. vt in. d. authẽtica. omnes peregrini. sic & torquetur quis in eo in quo peccauit. vt tradit beatus

Grego. 24. lib. mora. c. 4. gl. in. §. itẽ mutus. inst. quib. non est permis. facere testa.

¶Lex. XXXI.

j Cauponẽ seu stabularius vbi peregrinus sine testamẽto moritur eius bona cõ bonis hominib⁹ oste dat, & rescribat, & dentur episcopo diocesano, vel eius vicario, qui scribat consanguineis successuris, vt veniãt vel mittãt pro bonis & eis mittẽtibus tradatur. Si vero non mittãt: nec sciatur, nec appareat, si habent hæredes, eius bona Episcopi arbitrio in pia opera conuertantur: cauponẽ cõtra facientẽ in triplũ ei⁹ qd̃ occultauit puniãt, & istud triplũ & alia bona d'istribuãtur pro eius anima. h.d.

¶*Ley. XXXI. Como deuẽ ser puestos en recabdo los bienes de los romeros, e de los pelegrinos quando mueren sin manda.*

MVriẽdo algun pelegrino, o romero sin testamẽto, o sin manda en casa de algũd alberguero: aquel en cuya casa muriere, deue llamar omes buẽos de aql̃ logar e mostrarles todas las cosas q̃ trae: e ellos estando delãte, deue las fazer escreuir, non encubriendo ningũa cosa dello: nin tomãdo para si, nin para otro fueras ẽ de aquello que deuiere auer cõ derecho por su ostalage, o si ouiesse vẽdido algo para su vianda. E porque las cosas dellos sean mejor guardadas, mãdamos, que todo quãto les fallaren, sea dado ẽ guarda[a] al obispo del logar: o a su vicario: e el ẽbie a dezir[b] por su carta a aql̃ logar onde el finado era: q̃ aq̃llos q̃ cõ derecho pudierẽ mostrar, q̃ deuẽ ser sus herederos, que vengã: o embiẽ vno dellos, con carta de personeria de los otros e q̃ gelo darã. E si tal ome viniere e se mostrare segũd derecho q̃ es su heredero, deuẽ gelo todo dar. E si por auẽtura tal heredero nõ viniere, o nõ pudiesse saber[c] onde era el finado, deuen lo todo dar e despẽder ẽ obras de piedad[d] alli do entẽdieren q̃ mejor lo podrã fazer. E si algun ostalero cõtra esto fiziesse, tomãdo o encubriendo algũa cosa mãdamos q̃ lo pechetres doblado, todo quanto tomare e ẽcubriere, e q̃ faga dello el obispo o su vicario assi como sobre dicho es.

1 a ¶*Sea dado en guarda.* Per iu dicem loci, intellige: nam si iudex in vita eorum eis tenetur impertire auxilium: aliàs punitur vt in. l.3. tit.9. li.1. ord. mẽto fortius ipsis mortuis iudex ad hoc tenebitur.

2 b ¶*E el embie a dezir.* hoc ergo pertinet ad curã epi, vt hic & i. d. auct. omnes peregrini. C. cõmun. de succes. non tñ vt dixi, reputatẽ absonũ, si hoc fiat per iudicẽ secularem loci: & facit ad hoc. j. co. l. proxima.

3 c ¶*Pudiessen saber.* Sic etiã fit restitutio pauperib⁹, cũ non reperiatur ille nec hæredes eius, cui debet restitui, vi. per doct. in cap. cũ tu. de vsu. & in c. cũ sit. de ludæis.

4 d ¶*Obras de piedad.* Non ergo bona peregrinorũ, vt vacantia applicabuntur fisco: sed expendentur in pijs causis arbitrio episcopi, vt hic. & in. d. auct. omnes peregrini. & ibi not. Angel.

¶Lex. XXXII.

j Causa peregrinorum, aut eorum successorum super bonis quæ secum in peregrinatione deferunt, est breuiter terminanda.

1 e ¶*Luego.* Ex hoc verbo, & etiam ex sequentibus, videtur velle ista l. q̃ procedatur in his causis peregrinorum summariè, sine strepitu & figura iudicij. iuxta ea quæ habentur in clem. sæpè. de verbo. signi. & cum dicit statiu, intellige de exactissima diligentia, & omnibus frustrationibus amputatis: necessarium tamen interuallum inest omnino, quod patet, dum subdit, lo mas ayna &c. l.2. §. confestim. ff. ad Tertull. Bald. in. l. nequicq̃ §. de plano. colum. 2. versic. quid si sub ad uerbio statim. ff. de offi. proconsu. & cùm hic subdit, sin escatima. videtur idem importare, ac si dixisset, de plano: abbreuiabuntur ergo dilationes & dabitur libellus in modum poste. vt in. d. clem. sæpe. Bald. in dicto. §. de plano. in principio. & cum dicit, sin alongamiento, est dicere leuato velo, vt in. l. de subinersis. C. de naufra. libro. 11. Bartol. in. l. ne quid. colum. fin. ff. de incend. ruina, naufrag. sufficit ergo, si iudex procedat salua iustitia & æquitate. argumen. l. creditor. §. fi. ff. mand.

Ad tit. ff. & C. quẽ admodũ testa. ape. & ff. de tabu. exibẽ.

¶Titulus. II. Quemadmodum testamenta aperiantur.

¶*En poridad.* Ex hoc videtur, quod iste Titulus non procedat nisi in testamento inscriptis: dicitamẽ idẽ esse intestamento nuncupatiuo vel codicillo redacto in scriptis per notarium. gl. et Bartolus in. l. 1. in principio. ff. eodem.

¶Lex. I.

Hi quibus in testamento inscriptis aliquid relinquitur, pñt testamẽtũ petere aperiendũ: quia sua interest: & hoc petere debẽt coram iudice, post mortẽ testatoris, præstito prius iuramento q̃ non malitiosè, sed credentes sibi aliquid relictum petunt eius aperturam, nec pactum super relictis in eo factum, valet ante aperturam. h.d.

Titulo. II. De como deuen ser abiertos los testamentos que son fechos en escrito en poridad.

Escriuen algũos omes sus testamẽtos en poridad, f de guisa que los testigos, que escriuen y sus nomes, non sabẽ que es lo que esta escrito en ellos. Onde pues que en el titulo ante deste mostramos las maneras de como se deuen fazer: queremos aqui dezir de como deuẽ ser abiertos despues que fueren assi fe- f chos, porque los omes a quiẽ fuere mãdada alguna cosa en ellos sepã ciertamẽte quanto es. E otrosi, que las poridades que sõ en ellos puestas, sean mejor guardadas. E mostraremos quiẽ puede mandar q̃ se abra el testamento. E ante quiẽ. E quãdo puede pedir que lo abrã. E en que manera deue ser abierto, e mostrado. E ante quales.

¶*Ley. I. Quien puede demandar ante el juez que abran el testamento que es escrito en poridad.*

Sciban tuerto, nin daño, ẽ sus personas, nin en sus cosas, e que guardẽ ellos, e fagã guardar, a todos los otros, todas estas cosas, en fecho de los romeros: assi como sobredichas sõ. E demas desto, les mãdamos, que si acaeciere, q̃ algũos romeros, o los herederos dellos, que vinieren por razon de sus testamentos, o de sus bienes ante ellos, q̃ los oyan luego, e e los libren lo mas ayna, e lo mejor q̃ puedieren, e sopieren, sin escatima e sin alongamiento. Demanera que su romeria, nin su derecho, nõ se les embargue, por alongãça de pleytos escatimosos, nin en otra manera que ser pueda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 a ¶ *Mandado algo.* Et etiam illi quibus nihil est relictũ hoc petere possunt, si eorum interſit, vt pote ſi filius ſit prꝛeteritus, & velit dicere teſtamentum nullum, ſecundum Ange. in. l. 1. in prin. ff. eod. & ſufficere iuramentum ad probandũ, q̃ ſua intereſſ, vt voluit gloſ. & ibi Bar. in. l. 1. in princi. ff. eodem. Paul. in. l. 1. C. eo.

2 b ¶ *Seyendo muerto.* Debet igitur priuſquam teſtamentum aperiatur & publicef conſtare de morte teſtatoris, vt hic & in. l. 2. §. ſi dubitetur. & leg. pupillares. ff. eod. & ſi notarius dicat quod etiá mortuo teſtatore nõ debet publicare: qa teſtator prꝛecepit non oſtendi teſtamẽtũ, niſi certis annis elapſis, dic quod nõ credi tur notario de hoc, niſi aliter de tali commiſſione apareat, ſecundum Angelũ in. d. §. ſi dubitetur. & adde ad iſtã legem. l. 102. titulo. 18. partita tertia.

3 c ¶ *Iurar.* Vide l. 3. C. eod.

4 d ¶ *Cuydar.* Ex hoc apparet ſufficere iuramẽtum abſque alia probatiõe intereſſe, vt dixi ſupra.

5 e ¶ *Pleyto.* Habes hic expreſſum, quod ſicut nõ tenet tranſactio, niſi inſpectis & cognitis verbis teſtamenti, vel codicillorum: ſic nec pactum gratuitum. & hoc etiam tenuit glo. in. l. de his. ff. de tranſactio. & ibi Bar. Bal. Ange. & Alberic. contrarium tamen ibi tenuerunt Guillel. Iacob. de Raue. Rayne. Paul. & Iaſon.

6 f ¶ *En compoſicion.* i. tranſactio, vt in dict. l. de his. & in. l. nõ eſt ferendus. ff. de tranſact. quid autem in ſententia, an teneat non viſis verbis teſtamenti: glo. in. l. 3. §. 1. ff. de tranſact. voluit quod in ſententia non habeant iſta locum per. l. ſi mater. in prin. ff. de excut. rei iudica. & tenet Bald. & Guillel. & Iacob. de Arena. in. d. l. de his. Bal. in. d. §. 1. Cõtrarium tamen tenet Paul. de Caſtr. in. d. l. de his. vbi etiam idem tenet Iaſon aſſerens ſe mirari de gloſ. & doct. tenentibus contrarium: Cum contra eos ſit text. expreſſus ſecundum eum. in. l. 1. in prin. ff. quemadmodum teſta. aperiã. ibi neque apud iudicem exquiri veritas aliter poteſt. Tu tene opinionem gloſſ. Bal. & aliorum in quam etiam inſiſtat Albericus in. d. l. de his. per text. in dict. l. ſi mater. in prin. daretur tamen reſtitutio ex clauſula generali propter iuſtum errorem, vt declarat ibi glo. Bartol. & alij. Tenet tamen ſententia de mero rigore. & ad. d. l. 1. in prin. quam allegat proſe Iaſon. & etiam eam allegauit Albericus. Reſpon. quod ibi non deciditur, quod nõ poſſit proferri ſententia non cognitis verbis teſtamenti, ſicut diſponitur non poſſe aliter tranſigi: ſed tantum dicit text. quod veritas per iudicem aliter inquiri non poteſt, inter quæ verba longẽ intereſt. & pro hoc bene facit iſta. l. 1. part. 1. tarum, quæ tantum annullat pactum, & tranſactionem initam non inſpectis & cognitis verbis teſtamenti, & nihil de ſententia iudicis dicit. alia in iſta materia vide per gloſſ. docto. in dict. l. de his. & per Bartol. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. 4. 5. & 6. q. ff. de verbo. obliga. & in. l. Scyphi. ff. de opt. lega. & an poſſit renuntiari huic legi cum iuramento: Iaſon tradit. late in dict. l. de his.

¶ *Ley. II. Quando pueden pedir que se abra el teſtamento.*

PEdir puede delante el juez qualquier delos q̃ dize en la ley ante deſta, q̃ abrã el teſtamento, deſque fuere finado aq̃l que lo fizo. E ſi el teſtamẽto fuere en la villa, o en el lugar dolo pidierẽ, deue lo fazer aduzir el juez ante ſi, e abrillo luego, aſsi como adelãte moſtraremos. E ſi fuere a otra parte deue les poner plazo a los q̃ lo touieren, a q̃ lo aduzgã: e deſq̃ lo aduxerẽ, deue lo otroſi abrir. E ſi por auẽtura alguno delos, q̃ touieſſen el teſtamento fueſſe rebelde de manera q̃ lo no quiſieſſe moſtrar por mandado del juez, de ue pecharꝛa a aquel, o aquellos que lo de mandaſſen, todo quanto les fueſſe man dado en el teſtamento: e demas el daño e el menoſcabo que les vinieſſe por eſta razon, porque gelo non quiſo moſtrar.

¶ *Ley. III. En que manera, e ante quales omes deue ser abierto el teſtamento e moſtrado.*

ABierto deue ſer el teſtamento delante del juez ordinario, e de los teſtigos, que ſon eſcritos en el. Pero en ante quel juez lo mande abrir, deue ſaber dellos, ſi es aquel el teſtamento, en que puſieron ſus ſellos, o fizieron poner: o en que eſcriuieron ſus nomes. E los teſtigos deuen conoſcer ſi ſon aquellos ſus ſellos: e ſi la mayor partida dellos dixeren que puſieron los ſellos ẽ el teſtamento, deue ſer abierto antellos, e leydo: maguer todos nõ ſeacertaſſen y. E deſpues deſto deue lo ẽbiar a aquellos q̃ non fueron preſentes, que conozcan ſus ſellos, ſi fueſſen dolientes: o perſonas muy honrradas: o ſi fueſſen en otra tierra, que non pudieſſen ſer llamados, nin venir ſin grand trabaſo[a]. E ſi acaeſcieſſe que alguno deſtos teſtigos negaſſe, que non puſiera ſu ſello en el teſtamento: non lo deuen dexar por eſſo de abrir, como quier que alguna ſoſpecha ſea contra el teſtamento, por el niego de aquel teſtigo. E ſi por ventura el juez non pudieſſe auer los teſtigos ante quien fue fecho el teſtamento, para abrirlo ante ellos, por que fueſſen todos, o la mayor partida dellos en otra tierra: eſtonce dezimos, que ſi el judgador entendieſſe que podria acaecer algund daño, o algund embargo por razon que el teſtamento nõ ſe abrieſſe, ante que aquellos teſtigos pudieſſen venir, que deue fazer venir ante ſi omes buenos [b], e abrir el teſtamento ante ellos, e deſque fuere abierto, deue lo mandar traſladar, e leer. E deſi deue cerrar el teſtamento, e mandar, q̃ aquellos omes buenos que pongan ſus ſellos en el. E eneſta guiſa ſe puede abrir el teſtamento, maguer non eſte delante ninguno de los teſtigos ante quien fue fecho. Pero deſpues que vinieren los teſtigos, deue les moſtrar [c] el teſtamento que conozcan los ſellos: e ſi fueren a otra parte embiar ſelo alla ſegund de ſuſo diximos. E deuen ellos jurar [d] que digan ſies aquel el teſtamento que ellos ſellaron, e onde fueron teſtigos. E deſque aya tomado la jura, deuen fazer traſladar el teſtamento en ſu regiſtro, e los dichos de los teſtigos que dixeron quando juraron: o en eſſa miſma carta en que eſta eſcrito el teſtamento, ſi ouiere y pargamino tanto en que ſe pueda eſcreuir lo que dixeron. E deſpues deſto deue dar traſlado [e] del teſtamento, a aquellos aquien es algo mandado en el, ſi gelo demandaren.

¶ *Ley. IIII. Que puede fazer el judgador. quando el teſtamẽto es fecho ante teſtigos ſin eſcrito.*

ANte teſtigos paladinamente ſeyendo fecho el teſtamento o ſin eſcritura, ſi alguno de aquellos aquien fue algo mandado en el, pidieſſe al juez que fizieſſe venir ante ſi los teſtigos, e reſcibieſſe los dichos dellos en eſcrito, e la manera quel teſtamẽto fuera ordenado ante ellos, deue el juez [f] fazer lo aſsi: e deſque los teſtigos fueren venidos ante el, deue los fazer jurar q̃ digan verdad: e de ſi deue fazer eſcreuir lo que dixeren. E vale tanto el eſcrito que fue fecho de ſta guiſa, delos dichos de los teſtigos: como el teſtamẽto q̃ es fecho en eſcrito [h]. E maguer q̃ murieſſe los teſtigos todos o alguno dellos, deſpues que eſto ouieſſen fecho, valdria el dicho e la eſcritura.

1 a ¶ *Ta gran trabajo.* Seu ſine magno incommodo, vt in. l. ſed & ſi quis & ibi Barto. poſt glo. ff. eod. non enim debet officium ſuum ſibi eſſe dãnoſum, vt ibi habetur.

3 b ¶ *Ante si omes buenos.* L. ſed & ſi quis. de qua iſta ſumpta eſt, dicit optimæ opinionis viris. vbi Ioannes de Imol. notat q̃ non ſufficit aperturam fieri coram viris bonæ opinionis, ſi alij eſſet optimæ opinionis: & ideo dicit q̃ cautum eſt vt notarius in inſtrumento atteſtetur de hoc: quia licet qs præſumatur bonus, non tamẽ præſumitur optimus ſeu non reperitur, q̃ de iure præſumat optimus, ſtãte verò iſta l. clarum eſt q̃ ſufficerent teſtes ſeu viri bonæ opinionis, prout à iure præſumuntur, vt tradit Bart. in auct. de teſti. §. 1. colla. 7. & facit iſta l. ad ea q̃ tradit Ange. & ẽt Ioan. de Imol. in. l. 1. §. fin. ff. quẽadmod. teſta. aperi. an ſi per ſtatutum requirãtur teſtes optimæ opinionis, debeat probari q̃ ſint tales: nam ex hac. l. videtur q̃ ex quo ſunt boni reputentur optimæ opinionis, qđ etiã voluerũt Ioã. de Ligna. & Franciſ. Rampon. Prout refert Ioann. de Imol. in. d. §. fin. col. 4. ad finem. licet ipſe poſt Ange. vult contrarium.

4 c ¶ *Deuen les mostrar.* Quando teſtamentum in ſcriptis ſit ſine tabellione debent iſta ſeruari, ſi verò fiat cum tabellione, prout communiter hodie fiunt in iſtis regnis, maximè poſt. l. 3. Tauri, iſta non requiruntur cum propter auctoritatem tabellionis ipſa ſcriptura ſit publica, & fidem faciat prout voluit gloſſ. notabilis, quæ communiter approbatur in. l. 2. in princi. in verbo publicum. ff. quemadmod. teſta. aperi. tenet etiam glo. in. l. quæſtionem. in verbo, oſtenditur. C. de fide commiſſ. Bald. in. l. hac conſultiſſima. ad fi. C. qui teſta. facer. poſ. & in. l. 1. ad fin. C. de teſta. & in. l. omnium. eodem titu. & qualiter debeat tabellio conficere inſtrumentum publicationis, & de ciusformã vid. Ioan. de Imol. in dict. l. 2. in princi. & hoc nota, quia errant alii qui, qui talia inſtrumenta facta coram tabellione faciunt coram iudice publicari vt aliquando vidi: nam non eſt neceſſarium. & adde Ange. in dict. l. 1. & 2. C. de teſta.

5 d ¶ *Deuen ellos jurar.* Habes hic q̃ etiam in cauſis ſummarijs requiritur, quòd teſtes iurent. vid. per Barto. in extrauagan. ad reprimendum. in parte ſummarie, & in parte ſine figura iudicij. & in. l. filius familias. ff. de donatio.

6 e ¶ *Dar traslado.* Sed an credatur huic exemplo per iudicem auctenticato ſeu publicato, etiam ſi originale teſtamentum nõ appareat. vid. per Speculat. tit. de inſtrumẽ. edit. §. oſtenſo. verſiculo. 2. quoq; & verſiculo ſequẽti. & per Albe. in. l. publicati. C. de teſta. & ſatis hic probati videtur, vt tale exemplum faciat fidem neq; requiritur q̃ probetur amiſsio originalis, prout aliqui dicebant in. l. publicati p text. ibi vbi Albe. poſt relatas opiniones ponit hæc verba, puto autem & ſic vidi in iudicio ſeruari: q̃ ſi originale exrat debeat exhiberi ſi peratur: quia multa poſſent eſſe vitia viſibilia & inuiſibilia in originali, quæ nõ fuerunt viſa tempore publicationis: ſed ſi p deret originale, tũc ſtaretur auctico, ſiue publicato iurante eo, q̃ vtitur dicto autentico, q̃ originale non habeat neq; dolo deſerit habere, vt in. l. ſi. C. de fid. inſtrumen. & ita ẽt practicatur q̃ tidie in regalib⁹ auditorijs, q̃cunq; petitur originale exhiberi.

¶ *Lex. IIII.*

20 Facto teſtamẽto ſine ſcriptis iudex recipit in ſcriptis dicta teſtiũ: q̃ interfuerũt ſi fuerunt ſeptẽ numero, & illa dicta valebunt ſicut teſtamentum in ſcriptis: etmortealicuius vel omnium poſt ſecuta non in firmabitur teſtamẽtũ. h. d.

¶ *El Juez.* De ordinario intellige, vt in. l. teſtamẽta oſa C. de teſtam. Bal. in. d. l. publicati. C. eo. & in. l. geſta. in princ. C. de re iudica. & vide de iſta publicatione teſtamenti per Abb. in cap. ſi. in fi. de fid. inſtru. & ſatis bene habetur in iſta. l. & adde Specul. titul. de inſtru. editio. §. oſtenſo. col. 9. ver. fiebat autem olim.

¶ *Hazgelo anssi.* Citatis tamen his quorum intereſſet, ſcilicet his qui abintestato ſuccederent, ſi teſtamentum non eſſet, ſecundum Barto. & Bal. quem vid. in. l. publicati. C. de teſtamentis. limita vt per eum in. d. l. in fin. C. eodem. ſed quid ſi diu eſt, quòd facta eſt publicatio teſtamenti, an præſumatur, quòd interuenerit citatio eorum, qui citan di eſſent: vid. Specul. in. d. §. oſtenſo. verſic. ſed quid ſi poſt publicationem. & Ioan. n. Andr. & doctores in capitulo. Alb. ericus. de teſtib. & communis opinio videtur ibi quòd ſufficiat longum tempus ideſt decennium vt præſumatur iſta ſolennitas interuenieſſe, maxime quando in inſtrumento ſit mentio de citatione, quod ibi limitat Felin. ad fin. niſi ageretur de graui præiudicio tertij: nam tunc requireretur decurſus triginta annorum. vt in capitul. pernenit. vbi per Imol. de emptio. & venditio. & intellige quando illa diutina obſeruantia fuit ſcientibus partibus quibus hæreditas defuncti (ſi teſtamentum non eſſet) pertinet vt eſt de mente docto. & tradit Felin. in ca. ſicut. de re iudica. col. 14. Decius conſi. 409. & vid. etiam per Alex. conſil. 9. volu. 3.

h ¶ *Eſcrito.* Intellige quando fuit publicatum teſtamentum in ſcriptis vt ſupra eodem. l. proxima. vel fuit factum manu publica tabellionis vt ibi dixi.

i ¶ *Despues.* Secus ſi antea: nam tunc corrueret teſtamentum vt in. l. pu

In nou. recopilatio. eſt. l. 2. tit. 4. libr. 3.

g ¶ *Hazgelo anssi.* Citatis tamen his quorum intereſſet, ſcilicet his qui abintestato ſuccederent, ſi teſtamentum non eſſet, ſecundum Barto. & Bal. quem vid. in. l. publicati. C. de teſtamentis. limita vt per eum in. d. l. in fin. C. eodem. ſed quid ſi diu eſt, quòd facta eſt publicatio teſtamenti, an præſumatur, quòd interuenerit citatio eorum, qui citan di eſſent: vid. Specul. in. d. §. oſtenſo. verſic. ſed quid ſi poſt publicationem. & Ioan. n. Andr. & doctores in capitulo. Alb. ericus. de teſtib. & communis opinio videtur ibi quòd ſufficiat longum tempus ideſt decennium vt præſumatur iſta ſolennitas interuenieſſe, maxime quando in inſtrumento ſit mentio de citatione, quod ibi limitat Felin. ad fin. niſi ageretur de graui præiudicio tertij: nam tunc requireretur decurſus triginta annorum. vt in capitul. pernenit, vbi per Imol. de emptio. & venditio. & intellige quando illa diutina obſeruantia fuit ſcientibus partibus quibus hæreditas defuncti (ſi teſtamentum non eſſet) pertinet vt eſt de mente docto. & tradit Felin. in ca. ſicut. de re iudica. col. 14. Decius conſi. 409. & vid. etiam per Alex. conſil. 9. volu. 3.

h ¶ *Eſcrito.* Intellige quando fuit publicatum teſtamentum in ſcriptis vt ſupra eodem. l. proxima. vel fuit factum manu publica tabellionis vt ibi dixi.

i ¶ *Despues.* Secus ſi antea: nam tunc corrueret teſtamentum vt in. l. pu

Universidad de Deusto
Biblioteca

blicati.C.de testa.& in.l.cum in initio.ff.quemadmod.testa. aper. & tenet Albe.in.l.1.§.si quis neget.eod.titul.& satis videtur hic probari à sensu contrario. Imò & si vnus tantum de testibus necessarijs moreretur ante publicationem testamenti idem esset. argumento. l. si vnus.C.de testa.& tenet Abb.in cap.fi.de fid.instru. quod etiam videtur probari hic vt dixi, & licet per duos vel tres testes probaretur q̃ ille vel illi qui mortui sunt fuerunt rogatiin testamento idem esset dicẽdũ quãdo venientes ab intestato negarent nedum solennitatem verum etiã veritatem testamenti, de quo vide per gloss. in verbo docetri potest. in. l. 2. C.de bono. posse. secũdũ tab.& ibi late per Bar. & docto. & adde ad prædicta gloss.in.l.2.in verbo. publicum.ff. quem admod. testa. aper. & per gloss. vbi Bar. in. l.gesta. C. de iudi.

5 a ¶ *Lae escriptura.* Quæ licet postea perderetur casu fortuito posset probari tenor & eius amissio p duos testes, vt in. l. testiũ. C.de testi. vbi Bal. & Salice. notant Alexan. etiam & Iaſ.in. l.2. C. de bonor. posse. secundũ tabulas.

6 b ¶ *Desechar.* Vt supra ead. parti tit. titul. proximo. l.9.&. quæ dixi in. l.1. illius titu.

¶ *Lex. V.*

Hæredi datur copia totius tenoris testamẽti, legatario autem solum sui legati sine die & anno: vt fallitas euitetur: si tamen aliquã partem aperiri testator vetuit: vel vsq; ad certũ tempus: eius volũtas debet seruari: nec debet iudex copiam dare eorum, in quibus periculum sequi posset: licet testator dari non prohibuerit. h.d.

1 c ¶ *A los herederos.* Approbat opinionẽ glossatoris pilei de qua p glo. in l.3.C. quẽadmod. testa. aper. & voluit etiã gl. vt declarat ibi Bart. in. l. 2.§. diẽ. ff. eo. quid autẽ, si is q petit æditionẽ nõ sit hæres scriptus, sed hæres legitimus qui alias testamẽto nõ obstãte succederet abintestato vel fortè qui petit est filius exhæredatus? dic q tunc debet æditam sine die & consule, secundum Bal. in. d. l.3. & adde ad istam legẽ l. ipsi autem hæredi. cum. l. sequenti. ff. eod.

2 d ¶ *De lo que a ellos pertenece.* Adde. l. argẽtarius. §. æditff. de æden. & qđ habeẽ & etiã notat p docto. in. c. contingit. de fid. instru. & quæ not. Bat. in rubr. ff. de nou. oper. nũtia. & dari debet particula talis cum in stitutione hæredis, vt scire possit legatarius quẽ habeat cõuenire, vt ẽt

ra[a] dellos, biẽ assi como si fuesse testamẽto acabado, seyẽdo las personas de los testigos atales, q̃ nõ los puedẽ desechar.

¶ Ley. V. En que manera deue el juez dar traslado del testamento a quien fue mandado algo en el.

EL juez deue dar traslado del testamẽto a los herederos[c], biẽ assi como esta escrito el testamẽto original: mas alos otros a quiẽ es mãdado algo en el, nõ deue dar traslado, si nõ solamẽte delo q̃ a ellos pertenece[d]: pero nõ deuẽ ẽ el escreuir el dia[e], nin el mes, nin la era en q̃ fue fecho. E esto deue fazer assi, porq̃ aq̃l q̃ rescibiere el traslado, nõ pueda fazer falsedad en el testamento. Pero si aq̃l que fiziesse el testamẽto, vedasse q̃ nõ abriesse alguna parte, como si dixesse, tal cosa q̃ yo establezco ẽ el mio testamẽto, mãdo q̃ nõ sea abierta, ningũa cosa, nin publicada fasta a tal tiẽpo, o fasta a tal dia: o si dixesse: maguer lo abrã, mãdo q̃ nõ den traslado de tal cosa q̃ y esta escrita, a ome del mũdo, ca ẽ aq̃lla manera q̃ el mãdare, assi lo deue el juez guardar. Otrosi dezimos, q̃ el juez nõ deue dar traslado de aq̃llo que el entendiesse en el testamento, de q̃ podria nacer peligro[g] algũno, maguer el fazedor del testamento non lo ouiesse vedado.

¶ Ley. VI. Porque razon se podria mouer el testador a defender que non abriessen el testamento fasta tiempo cierto.

DVbdarian algũos, porque razõ se moueria el fazedor del testamẽto a vedar que lo nõ abriessen todo, o parte del, assi como dixímos en la ley ante desta. Onde para sacar los desta dubda, queremos lo aqui dezir: e dezimos, q̃ si el testador ouiesse su fijo, q̃ fuesse menor de catorze años, si le estableciesse por su heredero en tal manera, q̃ si el moço muriesse ãtes deste tiẽpo, que heredasse todo lo suyo otro alguno que nõ brasse señaladamẽte en el testamento, porq̃ sospechasse el fazedor del que este a tal se trabajasse de muerte del moço, porque heredasse sus bienes, quãdo esto sopiesse, por esta razon vedaria q̃ lo nõ abriessen fasta q̃l moço ouiesse catorce años. E la manera q̃ mostrarõ los sabios antiguos, [h] para esto mejor fazer es esta, assi como si el testador esse ouiesse, o fiziesse escreuir encima de la carta del testamento, aquella razon que ve dasse que nõ abriessen, e la cerrasse, e la sellasse, e escreuiesse [i] sobre la plegadura dela carta, como defiende que aquella parte del testamento, que nõ la abriessen fasta al gund tiempo, o dia cierto, e dende ayuso[k] dela carta escriuiesse aquella parte que el quisiesse que fuesse abierta despues de su muerte: ca en aq̃lla manera deue ser guardado, e abierto el testamento, como mãdara aquel que lo fizo, e non en otra manera.

declarat Ioan de Imol. in. d. l.2. §. diem. ff. quemadmo. testa. aperian.

e ¶ *El dia.* Cõcordat. d. l.2. §. diẽ. ff. eo. & l.3. C. eo. & intellige etiã quando petit ofício iudicis: à tabellione qui tenetur reddere ratione officij, intellige etiã quãdo petitur, vt legatarius inspiciat quod in testamento scriptũ est, tunc enim debet heri sine die & cõsule, vt hic & in dictis concordan. & sic vt sciatur, an eorũ interfit. vbi verò cõtaret de eorũ interesse, tũc etiam cũ die & cõsule ædi debet etiã legatario qui in re legata habet loco hæredis. l. id tempus. ff. de vsucapio. secundum Iacob. de Areti. Cyn. Alberic. & Bald. in. d. l.3. C. eo. Bar. etiã. in. d. §. diẽ. & est ratio secundũ q̃ ibi declarat Ioan. de Imol. quia ratione officij tabellionis spectat ad eã dare in publica forma, & per consequens cum die & consule cũ talia requirãtur ad solennitatẽ instrumenti. vt in. l. 38. tit. 18. parti. 3. & quia debet heri adsinẽ, vt possit, p bare de iure suo & probatio aliter fieri non posset, ni si exiberetur sibi instrumẽtum in publica forma, & circa istã æditionẽ instrumenti sine die & consule dixi aliqua notabilia in. l. 11. tit. 18. 3. allega. vide ibidem.

f ¶ *Que el mandare.* Not. bene quia non ita expressum est de iure cõmuni, si bene memini, licet satis probet. in. l. pupillares. ff. eo. & ibi Ioã. de Imol. & satis expresse probatur in. l.3. C. eo. 4

g ¶ *Peligro.* Latius est verbum hoc quam id qđ habetur in. l.3. C. eod. tit. 5

¶ *Lex finalis.*

Ne substitutus capiat in mortem pupilli institui: potest testator in fine testamenti apponere substitutionẽ & claudere eam, vetare que ne pars illa testamenti vsq; ad certũ tẽp° aperiat: vt substitut° ignoret substitutionem factam, & iudex adimplebit testatoris voluntatem. h.d.

h ¶ *Los sabios antiguos.* Vt in. §. sin autem. inst. de pupilla. substi. & l. pupillares. ff. quemadmodo testa. aperian. 1

i ¶ *Escriniesse.* Ex sola enim clausura & sigillo tabullarũ pupillarium, videtur hoc velle testator, vt in. l. pupillares. ff. eo. & intellige quãdo de per se essent tabulæ pupillares. 2

k ¶ *Vende ayuso.* Vide. Ioa. Fab. in. d. §. sin autẽ. qui etiam ponit qualiter ista substitutio pupillaris quæ aperiri vetatur à testatore ponit fieri in medio testamenti, vel in alia charta. 3

¶ *Titulus. III.*

Titulo. III. De como deuen ser establesceidos los herederos en los testamentos.

¶ Fundamento rayz. Concordat cum hoc rext. §. ante hæredis. Institu. de lega. & adde, quod honoreſt & conseruatio famæ defuncti habere hæredem. vt tradit Bald. in. l. prima. colũ. fina. C. si quis omiſ. cauſ. testa. & not. bene, q̃ hic dicitur, fundamento rayz. nam ex hoc colligitur q̃ alias dicitur in. d. non codicillum. C. de testa. quod qui instituit hæredem non codicillis, sed testari videtur: hodie vero per legẽ ordinamẽ. primam tit. 2. lib. 5. etiam si deficit institutio hæredis & sic fundamentum istud deficiat adhuc debentur relicta in testamento & quæ alias in eo dispositafunt. sed an etiam stãte. d. l. ordina. requiratur q̃ hæreditas adeatur ab intestato? videtur, q̃ sic ex verbis illi[a]. l. & facit. l. a. ff. de fideicom. libert. & l. qui filio. §. seruus. ff. de hæredib. instituẽ. & q̃ not. Bald. in. l. hac consultiſſima. §. pen. C. de testa. vide tamen quæ dixi in. l. 37. tit. 5. infra ea. parti. in glo. super verbo. los frutos. id tamen quod habetur quasi legatum nullam requirit aditionem etiam ab intestato. gl. & ibi etiam not. Angel. in. l. filiæ cuius. C. famiherciscund.

¶ Lex. I.

Instituere hæredem idẽ est quod eum facere dominum bonorum: & per hanc institutionem testator relinquit benevolentiam, de quo eius anima quietatur: & hæres per institutionem magis opulentatur, h.d.

1 b ¶ *Finque fenor.* Intellige vt habeat idipsum quod defunctus habebat: nam id quod quis habet hæredi suo relinquit non plus. l. publia. §. Titia codicillis. ff. de condit. & demonstra.

2 c ¶ *En lugar.* Nam hæres & defunctus reputantur vna & eadem persona vt hic, & in authen. de iurei. amor. prasti. in princi. alia tamen est conscientia defuncti alia hæredis. vt per Bald. in authen. si tamen. C. de tempo. appel. in notabili quæstione, de qua ibi per eum. & not. quòd hæres censetur tenuisse & possedisse rẽ eo modo & forma qua defunctus possedit. vt per Paul. de Cast. in nota. qua stione in. l. neque fructuarius. C. de usufruct.

3 d ¶ *Aquel que les establesscio.* Nostra enim interest habere hæredem vt hic & in. l. & quia. ff. de interrogato. actio. & tenet Bald. in. l. qui se patris. colum. 1. C. vnde libe.

¶ *Lex. II.*

Potest hæres instituirex: regina aut eius camera vniuersitas locus

1 a ¶ *Fundamento rayz.* Concordat cum hoc rext. §. ante hæredis. Institu. de lega. & adde, quod honoreſt & conseruatio famæ defuncti habere hæredem. vt tradit Bald. in. l. prima. colũ. fina. C. si quis omiſ. cauſ. testa. & not. bene, q̃ hic dicitur, fundamento rayz. nam ex hoc colligitur q̃ alias dicitur in. d. non codicillum. C. de testa. quod qui instituit hæredem non codicillis, sed testari videtur: hodie vero per legẽ ordinamẽ. primam tit. 2. lib. 5. etiam si deficit institutio hæredis & sic fundamentum istud deficiat adhuc debentur relicta in testamento & quæ alias in eo dispositafunt. sed an etiam stãte. d. l. ordina. requiratur q̃ hæreditas adeatur ab intestato? videtur, q̃ sic ex verbis illi[a]. l. & facit. l. a. ff. de fideicom. libert. & l. qui filio. §. seruus. ff. de hæredib. instituẽ. & q̃ not. Bald. in. l. hac consultiſſima. §. pen. C. de testa. vide tamen quæ dixi in. l. 37. tit. 5. infra ea. parti. in glo. super verbo. los frutos. id tamen quod habetur quasi legatum nullam requirit aditionem etiam ab intestato. gl. & ibi etiam not. Angel. in. l. filiæ cuius. C. famiherciscund.

¶ Lex. I.

Instituere hæredem idẽ est quod eum facere dominum bonorum: & per hanc institutionem testator relinquit benevolentiam, de quo eius anima quietatur: & hæres per institutionem magis opulentatur, h.d.

1 b ¶ *Finque fenor.* Intellige vt habeat idipsum quod defunctus habebat: nam id quod quis habet hæredi suo relinquit non plus. l. publia. §. Titia codicillis. ff. de condit. & demonstra.

2 c ¶ *En lugar.* Nam hæres & defunctus reputantur vna & eadem persona vt hic, & in authen. de iurei. amor. prasti. in princi. alia tamen est conscientia defuncti alia hæredis. vt per Bald. in authen. si tamen. C. de tempo. appel. in notabili quæstione, de qua ibi per eum. & not. quòd hæres censetur tenuisse & possedisse rẽ eo modo & forma qua defunctus possedit. vt per Paul. de Cast. in nota. qua stione in. l. neque fructuarius. C. de usufruct.

3 d ¶ *Aquel que les establesscio.* Nostra enim interest habere hæredem vt hic & in. l. & quia. ff. de interrogato. actio. & tenet Bald. in. l. qui se patris. colum. 1. C. vnde libe.

¶ *Lex. II.*

Potest hæres instituirex: regina aut eius camera vniuersitas locus ad Dei seruitium instituta: & quilibet qui non inuenitur prohibitus siue liber, siue seruus dum tamen eius dominus instituipossit alias non valet institutio nisi dominus ante aditam hæreditatem eum manumittat: vt adeat & sibi ipsi quærat vel si alienet alij qui sit capax. Item potest instituihæres seruus hæredi actu insiacenti hæreditate, non tamen potest sine iussu hæredis adire. h. dicit.

redero, porque se le acrecen mas los sus bienes deste mundo por ello.

¶ Ley. II. Quien puede ser establesscido por heredero de otri.

EStablesscido puede ser por heredero de otro Emperador: o Emperatriz, o Rey, o Reyna. E otrosi la camara de cada vno dellos, e la eglesia [f] de cada vn lugar honrrado [g] que fue fecho para seruicio de Dios, e obras de piedad. Otrosi cibdad [h], o villa, o concejo, o todo ome quier sea padre, quier sea fijo, o cauallero, e quier sea cuerdo, o loco, o mudo, o sordo, o ciego, o gastador de sus bienes, clerigo, o lego, o monge. E breuemente dezimos, qùe todo ome aquien non es defendido [i]; por las leyes deste nuestro libro, quier sea libre, o siervo [k] puede ser establesscido por heredero de otri: pero si el siervo fuesse de tal ome en que el Señor del non podria ser establesscido por heredero, estonce non lo podria el ser. Fueras ende si el Señor aforrasse [l] tal siervo como este, en ante que entrasse en possessió de la heredad. Ca estonce este atal, bien podria heredar [m] aquello, en que fuesse establesscido por heredero, e non se le embargaria por la razõ sobredicha de su Señor. E esso mismo seria, si el Señor vendiesse tal siervo como este a ome que podiesse ser establesscido por heredero segun derecho. Ca estõce el siervo biẽ podria auer la heredad, en q̃ fuesse establesscido por heredero, cõ otorgamiẽto de ste nueuo Señor. E aun dezimos, que el

1 ¶ *Emperador.* Adde. l. cum hæredes. C. q̃ testa. fac. pos. vbi glos. dicit idem in Papa. 2

2 ¶ *E la eglesia.* Adde. ſin. C. de sacrosan. eccl. & ea. quicũq; 17. q. 4. vbi habetur de consil. o. B. Augustini non est eius exhæredandũ filium vt detur ecclesiæ qđ dictum intelligitur respectiu legitimæ secus si alias. vide per Alexand. in. l. patrũ quod dotali. C. de pac. & per Deciũ in. l. licet inter priuatos. tertio nota. eodẽ titul.

3 g ¶ *Cada vn lugar honrrado.* Adde. l.1. C. de sacrosanct. eccles. & l. hæreditatis. C. de hæredib. institu. & in. §. testamentis. l. institut. de hæred. qualit. & differen. & vide quod habetur in. l. collegium. C. eod. 4

4 h ¶ *Ciudad.* Adde. l. cum hæredes. C. q̃ testa. fac. pos. vbi glos. dicit idem in Papa. 2

5 i ¶ *Aquien no es defendido.* Sumptum est à dictis Azo. C. eodem. in summa. col. fin. & qui sunt capaces & qui capere prohibentur, aut quibus non est testamenti factio passiue. vide per glossa. in. §. legari. Institu. de lega. & infra eodem. l. 4.

6 k ¶ *Siervo.* Adde. l. non minus. ff. eodem.

7 l ¶ *Aforrasse.* Adde. l. si seruus. sed hoc videtur mirum cum 8 & vt supra hac. l. dicitur, capacitas vel incapacitas consideretur respectu personæ serui, vt habetur in dicta. l. non minus. ff. eodem. & in. l. f si mihi & tibi. §. regula. ff. de lega. primo. & sic videtur quod non possit reconualescere ratione manumissionis vel alienationis. l. quod ab initio. ff. de regulis iuris. & quia in institutione debet adesse capacitas tribus temporibus. vt in. l. fralienum. §. in extraneis. ff. eodem. & in. §. in extraneis. Institut. de hæred. qualit. & differen. & l. 22. infra eodem. non ergo sufficit capacitas tempore aditionis. vnde gloss. & docto. in d. l. si seruus, multum laborant in solutione huius difficultatis. Bartolus intellexit quando seruus fuit institutus, sui contemplatione & non quando contemplatiõe domini vel simpliciter, quia tum simpli

Universidad de Deusto
Biblioteca

citer per inde habetur ac si contemplatione domini, vt in lege. cùm aliquis. C. de iure deliberan. & Bartol. sequuntur Paul. de Castr. & Ioā. de Imol. licet non bene declarat: Angel. vero reijcit intellectum Bartol. tanquam diuinatorium, & per alia fundamenta quibus respondent Paul. de Castr. & Ioan. de Imol. mihi placet intellectus Bartol. qui videtur magis communis quam intellectus Angel. & Iacob. de Aren. qui dicebant. d. l. si seruus. loquit in seruo qui omnino erat incapax, sed hæres scribi poterat licèt vt ab indigno fiscus posset auferre cōfunditur ex verbis dictis. l. si seruus. & apertius ex verbis huius legis partitarū cum superius dixit, que el Señor del nō podria ser establescido por heredero.

seruo puede ser establescido por heredero de otri, maguer su Señor fuesse muerto[a]. Pero non puede ganar la tenencia del heredamiēto, fasta que lo mā de el heredero de su señor.

¶ *Ley. III. Como puede el testador establescer su seruo por heredero si quisiere.*

SI el Señor ouiesse tan gran amor con algun su seruo, que non auiendo fijos, lo fiziesse heredero de lo suyo, poder lo ya fazer, e seria porēde heredero, e libre, maguer nō lo ouiesse aforrado: ca entiende se [b] que lo faze libre, pues quel dexa todo lo suyo faziēdolo heredero. Pero si alguna dueña q̄ ouiesse seruo, fuesse acusada q̄ fazia adulterio [c] cō el, e en ante q̄ fuesse librado del pleyto de la acusaciō, lo establescieste ella por su heredero, nol valdria, porque fuerte sospecha seria cōtra ella, q̄ era verdad lo que della acusaron, pues tanto lo amaua, quel fazia su heredero.

¶ *Ley. IIII. Quien non puede ser establescido por heredero.*

NOn puede ser establescido por heredero ningū ome q̄ sea desterrado por siempre, aquien dizen en latin deportatus [e]: nin otrosi, los q̄ son judgados a pena de cauar [f] en las mineras de los metales del rey para siēpre [g], por verro q̄ fizieron: pero estos atales q̄ fuessen cōdenados en los metales, o lauores del Rey, bié podriā auer otras mādas [h] q̄ les algūos mādassen o fiziessen en sus testamētos. Otrosi dezimos, q̄ el que es judgado por hereje [i], non puede ser establescido por heredero de otri: ni aq̄llos q̄ se fazē baptizar dos vezes [k] a sabiēdas. Nin los apostatas [l] q̄ fuerā christianos, e tornarō se moros o de otra ley. Otrosi, nō puede ser establescido por heredera ninguna cofradia, nin ayuntamiento [m] si ad tempus hoc faceret, non videtur in metallum damnatus, vt in l. capitalium. §. diuus autem Adrianus. ff. de pœn. & quid de damnato ad mortem vel ad perpetuum carcerem vide Barto. in dicta l. 3. ff. de his quę pro non scrip. & l. 4. in ord. taurinis.

Ad tit. C. de neces. hære. instituris. Et. 1. in. l. 21. & l. 23. & 24. & in tit. 4. l. 7. & in titu. 8. l. 3.

Ad tit. de his quę pro non script. habē.

9 a ¶ *Fuesse muerto.* Adde legem. seruus hæreditarius. ff. eodē. & §. seruus alienus. & ibi glos. Institu. eod. in verbo, testamenti factio.

¶ *Lex. III.*

Non habens filios potest seruum suum hæredem instituere: & licet de manumissione non fecerit mentionem, consequitur libertatem & hæreditatem. si tamen domina de adulterio cum proprio seruo commisso accusetur: non potest eum instituere donec sit absoluta. hoc dicit.

1 b ¶ *Entiendese.* Si tamen seruum expresse instituit purè liberatem tamen ei dedit sub conditione tunc non erit liber ex institutione, sed eam debet sperare ex dispositione expressa quā testator fecit, ita dicit glo. notabi. in. l. quotiens. §. fi. super verbo, die veniente. & ibi not. Ioan. de Imo. ff. eod. & adde ad istam. l. §. idemq; iuris. Institut. quib. ex cauſ. manu. non licet. & l. penulti. C. de necessar. seru. hæredib. instituendis.

2 c ¶ *Adulterio.* Adde. l. his verbis. §. interdum. ff. eod. & facit. l. prima. C. de mulier. quæ seru. propr. se immisc. & in. c. si qua cum seruo. vbi bona glo. 11. quæst. 2. §. est autem casus. vbi bona glo. Institu. de hæredib. instituen. & mulier incontinens inter seruos dedecus est totius cognationis eius. l. vnica. C. de senatusconsult. claudia. tollen. & ibi Bald.

3 d ¶ *Ante que fuese librada.* Postea ergo teneret manumissio, vt hic & in dicta lege. his verbis. §. interdum. ff. eod. & in. §. est autem casus. Institut. eod. sed quid si pendente accusatione fuit institutus? glos. videtur velle quod non in. l. cum filius. §. seruus. ff. de lega. secundo. & videtur de mente huius. l. ibi, porque fuerte sospecha, quæ suspicio non videtur purgari per sententiam, & hoc videtur tenendum, licet aliud voluit Raphael in. d. l. his verbis. §. interdum. & Ange. in. d. §. est autem.

¶ *Lex. IIII.*

Non potest hæres instituī deportatus vel in metallum vel opus metalli. vel alterius operis principis perpetuò damnatus, legata tamen particularia potest habere taliter damnatus: nec potest hæres instituī de hæresi condemnatus: aut baptismum scienter bis recipiens: nec apostata fidem dimittens: aut confraternitas, seu collegium cōtra ius vel principis voluntatem facta, vel de damnato coitu procreatus: vt ex religiosa vel consanguinea. h. d.

a ¶ *Deportatus.* Habes hic text. expressum pro opinione communi, de qua in. l. 1. C. de hæred. instituen. contra gl. fin. ibi. licet gl. illam multis modis conetur sustinere loan. de Imo. post Iacob. Butri. in. l. si seruus eius qui. ff. de acquiren. hæredi. ex sum. penulti. & fin. habes ergo hic quod institutio deportati est pro non scripta, & sic hæreditas venit nō ad fiscum: sed ad venientes ab intestato, secundum dictam communem opinionem quæ approbat hic, quod etiā patet quia quantum ad hoc æquiparat ista l. deportatum damnato in metallum, in quo nullum est dubium, quod eius institutio sit pro nō scripta. vt in. l. si in metallum. ff. de his quæ pro non script. haben. & adde. l. fin. tit. 7. infra ead. partit.

b ¶ *Otras mandas.* Adalimenta intellige, vt habetur in. d. l. 3. & notatur in l. si deportati seruo. ff. de lega. 3.

c ¶ *De cauar.* Ad de dictā legē tertiū. ff. de his quæ pro non script. haben.

d ¶ *Para siempre.* Hoc dicit, quia si ad tempus hoc faceret, non videtur in metallum damnatus, vt in l. capitalium. §. diuus autem Adrianus. ff. de pœn. & quid de damnato ad mortem vel ad perpetuum carcerem vide Barto. in dicta l. 3. ff. de his quę pro non scrip. & l. 4. in ord. taurinis.

4 h ¶ *Otras mandas.* Adalimenta intellige, vt habetur in. d. l. 3. & notatur in l. si deportati seruo. ff. de lega. 3.

In nouo rec. est. l. 3. tit. 4. libro 5.

i ¶ *Hereje.* Adde. l. fin. C. de hæreti. & authenti. credentes. eod. titul. & l. fina. titu. septimo. infra eadem partita. Sed an posit ludæus hæres instituī vel ei aliquid legari? fuerunt variæ opiniones: nam glos. in lege prima. C. de iudæis. tenuit quòd sic, & idem voluit Cynus, Albericus, & Salycetus in lege prima. C. de sacrosanct. ecclesiis. & Bartol. in lege cum senatus. ff. de rebus dub. Angel. verò in dicta lege prima. prout refert Anan. in capitul. Iudæi. el segundo. de iudæis. tenet contrarium. & idem tenet glos. & in hoc videtur inclinare Ioanes de Anania in dicto capitulo. Iudæi. el segundo. de iudæis. allegant capitul. multi. vigesimaquarta quæstione secunda. sed illa litera, prout dicit Socin. in dicta lege. cum senatus, loquitur in hæretico. allagant etiam capitulum. si quis episcopis. de hæretic. cum sequenti. cui respon. Socinus in dicta lege. cum senatus. & inducit pro contraria parte. vide ibi per eum, & certè in ecclesiasticis personis casus ibi videtur, quòd ab eis Pagano vel Iudæo, nil posit relinqui: de laicis verò non ita reperitur, imò ista. l. paritarum. cùm enumerat incapaces, non dicit aliquid de Iudæis in particulari vniuersitati tamen Iudæorum relinqui non potest. dicta lege. prima. C. de Iudæis. quòd tamen Iudæus vel Paganus non posit hæres instituī habetur in lege fina. titulo septimo. infra eadem partita. & in. l. 16. titul. sexto. libro 3. foro. ll.

Nō tenet in hac noua rec.

k ¶ *Baptizar dos vezes.* Azo. C. eodem in summa. ad finem. dicit baptismatis iteratores: est enim hæc vna species hæresis, vt habetur vigesimaquarta quæstione tertia. capitulo penultimo. verſicu. nouatiani. & capitulo. non licet. & capitu. rebaptizare. & capitu. quiuis. de consecratio. distintione quarta. & capitul. qui in aliquo. 51. distinctione. & lege prima. C. ne sanct. baptis. reite. & tene mentiistam legem partitarum ad hoc, & an idem sit dicendum de reordinato, & de reconfirmato scienter? videtur idem dicendum. pro quo facit quòd notat Archidia. in dicto capitul. qui bis. in contrarium facit, quia hæc est, l. pœnalis, vnde non videtur extendenda.

l ¶ *Apostatas.* Adde. l. tertia. C. de apostat. 7

m ¶ *Ni ayuntamiento.* Adde. l. collegium. C. eodem. 8

9 a ¶ *Contra derecho.* Regulariter de iure communi omnia collegia sunt reprobata, vt habetur in lege tertia. §. in summa. ff. de colleg. illic. fallitin ali quibus quæ de iure gentium, vel ciuili sunt approbata, de quibus vide Barto. in lege fina. ff. de colle. illic. verſicul. videamus. & adde §. conuenticulas. & quæ ibi dicit Bal. de pac. iuramen. firm. & de collegiis approbatis vide in. l. 1. & in. l. sicut. ff. quod cuiusq; vniuerſ. nom. & in. l. fina. C. de iurisdictio. omn. iudic.

que fuesse fecho contra derecho [a], o contra voluntad [b] del Rey, o del principe de la tierra. Nin puede establescer por heredero a ninguna persona que fue nasceida ne dañado coitu [c], que quiere tanto dezir, como de vedado ayuntamiento: assi como de parienta, o de mugerre ligiosa [d].

10 b ¶ *Contra voluntad.* Nota ergo collegia non posse fieri principe inconsulto, vt hic & ad de, quod habetur in capit. fin. de religio. domib. liot. 6. & quæ habentur in. l. 1. & secunda. & fina. tit. 11. li. 8. ordina. tega. & q̄ tradit Bart. in extrauagant. qui sint rebelles. in glo. super verbo, occulte.

¶ *Ley. V. Como la muger que casa ante que se cūpla el año que murio su marido non puede ser establescida por heredera.*

MVguer q̄ casasse ante de vn año despues de muerte de su marido, no la puede nin gun ome estraño establescer por heredera, nin otro que fuesse su

In noua rec. est. l. 1. & 3. tit. 14. lib. 8.

11 c ¶ *Nascida de dañado coitu.* Ex generalibus verbis huius. l. videtur quod non posit spurius seu natus ex damnato coitu instituī hæres ab aliquo, & si non sit pater, sed & si sit alius extraneus ille qui instituat: cùm enim æquiparet istos nefarios & spurios hæreticis, & aliis qui à quocunque capere non possunt iure institutionis: sic videtur velle in istis vt æqualis sit determinatio. l. iam hoc iure, cum similibus. ff. de vulgari & pupilla. sed contrarium videtur dicendum & quod ista. l. intelligatur, quòd isti ex coitu damnato nati nō possunt instituī à parente: & quod non prohibeat quod à fratre vel alio possunt instituī: cùm hoc ita sit de ciuili iure communi, vt probatur in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulgari & pupillari. & not. glo. singularis in authentic. quib. mod. natura. effici. lui. §. fi. super verbo, participium, colla. 7. quæ communiter approbatur, & etiamsita intellexit Azo. ex cuius dictis sumpta est ista. l. C. de hæredib. instituen. in summa. in fine. & patet ex locis vnde se remittit. & ita etiam tenet Bart. in. l. 1. in princi. ff. de iure fisci. & adde ad pt̄ dict. l. 10. tit. 13. infra ead. partita.

12 d ¶ *Muger religiosa.* Gratia exempli ponit, vnde idem est dicendum, in alijs spuris ex damnato coitu natis, vt dixi in. l. 14. titu. 7. ead. partita. vbi vide quæ dixi de filio adulterino respectu successionis matris & quomodo liceat aliquid relinquere filio spurio, vide per Alberic. in. l. humanitatis. C. de natura. libe. & in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulgari & pupillari. & per Bartolum in. l. fin. colum. secunda. ff. de his quib. vt indig. Ioan. de Plate. in. l. prima. in fine. C. de delato. lib. decimo. alios casus vltra hic expressos, in quibus quis est incapax vide in auth. de raptu mulie. collat. 9. & ibi not. Bartol. vbi habetur, quod mulier rapta nubens raptori non potest aliquid capere ex testamento raptoris, quod forte etiam de iure canonico procederet: cùm lex posit tollere tale lucrum: non tamen caret scrupulo, quia ex hoc tollitur libertas matrimonij contrahendi, seu intimidat contrahi quod not. glos. in. c. de puellis. 36. quæst. 2. quam sequitur Abb. in capitu. primo. de sponsal. & in capit. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. Alexand. in. l. Seius & Aurelius. ff. ad leg. Falcid. & licet glo. in. c. cum secundum leges. de hæreti. lib. 6. in verbo. certaq̄. dicat contrarium eius quod dixit gloss. in. d. c. de puellis. aduertendum est, quia loquitur circa pœnam amissionis dominij bonorum raptoris, quæ lex propter raptum de iure lata est mulieri raptæ: quia sub hac conditione visa fuit lex dedisse, & nimirum si lucrum quod ipsa lex dedit, posit auferre: in nostro vero casu lex nihil in hoc dederat mulieri raptæ, & imponere pœnam, vt non posit capere ex testamento viri raptoris est mera pœna, annexa prohibitioni matrimonij igitur de iure canonico non potest procedere: & hoc vidētur verius, quanto magis quòd etiam in casu gloss. c. cum secundum leges. communior est opinio contra illam & docto. magis communiter sequuntur gl. in. d. c. de puellis. confirmantur prædicta ex eo quòd pœna imposita de iure ciuili mulieri secundo nubenti infra annum luctus, vt non possit capere ex testamento, vt in lege prima. C. de secund. nup. & infra. l. proxi. sublata est de iure canonico: & aliæ pœnæ in hoc impositæ. vt in cap. fin. de secun. nupt. & tenet gloss. in. d. l. 1. & docto. communiter. in dicto capi. fina.

¶ *Lex. X.*

Mulier secundo intra annum luctus nubens non potest hæres instituī per non consanguineū nec per consanguineū vltra quartum gradū, & ideo prohibetur intra dictum annum nubere ne sit dubium an primi vel secundi mariti sit soboles quam anno illo habuit: & quia secundus vir de ea tam breuiter nubente suspicaretur. h. d.

pariente del quarto grado [c] en adelāte. E defiendē las leyes a las mugeres q̄ nō casen ante deste tiēpo por dos razones [f]. La vna porq̄ nō dubdē los omes si auiniere q̄ encaesce ella en esse mismo año, de qual de los maridos del muerto, o del biuo es el fijo, o la fija q̄ nasciere della. La otra es porque el marido segundo non aya mala sospecha contra ella, porque tan ayna quiso casar.

¶ *Ley. VI. Porque palabras e en que manera puede ser establescido el heredero.*

CIertamente deue el fazedor del testamento nombrar aquel q̄ quiere establescer por su heredero, diziēdo [h]:

c ¶ *Del quarto grado.* Adde legē primā. verſic. eadem. & ibi glo. & Azo. in summa. C. de secun. nupt.

f ¶ *Por dos razones.* Sumpta est ex. l. liberorū. ff. de his qui notā. infa. & à. l. cōsensu. C. de repud. & ex authen. de restit. & ea quæ par. colla. 4. & vide per gl. in. c. omne. 27. q. 2. a.

g ¶ *Porque no dubden. &c.* Hæc fuit vrgentissima ratio, scilicet perturbatio sanguinis, vel seminis: intantum quod & secundum quod refert Petrus de Anchara. in capit. cum secundum leges, de hæreti. lib. 6. Rayne. de Forli, & Petrus de Ieaza. decretorum doctor, consuluerunt, quod quando talis perturbatio adesset, habere locum & de iure canonico pœnas à iure ciuili mulieri sic festinanter nubenti impositas: quia non est verisimile, quod ius canonicum voluerit dare filium vnius alteri. lege prima. §. quanuis. ff. de vent. inspicien. & quòd idem videtur tenere Roffre. in titul. de bonorum possessione. & idem tenet Bald. in dicta lege liberorum. §. fi tales, & hanc opinionem dicit Abba. in dicto capitu. fina. de secundis nuptijs. prima fronte multum probabilem, pro qua etiam facit quia ex causa interdicitur ad tempus vsus matrimonij contracti. quinta distinctione. capitul. ad eius vero concubitum. & notatur tertia quæstione quarta. in summa. fortius ergo ex prædicta causa posset ad tempus interdici matrimonium contrahendum: sed tandem ipse Abb. tenuit contrarium. & tenuit gl. in dicta lege liberorum. in verbo collocare. Abb. etiā. c. ecclesia sanctæ Mariæ. numero vigesimo. de consti. vbi Archin. & Felin. num. 57. quæ opinio videtur tutior & comprobatur per id, q̄ habetur in lege fin. tit. 12. 4. par.

¶ *Lex. VI.*

Debet testator hæredem & partem hæreditatis in qua hæres instituitur declarare: & siue dicat talis sit hæres meus aut talis sit hæres: vel qui testamento reperiatur scriptus talis sit: etiam si non dicatur hæres operatur institutionem quia minus scriptum quam fuit dictum præsumitur idem si dicat talis sit dominus meus rum hæreditatum: aut bonorum meorum, aut relinquo tali omnia bona mea vel mando aut volo quòd sit hæres vel per æquipollentia verba. h. d. Habuit ortum à. l. quoniam. C. de testa.

h ¶ *Diziendo.* Adde. l. iubemus. C. de testa. vbi glossa notabiliter dicit sufficere, si alius coram testatore exprimat nomen hæredis, & ipse disponens ita agnoscat profitendo verbis, quòd sic: & licet aliqui docto. antiqui prout refert Specula. in titul. de testa. §. primo verſicul. quid si is. voluerunt contrarium, quam opinionem dicit verioremIason. in dicta lege. iubemus. & etiam Roderi. Suarez. in suis allegatio. allega. prima vbi allegat istam legem partitarum. sed opinio glossi. communiter approbatur in dicta lege. iubemus. & eam tenet Ioannes Andreas in additio. ad Specula. in loco supra allegato in additio. incipienti, quidam Pileus. & Ioannes de Imol. vbi di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

et hanc esse communem opinionem in capitul. cùm tibi. columna secunda. de testa. quàm tamen communem opinionem limita & intellige, quando testator habebat bonum intellectum, & memoriam: secus ergo esset si testator ita oppressus erat infirmitate, & morris pressura, quod non poterat articulate loqui: nam tunc non valet testamentum, quia talis disponens mortuo similis est vnde si intertogaretur, interficisii hominem? diceret sic, ita tenuerunt Petrus Cyn. Bartolus in dicta lege. iubemus. & voluit Albertus Papiensis relatus à Ioanne Andre. in. d. additio. ad Speculatorem. cuius verba sunt notabilia, & vera, & cum magna discretione dicta, prout attestatur Paul. de Castr. consilio ccteesimo quinquagesimo quinto. vitopuncto & allegatio. volumine primo. & vide Alexand. consilio trigesimotertio ponderatis volumine tertio. & tenet Ioan. de Imola in dicto capitul. cum tibi. & ita tenent docto. communiter in dicta lege. iubemus. & ad declarationem huius limitationis, vt scias quando testator dicatur non loqui articulè. vide Socinum consilio vigesimo. incipien. abunde & subtiliter volumine quarto. Limita etiam dictam communem opinionem, quando tabellio est ille, qui interrogat testatorem, an talem velit suum esse hæredem: secus si ad suggestionem alterius responderit, vt videtur de mente Bartol. & Baldi in dicta lege. iubemus. & in specie ita limitat Roderic⁹ Suarez. vbi supra. sed ego credere, quòd etiam si alius interrogaret, dum tamè non suspectus, quod tenebit testamentum: nec enim docto. loquitur stricte de tabellione interrogante: sed ideo mentionem de tabellione faciunt ob omnem suscipionem tollendam. Si ergo alius esset ita non suspectus, idem esset, quod etiam videtur de mente Alexand. in dicto consilio trecentesimotertio. & Socin. consilio vigesimooctauo, volumine tertio. columna penultima. & Paulus de Castr. in lege prima. §. si quisita. ff. de verborum obligationibus. nam & idem esset in tabellione adhibito a persona suspecta, vel si ipse alias esset suspectus, vt etiam tradit idem Socin. consilio. 92. in causa Antonij volumine tertio. columna decima. tertio limita dictam communem opinionem, quando tabellio vel alia per sona non suspecta de scientia & voluntate testatoris scripsisset testamentum, & postea præsente testatore & testibus exprimat nomen hæredis, vel hæredum: nam tunc sufficit quòd testator dicat sic. & ita quotidie seruatur sed si aliquis fecit scribi testamentum sine scientia & voluntate testatoris, & postea convocatis testibus notarius in præsentia testatoris illud legit, & interrogat testatorem, an ita velit. nam licet respondeat quòd sic, & posit articulate loqui, tale testamentum nihil valet, maximè quando testator erat gravatus in infirmitate, secundum Ludouicum Romanum consilio trigesimo sexto. in vltimis verbis ita intelligens opinionem Albertum Papien. de qua supra. & idem videtur velle Bald. in dicta. l. iubemus. & Paul. de Castr. in lege. hac consultissima. §. at cum humana fragilitas. C. qui testamen. facere possunt. & tenet Iason in dicta lege. iubemus. ad finem, dicens hanc opinionem esse valde æquam: & per eam occurri fraudibus quæ multotiens committuntur, & idem tenet Rodericus Suarez. in dict. prima allega. charta ima. qui dicit ad hoc esse casum iuncta gloss. in dicto. §. at cum humana fragilitas. super parte, testandi: & ista est magna limitatio ad dictam communem opinionem, & quasi ad nihilum illam redigit: & forte in puncto iuris non est vera, quando ille qui interrogat est homo fidelis, & non suspectus: & testator loquitur intelligibiliter, & habet sanam memoriam & intellectum pro tunc nam satis ore proprio exprimit nomen hæredis, ex quo exprimit per relationem ad aliud. l. prima. §. si quis iter. ff. de verborum obligatio. & contra istam limitationem in his terminis tenere videtur Alexand. dicto consilio trigesimotertio. & idem etiam vult Alberic. post Petrum & Cynum in dicta lege. iubemus. dicens repetitum videri per testatorem, quod interrogator dixit. argumento legis. cõtra narum. §. primo. ff. rerum annotarum. & ff. de cõdicio. indebiti. l. si reus. & l. fideiussor, sufficere ergo debet, quòd aperte de testatoris voluntate appareat, prout & ista lex partitarum in ferius subdit. ibi, fulano sea &c. & si rectè inspiciatur verba Bald. in dicta lege. iubemus hoc idem vult dum dicit: sed quid si ipse dicat &c. & sic contra-

dicere videtur verbis Nico. de Matthæ. quæ supra posuit Paul. etiam de Castr. loquitur etiam in casu differenti, vt patet eius consil. centesimoquinquagesimoquinto. ad quod se refert vbi plura alia concurrebant: vnde stantibus alijs præsumptionibus, quod testator non ex voluntate: sed oppressus infirmitate, & suggestionibus: non rectè intelligens, neque volens dixerit, quod sic: rectè procederet dict. limitatio, prout vult Alexand. dicto consilio trigesimo tertio. & Socinus consilio nonagesimosecundo. in causa domini Antonij volumine tertio. columna nona & decima. cessantibus autem talibus forte non procederet talis limitatio, vt arguitur ex mente docto.

fulano quiero que sea mio heredero, nombrandolo por su nome[a], que sea heredero en todo, o en parte: como el testador touiere por bien. E si por auentura[b] el testador dixere en su testamento: fulano sea heredero: cumple esta palabra maguer non diga mio. E aun dezimos, que si fallassen escrito en el testamento, que fulano heredero, nombrandolo el testador, non dixesse sea, o se fallasse escrito fulano sea, e non fuesse y puesto mio, nin hereredero, valdria el establescimiento que fuesse fecho en alguna destas maneras. E esto es porque sospecharon los sabios antiguos, que el fazedor del testamento auria dichas todas las palabras, que deué dezir é establescer el heredero, como quer que se non fallen assi escritas. Otrosi, si por auentura non las ouiessen assi dichas, sospecharon que esta mengua auiniera por agrauiamiento[c] de la enfermedad, e non por otra cosa, pues que el testamento se falla acabado en todas las otras cosas. Mas si vna palabra tan solamente se fallasse escripta en el testamento como si dixesse el testador fulano, o dixesse heredero, e non nombrasse quien, non valdria estonce el testamento: porque por tales palabras non podria tomar ome cierta sospecha[d], nin entendimiento verdadero del fazedor del testamento. E sobre todo dezimos, q̃ el establescimiẽto del heredero, se puede aun fazer por otras palabras[a], assi como si dixesse aquel que lo fazia, fulano sea mio heredero, o quiero, o mãdo que lo sea, o si dixesse fulano sea Señor[b] de todas mis heredades[c], o aya todos mis bienes, o dexo todo lo q̃ he[d], o otras palabras quales quier semejantes destas, porque se pudiesse mostrar su voluntad en esta razon.

a ¶ *Nombrando lo por su nombre.* Sed an ad pias causas valebit testamentum nutu factum? Ioann. Andre. in additionibus ad Speculatorem. titu. de testamen. versicu. quid si is. dicit quod licet valeat legatum nutu factum, non tamen tenet testamentum. Bald. tamen in lege prima. C. de sacrosanct. ecclesijs. columna decima septima. alle gans gloss. in capitu. cum tibi. de testamen. cõcludit quod ad pias causas, valet testamentum nutu factum: & sic quod tenebit institutio hæredis nutu facta, quod etiam placet Abbati in dicto capitul. cum tibi. ad finem. vbi subdit notabile verbum, quòd etiam in alijs extra pias causas, si constaret de voluntate testantis per signa vrgentia, quod valebit testamentum per signa vrgentia, sed certè dictum capitulum. cum tibi. hoc non probat prout etiam dicit Ioannes de Imol. in dicto capitu. cum tibi. columna secunda. & vt dicit Bald. in repetitio. dictæ legis primæ. decimaoctaua colum. non potest facere ius canonicum quòd testamentum non solenne valeat de iure ciuili, debet ergo intelligi, quòd habetur in dicto capitul. cum tibi. quando dispositio est ad pias causas, in quibus est consideranda forma testamenti, secundum ius canonicum: in alijs vero seruandum est, quod disponit iure ciuili.

b ¶ *Si por auentura.* Sumpta est hæc. l. à lege prima. §. primo. ff. eodem. & à dictis Azo. C. eodem. in summa. & quid in sententia an perficiatur ex verbo subaudito, vbi aliud verbum non potest intelligi salua ratione recti sermonis? tangit Barto. in dicto. §. fina. vbi vide Alexan. in additio. & Ioan. de Imo. in lectura.

c ¶ *Por agraniamiento.* Facit hoc verbum ad ea quæ dixi supra in gloss.

d ¶ *Cierta sospecha.* Si enim talis potest capi pro expresso habetur vt hic. & in. l. vnum ex familia. §. fi. ff. de legatis secundo. expressum dicitur quod colligitur ex expresis. Bald. in lege prima. colum. fina. C. de his qui ante apert. tabu. & in. l. si mater. C. de institu. & substit.

Oldrad. consil. 24. Decius consi. 507.

6 a ¶ *Por otras palabras.* Adde legem. quoniam indignum. C. de testamentis.

7 b ¶ *Sea señor.* Adde legem. his verbis. in princip. ff. eod.

8 c ¶ *De todas mis heredades.* In dicta. l. his verbis. dicitur hæreditatis meæ dominus esto.

Vnde tu nota hoc verbum quia secũdum vulgare Hispanem istud verbum (heredades) refertur ad fundos: & fortè in hac. l. melius esset, ḋ toda mi heredadmam sipo neretur præcedens verbũ, & daretur hæres vniuersalis ille cui relinquuntur hæreditates, non est hæres vniuersalis: sed legarius, secundum communem Hispanorum vsum loquẽdi, non in stituto tamen alio herede iste esset hæres vniuersalis. lege prima. §. fi ex fundo. ff. eodem. & infrà eodem. l. decimaquarta.

9 d ¶ *O dexe le todo lo que he.* Verbum (habeat) & verbum (relinquo) adiectis vniuersitati bonorum, inducit institutionem, vt hic, & in capitulo Raynuntius. de testa. & ibi not. Abba. Barto. in. l. Centurio. fin. columna. ff. ḋ vulgar. & pupilla. vide plenè per Guilielmum Benedictum in dicto capitulo. Raynuntius. super verbo reliquit. & adde gloss. & Bartol. in dicta lege. his verbis. in principio. & Alexan. consil. septuagesimo volu. 1. & consil. 105. volumine quarto. columna secunda & penultima.

¶ *Lex. VII.*

10 ¶ Hæres non potest instituí directo in codicillis, bene tamen potest

de aun fazer por otras palabras[a], assi como si dixesse aquel que lo fazia, fulano sea mio heredero, o quiero, o mãdo que lo sea, o si dixesse fulano sea Señor[b] de todas mis heredades[c], o aya todos mis bienes, o dexo todo lo q̃ he[d], o otras palabras quales quier semejantes destas, porque se pudiesse mostrar su voluntad en esta razon.

¶ *Ley. VII. Como el establescimiento del heredero, deue ser fecho en el testamento e non en otra escriptura.*

EL establescimiento del heredero deue ser fecho en testamento acabado e non en otra escritura que es llamada en latin codicillus: que se faze ante cinco testigos fueras ende en vna manera, como si aquel que fiziesse cobdicillo dixesse assi, que el rogaua, o mandaua a los herederos, que deuen heredar lo suyo por qual manera quier que sea, que despues de su muerte diessen e entregassen todos sus bienes a alguno que fuesse nombrado señaladamente en el cobdicillo. Ca estõce tenudos son de los dar, e entregar, a aquel que assi fuesse nombrado en el, facando ende la quarta parte de todos los bienes, que pueden tener los herederos para si.

¶ *Lex. VIII. Como despues que el heredero es establescido simplemente en el testamento, no puede ser puesta condicion en el cobdicillo.*

SImplemente e sin condicion establesciendo vn ome a otro por heredero en su testamento, si despues desto fiziesse cobdicillo, nõ le empesceria la condicion que fuesse puesta en el. Otrosi non puede vn ome establescer por su heredero en el cobdicillo a otro, en lugar de aquel que ouiesse establesci do en el testamẽto: maguer dixesse, que si moriesse este sobredicho ante que ouiesse su heredad, que la ouiesse el otro a quien la mandaua dar en el cobdicillo. Pero si alguno fiziesse su testamẽto acabado, en que dixesse, que aquel queria que fuesse su heredero, quel nombrasse: e dixesse en el cobdicillo: si despues desto fiziesse cobdicillo en que señalasse alguno por su heredero, o lo nombrasse tan solamente, valdrie. E esto es, porque en el testamento acabado dixo, que lo faria assi. E porende, maguer la persona del heredero sea nombrada, o escrita en el cobdicillo, no le empesce[e].

¶ *Ley. IX. Quando el heredero que es señalado en el testamento, que aya en los bienes del testador la parte que le señalaren en el cobdicillo, si non fuere puesta, si aura los bienes del finado.*

DVbda podria acaescer, si el fazedor del testamento dixesse assi: yo fago a fulano mio heredero, en aquella parte que escriuiere en mi cobdicillo, si acaescieſſe, que quando lo mandasse fazer, non escriuiesse[h] en el, nin señalasse parte ninguna para aquel heredero que nombrare en el testamento: si este ha de manda despues en los bienes del testador. E por toller esta dubda dezimos, que maguer despues non escriua la parte sobredicha en el cobdicillo, que este a tal sera heredero en todos los bienes del testador, en aquellos que el non mãdasse dar a otri. E si fuessen dos omes aquellos a quien establesciesse por sus herederos, en esta manera sobredicha: heredaran estos a tales los bienes del fazedor del testamento egualmente[i]. Pero si escriuiesse en el cobdicillo el testador alguna parte señalada, sera heredero en ella aquel, o aquellos, a quien la señala-

e ¶ *Codicillos.* Adde legem secundam. titulo duodecimo. eadem partita. & vide quæ ibi dicam.

f ¶ *La quarta parte.* Adde. l. finitit. vndecimo. eadem partit. & quæ ibi dixi.

¶ *Lex. VIII.*

2 Hæredi puré instituto non potest in codicillis appõi cõditio: nec valet substitutio directa in codicillis factalis tamen instituitur in testamẽto is quem in codicillis dicit testator se nominaturũ nominatus in eis erit hæres. hoc dicit.

¶ *Non le empesce.* Adde. l. institutio talis. ff. de condit. in stitutio.

¶ *Lex. IX.*

2 Si testator in testamento dixit se declaraturum in codicillis, ꝙ qua parte esset hæres in testamẽto institutus non declarata parte erit in toto hæres nisi in reiicitis alijs personis: & si sunt duo vel plures sic instituti succedunt æquali ter: si tamen in codicillis par tem declarauit stabit declarationi. h. d. Habuit ortum à lege. si quis ita scripserit hæredes. ff. de hæredibus instituen. & l. penul. C. de institu. & substitu. & àtext. in. l. asse toto. eodem. titu.

h ¶ *Ne escriuiesse.* Adde. l. si quis ita scripserit. ff. de hæredibus instituen. & l. penul. C. de institu. & substitu.

i ¶ *Egualmente.* Si ergo testes sufficientes numero ad testamentum dicant se vidisse, ꝙ quis duos vel tres hæredes instituit, & tamen dicunt ꝙ non recordantur pro quibus partibus hoc sufficit: & erunt hæredes pro æquali parte, secundum Bald. in. d. l. si quis ita in in.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex. X.*

1a Si duo sunt eiusdem nominis: quorum vnus instituitur nec potest apparere de quo sensit testator vitiatur institutio & succedunt venientes ab intestato. Item vitiatur, si in testamento species malefici hæredis exprimitur: vt si testator dicit instituo vnum de fratribus meis qui cum Berta nupserit ille erit hæres, &c.

1 a ¶ *Amigos.* Ortum habet à not. per Azo. C. eod. in summa. col. 2. ver. in institutione faciendâ. & vide. l. in repus. §. quotiēs ff. eod. & intelige istam. l. quādo hi duo erant tam amici æquali amicitia ipsius testatoris: nam si vnus esset magis dilectus ille videretur tantum institutus, per id quod habeturin. l. si quis seruum. §. interduos. ff. de lega. secundo. & tenet Ioan. de Imo. in. d. §. quotiens.

2 b ¶ *Non valdria.* Propter defectum probationis: nam in substantia benetenet institutio, secundum Ange. & Ioan. de Imol. in. d. §. quotiēs. sic & alias dicitur deficit probatio, non autem ius. l. duo sunt titij. ff. de testa. tute. l. si quis seruum. §. fi inter. ff. de leg. secundo. & idem dicas in sentētia citatione, vel banno, secundum Angel. in. d. §. quotiēs. vbi etiam Bal. vide glo. in. l. eum quem tenere. ff. de iudic.

3 c ¶ *Deshonrrado.* Adde. l. quotiens. §. si quis nomen. ff. eo. & l. turpia. in princip. ff. de lega. 1.

4 d ¶ *Generalmente.* Adde. l. his verbis. §. 1. ff. eod. & quod habetur in dicta l. turpia.

5 c ¶ *Que casare.* Adde. d. l. quotiens. §. si quis nomen. ff. eod.

¶*Lex. XI.*

1a Institutio vel legatum non potest instituiin alterius voluntatem: si tamen coram septem testibus testator nominat in præsentia notarij hæredem vel legatarium: & mandet quòd vadat notarius ad vnū peritum qui ordinet suum testamentum secūdum ius: & quod ipse ordinauerit vult quòd valeat: tunc sic ordinatum testamentum per peritum erit validum. h. d.

1 f ¶ *Quisiere.* Idem si dicat quem arbitratus fuerit, vel quem putauerit, vel alia verba importantia arbitrium boni viri: sicet in legatis secus esset, vt in. l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de lega. 3.

3 g ¶ *Aluedrio de otro.* Non enim tenet institutio, quæ in alterius arbitrium confertur: est enim captatoria, vnde improbata. l. captatorias cum. l. sequenti. & l. illa in institutio. ff. de hæredib. instituen. l. captatorias. C. de testa. milit. l. 29. tit. 9. li. 6. & parti. & dicitur captatoria, non cuius sola dispositio neq; cuius sola declaratio ab alio dependet: sed illa cuius essentia & existentia est posita in alterius voluntate, vt probatur in. l. vtrum. §. cùm quidam. vbi bonus tex. ff. de reb. dub. l. si filius. ff. de lega. 2. not. Bald. in. l. 1. colum. penult. C. de sacrof. eccle. & in 1. lectura. & intelige & limita hoc, vt procedat quādo expresse committitur in alterius voluntate: secus si tacite & velate committeretur, veluti si diceret instituo titium hæredē, si Seius ascenderit capitolium: nā tunc valet, vt in. d. l. si quis semproniū. ff. eo. quia expressa nocent, non expressa non nocent, regula expressa. ff. de regul. iur. l. non nūquam. ff. de condit. & demonstr. limita. 2. in libertate relicta: nam illam non vitiat captatoria volūtas, vt est tex. in. l. fideicommissaria liber tas. la. 2. ff. de fideicommiss. liber. & quando datio libertatis pendet à tertij voluntate, de plano, cedit iste casus, fauore libertatis, vt aperte ibi dicitur & erit ista dispositio, tūc cōditionalis: nam si ille tertius dixerit, se nolle tunc nō valebit libertas, vt patet ex illa. l. & declarat Ioan. de Imol. in. d. l. captatorias. ccl. 2. ff. eo. idem quando confertur dispositio in volun tatem legatarij, vbi in relictol bertatis nullum est speciale, prout ibi etiam dicitur: quando verò relinquitur libertas in voluntatem hæredis est maxima varietas inter docto. superintellectu illius. l. vbi in princip. l. per verba satis aperta consultus vult propter fauorem libertatis, tenet tam dispositionem: inferius autem in ver. q si ita per verba etiam aperta voluit contrarium eius, q primo dixerat in prin. l. vnde docto. diuersimodè intellexerunt illam. l. nam gloss. ibi intelligit quod principium. l. corrigatur per ver. q si ita seu quòd principium. l. & quæstio proposita decidatur in. d. ver. q si ita, contra quod apertè videtur facere. d. l. nam decidit quæstionem propositam in princip. & cum ibi decidatur, non est dicendum quod decidatur per. d. versi. neq; etiam est præsumendum quod statim se correxerit consultus. istum tamen intellectum glo. communiter videntur docto. tenere, vt tradit Alex. & Iaf. in. d. l. captatorias. C. de testa. milit. sed literæ illius tex. vehementer aduersatur & repugnat: vnde Alex. & Iaf. ibidem referunt alios intellectus ad illam vide ibi per eos. mihi placet intellectus Andreæ de Pisis in. d. l. captatorias, relatus à Bal. ibi cum quo ipse transire videtur. & etiam Salycet. quem etiam intellectum tenuit Iacob. de Aren. & Angel. in. d. l. fideicommissaria licet q̄ sit regula q̄ libertas relicta, si hæres volnerit debeatur. & non fit fauore libertatis dispositio captatoria. & ita disponitur in principio illius. l. quod tamen debet limitari per. d. versi. quòd si ita nisi ex alijs verbis seu ex alijs adiunctis constet testatorem se retulisse ad liberam hæredis voluntatem, vt si adieceri t, si ei libuerit vel si dixerit & si noluerit non detur libertas: nam tunc libertas non debebitur. & sic, quòd licèt in alijs legatis verbum si voluerit intelligatur de libera voluntate, vt in. l. cum quidam ita. in princip. ff. de lega. 2. tamen

2. Limit.

in legato libertatis verbum, si voluerit hæres, intelligatur. l. si velle debuerit, sicuti si esset alia verba importātia arbitrium boni viri: & ille intellectus est valde amicus illius literæ, & antequam vidissem prædictos docto. mihi ita videbatur, licet Ioan. de Imo. in dicta lege. illa institutio, dicat istum intellectum aliqualiter diuinare, & illum etiam reprobat Alexan. post Benedict. de plēbino ab eo relatum in dic. l. captatorias. limita tertio in dispositiōe ad pias causas, de quo vide per Alexā. & Iaso. in. d. l. captatorias. quod fortè esset intelligendum vt suprà de libertate dictum est,

3. limit.

guno rogasse al testador, que fiziesse su heredero a otri, nombrandolo, si el que fizo el testamento qere caber su ruego[a], e lo estableſciere por su heredero valdra. Otrosi dezimos, que si el fazedor del testamento dixesse a algun escriuano de conceso[b], ruego te, e mādote, que escriuas como estableſczco por mio heredero a fulano: e q̄ mando tantos marauedis: o cantas cosas, o tāto heredamiēto, que sea dado por mi anima, diziendo aquellas personas lo manda dar, o quanto a cada vno: ante siete testigos, e mandote que vayas a algun ome sabio[c], e con la manera quel ordenare q̄ sea fecho mio testamento, e departidas mis mādas, que lo escriuas tu assi, porque tengo por bien, que vala como lo el ordenare. Estonce biē valdria lo que assi fuesse fecho[d], por mandado del testador.

b ¶ *De consejo.* Tene mēi istam legem partita aum per quam probatur testamentorum instrumēta cōficidebere per tabellionē numeri seu consilij, quòd hodie plenius habetur in. l. 4. ti. decimo octauo. libro secundo ordinamē. regal. nota tamen, quòd si defuisset vel abesset tabellio de numero, aliusfortè regius tabellio vel similis posset recipere scripturam testamēti, per text. in lege fina. versicu. eodem. obseruando & ibi not. Ioan. de Plat. C. de reuni lit. lib. 11. vbi vide per eum.

In no. rec. est. l. 4. ti. 25. libr. 4.

4. limi.

Et. d. l. 6. no. rec.

In no. rec. est. l. 6. ti. 4. lib. 5.

c ¶ *Como sabio.* Non ergo requiritur, quod nominetur, quod bene nota. nam ali qui contrariū in dixerunt, vt refert Alberic. in authenti. nouissima. colum. 5. C. de inofficio. testamen.

d ¶ *Lo que assi fuesse fecho.* Approbat glos. in lege illa institutio. ff. eo dem. non tamen ex verbis huius legis videtur sublata illa antiqua quæstio, an talis sapiens, cuista commissa sunt poterit addere ad relictum factum à testatore certæ quantitatis, vel rei fisco vel filiæ, iure scilicet institutionis: vel si præcesserat testamentum habens clausulam derogatoriam, an possit sapiens addere clausulam non obstante quocunque alio testamento, in quo sunt talia vel quæcunque verba derogatoria, neque etiam aperitur hic an possit talis sapiens addere in relicto facto spurio hæc verba, scilicet cùm capere poterit, velpro alimentis: nam quo ad primum Iacobus de Arena tenuit, quòd sapiens possit. Bartolus verò in dicta lege. illa institutio. post multa fundamenta hinc inde adducta, tenet contrarium post Richardum Malumb. qui hanc quæstionem disputauit, cuius verba refert Albericus latè in dicta authentica. nouissima. columna secunda, tertia, quarta. C. de inofficioso testamento. & pro opinione Bartol. aliquatenus facere videtur hæc. l. partitarum, cùm expressè disposuit, quòd hæres debet institui & nominari à testatore. Ioan. Andre. in additionibus ad Speculatorem. titulo de instrumen. edit. §. postremo. alias incipit instrumentum. columna quinta. super verbo, quid si à contrahentibus. in additio. incipien. institutio. tenet quòd illa opinio, quòd possit facere hoc sapiens, feruatur de facto: quia secundum eum illud non est addere, sed declarare. & dicit, quòd ista opinio habet æquitatem, & in hanc opinionem, vtæquam inclinat Ioannes de Imol. in dicta lege. illa institutio. columna quarta, & quinta. dicens idem ibi velle Bald. & ibi respon. ad ea quæ adducuntur pro opinione Iacob. de Aren. per Bartolum fatetur tamen articulum esse dubium valde propter authoritatem tantorum docto. & etiam propter perplexitatem rationum, quę hinc inde adducuntur. & ista opinio mihi placet: & ad istam legem partitarum potest responderi vt respon. Imol. ad legem. iubemus. C. de testamen. quòd loquitur in institutione vniuersali, quæ debet exprimi per testatorem: nos verò loquimur in institutione particulari, quæ habetur loco legati præterquam quo ad quærelam alio vniuersaliter instituto. vt in lege. quotiens. ff. de hæredibus instituendis. & notat gloss. in lege. si quis priore. ff. ad Trebellianum. & ideo nō est absonum, quòd arbitrio sapientis committi possit, quòd talem titulum declaret, argumento legis primæ. ff. de lega. secundo. sicut & si testator reliquisset omnia bona sua Titio, posset sapiens addere illa verba, scilicet iure institutionis. l. his verbis. & ibi gloss. & Bartolus. ff. de hæredibus instituendis. gloss. in authentico de hæredi. & falcid. §. si verò nulla. collatione prima. & cùm ista opinio faueat testamento, in dubio illa est tenenda. l. si pars. in principio. ff. de inofficioso testamento. capitulo fina. de reiudica. & idem credere m̄ dicendum de clausula derogatoria: cùm hæc sit testatoris intentio, vt omnia illa ponantur ex cuius defectu voluntas eius possit in ualidari. & in istā opinio. inclinat Ioā. de Imo. in. d. l. illa insti

1. quæst.

2. quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuſio. columna ſexta. in princip. licet Barto. ibi tenuit contrarium, quod dicit eſſe magis clarum, ſi clauſula de conſilio ſapientis ordinaretur, ſicut gloſſ. ibi dicit ſcilicet volo te ſcribere prout dixerit talis ſapiens, vt ea quæ teſtamento reliqui magis valeant. & quod etiam poſſit addere ſapiens in relicto facto ſpurio pro alimentis, vel cum capax fuerit tenet Ioannes de Imola. in dicta. l. illa inſtitutio. colum. quinta, & ſatis placet: cum tendat ad robur relicti, qua de cauſa iuſſit conſulere ſapientem. & conferunt ad prædicta notabilia verba Bald. in. l. captatorias quinta oppoſi. C. de teſta. milit. cum dicit, ꝙ aut id quod addit ſapiens, fuit omnino à teſtatore omiſſum, & nõ poteſt ſapiens facere: quia de nullo non poteſt facere aliquid, aut eſt concluſum ſub expreſſo: & poteſt quia non eſt nouum rẽ facere: ſed incluſam detegere. l. adeo. §. cum quis. ff. de acquir. rer. dominio. vnde ſecundum eum, ſi omnino conſtat quòd teſtator voluit legata deberi, poterit ſapiens declarare clauſulam codicillarem: neſciunt enim rudes aptum proferre ſermonem. l. fin. C. de teſta. & ideo indigent ope interpretum ſapientum. reliqua circa iſtam materiam vide per Bartolum & docto. in dicta lege illa inſtitutio. & aliquid per Abb. in capitu. clericus. de iureiur. & per Iaſon. in. l. i. §. ſi quis ita. colum. prima. ff. de verbo. obligatio. & vide alias remiſſiones per Alexand. in. l. ex ea parte. & in. l. quid quid aſtringendæ. ff. de verborum obliga. & quòd not. Barto. in. l. impuberem. §. eadem. ff. ad legem Cor. de falſ. Ioan. de Plat. in. l. quicunque. la prima. C. de omni agro deſer. libr. xi.

¶ *Ley. XII. Como non vale el eſtableſcimiento del heredero quando es fecho por yerro.*

PErrando el teſtador en la perſona de aquel aquien eſtableſcio por ſu heredero, cuydando eſtableſcer a vno, eſtableſciesſe a otro, tal eſtableſcimiento non valdra porque erro en el. Eſto ſeria, como ſi alguno qui ſieſſe fazer ſu heredero a otro ome que ouieſſe ſeydo ſu ſeñor, e eſtouieſſe otro ante el, que non fueſſe aquel ſu ſeñor: mas otro que le ſemejaſſe, e cuydando el teſtador que lo era, dixeſſe aſsi: eſte q̃ fue mio ſeñor, e me aforro, e eſta ante mi, eſtableſco por mio heredero. Caeſtoce non ſeria heredero aquel ſu ſeñor, aquien cuydaua eſtableſcer[a], porq̃ non fue nombrado, nin eſcrito en el teſtamẽto. Nin lo ſeria, otroſi el otro, maguer era preſente quando lo eſtableſcio, porq̃ el teſtador erro en la perſona del, cuydando que era ſu ſeñor. Eſſo miſmo ſeria, en las coſas que el teſtador mandaſſe, cuydando mandar a vno vna coſa, e erraſſe mandando la a otro aſsi como ſobredicho es.

¶ *Ley. XIII. Como vale el eſtableſcimiento del heredero, maguer el teſtador non lo nombre pues que es cierto de la perſona del.*

MIſtad muy grãde han los omes vnos con otros, de manera que ſe aman bien, aſsi como ſi fueſſẽ hermanos e dexa el vno al otro lo ſuyo diziendo aſsi a ſabiendas, eſte mi hermano eſtablezco por mi heredero: tal eſtableſcimiento cõmo eſte, dezimos que deue valer[b], maguer non fueſſe ſu hermano: e non deue ſer contado por yerro aquella palabra que dixo hermano: porque deue ome ſoſpechar que ſelo dixo por razon del gran amor[c] q̃ auia cõ el pues q̃l dexaua todo lo ſuyo. Otroſi dezimos, q̃ ſeyẽdo cierto el fazedor del teſtamẽto, qual es aq̃l q̃ eſtableſce por ſu heredero, o aquien mãda algo en el teſtamẽto: maguer erraſſe en el nome[d], o en el ſobrenome del, valdria lo que aſsi ordenaſſe, o mãdaſſe. Ca por tal yerro como eſte[e] nõ ſe tuelle la verdad, pues que cierto es de la perſona, de aquel aquien faze la manda, o dexa por ſu heredero.

¶ *Ley. XIIII. Si alguno fueſſe eſtableſcido por heredero de alguna partida de los bienes del teſtador, e non dexa otro heredero en lo al como lo puede heredar todo.*

ENvna coſa ſeñalada, aſsi como en viña, o en otra coſa qualquier, eſtableſciendo vn ome a otro por ſu heredero, ſi en eſte miſmo teſtamento, o en otro[a] q̃ fizieſſe deſpues el teſtador, nõ fallaſſẽ q̃ el ouieſſe otro[b] eſtableſcido por ſu heredero, eſte atal deue auer todos los bienes[c] del teſtador: maguer fueſſe eſtableſcido ẽ vna coſa ſeñalada tãſolamẽte quando eſt inſtitutus in re certa habet totum non dato cohærede, ſic debet eſſe ſecundum eum, quando prohibetur expreſſe ne plus petat neque obſtare dicit prædictis. l. peto. in principio. ff. de legatis ſecundo. quam pro ſe allegat Saly cetus, quia dicit Imo. quòd illud procedit, quando precedit inſtitutio ſupertoto & poſtea iubetur quis eſſe contentus certa re pro ſua legitima portione: quia tunc non eſt aliquid quod repugnet, caſus verò noſtræ quæſtionis eſt, quando à principio non eſt ſupertotum teſtatus: ſed ſuper certa re vel parte adijciendo dictam prohibitionem, contra formam iuris volentis, ne quis decedat pro parte teſtatus & pro parte inteſtatus, contra. l. iuſ noſtrum. ff. de regulis iuris. & ideo tunc reijcitur illa exceptio, vel prohibitio, & habetur perinde ac ſi eſſet ſimpliciter inſtitutus per dict. l. ſi ita quis. & per dict. §. ſi ex fundo. & pro iſta ratione adducit etiam, ꝙ voluit Saly cetus in dicta lege. quotiens. 8. quæſtione. vbi dicit, quod ſi inſtituo Titium in ſemiſſe, & Seium in aliõ ſemiſſe. & grauo Seium vt pro ſua portione ſit contentus habere certam rem, quòd iſto caſu vterque erit hæres vniuerſalis pro dimidia: ſed cogetur Seius reſtituere partem ſuam cohæredi per dictam legem peto. de legat. ſecundo, in principio. neque obſtat ſecundum eum. l. quotiens. iuncta gloſſ. C. eodem. quia loquitur quando à principio iuſſi ſunt aliqui hæres contenti eſſe pro certis rebus neque præcedit aliqua inſtitutio de eis: hic verò ſecus. & ſic patet ſecundum Imol. aliud eſſe, quando à principio præcedit diſpoſitio ſupertoto: aliud quando à principio inſtitutio fit in re certa. Ego verò adhuc reſideo in opinione, & limitatione Salyce. cùm dubium non ſit quin ex conjecturis veriſimilibus inducatur fideicommiſſum ex conjecturata mente teſtatoris, & quomodocunque conſtet de eius voluntate, inducitur fideicommiſſum. l. cùm proponebatur. ff. de legatis ſecundo. l. vnum ex familia. §. finali. & ibi Bartolus eodem titulo. & in fideicommiſſis prædominatur mens & voluntas teſtatoris. l. in conditionibus. ff. de conditio. & demonſtratio. l. ex facto proponebatur ff. de hæredibus inſtituendis. quid ergo aliud poteſt conjecturari de mente teſtatoris, cùm prohibuit inſtitutum in re certa plus accipere, niſi quod hoc fuit fauore venientium ab inteſtato, quando non eſſet alius cuius fauore hoc feciſſet? vt in dicta lege. peto. in principio. & quomodo tolerandum eſt, attenta opinione Imol. vt contra expreſſam prohibitionem teſtatoris, & contra eius voluntatem inſtitutus ſuccedat in omnibus bonis: cùm poſſit capi alius modus, quo neque leges prohibentes quem pro parte teſtatum, & pro parte inteſtatum decedere, oſtendantur, neque etiam contra voluntatem teſtatoris eatur: facit ad hoc quod notat Abbas in capitulo ſecundo de teſtamen. verſicu. ſed eſt dubium. vbi tunc demum concludit in foro animæ diſpoſitionem dicti. §. ſi ex fundo. & aliorum diſponentium inſtitutum in re certa ſuccederein totum, locum habere quando non dolosè teſtator fuiſſet inductus ad inſtituendum in re certa aliquem, cum ſibi fuiſſet perſuaſum ex hoc inſtitutum non habere regreſſum ad alia bona: & ſic contra voluntatem teſtatoris non eſſet tutus in foro animæ hæres, qui habet contrariam voluntatem defuncti: cum igitur huic parti faueat opinio Saly cet. licet articulus ſit dubius, tenenda eſt opinio quæ fauet animæ. capitulo. iuuenis. deſponſalibus. neque huic opinioni refragatur. l. ſi ita quis inſtitutus fuerit hæres excepto fundo. iuncta gloſſ. ff. eodem. prout inducit Imol. quia etiam fatetur idem Saly cetus. quòd totum habebit hæres inſtitutus in re certa, ſed reſtituere tenetur quod ita habet contra defuncti voluntatem, & contra eius expreſſam prohibitionem, ſi non reſtitueret & longe intereſt an quis fuerit inſtitutus in re certa ſine prohibitione, quòd plus non petat, vbi ex mente teſtatoris capere totum videtur: cùm præſumat teſtator illud voluiſſe, quod lex vult. vt notat Baldus in lege. precibus. penulti. char. C. de impuber. & aliis. argumento. l. ſi duo. ff. de acquirenda hæreditate. vel quod quis inſtituatur in re certa, cum prohibitione, quòd plus peterere non poſſit: vbi ſicet videatur ex diſpoſitione legis vel ſi, quod totum accipiat: teneatur tamen reſtituere reſiduum illi, cu-

[a] *Coenatro.* Tunc enim per poſterius teſtamẽtum rumpitur primum. vt ſupra titu. l. 25.

[b] *Otro.* Tunc enim procederet quòd habetur in. l. quotiens. C. eodem. & infra iſta. l. quando vnus eſt inſtitutus in re certa, & alius eſt vniuerſaliter inſtitutus in tota vel in quota hæreditatis; quia inſtitutus, in re certa alio adeunte, habetur loco legatarij, & hinc eſt quod ſi quis reciperet emphyteuſim pro ſe & hæredibus ſuis, quòd appellatione hæredis veniet hæres vniuerſalis: non verò inſtitutus in re certa dato alio cohærede: ſecundum Baldum in lege. quædam. §. nihil. ff. de eden. vbi ad hoc allegat nota. per Specula, titulo de teſtamen. §. primo. verſiculo finali. Baldus etiam in lege. liberti. columna ſeptima. C. de oper. liber. & Angel. in lege. Gallus. §. etiam ſi parente. ff. de libe. & poſthu. Saly cetus in lege ſecunda. vigeſima quæſtione. C. de iure emphyteo. & ſaltim hoc procedit ſecundum Angelum cõſilio. 151. ex forma & ſerie, vbi eſſet dictum in emphyteoſi de hæredibus vniuerſalibus. Ioannes de Imol. in cap. potuit de locatione. verſiculo ſeptimo tangit, ſi tamen tractarent de ſucceſſione feudi forte aliud eſſet dicendum: cùm in materia feudali verbum (hæredibus) intelligatur de filijs maſculis: & licet requiratur quòd ſuus ſit hæres, vt in capitulo primo. an agnat. vel filij. tamen inſtitutus in re certa concurreret in feudo cum alio fratre vniuerſaliter inſtituto: & ita tenet Baldus in capitulo primo. in princi. colum. fina. verſicu. quæro vtrum filius inſtitutus in re certa. &c. de ſucceſsio. feud. dicit etiam Baldus in dicta lege. liberti. colum. 8. in fin. quòd in hoc diſtinguitur inter contractus, & vltimas voluntates: nam in contractu ſi quis recipit emphyteoſim proſe & ſuis hæredibus procedunt prædicta, vt ſicut non obligatur inſtitutus in re certa ad penſionem: ſic nec actiuè nec paſſiuè deſcendit in eum ius emphyteuticum. in vltimis verò voluntatibus latè intelligitur etiam de filio in re certa inſtituto, vt fiat diuiſio viriliter, de quo etiam vide per Specula. vbi ſupra. nam abillo habuit Bald. hanc diſtinctionem. & ibi etiam vide quid ſi emphyteoſis ſit conceſſa per contractum ab eccleſia. & vide etiam per Ioannem de Imol. in lege. ex facto. ff. de hæredibus inſtituendis. notatamen quòd ſi hæres vniuerſaliter inſtitutus repudiater, ei' portio accreſceret inſtituto in re certa: imo & ſi inſtitutus in re certa decederet ante additionem hæredis vniuerſalis, tranſmitteret ius accreſcẽdi ad hæredem ſuum, vt tradit Alex. conſilio. 58. volumine tertio. habita (ſuper narratis in themate. intelligetamen ſi decederet poſt agnitionem illius inſtitutionis in re certa, vt vult. idem Alexand. & notat Bartolus in. l. ex facto la ſegunda. ff. de hæredibus inſtituen.

[c] *Grand amor.* Si iſta affectio non eſſet, in dubio præſumendum eſſet, quod teſtator errauit credens eum fratrem, prout dicit gloſſ. notabil. in. d. §. qui frater. præſumitur enim quis credere id quod loquitur, vt tradit Ioannes de Imola. & probatur in. l. labeo. ff. de ſupellectil. legat. ſi tamen probaretur, ꝙ teſtator bene ſciebat illum non eſſe fratrem, tunc licet ceſſaret amicitia vel alia affectio, non vitiaretur inſtitutio ex quo teſtator non errauit, quod ſatis hic, & in. d. §. ſi frater. probatur. & tenet ibi Ioann. de Imo. qui dicit hãc ſcientiam teſtatoris probari per publicã vocem & famam viciniæ quod ille non erat frater, qa tunc teſtator præſumit ſcire, per id quod not. glo. in. l. ſi tutor. C. de pericul. tuto. & per Bart. in. l. is poteſt. ff. de acqui. hære. licet fama aliquando à veritate diſcordat, vt tradit Feli. in, c. ſi diligenti. de præſcript. col. 3. & adde ad dictũ Imo. ꝙ tradit Io. de Plate. in l. 2. C. de fund. & ſalti. rei domini. libr. 11. & in. l. ſuper ſeruis. C. qui milit. non poſſ. lib. 12. & in. l. 1. C. de deſer. eodem. lib. Bald. in. l. quicunque. colum. penul. C. de ſeruis fugit. Decius. conſi. 154. caſus de quo quæritur. & conſi. 347. ad fin. & Alexand. conſi. 65. volu. 3

[d] *Erraſſe en el nombre.* Adde. l. ſi in nomine. C. de teſta. & inſt. de legat. §. ſi quis in nomine. & quid ſi teſtator opponeret nomen proprium, & nomen officij, & in altero eorum erraret? vide text. notabilem in lege. qui habebat. ff. de rebus dub. & quid ſi eſſet erratum in nomine patris eius, qui inſtituitur? vide. l. verbis. §. fina. ff. eodem. & quæ tradit Angelus Areti. in ſuo tractatu maleficiorum in parte Caium Sempronij. columna penultima. & per Barto. in. l. demonſtratio falſa. ff. de condition. & demonſtra.

[e] *Como eſte.* De errore regionis & prouinciæ, vide. l. his verbis. §. fina. ff. eod. & l. patronus. §. libertus. ff. de lega. 3. & in cap. ſignificante. de reſcript. vbi vide late per Felyn. & quid ſi erretur in nomine appellatiuo? vide. l. quotiens. in princi. vbi Angel. & Ioan. de Imol. ff. de hære. inſti. & l. ſi quis in fundi vocabulo. ff. de legat. 1.

¶ *Ley. XIIII.*

Vnus ſolus in certa re inſtitutus alio non inſtituto habebit totam hæreditatem: & ſi ſunt duo inſtituti vnus in vna alius in alia re ſuccedunt æqualiter: & habebit præcipuam quilibet rem in qua fuit inſtitutus. Si verò ſunt tres, vnus in vna re: alij duo coniunctim in alia dividitur inter eos hæreditas vt vnus habeat medietatem & duo coniuncti aliã medietatem niſi dicatur quod ſuccedant omnes æqualiter & ea res in qua quilibet eſt inſtitutus ſit ſibi precipua. Si autem vnus in vna re: alius ſine re ſit inſtitutus: tunc inſtitutus ſine re erit hæres, alius verò habebit rem illam tanquam legatarius. hoc dicit.

[a] *Tu deslos bienes.* Concordat cum. l. prima. §. ſi ex fundo. ff. eodem. & l. quotiens. §. ſi duo. eodem titu. vbi Barto. hoc limitat & intelligit, niſi teſtator prohibuiſſet inſtitutum in re certa ne quid amplius caperet de bonis ſuis: nam tunc vitiatur inſtitutio, ſecundum eum: & ſi non eſt alius cuius fauore appareat teſtatorem hoc prohibuiſſe, hæreditas eius applicabitur venientibus ab inteſtato, quorum fauore cenſetur teſtator hoc feciſſe, vt latius ibi adducit Bartolus. Dynus tamen tenet contrarium, imò, quòd non obſtante prohibitione teſtatoris inſtitutus in re certa ſuccedat in totum, fuerunt etiam in hoc opiniones aliæ quas latè ibi adducit Ioannes de Imola, tam in lectura quam in repetitione. §. ſi ex fundo, vbi per ſex columnas proſequitur hunc articulum: & tandem reſidet in opinione Dyni. & ibi latè reſpondit ad fundamenta Bartoli, & aliorum ibi poteris videre neque expedit hic tranſplantare, & cũ illa opinione Ioan. de Imo. tranſitetiã Alexander in. l. quotiens. C. eodem ad finem. & certè iſte articulus eſt multum dubius, & in contingentia facti ego vidi in hoc magnam controverſiam in caſu arduiſsimo. Mihi multum placet opinio Cyni cum limitatione: quæ ad eam colligitur ex verbis Saly cetti in dicta lege. quotiens. ſexta & ſeptima quæſtione. ſcilicet vt talis inſtitutus non obſtante prohibitione habeat totam hæreditatem: ſed teneatur reſtituere venientibus ab inteſtato, quorum fauore verba iſta prohibitionis intelliguntur prolata, & loco quartæ trebellianicæ retinebit ſibi illam rem, in qua fuit particulariter inſtitutus: & licet Ioannes de Imola in repetitione dict. §. ſi ex fundo. ante penul. colum. reprobet iſtam limitationem Salyce. ad opinionem dini, dicens quòd licet opinio Saly cet. prima facie videatur æqua & colorata: quæ tamen videtur eſſe contra caſum in. l. ſi quis ita hæres inſtituatur excepto fundo. ff. eodem. nam ſecundum opinionem Salyce. in caſu dict. l. deberet inſtitutus in re certa habere totum: ſed tenebitur reſtituere fundum inſtitutus in re certa habere totum: ſed tenebitur reſtituere fundum venientibus ab inteſtato, cuius contrarium videtur probari in di-

L. ſiguiis

*. quæſti. Gal. limit.

2 Ley

3 Ley

4 Ley

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius fuore prohibuit, neque satisfacit responsio assignata per Imo. ad dictum legem, peto, in princip. quia eius responsio est diuersificare casus: non autem reddere rationem diuersitatis inter eos, neque enim est ratio diuersitatis inter vnum casum, & alium: quia cùm institutus in re certa habere debeat totum, perinde est ac si esset institutus in totum, & pro hibitio plus habendi & quòd certare contentus sit idem debet operari in vtroque casu. Et dictum Salyceti quod Imol. adducit pro ratione sua est in casu multum differenti, vt poteris videre per eum: loquitur enim vbi erat datus alius cohæres, non in certa re: sed in dimidia vniuersaliter institutus, qui in totum residuum excluserat institutum in re certa: vt tantum haberetur loco legatarii. & ideo ponit quòd alius nõ fuit institutus in re certa: sed simpliciter in dimidia, hoc acto, vt pro sua portione tali re contentus esset. facit ad prædicta, quòd notat Bartolus in l. paterfamilias. ff. eodem. ad finem. versiculo, sed tunc quæro. &c. alias limitationes & multa notabilia dicta in materia vide per Ioannem de Imola in dicto. §. si ex fundo. in lectura. & in repetitione. & per docto. in dicta lege quotiens. Limita etiam istam legem quando verba institutionis in re certa sunt relata ad institutum: secus si ad alium, quia tunc trahitur ad fideicommissum, vt in lege. pater filium. §. finali, & ibi Bartolus. ff. de legat. tertio. circa quas limitationes quærit Baldus in lege. omnimodo. in principio. C. de inofficioso testamento. versiculo tertio quæro &c. quid si filius fuit institutus in re certa, & postea fuit institutus extraneus hæres vniuersalis in eodem testamento? & postea in codicillis ademit filio, quod in testamento reliquerat, an filius possit dicere testamentum nullum? & concludit quòd non: quia tunc filius non habetur loco legatarii, licet secus esset si non fuisset institutus filius: sed alius extraneus, quod dicit diligenter notandum. Sed quid si substitutio compendiosa fiat in re certa, an trahatur ad vniuersam hæreditatem: vide per Bartolum in lege. Centurio. columna duodecima. verticulo quero vterius, quid si substitutio compendiosa. cum versiculo sequenti. ff. de vulgari & pupillari. Baldus in lege. precibus. ec lumna finali. versiculo. item quæritur. C. de impuber. & aliis substitutio. Paulus de Castro in lege. apud Iulianum. §. cũ autem. alias est. l. cogi. §. & generaliter. ff. ad Trebellianum, Alexand. consilio nono, columna penultima, volumine primo, vbi distinguit, an fuit facta per verba directa vel ciuilia, vel per verba generalia, seu communia, vide ibi. Aduerte etiam quia vt dicit Baldus in lege. humanitatis. C. de impuber. & aliis. columna duodecima. versiculo quarto, principaliter quæro lex ista partitarum. & dicta lex prima. §. si ex fundo. procedunt, vbi institutio in re certa fit per verba alias præcise dicta, quæ verba ciuilia vocantur in lege. verbis ciuilibus. & in lege. cohæredi. §. cùm filiæ. ff. de vulgari. & pupillari. vt si esset verbum (instituo) vel verbum (hæres esto.) Secus si instituere tur per verbum commune, vel obliquum: quia tunc nunquam trahitur ad totum, vt in dicta lege. cogi. §. & generaliter. & ibi Ioannes de Imola & Paulus de Castro. si tamen institutus esset vel substitutus in vna quota hæreditatis, puta sexta vel quarta. tunc trahitur ad vniuersum. gloss. Bartolus & Docto. in dicta lege. cohæredi. §. finali. Angelus & Imol. in dicto. §. si ex fundo. Aduerte etiam, quia & si institutus esset in fundo alieno. procederet ista lex, & dict. §. si ex fundo, quia videtur institutus

2. limi.

2. quæst.

3. quæst.

in extimatione fundi alieni, quæ de hæreditate debetur testatoris. lege. si alienus. ff. ad legem falcidiam. & tenet Baldus singulariter in dicta lege. humanitatis. columna duodecima, ad finem. An autem instituta vniuersaliter, quiescituit omne patrimonium hæreditarium, vigore transactionis, retenta re certa, habeatur loco legatarij? vide gloss. in lege. contra uerita. ff. de transactio. in glossa magna post medium. an autem capiens ex stipulatione si stipulatio succedat loco tituli vniuersalis habeatur loco legatarij? dic q̃ non. vide Baldum in lege. si arrogator prima lectura, penultima columna. ff. de adoptio. & an huic, qui habetur loco legatarii, debeantur fructus à tempore moræ? vide Paulum de Castro in lege. si quis bonorum. ff. de legatis primo. An autem institutus in parte bonorũ alijs vniuersaliter institutis, habeatur loco legatarij, sicut si in re certa esset institutus? vide Bartolum in lege. si quis seruum. §. finali. versiculo. sed quæro aliquis. ff. de legatis secundo. not. etiam quòd omnis ille qui non habet ius accrescẽdi inter hæredes habetur loco legatarij. Baldus in dicta lege. si arrogator. tertia columna. ad finem. ff. de adoptio. Quid autem de eo cui relinquitur vsus fructus omnium bonorum, vel legantur omnes res, an censeatur hæres vel legatarius? vide Bartolum in lege multum interest. ff. de vsufruct. legato. an autem per secundum testamentum, in quo quis animo reuocandi primum instituit aliquem in re certa, talis sic institutus habeatur loco legatarij, vt residuum deresin quat apud hæredem, in primis tabulis nominatum vel loco hæredis, vt adiocet ad se totum? vide Paulum de Castro in lege. si quis priore. ff. ad Trebellianum.

4. quæst.

5. quæst.

6. quæst.

7. quæst.

8. quæst.

¶ *Ley. XV. Como non empesce a aquel que fuesse establescido por heredero, tiempo nin dia cierto que sea puesto en el testamento.*

TIempo cierto non puede ningun ome establescer a otro por su heredero, esto seria como si dixesse quiero

sa señalada por heredero a vn ome, e a dos ayuntadamente en otra cosa cierta si non mandasse los otros bienes, deuen los auer estos herederos partiendo los entre si en esta manera, la meytad a aql que fue establescido por heredero en la vna cosa: e la otra meytad a los dos que fueron establescidos en la otra, fueras ende, si el fazedor del testamento dixesse que heredassen todos egualmente. Pero cada vno destos deue auer adelantada, aquella cosa, en que fue establescido por heredero.

Pero las mandas [a] del testamento, deue las cumplir, assi como las fallare y escritas. E si por ventura el testador fiziesse despues [b] otro heredero [c], estonce aquel que diximos de suso, que era establescido en la cosa señalada, deue auer essa tan solamente: e todos los otros bienes deuen fincar al otro que fue despues establescido. Otrosi dezimos, que si dos omes fuessen establescidos por herederos en vn testamento: el vno en vna cosa, e el otro en otra señalada, si el fazedor del testamento non departiesse nin mãdasse dar a otro los bienes que ouiesse, estos amos los deuen auer todos egualmente [d], e cada vno dellos deue auer ante aquella cosa, en que fue establescido por heredero, pero amos de so vno, son tenudos de responder a las debdas del fazedor del testamento. E si por auentura el testador establescziesse en vna cosa

alijs vniuersaliter institutis, habeatur loco legatarij, sicut si in re certa esset institutus? vide Bartolum in lege. si quis seruum. §. finali. versiculo. sed quæro aliquis. ff. de legatis secundo. not. etiam quòd omnis ille qui non habet ius accrescẽdi inter hæredes habetur loco legatarij. Baldus in dicta lege. si arrogator. tertia columna. ad finem. ff. de adoptio. Quid autem de eo cui relinquitur vsus fructus omnium bonorum, vel legantur omnes res, an censeatur hæres vel legatarius? vide Bartolum in lege multum interest. ff. de vsufruct. legato. an autem per secundum testamentum, in quo quis animo reuocandi primum instituit aliquem in re certa, talis sic institutus habeatur loco legatarij, vt residuum deresin quat apud hæredem, in primis tabulis nominatum vel loco hæredis, vt adiocet ad se totum? vide Paulum de Castro in lege. si quis priore. ff. ad Trebellianum.

a ¶ *Pero las mandas.* Vide Bartolum in lege, si nemo. in fine. ff. de testa. tutel. 4

b ¶ *Despues.* In eodem testamento intellige: alias secus vt dixi. vide. l. si quis priore. ff. ad Trebellia. 5

c ¶ *Otro heredero.* In tota hæreditate vel in quota hæreditatis. vt in dicta lege. quotiens. & ibi Bald. & Paul. de Castr. & probatur etiam in. §. hæreditas. in fin. de hæredibus instituendis. 6

d ¶ *Egualmente.* Adde l. ex facto. la segunda. ff. eodem. & legem. si alter rius. eodem titu. 7

e ¶ *A los dos.* Adde legem. Titius. ff. eodem. & quid si vnus instituere tur in tertia parte certæ rei: & alius in duabus partibus eiusdem rei vide. l. quotiens. §. si duo. ff. eodem. 8

f ¶ *Dixesse.* Ex Azone sumptum est. C. eodem in summa. columna tertia. qui allegat dictam legem. Titius. & legem. interdum. ff. eodem. 9

g ¶ *Adelantada.* Adde dictam legem. ex facto. la grande. ff. eod. 10

¶ *Lex. XV.*

Hæreditas ad diem vel ex die certa dari non potest imo non expecta die institutus statim est hæres: nisi testator sit miles & in militia testetur tunc enim expectatur dies, in incertã autem diem potest quis instituti, vt in die mortis: quia & si certum est quem mori: est tamen incertũ quando. hoc dicit.

1 a ¶ *Fasta tal dia.* Certam vel incertam intellige, quia licet possit dari à tempore incerto, non autem ad tempus incertum, vel diem incertam: quia postquam quis est hæres non potest ex dispositione testatoris, directo desinere esse hæres. l. ei qui soluendo. ff. eo. licet per fideicommissum possit desinere esse hæres effectu. l. ex facto. ff. ad Trebellia. vnde si quis instituit vxorem, vel alium donec vixerit, institutus remouebitur temporis adiectio. & durabit hæres etiam post mortem. & licet remanebit hereditas penes hæredem instituti. & ita tenet Baldus in l. hæreditas ex die. ff. eo. quid tamen, si alius post ea instituatur, vt puta, si vxor instituitur donec vixerit, & post mortem instituitur alius? fuerunt in hoc opiniones de quibus per Ioann. de Imol. in. d. l. hæreditas. colum. sexta. vbi ipse inclinat in opinionem Martini Sylla, quòd vxor erit hæres perpetuo detracto tempore appositio in institutione eius, & videbitur rogata de restituendo hæreditatem alij post mortem instituto. quod Imol. dicit esse menti tenendum, propter similes institutiones, quæ sæpe dẽ, cto fiunt per testatores, & attenta ista opinione Marti. Sylla. quam sequitur Imola. idem videretur dicendũ, & si institutio fieret ad diem certum, veluti si testator instituet Titium vsque ad Pascha, & Sempronium post Pascha, vt sic intelligatur, quòd Titius sit grauatus de restituendo Sempronio post Pascha per fideicommissum, quòd tenuit Baldus in lege extraneum. C. eo. vt voluntas scilicet defuncti seruetur quæ præ cæteris seruanda est lex tertia. C. de libe. præteri. & idem tenet Baldus in lege. miles ita. in principio. ff. de testamen. milita. Baldus, Angelus, & Imola in lege. filius à patre. in principio. ff. de liberis & posthumis. Paulus de Castro in lege. certi. C. de testamen. milita. & istud etiam voluit Ioannes de Imola in dicta lege. hæreditas. columna quinta in principio. Bartolus tamen in dicta lege. hereditas. tenet, quòd imo omne tempus subducatur de medio in persona vtriusque: & quod sit perinde ac si quilibet esset pure institutus per dictam legem. hæreditas. cui consonat ista lex partitarum & opinionem Bartoli tenet Salycetus in dicta lege. extraneum. & etiam Alexand. dicens quod fundamentum Bald. & sequacium, non videtur procedere: quia talis dispositio testatoris facta per verba directa in testamento, non potest trahi ad fideicommissum, etiam vt deseruiatur voluntati testantis, vt latius ipse comprobat. vide ibi pereum, qui tamen subdit se fateri. Quod opinio Bald. est æquior, mihi magis placet opinio Bald. & sequacium, quæ est magis communis. & ad motiua Alexandri potest responderi, quòd licet reperiatur iure cautum: quod in persona vnius tantum instituti non possit hæreditas dari ex die certa, vel ad diem certam vel incertam: non tamen hoc reperitur cautum, quando essent plures instituti, scilicet vnus vsque ad pascha & alias post pascha, scilicet vt post pascha institutus censeatur pure institutus, sicut & primus: licet enim hoc reperitur cautum in persona primi: non tamen in persona secundi, vt perpendit Decius consilio ducentesimo septuagesimo octauo. columna prima. Cum igitur Sempronius post pascha institutus, cùm sit paganus, non possit esse hæres directo: quia institutio de eo facta non potest valere iure directo: quia videtur fieri post aditam hæreditatem: & post quam Titius fuit hæres, quod non potest esse in pagano, vt in. §. finali. in fin. de pupil. substitutio. & in lege. ei qui soluendo. ff. de hæredibus instituen. ex quo eius institutio ab initio non habet valere iure directo, videtur quòd valeat & trahatur ad fideicommissum iuxta notata in lege. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & in lege. precibus. C. de impuber. & aliis substitutio. & ista responsio ad fundamenta Alexand. est ex verbis Imol. in dicta lege. hæreditas. columna quinta. Sed quid si testator instituit quem vsque ad pascha, vel donec vixerit, & nullo alio instituto prohibuit expresse quod sic institutus amplius non esset hæres ad diem seu tempus? Bartolus in dicta lege. hæreditas. ad fin. tenet vitiari talem institutionem, & nullam esse ratione perplexitatis, sicut & dixit in instituto in re certa, & prohibita amplius habere in lege. quotiens. §. si duo. ff. eod. de quo dixi in lege proxima. in gloss. super verbo, todos los bienes. Baldus verò & Salycetus in dicta lege extraneum. tenent contra Bartolum, imò quòd institutio valeat, & prohibitio vitietur: ego verò sentio idem in ista quæstione, sicut & dixi in dicta gloss. in quæstione illa de instituto in re certa per easdem rationes: quia & vt dicit Alexander in dicta lege. extraneum. decisio huius quæstionis pendet ab illa. Quid etiam si in pœnam hæredis scripti testator post tempus alium instituit, veluti si instituit fratrem hæredem, & reliquit vxori vsumfructum suorum bonorum, & adiecit & prohibuit, ne frater molestaret vxorem in ipso vsufructu, & qd si alias prinabat eum hæreditate, & instituebat vxorem vel alium? videtur enim quod hoc possit fieri per legem primam. C. de his quæ pœnæ nomi. de qua quæstione vide per Bartolum in lege pater familias. ff. de hæredibus instituendis. & ibi per Ioannem de Imola notabiliter quem vide: quia est quæstio contingibilis: vbi etiam vide quod testator in tali casu nullum instituit, cui applicabitur hæreditas: & ibi ad finem vide per Ioannem de Imola, an hæres institutus, qui propter talem molestationem, restituit hæreditatem, possit detrahere quartam trebellianicam? qui vult licet sub dubio forte quòd possit detrahere istam quartam argumen. legis primæ. §. item si ita. ff. ad legem falcid.

1. quæst.

Institutus in re certa habet totum.

Vide de conditionibus.

2. quæst.

a quæst.

b ¶ *Desde tal tiempo.* Certo intellige: nam ex die incerta bene potest dari hæreditas, sicut potest dari sub conditione, quia dies incertus pro conditione habetur. l. dies incertus. ff. de conditio. & demonstratio. tunc enim cum conditio trahatur retro, ipsa eueniente, vt in lege. quod dicitur. ff. de testamen. milita censetur semper testatorem decessisse testatum, vel si conditio deficiat intestatum, & sic non resultat inconueniens, ne quis dicatur pro parte testatus & pro parte intestatus: quòd non est in die certa: quia illa non trahitur retro. l. miles ita. §. & quod diximus. iuncta. l. sequenti. ff. de testamen. milita. & ista est vna ratio differentiæ, aliam possuit Iacobus de Areti. in dicta lege. hæreditas. vide ibi Bartolum, & Ioannem de Imola.

c ¶ *Caualler o.* Miles nanque potest pro parte temporis decedere intestatus, & pro parte testatus. l. miles ita. §. quòd ita diximus. ff. de testamen. milita. & idem posset fieri per statutum Bartol. in lege finali. ff. ad Tertullia. 3

d ¶ *Que viniesse.* Vide quæ dixi in lege quadragesima nona titulo quinto, partita quinta. 4

e ¶ *En dia no cierto.* Si est incertus an & quando de plano procedit. l. dies incertus. ff. de condition. & demonstration. & dixi suprà. & idem de certo an: sed incerto quando, vt dies mortis alicuius tertij. lege extraneum. C. eodem. secundum vnum intellectum. 5

f ¶ *El dia que el mismo muriere.* Ex præcedentibus patet quòd intelligatur quando scilicet ipse hæres institutus moritur, qui fuit vnus intellectus, qui datur ad legem extraneum. C. eodem. vbi glossa & Doctores communiter hoc intelligunt, quòd isto casu valet institutio perinde ac si pure esset institutus sublato vitio temporis: quia certum est, quòd ipse institutus moritur: & sic ex die certa videtur institutus & quia certum est illam conditionem euenturam viuo hærede, eo quòd viuens moritur. lege qui duos. §. primo. de manumiss. testamen. & secundum hoc in effectu nulla est diuersitas inter istum casum & præcedentem suprà eadem lege positum quando quis instituitur ad diem certam. & dicit scilicet in dicta lege. extraneum. quòd talis institutio sit trufatoria & vitiosa: qui dum hæres vult adire, non potest: quia conditio nondum venit, neque etiam post eius mortem adire potest impossibilitate facti obstante: neque etiam poterit adire eius hæres: quia hæreditas non adita non transmittitur. lege vnica. §. sin autem. C. de caducis tollendis. lege prima. C. de his qui aperi, tabulas. & sic obstat impossibilitas iuris vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen hic vides in ista lex apertè disponitur valere talem institutionem, & si fuerint his quæ dicta sunt in principio. l. dum dicit, pero en dia no cierto. dictio enim ista (pero) quæ latine dicitur, sed, vel si autem. si autem fatur tam in iure quam in facto. l. z. ff. si quis in ius voca. nõ ierit. Bartolus post glossam. l. qui vium fructum. ff. de verbo. obligatio. & in l. pacto ff. §. 1. ff. de pacto. ff. ibi. glo. & Bartolus in l. hoc amplius. §. 1. ff. de damno. infect. dicendum est ergo hanc institutionem valere, vt conditionalem: & qđ talis dies incertus mortis quando, licet certus, an etiam in isto casu faciat cõditionem, & suspendatur institutio in eũ tum condiiio nis: cum hæres sciat mori, seu erit in articulo mortis, & hoc idẽ vult Azo. relatus per glos. in. d. l. extraneum. & renere videtur. C. eod. in summa colu. & cum Azo. tenuit Oldrald. vt refert Alberic. in. d. l. extraneum & operabitur talis institutio, vt si institutus adiuit hæreditatem in tali articulo eam transmittat ad hæredes, vel saltim si non adiuit trãsmittet ius deliberãdi, ex quo sciuit sibi delatã iuxta. l. cum anti quioribus. C. de iur. deliber. & poterit tali modo ista institutione uti, quando testator timeret dilapidationem hæredis in vita, & velit in hoc cautum esse hæredibus, seu descendẽtibus instituti: & idem quod ista. l. tenet glos. in. §. hæres, institu. eo. vbi per Ioan. Fabr.

uallero, quier lo faga otri, porq̃ maguer es cierta cosa que deue morir. Pero non es cierto el dia en que acaesce al ome la muerte.

¶ Ley. XVI. En quantas partes puede partir el fazedor del testamento su heredad entre los herederos.

PArtir puede el fazedor del testamento su heredad, en tantas partes quantas quisiere. Pero comunalmente touieron los sabios antiguos, que deue ser departida en cuenta de doze onças[a], que cada vna dellas ha su nome departido en latin. La primera della es llamada sexcunx: que quiere tanto dezir como onça e media. E la segunda llaman sextans: que es tãto como dos onças. E la tercera quadrans: en que ha tres onças. E a la quarta triens: que es por quatro onças. E a la quinta dizen quincuns, que es tanto como cinco onças. E la festa semis, que es seys onças. E a la septima septuns, en que ha siete onças. E a la octaua llaman bes, que es tanto como ocho onças. E a la nouena dodrans, en que ha nueue onças. E a la decima dextans, que es tanto como diez onças. E la onzena deunx, que es por onze onzas. E la doze llaman, as: en que se comprenden todas doze. Otros dos nomes y ha, en que se encierran todas estas doze partes sobredichas, assi como lo faze en la postrimera dellas aque dizẽ as: e llaman a la vna dellas pondus, e la otra libra.

¶ Lex. XVI.

3 ❧ Potest testator in quot partes voluerit diuidere hæreditatem suam sed communiter diuiditur in duodecim. quarum prima vocatur sexcũx: secunda sextans: tertia quadrans: quarta triens: quinta quincunx: sexta semis: septima septans: octaua bes: nona dodrans: decima decunx: vndecima deunx: duodecima as. & claudũntur omnes istæ sub nomine pondus vel libra. h. d. Habuit ortum à. §. hæreditas: institu. de hæredi. instituen. & à. l. seruum. §. vult. ff. eod. tit.

1 a ¶ *De doze onças.* Aduertetamen, quòd quædam sunt nomina numeralia, vt duæ partes vel tres partes &c. & tunc in dubio intelliguntur duæ vel tres partes de duodecim, vt hic, & in lege. interdum. §. 1. ff. de hæredibus instituendis. & l. cum quæstio. C. de lega. §. hæreditas. in

¶ Ley. XVII. Como deue ser partida la heredad entre los herederos quando son muchos.

TRes o quatro omes establesciẽdo el testador por sus herederos ayuntadamente, non diziendo quanta parte de la herencia da a cada vno: dezimos, que seran herederos todos egualmente[b]. Mas si fu entenciõ del testador fuesse a tal que quisiesse dar mas a los vnos que a los otros, estonce deue señalar en quanta parte establesce a cada vno dellos. E si lo fiziere assi, ca davno dellos se deue tener por pagado, con aquella parte que señalo, e non deue mas demandar, nin auer. E si acaesciesse que establesciesse a omes ciertos por herederos en partes ciertas a cada vno, e demas dellas dixesse que establesce a otro heredero non le señalãdo cierta parte: estonce cada vno dellos heredara aquella parte, que le señalo. E el otro, quier sea vno o mas, aquien non señalo parte heredara todo lo que fincare[c] de mas de la heredad, e de las mandas, e de las debdas. Otrosi dezimos[d], que si algun ome establesciesse en su testamento a quatro omes por herederos, en esta manera mandando a vno la meytad de la heredad: e al otro la otra meytad, e a los otros dos nõ les señalasse parte ninguna. En tal caso como este, aquellos aquiẽ establesscio por herederos en partes ciertas, heredarã la meytad, e non mas, e partir la han entre si egualmente. E los otros dos aquien non señalo parte, heredaran la otra meytad de todos los bienes del testador, e partir la han entresi egualmente, quier sean escritos assi por herederos en el comiẽço, o en medio, o en la fin del testamẽto. E aũ de zimos[a], q̃ si el testador partiesse su heredad en quatro partes, de manera q̃ esta blesciesse en las tres partes herederos egualmẽte, nõ dando al vno mayor parte q̃ a los otros, si nõ fiziesse mencion de la quarta parte que remanescsiesse, deué la partir entresi essos mesmos, a quien establesscio por herederos en las tres partes tomando cada vno dellos tanto el vno como el otro. Mas si establesciesse por heredero alguno dellos en mayor parte que a los otros, estonce deué partir la quarta parte sobredicha, segun la quantia en que fue cada vno establescido por heredero.

1 b ¶ *Aduzir.* Ad. l. interdum. §. primo. ff. eod.

¶ Lex. XIX.

❧ Si testator primum in duodecim vncias instituit secundum in. vj. vncias, vel contra: vnus habebit duas partes alius tertiã hæreditatis, & si primum in tota hæreditate, secundũ in tota, succedũt æqualiter, sed si vnum in tota aliũ in partem quam primus haberet ne quiuit institui & primus non est capax tũc secũdus habebit totã hæreditatem. h. d.

1 c ¶ *La voluntad.* Hoc ideo dicit propter cõtrarium, quod posset formari de. l. cũ quæstio. C. de legnam in dubio cùm vni reliqt totum: alij partem, videtur adimere à primo quod dat secundo instituto, vt in. d. l. cùm quæstio. vi. distinctio. Azo. C. eo. in summa. colũ. pe. & per Bar. & Imol. in. l. interdum. §. deniq̃. ff. eod.

¶ Ley. XVIII. Como el testador que parte sus bienes en cuenta de mas de doze onças quanta parte deue auer cada vno de los herederos.

HOn doze onças deue ser partida, e contada la herẽcia del testador, assi como de suso dixi mos. Pero si alguno fiziesse mas partes della, como si establesciesse quatro herederos, a cada vno dellos en quatro onças: estõce dezimos, q̃ deuen aduzir[b] la herencia a cuento de doze onças, descõtando a cadavno dellos vna onça, assi q̃ ayã todos quatro a tres onças. Ca bien assi como diximos en la ley ante desta, q̃ quãdo el testador establesciesse tres herederos en las tres partes de su heredad, si nõ faze mencion de la quarta, q̃ la deué estos mismos herederos partir entre si egualmente, tenemos otrosi por biẽ, que quãdo acaesciere que la departe en mas, que mengue a cadavno delos herederos, aquello que fue demas mandado assi como sobredicho es.

¶ Ley. XIX. Como puede ser partida la heredad del testador en mayor cuẽto de doze onças.

POndus en latin tanto quier dezir en romãce, como doze onças en que deue ser departida la heredad del testador. E otrosi llamã a otra palabra en latin dipõdiũ, q̃ quier tãto dezir como veynte e quatro onças. E a otra dizẽ tripõdiũ: q̃ es por treynta e seys onças. E ẽ tãtas onças como se entiẽdẽ por estas palabras sobredichas, o ẽ mas, o en menos puede el testador departir su heredad si quisiere. E porende dezimos, que quando es manifiesta la voluntad[c] del testador, que su entencion era de partir su heredad en mas partes de doze onças, como si establesciesse a vno por heredero en doze onças, e a otro en seys[d], e nõ fiziesse mencion delas seys onças, que fin cauan para cumplir la cuenta del dipõdio, que estonce deue auer aquel aquiẽ es establescido por heredero ẽ las doze[e] onças, las dos partes de toda la heredad e el otro a quiẽ establescio en las seys, de ue auer la tercera parte. E esso mismo seria, si primeramẽte establesciesse por heredero en el testamẽto al vno en las seys onças, e despues al otro en las doze. E si acaesciesse que el testador establesciesse tres herederos, diziendo al primero, e al segũdo[f], e al tercero, q̃ a cada vno dellos establescia por heredero en toda su heredad, en tal caso como este, deuen partir todos tres toda la heredad entresi egualmente[g]. Otrosi dezimos, que dexãdo el fazedor ál testamẽto vn heredero, diziẽdo que aquel ouiesse todos sus bienes, si despues desto dixesse q̃ establescia por heredero algũo otro, en la parte que fin caua[h], estõce dezimos, q̃ due auer el primero toda la heredad, e el postrimero nõ aura ende ningũa cosa. Pero si este a tal q̃ fuesse establescido por heredero en todo fuesse tal ome q̃ segũ derecho non pudiesse heredar a otro, fiel testador esta

4 a ¶ *E aun dezimos.* Adde. l. interdum. §. primo. ff. eodem. & Institu. eo. §. videamus.

b ¶ *Que fincare.* Adde. l. item quod Sabinus. in princip. ff. eodem. 2 & inst. eo. §. sed si plures.

c ¶ *Todo lo que fincare.* Adde. l. item quod Sabinus. in versi. alter. ff. eo. nor. ergo q̃ 6 appellatiõe re fidui vel reliqui nihil continetur, si nihil superest, & facit secũdum Ioan. de Imol. ad notab. in. l. suus quoq;. ff. eo. quod quando instituitur filius in re quæ non est in rerum natura, vel in re sacra, vel religiosa, vel in re propria, quòd institutio sit nulla, & filius tanquam præteritus possit dicere testamentũ nullum, quod est notabile secundum Bald. & Ange. in. d. l. sunt quoq;.

d ¶ *Dezimos.* Adde. §. sed si plures. inst. eo.

e ¶ *Las doze.* Hic enim constat quòd voluit excedere assem: quia totum non potest adimi à parte.

f ¶ *Segundo.* Adde legem. si quis hæredes. ff. eodem. vbi hoc ponitur in fortioribus terminis.

g ¶ *Egualmente.* Et sic primo nominatus non habet plus iuris, quam secundo vel tertio loco nominatus, q̃d inducit Bald. & Angel. in. d. l. si quis hæredes, ad quæstionẽ. vt si primus canonicorũ habet primã vocem in eligendo episcopum, non tamen erit per hoc sua vox potentior alijs vocibus canonicorum, & idẽ dicit Angel. in antianis ciuitatis, quorum prima vox est vexillũ seu iustitiæ. vid. hodie quod in hoc disponitur per. ll. huius regni.

h ¶ *Que fincaua.* Add. l. itẽ quod Sabinus. in versi. alter. ff. eo. nor. ergo q̃ 6

i ¶ *Heredar.* Bene tamen potest institui in capax in tempus, quo capere possit. l. in tempus. ff. eo. l. sicut. & ibi gloss. ff. quib. mod. vsusfru. amitta. vnde dicit Bald. in l. si quis instituatur. ff. eod. quòd si instituatur spurius, cũ legitimabilis idest cum capax erit, quòd tenet institutio per dictã l. in tempus. & q̃ videtur quòd interim antequàm legitimetur poterit bonorũ possessionem agnoscere tanquam institutus sub conditione & poterit bona administrare tanquàm curator si tamen non legitimetur, tenetur reddere rationem dẽ gestis illis ad quos hæreditas pertinet secundum Baldum, & Angelum ibidem, & licèt ibi Ioannes de Imola dicat istud menti tenendum idem tamen (in dicta. l. in tempus. col. 1.) dicit q̃ hoc forte nõ ,peedit, q̃a esset facere fraudẽ legi quæ vult q̃ spurius non possit se immiscere paternis bonis. l. 1. &. 2. C. de natura. libe. & sub tali colore non videtur posse se immiscere neq; vt curator: per id quod habetur in simili. in capit. auaritiæ. de electio. lib. 8. imo & plus voluit Bald. in. l. eam quam. colum. vndecima. C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

ndeicom. versicu. & ex hoc infertur, quod si pater legat spurio cum capere potuerit, non valet legatum ex quo prohibetur testator vitio suo & non alieno testari circa spurium. allegat in argumentum. l. si minor. ff. de seru. exportā. sicut neq; pōt secundū eū donare vir vxori irreuocabiliter etiam dicendo cum vidua erit neq; damnato in metal

lum dicendo eū capere poterit, quia licētia testandi debet ineſſe testatori tēpore testamenti. l. 1. §. sed si filio. ff. de legat. 3. & quia secūdum eū cum nihil posſit relinqui spurio, ergo neque spes quæ aliquid est ei relinqui poterit, & istud dictum Bald. dicit pulchrum, & singulare Paul. de Caſt. in. l. 1. col. 1. ff. de regu. cato. qui etiam dicit non obſtare. d. l. in tempus, quia vt ipſe ait loquitur illa. l. qñ defectus prouenit

a ¶ *El segundo.* Adde. l. 2. C. eo. & Azo. C. eo. in ſumma. colum. pe. in fin.

¶ Lex. XX.

Teſtatore Chriſtiani pauperes inſtituente aut bona ſua eis relinquente debet ea habere poſiti in hoſpitali illius ciuitatis vel villæ quam teſtator nominauit & intelligitur de his pauperibus qui exire nequeunt ad mendicandum: ſed ſi nullam deſignauit ciuitatem habebunt bona

bleſcieſſe deſpues a otro, diziendo aſsi, quel fazia ſu heredero en aquella parte: quel primero non podria auer: eſtonce heredara el ſegundo[a], toda la heredad, e el primero non aura ende nada, quando tal fueſſe como ſobredicho es.

¶ Ley. XX. Quando el teſtador dexa por ſus herederos todos los pobres de alguna cibdad, entre quales dellos deue ſer partida la heredad.

Diziendo el teſtador, eſtablezco por mis herederos a los pobres de tal cibdad, o de tal villa, o mando por mi anima, q̃ ſean dados todos mis bienes a pobres: porque dubdarian algunos en quales pobres deuen ſer departidos los bienes, del que fizieſſe ſu teſtamento en eſta manera: queremos lo departir e

moſtrar. E dezimos, q̃ los deuen auer[b], e dar[c], a aquellos que fueſſen fallados en aquellos hoſpitales[d], de aquella cibdad, o villa q̃ el teſtador mādo: e ſeñalada mēte a aquellos, que por algunas enfermedades en que yazen non pueden ſalir[e], de los hoſpitales, a pedir de que biuan: aſsi como cōtrechos, o los coxos o los ciegos, o los niños deſamparados[f] que crian en ellos, o los muy viejos[g], o los que ouieſſen otras enfermedades a tales porque non podieſſen andar nin ſalir de los hoſpitales: porque eſtos lo hā mas meneſter que los otros que puedē andar a pedir onde biuan. E ſi por auentura el teſtador non ſeñalaſſe los pobres de qual cibdad, o de qual villa ſon, deuē ſer departidos entre los pobres de aq̃l lugar[h], do fizieſſe el teſtamento.

b ¶ *Los deuen auer.* De omnibus bonis dicit, tam mobilibus quam immobilibus quæ omnia debent vendi, & pauperibus erogari pretium eorum, non ergo procedit hodie quòd habetur in. l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſcop. & cleri. vbi dicit quòd immobilia non debent vendi, ſed dari hoſpitali illius loci, vt ex redditibus pauperes ſuſtententur, quod etiā tenet Bar. Bal. & Paulus de Caſtr. ibi p text. in authē. de eccleſiaſtit. §. ſi quis autem pro redēptione.

c ¶ *Ledar.* Non aperit per quem dabuntur. intellige ergo p cōmiſſarios teſtamenti executores, vel ſi iſti non ſunt per Epiſcopū illius ciuitatis vel loci, vt in d. §. ſi quis autem pro redēptione. & ex hoc videſ com miſſarijs data a teſtatore poteſtas alienandi. vt tradit Salicet. in dicta. l. ſi quis ad declinandam. verſi. item vides hic. col. 2.

d ¶ *En aquellos hoſpitales.* Non ergo bona, ſeu bonorum pretium dabitur hoſpitali pauperiori illius loci. vt dicebat. d. l. ſi quis ad declinandam, neque ſimiliter erit in arbitrio epiſcopi, vel executorum teſtamēti diſtribuere illud inter pauperes, quos ipſi vellent, prout & dicebat Bar. ibi imo diſtribui & erogari debent inter pauperes hoſpitalium illius loci vbi teſtator iuſsit, & ſignanter inter debiles & claudos, vt ſtatim ſubdit, & in hoc voluit iſta. l. diſponere ſecundum, quòd diſponitur in. d. l. ſi quis ad declinandam. in verſicu. vbi autem. & in verſicu. quis enim pauperior, dico circa modum diſtributionis.

e ¶ *Que non pueden ſalir.* Iſtis fœcūdior pietas debetur, vt & fecit dominꝰ infirmo qui triginta & octo annis ſiue ratin grabato ante probaticam piſcinam, quem ſanauit dominus cognoſcens quia iam multum tempus haberet quòd exire non poterat ad motum aquę, vt legitur Ioannis cap. 5. & ex verbis huius. l. colligi poteſt, quòd erogari poſsit etiam inter incarceratos, etiam pro maleficio, vt & voluit glo. in. c. ſacrorū. 12. q. 2. tenet Bal. in. l. illud. col. 1. C. de ſacroſanct. eccleſ. & in. l. ſed & ſi ideo. ff. ſolut. matri. licet contrarium voluerit Bald. in authen. cōtra rogatus. C. ad Trebellia. dicens. Carceratos pro maleficio non eſſe dignos miſericordia, quia dignum eſt, vt male meriti egeſtate laborent. l. bona fides. ff. depoſit.

f ¶ *Coſtoniños deſamparados.* Adde Bar. & Docto. in. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligationibus.

g ¶ *Muy viejos.* Decrepiti ergo inter infirmos numerantur, vt hic, nam vt dicit Terentius, ipſa ſenectus morbus eſt. adde Abba. in. c. magnæ. de vot. 5. nota. vbi infert ad ſtatutum diſponens de infirmatis caſu, ad procedat in ſenectute. & adde. l. 35. titulo. 16. parti. 3.

h ¶ *De aquel lugar.* Si ille locus eſt vbi teſtator habebat domicilium intellige, vt in lege. ſi quis ad declinandam. C. de epiſcopi. & cleric. & ita authentic. de eccleſiaſti. titul. §. ſi quis in nomine, collatione nona. & vide. l. quæ conditio. §. fina. ff. de conditio. & demonſtratio. glo. in capitu. ſi pater. de teſtamentis, in ſexto. in verbo, pauperes. & Speculator titulo. de inſtrumento editio. §. nunc vero aliqua. colum. natrigeſimaprima. verſiculo, Sed quid ſi teſtator. & ibi Ioannes Andreas in additione incipienti. conſtat quòd tenet inſtitutio pauperum, & per Ioannem de Platea in lege ſecunda. C. de annon. ciuilib. libro vn decimo. quod dicit limitandum, niſi ex coniecturis aliud appareat: vt ſi iuſsit teſtator diſtributionem fieri in die ſepulturæ, & ipſe decedat extra locum domicilij in loco, vbi non poteſt ita aſsportari in locum habitationis. Quid autem ſi teſtator nominationem pauperum commiſit ſuo commiſſario, an ipſe teneatur eligere pauperes domicilij teſtatoris? vide per Ioannem Andream in dicto capitulo.

ſi pater. in nouella. in glo. licet certa. colū. 5. qui diſputat quæſtionem ad partes & concludit q̃ poſsit eligere vnde velit in tali caſu & dicit ſeira conſuluiſſe per. l. cum quidam. primo reſpon. ff. de lega. 2. & ibi etiam quæritan religioſi pauperes ſint aliis pauperibus præferendi, & inclinat q̃ hoc procederet arbitrio epiſcopi, vt ibi per eum. & quid ſi teſtator iubet aliquid dari eccleſiæ & ī loco ſunt plures eccleſiæ de qua intelligatur? vid. Spec. vbi ſuprà col. 30. verſ. quid ſi quis legauerit. & ibi Ioā. Andr. in addit. & Ioā. de Plat. in l. 2. C. de muni cip. & origin. libr. 10. Bartol. & docto. in. d. l. quæ conditio. §. fi. laſo in l. qui inſulam. ff. de ỹb. obli. & ſi leget monaſterio & nō cōſtet de quo, potius debebitur monaſterio monialiū q̃ virorum. vi. Bald. in. l. cum multe. co. 2. C. de donat. ant. nupt. & in. l. in multis. ff. de ſtat. hom. & adde ad prædicta Ioan. Fab. & Ange. in. §. ſed ius quidem ciuile. inſti. de iure natu. gen. vel ciui.

¶ Lex. XXI.

Triplex eſt heres, aut ſuus, aut neceſſarius, aut extraneus. ſuus dicitur deſcendens quia in vita parentis eſt quaſi dominus hæreditatis, nam de bonis eius gubernatur, nec poteſt ſine cauſa exhæredari. neceſſarius eſt ſeruus teſtatoris in toto vel in parte inſtitutus, quia neceſſario tenetur hæreditatem agnoſcere & tam de ſuo quam de hæreditate, ſi non ſufficit tenetur creditoribus & legatarijs ſatiffacere & per hoc conſequitur libertatem. extraneus eſt alius præter ſupra dictos. hoc dicit.

1 a ¶ *Nietos.* Ex filio intellige, vt in. §. ſin autē. inſt. de hæred. quali. & differen. & intellige etiam, quando nepos ſuccedit auo ex voluntate defuncti, nam ſi ſuccedat contra vel præter eius voluntatem, & pater ne potis fuit exhæredatus à patre, eodemq; auo tunc nepos non dicitur ſuus, ex quo præcedit eum pater: neq; poteſt dici quo dammodo dominus bonorum aui, cùm exhæredatio ſumat effectum poſt mortem l. ſiliū. §. ſed eum exhæredatio. ff. bono. poſſ. cont. tab. vnde auus non habet neceſſe inſtituere, vel exhæredare eum, vt dicit Barto. & docto. in. l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquir. hæredi.

2 b ¶ *En poder.* Clericus tñ vel monachus licet non ſit in poteſtate patris vel aui non deſinit eſſe ſuus hæres patris, l. deo nobis. C. de epiſ. & cleri. l. ex cauſa. §. papinianus. ff. de mino. cum ibi nota. Bald. in. l. penul. in fin. prin. C. de adop. & not. q̃ licet hodie ſit ſublata differentia patriæ poteſtatis, & emācipationis in ſucceſsione ab inteſtato. vt in authen. de hære. ab inteſt. venien. §. 1. verſi. nullam. colla. 9. l. meminimꝰ. C. de legit. hære. tñ adhuc in aliis durant effectus ſuitatis, vt eſt in continuatione dñij & tranſmiſsione hæreditatis non agnitæ. de primo in. d. l. in ſuis. ff. de libe. & poſsth. & in. §. ſui. inſti. de hære. q̃li. & differ. cū ſimili. de. 2. in. l. apud hoſtes. C. de ſuis & legi. hære. l. ſi fratris. vbi doct. C. de iur. de libe. & per Bar. in. l. liber homo. §. 1. ff. de ſtipul. ſeru. & in. l. ventre. ff. de acqui. hære. & durat etiā in caſu. l. 12. titu. 6. ea. par. & in caſu. l. ſi. tit. 6. ea part. vbi vid. quæ dixi. & vid. etiā alios caſus per Alber. in. d. auth. in ſucceſsione. & durat etiā in his quæ non à patria poteſtate, ſed à natura ſeu naturali cauſa dependent quo ad ius rumpendi teſtamentum, vt dicit Bal. quem vid. in auth. in ſucceſsione. C. de ſuis & legi. hære. & in. l. ſi nemo. ff. de teſta. tut. idem vbicumq; exiſtentia ſuitatis eſt filio proficua non enim eſt etiam hodie ſublata per beneficiū abſtinendi Bart. in. l. 1. C. ſi mino. ab hæred. ſe abſti. vbi per eum & per eundē in. l. ſi filius q̃ patri. ff. de vulg. & pupil. & in. l. filius qui ſe paterna. ff. de acqui. hære. & in. l. ſi nemo. ff. de teſta. tute. & per Bal. l. qui ſe patris. colum. 1. C. vnde libe. & vid. in dicta. l. liber homo. §. primo. & non videtur ſine hærede decedere qui ſuum hæredem filium reliquit, licèt ſe abſtineat. l. cū quaſi. §. ſed & ſi quis. ff. de fideicō. liber. Bar. in. d. l. liber hō. §. 1. durat etiā & habet locū talis exiſtētia in filijs adoptiuis & legitimatis. vt tradit Bald. in. l. eam quam. 1. colū. C. de fideicom. & cum exiſtentia ſui hæredis ſit quoddā intellectuale ex reliquis. ll. duodecim tabularum inſertum ſuis hæredib[b], an poſsit ſuus hæres expreſſe renuntiare omni iure ſuitatis? Bal. dicit q̃ non in. l. qui dā eulogio. C. de iur. deliber. col. 4. vide ibi. Alexan. in addi. dicit etiam Bald. in. l. vnica. col. 4. C. qñ nō peten. partes, q̃ contra exiſtentiā ſuitatis nō poteſt præſcribi.

c ¶ *Sazon.* i. tempore quo moritur teſtator. vt in. §. ſui autem. Inſtit. de hæred. qualit. & differen. ſic in ſucceſsione abinteſtato an quis ſit ſuus tempus mortis inſpicitur. & ſi teſtamentum deſtituitur inſpicitur tempus quo teſtamentum deſtituitur, vt habetur in. l. prima. §. ſciendum. ff. de ſuis & legiti. hæred. vbi Bart.

d ¶ *Como ſeñores.* Concordat. l. in ſuis. ff. de liber. & poſsthu. & cum dict. §. ſui, inſtitu. de hæred. l. in ſuis. ff. de ſuis, & leg. hæred. & per hoc filius regis dicitur rex, vt not. glo. in. c. fin. 24. q. 1. & ſi pater eſt dies, etiam filius reputat dies, vt in nota. quæſtiõe dicit Albe. in. d. l. in ſuis. vnde ſi gabella ſit ſoluenda de hæreditate, quæ de nouo acquiratur non habebit locū in filio ſuccedenti in hæreditate parentis, quia magis acquiſitum cōſeruat quam de nouo adeundo acquirat, ſecundum Angel. & Ioan. de Imol. ibi & Benedi. Capra. conſ. 41. & ſi venātius, &c. hinc dicit glo. in. c, paſtoralis, de decim. quod filius nō tenetur ſoluere decimas, de hæreditate patris, quia de nouo acquiſita non videtur & propter hoc a fiiis ſuccedentibus, in emphyteoſi non debetur laudemiū ſecundum Baldum in capitu. quæ in eccleſiarum. colum. penulti. de conſtit. filii nanq; penè ad bona propria veniunt. l. 1. §. pe. ff. de ſucceſ. edict. glo, in. c. prædicator. 16. q. 1. hinc etiam filius viuo patre dicit habere ſpem ſucceſsionis, vt not. Bal, in. l. neq; ei. ff. de adoptio. & ſi per ſtatutum eſſet ſoluēda gabella, de donationibus, vel aliis rebus, quæ titulo lucratiuo traſferūtur non haberet locum de his, quæ transferuntur inter aſcendentes, & deſcendentes: quia non videtur lucrum, ſed magis ſolutio debiti, ſecundum Barto. & Ioan. de Plat. per text. ibi in l. 1. C. de imponen. lucra. deſcrip. lib. 10. non tamen per hoc filius poſſet obligare rem patris, vt in. l. neq; ſi maior. & ibi Bald. C. ſi res alien. pigno. dat. ſit.

e ¶ *Desheredar.* Exhæredatus tamen perdit iura ſuitatis, vt in. l. fed ſi plures. §. ex aſſe. & etiam ibi Ioannes de Imola. & Alex. ff. de vulga. & pupill. Barto. in. l. prima. §. ſciendum. de ſuis & legiti. hæred.

f ¶ *Siervos.* Non reperies vltra ſeruum aliquem dici neceſſarium hæredem, vt hic vides licet aliquando hæres liber cogatur adire, vt in. l. quia poterat. & in. l. cogi. cum ſimilibus. ff. ad trebell. dicebat etiam Chriſtophor. por. inſtituta ad legem falcid. in principio. quòd hæres militis cogetur adire ex priuilegio militari, tanquam neceſſarius hęres. Cuius contrarium tenet Iaſon in. l. in teſtamento. la ſecunda. C. de teſtament. milit.

h ¶ *Son luego libres.* Adde. l. tertiam. ſupra eodem. & l. cum quidam. C. de neceſſa. ſeru. hæred. inſtitu. & inſt. quib. ex cauſ. manumit. non poſ. §. licet autem, &c.

i ¶ *Ganaſſen deſpues.* Contrarium videtur diſponi in. §. primo. inſtitu. de hæred. quali. & different. verſi. & per hoc tamen. ſed dic, vt ibi in glo. quæ fuit Azo. in ſumma. inſti. eod.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex. XXII.*

Sufficit hæredem suum tempore mortis testatoris esse capacem: sed in necessario requiritur capacitas tempore institutionis & mortis testatoris, in extraneo autem tempore institutionis & mortis & aditionis hæreditatis, aliàs defertur hæreditas substitutis vel coniunctis & eorum defectu venientib⁹ ab intestato. hoc.d.

¶*Ley. XXII. Qual tiempo deue ser catado en q̃ el heredero puede ser establescido o non.*

1 a ¶*Herencia.* Approbat opinionem Ioannis de qua per gl. in.l.italienum. §.in extraneis. ff. eod. in verbo hæreditatẽ vt in hærede suo etiam respectu capacitatis, & etiam si nitatur ex testamẽto sufficiat capacitas tempore mortis patris. glos. tamen ibi. & doctо. communiter licet hoc fateãtur sufficere q̃ ad hoc vt sit suus hæres, non tamen concedunt respectu capacitatis, imò exigunt capacitatem etiam tempore testamenti, si nitat⁹ succedere ex testamento. tenet ergo menti istã l. partitarum, quæ est contra illam communẽ opinionẽ.

OS herederos a que dizen suyos, assi como los q̃ desciendẽ del testador maguer a la sazõ q̃ los establescieſſen, fuessen a tales, q̃ non pudiessen ser puestos por herederos de otri si al tiẽpo q̃l padre, o el abuelo muriessen, non ouiesse este embargo, podriã auer la herẽcia [a] dellos. Mas los otros herederos a q̃ llamã necessarios [b], deué ser atales en el tiẽpo q̃ los señores les establescẽ por herederos, e a la sazõ de la muerte de los testadores, que non ayan algunos de los embargos q̃ dizen en las leyes deste nuestro libro, porque nõ puedan ser herederos. Pero los herederos que son dichos estrãños ha menester que sean de tal cõdicion, que non puedã ser embargados por razon de sus personas, en tres temporales. El primero es, quando los establescen por herederos. El segũdo, quando muerẽ los testadores. El tercero, quãdo se otorgan por herederos. Ca si en qualquier destos tẽporales [c] ouiessen alguno de los embargos, porq̃ nõ puedã los omes ser herederos, perderian porẽ-

& sic limitatur. l. penult. ff. de regul. iur. & attenta dispositione huius l. partitarum non procedit dictum Bald. in dict. §. in extraneis. cùm dicit, quòd si pater instituit filium, qui tẽpore institutionis erat frater minor, & sic funditus incapax hæreditatis, vt in clemen. exiui. versic. cunq; de verbor. signi. quod & si postea auctoritate Papæ fiat monachus, vel episcopus. ita quòd sit capax, quòd nihilominus non tenebit institutio, cùm exigatur capacitas tempore testamenti. & idem dicit si filius esset incapax ex forma iuris vel statutorum, nisi forte dicas quòd in filio fratre minore adhuc procedat dictum Bald. ex eo, quia habetur pro mortuo iuxta not. per eundem Bal. in authen. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. & in. l. Deo nobis. columna quinta. C. de episcop. & cleric. & sic non poterit dici suus hæres. quod etiam exigit ista l. partitarum. Sed ad hoc potest respondẽri, quòd cum ista suitas inspiciatur tempore mortis, vt hic. & in. §. sui. institu. de hæred. quali. & differen. & iste tũc reperitur capax, quòd erit suus hæres. pro quo facit quod not. Ang. in. l. his verbis. §. interdũ. ff. eo. vbi allegauit illud dictum Bald. & in fine postea subdit, de fratre autem minore dubito quia relictum ei videtur relictum religioni. vnde licet religio sit incapax, si postea ipse efficiatur capax ex benignitate, videtur institutio confirmari, & per hoc videtur casus in. l. si seruus eius qui capere non potest. ff. de acquir. hæred.

2 b ¶*Necessarios.* Sequitur opinionem glo. & cõmunem in. l. si alienum. §. in extraneis. ff. eod.

3 c ¶*Temporales.* Limita nisi quis instituatur in tempus, cum erit capax: tunc enim vnum tantum tempus. s. acquisitionis inspicitur, vt in. l. in tempus. ff. eo. Secũdo limita q̃n capacitas reducitur ex causa, quæ retrotrahitur, vt in hæretico, vel rebelli testituto, vel spurio legitimato testatore viuo, vt not. Bald. & Ioan. de Imo. in. d. §. in extraneis, & Angel. in. l. his verbis. §. interdum. ff. eod. vid. per Bald. in. l. prima. C. qui non pos. ad liberta. peruen. versic. pone damnato ad perpetua vincula, &c. Sed quid u heres institutus, qui tempore conditi testamenti & mortis testatoris erat secularis, intrauit religionem fratrum minorum ante aditam hæreditatem & eam professus est, dein de absolutus est à regula per Papam, vel factus est episcopus, nunquid potest adire hæreditatem? videtur q̃ sic, ex quo isti tribus temporibus reperitur capax: contrarium tamen in hoc casu tenet Ioann. Fab. in. §. in extraneis. institu. de hære. quali. & differen. vide ibi per eum.

de la herẽcia, e auer la yen los otros q̃ fu essen establescidos en su lugar dellos, a q̃ dizẽ en latin substitutos [d], o los otros [e] q̃ fuessẽ establescidos en vno cõ ellos en el testamẽto. E si ninguo destos nõ ouiesse y, estõce tornaria la herẽcia a los parientes mas propinquos del finado.

¶*Ley. XXIII. Quãdo vn seruo es de muchos como el vno dellos lo puede fazer su heredero.*

SI el vno [f] de los Señores de algun seruo, lo faze su heredero, e lo aforra, e lo dexa por su heredero, solamente con entencion [g] que sea franco, tenudo es el otro [h] de tomar el precio por razõ de la parte q̃ el auia en el. Mas si lo fiziesse heredero cõ entencion q̃ fuesse [h] despues seruo, ganaria por ende el otro señor la herẽcia del testador, e de mas fincaria el seruo todo suyo: pero si amos los señores quisiessen fazer el seruo q̃ a uiã en vno heredero necessario, nõ lo podria fazer fueras ende por alguna destas dos razones. La vna es, q̃do ellos amos a dos lo fiziesse su heredero, e libre, e muriesse despues los señores todos en vno; assi como en mar, o cayendoles la casa desuso, o de otra manera. E la otra es,

tia vt attestatur Alexand. in dict. l. prima. co. 11. versi. quærit hic Bart.

e ¶*Otros.* Si non esset subst itutus admittũtur coh æredes: si tamen esset substitutus, præfertur cohæredi, vt in. l. pe. ff. de iniust. rup. & in. l. vnica. §. in primo. &. §. pro secundo. C. de cadu. toll. & hic: deficiente vero substituto cohæredes veniunt per ius accrescendi, quia quis non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. & q̃ illud quod non datur incapaci applicetur coniuncto, & non venientibus ab intestato, tenet Bald. in. l. eam quam. co. 5. C. de fideicõ. versi. modo iuxta prædicta. allegat. l. si titio, & mæuio. §. Iulianus. ff. de lega. 2. sed melius probatur in ista. l. partitarũ, dum subdit, c̃si ninguno destos, &c. licèt hæc. l. loquitur in hæreditatib⁹, in quibus de necessitate portio incapacis debet accrescere capaci adeunti ex regula, quam dixi. Bal. vero loquitur in legato cessat ista ratio. adde nota. per Alexan. in. l. si is qui. ff. de vulgar. & pupilia. colum. secunda, & tertia. circa illius legis intellectum.

¶*Lex. XXIII.*

Vnus ex dominis potest instituere seruũ communem cum libertate hæredẽ necessarium, & tenetur alter dominus recipere suę partis æstimationem, sed si sine libertate instituatur habebit alter dominus hæreditatẽ testatoris & remaneret seruus tot⁹ eiusdẽ domini. Ambo tñ domini nõ possunt eũ sibi hæredem facere necessarium nisi amboin simul decessissent, vel sub eadẽ conditione, aut diuersis quæ insimul impleantur, instituunt eum cum libertate. h. d.

f ¶*Si el vno.* Sumpta est hæc. l. ex dictis Azo. C. de necessa. seru. hæred. instit. in summa. col. 2. versi. si autem quis instituat.

g ¶*Con entencion.* Hoc scilicet expresso. vt dicit Azo. vbi suprà.

h ¶*Con entencion que fuesse.* Simpliciter scilicet eum instituendo sine libertate, vt ponit Azo. etiam vbi suprà.

i ¶*Todos en vno.* Adde. l. duo socii. ff. de hæred. instit. vbi Angel. inducit ad currentes simul ad brauium. & ibi etiam Ioan. de Imol. inducit ad alia. vid. ibi & per Bar. in. l. hoc articulo. co. 11.

5 a ¶*Se cumpliere.* Intellige si dies libertatis & hæreditatis ex testamento amborum simul cedat, vt quia extitit conditio viuo vtroque testatore, vtpatet in. l. duo socij. & ibi Paul. de Cast. ff. eod.

6 b ¶*Las condiciones.* Sequitur Azo. vbi suprà qui dicit hoc procedere, quando illæ duæ cõditiones simul extiterint, & intellige simul, id est, ante mortem vtriusq; domini, ita vt pariter cedat dies libertatis, & hæreditatis, vt dixiin gl. præcedenti.

¶*Lex. XXIIII.*

Debitis onera tus bona sua, vel maiorem partem habẽs in seruis potest aliquos ex eis cum libertate instituere hæredes & erunt necessarij. hoc dicit.

1 c ¶*Non podria.* Hæc fuit lex Eliaſcentia de qua instit. qb ex caus. manumi. non poss. in princip.

2 d Adtit. in sti. quib⁹ ex caus. manu. nõ poss. ¶*Algunos dellos.* Quãdo esset soluendo planè procedit, licet plures instituat, si autem non esset soluendo, tunc tantum vnum & non plures, vt dicit Azo. C. de necessar. seru. hæredi. in institu. in summa. & glo. in. §. primo. in stitu. quib. ex caus. manumi. non pos. & vi. l. qui soluendo non erat duos apollonios. ff. eodem.

¶*Lex finalis.*

Seruum suum hæredem instituẽdo postea alienans vidit pœnitere de libertate donata, & si moritur cum illo testamẽto, ille cui⁹ est seruus erit heres: sed si plures domini habeant seruum & ab aliquo alio fuerit institutus omnes acquirunt eius hæreditatem pro partibus dominicis. h. d.

1 e ¶*Enagenasse.* Concordat. cum. §. seruus. Institu. de hæred. instit. & vide ibi per gloss.

2 f ¶*Segun cabe a cada vno.* Concordat cum. §. seruus autem plurium. instituta eodem.

¶*Titulus quartus. De conditionibus institutionum.*

¶*Lex prima.*

Est conditio differens testamenti dispositionem vsque ad eius complemẽtum, & est duplex. qũ que est tacita: quandoq; expressa, & etiam quædam cõditiones sunt de præsenti & quædã de præterito & quædam de futuro, & istarum de futuro, quædam sunt impossibiles de natura, & quædam de iure, quædam de facto: & aliæ sunt perplexæ dubitatiuæ & obscuræ & aliæ possibiles, & possibilium quædam sunt potestatiuæ, quædam casuales, quædã mixtæ, vt in sequentibus legibus determinatur. hoc dicit. Adtit. C. de condi. inser. & C. de instit. & substit. & ff. de cõd. & demõstr. & ex. l. 21.

¶*Manera.* Sequitur diffinitionem Azo. C. de conditio. insert. in summa. i principio. & glos. in rubrica. ff. de conditionibus & demonstrationibus. quam tamen impugnat Bar. in. l. prima. eiusdem titul. Socinus verò defendit eam in dicta rubrica: vide ipsos & Abb. etiam in rubrica, de conditio. apposit. & ante eum Cardina. Florenti. in capitulo. verum. eod. titulo. qui dicunt, quòd cõditio est adiectio apposita vel subintellecta in dispositione, suspendens vel resoluens dispositionem.

h ¶*Calladamente.* Vt in. l. generaliter. C. de institu. & substitu. l. 1. §. fi. ff. de condit. & demonstra. & vid. infra eo. l. 10.

i ¶*Dellas.* Adde. l. cùm secundo. ff. de iniusto rupt. & ibi vide Concordantias in gloss.

Titul. IIII. De las condiciones que pueden ser puestas quando establescen los herederos en los testamentos.

COndiciones ponen los omes a las vegadas en sus testamentos, e mayormẽte en aquel lugar do establescen los herederos. E pues q̃ en el titulo ante deste fablamos de los establescimientos dellos, queremos aqui dezir d las cõdiciões q̃ puedẽ ser y puestas. E mostraremos q̃ quiere dezir condicion. E quãtas maneras son delas. E en q̃ manera deuẽ ser fechas. E puestes. E entendidas en los testamẽtos. E quales deuen valer. E quales non.

¶*Ley. I. Que cosa es condicion, e quantas maneras son della, e como se pone.*

COndicion es vna manera [g] de palabra, que suelen los fazedores de los testamẽtos poner, o dezir en los establescimiẽtos de los herederos, que les aluẽga la pro dela herẽcia, o dela mãda, fasta que aquella condiciõ sea cũplida. E los fazedores de los testamẽtos, alas vegadas, ponen cõdiciones paladinas ẽ establescidẽdo los herederos. E alas vegadas, maguer nõ las ponẽ entiendẽse calladamẽte [h], biẽ assi como si fuessen y escriptas e puestas. E aũ entre aq̃llas condiciones que ponẽ los omes señaladamente en sus testamentos, dellas i y a, q̃ perteneſcen al tiẽpo passado

le auia fecho libre. E porẽde aq̃l a cuyo señorio passo el sieruo, heredara los bienes del testador sobredicho, si nõ fiziesse despues otro heredero. E si muchos omes ouiessen vn sieruo, e non todos egualmente, a quien establescieſſe algũo otro en su testamento por su heredero, cada vno de los señores heredara en los bienes que fueron dexados a tal sieruo como este, segũ cabe a cada vno [f] la parte que auia en el.

¶*Ley. XXIIII. Como el señor non puede fazer todos sus siernos herederos e libres quando non ouiesse otros bienes de que pagar las debdas que deuia.*

OBligado seyendo algund ome a muchos, por debdo, o por otras cosas que deuiesse dar, o fazer, si este tal ouiesse todos los bienes suyos, o la mayor partida dellos en sieruos, e los q̃ fiesse todos tornar libres, por fazer engaño a aquellos a quien deuia algo, nõ podria [c], pero biẽ podria algunos dellos [d] establescer por sus herederos en su testamẽto. Ca derecho es que aquellos q̃ son pobres, o encargados de debdas, q̃ puedã establescer por herederos algũos de sus sieruos, que les defiendã su fama, e respondan por ellos, e finqué en su lugar despues de su muerte,

¶*Ley. XXV. Si el señor que establescio su sieruo por heredero, lo vendio despues, como puede auer el comprador la herencia en que era establescido el sieruo.*

SI algun testador establescieſſe su sieruo por heredero en su testamẽto, e despues desto lo vendieſſe, o dieſſe, o lo enagenaſſe [e], en qualquier manera, semeja q̃ pues lo enageno, q̃ se arrepẽtio, porq̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 a ¶ *Tiempo presente.* Impropriètamen dicuntur conditiones, quæ ad præsens tempus referuntur, secundum Barto. in.l.1.colum.1.ff. de condit. & demõst. & habetur infra eod.l.2.

5 b ¶ *De natura.* Vide infrà eod.l.3.

6 c ¶ *El derecho.* Vide in.d.l.3.

7 d ¶ *Fecho.* Vide infra eod.l.4.

8 e ¶ *Escuras.* Vid. infrà eod.l.5.

9 f ¶ *En poder.* Vi. infra.eod.l.7.

10 g ¶ *En auentura.* Vt.j.eod.l.8.

11 h ¶ *Mezcladas.* Vide.j.eo.l.9.

12 i ¶ *Si el diere.* Habes hic, quòd dictio, si, facit cõditionẽ, qđ etiam voluit glo.in.l.1.ff.de condit. & demonstra. vbi vid.Bart.col.1. versicu.primò ergo quæro.ad de etiã. l. 1. & 2.tit. 4.partit. 4.& limita,nisi esset casus in quo dictio,si, potius saperet monitionem, quam conditionẽ, vt not. Ioan. de Imol. in.c. venerabilis. de offic. de lega.tradit Alexan.consi.2. volu.2.

13 k ¶ *Enotra manera.* De alijs dictionibus, & verbis, quæ inducunt conditionem, vt de dictione cum, ita,secundum, & alijs multis, vid.per Barto. in dicta. l.1. & de dictione secundũ,vid.per Bald.in l.pen. C. de institu. & substitu. & de dictione, vt,vid.p Bald. in.l.si mulier. C.de iur.dot.de dictione,ita.vid.per Bal.in prælud.feudorũ.11.colũ. gerundium etiam adiectum verbo,vel participio futuri temporis,inducit cõditionẽ. vt in.l. si tu ex parte.vbi vi.Bar.ff.de acquir.hæred.

e otras al tiempo presente [a], e otras ya q̃ pertenescen al tiempo que es por venir. E aquellas que pertenescen al tiẽpo que es por venir algũas y a que puedẽ ser, e algunas que non, que son dichas en Latin, impossibiles. E destas que nõ puedẽ ser: a tales y a dellas, que se nõ puedẽ cũplir por embargamiento de natura [b]: e a tales y a, que las embarga el derecho [c], e otras que se embargã de fecho [d], e otras y a q̃ non pueden ser, porq̃ son dubdosas, e escuras [e]. E de las cõdiciones q̃ pueden ser: algũas y a dellas, que son en poder [f], de los omes para cũplirlas. E otras y a, que son en auentura [g], si seran, o nõ. E otras y a, que son mezcladas [h], que en parte cuelgã del poder de los omes, e en parte estã en auẽtura. E fazẽse por estas palabras diziendo, fago a fulano mi heredero, si el dierei [i], o fiziere tal cosa a tal eglesia, o ẽ otra manera [k], se mesãte dsta.

¶Ley. II. De las condiciones del tiempo passado e del presente, e del que es por venir, como se deuen poner en los establescimientos de los herederos.

Honiendo alguno me cõdiciõ del tiempo passado, o del presente, quando esta ble sciesse a otro por su heredero, si aquella cosa en q̃ es puesta la cõdicion fuere verdadera: vale el estable scimiento luego [l], que es fecho. E esto seria como si dixesse: establezco por mi heredero a fulano, si el Rey fizo a tal ome adelãtado, o si dixesse fago mi heredero a fulano, si tal ome biue. Pero tal condicion como esta que se faze por palabras del tiempo passado, o del presente, non es llamada propriamente condiciõ: por que aquella cosa en que la ponen, non es en dubda. Ca o es verdadera, o non, como quier que es dubdosa a aquel q̃ la pone, porq̃ non sabe si es assi, o non. Mas aquella es condiciõ propriamente, que se faze por palabras del tiempo que es por venir [m], porque es dubdosa si se cumplira, o non. E esto seria como si dixesse: fago mi heredero a fulano si eligerena a tal ome por obispo de tal eglesia. Ca non sabe si lo elegiran, o non. E en estas maneras sobredichas, o en otras semejantes, se puedẽ poner, e dezir, las cõdiciones, en los establescimiẽtos de los herederos, e en las otras maneras.

¶Ley. III. De las condiciones que non pueden ser por natura, o por derecho.

Las condiciones que ponẽ los omes en establescer los herederos, por palabras dl tiempo que es por venir [n], a tales ya dellas, que nõ pueden ser: por que son embargadas dl natura. E esto seria, como si dixesse el fazedor del testamento a algund ome: fago te mi heredero si alcãçares [o] alcielo con la mano. Ca por tal condicion [p] como esta, nõ se embarga el establescimiẽto dl heredero, como quier que la condicion non se puede cumplir, ante dezimos que valdria tambien como si non fuesse y puesta. E esto mesmo seria, en todas las mandas [q] que fiziesse el testador, en que fuessen puestas a tales condiciones, o otras semejantes dellas. Otrosi dezimos, que las cõdiciones que son imposibles de derecho [r], quando son puestas en los establescimientos de los herederos, o en las otras mandas, que non embargã a los herederos, maguer non se cumplã. E esto seria como si dixesse el testador a algun ome: establezcote por mio heredero, si non sacares a tu padre de captiuo [b], o si non le dieres que coma. Ca a tal establescimiẽto como este, non vale, de manera, que maguer non fuesse guardada [c] la condicion, aura el heredero la herencia, e otrosi la manda que le fuesse assi dexada. E general mẽte son llamadas imposibles, segund derecho todas las condiciones, que son cõtra honestad [d] de aql aquien son puestas, e contra buenas costumbres, o contra obras de piedad, o contra derecho natural.

¶Ley. IIII. De la condicion que es imposible de fecho.

Imposibiles son llamadas de fecho algunas condiciones que los omes ponen a las vegadas en establescer a los herederos. E esto seria como si dixesse el testador en el testamento: establezco por mio heredero a fulano, si diere a tal eglesia vn mõte de oro [e]. Ca tal establescimiento como este, nõ vale, porque es puesto so tal condicion, que non se puede cumplir de fecho, maguer que los alquimistas [f] cuydan, que pueden fazer oro quanto quisieren, lo que fasta este tiempo non fue cosa manifiesta a los otros omes. E porende dezimos, que el que fuesse puesto por heredero so tal condicion, que non aura la herencia, que assi le fuesse dexada.

¶Ley. V. De las condiciones que son dubdosas, e non ciertas.

Dubdosas e non ciertas y ha otras condiciones, que son llamadas en latin, perplexas. E esto seria como si dixesse el testador: establezco por mio heredero a fulano, si tal ome fuere mi heredero. E si este ome fuere mio heredero: establezco a fulano el sobredicho por mio heredero, a tal establescimiẽto como este, nõ vale, por que non podria serã en ninguna manera, que cada vno dellos començasse ante del otro a ser heredero, lo q̃ auia menester para valer e cumplirse la condiciõ.

¶Ley. VI. Quando el fazedor del testamẽto establesce a otro por heredero, so condicion que jure de fazer alguna cosa como deue auer la herẽcia, o non maguer non jure.

Quando [h] algund testador establesce a otro por su heredero, so tal condicion, si jurare que de a fulano tantos marauedis, o tal viña, o otra cosa semejante, tal condicion, en quanto tañe al juramento, pues es de cosa que ha de venir: aque dizen en latin, de futuro, deue ser auida por non puesta [i], empero non deue ser heredero, nin auer los bienes del finado, fasta que de, o faga la cosa que el testador manda

5 a ¶ *De derecho.* Adde.l. conditiones quæ contra edicta.ff. de condit.institu.&.d.l.1.eod. itu.vbi per Bar. & Ioan. de Imol. colum.pen. vbi similiter hoc quinq; modis.vid.ibi per eos. An autem illud quod adijcitur sub cõditione, vel modo impossibili, de iure debeat conuerti in aliud, quod sit iustũ & honestum, traduntibidem Ange. & Imol. præcipuè Imol. col. 2.& vide, q̃ habes in.l. si quis ita institutus.ff. đ conditio.institu.

6 b ¶ *De captiuo.* Ad quod filius tenetur, vt in l.3.tit.24.part. 2. & infra eadẽ partita.titu. 7. l.6.

7 c ¶ *Non fuesse guardada.* Si tũ de facto seruaretur non peteret heredita tem.l. reprehẽdenda. & ibi no. Bald. C. de institu. & substitu.

8 d ¶ *Contra honestad.* Addele gẽ. cõditiones quæ cõtra bonos mores. ff. de conditio. institu. & l. conditiones. la. 2. eo. tit. & facit ista. l. vt si testator cõdens maioriam in armis vel insignijs deferendis aliquid in honestum deferri iubeat sub pœna peditionis maioriæ: q̃ non teneat talis dispositio. l. facta. §. si sub cõditione. ff. ad Trebellia. & ibi glo. & Paul. de Castr. quando vero arma sunt honesta, & alia quæ iubet conditor maioriæ: implenda sunt & si copulatiuè iubentur, copulatiuè sunt adimplenda. l. 13. infra eo. & tradit in bono casu Socinus in.l. quibus diebus. §. termilius. colum. antepe. ff. de condi. & demonst. versi. & prædicta faciunt, vbi & de præcepto, q̃ in tumulo suo eligeret sepulturam. & adde etiã Guido. Papæ in decisionibus Delphinatus, decisione. 251. licitæ sunt conditiones quæ apponuntur ad conseruationem domus & familiæ. l. legatum. & ibi notant docto. ff. de vsufru. lega. l. lex quę tutores. C. de administra. tuto. & limitandum videtur hoc de sepulchro nisi iubeatur, vt aliquid ibi fiat quod sapiat gentilitatem. vt in.l. seruo alieno. §. fi. ff. de lega. 1. vbi Ange. & Ioan. de Imol. Andr. Siculus in capi. 1. de iura. calum. colũ. 10. & contra illos qui depingi vel poni faciũt arma suain ecclesijs vel ornamentis, quas construunt, vel donant. vide Domini. in capit. duo sunt. circa mediũ. 45. dist. & Felin. in capi. Tertio loco. de proba. vbi volunt q̃ isti qui hoc faciunt perdant meritum si faciant ad inanem gloriam secus si faciant ad incitamentum virtutis aliorum, vel ob alium rectum finẽ, vide ibi per eos.

¶Lex. IIII.

Conditio impossibilis de facto, vt si mõtem aureum dederis vitiat institutionem licet alquimistæ dicant esse possibile quod alijs hominibus non est manifestum, ideo taliter instituius non erit hæres. h. d.

c ¶ *Vn monte de oro.* Idem dixit glos. in. §. impossibilis, institu. de hæred in 1 sit. & vt patet ex ista. l. loquitur de monte aureo artificiali: si enim sentiret testator de naturali, tunc conditio esset impossibilis à natura, & reijceretur & remaneret institutio pura, secundũ Ioan. de Imol. in dict. l.1. ff. de cõdit. institu. col. fin. vid. qđ dixi latius in l. si. titu. 4. part. tit. 4.

¶ *Alquimistas.* Vide infra. 7. partita. titu. 7. l. 9. & quæ ibi dicam. 2

¶ *Lex. V.*

Impossibilis conditio ratione perplexitatis: vt si titius hæres erit, seyus hæres esto: & si seyus hæres erit Titi hæres esto vitiat: quia nõ potest vnus esse hæres antequam alius qđ requirunt verba prædictę cõditionis. h. d.

g ¶ *Non podria ser.* Imputet sibi testator, qui ita est pplexè locutus: non tamen semp vitiat perplexitas, vt dicit Barto. & Ioan. de Imol. in. l.1. ff. de conditio. in sti. & in l. si Titius. eo. titu.

¶ *Lex. VI.*

Si testator reliquit tibi aliquid: si iures quid factum vel datum remittitur iusiurandum: nisi seruo relinquat libertatem: aut cõmunitatem sub tali conditione instituat: quia tunc oportet iurare alias relictum non soluetur. hoc dicit. Habuit ortum à. l. quæ sub conditione. ff. de conditio. institu. §. primo.

h ¶ *Quando.* Prosequitur dicta Azo. C. de institu. & substitu. colum. prima. versic. neque est prætermittendum.

i ¶ *Por non puesta.* In vltima voluntate procedit hoc, vt hic. & in. l. quæ sub conditione. in principio. ff. eodem. Si tamen à lege, vel à ministro legis, vel à iudice, vel a contrahentibus apponatur, non remittitur talis conditio. vide per gloss. Bald. & Paulum de Castr. in. l. si cum pater uo. C. commun. vtriusque iudic. de iure huius regni non potest apponi iuramentum in contractibus, vt habetur in. l. 6. tit. primo. †lib. 3. ordina. & in pragm. 80. †Nisi esset in his contractibus, qui alias non tenerent sine iuramento, vt ibi & in pragma. de Talauera. †iuramenta nãque necessaria non videtur lex tollere, vt not. Bartol. & doct. in. d. l. quæ sub conditione. de condit. institu. & in l. si quis libertatem. ff. đ manumiss. testa.

†In no. re cop. est. l. 11. ti. 1. lib. 4.

†In no. re cop. est. l. 12. tit. lib. 4.

†Vi. in. d. l. 12. nou. rec. cũ aliis ibi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 a ¶ *Pero dos cosas.* Adde.d.l.quæ sub conditione.§.quotiens.
4 b ¶ *Mando.* Adde.l.quæ sub conditione.in principio.ff.eod.versicu. hoc edictum.
5 c ¶ *La vna.* Adde.l.si quis libertatem.ff.de manu.test.
6 d ¶ *La otra.* Adde.l.municipibus.ff.de condit. & demõstra. secundum opinionem se cundam glo. ibi positiuam, quæ fuit Azo. vt patet. C. de institu. & substitu. in sum. col.1.tene mẽti: quia cõmuniter ibi per docto. approbatur opinio. 3. posita ibi in glos.
7 e ¶ *Tiempo passado.* Non enim remittitur cõditio iuris iurandi, neq; in vltimis volun tatibus, nec etiam in con tractibus quá do fuit appo sita circa ea, quæ sunt de præterito vel de præsenti glos. & com muniter do cto. in dicta.l. quæ sub con ditiõe. in prin cipio. Bal. in d.l. si cum pa truo. C. commun. vtriusq; iud.

jurar: e esto ha lugar tambien en las mãdas como en el establescimiẽto de los herederos. Pero dos cosas[a] y ha, en que cõuiene en todas guisas que juere aquel a quien mandasse el testador jurar, de dar o de fazer alguna cosa, si quisiere auer lo quel mando[b]. La vna[c] es si dixesse que franqueaua algund su sieruo si jurasse de dar a algund ome alguna cosa señalada. E la otra[d] es, si establescieſſe por su heredero al comun de alguna cibdad, o de alguna villa, o le mandasse algo si jurasse de dar, o de fazer alguna cosa, que el testador mandasse. Ca en qualquier destas dos razones, non puede auer aquello aquel a quien es mandado algo so tal condicion, si non jura primeramente de fazer lo quel testador mando. E mas dezimos que si el testador faze algũ heredero, o manda alguna cosa a alguno so condicion si jurasse alguna cosa del tiempo passado[e], o del presente que estonce non deue auer la herencia, nin la mãda quel fuere dexada ante que jure lo que el testador mando.

¶ *Lex. VII.*

2 f Conditio potestatiua in dando vel faciendo consistens est adimplenda antequam soluatur relictum: sed si in non dando vel non faciendo est: præstetur cautio de non faciendo: & soluetur statim relictum. h.d.
1 f ¶ *En poder de los omes.* Vide.l.suus quoque.§.1.ff.de hæred.instit.l.1.§. sin autem ali quid sub conditione.C.de caduc.toll.& potest dici cõditio potestatiua, quæ mere dependet à potestate implere debentis. & non est mixta cum viribus fortunæ.vid.l.fi.C.de necessar.seru. hæredi.instru.& Azo.ibidem in summa.col.3.
2 g ¶ *Si me fuere vna egleſia.* Idem si dicat si manumiserit seruum, nam & hæc mere potestatiua est cum etiam serui inuiti libertatem consequãtur, vt notatur.in.l.fi.C.de manu.testa.& adde.l.14.infra eo. & tenet Bal.in.1.n.colum.3.C.de institu.& substitu. Sed quid si episcopus non vult dare licentiam ædificandi ecclesiam, an cõditio habeatur pro impleta. Bal.tenet q̃ sic in.d.l.1.col.2. & vide per eum ibi colu.3. verfic.3. quærо. & per eundem in.l.deberi.C.de fideicommiss.liber.
3 h ¶ *Si dixere cient maravedis.* Habes hic quod ista conditio, si decem dederis est potestatiua. & idem tenet glos. in.l.suus quoque.ff.de hære. instito. & in.§.si plures. insti. eod. glos. tamen in.l.prima.C.de institu.& substitu. dicit esse mixtam. & ita tenent ibi communiter docti. Potest dici q̃ in habente facultatem adimplendi, prout est in homine diuite dicatur potestatiua, vt voluit glo.in.l.fi.ff.de condit.instru.super parte, decem. & voluit Ioan.de Imol.in.d.l.suus quoq;. super glos.3. vid. per Barto.in.l.in testamento, la.2.ff.de condit.& demonstra. Bald.in l.fin.C.de condit.insert.& quid si sit conditio dandi non capaci. vide eund.Bald.in.l.vnica.§.fin autem.C.de caduc.tollen.& an conditio si fundum dederit sit conditio dandi vel faciendi. vide Bald.in.l.1.col.3. C.de institu.& substitu.
4 i ¶ *Si se cumpliere.* Et potest ista conditio potestatiua impleri quandocunq; in vita instituti, neque desinit posse impleri, nisi per mortem, vt in.d.l.suus quoque.& ibi Ioan.de Imol.1.nota.ff.de hæredi.instru. nisi fuerit apposita dies in conditione ipsa. l.thais. §. intra. ff. de fideicommiss.libertа.& ff. de hæredib.instru.l.sed si in conditione: & licet in instituti onibus conditio ipsa quandocunque in vita instituti impleri possit, vt dixi, & not.glos.in.l.si quis hæres instituatur eodẽ.

¶ *Ley. VII. Como las condiciones que pueden ser, si fueren puestas en los testamentos deuen ser complidas.*

POsibiles condiciones son llamadas en latin, aquellas que son en poder de los omes[f] de las cumplir. E esto seria como si dixesse el testador, quiero que fulano sea mio heredero, si me fiziere vna egleſia, o vn hoſpital é tal logar. O si dixesse, establezco mio heredero a fulano, si non fiziere tal cosa, diziendo la señaladamente. O si dixesse, fago mio heredero a tal ome si diere cient maravedis[h] a tal egleſia, o si non diere tal castillo a fulano ome. E tal establescimiento que es fecho so algũa destas condiciones sobre dichas: vale si se cũpliere; la condicion. Pero aquel q̃ fuesse establescido so tal condicion, que non fiziesse alguna cosa señaladamente este atal ha menester, que de atal recabdo[k] q̃ sean seguros, q̃ non faga aquello q̃ le defendio el testador[l]. E si esto non quisiere fazer[m], nõ deue auer la herẽcia[n] en que era establescido por heredero.

de statu liber.

k ¶ *A tal recabdo.* Hoc fuit remedium cautionis mutianæ, de qua in. l. 5 mutianæ.ff.de condit.& demonstra.vbi vid.per Bar.& docto. in materia circa istam formam adimplementi in conditiõibus negatiuis. & ibi etiam, vid. an ista cautio habeat locum in contractibus & per Bal. in.l.prima.C.de pact.glo.& doct.in.l.fiue apud acta.C.de transactio. vbi vid.quid in iudicijs, & tenebitur restituere rem cum fructibus, si venerit contra istam cautionem.vt in.d.l.mutianæ. & ita cautio erit cum fideiussoribus, vt in authẽtica, cui relictum. C.de indict.viduita. tollen.& die vt ibi.
l ¶ *El testador.* Quid autem in contractibus modalibus, an possit implerі modus per cautionem.vide Alexand.in.l.fiue apud acta.C.de transact.& Socinum in.d.l.mutianæ. 6
m ¶ *Non quisiere fazer.* Si tamen vellet & esset casus, in quo cautio præstari non possit tunc fauore libertatis relictum debetur, & ita potest intelligi.l.libertas.§.primo.ff.de manumiss.testa. & secundum opinionem Guilliel.de qua per Bar.in.d.l.mutianæ.illud procedit speciali fauore libertatis, idemq; esset dicendum in legatis pijs seu institutionibus ad pias causas, cum vt aliàs dixi priuilegia libertatis non cessa sint pijs causis, vt tradit Barto.in.l.prima.C.de sacrosan.eccles.& in leg.si vnus.C.de testa.& in.l.proinde.ff.de his quæ in testa.delen. & in terminis tenet Socinus in.d.l.mutianæ.1.nota. In alijs vero casibus extra libertatem & pias causas dato, quòd cautio præstari non posset non consequeretur hæreditatem, seu legatum & in quantum ista.l.dicit, si non quisiere. Supplerі debet idem & si non potuerit, si tamen non posset præstari cautio cum fideiussore propter paupertatem. videtur sufficere iuratoria cautio, vt in authenti, cui relictum. C.de indict. viduita.toll.& ibi Bald.colum.2.quem vide. 7
n ¶ *Non deue auer la herencia.* Si verò accipiat præstita cautione, & postea contraueniat, an auferatur ab eo hæreditas tanquam ab hære de, an vero quasi nunquam fuisset hæres est magni effectus propter legata. Barto. disputat in dict.l.mutianæ.quæ disputatio parui vel nulli us effectus est quoad nos attento iure huius regni disponente, vt etiam hæreditate non adita legata debeantur, vt in.l.prima.titulo secũdo.lib.5.ordina.rega. 8

In nou. re co. est.l.1. tit.4.li.5.

¶ *Lex. VIII.*

Si conditio est casualis non potest sub ea hæres institutus ante eius cõplementum quærere hæreditatem, sed conditio quæ sit certa vt si moriatur non suspendit hæreditatis acquisitionem.h.d.
1 a ¶ *De ser cumplida.* Adde.l.is qui hæres.ff.de acquir.hæredita.& quid si sit conditio cuius euent[g], vel defectus, nihil operatur. vide l.qui fundũ.§. fitu ex parte. ff.ad.l.Falcid.
2 b ¶ *Nasciere el sol.* Est enim omnino extitura, & sic institutio remanet pura.l.si pupillus.§.qui sub conditione.ff. de nouatio.
3 c ¶ *Simuriere.* Illa enim apprẽ dicitur conditio quæ suspẽdit, & potest se habere ad esse & ad non esse vt not. Azo. C. de institu. & substitu. in summa. colũna secunda. l. ex facto.§.fin. ff.ad Trebelli. & per Iasonẽ in. l. conditio in præteritum. ff. de verborũ obligatio. l.a. supra eodem.

¶ *Lex. IX.*

Mixta conditio quæ partim est in potestate hominis & partim in viribus fortunæ suspendit hæreditatis additionem donec implea tur in extraneo instituto licet nõ in suo. hoc dicit.
1 d ¶ *Mezladas.* ortum habet à l.si pater.C.de institu.& substitu. & â notatis per Azo. C.eod.in summa.colum.2.versicu.mixta.& versic.quid autem.& per glo.in dicta.l.si parer.
2 e ¶ *Descendientes.* Filij vel nepotes, siue sint in sua potestate, siue sint emancipati, neque erit hodie saltim attento isto iure partitarum necessarium, quod emancipatus institutus sub conditione casuali, vel mixta petat bonorum possessionem secundum tabulas, de qua in.l. 3.§.si sub ea.ff.de bonorum posse.cont.tabul.l.2.§.si sub cõditione.ff. de bonor.poss.secundum tabul. licet glo.in.l.fin.C.vnd.cogna. dicat in casu dictarum.ll.adhuc hodie necessariam dictam bonorum possessionem.
3 f ¶ *Valdria el testamento.* Tenementi istam.l. quæ decidit illud magnũ dubium, de quo per gl.& Doct.in.l.si pater.C.de institu. & substitu. An etiam stante dicta positione.l.quoniam in prioribus.C.de inofficio. testa.testamentum in quo filius est institutus sub conditione casuali, vel mixta.& in cuius defectum non est exhæredatus sit nullum vel an teneat reiecta conditione, & approbat ista. l. opinionem glos. id dict.l.si pater. & in.l.suus quoq; in principio, in verbo constat. ff.de hæredib.institu. quam & ibi tenet Barto.post Ricardum Mauumb. Ioan.de Imol.in dicta.l.suus quoque. & in.l.fina. ff. de condit. institu. Salicet.in dicta.l. quoniam in prioribus. Paulus de Castro, Alexand. & Iaso in dict.l.si pater. qui omnes mouentur, per textum in.l.scimus.§.cum autem.C.de inofficio.testament. & istam partem tenet Roderic. Suarez. in repetitio. dictæ.l.quoniam in prioribus. in secunda ampliatione, qui etiam dicit istam opinionem, per istas. l. partitarum approbari, scilicet per.l.17. incipit. religioso. & vide supra titu.primo. & per.l.11.infra isto titu. & non allegat istam l.quæ hoc clarius dicit, & expressius. nota bene, quia vt affirmat Socinus consil.97. præsens consultatio. volu. 3. & in consi. sequenti communis opinio erat in contrarium, vt latè refertur in dictis consilijs.

¶ *Ley. IX. Delas condiciones que en parte cuelgan del poder de los omes, e en parte estan en auentura que dizen mezcladas.*

MEzcladas[d], condiciones son llamadas aquellas, que en parte cuelgan del poder de los omes, e en parte estan en auentura. E esto seria como si dixesse el fazedor del testamento: establezco por mi heredero a fulano, que es y do a vltra mar, si tornare aquia morar a esta tierra. E tal condicion como esta, en parte es en poder deste heredero a tal. Ca puede logar algund nauio en que venga, e en parte esta en auentura. Ca maguer lo el alogue, puede acaescer peligro en la venida. E si el heredero que assi era establescido fuesse delos descendientes[e], de aquel que establescieſſe, valdria el testamento[f], maguer nõ se cumpliesse la condicion. Mas si fuesse estraño, nõ valdria a menos de ser cumplida.

¶ *Ley. X. Que condiciones se entienden en los establescimientos de los herederos, maguer nõ sean puestas, a que dizen en la tin Tacitas.*

TAcita conditio, en Latin, tãto quiere dezir en romãce, como callada cõdicion q̃ es de tal natura, que maguer non sea puesta señaladamente, entiende se de derecho[g]. E esto seria como si algund testador[h], q̃ ouiesse dos fijos i,

g ¶ *Entiende se de derecho.* Sunt multæ conditiones quæ tacitè subintelliguntur à iure, vt hic, & in.l.hæc verba.ff.de lega.primo. & in. c. quẽ admodum. vbi glo.2. & etiam Ioan. Andre. de iure iurand. & in.l.cum quid.ff.si certũ peta. l. conditiones quæ extrinsecus. ff. de conditio. & demonstra. 1
h ¶ *Algund testador.* Siue pater, siue mater, vt dicit glo.in.l.generaliter. §.cũ autẽ.in verbo substituit. C. de institu. & ibi per omnes. Bart.in.l. cum auus.ff.de condit.& demonst. vnde in contractibus qui celebrantur gratia vtriusq; non procedet huius. l. dispositio secundũ Bald.in.l. cum acutissimi.in fine.C.de fideicom. procederet tamen in donatione causa mortis. glos.in.1.1.C.de dona. causa mortis. & etiam in donatione inter viuos quæ fieret gratia donatarij, secundum quòd vult Decius in.l.generaliter.col.4.C.de insti.& substi. 2
i ¶ *Dos fijos.* Gratia exempli ponit nam idem esset si plures haberet, vel vnum tantum ex identitate rationis. & probatur in.1. cum acutissimi.C.de fideicommiss.& in dicta.l.generaliter. §.cum autem. ex ista tamen lege collige quòd loquitur quando ascendens grauat descendentem fideicommisso vniuersali: non ergo procedit quando frater grauat fratrem seu transuersalem institutum secundum Alberic. Angel. & cõiter Docto. post Iacob. de Aren. & Ia. de Raue. in dict.§.cum autẽ. & est cõmunis opinio, vt testatur Socinus in dicta. l. cũ auus. de 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

condit. & demõstr. col. 1. & Decius consi. 435. contrarium tamen dicit Barba. in. d. l. cũ acutissimi. per aliqua motiua quibus respondet Socinus vbi supra. colũ. 2. similiter neq; procederet in vxore instituta grauata de restituendo, quæ decedat cũ filijs cõmunibus. per. l. qui filiũ. §. sabinus. ff. ad trebell. vid. Socin. in. d. l. cũ auus. col. 4. versi. 3. infertur neq; etiam habebit locum quando parẽtes instituunt ã filijs, secundũ Bar. in. d. l. cum auus. & est cõmunis opinio reiecta distinctiõe Angel. in. l. ex facto. §. si qs rogatus. ff. ad trebell. & procedit dicta cõmunis opinio siue decedat cũ liberis pater, vel sine liberis cum parente auo instituentis, vt concludit Socinus in. d. l. cũ auus. colũ. 5. & q̃ ista. l. dicit de filijs, idẽ die de alijs descendẽtibus. gl. in. d. §. cum autẽ. l. cum acutissimi. C. de fideicõmiss.

4 a ¶ *O naturales.* Adde. l. generaliter. §. cum autem. C. de institu. & substitutio. & an procedãt istæ leges nedũ in filio naturali grauato, verum etiã in nepote naturali vel pronepote. videtur dicendum q̃ sic cũ mili teadẽ ratio. argumẽto. l. fi. C. de natura. libe. vbi circa institutionem ex testamento vel abintestato, q̃ statuitur in filijs habet locum in nepotibus naturalibus ex. d. l. extensione. & ita tenet Socin. in. d. l. cum auus. col. 23. versic. octauum corollariũ. Sed quæritur in istæ leges procedant in filijs adoptiuis grauatis. Rayner. & Alberi. in. d. §. cum autem. tenent q̃ nõ eo q̃ maiorem affectionem habet pater ad filium naturalẽ quam ad adoptiuũ. & hanc opinionẽ approbat Alex. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell. non enim adoptiui dicũtur proprie filij, sed quidquid à patre habent habere videntur ex mera liberalitate. vt in. l. cum in adoptiuis. cũ ibi nota. C. de adoptio. vbi etiã dicit Ang. q̃ si statutũ vult q̃ filij nõ soluant gabellã de hæreditate paterna filij adoptiui soluere tenebunt: contrarium tẽet Cuman. in. d. l. cũ auus. & Fulgo. in. d. §. cum autẽ. Soci. verò in. d. l. cũ auus. col. 24. tenet primam opinionem quando filij adoptiui fuerunt adoptati ab extraneo, eo q̃ nõ trãseunt in familiã seu potestatẽ adoptantis. vt in. d. l. cum in adoptiuis. In adoptatis tamen ab ascendente naturali cũ transeant in familiam adoptantis, & in eius potestate. vt in. d. l. & etiam in filio arrogato, qui & eius filij transeunt in familiam arrogantis, vult q̃ habeant locum leges istæ, licet vltimo loco relinquat cogitandũ. Ego vero indistincte adhærerẽ primæ opinioni ex eo: quia hoc casu, neque patria potestas nec transitus in familiã consideratur, sed affectio naturalis, quæ nõ ita cadit in adoptiuis sicut in naturalibus: & quia non reperitur in iure talis extensio ad adoptiuos, prout reperitur in naturalibus in dict. §. cum autem. & hic & licet ista lex partitarum super his dicat, quierambos fuessen legitimos, non intelligas de legitimis adoptiuis, sed de legitimis & naturalibus, prout istæ. ll. partitarũ filios legitimos intelligunt, vt patet in. l. 1. titu. 13. part. 4. quando vero casu naturalis & accidentalis cõcurreret in adoptiuo grauato, prout est in adoptato ab ascendente plane procederent istæ leges. Patet etiam ex ista. l. q̃ nõ procederet eius dispositio, si filij grauati essent spurij, secundum Albericum & alios in. d. §. cum autem. nisi sint legitimati, cum per legitimationem iura filiorũ legitimorũ cõsequaẽ, vt in authentico. quibus mod. natura. effici. sui. §. illud. l. fi. titul. 15. partita. 4. tenet Socin. quo ad casum nostrum in. d. l. cum auus. col. 24. versi. infertur ex præmissis.

5 b ¶ *Que muriesse primeramente.* Quid si hoc nõ fuit dictum sed institutio descendentis fuit facta in vita tantum, & post mortem alter directo instituitur hæres, an procedet huius. l. dispositio, videf q̃ nõ per. l. fin. C. de lega. & quia Ioan. de Imol. in. l. filio præterito. ff. de iniust. & rupt. dicit q̃ ista. l. est exorbitans, & ideo non extendenda. contrarium tamen tenet Socin. in. d. l. cum auus. col. 10. &. 11. & ita refert fuisse cõsultum, vid. ibi late per eum. Not. etiam ex isto verbo. l. q̃ non procederet ista. l. in grauato pure. scilicet non adiiciendo post mortẽ, & consonat in hoc ista. l. cum communi opinione docto. contra quam videtur tenere Socin. in. d. l. cum auus. col. 12. &. 13.

6 c ¶ *Los bienes del muerto.* Et sic loquitur ista. l. in substitutione vniuersali: dic tamen idem esse in relictis particularibus factis filijs si grauantur de restituendo post mortem, vt est casus in. d. l. generaliter. §. cum autem. versic. quæ omnia. C. de institu. & substitu. & procedit siue filius fuerit vniuersaliter institutus, vel in quota, & grauatus de re certa restituenda siue ei erat relicta certa res vel quantitas & grauetur post mortem de ea restituenda, secundum Baldum. in. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. col. 1. de quo vid. Soci. in. d. l. cum auus. col. 13. &. 14. cũ consequenti. & per Decium in dict. §. cum autem. versi. 4. limitatur. vbi vult quòd quãdo institutus vniuersaliter grauatur in re certa post mortem non habet locum dispositio illius. §. cum autẽ. in fi. & tenuit Albericus in. d. l. cũ acutissimi. C. de fideicommiss. & hoc satis placet maximè cum ista. l. partitarum non loquatur in legatis particularibus, sed successione vniuersali, & quod habetur in. d. §. cum autem. in fi. restringendum est ad proprium casum in quo loquitur, scilicet in legatis particularibus ipsis filijs grauatis relictis.

d ¶ *Que muriesse.* Loquitur de filio instituto grauato moriẽte: non enim procederet ista. l. quando non ipse filius honoraretur, sed alius tertius grauaretur à testatore post mortẽ filij, vt in. l. qui filiũ. §. Sabinus. ff. ad Trebell. & ibi Bar. Ange. & Ioan. de Imol. quid tamen si sit bannitus? Bald. in. l. cum acutissimi. colum. fin. C. de fideicommiss. dicit, quòd adhuc non esset locus fideicommisso. & quòd in hoc casu filij eius excluderent substitutum, & si peteret sibi caueri de fideicommisso restituendo: quia quotiens condictio est in medio, illa caution non potest præstari. l. ita tamẽ. §. primo. ff. ad Trebellia.

e ¶ *Dexasse fijos.* Non exprimit an naturales & legitimos vel naturales tantum, & sic videtur velle q̃ & si decedat cum filijs naturalibus, tantum excludant illi substitutum sicut & habetur in. l. ex facto. §. si quis rogatus. el primero. ff. ad Trebell. vnde hic probatur, q̃ etiam si filius naturalis sit ille qui fuit grauatus fideicommisso qui decedat cum filio naturali, talis filius excludit substitutum: cuius contrarium probari videtur in. d. l. generaliter. §. cum autem. C. de institu. & substitu. & ita ibi docto. magis cõmuniter intelligunt illum text. vt requiratur tali casu ad excludendum substitutum datum filio naturali, quòd debeant extare filij legitimi & naturales ex naturali, & ad. §. si quis rogatus. respondẽt, q̃ procedat quando illa conditio, si sine liberis decesserit fuit expressa à testatore. d. §. cũ autem. intelligatur quando talis conditio fuit à lege tacite subintellecta, quæ fuit. 3. solu. glo. in. d. §. cũ autem. in parte. sobole. in fin. Sed Bart. ibi tenet primam solutionem glos. ibi. scilicet, quod. d. §. cum autem. quatenus dicit de iusta sobole intelligatur, secundum dictinctionem posita min. d. §. si quis rogatus. & sic q̃ nihil noui inducatur in hoc per. d. §. cum autẽ. & ista opinio fuit Azo. & idem tenet Bart. in. d. §. si quis rogatus. & tenẽt etiam Angel. & Ioan. de Imol. qui dicunt istam communem opinionem, & idẽ dicit Alexan. & Decius, in istam partem inclinat in. d. §. cum autem. sed re vera communior est opinio primo posita, quæ fuit. 3. dict. glos. quam etiam dicit verissimam Socin. in. d. l. cum auus. colu. 29. tenet da est opinio Barto. per istam. l. partitarum, quæ declarat verba. d. §. cum autem. dum dicit sine iusta sobole, vt isto casu intelligatur, secundum subiectam materiam, vt etiam naturales comprehendantur, & spurij solùm excludantur, secundum iura antiqua, nam iusta dicitur. i. legitima. l. 3. §. de illo. ff. pro soc. l. si vxor. in princip. ff. de adulter. & naturales filij in excludendo substitutum dicuntur legitimi. vt in dicto. §. si quis rogatus. An autem filij excludant ecclesiam, seu piam causam substituram, videtur dicendum, quòd sic: ex quo excludunt cõiunctum patrum filium testatoris, vt hic habetur & in dict. l. cum auus. & ex quo filium prætulit ecclesiæ continuata affectione censetur voluisse præferre omnem eius posteritatem. tenet Bald. in dict. l. cum acutissimi. columna. 1. & ibi etiam Paul. de Castr. circa finem. & istud teneas quidquidin contrarium tenuerit Barba. in commento. d. l. cum acutissimi. & Iason in dicto. §. cum autem. quorum fundamentis late respondet Socin. in dict. l. cum auus. columna. 19. &. 20. & Decius in dicta. l. generaliter. columna tertia. vide tamen quæ adducit Felin. in capi. ecclesia. S. Mariæ. columna. 38. de constitu. vbi referens cõsilium Ancharra. limitat nisi filij ex hoc non de pauperarentur. Item quid si grauatus ingressus est religionem, an monasterium habeatur loco filij, & sic excludat substitutum Bald. in. d. l. cũ acutissimi. colũ. fina. C. de fideicom. distinguit, an ingrediatur religionem minorum fratrum, qui sunt incapaces hæreditatis, & tunc non excludatur substitutus, si vero ingrediatur aliam religionem capacem excludatur. vide de hoc per Ioannem. Baptist. de. S. Seueri. in repetitio. dict. l. generaliter. §. cũ autem. quæst. 7. & per Socinum in. d. l. cum auus. 9. quæstione. Aduerte etiam, quod in casu huius. l. quando est grauatus restituere alteri filio testatoris, nullo casu excluditur substitutus, vt probatur hoc per casum in authentico. de sanctissi. Episcop. §. sed hoc præsenti. collatio. 9. vbi monasteriũ non facit deficere conditionẽ, de qua ibi quando contendit cum alio monasterio substituto, vt dicit etiam glos. in capit. in præsentia. de probatio. igitur idem erit dicendum, si contendat cum alio filio testatoris substituto, quia non est minoris fauoris, sed similis & fortioris, cum dilectio maior videatur in filijs quos testator cognouit, quam in nepotibus quos non cognouit, & ita in facto consuluit & obtinuit Maria. Socin. vt refert eius filius in dict. lege. cum auus. col. 19. & in. 9. q. ad finem. quod si esset verum esset singulariter notandum, sed caue, quia ista. l. destruit istud dictum: nam

in ea filius erat grauatus restituere fratri suo, & tamen adhuc habet locum ista tacita coniecturata conditio, vt nepotes ex filio præmortuo grauato excludant patruum fisium testatoris. & idem probatur in tex. dict. l. cum auus. vbi patruus non excludit pronepotem nepotis grauati, ideo intellige dictum Socin. quando instituerẽtur filius & grauaref de restituendo vni filio eiusdem grauati, quia tunc alij fratres illius filij, non possent ex coniecturata mente auo care fideicommissum, quia sunt in pari gradu: & sic procedit fundamentum Socini. dum arguit de monasterio, & vbi est expressa voluntas de restituendo vni nepoti cessat coniecturata contra mentẽ expresse. An autem filij adoptiui quos reliquit grauatus excludãt substitutum, dic quòd non, quia esset in potestate grauati adoptando filium excludere substitutum: quod in filio naturali non potest dici, cum non tantum ab eius voluntate, sed à dei dono sibi agnascatur, & quia liberi adoptiui non sunt in consideratione in præiudicium substituti. l. fideicommissum. ff. de condi. & demõst. l. si ita quis. §. fin. ff. de lega. 2. Ange. in dict. §. cum autem. Socinus in dict. l. cum auus. colu. 24. & Decius in dict. §. cum autem. versi. 7. ista lex. & quòd hic dicitur quando reliquit filios: idẽ est quando reliquit nepotes vel pronepotes, seu alios vlteriores descendẽtes, vt probatur in. d. §. cum autẽ. & in. d. l. cum acutissimi. & tradit Socin. in dict. l. cum auus. colu. 17. Procedit etiã ista. l. siue filij sint masculi, siue fœminæ seu nepotes ex fœmina. l. si ita quis. in princ. ff. de testa. tutel. Bar. plenè in. l. 1. C. de ver. signifi. l. 1. C. de condit. insert. Si tamen testator expresserat in conditione qualitatem masculinitatis tunc deficientibus masculis propter fœminas, nõ excluderetur substitutus, vt dicit Bar. in. d. l. cũ auus. 4. q. & eius opinio tenetur cõmuniter, & à nullo reprobatur, vt attestat Socin. in. d. l. cum auus. char. 9. colu. 2. & circa hoc, vide eundẽ Socin. ibi chart. 10. col. 4. cum sequenti. Procedit etiã hæc lex, siue filij sint nati, siue nascituri tẽpore conditionis, secũdũ Rapha. Cuma. in. d. l. cum auus. & videtur de mente Bar. ibi. 3. q. & tenẽt aliqui moderni. in. d. §. cum aũt. prout et Ioan. Bapti. de. S. Seueri. qui late ibi istam quæstio nẽ examinauit, & in hanc sententiã inclinat Socin. in. d. l. cum auus. fol. 9. col. 3. &. 4. & sequenti. & istud videtur tenendum, licet contrariũ tenuerit Ludoui. Roma. cõsil. 370. in proposita consultatione, cui videntur adhærere iasõn, & Decius in. d. §. cum autem. & pro ista opinione Rapha. multũ cõfert ista. l. partitarũ, quæ indistincte excludit substitutum per liberos grauati, si extent & signanter, cum dicitur esto esporque siempre se entiende por derecho, magues el padre, no lo diga paladinamente, q̃ muriendo el vno y dexando fijos q̃ el otro hermano q̃ sinca biuo, no deue heredar lo suyo. Ponderandũ est verbũ semper, & sic intelligit, siue filij sint iam nati, siue nascituri. Nam ista dictio semper importat q̃ idem sit in omni casu, & in omni tempore, vt dicit glos. nota. in verbo, semper in. l. 1. ff. solut. matri. Quid tamen si iste grauatus decedat cũ filijs, qui tamen sunt incapaces, vt quia sunt deportati vel damnati in metallum, an tales filij faciant defecere fideicommissum? dic vt per Bar. in. l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de lega. 1. Aduerte etiam, quia sufficit liberos extare, & si non sint hæredes quia nos sunt adire paternam hæreditatem, vel fuerunt exhæredati, vt in. d. §. cũ quis. de hoc tamen vid. quæ infra statim dicam in glo. quæ incipit, lo deuen auer. Not. etiã q̃ & si filij isti præmature habeantur à minore. 14. annis vt sic potenter, q̃ etiam isti non tantum facient cessare substitutionem fideicommissariã, de qua hic, & in dictis iuribus: sed etiã pupillarem. Bar. in. l. gallus. §. etiam si parente. ff. de lib. & posth. & idem Bar. & aposti. la. in. l. in pupillari. fina. verb. ff. de vulg. & pupil. idem est si talis pupillus relinquat vxorem prægnantem, nam talis posthumus, ex eo faciet cessare pupillarem substitutionem, vt notanter tenet Bal. in. l. neque ei. ff. de adopt. ibi dum dicit. Item si malitia supplet ætatem & acciperet vxorem & concipieret. argum. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. licet tantum ipse loquatur de exin ctione pupillaris substitutionis. Not. etiam istum text. in quantum dicit, dexasse hijos, quia vult q̃ non sufficiat habuisse liberos, si decesserunt ante mortem grauati, vt est casus singularis in. l. ex facto. §. penulti. ff. ad trebell. Requiritur ergo q̃ extent tempore mortis eius & hoc sufficiet, licet postea moriantur. vt excludatur substitutus, vt probatur in. d. §. penul. & habetur in capit. Raynuntius. de test. & in cap. in præsentia. de probatio. l. cum vxori. C. quando dies legat. ced. Item intellige istam. l. in filijs qui nascuntur non filios fruosi, & tendentes ad prodigium: nam illi & si viui nascantur non faciunt deficere conditionem. l. non sunt liberi. ff. de stat. homin. Similiter intellige quando tales filij perfectè nascuntur: nam si in actu nutitatis moriantur puta dum fuit totus extractus præter vnum pedem secus esset. l. quod dicitur. ff. de libe. & posth. l. pe. & ibi Alberi. Bal. & alij. C. de posthu. heredi. instit. Si tamen inciso aliquo perfecto membro nasceret viuus, tũc ille excluderet substitutũ, sicut accidit in eo, qui sine aliquo mẽbro perfecto nasceretur: quia est perfectus homo, vt adducit Socin. post Ioan. de monte si. etre in dict. l. cũ auus. char. penultim. column. 2. intellige etiam de nato ex pertu qui viuere posset. secus si sit quinque vel sex mensium quia non est perfecte natus vt in. d. l. pen. Socinus vbi supra vbi refert se in hoc cõsimilis. vide etiã super his de iure regni. l. 33. tauri. quæ est lex notabilis. In nou. recõ. est. l. 2. tit. 8. li. 5.

Quæst. 3.

Quæst. 4.

a ¶ *Los bienes de su padre.* Ex hoc verbo patet quòd loquitur ista. l. in substitutione fideicommissaria, quia non sequitur additione vel immixtione non dicerentur bona patris qui fuit grauatus, sed primi testatoris qui grauauit. argumento. l. post aditam. C. de impuber. & alijs subtilit. ex quo videtur inferri quòd ista. l. & similes non procederent in substitutione directa vulgari, & ita dicit Albericus in dicta. l. generaliter. §. cum autem. vbi glos. in verbo. substituit. videtur hoc velle, & hanc dicit esse communem opinionem Socinus in dicta. l. cum auus. columna septima. vbi etiam notabiliter dicit hoc debere intelligi & limitari, nisi essemus in casu in quo institutus filius transmitteret ius adeundi ad nepotes: nam licet alias sit magna dubitatio nun quid ille qui admittitur ex vulgari substitutione excludat illum qui venit per ius adeundi transmissum, de quo per Barto. & doctores in. l. prima. ff. de vulg. & pupilla. tamen in hoc casu indubitanter, secundum eum substitutus excluderetur per text. in. l. vnica. C. de his quæ ant. apert. tab. & argumento tex. in. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. Limitat etiam Socinus istam communem opinionem, quando vulgaris substitutio esset iuncta cum compendiosa, vt si dixit testator quandocunque decesserit, nam cum in compendiosa contineatur vulgaris, secundum doctrinam Barto. communiter approbatam in. l. centurio. columna decima. versicul. quæro vtrum substitutio compendiosa facta. &. ff. de vulga. & pupillia. & in. l. precibus. C. de impube. & alijs substitu. quia sicut in fideicommissaria, quam etiam amplectitur compendiosa intelligitur tacita conditio, si decesserit sine liberis, vt hic & in dicta. l. cum auus. pariter idem est dicendum de vulgari substitutione in compendiosa comprehensia, vt æqualis fiat determinatio. argumento. l. iam hi ciure. ff. de vulg. & pupill. l. quanuis. C. de impuber. & alijs. Contra istum tamen dictum Socini consuluit Decius consil. 416. in testamento illustris & magnifici domini capitanei. &c. motus inter cætera ex eo quod licet sit verum quod à principio & potentialiter substitutio compẽdiosa applicari possit ad vulgarem vel fideicommissariam, secundum quod casus occurrit, si tamen talis compendiosa resoluta sit in vulgarem vel fideicommissariam de tali vulgari, vel fideicommissaria, in qua compendiosa resoluitur iudicari debet tanquam de vulgari vel fideicommissaria simpliciter & absolute ex notat. per Bar. in. l. heredes mei. §. cum ita. ff. ad trebel. & sequitur Alex. consi. 1. perspectis verbis eis. col. fi. volu. 1. Si ergo occurreret casus de vulgari iudicaretur simpliciter & absolute, secundũ eum, & sic quod non subintelligeretur in ea talis tacita conditio si decesserit sine liberis, & ita fiat comprehensio, quòd vtraque substitutio cõseruetur in statu suo, & vtraque propriam naturam retineat, quia illa determinatio quæ æqualiter debet fieri respicit illud quòd exprimitur & non videtur habere locum in eo quod tacitè intelligitur prout est dicta conditio liberorum, de qua nihil fuit dictum, ad ducit etiam alia quæ videas per eum, & ista. l. partitarum satisfacit pro ista parte quam tenuit Decius. Nam videtur loqui in compendiosa substitutione in quantum dicitur, que el que muriere primeramente, & quòd fuerit facta hoc casu substitutio per verbum commune, sicut & de verbo succedat, dicit Barto. in. l. centurio. colu. fina. ff. de vulga. & pupilla. hæreditare enim tantum est dicere quantum succedere, vt in. l. nihil aliud est hæreditas. ff. de verbo. signifi. & tamen. l. ista vult quod vt conditio liberorum subintelligatur, quod fucedant ex fideicommissaria, vt dixi in principio, & patet etiã ex alijs verbis istius. l. infertius positis ex quibus constat bona paterna iam fuisse filij grauati, & sic q̃ iam erat factum suum patrimonium, per additionem seu immixtionem. l. sed si plures. §. filio. ff. de vulga. & pupilla. & institura. de hæred. qualit. & differen. in princ. Pro opinione tamen Sonin. multum vrget coniectura pietatis & parentis affectio præsumpta, quæ fuit originarium motiuum harum dispositionum, & q̃ quis præponere voluit extraneum suæ posteritati quæ ratio ita milita, t, si succedatur ex vulgari, sicut si fideicommissaria, & pro ista parte potest induci ista. l. partitarum, neque obstarent verba supra ponderata: nam etiam ante additionem vel immixtionem bona patris dicuntur filij. l. in suis. ff. de libe. & posthu. l. 21. supra titulo primo. & multum interest ad coniecturandam istam voluntatem defuncti: an facta fuerit substitutio per verba compendiosa: an solum per verba directa, importantia tantum vulgarem

Universidad de Deusto
Biblioteca

substitutione & sic q̃ debeat esse diuersitatis inter vnũ casum & alliũ & attenta ista æquitate, & testatoris affectione potius inclinarem in opinionem Socin. tu cogita. quia passus est certe dubius, quid autem sit dicendum in substitutione pupillari. vide late Socin. in. d. l. cum auus. col. 7. & 8. & 9. Cuius resolutio videtur quòd pupillaris substitutio non firmatur suscepti one liberorũ prout dixit Bartol. in dicta. l. in pupillari. ff. d vulga. & pupilla. neq; etiam potest dici, q̃ substitutio pupillaris rũpit naturitate posthumi, prout est magis communis conclusio. in dict. l. in pupillari. sed bene verũ est & potest dici quòd expiret mortuo pupillo cum filijs. argu. d. l. cum auus. quid autem si testator duobus pupillis filijs substituerat pupillariter per adiectionem nominis collectiui & primus decessit pubes relictis filijs, & postea decessit impubes alius, an filij puberis excludãt extraneum ab hæreditate impuberis? vid. Bal. q̃ sic in. l. pe. col. 1. C. d impuber. & alijs substi. & Alexan. in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad trebell.

heredero. E esto es porque siempre se ẽtiende por derecho [a], maguer el padre non lo diga paladinamente, que muriendo el vno, e dexando fijos, que el otro hermano que finca biuo, non deue heredar lo suyo, mas los fijos del muerto lo deuen auer [b]. Pero si muriesse sin fijos, estonce el otro hermano [c] heredaria lo suyo, assi como el padre ouiesse puesto. Mas si el que faze el testamento establesciesse a dos omes estraños [b] por

10 a ¶ *Siempre se entiende por derecho.* Nota hoc verbum, nam ex eo tollitur magnum dubium quod est inter docto. in. d. l. cum auus. An illud q̃ ibi & hic disponitur, sit fictio legis, vel an sit præsumptio iuris: nam Raphae. Cuma. ibi vult, q̃ sit fictio eo q̃ fingãt scriptum vltra id q̃ apparet. Paul. vero de cast. dicit, q̃ sit præsumptio & rationes pro vtraque parte discutit late ibi Socinus. col. 30. & 31. & 32. effectus est magnus, nam si esset fictio non admitteretur probatio in contrarium, secus tamen esset si esset præsumptio iuris tantũ, & non præsumptio iuris & de iure. & q̃ sit præsumptio iuris tantum tenet Iacob. Butri. Cynus, Bal. in. d. l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & sic admittetur probatio in contrarium per coniecturas vel alias: tene ergo menti istã l. partitarum, quæ disponit q̃ hic sit iuris præsumptio seu tacita condicio à iure subintellecta nõ fictio: nã si voluerat q̃ esset fictio non dixerat. entiendese por el derecho, maguer el padre no lo diga, sed dixerat ius fingit fuisse dictum, sed quia, pcedit ex coniectura pietatis ideo dicit, entiendese por derecho.

11 b ¶ *Lo deuen auer.* Quid si nolunt & repudient, an erit locus substitutoi? Alberic. mouet istam quæstionem in. d. l. generaliter. §. cũ autẽ. C. de instit. & substitu. & refert opinionem quorũdã dicentiũ q̃ sufficit liberos extare, licet nõ succedãt, vt excludãt substitutũ arg. l. filius familias. §. cum quis. ff. de lega. 1. & l. ex facto. §. fi. & ibi notatur. ff. ad trebell. & in. l. lutius. ff. de hæredi. instit. l. cum pater. §. volo. de lega. 2. Sed in contrarium dicit. q̃ videtur tex. in. §. si vero testamentum. instit. de succes. liber. & quia negare nõ possumus extitisse fideicommissum conditionale, licet defecndentes ex priuilegio isto substitutũ excludant, vt in. d. §. cum autem, cum dicit liberis eam excludentibus ergo alij de tali priuilegio non opponent, nisi ipsi. l. qui liberis. §. fin. ff. de bonor. poss. secundum tabul. alij verò dicunt secundum eum q̃ aliud est quando conditio expressa apponitur ab homine, & tunc sufficiat liberos extare, vt excludatur substitutus: aliud quãdo à legẽ sub intelligitur. nam tunc oportet eos hæredes esse per. d. §. cum autem. alias cessaret ratio quæ monet coniecturam, de qua in. d. §. cum aũt. & in. d. l. cum acutissimi. & in hac resident Alberi. in. d. §. cum autem. cui us opinioni adhærere videtur Socin. in. d. l. cum auus. char. 8. col. 2. & Ia. in. d. §. cum autem. col. pe. & vid. in hoc Socin. consil. 182. volu. 2. incipit licet filia fœmina.

12 c ¶ *El otro hermano.* Quid si decessit iste frater fideicommissarius anteq̃ grauatus, an transmittat ius petendi fideicõmissum ad hæredes. Paul. de castr. in. d. l. cum auus. in fi. dicit q̃ non, ex quo istud fideicõmissum erat conditionale, licet conditio esset tacite subintellecta, & sit conditio legalis, quia tamen non est necessaria, imò prouenit ex coniecturata mente defuncti, ita q̃ eam testator tollere potest, si vult iudicatur conditio non necessaria, & sic dicit cessare qd habetur in. l. condiones quæ extinfec°. ff. de condit. & demonst. Tu vero dic q̃ ista quæstio est faciliꝰ, ex quo hic interuenit conditio ex præsta à testatore. l. cum moreretur. l. dies incertus. ff. de condit. & demonst. & sic nõ conueniunt propriè verba Paul. de cast. dictum tamen est verum.

d ¶ *Dos omes estraños.* Approbat glossl. l. cum acutissimi. C. de fideicom. & d. §. cum autem. quæ sunt communiter approbat. cessant enim in extraneo rationes, quæ sunt in filio & eius liberis: coniectura, scilicet pietatis & sanguinis, de qua in. d. l. cum auus. & etiam euitatio absurditatis in testãte ne videatur alienas successiões suis præponere. Quid autẽ si filius & extraneus essent instituti. & de restituendo post mortẽ grauati, an in persona filij subintelligatur tacita cõditio? Socin. tradit istam quæstionem in dict. l. cũ auus. char. 6. colum. 2. ver sicn. 7. infertur & est pulchra quæstio. & refertibi Cuma

sus herederos, so tal condicion: que el q̃ muriesse primero, q̃ el otro q̃ heredasse sus bienes, maguer q̃ este q̃ muriesse primero, dexasse fijos: nõ heredarian ellos estos bienes atales, mas el otro a quien estableseio el testador por su heredero.

¶ *Ley. XI. Como el padre non deue poner condiciõ ninguna en la legitima, que dexa a su fijo.*

Libremente [c], e sin ningund agrauiamiento, e sin ningunum arguentem, quod nõ intelligatur tunc ista condicio, licet in fine relinquat sub dubio, dicens æquitatem suadere contrariam opinionẽ Socin. ibi post Ioan. Baptist. de. S. seueri. in. d. §. cum autẽ. & in. l. in testamento. C. de testa. milit. tenet q̃ in persona filij subintelligatur, vi. ibi per eum, & pro ista opinione satisfacit ista. l. partitarum. dum in hoc versi. ponit hæc verba, dos omes estraños, quasi secus velit esse quando non ambo essent extranei.

¶ *Lex. XI.*

1 a Non potest testator filijs apponere conditionem in legitima. In eo tamen quod est plus ei iure institutionis relictum, potest apponi conditio potestatiua. Casualis autem vel mixta nequaquam, sed habetur pro non appositа. ff. d. Habuit originem à. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testamento.

c ¶ *Libremente.* Non ergo poterit à parente filio relinqui legitima, vt cõ penset cum debito, ad quod filio tenebatur, veluti dotis materna, vel aliãs, vt in specie not. Cynus, & etiam Bal. in fi. in. l. 2. C. d iur. dot. Et quid si pater relinquat filiæ iure institutionis aliqua bona vel quantitatem pro legitima & dote materna & bona non sufficiant ad solutionem dotis & legitimæ vid. notabile consilium Socin. 2. volu. consilio. 225. diligentissime & subtiliter. vbi etiam vide, an acceptando hoc filia sibi præiudicet, & quæ habentur in. d. consil. Adde ad dicta Roderic. Suarez in. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testa. 7. ampliatione vbi vid. de hoc & quid si filius in stituatur in sua legitima & iubetur restituere titio, qui recusans adire & restituere compellitur à iudice: an tunc habeat locum ista. l. vt adhuc reiecto grauamine consequatur, & reiecta legitima? Paul. de cast. dicit, q̃ non imò tunc limitabitur ista. l. & similes per tex. quem ipse ad hoc ita intelligit in. l. ita tamen. §. si patronus. ff. ad trebell. vbi Roman. dicit hoc esse nouissimũ dictum, sed Alex. ibi reprobat istum intellectum, & dicit esse contra tex. in. l. pe. §. si patronus. ff. de bon. liber. vid. ibi per eum cuius dicta satis placent. Si tamen filius sic grauatus recusans adire, adiret & restitueret: tunc videtur, q̃ cum agnouerit iudicium defuncti in õpositi re petere legitimam per tex. in. d. l. pe. §. si patronus. & videtur de mente Alex. vbi supra. An autem grauamen quod per illas. ll. recnicitur in persona filij de legitima reijciatur etiã in persona eius in quẽ filius transmisit ius ad eundi? istam quæstionem tractat Soci. consil. 116. vol. 2. incipit non potest negari. col. 7. neque memini alibi me legisse vbi concludit, q̃ non per pulchra verba. vid. ibi per eum: & in materia quod ipse ibidem dicit. col. penult. verſic. 6. & vltimo. Aduerte etiam quia si pater ex facultate regia posset grauare filios in legitima iuxta ea quæ tradit Roderi. Suarez in. d. sua eleganti repetitio. l. quoniam in prioribus. 18. limitatione: & in lectu. l. fori. consequenti. in secunda limitatione, adhuc debet constare de voluntate expressa patris volentis grauare, & quòd in dubio potius coniecturare debemus grauare no luisse, ad quod bene facit, quòd dicit Oldral. consil. 28. visa donatione vbi consuluit, quòd si pater dat aliquid filio in vita, cum onere restitutionis. & postea in testamento aliquid sibi legat iure institutionis, & vult illum esse contentum cum eo, & cum eo quod sibi donauit in vita, quòd videtur propter hoc remittere onus restitutionis appositum in donatione, quod est bene notandũ, neq; dicit obstare consuetudinem loci, ex qua permittitur grauare in legitima, quia locum habet secundum eum, quando de expressa voluntate testatoris appareat aliàs stabitur iuri communi. l. 2. C. de noxa. cap. cum dilectus. de consuetu. & teneas semper menti ad istas regias facultates, ex quibus permittuntur

mittuntur fieri maioriæ in vnum ex filijs, licet alij grauentur in legitima dummodo eis relinquantur alimenta prout est de forma dictarum facultatem regaliũ, quod debes intelligere dũ tamen id quod relinquitur filijs pro alimentis, relinquatur eis in proprietate ita q̃ iudicetur suum proprium, patrimonium non subiacens regulis alimentorum & ita erit transmissibile ad hæredes, aut volunt hispani doct. nostri doctor de Pala. Rube. in repeti. c. per vestras. in text. colũ. 250. Roderic. Suarez. vbi suprà ĩ. d. secunda limitatione illius. l. fori. sub repetione. l. quoniam in prioribus. fol. 62. & 63. licet contrarium voluit Bal. in. l. i. §. ius naturale. circa. ii. ff. de iusti. & iur. qui tamen loquitur in casu in quo per statutũ tollitur legitima non tamen vbi minuitur saluis alimẽtis, & sic nõ rectè potest allegari in contrarium quia de mẽte principis in istis facultatibus maioriæ nõ est in totum tollere legitimã sed tãtũ minuere, inter quæ lõge interest vt patet ex nota. per Paul. de Castr. in. d. l. quoniam in prioribus. vers. item quæritur. & q̃ istæ facultates regiæ sic debeant intelligi, vt non tollant, sed minuant legitimam confert notabile dictum Bald. in. l. cum lege. C. de episco. & cler. vbi loquitur in terminis quando statutũ ratione primogeniti excludit secũdo genitum. & si pr̃se habeat seuere contra alios filios vel filias in taxatione talis legitimæ sic diminutæ pro sustentatione filiorum & cõtra pietatis officiũ: tunc iudex in hoc succurrere debet, & bono arbitrio taxare & moderare potest iuxta qualitatem personarum & patrimonij quantitatem, & alias circunstantias sicut & ego pluries ĩ ieri vidi in regali auditorio, nam cum pater valde enormiter, & contra boni viri arbitrium minuit occasione talis facultatis legitimas filiorum, idem est ac si in totum tolleret, vt adducit Soci. consi. 150. volum. 1. co. 5. & Domini de Rot. decisio. 78. in nouis, in princi. 2. colu. & tenebitur pater ita prouidere alijs filijs, licet ipsi habeant aliunde vnde possent alimentari cum principis intentio non sit in totum tollere, sed diminuere legitimam: & sic cessat quod in contrarium sentit Abb. in. c. raynuntius. de testa. vlti. nota. an autẽ filius contra quem fuit impetrata facultas, vt possit sibi diminui legitima poterit isto iure vti contra patrem fuum diminuendo patri legitimam. Bald. dicit quòd non in. l. fi. verſi. pone princeps. C. de fruc. & liti. expen. cætera ad istam materiam pertinentia. vid. late per Roderi. Suarez. in. d. sua repet. l. quoniam in prioribus, & per Guil. Bene. vbi ponit. 10. limitationes in repe. capituli Raynũtius. de test. f. 352. col. 4. & fo. sequenti est super verbo reliquit, quibus adde quid dicẽdum sit in milite an ex directa militari (de qua in. l. centurio. ff. de vulg. & pupil. & l. precibus. C. de impub. & alijs substitu. & in. l. in testamento. C. de testa. mili.) possit priuare filium legitima, quæ dicam in. l. 12. incipit compendiosa, infra titul. 1. Adde etiam q̃ substituere filio vulgariter non reputatur grauamen, vt in specie dicit Paul. de Castr. in fi. d. l. quoniam in prioribus. per. l. si posthumus. §. quod vulgo. ff. de vul. vbi etiam Alex. quem vide.

Quæst. 5.

Quæst. 6.

Quæst. 1.

Quæst. 3.

Quæst. 4.

2 a ¶ *Condition.* Sed cum substitutio dicatur conditionalis in institutio, vt in. l. cohæredi. §. coliares. ff. de vulga. & pupil. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad. l. falcid. si filius substituatur vulgariter, vel compendiose & a primo gradu sit præteritus, an videatur institutus reiecta conditione in quam fuit facta substitutio? & videtur quòd sic per. l. si filius familias substituatur. ff. de hære. instit. & . l. si pater filium. & . l. ex facto. §. lutius. ff. de vulga. & pupil. & per. d. l. quoniam in prioribus. & per istam. l. & videtur fuisse de mente Roder. Suarez. in. d. l. quoniam in prioribus, in. 15. limitatione, & expressius habetur per Alexand. in. l. si pater impuberes. ff. de vulga. & pupil. super glo. in verbo substituit & probari etiam videtur in. l. scimus. §. cum autẽ. C. de inofficio. testamen. & sic si alter filius sit institutus in primo gradu & ei sit datus substitutus vulgariter vel pupillariter, vel compendiose alter filius talis filius substitutus reiecta conditione concurret cum instituto quod est tenendum menti, quia non ita declarat Roder. vbi supra, sed aduerte quia neque Alexand. nec Roderic. faciunt mentionem de Oldrald. consil. 171. thematale est titius filium. column. 3. verſic. sed queritur, vbi vult oppositum loquens in casu suo in filio substituto pupillariter qui fuit ætate præcedenti gradu præteritus, & dicit non obstare. d. l. quoniam in prioribus. neq; d. §. cum autem. quod ostendit, quia dict. l. quoniam in prioribus. commemorat. l. omnimodo. eiusdem tituli. at dict. §. cum autem, & l. sancimus. commemorat vtranque, ergo oportet quod anbæ intelligantur eo casu quo loquitur. l. omnimodo. ad cuius interpretationem factæ sunt, & authen. de filijs ant. dota. instru. natis. collat. Sed. l. omnimodo. circa præteritos filios nihil immutat, vt ibi dicitur in text. ergo. & c. item. l. omnimodo. inuenit petitionem supplementi, & circa illud versatur intentio illarum triũ. ll. & hoc nomẽ supplementum dicit duo vnũ præexistens aliud ei accedens sine prioris tamen interitu. argumen. l. fi. ff. de diuers. & tempora. præscrip. l. pomponius. §. cum quis. ff. de acquir. pos. item hoc supplementum sit dupliciter, vere scilicet, per accessionem quantitatis, ad quantitatem vel speciem, vel speciei ad quantitatem, vel speciem vt loquitur. l. omnimodo. & interpretabitur per amotionem conditionis adiectæ institutioni factę ex legitima vel modi, vel dilationis, vel alterius cuiuscunque grauaminis capiendi, tamen modus non mutatur, sed repræsentatur. argu. l. hæreditas. ff. de hære. institu. vnde si quis aduertat ad. l. scimus. §. cum autem. legitima quæ ibi repræsentatur non expectata die vniuersali fideicommisso adiecta, non capitur iure directo, sed iure fideicommissi, & per restitutionem de manu hæredis faciendam, vt ibi dicit litera dum subdit quartæ quidem partis restitutio, &c. & sic non mutatur capiendi modus neque primus interimitur, sed in proposito per amotionem conditionis adiectæ pupillari substitutioni non solum succedendi modus repræsentatur, sed gradus ipse perimitur. l. fina. §. secundo. ibi sed si extiterit conditio. ff. de vulgar. & pupilla. vt hæc & alia in isto proposito adducit Oldrald. vbi supra, confirmatur hoc quia illud quod dicitur quòd testamentum potest incipere à tacita vulgari contenta in expressa pupillari, & si filius succedat ex tali tacita vulgari satis dicitur institutus, vt probatur in. l. si pater filium. & ibi Bartol. ff. de vulga. & pupilla. tamen hoc procedit secundum terminos dict. l. si pater filium. scilicet, quando filius nascitur qui fuit filio iam nato substitutus inuenit tempore quo nascitur purificatam conditionem sub qua est substitutus, quia tunc non potest dici præteritus per. l. cum posthumus. ff. de liber. & posthum. non ergo procedet quando filius aliquo tempore reperietur præteritus à primo gradu conditione non purificata. Sed quicquid dicat Oldrald. qui in hoc adhæret dictis anciquorum in quæstione illa, an conditio casualis vel mixta sub qua filius fuit substitutus reijciatur de legitima. iuxta nota. per docto. in. l. si pater. C. de institutio. & substitutio. & in. l. suus quoque. in principio. ff. de hæred. institu. & in dicta. l. quoniam in prioribus. pro eo quod prius dixi, videtur casus in dicto. §. cum autem. ex cuius decisione infertur quod cum hodie legitima debet relinqui filio, ratione institutionis. secundum iura autẽticorum & istarum. ll. partitarum. si filius substituatur in euentum alicuius conditionis alteri hæredi institutio reiecta conditione concurrere debet cum instituto prout habeturin. d. §. cum autem.

b ¶ *El fijo.* Idem dicin nepote, vel pronepote primum locum obtinente, vt probatur in dicta. l. omnimodo. & dicta. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testamen. vbi vid. Roderi. quarta ampliatione, & idem dic de ascendentibus & patronis, & etiam in fratribus quando turpis persona hæres instituitur ab eo, nam isti etiam non possunt grauari in legitima. vt dicit glossl. nota. in autentica. de hæredib. & falcid. §. si vero expressum. coila. prima. in glossl. prima. l. panthonius. §. fina. ff. si quis à paren. fuer. manu. vide etiam per Roderic. in dicta. l. quoniam in prioribus. 16. ampliatione, & probatur optimè in. l. 6. in ordina. tauri.

3 In nouarec. est. l. 1. tit. 8. li. br. 5.

c ¶ *Que es en poder.* Probatur ergo hic quod in legitima quæcunque conditio potestatiua etiam si sit facilis reijcitur de legitima sustentatur vero in residuo vltra legitimã, vnde & illa conditio si volet reijcitur de legitima vt hic, tenet Bald. in dicta. l. quoniam in prioribus. Ioannes de Imol. in. l. fina. ff. de conditio. instit. & in. l. iam dubitari. columna septima. ff. de hæredi. instituen. & Roderic. in. d. l. quoniam in prioribus. §. &. 6. ampliatione.

4 5

d ¶ *No empecen al fijo.* De hoc vid. Roder. vbi suprà secunda ampliatione. qui leget istam intelligit quando solus iste filius erat hæres institutus ne obster. l. scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testa. cui adde Paul. de Castr. in. l. suus quoque. in principio. c. 1. a. ff. de hæred. instit. vbi in isto casu quæritr eiecta conditione de legitima quid erit de residuo, & respondet quod si non habebat cohæredem vel substitu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vam totum sibi accrescit: quoniam in omnem euentum est illud habiturus siue deficiat conditio siue non, si tamen haberet cohæredem, vel substitutum spectabitur euentus conditionis quæ si non existat illud residuum perueniet ad cohæredem vel substitutum, si tamē existat accresci sibi sine noua additiõe sicut videmus in eo qui est substitut[a] partim[a] pure ptim sub conditione, vt ff. de hære. instit. l. si liber homo. §. titius ex semisse. & licet Rode. Suarez, post multa ita velit intelligi istam. l. partitæ. semp tamē visus est remanere cũ aliquo scrupulo erga intellectum verũ huius. l. subdẽs se nõ determinate asserere, sed vt peritiori daret occasionẽ, aut probandi aut corrigendi dicens hoc esse magnæ importantiæ in practica, ego vero, licet impetitus, cogitabam istum intellectum non conuenire huic. l. partitarum: tum quia diuinatorius cum in hac. l. nulla mentio fit quôd habuerit filius cohæredem, vel substitutum, vel quod non habuerit, tum etiam quia ista l. iuxta. l. fuus quoque. & alias leges iuris communis facit differẽtiam an filius instituatur sub conditione potestatiua, an sub casuali, vel mixta vt primo casu reiecta conditione potestatiua de legitima, iuxta dictam. l. quoniam in prioribus. & istam. l. teneat institutio conditionalis in residuo, & expectetur conditio. Secundo verò casu non solum reijciatur conditio de legitima, sed neque etiam respectu residui expectetur, & si tota ista lex intelligi deberet quando non fuit datus cohæres, vel substitutus dicendum esset nullam in vtraque conditione faciendam esse differentiam, quia vtroque casu non esset expectandus conditionis euentus cum in omnem euentum illud esset habiturus. restat ergo quod vt ista differentia inter conditionem potestatiuam, & inter casualem vel mixtam possit hic applicari de necessitate debemus intelligere quod fuerit datus in ista. l. substitutus, vel cohæres & tunc versatur labor in respondendo ad dictam. l. scimus. §. cum autem. vbi habetur quod in residuo vltra legitimam non reijcitur conditio casualis, vel mixta. fortè posset non Improbabiliter dici quòd cum ille. §. cum autem. quatenus innuit, quòd legitima posfit filio relinqui titulo fideicommissi, sicut & aliæ. ll. illius tituli dispoſuerunt, vt habetur in. l. omnimodo. eodem titulo. sit correctus per ius authenticorum ex mente docto. ibi cum legitima hodie relinqui debeat titulo institutionis, vt in authen. vt cum de appella. cognos. §. aliud quoque capitulum. colla. octaua. & in. l. 5. titulo octauo. infra eadem partita. per quæ iura reditur ad antiquas. ll. secundum quas filius institui non poterat sub conditione casuali, vel mixta, & licèt. d. §. cum autem. sit incorrectus, quatenus etiam disponit quod conditio casualis, vel mixta reijciatur de legitima, & testamentum teneat, vt in. l. 9. supra eo. & ibi dixi tamẽ nõ potest negari quin in legitima, simul & in residuo legitimæ pater hodie non possit filium instituere sub conditione casuali vel mixta sicut erat per. ll. antiquas ante. ll. C. si ergo institutio peccet in forma, vt si fiat sub conditione casuali, vel mixta reiecta conditione tenebit testamentum, & euentus talis conditionis etiam dato cohærede, vel substituto non expectabitur, & quod per. d. ll. antiquas disponebatur, vt filius taliter institutus posset dicere testamentum nullum hodie per istas. ll. partitarũ, licèt hoc non possit dicere & testamentum teneat: tamen dicere poterit filius conditionem talem sibi non potuisse apponi, & eius euentum nulla tenus esse expectandum. oportet ergo patrem esse cautum, vt filium instituat in legitima. vel parte legitimæ pure non sub conditione casuali, vel mixta, vel in residuo instituat allum, vel si instituat filium in omnibus bonis grauet, si velit vt alteri restituat residuum pure, vel sub cõditione, & similiter poterit filiũ instituere in legitima, & in residuo sub cõditiõe, casuali vel mixtadato sibi cohærede: vel substituto, vt hæc omnia probantur in. d. l. 5. titu. 8. infra ea. parti. si autem filium institueret sub conditione casuali vel mixta, tam in residuo quam in legitima, vel simpliciter, tunc procederet huius. l. dispositio etiam dato sibi cohærede, vel substituto, & forte idem esset dicendum attentis ll. iuris communis, & sic quòd non procedant dicta Paul. de Castro. in. d. l. suus quoq;. & Cin. in. l. si pater. C. de instit. & substitu. & sic q̃ in hoc. l. ista partitarum, non corrigat ius commune, sed declaret. nam supposito q̃ talis conditio reijcitur de legitima & testamẽtum tenet secundũ Bart. & docto. vt di xi in dict. l. 9. supra eo. erat necessaria declaratio quid erat faciẽdum de residuo q̃d non repetitur declaratum & iure communi, & ista. l. partitæ declarat. neque obstabit. l. si te solũ. & l. si quis ita scripserit. ff. de hæredi. instit. quia loquuntur in casu in quo nullum peccatum fuit in forma institutionis, & ibi etiam extraneus est ille qui instituitur non filius, vt hoc casu. Præterea & in istis legibus. & in dict. l. si liber homo. §. titius. in institutio fuit pro parte pura & in parte conditionalis: & nullum, vt dixi fuit peccatũ in forma: in institutione verò filij aliter sit etiam de iure communi dicendum quod ista. l. partitarum optimè declarat. in conditione vero potestatiua recte distinguitur habuerit filius in residuo legitimæ cohæredem vel substitutum, vel non: quia institutio nõ peccat in forma, & in tali conditione loquitur Ioann. de Imo. relatus à Rode. in. l. iam dubitari. 7. col. ff. de hæred. instit. versic. & hæc opinio tutior videtur intelligendo eam sane, &c. & non in conditione casuali, vel mixta. confirmatur ista autoritate insignis docto. Anto. de Bur. consi. 69. incipit visis actis & iuribus, vbi vult q̃. d. §. cum autem. nihil de iure antiquo immutet quando filius haberet iure institutionis. cum ergo per. ll. antiquas filius institutus sub cõditione casuali vel mixta habebat totã hæreditatẽ, neq; curabat in aliquo de talibus cõditionibus etiã in residuo vltra legitimã etiã si daretur sibi cohæres, vel substitutus, idẽ erit etiam hodie dicendũ, nec obstabit. §. cum autem. qui loquitur secundõ iura. C. secundum quæ sufficiebat quoquo relicti titulo legitimam filio relinqui absq; honorabili titulo institutionis, & videtur ad confirmationem prædictorum. quòd hæc. l. approbare voluit opinionem Oldrad. in. d. l. quoniam in prioribus. quam ibi refert Alber. colu. 1. ver. vel posses dicere. quatenus dicit quod etiam si filius instituatur sub conditione casuali, vel mixta in legitima, & vltra legitimam quod vt legitima manere debeat in tegra filio, tales conditiones remouentur seu habentur pro non appositis.

¶ *Ley. XII.*

Vno hærede in parte pure, alio in alia sub posibili conditione instituatis, primò institutus potest statim per mortem testantis suam partem agnoscere, alius autem non donec conditio impleatur. h. d.

a ¶ *Si el testador.* Adde ad istam. l. 1. si liber homo. §. si ita scriptum. ff. de hære. institu. 1

b ¶ *Que puede ser.* Dic vt suprà eodem. l. prima. 2

c ¶ *Non puede entrar.* Adde. l. si is qui hæres. ff. de acqui. hæred. & limita, vt in. l. si quis instituatur. ff. de hæred. instit. in princ. & in. §. 1. & 2. §. si sub conditione. ff. de bono. poss. secundum tabul. 3

d ¶ *Cumplida.* Et si tempus non sit adiectum quando conditio impleri debeat parebo conditioni quandiu voluero secundum Azo. C. de condit. infert. in summa. columna secunda. versicul. & si quidem. vbi respondet ad. l. hæc conditio. quæ contradicere videtur. ff. de condi. & demonstra. adde Bald. in. l. si pater. columna fina. C. de institu. & substitu. ver. 5. quæritur. si vero tempus sit adiectum, infra illud tẽpus parere debeo & computatur tempus à die aditæ hæreditatis non autem à morte testatoris, vt. ff. de condit. & demonstrat. l. si in diem. 4

¶ *Lex. XIII.*

Pluribus conditionibus coniunctim appositis hæredi omnes adimpleri debent, alias testamentum erit inualidum, sed si disiunctiuè ponantur sufficit vnam impleri. h. d.

1 a ¶ *Tales condiciones.* Ex hoc sume quod conditiones plures debent esse tendentes ad diuersa implementa & diuersum finem attenta mẽte testatoris qui vtrũq; conditionem voluit adimpleri, nec eius mens & intentio verificatur vna tantum conditione impleta secus nanq; esset si plures conditiones etiam copulatiue positæ tenderent ad vnum finem & qualibet earũ impleta verificaretur & impleretur quod ex earum implemento præteriebat testator nam tunc sufficeret, cuiuslibet earum implemẽtũ veluti, si testator dicat si ille mortuus sit sine liberis & presbiter fuerit talis sit hæres, vel talem substituo nam tũc cum mens testatoris fuerit prouidere de substituto, propter carentiam liberorum quæ ita inducit ex presbyteratu sicut ex morte sine liberis sufficeret conditionẽ psbyteratus extare vt latè consuluit Alex. consil. 100. volu. 4. incipien. Visa parte testamenti, &c. tali enim casu in effectu ex mẽte testatoris ambæ conditiones sunt purificatæ, & quod hic dicitur in institutione inter dicas in substitutione, si plures conditiones in ea copulatiue ponantur cum & substitutio sit secunda institutio, & ita in substitutione consuluit Petr. de Anchara. consi. 266. incipi. ille magister Gerardus, & Ludo. Roma. consi 131. prima dubitatio, &c. & consil. 138. noua superuenit. Decius consi. 89. & consi. 417. visis cõsiliis clarissimorum docto. &c.

2 b ¶ *Esta palabra.* E. Et an substitutio vulgaris facta duob[b] copulatiue habeat locum in personam vnius vel intelligatur in persona vtriusq;. vi. Bar. & Dec. in. l. quanuis. C. de impub. & aliis substi. & adde ad ista. l. 1. 24. & ibi dixitit. 11. 5. parti. si tamen non esset vna institutio sub duabus conditionibus copulatiue positis, fed fi r t duæ vel plures institutiones eiusdem personæ eodem contextu factæ tunc purificabitur institutio ex ista conditione q̃ prius euenerit, vt in. d. l. si plures. ff. de cõdit. institu. si verò ex interuallo facta fuerit. secunda institutio in eadem portione sub diuersa conditione, tunc videtur recessum à prima & purificabitur existente conditione secundo loco posita. l. quod traditum. & l. non adea. ff. de condit. & demonstra. secundum Paul. de Cast. in. d. l. si plures. gl. tamen ibi, & Bar. volunt q̃ fiat hoc vltimo casu differentia inter legata, & institutiones. vi. ibi, & in opinionẽ glo. & Bar. inclinat Ioan. Fab. in. §. si plures. inst. de hære. instit.

3 c ¶ *Alguna della.* Sufficit enim aduertitam disiunctiuæ alterã esse veram, vt hic, & in. l. si hæredi plures. ff. eod. & in. §. si plures. institu. de hæred. institu. quod limita nisi allud esset de mente testantis. vt. in. l. generaliter. in princ. C. de instit. & substitu. cuius. l. dispositio, an procederet, si daretur capacitas in instituto. vid. per Roder. sua. allega. 27. vbi latè conatur probare q̃ non, & de illius. l. intellectu. vltra docto. ibi, vid. elegans consilium Soci. 5. volu. primo.

d ¶ *Qualquier delles cumple.* Et sic habes hic, & in. l. 2. §. fi. ff. eo. quòd vna pluralitas geminat plures singularitates, vbi pluralitas respicit plures & varios effectus in singulis subiectorum. adde. l. falsa. §. fin. ff. de condit. & demonstra. & in. l. 2. §. fin. ff. eo. secus si vnum tantum effectum producit, & sic intelligitur. l. quanuis, & l. penul. C. de impub. & aliis substitu. secundum Ang. in. d. l. falsa. §. fi.

e ¶ *Que lo sea el vno.* Adde. l. secundam. §. fi. ff. eod.

Si conditio potestatiua hæredi vel legatario apposita casu non potest adimpleri habetur pro impleta, si autem est mixta vt lego tibi centum si cum tali nupseris: & ipsa moriatur antequam impleri potest vel tu moriaris nõ habetur pro impleta, vbi verò ipsa velit sed tu nolis habetur pro defecta nisi ipsa sit talis cũ qua tibi non licet de iure. contra hered. h. d. Habuit ortum. à cap. sicut ex literis. de spon.

¶ *Lex. XIIII.*

¶ *Ley. XIIII. Como deue el heredero auer la herẽcia, si non sinco por el de cumplir la condicion, so que fue establescido.*

EN manda o en establescimiento del heredero, poniendo condicion el testador, dezimos, que si la condicion fuesse a tal, que es en poderio de aquel aquien es puesta de la cumplir, si la non cumple por alguna ocasion que acaesce, de guisa que non finque por el de la cumplir, valdra el establescimiento[f] del heredero, o la manda. E esto seria, como si el testador dixesse, establezco a fulano por mio heredero, o mando le tal cosa, si aforrare tal sieruo que ha. Casi este atal ouiere voluntad de cumplir, lo que el testador mando, e non finco por el, mas por alguna ocasiõ que acaescio en la persona del sieruo, muriendose, o perdiendose en otra manera, sin culpa[g] del que le deuia aforrar, por tal razon como esta, non se embargaria el heredamiento, nin la mãda que assi fuere fecha. Pero si el testador, que faze el testamento, dixesse, mando a tal muger esient marauedis: o fago la mia heredera, si casare con tal ome, [h] si acaesciere

f ¶ *Valdra el establescimiento.* Adde. l. quæ sub conditione. §. quotiẽs. ff. de condi. in stitu. & glo. in l. prima. C. de institu. & substitu. vbi hoc limitat, nisi hæres fuerit in mora añ mortẽ serui qui debebat manumitti per. l. pe. l. 22. ad. fi. §. 1. ff. de cõdi. titul. 9. & demonstr. cad. part. 5

g ¶ *Sin culpa.* Videtur ex ista. l. probari q̃ si seruus occidatur ab alio tertio conditio habeatur pro impleta ac si naturaliter moreretur cum dicit moriendose, o perdiendose, en otra manera sin culpa, &c. Et sic si seruus occidatur à tertio viuo testatore, licet non competat actio contra occisorem ad extimationem hæreditatis tamen respectu consequẽdi hæreditatem conditio habetur pro impleta, licet contrarium voluerit gl. communiter ibidem approbata in verbo rerrorsum. in. l. inde neratius. §. idem Iulianus. ff. ad. l. aquil. sed quod dixi tenẽtio. de Imo. & Soci. in. l. in testamento. la segunda. ff. de condi. & demon. & satis probatur hic: si tamen seruus à tertio occideretur post mortem testatoris, tunc si occisor esset soluendo pretium hæreditatis, conditio non habetur pro impleta: sed agitur contra occisorem. vt in. d. §. idem iuxta & ibi glo. Soci. tamen vbi suprà vult q̃ etiã isto casu habeatur pro impleta, licet & hoc casu daturactio contra occisorem in eius odium veluti non impleta conditione. vide per eum in prima, & secunda col. sed tu vide. l. 22. tit. 9. infra ead. parti. & quæ ibi dicam.

h ¶ *Si casare con tal ome.* Quid contra vt si dixerat si talis homo cum ea matrimoniũ cõtrahat, an hæreditas debeat si nõ stat per mulierẽ, sed per illũ hominẽ: videtur q̃ non ex quo cõditio apposita est principaliter in personam talis hominis, & sic in eius potestate esse debet si velit nubere, vel non, vt in. l. cum ab eo. ff. de cõtrahen. empt. & ita tenet Iacob. de Raue. & Cin. in. l. 1. C. de insti. & substi. Ioan. de Imo. l. & Rapha. Cuma. in. l. in testamento. la segunda. ff. de condi. & demon. glosẽ in. l. in denarius. §. idẽ Iulianus. el primero. in ver. quoniam tertor sum. ff. ad. l. aquiliam et cõtrariũ Alex. in. d. l. 1. licet prior allegetpre. d. gl. tamen dicit tutius esse tenere cũ opi. Iacob. de Raue. & aliorũ, ferie in hoc considerari debet cuius intuitu & fauore testator voluit vt ita trimonium contraheretur nam si fauore mulieris instituit vel ei fuit legatum hoc fiat si non fiet per ipsam consequi debet hæreditatem vel legatum, si vero testator hoc fecit intuitu & fauore illius hominis si contraheret cum ista muliere: tunc cum eius volun-

o. Vt Cas. Bb. deatimenti Q. 41 n. 8. Aug. Pego

Universidad de Deusto
Biblioteca

tati relinquatur, & eius fauore fecit si ipse nolit contrahere non debebitur hæreditas, vel legatum, & facit ad hoc. l. seruo legato. §. si testator. ff. de lega. 1. & ad istam distinctionem facit etiam quod dicit glossa in d. l. 1. in prin. glo. magnę. in quantum distinguit. Erat testator, alias relicturus, vel non. facit etiam. l. illis libertis. in fi. ff. de condit. & demonst.

2 a ¶ *Se muera.* Et sic si conditio mixta deficit per casum, habetur pro nõ impleta. l. legatum. C. de condit. insert. l. in testamento. la. 2. ff. de condit. & demõst. & quid si pro parte cõditio impleat pro parte deficiat casu. vi. l. pen. §. 1. ff. de cõd. & demõ. & quid in legato libertatis, vel ad pias causas. vide. l. cum ita datur. ff. eod. & in legato alimentorum. vide. l. annua. ff. de annuis lega. & Bart. in. l. illis libertis. ff. de condit. & demonst. & quid si mulier impediat ab aliquo tertio ne possit contrahere, & nõ ab illo cum quo debebat cõtrahere? gl. in. d. l. in testamento. la. 2. ff. de condit. & demõst. dum allegat. l. 3. §. fi. ff. de condi. ob caus. vult tunc idem esse ac si casu fortuito conditio defecisset. Bar. ibi distinguit an ille tertius impediat directo, vel per consequentiam, aut dubitatur. vide ibi per eum. & per Ioan. de Imol. & Socin. col. 6. versicul. 7. casus. & vid. bonũ tex. & ibi Bar. in. l. si titius statuas. ff. eo. tit. de condit. & demonst. & l. mæuio. in prin. & ibi Bar. ff. de annuis lega. tamẽ illa. l. mæuia, loquitur. quando conditio deficit propter factum illius in cuius persona debebat impleri, vt etiam est casus huius. l. partitarum. Item etiam in. d. l. si titius. conditio impeditur ab eo, sine quo conditio impleri non poterat: cum eius licentia requireretur, secus si impediretur à tertio cuius consensus non requirit ad implementum nam tunc videtur perinde iudicandum, ac si conditio deficeret casu fortuito, & ita considerat Socin. vbi suprà. predicta intellige quando tertius iniuste non impediret, nam si iniuste tunc recurrendum est ad ea quæ habentur in. l. inde neratius. § idem Iulianus. el primero. ff. ad. l. aquil. & dixi supra in glo. 2.

5 b ¶ *La condicion.* Quid si non sit relictum sub conditione, sed sub modo & modus deficiat per casum fortuitum: vid. l. si titio. & ibi Bartol. ff. de lega. primo. & per Bald. in. l. generaliter. 5. 6. 7. col. C. de episco. & cleri.

6 c ¶ *El otro no quisiese.* Sed an possit pœnitere: Docto. in dicta. l. 1. C. de institu. & substitu. instant super hoc, & satis placet resolutio Socin. in dicta. l. in testamento. la segunda. col. 4. versic. sextus casus. vide per te. & nota, quod vbi non esset conditio sed modus, tũc haberet locum pœnitentia, & agi posset ad impletionem modi, secundum Bartol. in. d. quibus diebus. §. termillius. in fi. ff. de condit. & demõst.

que la muger se muera a, o aquel con quien la mandaua casar, ante que se cumpla la condicion: estonce, non vale el establescimiento, o la manda, que assi fuesse fecha. Mas si aquel cõ quien la mãdaua casar, qriendo ella cumplir el mandamiento del testador, e el otro non quisiesse: c estonce sera la muger heredera: o aura tal manda, e non sele embargara d, por esta razon. E si la muger non quisiere cumplir la condicion: non queriendo casar con aquel con quien le mandaua el testador: non aura el heredamiẽto, nin la manda. Fuera desende, si aquel cõ quien la mandaua que casasse, fuesse pariente della, o tal ome con quien non deuia e, nin podria casar segund derecho.

¶ *Ley. XV. En que manera se puede cumplir o nõ la condicion que es puesta en el establescimiento de los herederos, que son en poder de otri.*

Siruo algũ seyẽdo esta blescido por heredero de otri, q̃ nõ fuesse su Señor, so condiciõ, este atal nõ puede cũplir la condiciõ, sin mandado, de su Señor, e si la cũple, nõ vale. Mas si otro algũ q̃ fuesse libre, e menor de veynte e cinco años, maguer estouiesse en guarda de otro: si lo establesciesse algũ testador por su heredero, so alguna cõdicion, puede la cũplir sin mandado de su guardador: e aura porende b la heredad, o la manda.

¶ *Ley. XVI. En que caso la cõdicion que es puesta en el establescimiẽto del heredero, vale, si la cumple de fecho, maguer estonce non se puede cumplir de derecho.*

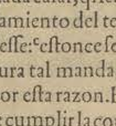

Vmplir se pueden algunas condiciones ya de fecho, maguer se nõ pueden cumplir de derecho. E esto seria i como si dixesse el testador, establezco a fulano o me por mio heredero, si el tornare libre tal mio seruo q̃ he. Ca maguer este a tal de derecho non puede tornar libre a aql seruo, porq̃ es ageno, si el fiziere quanto es en el, e lo tornare libre puede despues entrar la heredad del testador e auer la, e por esta razõ, k sera verdaderamẽte libre el seruo, e aura el otro la herencia.

Titulo. V. De como pueden ser establescidos otros herederos en los testamẽtos, en logar de los que y fueren puestos primeramente, aque dizen en latin substitutos,

Stablescen sus herederos los omes en los testamentos, e ponen y condiciones, assi como mostramos eñl titulo ante

vide Alexan. cons. 102. col. 2. volu. 1.

d ¶ *E non se le embargara.* Sed an dispositio huius. l. & similium procedat in contractibus? Docto. fuerunt varij. in. d. l. 1. C. de institu. & substit. sed tenenda videtur opinio Cyni. quod non. cũ qua tenet ibi Alexan. col. fi. & etiam Iaso. qui dicit esse magis communem. col. 3.

e ¶ *Nõ deuia nin podria.* Adde. l. cũ ita legatũ. ff. de cõdit. & demonst.

¶ *Lex. XV.*

3 a Alienus seruꝰ cui est apposita cõditio non potest eam sine iussu domini implere altãs pro non impleta habetur, minor tamen. xxv. annis libere põt conditionem ei appositam citra curatoris volũtatem adimplere & hæreditatem, vel legatũ habere. l. d,

¶ *Sin mandado.* Concordat cũ l. sub conditione. ff. eod. vbi glos. opponit. de. l. conditionibus. ff. de cõdit. & demon. & secunda glo. ibi videt approbari hic.

g ¶ *Mandado de su guardador.* Adde. l. si pupillus. ff. eod. & l. conditionibus pupilli. ff. de condit. & demonstr. & intelligese secundum Bart. ibi quando implementum conditionis non continet alienationem rerum minoris, nam si alienationem facere deberet necessario requiri tur auctoritas tutoris vel curatoris.

h ¶ *Aura porende.* In filio suo qui est hæres necessarius, plane procedit, vt in dicta. l. conditionibus. ff. de condit. & demonstra. & declara vt ibi per Paul. de Castr. in alio vero licet ad purificandum conditionem ipse minor possit parere conditioni non tamen possit adire sine auctoritate tutoris vel curatoris, vt in. l. potuit. C. de iur. delibe. l. cum quidam. C. de administra. tuto.

¶ *Lex finalis.*

3 a Si instituo quem hæredem sub conditione si seruum hæreditariũ manumiserit: licet de iure ante quam sit hæres manumittere non possit quia est alienus, tamen si de facto manumittat, acquirit hæreditatem. hoc dicit.

i ¶ *Esta feria.* Adde. l. mulier. §. 1. ff. eod.

k ¶ *Por esta razon.* Et sic sufficit conditionem impleri de facto. de quo vide Bal. in rubrica. C. de substitu. & institu. in fine. & in. l. si pater. penul. column. versicul. sed nunquid ista conditio. eodem titulo. Si tamen conditio potest impleri de iure non sufficit, tunc implementum de facto. l. si seruus. ff. de solut. vide per Doct. in. l. mæuius. ff. de conditi. & demonst.

¶ *Titulus. V.*

3 a ¶ *Herederos.* Et non solum in hæreditatibus sed etiam in legatis potest fieri substitutio. l. vt hæredibus. ff. de lega. 2. l. vnica. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cadu. tollen. & etiam in donatione causa mortis. dicta. l. vnica. §. fin. sed etiam in contractibus & actibus inter viuos, vt in. l. quotiens. C. de dona. quæ sub modo.

4 b ¶ *En lugar.* Dicitur enim substitutio secũdus gradus vel tertius omnium eorum qui in locum institutorum deficientiũ vel non adeuntiũ instituũtur, & sic dicitur secundus gradꝰ quia sequitur primũ & substitutio, quia sub prima institutione stat vt in. d. l. 1. ff. de vulg. & pupil. l. 1. §. prio gradu. ff. de bono rum posse secũdũ tabu. Azo. C. de institu. & substi. in summa. in princi. & infra eod. l. prima.

¶ *Lex. I.*

4 a Substitutio ẽ secunda institutio, seu secũ dus gradus, vl tertius eorum qui in locum institutorum deficientium, vel non adeuntium institui tur: & sunt sex genera substitutionum, vulgaris, scilicet, pupillaris, exẽplaris, compẽdiosa, breuiloqua, fideicommissaria. h. d.

1 c ¶ *Dezir.* Habes hic quare dicitur vulgaris, quia à quolibet de vulgo fieri potest actiue & cuilibet de vulgo fieri potest. l. in ratione. §. quòd vulgo. ff. ad. l. fale. fit enim à milite vel pagano patre vel extraneo, fœmina, vel masculo, dummodo sit habilis ad testandum secundum Azo. C. de impube. & alijs substitutio. in summa. & quia potest fieri cuilibet vt hic dicitur, & in. §. fi. insti. de vulg. substi.

2 d ¶ *Substitucion.* Ista, enumeratspecies substitutionum, de quibus etiam per gloss. in rubri. ff. de vulga. & pupill. & per glo. in. §. qua ratione. in stitu. de pupilla. substitu. & per gloss. in capitu. ray nuntius. de testam. in gl. quarta.

3 e ¶ *Breuiloqua.* Habes hic q̃ breuiloqua est species substitutionis de per se. quod not. contra glos. in. c. ray nuntius. de testam. quæ non enumeratistam inter alias. Soci. in rub. ff. de vulg. & pupil. concludit quod substantialiter & essentialiter non sit ista noua species substitutionis quia nihil aliud est quam vulgaris & pupillaris vel vulgaris tantum. iuxta ea quæ not. Barto. in. l. lucius. colum. prima. ff. eod. formaliter tamen bene dicitur noua species nam in forma, in duobus differt à simplici vulgari, primo, quia breui loqua, de necessitate sit pluribus, vulgaris vni tantum. Secundo quia vulgaris vel est omnino expressa vel omnino tacita: breuiloqua vero semper est expressa & bis generalibus.

f ¶ *Fideicommissaria.* Dicitur ergo substitutio illa quæ est fideicommissaria, vt hic vides, & in. §. fin. vbi glo. magistralis. in ci. de pupil. substitu. quæ aperte, argu. text. ibi vocat hanc substitutionem fideicommissariam & facit ad id qđ doct. tradunt an in statutis appellatiõe substitutionis veniat fideicommissaria, de quo late per Soci. in rubr. ff. de vulga. & pupil. 2. col.

¶ *Lex. II.*

4 a Per verba negatiua fit substitutio vulgaris vt instituo talem hæredẽ, & si hæres nõ erit, Titius sit hæres. tunc si institutus ante aditam hæreditatem moriatur: vel nolit aut repudiet hæreditatẽ erit titius hæres, & etiam tacite fit vulgaris substitutio vt talẽ, & talẽ instituo & qs eorum sit vius, sit hæres, quia tacite intelligitur q̃ si vnus sit mortuus vel nolit adire alius habeat hæreditatem. h. d.

¶ *Negatiuas.* Sequitur dicta Azo. C. de impube. & alijs substitut. in sum, colu. 1. & gl. in. §. quatõne. in stit. de pupilla. substitutu. glos. tamen in. d. c. ray nuntius. de testa. dicit q̃ concipitur verbis affirmatiuis. & vtrumq; dictum potest esse verum & procedere secundum extremũ cui verba applicãtur secundum Barto. in. l. prima. ff. de vulga. & pupil. col. 4. versi. vlterius quæro, tum quo communiter docto. transeunt.

2 h ¶ *Heredero.* Quid si dicat rogo, vt restituat hæreditatem titio an erit ad huc vulgaris? Barto, tenet q̃ sic in. l. quæ rebatur. ff. de testa. mili. lin. ita tñ & intelligenisi dicat rogo, vt restituat ex fideicommisso: nam tunc esset fideicommissaria & hæres institutus cogeret adire & restituere & ita procedit dictum Guillel. de Cug. in. d. præcibus. C. de impubet. & alijs substi. secũdum Soci. in. l. 1. ff. de vulg. & pupil. co. 15. versi. circa tertiam quæstionem Bar. vi. etiam per Bal. in. l. humanitatis. C. de impu. & alijs substitu. col. 11. versi. mirabile dicam.

3 i ¶ *Primeramente.* Procedit etiam si viuo testatore decedat. vt in. l. si pater filium. ff. de vulg. & pupil. l. Thais. §. splẽdo forus. ff. de fideco liber. gl. & Bar. in. l. gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & postlim.

mente al moço, que es menor de catorze años, o a la moça que es menor de doze años. E otra manera y a de sustitució que es llamada en latin exemplaris: que quier tanto dezir como establescimiento otro de herederos, q̃ es fecho a semejãça del que es fecho al huerfano. E puede lo fazer los padres, e los abuelos, alos que desciendẽ dellos, quando son locos, o desmemoriados, establesciẽdoles otros por herederos si murierẽ en la locura. Otra manera y a, que es llamada en latin compendiosa, que quiere tanto dezir, como establescimiento que es fecho por breues palabras. E aun y a otra sustituciõ, que es dicha en latin breuiloquaᵉ o reciproca, que quiere tanto dezir, como sustitucion que se faze breuemente en pocas palabras, en la qual se contienen quatro sustitutiones, e las dos son vulgares, e las dos pupillares. Otra manera y a de sustitucion, a que dizen en latin fideicommissariaᶠ. E de cada vna destas maneras de sustitutiones diremos adelante cumplidamente.

¶ *Ley. I. Que quier dezir substitutus, e quãtas maneras son de sustituciones.*

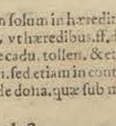

Vbstitutus en latin tanto quiere dezir en romance, como otro heredero que es establescido del fazedor del testamẽto, en el segundo grado, despues del primero heredero. E esto seria como si dixesse establezco a fulano por mio heredero, e si el non quisiere, o non lo pudiere ser, sea lo fulano en lugar del. E tal sustitucion como esta llaman en la tin vulgaris, que quier tanto dezir, como establescimiẽto, q̃ puede fazer qualquier del pueblo, e aquiẽ quisiere. Otra sustitucion d y a, aque llaman en latin pupillaris, que quier tanto dezir, como establescimiento, que es fecho tan solamente al moço, que es menor de catorze años, o a la moça que es menor de doze años. E otra manera y a de sustitució que es llamada en latin exemplaris: que quier tanto dezir como establescimiento otro de herederos, q̃ es fecho a semejãça del que es fecho al huerfano. E puede lo fazer los padres, e los abuelos, alos que desciendẽ dellos, quando son locos, o desmemoriados, establesciẽdoles otros por herederos si murierẽ en la locura. Otra manera y a, que es llamada en latin compendiosa, que quiere tanto dezir, como establescimiento que es fecho por breues palabras. E aun y a otra sustituciõ, que es dicha en latin breuiloquaᵉ o reciproca, que quiere tanto dezir, como sustitucion que se faze breuemente en pocas palabras, en la qual se contienen quatro sustitutiones, e las dos son vulgares, e las dos pupillares. Otra manera y a de sustitucion, a que dizen en latin fideicommissariaᶠ. E de cada vna destas maneras de sustitutiones diremos adelante cumplidamente.

¶ *Ley. II. Como la substitucion que es llama vulgar se faze por palabras de riego, e a las vegadas calladamente.*

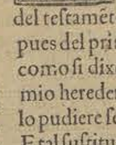

Claramente se faze la sustitucion que es llamada vulgaris por palabras negatiuasᵍ, en esta manera, como si dixesse el testador, establezco a fulano por mio heredero ʰ, E si el non lo fuere, fago mio heredero a fulano. Casi muriesse aquel que fuesse establescido primeramente, ⁱante que ouiesse tomado la heredad, o se aya otorgado por

¶ *Negatiuas.* Sequitur dicta Azo. C. de impube. & alijs substitut. in sum, colu. 1. & gl. in. §. quatõne. in stit. de pupilla. substitutu. glos. tamen in. d. c. ray nuntius. de testa. dicit q̃ concipitur verbis affirmatiuis. & vtrumq; dictum potest esse verum & procedere secundum extremũ cui verba applicãtur secundum Barto. in. l. prima. ff. de vulga. & pupil. col. 4. versi. vlterius quæro, tum quo communiter docto. transeunt.

2 h ¶ *Heredero.* Quid si dicat rogo, vt restituat hæreditatem titio an erit ad huc vulgaris? Barto, tenet q̃ sic in. l. quæ rebatur. ff. de testa. mili. lin. ita tñ & intelligenisi dicat rogo, vt restituat ex fideicommisso: nam tunc esset fideicommissaria & hæres institutus cogeret adire & restituere & ita procedit dictum Guillel. de Cug. in. d. præcibus. C. de impubet. & alijs substi. secũdum Soci. in. l. 1. ff. de vulg. & pupil. co. 15. versi. circa tertiam quæstionem Bar. vi. etiam per Bal. in. l. humanitatis. C. de impu. & alijs substitu. col. 11. versi. mirabile dicam.

3 i ¶ *Primeramente.* Procedit etiam si viuo testatore decedat. vt in. l. si pater filium. ff. de vulg. & pupil. l. Thais. §. splẽdo forus. ff. de fideco liber. gl. & Bar. in. l. gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & postlim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

heredero, sera heredero el segũdo[a]. Esso mismo seria[b], si fuesse biuo, e non quisiesse recebir la herencia, o la desechasse.[c] E aun calladamente[d] se podria fazer tal fustitution, como si el testador nombrasse dos omes por sus herederos, diziẽdo assi, q̃ qualquier dellos, nõbrandolos, el que fuesse biuo, que aquel fuesse su heredero, estõce dezimos, que si fuesse biuos amos auran la heredad. Esi el vno morie retan solamente, auer la ha el otro q̃ fuere biuo. E esto es porque en tal establescimiento como este, se entiende callamadamente, que si el vno es muerto, o si fuere biuo e non quisiere la herencia el otro entrara en su lugar, e la deue auer toda.

a 4 ¶ *Segundo.* Qui habebit hæreditatem cum fructibus qui augent hæreditatem, vt in l. ita tamen. §. primo. ff. ad trebell. l. centurio. in fi. & ibi Ang. & doct. ff. eodem.

b 5 b ¶ *Esso mismo seria.* Habes hic quòd substitutio vulgaris si hæres non erit comprehendit non tantum casum nolũtatis, sed etiam casum impotentiæ, ad-de. l. cum proponas. C. de hæredi. instit. aliquando tamẽ ista verba si hęres non erit solum includũt casum nolũtatis & non casum impotentiæ. vt in quæstione gl. in. l. si mater. §. si filius. ff. de vulga. & pupil. & ibi vi. per Bar. de ratione. ad uerte etiam q̃ substitutio vulgaris facta in vno existis casibus nolũtatis, scilicet, & impotẽtiæ cõprehenditaliũ. vt in. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posth. l. fi. secũm lecturam Raine. & Bart. C. de insti. & substit. tradit Bart. & post eum moder. in. l. 1. col. 4. ver. hoc præmisso quæro. ff. de vulg. & pupi. vbi Socin. colligit. 11. limitationes a col. 11. vsq; ad colu. 15. vide ibi per eum & etiam per Alex. & Iaso. & Guillel. Bene. in repeti. ca. Raynuntius. de testa. super verbo, si absq; liberis moreretur. la. 2. fo. 4. 5. 6.

c 6 ¶ *Ladesechasse.* Admittitur ergo substitutus statim q̃ hæres repudiat. qd procedit etiam si institutus possit restitui aduersus repudiationem secundũ Bar. in. l. 1. ff. de vulg. & pupi. in. 4. q. pricipa. col. 5. illius repetitio. & idem si ex beneficio suitatis possit reuocare abstensionem intra triennĩ iuxta. l. fi. C. de repudi. hære. Bar. in. l. 3. ff. de aqui. hæred. vid. per Socin. in repeti. d. l. 1. fol. 4. columna quarta. versicul. circa primam quæstionem. an tamen ille in quem trasmissit institutus ius deliberandi excludat substitutum. vid. ibi per Bartol. concludẽtem quòd potentior sit ius transmissionis quam ius substitutionis & sic q̃ præferatur hæres hæredis substituto & opinio Barto. communiter tenetur licet passus sit dissuitabilis, secundum Alexan. & So. ibi. quid autem si filius familias institutus repudiet: an admittatur pater, vel substitutus? Bartol. tenet q̃ pater. vt in. l. 3. familiq; modo. C. de bon. quæ lib. & tenet gloss. in principio illius. l. super verbo recusan te filio. Bar. in. d. l. 1. c. lu. 6. Cuius opinio communiter approbatur ibi per docto. moriente vero filio ante aditam hæreditatem substitutus admittetur excluso patre secundum Bar. & cõiter docto. ibi quod tamen limita. 7. modis de quibus per Socin. ibi Char. 7. co. 4. cum prin. sequen. Sed an fideicommissarius præferatur substituto vulgari repudiante instituto? Bar. ibi tenet q̃ sic: si fideicommissum sit repetitum à substituto. sed tu dices esse & si nõ sit repetitũ secũdũ Ioã. de Imo. ibi per text. in. l. facta. §. iulianus. ff. ad Trebell. vbi idem tenet Bartol. & Alexan. & est communis opinio quod ius restitutionis præferatur iuri substitutionis secundũ Soci. ibi. colu. 1. Char. 8. verſic. circa. 6. quæstionem Bar. Si tamen ipse hæres esset indignus fiscus præferetur substituto, quasi potentior sit ius indignitatis quam ius substitutionis secundum Bar. ibi col. 9. & eius opinio est communis. procedit tamen in hærede indigno aliud in incapace vt notatur per docto. in. l. 1. C. de hæred. insti. & idem quãdo indignus mortuus fuisset ante defunctũ, vel ante aditam hæreditatem cessante fraude, secundum Soci. & alios moder. fol. 4. colu. 2. versi. circa. 7. quæstionem Bart. vel nisi institutus repudiaret antequam esset indignus. l. si antequam. ff. ad Sillania. vel nisi sit datus substitutus hæredi indigno in. eo q̃ capere non posset secundum Ange. per illum tex. in. l. 2. C. de hære. inst. & sequunturibi moderni & idem Angel. in. l. in tempus. ff. de hæredi. instituen.

d 7 ¶ *Calladamente.* Istud exemplum tacitæ vulgaris ponit. l. Titius, & Seyus. ff. de hæredi. instituen. cum. l. sequenti. aliud exemplum est de vulgari tacita q̃ est comprehensa sub pupillari expressa, vt in. l. iam hoc iure. in principio. ff. de vulga. & pupill. & in. l. quanuis. C. de impube. & aliis. & per Bart. in. l. prima. column. 3. ff. de vulga. & pupilla. & extincta pupillari expressa eo quod filius decesit in vita testatoris extinguitur etiam ista vulgaris tacita; vt in. l. quod si filius. & ibi vid. Barto. ff. de capti. & postli. reuer. & tradit Pau. de Cast. cõsi. 13. volu. primo. super primo dubio, sciendum, &c. versic. venio nunc ad quintum dubium. vbi dicit secus esse in tacita vulgari contenta in compendiosa vel reciproca, vide per Barto. in. l. prima. colu. 2. versi. 2. principaliter quæro. ff. eod. de vulga. & pupil. & per Guillel. in repeti. ca. raynũtius. sup verb. si ab sq; liberis moreretur. la. 2. fo. 5. co. 2. ¶. sed dubitat. apud doctor. cui adde Bart. in. d. l. 1. ver. vlterius q̃ ro. col. 8. & Soci. fo. 14. co. 1. & 2. & q̃d si pupillaris expressa expiret per filij emancipationẽ, an etiã tũc extinguatur tacita vulgaris? Bart. tenet q̃ sic in. d. l. 1. col. penul. ver. vlteriꝰ quæro. vbi sequenti quæstione. vide quid si pupillus efficiatur pubes, & ibi ad fi. vide quid si pupillaris fiat maiori, vel extraneo an contineat tacitam vulgarẽ, & nota q̃ licet per dationem substituti vulgaris expressam tollatur suitas, vt in. l. si filius hæres. ff. de liber. & posth. non tamen tollitur per tacitam vulgarem secundum communem conclusionem doctorum in. d. l. si filius hæres. & in. l. si filius qui patri. ff. eo. & in. l. apud iulianũ. §. idem iulianus. ff. ad trebe.

¶ *Lex. III.*

Partes adiectæ in institutione censentur repetitæ in substitutione. h. dicit.

e ¶ *Si algun.* Concordat cum. l. qui liberis. §. fi. ff. eod. & cum. l. si plures. eod. titu. & cum. l. 1. C. de impub. & alijs. & cum. §. & si ex disparibus. institu. de pupil. substitu. 1

f ¶ *En tal manera.* Licet ista. l. ponat exemplum in substitutione directa idem tamen dicendum est in fideicommissaria. l. Iutius. §. pater. in fi. & §. mæuia. & l. quotiens. in princip. ff. ad trebel. 2

g ¶ *Que los otros.* Non aperit vtrum testator istos substitutos nominauerit proprijs vel appellatiuis nonminibus. l. nonnũquam. ff. ad trebellia. in hoc distinguit, & gloss. & communiter docto. in. l. prima. C. de impube. & aliis. & ibi Salice. verſiculo tertio casu principali. vbi declarat in fine quod dicantur nomina appellatiua omnia illa, quæ non sunt propria; vt si dicat vos inuicem, vel quos inuicem substituo vel alios hæredes substituo, vel fratrem suum substituo, vt in dicta. l. Iutius. §. mæuia. ff. ad trebell. & ratio differentiæ secundum Rapha. Fulgo. in dicta. l. prima. est quia nomina propria exprimuntur cum copula, & quæ diuidit pro virili. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duob. reis. l. prima. C. si plures, vna sententia fuit condemna. ex quo infertur secundum Philip. dec. & alios moder. in dicta. l. prima. quòd data paritate terminorum non est differentia inter nomina propria & appellatiua, vt concludit Raph. Cuma. in. l. turpia. §. fina. ff. de legatis primo. vnde si substitutio de hæredibus fit facta cum copula & non haberet locum ista. l. sed pro virili concurrẽt in substitutione quod est bene notandum sed quia ex communi vsu loquendi ista copula nunquam ponitur inter nomina appellatiua, sed inter propria ideo l. fecit differentiam, si ergo testator in appellatiuis nominibus vtatur copula, idem videtur dicendum quod in proprijs, vt si diceret primum & secundum hæredem substituo: secus tamen si diceret quos hæredes, scilicet, Petrum & Ioannem substituo, quia tunc pro hæreditarijs portionibus succederent ex quo in nomine appellatiuo hæredes, quod præcessit, deficit copula. vt vult Bald. in dicta. l. prima. & idem si in proprijs nominibus deficeret copula vt si duo hęredes eiusdem nois essent veluti Ioannes, & diceret q̃s Ioanes substituo, secundũ q̃d declarat Iaso. in dicta. l. 1. quia tunc succederent pro hæreditarijs portionibus, & ista differentia proprij nominis, vel appellatiui procedit in institutionibus secus in legatis, vt in. l. vnica. §. sed vt manifestius. & ibi glo. C. de caduc. tollen. in parte pro virili, quam sequitur Alexand. & Iaso. in dicta. l. prima, & idem Alexand. in dicta. l. quotiens. ff. ad trebel. & vide etiam in ista materia decisio. Neapo. numer. 309. incipit pater quidam. 3

se muriesse ante que tomasse su parte de la herencia, estos dos q̃ fincassen biuos, deue cada vno dellos heredar los bienes del señor, que les fizo su herederos: e la parte del otro, segund la quantia[a], en q̃ el testador los establescio primeramente por sus herederos.

a 4 ¶ *Segund la quantia.* Limita nisi ex onere iniuncto hæredibus æqualiter, aliud colligatur. l. quotiens. ff. ad Trebel. l. vtrum. §. fin. ff. de reb. dub. Limita etiam istam. l. per casum singularem. in. l. cohæredi. §. qui discretas. ff. de vulga. & pupi. de quo vltra Docto. ibi vide Alexand. consi. 66. volu. 2. Detium. consi. 186. & consi. 304. Limita etiam nisi cõstaret de mẽte testatoris aliud, vt est videre in quæstione illa, de qua per Bart. in. l. fina. ff. ad Trebel. Scilicet de filijs masculis vniuersaliter institutis, filia verò in re certa, & per eundem in. l. Lucius. colu. pen. versi. sed quæro circa hoc d pulchra quæstione. ff. de vulg. & pupi. & facit ad quæstionem maioriæ quod. p. libitiones & vincula apposita in prima substitutione cẽsentur repetitain secda, vide. l. Cayo. in prin. ff. de ali. & cibaria. lega. l. si tibi. &. l. sequen. ff. de adi. lega. & l. cum pater. §. ab instituto. ff. de lega. 2.

¶ *Lex. IIII.*

Expirat substitutio vulgaris adita hæreditate per institutum. hoc dicit. Habuit ortum à. l. post aditam. C. eo. titu.

1 b ¶ *Vulgaris.* Si tamẽ esset substitutio militaris, id est à militefacta (quã Alexan. in. l. in testamento. C. de testa. milita. vocat militarem) fieri posset etiam post aditam hæreditatem, nam miles substituere potest etiam directo post aditam hæreditatem si constat, quòd vt velit priui legio militari. vt in. l. Centurio. ff. de vulg. & pupi. & idem erit in alijs personis priuilegijs militum gaudentibus, vt Doctores regentes, & in vniuersitate approbata legentes aduocati etiam & sacerdotes. vt addu cit Guilliel. Benedict. in repetitio. ca. Raynuntius. de testa. fol. 17. colu. 3. in parte si absque liberis moreretur. la. 2. vbi vide in. 4. col. quid in substitutione ad pias causas.

2 c ¶ *Entra la heredad.* Gerendo se pro hærede. & not. quod per additionẽ primi gradus, omnes gradus expirant, vt probari videtur hic. & in. l. cum in testamento. ff. de hære. instit. & in. l. si mater. §. fin. ff. de vulg. & pupil. & si substitutio fiat pluribus, an vno tantũ adeunte expiret quo ad omnes? vide Bart. in. l. 1. in prin. col. 11. ff. de vulga. & pupil. & latissime per Socin. Considerantem in hoc plures casus ibidem fol. 17. colu. 4. versicu. circa secundam quæstionem Bar.

3 d ¶ *Ante que muera.* Quia si non acita hæreditate moreretur, admittere tur substitutus nisi institutus transmisisset ius adeundi in eius hæredẽ: quia tunc præferetur eius hæres substituto. vt dixi. §. eod. l. 2. glo. mag.

4 e ¶ *Despues que muera.* Dicit Azo. in summa. C. eo. in prin. col. 2. hoc patere si pis, & tonsoribus.

5 f ¶ *La heredad.* Quid in institutione facta in vsufructu, si sic instituto detur substitutus, & institutus agnoscat vsumfructũ, & moriatur an expiret substitutio? vide Alexand. quod non in. l. prima. in prin. 14. col. ff. de vulg. & pupil. per tex. in. l. 3. §. fina. ff. de vsufruct. accresce.

¶ *Lex. V.*

Substitutio pupillaris fit quandoque expresse per verba si talis hæres erit & infra ætatem pupillarem decesserit Titium sibi substituo: si ẽm infra dictã ætatem moritur succedet ei substitutus etiam in bonis pupilli aliunde quæsitis. Item fit tacite sic, quisquis mihi hæres erit sit hæres filio meo. aut sic si filius meus impubes non erit hæres talem ei substituo: nam licet ista sit vulgaris expressa, continet tamen tacitam pupillarem, quia & si hæres fuerit si moriatur in pupillari ætate admittitur substitutus: sed quando vulgaris sit disparibus in ætate vt vni pubes ri alij impuberi institutis: tunc non continet tacitam pupillarem quia non posset ambos comprendere: & idem si talis sit substitutus cui non potest testator pupillariter substituere. h. d.

1 g ¶ *Que de suso.* Supra eod. l. prima.

h ¶ *Los padres.* Mater verò cum non habeat filium in potestate non potest pupillariter substituere. l. si mater. ff. de vulg. & pupi. quid autem si pater sit monachus qui & testatur inter liberos iuxta formam athenti. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. & supra eade m partit. titu. l. 1. 17. an possit filius substituere pupillariter. Specula, in titulo de stat. monacho. versiculo. 14. dicit simpliciter q̃ non: ex quo filios non habet in potestate. & idem tenet Bal. in authen. ingressi. col. 2. C. de sacrosant. eccle. & in authent. si qua mulier. col. 5. versic. 5. quæritur eod. tit. vbi & dicit quòd vulgariter reciproce, & per fideicõmissum, & ẽt compendiosè quantum attinet ad prædictas substitutiones, potest ei substitutere, & etiã exẽplariter si casus eueniat, vide ibi per eum. nota etiam quod & si adsit patria potestas: sitamẽ pater esset vilis persona, non posset filio pupillariter substituere, quia sicut auferetur ei administratio bonorum in vita: sic & in morte. secundum Bartolum in. l. sed si vnius. §. filiofamilias. ff. de iniur. Bal. in. l. humanitatis. col. 7. versi. 7. differentia. C. de impuber. & alijs subsitit. vbi de patre male viuente. & ibi vide in additio. Sed aduerte, quia secundum Alex. & Iaso. in. l. 2. ff. de vulga. & pupi. communis opinio in hoc est contra Barto. duobus tamen casibus saluari potest opinio Barto. de quibus vide Ioan de Imo. in. c. Raynuntius. de testa. & in. d. l. secunda. vbi etiam Alexand. subsitutio tamen pupillaris facta extraneo bene cont. net tacitam vulgarem. secundum Barto. in. d. l. 1. in princ. ff. eod. & Bald. in. l. fina. col. 11. C. de institu. & substitu. potest etiã pater pauper & mendicus filio etiam valde diuiti substituere. vt etiã voluit Bal. in. l. 1. C. de iur. fisc. lib. 10. 2

i ¶ *A los fijos.* De legitimis & naturalibus intellige. vt inst. de pupil. substit. in princ. l. 2. & ibi Bar. col. 1. ff. de vulg. & pupil. & idem dic de legitimis tantum. vt in arrogatis. l. si arrogator. ff. de adopt. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupi. non sic in filio adoptiuo. quando non transit in potestatem adoptantis. vt inst. de adopt. §. sed cum nostra. & in. l. cum in adoptiuis. C. de adopt. naturalibus tamen filijs pater non potest substituere. l. Lutius. ff. de vulg. & pupi. neque alijs filijs spuriis. nisi sint legitimati etiam post mortem patris de voluntate tamen patris. secundum Bar. in. l. Gallus. §. & quid si tãrum. ff. de libe. & posth. Ioan. de Imo. Iaso. in. d. l. 2. ff. de vulga. & pupil. post. Bart. ibi colu. 3. & ita intelligit verba Bar. Socinus. ibi. col. 5. 3

k ¶ *Que desciendan dellos.* Nepotibus scilicet pronepotibus & vlterioribus liberis, qui essent in potestate aui, secundum ius commune, & etiã secundum ista iura partitarum, secundum quæ filius per contractum matrimonij nõ liberabatur à patria potestate: & sic eius filij erãt in potestate aui, vt habetur in. § 1. instit. de patria potesta. & §. permissum. instit. de tute. in princ. instit. quib. modis ius pat. pot. foluit. in prin. versi. hi verò. & l. 1. titu. 18. part. 4. l. si vxor. & ibi Bart. C. de cõdit. infer. l. 1. idem ait. & ibi. Barto. ff. de iniur. & si filia fœmina transit in potestatẽ mariti: adhuc tũ pater retinebat patriã potestatem in ea. vt in. l. sin vita. & ibi Bal. C. de nupt. hodie tamẽ cũ de iure huius regni filius per contractũ matrimonij liberetur à patria potestate. vt in. l. fina. titu. 11. lib. 1. fori. & l. 1. tit. 9. lib. 3. eiusdẽ fori. & tradit Doctor de Palat. Rub. in sua repetitione rubricæ de donat. inter vir. & vxor. col. 186. in fo. mis minoribus. & habetur hodie clarius. in. l. 47. in. ll. de Toro. nõ po terit auus in regno isto subsilituere pupillariter nepotibus seu liberis vlterioribus: exigitur tũ q̃ sit velatus. vt dicit. d. l. Taurina: & sic q̃ recte perit solennẽ benedictionẽ nuptiarũ iuxta ea quæ habentur in. c. nostrates. & c. fœminæ. 30. q. 5. & in. c. vir autem. de secund. nup. & l. 2. titulo 11. part. 4. & tenent aliqui ex glossatoribus illarum. ll. Tauri cũ, 4

In no. rec. est. l. 8. ti. 4. lib. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et nouæ recepi. de qua.s.&c.

ad liberandum à patria potestate copulatiuè exigat illa.l.contractum matrimonij,& solennem nuptiarum benedictionem illa tamen Taurina.l.in illo verbo,y velado,semper mihi ingessit scrupulum,quę fuit motiua & finalis ratio illud statuendi: cum ante illam nihil de hoc erat cautum per.d.ll.fori.neq,in ordinatione de Sepulueda,neque in cõ

suetudine & practica aliud exigebat, quã contractus matrimonij, vt perinde filius à nexu patriæ potestatis liberaretur, & potius videtur illud verbum y velado, seminarium fuisse futurarum liti um,prout audiui à quodam doctissimo viro,dũ essem iuuenis in studijs,quam aliquid vtilitatis produxisse:nisi forte dicas legẽ illã in verbo illo nõ tam habuisse respectum ad solẽnem nuptiarũ benedictionẽ quã q post illam,vt experientia docet,filius seorsum habitare solet à patre,& vxorem ducit in propriã domũ. Et quia tunc nõ afitur de bonis patris,& ad se tota cura domus spectat, nimirum si filia.l. Tauri voluit antiquas leges fori & veterem regni ex vsu interpretationem ita declarare,ne quis intelligeret ex solis sponsalibus de præsenti nõ sequuta dicta separatione domus,filium à patria po.e.liberari:nõ enim hæc consideratio est parui momenti:nam & secundũ iura antiqua,si filius familias,qui dotem recepit cum vxore,seorsum à patre recedens habitabat cum vxore,fructus dotis non adquirebantur patri:sed erãt filij. nam æquum est quod ibi esset dos,& dotis fructꝰ vbi erant onera matrimonij.l.cum his.§.vbi dos.ff.de iur.dot.Si tamẽ filius habitaret cũ patre:& sic pater onera matrimonij subiret alimentando filiũ & vxorem:consequenter fructus dotis erunt ipsius patris.vt adducit Baldus nouell.in tractatu suo de dote.fol.19.col.1.circa in elecliõ eorum,quæ tradit Bar.in.l.contra turũ.§.quotiẽs.ff.rerum amota. Bene tamẽ crederem,q attenta dispositione.d.l. Tauri.si aliquãdo filius iã solẽniter ducta vxore:& nuptiarum benedictione recepta, maneat in domo patris,q liber.esset à patria potestate,licet legislator motus fuerit dicta consideratione: quia licet aliquãdo nõ concurrat:non ideo minus verificabitur illius.l.dispositio.l.nam ad ea.ff.de legi.& eius qd not.gl. & docto.in.l.1.§.sexum.versic.ortigo.ff.de postul. Crederẽ etiam q pbato,q filius vxorem duxit,& cum ea habitauit in propria domo seorsum à patre:q hoc sufficeret ad exceptionem eius à patria potestate: nã cum ista traductio communiter fiat præmissa velatione& benedictione nuptiali,satis per hoc probabitur exemptus à potestate, absque eo q graueturfilius in prębãda velatione in indiuiduo:cum etiam in ista materia probationum valeat argumentum à communiter accidẽtibus vt adducit Bal.in.l.neque natales.col.1.C.de probat.& in.l.cum dotẽ. C.de iur.dot.not.Socin.consi.213.volum.2.colu.antepenul.& consil. 249.ad fi.eo.volu.& præsertim quando factum esset antiquum.&vbi ex cursu diuturni temporis dicta solennitas præsumeretur, iuxta nota.in.l.sciendum.ff.de verbo.obliga.late per Feli.in.c.sicut de reiudi. Similiter si filio pater omnem substantiam,aut filię tradidit in dotem & matrimonio & nuptijs solenniter factis ; pater remaneat in domo quasi gubernator patrimonij translati in filium , vel filiam, etiam si in aliam domum vir & vxor non seperentur, erit liberatus aut liberata à patris potestate filius vel filia. Cũ etiam sit in domo patris nõ vt subiectus,sed vt dominus est . Aliquo tñ casu etiam stante dispositione. d. l. Tauri.posset hodie i regno auus substituere nepoti pupillariter,scili cet quando fuisset conceptus filio cum vxore sua habitante in domo patris,ante nuptiarũ benedictionem:vel si cõtractis spõsalibus de præsenti,filius haberet filium ex vxore manente apud eius patrem, antea quam eam traduceret, & benedictionem nuptialem reciperet : nam cũ tunc nepos sit in potestate aui , dato quod postea filius sequutis benedictionibus liberaretur a patria potestate:tamen eius filius remaneret in potestate aui,&posset sibi pupillariter substituere.argumento. §.illud.instit.quib.mod.ius patr.potest.solui.iuncto principio instit. de pupilla. substitu. intelligetamen nepotis tenere substitutionem, quando per mortem aui substituentis non est recasurus filius in patris sui potestate,forte quia erat mortuus:alias secus. de quo dic. vt per gl. in.d.princ.instit.de pupilla.substi.& per gloss.in.l.2.§.posthumus.ff. de vulga.& pupil.

5 a ¶ *En su poder.* De hoc vid.per Bart.in.l.2.colu.2.ff.de vulga.& pupilla. versicu.3.dixi.& opinio glo.Bar.Ang.Imol.ibi q sufficiat, q sit in potestate tempore mortis testantis, tenetur communiter , & seruatur in practica, prout attestatur Angel.Aren. in suo tractatu testamentorum,in verbo pupillariter.licet ipse in.§.1.instituta.de pupill.substitu.tenuit contrariam sententiam, scilicet quòd duo tempora requirentur,tempus scilicet factæ substitutionis,&tempus mortis:quæ opinio à multis iunioribus sequuta est,& à Paulo de Castr. Cuma. Imol. & Ialo.in.l.secunda.ff.de vulga.& pupill.prout etiã refert Doctor de

heredero[c], e muriere ante q̃ sea de edad de catorze años: establezco a fulano que sea su heredero[d]. Ca si se muriere[e] el fijo,o el nieto, que assi fuesse puesto por heredero,ante de la edad en que puede fazer testamento : aura este sustituto en logar del,la herẽcia del padre o del auuelo. Otrosi calladamente se faria

Couarruuias studiosus vir, & laude dignus in lectura sua.c.Ruynuntius.§.5.de testa.verũ,quia ex ista.l.partitarum, non bene perpẽditur vtrunque tempus requiri nõ recedere á cõmuni opinione:cum enim testamentum morte confirmatur, & tunc filius reperitur in potestate,tunc videtur etiam fieri substitutio pupillaris. Ex hoc requisito infertur,q pater hæreticus non poterit filio pupillariter substituere:cum non habeat filios in potestate.c.2.de hereti.lib.6.neque etiam pater schismaticus,secũdum Bal.in.l.nam ciuium.ff.de his quæ sunt sui alie.iur.posthumo tamen,bene potest substituipupillariter,si natus esset in potestate.l.2.§.posthumus.versi.plane.ff.eo.l.fi.de collatio bono. miles etiam potest filio emancipato substituere pupillariter.l. miles ita.§.ex hæredato.ff.de testa.miii.licet tũc tantum valeat substitutio,quoad bona militis,non quoad bona pupilli.vt ibi dicitur pagan us verò licet filio emancipato non possit pupillariter substituere:potuit tamen pater habens vnum filium emancipatum, & alium in potestate,vti i medio.l.cum ex filio.in principio.ff.de vulg.& pupil.vbi vide Bar.& docto.not.etiam quod licet non possit filio non existenti in potestate pupillariter substituiri:valebit tamen substitutio iure fidei commissi.glo.vbi Bart.& Alex.& est communis opinio in.l.verbis ciuilibus.ff.eo. Aduerte etiam,quia requiritur quod tempore mortis patris filius sit in eius potestate.vt in.l.cohæredi.§.cum filia.ff.eo. Quid tamen si exeat à potestate per dignitatem?vide per Bart.in.d.l.2.col. 3.versicu.quæro quid si exeat.

b ¶ *De aquella edad.* Vt supra eo.l.1.& per Bar.in.d.l.2.ff.de vulg.& pup. in.2.requisito.Requiritur etiam quod pater prius sibi faciat testamentum.l.2.§.prius.ff.eo.vbi vid.per Alex. Requiritur etiã q filius instituatur vel exhæredetur.d.l.2.§.sed si eos.& infra proxima.Requiritur etiam quod hæreditas adeatur ex primis tabulis, seu ex patris testamẽto.l.2.versi.adeo.ff.eo.de vulga.& pupi.quod vltimum fortè hodie de iure regni attenta.l.2.titu.de los testamentos.libr.5.ordina.rega.non erit necessarium. Requiritur etiam,quod impubes post mortem testatoris,sui iuris efficiatur : neque necesse erit quod sit in alterius potestatem. vt in.d.l.2.in prin.ff.eo.vbi Bar.in.4.requisito.& etiam de isto & de alijs requisitis.7.necessarijs ad pupillaris substitutionis essentiam, vide magistraliter per Bar.& docto.ibi. 6

In no. re. est.l.1.titu. 4.lib.5.

c ¶ *Si fuere mio heredero.* Ista forma verborum ponitur in.l.1.§.1.ff.de vulga.& pupi.non tamen ista verba sunt de substantia pupillaris substitutionis:quia ad ipsam sufficit dicere,si decesserit in pupillari ætate. vt notat Bar.in.d.l.1.quando tamen ista verba ponuntur, faciunt quod ista sit merè pupillaris substitutio, quo ad verba, & quo ad mẽtem : ita quod quoad verba & quoad mentem, non continet tacitam vulgarẽ, licet ex legis interpretatione tali casu contineatur tacita vulgaris.vt in.l.iam hoc iure.ff.de vulga.& pupil. 7

d ¶ *Que sea su heredero.* Quid si dixit testator, si filius meus in suam tutelã non venerit,talis sit mihi hæres,vel tali bona mea obueniant? dic q adhuc dicitur pupillaris substitutio.vid.text.&ici Bar.l.1.sita scripta.§.pe.ff.de bonor.posse.secũdum tabu.gl.notabi.sup verbo.Caius Seius.in.l.1.ff.de vulga.& pup. Et quid si testator dixit Titius & Seius filij mei vterve eorum viuat hæres mihi esto.quæ est forma.l. Titius.ff. de hęre.institu.an contineatur sub talibus verbis pupillaris?Bar.in.l. Lutius.1.colu.ff.de vulg.& pupil.vultistam substitutionem reciprocã esse:& sic cõtinebitur pupillaris,illa enim verba (mihi hæres esto) nõ impediunt pupillarem.l.1.ff.de vulga.& pupilla. 8

e ¶ *Si se muriere.* Nõ repetit illud si hęres esset:& caute, nam sufficeret q decederet in pupillari ętate,dato q paterna hæreditate se abstinuisset, vt hic probatur.& in.l.Iulian°.ff.de acqui.hære.& in.l. pater.ff.de priuileg.credi.Bar.in.l.2.in prin.col.5.versi.sed quæro.ff.eo.& cui incumbat onus,pbãdi,q pupillus decesserit,vel nõ decesserit in pupillari ætate? videtur q sit fundata intentio substituiri,dicẽtis pupillũ in pupillari ætate decessisse,nisi per aduersarium de maiori ætate probetur,p text. not.in.l.ex facto.§.pe.ff.ad Trebel. & tenet Bal.cõsil.incipi. ex parte cõtingẽte.quẽ refert & sequit Decius in.c.in præsentia.de ꝓba.nu. 50. 9

10 a ¶ *Calladamente.* Approbat opinionem Azo.C.de impuber.& alijs substi. columna.1.scilicet q hæc verba (quisquis mihi hæres erit, sit filio meo impuberi hæres) continent vulgarẽ expressam,& pupillarẽ tacitam.per.l.cũ filio.&.l.qui liberis.§.hęc verba.ff.eo.glo.tamẽ in.§.qua ratione instit.de pupil.substi. vult q ista sit expressa pupillaris, & racita vulgaris, & sic totũ cõtra. & idem tenet Bart. in.d. §. hæc verba. posset pro cõcordia dici, q aut testator dixit, quisquis mihi fuerit hæres , sit filio meo impuberi hæres , prout fuit in casu dic. l. qui liberis.§. hæc verba. prout loquitur Bart. &.d. gloss. ad illum fereferentes.& ista sit puri lla ris expressa: si verò non dicatur impuberi: sed filio meo sit hæres, tunc procedat dictum Azo. & ista. l. quæ ita loquitur. bene tamen credo q respectu exclusionis matis, etiã si substitutio fieret modo de quo in hac. l. non adiecto illo verbo impuberi, quod excluderet substitutus matrem: cũ quo ad mentem & quoad verba partim sit expressa, sicut aliàs dicti solet, per Barto. & docto. de substitutione reciproca, vel de compendiosa.in.l. Lucius.& in.l. centurio.ff.eo.& per eundem Bar.in.d.l.2.in prin.col.5.in fi.ff.eo.& facit ad dictam concordantiam notabilis doctrina Bar.in.d.l.centurio.col.10. versi.sed quid si dixi filio meo impuberi.ff.de vulg.& pupill. 11

b ¶ *Los que nombro.* Hoc intellige vt habetur in.d.l.cum filio.& in.l. qui liberis.§.hæc verba.ff.de vulg.& pupill. 12

c ¶ *Sino fuere mio heredero.* Et sic cõprehendit casum voluntatis & etiam impotentiæ.idem tamen dic,quando in vnum casum ex his concipere tur.vt in.l.fi.C.de insti.& substitu.vbi vid.per Bart.& docto. 13

d ¶ *La allada sustitucion pupilar.* Habes hic q in vulgari expressa continetur tacita pupillaris.adde.l.iam hoc iure.ff.de vulga.& pupi.& pro ceditista conclusio, etiam si mater sit in medio : quia adhuc tacita pupillaris cõprehenditur in vulgari.secũdũ gl.in.d.l.precibus.C. de impube.& alijs.quam ibi communiter docto. sequitur.et tamẽ dubia & incerta talis tacita pupillaris matre extante in medio:quia si mater super uiuat filio,& velit ei in pupillari ætate decedenti succedere , tunc talis tacita non tenet ain vulgari non fortitur effectum:si verò nolit succedere aut filius superuiuens matri decedat adhuc in pupillari ætate , tunc tacita pupillaris consequitur suum effectum,secundum qd not. Iason. in.d.l.precibus.col.4.& Alex.in.l.centurio.ff.de vulg.& pupill. & si mater esset negligens in non petendo tutorem filio,seu non acceptando eius tutelam,propter q d priuatur successione filij.per.l.2.§. confessim.ff.ad Tertul.l.sciant. C.de legit.hære.§. sed quemadmodum instituti.de legi.a.quæ succes.hoc etiam casu admitteretur substitutus ex tacita pupillari.secundum Paul.de Castr.in.d.l.precibus.& vide ad præcita Guilliel.Benedict.in dict.repet.cap.Raynuntius.super verbo.si ab q libet liberi moreretur.la.secunda,in materia substitutionis vulgaris.f.l.293.col.1.&.2.&.3.& qd dixi in vulgari contineri tacitam pupillarem,limita nisi de contraria testatoris voluntate appareat. vt in leg. quãui.C.de impub.& alis substitu.& secũdum quod tradunt Bal. & Alex.ibi ad istã declarationẽ voluntatis sufficerent duo testes. Cõtrarium tamẽ vult Bar.in.l.1.in prin.col.pe.ver.quæro ergo.ff. de vulga. & pupi.imo q requiruntur tot testes, quot requiruntur in probatione vltimæ voluntatis. & cum Bar.transit De cius in.d.l.quãuis.colũ.1.sed tenenda est opinio Bald. & Alex. & idem voluit Bart.vbi supra. licet in contrariũ & non rectè refertur à Decio. qualiter autẽ dicatur cõstare de taliter testatoris voluntate. vi. Dec.ibi. Limita etiam vt statim subditur i hac lege. 14

¶ *Diziendo assi.* Secus ergo si separatim cuilibet substitueret vulgariter: nã tũc in persona pupilli cõtineretur etiã tacita pupillaris , vt voluit gloss. & ibi docto. communiter in.d.l. quãuis.C.eo. & in dic.l. iam hoc iure.

e ¶ *Por razon de la sustitution.* Cõcordat. l. iam hoc iure.ff. de vulga. & pup. & in.l. in testamento.la.1.C. de testa.milit.l. quãuis.C.de impuber.& alijs substitu. siue ergo substitutio vulgaris fiat personis imparibus, siue reciproca , siue breuiloqua nõ continet pupillarẽ tacitã, vt in dictis iuribus. Quid autẽ si & cũ reciproca iniungatur substitutio cõpendiosa , an tunc continebit substitutionem pupillarẽ in persona pupilli? videtur dicẽdũ q non ex ratione istarum.ll.propter vniformẽ determinationẽ.& ita est de mente Bar. in.l.Lucius .2.col.versi.sed quæro quando ista substitutio fit duob⁹.ff. de vulg.& pupi.iunctis his quæ dicit in præcedenti quæst. dicit enim, q etiã si cum substitutione reciproca coniũgatur compendiosa adhuc nõ cõtinetur sub ea substitutiones imparis numeri, nihi aliud appareat de mente testantis.& idem voluit Angel.consi.152. incipit quidã Nicolaus.& dicit esse punctum nouũ,& istam dicit communem & verã cõclusionem Socinus cõsi.290.col.2.vol.2.incipit q̃m præsens cõsultatio. 16

g ¶ *Propinquo pariente.* Ab intestato intellige si ipse reperiat proximior tempore mortis pupilli, non aliàs vt probatur in.l.hæreditatem.C.de impube.& alis substitutio. 17

h ¶ *Egualdad.* Not. de æqualitate seruanda.vid. cõcordantias per gloss. & docto.in.d.l.iam hoc iure.versicu.sed si alter.& de muldis, in quib⁹ attenditur æqualitas.vid.per Ioa.de Plate.in.l.in sacris.versicu.fin.C. de proxi.sacrór.scrinio.libro.12.& q seruanda sit etiã in numero iudicum.adde Bal.in.eã.per tex.ibi de cõtrouer.feudi.apud pares ter.Ad de etiã de æqualitate cõcordię inter fres.l.cũ pater.§.cuictis.ff.de leg.2. cũglo.& voluntas pris testanti s inter filios taliter est interptãda , q in ter eos resultet æqualitas.l.cũ pater.§.pater pluribus.& ibi gloss.& docto.ff.de lega.2. sic etiã in successionibus inter stato seruatur æqualitas, vt cui nõ succedatur,neq; possit succedere,vt in auth.quib.mod.natura. efficiã.sui.§.nullũ.colla.7.& ibi Bar.similiter.& in cõtractib⁹ tã in eis interpretandis,quàm iustificãdis seruãda est æqualitas.Bal.in.l.2. colu.9.C.de rescindend.vendi.facit.l.si socius pro vniaff. pro socio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

18 a ¶ *Guisada cosa es.* Cum enim vna determinatio respiciat plura determinabilia, pariformiter debet ea determinare, vt hic, & in.d.l.iam hoc iure. ff.eo. & l.Lucius.d.l.hæreditatem. & l.quanuis. C. de impuber. & aliis substitu.l.in testamẽto. ia.l. vbi vid. Deciũ.q.not. C.de testa.mili.

19 b ¶ *Otra persona.* Quicunque extraneus, qui non sit de liberis existentib⁹ in testatoris potestate. vt in.d.l.quãuis. & in.d.l.Lucí⁹ & huic.l. vltra prædictos casus adde, q̃ vbi substitutio vulgaris fit cũ dilatione tacitua, non continet tacitam pupillarem. vt in.d.l.iam hoc iure. versi. sed si alter. ibi in vulgari & tantũmodo casum Salicetus in.l. precibus. co.t. C. de impub. & alijs substi. vbi Alex. col. 2. Item adde, q̃ quando prohibitus succedere testator dare substitutus vulgariter, veluti si filio legitimo testatoris substituere tur spuri⁹ eiusdem testantis qr tunc non includeret tacitam pupillarẽ, cũ substitutio sit nulla, propter incapacitatem substituti. vt tradit Guilliel. Benedict. in repet. c. Raynuntius. de testa. super verbo. si absque liberis moreretur. la secunda. fol. 293. col. 4. ¶ *Lex. VI.*

mas la vulgar tan solamente: guisada cosa es [a] que aquella sola sea guardada en el menor, e esso mismo deue ser guardado si otra persona [b] qualquier fuesse assi establescida para heredar con el fijo del testador, que fuesse huerfano, e de tal edad.

¶ Ley. VI. Como el padre puede dar sustituto assi jo en los bienes que heredare de la madre: maguer lo ouiesse desheredado de lo suyo.

PVede el padre establescer otro heredero en logar de su fijo, que fuesse menor de catorze años en la manera q̃ es llamada en latin substitutio pupillaris: faziendo su heredero [c] al moço sobredicho, assi como de suso diximos. E aũ puede esto fazer, maguer lo desheredasse [d] de lo suyo, por alguna derecha razon diziendo assi: desheredo tal mio fijo, por razon de tal tuerto [e], o yerro que me fizo, e establesco por su heredero a fulano, en los bienes que a aquel mio fijo vinieren, de parte de su madre, e de los otros sus parientes [f]: assi que si el muriere ante que sea de edad de catorze años, q̃ este & q̃ establezco por heredero, quòd declarant glos. & Bart. & Paul. de Castr. in.l. patris & filij. ff. eo. & declarat etiam plenè Ange. Aretin. in. 9. i. iur. institut. de pupilla. substitu.

1 ¶ *Todos los bienes.* Procedit hoc etiam si fuerit substitutus in re certa: a non dato alio ex hærede vniuersali, vt est casus in.l. cohæredi. §. fina. ff. de vulg. & pupil. & intelligetiam quando fuit facta talis substitutio, verbis directis: de quibus in lege. verbis ciuilibus. ff. eo. vt declarat Alexan. in l.2. colũ. 10. ff. eo. titu. procedit etiam & si substitutus succedat ex tacita pupillari. vt notat Bar. per text. ibi indistinctè loquentem. in.l. sed si plures. §. ad substitutos. ff. eo. & ne detur inconueniens, ne pupillus pro parte decedat testatus, scilicet si substitutus tantum admittatur ad bona paterna: & pro parte intestatus, si non admitteretur ad alia bona pupilli. Quid autem si succedat ex expressa vulgari, quæ continet tacitam pupillarẽ, sitio fuit valde disputata inter Doctos. antiquos. prout latè tradit Alberic. in rubrica. ff. de vulg. & pupill. columna. 14. & sequen. versicu. vlterius quæritur. &c. & ibi dicit quòd opinio Dyni, quòd omnia veniant, tenetur communiter per docto. moder. quod tamen debet declarari secundum Iaco. de Areti. vt repudiante pupillo hæreditatem patris statim admittatur substitutus ad bona paterna, & decedente postea pupillo impubere, capiet bona eiusdem ex pupillari tacita. vt in l. si pupillus. ff. de acquir. hæred. & ita tenet Bar. & Docto. communiter in.l. prima. col. 9. in. 4. effectu vulgaris substitutionis. ff. eo. Aduertetiam quod in ista substitutione pupillari, per quam succeditur pupillo, veniunt etiam bona testatoris, quanuis esset casus in quo in tali pupillari expressa, non continetur tacita vulgaris: de quibus casibus tradit Barto. & Alexand. in.l.2. in princ. in. 5. principali quæstione. ff. eod. Hoc probatur in.l. paterfamilias primis tabulis. & ibi Bar. in princi. ff. eod. & tenet Alex. in. d. 5. ad substitutos. & nimirum ex quo per additionem impuberis bona cœperunt esse vnita. l. sed si plures. §. filio. eodem titu. quid etiam si succedatur ex vulgari tacita comprehensa in expressa pupillari, an etiam veniant bona impuberis? Dynus tenuit quod sic per tex. in.l. qui fundum. §. cohæres. ff. ad.l. falci. Bart. in.d.l. infra. in prin. col. 10. tenet idem in hoc dicendum, qd dictũ supra fuit: quando succeditur ex expressa vulgari. & cũ Bar. cõmuniter docto. tenent prout attestatur Socin. in. d.l. 2. col. 2. fol. 5. veniet etiam in pupilari legitima filij cum prælegatis. l ex tribus. C. de inofficio. testa. non tamẽ habebit substitutus bona per pupillũ alienata ante suã mortẽ, secundum Angel. & Imol. in. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. dũmodo alienata sint ex iusta causa, & debito modo: alias nõ tenebit aliena tio. l. 1. §. sed nonnullos. ff. de tute. & ra. distra. vid. per Alex. in. d. §. res quę. & Bal. in. l. nec ci. §. eorũ. ff. de adopt. Item si bona alienata erãt talia, quæ sine causa & solennitate alienari potuissent, iuxta. l. lex quæ

tutores. C. de administra. tuto. alienatio non reuocaretur: nam vt dicit Francis. de Aret. substitutio pupillaris, quæ inuenta est fauore pupilli. vt in. dict. l. ex tribus. C. de inofficio. testamen. non debet pupillo tollere facultatem disponendi inter viuos, de rebus suis, & sibi præiudicium inducere. l. quod fauore. ff. de legi. quòd etiam patet: quia talis substitutio est testamentum pupilli, vt dicit ista lex, & nemo ex proprio testamento obligat ad non alienandũ vt in. l. nemo. ff. d regul. iur.

3 a ¶ *Del moço.* Probatur hic matrem pupilli, etiam quo ad legitimam excludi per expressam pupillarem. adde. l. Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de inofficio. testamen. & clarius habetur in casi pater. de testa. lib. 6. in fi. & hoc tenet Bar. & cæteri Docto. communiter. in. d.l. 2. in princ. in. 3. effectu pupillaris substitutionis. ff. eo. Architer. in. d.l. 2. in princ. in. 3. effectu pupillaris substitutionis. ff. eo. Archidiaco. tñ in. d. cap. si pater. dicit hoc procedere iure fori, non iure poli. argu. c. si. 17. q. 5. si iuncta. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testa. Socin. in. d. l. 2. colum. 8. versi. circa tertium effectum. referẽs hoc dictum Archidiaco. in confirmationem eius adducit, quòd videtur contradicere æquitati naturali, quod mater excludatur in totũ, vt patet ex pulchrè adductis per Bal. in. l. precibus. post principium. versicu. circa tertium. C. de impub. & alijs. & q̃lex posituia contradicit naturali æquitati non ligat in foro conscientiæ, vt voluit notabiliter Inno. in ca. quia plerique. de immunit. eccles. vnde infertur, quòd nõ posit substituere legitimam debitam matri, & quod per denuntiationẽ euangelicam ad eam præstandam cogi possit, arguendo tamen per Bal. in extrauagan. ad reprimendum. in ver o mento notatorum per Bar. in extrauagan. ad reprimendum. in ver o denuntiationem. Idem tamen Socinus ibidem dicit istam opinionem Archidia. esse valde dubiam. quia lex posituia, quæ non est nutriua peccati ligat & debet seruari in foro conscientiæ. allegat Ioan. Andre. post S. Thomam. in. c. quanquam. de vsur. lib. 6. & quòd non peccat, qui authoritate canonis aliquid facit. 23. q. 4. c. qui peccat. nec lex canonica permittit aliquid cum peccato. vt in cap. fin. de præscriptio. bona glo. in cap. cum contingat. de iureiuran. Subdit tamen Socinus, quòd teneatur mente dictum Archidia. propter eius authoritatẽ: quia potest aliquando ratione concordiæ aliquid consequi: & certe istud dictum Archidia. videtur durũ. Cum legitima etiã filio debita potest tolli per statutum, vt est cõclusio Bar. in. l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condic. & demonst. Cum quo multi Docto. tenent, licet communis conclusio sit, quod possit minui non tamen in totum tolli, vt attestatur Decius. cõsi. 106. & pro tenui, &c. quæ debet limitari, quãdo filius non haberet vnde se alere: nam si haberet in totum tolli posset, secundum Abb. in. c. Raynuntius. col. 5. de testa. & cum cõmuniter magistres habeant ad alimenta aliàs, & prout in pluribus transeunt ad secundas nuptias, iustum fuit & æquitati consonum remedium legale & canonicum prouidendi filio, & patri & eius familiæ per paternam pupillarem substitutionem, & multo fortius hæc procederent in legitima debita matri, vt in totum possit excludi, cui non est ita debita legitima sicut descendentibus. vt in. d.l. nam & si parentibus. & tradit late & pulchrè Guilliel. Benedi. in repeti. d.c. Raynutius. in verbo. & vxo rem nomine Adelasiã. fol. 52. cũ sequẽti. Si tñ mater esset valde pauper ita quod non haberet alimenta, tunc posset agere contra substitutum pupillarem ad alimenta, qui est hęres filij. vt in. l. si quis à liberis. §. itẽ quando succeditur ex expressa vulgari. & cũ Bar. cõmuniter docto. tenent prout attestatur Socin. in. d.l. 2. col. 2. fol. 5. veniet etiam in pupilari legitima filij cum prælegatis. l ex tribus. C. de inofficio. testa. non tamẽ habebit substitutus bona per pupillũ alienata ante suã mortẽ, secundum Angel. & Imol. in. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Trebel. dũmodo alienata sint ex iusta causa, & debito modo: alias nõ tenebit alienatio. l. 1. §. sed nonnullos. ff. de tute. & ratione distra. vid. per Alex. in. d. §. res quę. & Bal. in. l. nec ci. §. eorũ. ff. de adopt. Item si bona alienata erãt talia, quæ sine causa & solennitate alienari potuissent, iuxta. l. lex quæ

4 b ¶ *Heredar.* Debet enim substitutus esse capax tempore testamenti & mortis pupilli, & etiam tempore aditæ hæreditatis. vt in. l. si is qui hæres. & ibi Barto. ff. de vulg. & pup. & quid si substitutus sit filius naturalis, vel spurius testatoris? vide. l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pup. vbi Barto. & Docto.

c ¶ *Destelibro.* Fortè dicit, propter ea quę habentur in. l. 8. tit. 13. infrà ea. partita. & in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulga. & pupi. & l. 22. titu. de cadẽ partita. ¶ *Lex. VIII.*

5 a Si pater instituat hæredes duos filios, & vno instituto alij substituat, & moriatur instituẽ, necesse habet substitutus pupillariter omnia bona pupilli agnoscere nec paterna potest repudiare & alia adire vel e contra, si tñ alij tertius fuerit in testamẽto patris institutus, & mortuus dum viueret cum supersite substituto de repudiãdo bona paterna, tunc mortuo pupillo substituẽ succedit pupillariter in bonis pupilli mortui, & pòt si velit paterna bona repudiare & in tali casu habebit paterna bona tertius hæres patris, aliàs non. h. d.

d ¶ *Dezimos.* Ortum habet ista lex à l. quidam eulogio. C. de iur. delibe. & à l. quæsitum. & à l. si pupillus. ff. de acquir. hæred. & à l. pater. ff. de priuileg. credito. & à nota. per Azo. in summa. C. de inpub. & alijs substi. col. 3. versi. an autem institutus.

e ¶ *Con el moço.* Idem esset dicendum, si pupillus esset ex hæredatus: & iste alius siue sit extraneus, siue frater pupilli, fuisset institutus in totũ, quia in tali casu acceptando paternã, cogitur acceptare pupillarem, secundũ Ioan. de Imol. in. l. qui patri. ff. de acquir. hære. & in. l. quod sequitur. ff. ad. l. Falcid. vbi glo. reputata singularis volui contrariũ, sed cũ Ioã. de Imo. tenẽt Alex. & Bal. in. d. l. quidã eulogio. quia militat ratio. l. sed & si plures. §. quos possum. ff. de vulga. & pupi. quę fuit ratio fundamentalis illarum. ll. secundum Bar. post Dyn. in. l. si. ff. de acqr. hæred. vbi Bart. plenè dixerunt per latã distinctionẽ. quã facit in tribus finis. col. vbi videbis alios casus vltra positos per istam. l.

f ¶ *Sustituto.* Procedit hoc siue sit expressa pupillaris siue tacita contenta in vulgari, quia etiã militat ratio. d. §. quos possum. de quibus præcedẽ. gl. & satis probat ista. l. cum generaliter loquat. & l. 5. patri. ff. de acqr. hære. vbi Alexã. post Roma. & in. d. l. quidã eulogio. vbi etiam Iaso.

g ¶ *Heredere.* Ipse si viuat intelligę, & etiã si decesserit ante pupillum quia adhuc eius hæres cogitat adire seu acceptare pupillarẽ hæreditatẽ, vt est casus singularis in. d. l. qui patri. ff. de acquir. hære. Qui si adiuit eo ctus ad petitionem fideicõmissarij hæreditatem paternã, an etiã tunc ꝓcedit ista. l. vid. Alex. post Bar. & Rapha. Cuma. in. l. ita tñ. §. quisquis. ff. ad Trebel. tenẽtes oppositum quãtũcunque etiã militat rõ. d. §. quos possũ. licet Iaf. in. d. l. quã eulogio. dicat q̃ hoc nõ est sine magna dubitatiõe.

h ¶ *Todos.* Id est, vt nec paternã, neq; pupillarẽ substitutionẽ acceptaret: nã si prius acceptaret paternã, nõ poterit postea deferere eã pupillarẽ. l. sicut. C. de repud. hære. Bar. tñ in. d. l. fi. col. 3. ff. de acqr. hæred. per. l. cum hæreditate. ff. eo. vult, q̃si obuenientis pupillari hęreditate, veller re pudiare paternã, q̃ pòt hoc facere ne & habeat pupillaren: cuius dictũ vide & approbari per ista. l. prima. sed tene cõtrariũ. pat etiã tenuit ipse met Bar. sibi cõtrarius in. l. testò. C. de imp. & alijs. & Ang. in. l. q̃ patri. ff. de acquir. hære. lo. de Imol. in. d. l. fi. col. 2. Paul. de Cal. in. d. l. quidã eulogio. col. 4. C. de iur. deliber. vbi etiam respõdet ad. d. l. cũ hæredi tate. & istam. l partitæ, intellige vt dixi. vel etiam potest intelligi: q̃ si est minor cum adiuit, & restituatur contra additionem, sic restitutus vetranque hæreditatẽ deferat. sed quid si in institutus, qui erat minor restituatur contra additionem paternæ hæreditatis, & sic restitutus velit habere pupillarem ex substitutione, an possit? videtur hic probari q̃ nõ. Cõtrarium tñ videtur de mẽte Azo. in summa. C. de impuber. & alijs substitu. col. 1. vbi dicit: q̃ si impubes adiuit paternã hæreditatẽ & decessit in pupillari ætate, & eius substitutus velit integrũ restitui: vt repudiet portionẽ paternæ hæreditatis delatæ sibi ex persona impuberis: q̃ fortè restituetur sicut etiam pupillus poterat restitui. vt in. l. non solum. ff. de integ. restit. licet Azo videtur loqui in casu in quo erat alius cohæres pupilli: seu in casu in quo per existentiam sui hæredis

Universidad de Deusto
Biblioteca

In no. rec. est. l. 1. tit. 4. lib. 5.

tabulæ pupillares eserant confirmatæ. vt in. l. si filius qui patri. ff. de vulga. & pupil. hodie de iure regni videtur idem dicendū, & si ex testamē to paterno hæreditas manseret sine aditione. per. l. 1. ff. lib. 5. ordi. & additione: cū tñ nudo nomine hæres remaneat. vt in. l. & si fine. §. sed q; Papinian⁹. ff. de mino. ex eo solo remanent confirmatæ tabulæ pupillares, vt tenet Bart. in. d. l. fin. & est etiā de mente eius in. d. l. si filius. qui pri. vbi etiam Ioan. de Imol. & Cuma. & alij moderni illud declarāt super. 1. lectur. illius. l.

6 a ¶ *A otro alguno.* A contrario ergo, si nullus esset datus coheres, cuius additione cōfirmaretur tabulæ pupillares non posset substitutus habere pupillarē hæreditatē, vt ꝓbatur hic & in. l. 1. sed si plures. §. ex ass. ff. de vulga. & pupi. sed opponitur de. l. si filius qui patri. eo. titu. nam cum institutus hic fuerit pupillus, & datus fuit substitutus cohæres cum eo institutus, licet vterq; repudiauerit paternā hæreditatē, substitut⁹ habere debet pupillarem: cū exiliteāt sui hæredis pupilli, cōfirmatæ fuerūt tabulæ pupillares: sed dic, ꝙ talis existentia per dationē cohæredis extranei fuit sublata. vt in. l. apud Iulianū. §. idem Iulianus. ff. ad Trebel. & sic de iure communi cum non adeatur hæreditas ex testamento pater no, tabulæ pupillares euanescunt: si verò cohæres fuisset, alter hæres suus. vt filius in potestate, tunc procederet qđ habetur in. d. l. si filius qui patri. & ita declarat gl. & doct. in. d. l. sed si plures. §. filio. ff. de vulga. & pupi. hodie tamen de iure regni, cum etiam hæreditate nō adita, valeant relicta & quecunque in testamento contenta, videtur ꝙ etiam si non esset coheres qui adeat, substitutus habere possit pupillarem hæreditatem, per. d. l. 1. tit. 4. lib. 5. ordina.

In no. rec. est. d. l. 1. tit. 4. li. 5.

b ¶ *Entrare en ellos.* Est enim tūc iuncta & facta vna hæreditas patris & pupilli: & ideo nō potest illam substitutus separare. vt l. l. sed si plures. §. filio impuberi. ff. eo. l. si pater. ff. de priuileg. credito. vers. at cum substitut⁹. si verò pupill⁹ ꝙ solus fuit institut⁹, abstinuit se à paterna: tunc substitutus bene pōt habere pupillarē. d. l. si pr. & l. si pupill⁹ in prin. ff. de acq. hær. si tñ pupillus qđ adiuit, poterat restitui, cōtra immixtionē vel additionē, poterit hoc beneficio vti cius hæres. vt in. d. l. non solū. ff. & in integ. restit. Azo. vbi. 3. Bar. post Dynū. in. l. fin. co. 3. ad fi. in primo membro distinctionis. ff. de acqui. hæred. sed aduertein hoc: qđ. mag. in vers. vel melius. in. d. l. si pater. tenuit cōtrariū per tex. ibi. imo ꝙ ex quo substitutus approbauit voluntatem testatoris adeundo ex pupillari, videtur etiā approbasse additionē factā per pupillū, secundū vo. untatem testantis, & hic q. d. l. non solum habeat locū in successione ab intestato pupilli, non autē in succedendo sibi ex substitutione pupillari, & illā gl. sequitur, ibi Bar. dicēs esse notabilē ad declarationē. d. l. non solū. & idem vult Ioan. de Imol. in. d. l. si. col. fi. ff. de acquir. hær. vbi dicit istā esse singularem limitationē ad. d. l. non solum. & casum in. d. l. si pater. esse in hoc singularē, & nō alibi. Alberi. etiā in. d. l. si pater. trat. sircum dictā glo. post Dynū. Idem tenet Ioa. de Imol. ibi cōtrarius. in. d. l. si filius qui patri. & in. l. sed si plures. §. filio. ff. eo. vbi etiā Paul. de Castr. tenet primū dictū Azo. & Bar. in. d. l. fi. Alex. perpendit istā contrarietatem in. d. l. quidam eulogio. col. 2. vbi ipse pro concordia opinionū distinguit, quod aut limus in casu in quo absque aditione seu in mixtione pupilli, substitutio pupillaris erat confirmata: vt quia filius erat in institutus in potestate absque datione cohæredis extranei: & sic existentia suitatis confirmata erat pupillaris substitutio: & tunc non sequitur ex necessitate, quòd substitutus agnoscendo hæreditatem pupilli ex substitutione pupillari, videatur confirmare immixtionem factam à pupillo: & quòd tunc meritò procedat opinio Barto. in. d. §. filio. & in. d. l. fin. secus verò, si erat necessaria immixtio pupilli ad confirmationem substitutionis, vt quia datus erat filio pupillo cohæres extraneo. Certè iste articulus est valde mihi dubius: neq; ista concordia domini Alexan. multum stringit, licet videatur colorata, & fortè in puncto iuris verior est opinio Bar. in. d. §. filio. seu in. §. si ex asse. & in d. l. fin. quæ vt dixi fuit opinio Azonis. cum dict. l. nō solū procedat siue hæres minoris succedat ab intestato, seu ex testamento: neque de necessitate sequitur, q; adeundo ex pupillari substitutione, videatur approbare additionē

SI porsisasse algund ome al ssjo de otro, que fuesse menor de catorze años, en aq̄lla manera, que es llamada en latin arrogatio[d], e despues desto le de xasse sustituto en su testamento otro alguno en lugar deste moço, en aq̄lla manera, q̄ es dicha sustitutio pupillaris: tal sustituto como este, nō heredara en los bienes del moço. Fueras ende en aq̄lla parte, q̄ el moço deuia heredar de derecho en los bienes d aq̄l q̄l porsijo, q̄es la quarta parte[e] de todo lo del porsijador, e lo al q̄ le ouiesse dado alg̃d su amigo[f] de aquel q̄ lo porsijo por amor de aquel su padre adoptiuo. Mas los otros bienes que viniessen a tal moço como este de parte de su padre natural e legitimo, o de otra parte, heredar loshan los parientes mas propincos del: si su padre natural non ouiesse[g] ordenado alguna cosa, en razon de ellos en su testamento.

factam per pupillum de hæreditate patris: cū posset dici q̄ ap, pbat, ita tamen. vt saluum sibi remaneat beneficiū restitutionis sibi copetēs ex persona minoris, per. d. l. non solum. & l. si pater. in qua se fundat glos. ibi non probat, ꝙ per hoc excludatur substitutus à beneficio restitutionis: quo & ipse minor in casu, in quo esset necessaria immixtio ad confirmationem tabularum pupillariū, posset restitui. ergo & eius hæres. & procedit maximè stante hodie. d. l. ordina. ex quanon egent aditione ex testamento paterno tabulæ pupillares.

Et. d. l. non recopi.

c ¶ *Non lo podria auer.* Habita tamen vtraque hereditate ex agnitione pupillaris potest ex persona minoris restitui. vt dixi in gl. supra ꝓxima.

¶ *Le. IX.*

3 Arrogato filio potest arrogans pupilliariter substituere in quartam solum bonorum arrogāris & ea quæ intuitu arrogationis ab amico eius arrogatus est consequutus: in cæteris verò bonis succedent pupillo venientes ab intestato, hoc dicit. Habuit originem ista. l. à. l. sed plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupill.

d ¶ *En latin arrogatio.* Idem si esset adoptio, ex qua filius transiret in potestatem adoptantis, vt si detur à patre naturali auo, iuxta. l. cum in adoptiuis. C. de adopt. §. sed hodie. instit. co. l. 9. titu. 16. 4. partita.

e ¶ *La quarta parte.* Quæ debetur arrogato. vt in. l. 8. tit. 16. parti. 4. & in. l. si arrogator. cum concordan. ff. de adopt. & aduerte, q; tunc debetur ista quarta, quando filius arrogatus esset impubes: secus autem esset, si esset pubes: quod satis probatur hic in ista. l. & in. d. l. si arrogator, & in §. cum autem instituta. de adopt. & ita tenet & declarat Salicetus in lege pen. in prin. in. 2. colu. C. de adoptio. & in. l. 2. eo. tit. lex tamen. 8. titu. 16. parti. 4. de qua. 3. in distinctē loquitur, vt arrogato filio debeatur ista quarta, ne que distinguit siue sit pubes vel impubes, vnde videtur forte dicendum, quòd illa sit intelligenda, secundū istam, scilicet quādo impubes fuit arrogatus, & quòd aliàs ista quarta non debeatur: sed q; tunc debebitur arrogato filio puberi. tradit Salicet. in. d. l. 2. vid. quę dixi in. d. l. 8.

f ¶ *Su amigo.* Adde. d. §. in arrogato. l. sed si plures. ff. de vulga. & pupill.

3 dicitur ergo profectitium quidquid habet filius contemplatione seu occasione patris, vel alias: vt hic, & in. d. §. in arrogato. & ibi Bar. & doct. latè. Adde Bar. in. l. ann. ua. §. 1. de annuis lega. Abb. in capit. sedes. columna. 5. de rescript. Ioan. de Plate. in. l. 1. C. de castren. pala. recu. libro. 12. Bal. in. l. cum te. C. de donat. ant. nupt. adde. l. pe. & ibi Bal. C. de iur. deliber.

g ¶ *Non oujesse.* Potuit enim pater naturali, & legitimus ei sub stituere, vt 4 supra eo. l. 5.

¶ *Lex. X.*

4 h Expirat pupil'aris substitutio per maximam, mediam vel minimam capitis diminutionem pupilli: idem si in vita instituentis efficitur sui iuris pupillus, aut iusta ratione ab hæreditate patris se abstineat hæres: sed si iniusta: cogitur agnoscere eam: & si ab abstinentia in integrum restituitur, reintegratur substitutio quæ per abstensionem expirauerat. Item expirat si testamentum patris posthumi agnatione vel alias infirmatur: aut si pupillus ad ætatē. xiiij. & pupilla ad ætatē xij. anno. peruenerint. hoc dicit.

1 a ¶ *Desataſe.* Ortū habet à notatis per Azo. C. de impube. & alijs substitutu. in summa. col. 3. versic. ex pirat pupillaris substitu. & à gloss. in. l. in pupillari. ff. de vulg. & pupil.

2 b ¶ *Viene a edad.* Id est, quā primū attigerit. 14. annorū vltimū diem in masculo. & 12. in fœmina. vt in. l. quæstate. ff. de testa. gloss. in. l. 2. ff. eo. Bart. & Alexan. in. l. in pupillari. ff. de vulga. & pupil. posset etiam pater minori tempore taxare metam pupillaris substitutionis. l. si quis ita. ff. eodem.

3 c ¶ *Fuesse captiuo.* Si intelligas filium fuisse captum viuo patre, plane procedit, vt in. l. lex cornelia. versi. si vero viuo patre. ff. de vulga. & pupil. notat glo. in. l. pater. ff. de capti. & in. l. quòd si filius. eo. tit. non tamen expirabit tacita vulgaris contenta in expressa pupillari, vt vult gloss. & ibi Bar. in. d. l. lex cornelia. idē Bar. in. l. 1. col. 8. versi. vlterius quero. eo. ti. si verò intelligeres mortuo patre pupillū fuisse captū: tunc licet de rigore iuris, videbat substitutionē pupillarē expirasse vt in. l. si quis filio ex hæredato. §. irritum. ff. de iniuſt. rupt. tamen de æquitate confirmantur tabulæ pupillares. vt in. d. l. pater. in fin. & in. d. l. lex cornelia. hoc siue in captiuitate decedat impubes, siue pubes: quia si non reuertatur, fingitur decessisse præambula hora captiuitatis.

4 d ¶ *Enemigos de la fe.* Sentit ista. l. inter christianos non habere locū iura captiuitatis, quo ad personas vid. per Bar. in. l. hostes. in fi. ff. de capt.

5 e ¶ *Al padre.* Adde. d. l. lex cornelia. in principio. & d. l. pater. in prin. si vero pater & filius sunt capti. vide. l. si pater. ff. de vulga. & pupilla.

6 f ¶ *Quando pierda la ciudad.* Hæc est media capitis diminutio. vide. l. neque ei. §. eorum. de adopt. possunt enim hæ pœnæ cadere in pupillum doli capacem. l. si arrogati. ff. de tute. l. impuberem. ff. de fur. l. impuberem. ff. ad. l. cornelia. de fal. ratio est secundum Bar. post Guiliel. de Cugn. in. l. in pupillari. ff. de vulga. & pupil. quia etiā si pupillus esset pubes, in tali statu non posset testari. l. eius qui. §. fina. ff. de testam. l. 15. titu. primo, supra ead. parti. vnde testamentum factum irriteratur. vt in. d. §. irritum. Sed cum hodie per. l. 4. Tauri possit testari, videtur ꝙ non procedat quod hic habetur, & sic quod substitutio pupillaris non expiret.

7 g ¶ *Quando pierde la familia.* Hæc est minima capitis diminutio. & vi. l. neque ei. §. eorum. ff. de adopt.

8 h ¶ *Que le porsijasse otro.* Tunc tamen in effectu nō expirat pupillaris substitutio: quia ex stipulatione debetur hæreditas illis, qui succedunt ex substitutione, si facta non esset arrogatio. l. nō aliter. & l. his verbis. ff. de adoptio. & quid si moriatur arrogator, an reconualescat pupillaris substitutio facta à patre naturali? vide glos. vbi eleganter. Bald.

jo a tal fuesse emancipado, e nō estuuiesse en poder de otro, e el mismo constituiesse, que le porsijasse otro[h] algūo. Ca estonce muda se en familia agena, porq̄ era ante por si, e se mete en poder de otro, e se faze dela compaña de aquel que lo porsijo. E esso mismo seria, si tal moço como este saliesse de poder de su padre, por qualquier manera[i]. E por qual quier destas q̄tro razones sobredichas desfallesce la sustituciō, q̄ es llamada pupilar. E aun dezimos, q̄ desfallesce, si el moço nō quiere ser heredero[k] del testador que le dio el sustituto. Pero si esto fiziesse en gaño samēte[l] este a tal, querien do mal al sustituto, e porēde no quisiesse ser heredero de los bienes del padre, por razō del testamēto[m]: estōce el judgador deue le apremiar, q̄ la reciba, e si nō la quisiere recebir maliciosamēte, nō mostrādo algūa razon derecha porq̄ lo fazia maguer muriesse ante que fuesse de edad: aura el sustituto la herēcia del testador[n]. Otrosi dezimos, q̄ si despues q̄

¶ *Ley. X. Porque razones desfallesce la sustitucion pupillar.*

DEsataſe[a] la sustitutiō, que es llamada pupilar por quatro razones. La primera es, quando el moço viene a edad[b] de catorze años, e la moça a doze aquien estableſce el sustituto. La segunda es, quando tal moço como este, pierde la libertad que ha, e la cibdad, e la familia. E esto seria, como si fuesse captiuo[c] de los enemigos de la fe[d]: cá por tal prision perderia estas tres cosas sobredichas. Pero si al padre[e] acaesciesse este captiuerio, nō se desataria porēde, tal sustitucion pupilar, que ouiesse fecha de su fijo: que non fuesse captiuo. E la tercera es: quando pierde la cibdad[f], e la familia, e non pierde la libertad, e esto seria, como si fuesse desterrādo para siempre en algun logar cierto. La quarta es quādo pierde la familia[g], e non la cibdad, nin la libertad. Esto seria, como si este fi

9 subſtitutio pupillaris expiret: cuius contrarium tenet Barto. in. l. 2. in princi. colū. 3. versic. vlterius quæro. quid si exeat & c. ff. de vulga. & pupi. & secundum hoc etiam videtur intelligenda ista lex partitarum. vt etiā teti. gi in. l. 14. tit. 8. partit. 4. est enim cōmodū filii impuberis, vt pr̄ sibi faciat testamētū. per le gē ex trib⁹. C. de inofficio. testa. licet forte ex verbis generalibus huius l. posset dici cōtrarium, quantum ad substitutionem pupillarem, & text. in authē. consti. quæ de digni. in. §. illud. colum. 6. liberās filium à patris potestate, in quo se fundat Bart. non loquitur in substitutione pupillari: non tamen auderem recedere à dicto Barto. cum quo communiter docto. transeunt: quia (vt dixi) substitutio pupillaris est fauor & commodum filij. glos. in. d. l. ex tribus.

10 k ¶ *No quiere ser heredero.* Habes hic, quòd substitutio pupillaris euanescit pupillo repudiante paternam hæreditatem: & sic quòd existentia sui hæredis non confirmat tabulas pupillares. Cuius contrarium probatur in. l. pater. ff. de priuileg. credito. & in. l. si filius qui patri. ff. de vulgari & pupi. & in. l. si pupillus. ff. de acquiren. hære. vnde videf corrigere ius commiuhe, quod non credo verum, quia vbi istæ leges partitarum hoc non exprimunt, non est de earum intentione ius commune corrigere: imò debēt suppleri intelligi & limitari per iura commu nia. vnde intellige istam. l. quando pupillo fuit datus cohæres extraneus: quia tunc suitas tollitur, vt in. l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. ad Trebellia. quando vero existentia sui hæredis non esset sublata, fatendum est ex ea confirmari tabulæ pupillares: cum neque per istas ll. partitarum iura suitatis sint sublata in his, in quibus suitas est fauor filiorum suorum, vt in. l. 21. & ibi dixi. titu. 3. supra eadem partit. & fauoresti, q̄ confirmetur testamentum pupillare, vt Insti. de pupi. substi. in princi. vide late in ista materia Bar. & Alexan. & docto. in. d. l. si filius qui patri. vbi etiam vide an retineuisicat suitas, si extraneus cohæres repudiet, vt ex ea pupillaris substitutio confirmetur, & communis conclusio est quòd non, vt etiam tradit Socinus, ibi. colum. 10. quem vide, an autem hodie etiam non adita hæreditate conseruetur pupilla ris substitutio, ex. l. ordina: vid. quæ dicam infra in gloss. super verbo, se desataria.

Quæ in no. rec. est. d. l. 1. ti. 4. lib. 5.

11 l ¶ *Engañosamente.* Concordat cum. l. secunda. versi. planè. el. 2. ff. de vulgari & pupillari.

12 m ¶ *Del testamento.* Volens abintestato habere: & vide, quæ in hoc notat Barto. in. l. si arrogator. in fi. ff. de adopt.

n ¶ *Del testador.* Et etiam hæreditatem pupilli. vt probatur in dicta. l. 2. versicu. planè. & ibi Paul. de Castr. notat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

14 a ¶ *Afirmasse.* Concordat cum.l.secunda.versi.ergo si minor.ff. de vulga.& pupilla.

15 b ¶ *Se desfataria.* Concor. cum.l.Papinianus.§.sed neque impuberis.ff. de inofficio.testa.de iure tamen communi perauthē.ex causa.C.de liber.præte. communis conclusio est, q̄ conseruetur pupillaris substitutio, rupto testamento ex causa prætērationis, vel exhæredationis, vt tenet Barto. in.l.1.§.1.& ibi cōmuniter docto. ff. de vulgar.& pupil.& in.d.authē. ex causa. post gl. ibi. Dy. tamē, vt refert Bart. in.d.§.1. tenuit contrarium dicens q̄ authēt. ex causa.loquitur in legatis & fideicōmissis, quæ etiam sine testamento possunt ab intestato relinqui, non in substitutione pupillari: quæ non tenet sine testamento paterno.l.2.§.adeo.&.§.prius.ff.de vulga.& pupil.& supra. eod.l. 9.& istam opinio.approbat ista.l.partitarum, quæ etiam videt fuisse opinio Azo.C.de impuber.& aliis substit.in summa.col.3.ad fin. qđ tenemenți.nam licet ex.l.11.tit.7.&.l.fi.tit.8.ea.parti.approbetur id, qđ habeturin.d.auth.ex causa.tamen in substitutiōe pupillari procederhodie in regno ista.l.& opini.etiā Dini cōtra cōmunitur comprobare Iason.in.d.l.1.§.i.vbi vide per eum.opinionem etiam Dini tenet Bal.in authē.ex causa.col.9.&.10.C. de liber. præteri. nec obstabit.l.1.tit.de los testamētos.lib.5.in ordi.rega. quia illa.l.tantū decidit casum illū, quando deficit hæredis institutio. quia testator illam non fecit, vel si fecit hæres non adiuit hæreditatem. Si iste casus, de quo in ista.l.partitarum quando testamentum dissoluitur ex causa prætērationis vel exhæredationis, non decidit ubi: ideo remanet sub dispositione iuris communis.l.commodissime.ff.de liber.& posthum. l. si extraneus.ff. de condit. ob caus. nisi ad hoc respōdeas quòd paria sunt institutionem non fecisse vel inutilem fecisse. c. inter corporalia. de transla. epis. vel ele.& facit bonus tex. in.l.si aut nullum.C. de legi. hęre. & paria sunt nullo modo facere vel ineptefacere. l. 2. & ibi notat Bal. in prin. C. de succes. edi. Præterea si substitutio pupillaris teneret vigore illius.l.ordi. etiam quando nullum instituit hæredem ex verbo en las otras cosas. ibi posito nam ista appellatio cæterorum etiam continet tabulas pupillares vt tradit Barto. in. d. §.1. à fortiori tenebit quando instituit & ex causa prætērationis rumpatur ex his quæ dicit glo. in.d.§.1. Item q̄ procedit illa.l.ordina. in his quæ necessario instituendam hæredis exigunt & non debet restringi ad ea quæ ab intestato in codicillis fieri possent de quo vide quæ dixi in.l.2. tit. 7. eadē partita. in glos. super verbo no quisiera. quid autem in substitutione exemplari Bal. vult in.l.humanitatis col.5.C. de impub.& aliis substi. q̄ non possit fieri filio prætērito. & vide ibi additionator.

16 c ¶ *Otro testamento acabado.* Concord. cum.l.si quis eum.§.1.ff. de vulga. & pupilla.

17 d ¶ *Otro fijo.* Et sic agnatione posthumi substitutio pupillaris expirat eo quòd rumpitur paternum testamentum quod Barto. in.l.in pupilla ri. ff. de vulga.& pupil. dicit quòd procedebat olim: & quòd hodie nō expirabit per. d. auth. ex causa. contra cuius dictum habes casum hic de iure partitarum, & dixi in glos. præceden. adde etiam q̄ si pupillus moriatur vivo testatore, quod expirabit pupillaris substitutio, vt in.l. quòd si filius. ff. de capt. & not. Ioan. Andre. in additio. ad Specul. tit. de testa. in princip. in prima additio. magna. in tertia colum. versicul. ex quo sumus. vbi dicit, quòd substitutus non veniet neque ex pupillari neq; ex tacita vulgari: quod tamen intellige, vt per Bartol. in. l. lex Cornelia. in. fi. ff. de vulg.& pup.& in.l.cum patronus. ff. de lega. 2.& in.l.pater. ff. de adoptio.

Et.d.l.1.titu.4.li.5.no.recop.

¶ *Lex. XI.*

Exemplariter substituit pater filio fatuo, sic: instituo filium meum hæredem & si in stultitia moriatur Titium sibi substituo: sed si descendentes habet mente captus illi sunt substituendi: aliàs eius fater: & si fratrem non habet quilibet extraneus potest substitui: & dicitur exemplaris exemplo pupillaris: quia vtraque propter sensus defectum fit & si in furore moritur admittitur substitut[9]. Eo resipiente: vel si natofilio: aut testatore per aliud testamētum substitutionem revocante: expirat dicta substitutio. hoc dicit. Habuit ortum à.l.humanitatis. C. de impuber. & aliis substitu. & à lege. ex facto. ff. eod. tit.

¶ *Ley. XI. Como se faze la sustitución que es llamada exemplaris e como desfallesce.*

EXemplar sustitucion diximos que es aquella, que pueden fazer los padres, e las madres e a sus fijos[f] que son locos, o sin memoria[g]: e faze se en esta manera [h] diziendo assi: establezco por mio heredero a fulano mio fijo, e si el muriere en aporende. E aun dezimos, que desfallesce esta sustitucion pupillar, si el padre fiziere despues otro testamento acabado[c]. Esso mismo seria, si despues que el padre fizo testamento e dexo sustituto a su fijo, le nasciesse otro hijo[d], o fija.

e ¶ *Las madres.* Extende hoc etiam si mater transierit ad secundas nuptias, secundum Bal. in.l.humanitatis. col. 8. C. de impub. & aliis substi. contra Bar. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. cū quo contra Barto. transit Io. de Imo. in. d. l. ex facto. & Saly. in. d. l. humanitatis. & idem Imol. in. c. Raymuntius. de testa. in materia exemplaris substitutiōis, quod in dubie procedit, si mater humaniter & honestè circa filium testata fit, non si corrupto animo tali, quòd filius si esset sanæ mentis aliter testaretur, vt tradit Angel. Aret. in. §. qua ratione. insti. de pupil. substitu. cuius verba valde placent Guiliel. bene. in repe. d. c. Raymuntius super verbo. si absq; liberis moreretur. la. 2. in materia exemplaris substitutionis. Potest etiam mater filiis suis bastardis non natis ex damnato coitu, iuxta id qđ habetur in. l. 9. Tauri. exemplariter substituere, vt vult Bal. in. d. l. humanitatis. col. 10. ver. 2. videamus de personis. & tradit Guiliel. Benedict. vbi supra colum. 4. quid autem si mater vel auus maternus concurrant in substituendo exemplariter, quis præferatur? vide per Bal. in. d. l. humanitatis. col. 11. versicu. 5. quæritur. & melius per Bar. in. d. l. ex facto. col. 8. ver. quæro fi auus. vbi etiam in quæstione antecedenti vid. per eū. Quid si pater & mater ambo substituerint, qualiter & in qb[9] bonis substituti succedent?

In no. rec. est l. 7. tit. 8. lib. 5.

f ¶ *Fijos.* Sed an filio exheredato possit exemplariter substitui. l. ista inferius. in forma huius substitutionis videtur velle, quòd non, & idē probari videtur in. d. l. humanitatis. vbi Bar. hoc tenet & in. d. l. ex facto, & vtrobiq; docet. cōmuniter. Sed in puncto iuris fortè verior est opinio, q̄ possit filio exhæredato ita substituisi: cùm etiam furiosus rete exhæredari possit ex causa ingratitudinis commissa ante furorē. l. nōnunquā. §. si vi. ff. de vsucapio. l. fi. §. sed cum antiquitas. C. de cura. furio. Bar. in. d. l. ex facto. sicut enim pupillariter substituitur filio exhæredato, vt in. l. supra. eo. sic etiā poterit exemplariter: cum etiā ista substitutio illam imitetur, vt hic habes, nec obstabit ista. l. in modo formali: quia ex hoc non potest id inferri: cū idē dixit in. l. 5. supra. eo. in forma pupillaris. neq; d. l. humanitatis. ita vrget q̄ ex ea fundet cōmunis opinio, & contra communē tenet Decius. ibi co. 4. & Dida cus a Couarruuias: in suo commento. c. Raynuntius. §. 6. de testa.

2

g ¶ *Locos y sin memoria.* Adde. l. ex facto. &. d. l. humanitatis. &. l. fi. §. fin. C. de cura. furio. poterit ergo substitui exemplariter furioso, vel mente capto, vt mutis & surdis, qui testari non possunt: & etiam prodigis, quibus facta est interdictio, vt omnes dicunt in. d. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. Bal. etiam in. d. l. humanitatis. C. de impub. & aliis substitu. col. 11. versic. 6. quæritur.

3

h ¶ *Faze se en esta manera.* Fit etiam verbis generalibus, vt si dicat: instituo titium & semproniū filios meos hæredes, & eos inuicē substituo: nam si vterq; est furiosus, vel mēte captus, sub his verbis inest exemplaris substitutio, secundum Bart. in. l. Lucius. ff. de vulg. & pupil. vbi etiam Alexan. colum. penult. Iason. colum. 11. vel si diceret, substituo filio meo Titium, licet nulla fiat furoris mentio, vt voluit Bartol. in. l. ex facto. ff. de vulga. & pupilla.

4

5 a ¶ *Muriere en aquella locura.* Institutio sub hac forma concepta complectitur vulgarem, si filius restituta sibi sana mente non lueric esse hæres, vel adhuc in furore existenti fuerit eius nomine hæreditas legitimè repudiata: comprehenderetur etiam pupillaris, si ipse filius decesserit antepubertatem in furore: erit enim tunc verè exemplaris, cum decesserit post pubertatem in furore secūdum Bartolum. cuius opinio est communis in dic. l. ex facto. colum. 3. ff. de vulga. & pupilla. Sed est pulchrum dubium an substitutione concepta sub forma huius. l. scilicet si filius meus decesserit in furore, si contingat, quod filius intra pubertatem cessante furore decedat, an succedet substitutus ex pupillari contenta in exemplari, & sic an tali casu in exemplari contineatur pupillaris? quæ inuestigatio magni est effectus, & vtilitatis: quia in exemplari solum potest substitui, qui debet succedere alias ab intestato, vt statim habetur in ista l. in pupillari verò substitui potest quilibet extraneus. & Alexan. in dicta lege. ex facto. col. 6. post. Salic. in. l. humanitatis. colum. 7. C. de impube. & aliis substitu. ver. nunc quæro vult quòd isto casu taliter facta substitutio nullo modo valeat: ex quo testator expresit casum, si filius decesserit in furore, qui tamen non euenit, quod est bene notandum. An autem hoc possit limitari, nisi in taliter facta substitutione, datus esset substitutus extraneus, & non de illis de quibus hic, & in. d. l. humanitatis. nam tunc videtur de mente testatoris substituere pupillariter: ex quo non potest substitutus capere ex exemplari: & qualis sit substitutio, ex mente & potestate testatoris dependet. l. in testamento. C. de testa. milit. l. si ita quis. ff. de vulga. & pupilla. Cogita, quia etiam videtur posse dici quòd etiam isto casu tunc videatur substituere pupillariter, si filius decedat in furore: non si sanæ mentis. vtilius ergo erit, vt exemplaris substitutio sic fiat: filio meo furioso talem substituo, tunc enim comprehenditur expresse pupillaris, si filio impuberi facta sit exemplaris, secundum Barto. & docto. vbi. 3. & quòd non se astringat testator ad formā hac. l. positam. nota tamen q̄ etiam si exemplaris concipiatur in casu furoris, vt hic: trahetur etiam ad casum, si filius prodigus vel mutus, vel surdus decesserit. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. Bar. & Alex. in. d. l. ex facto.

6 b ¶ *Fijo, o nieto.* Non distinguit sit sapiens seu sanæ mentis, vel ne: intel ligendum tamen est de sapiente, prout habetur in. d. l. humanitatis. C. de impube. & aliis substitu. nam mente capti excluduntur ab ista substitutione, licet non excludantur à legitima: vt dicam in glos. sequenti, & tenet Ange. in. d. l. humanitatis. vbi etiam Decius colum. penulti.

7 c ¶ *Deue los sustituyr.* Et si plures sint filij furiosi, posset vnum tantum ex eis substituere, vt in. l. humanitatis. C. de impuber. & aliis substitutu. dum tamen alios instituat in legitima, vel exhæreder, prout voluit glo. fin. in. d. l. humanitatis. cum qua resider Alex. & est communis opinio secundum Angel. in. §. qua ratione. insti. de pupil. substit. in hoc etiam resider Decius in. d. l. humanitatis. in fin. vbi respondet ad. l. Papinianus. §. sed neq; impuberis. ff. de inofficio. testa.

8 d ¶ *Otro estraño.* Qui etiam matrem pupilli furiosi excludet, vt satis hic innuitur & tenet Barto. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pupilla. col. 6. vers.

iuxta hoc quæro. & columna septima. versi. vltimo quæro. cuius opinio est communis, & eam defendit Decius contra Bald. & alios in. d. l. humanitatis. in. 6. nota.

c ¶ *Tornar en su memoria.* Quid si furor rediret? dic quòd adhuc substitutio capiet vires, vt tradit Barto. in dict. l. ex facto. columna penulti. 9

quella locura[a] en que agora es: establezco por su heredero en su lugar a fulano ome. Pero si este loco a quien dan el sustituto ouiere fijo o nieto[b]: o alguno de los otros que descienden por derecha liña del, deuen los sustituir[c] en su lugar, e non otros. E si alguno destos nō ouiere, estonce le pueden dar sustituto a su hermano, si lo ouiere: e si non ouiere hermano pueden le dar por su sustituto otro estraño[d]. E tal sustitucion como esta es dicha exemplar, porq̄ es fecha a semejança, e a exemplo de la pupilar. Ca assi como al moço menor de catorze años, dan sustituto, porque nō ha entendimiēto de fazer testamēto, si muriere en tal tiēpo por esta misma razō le puedendar al loco, o al desmemoriado, e si muriere en la locura aura el sustituto todos los bienes del. Pero tal sustitucio como esta se puede desfazer en tres maneras. La primera es, si quando aquel aquien dan el sustituto, es desmemoriado, e despues desso torna en su memoria[e]. La segunda es, quando le nasce fijo[f] o fija. La tercera[g] es, si aquel que la fizo, la reuoco por otro testamēto que fizo despues.

ff. de vulga. & pupill. & probatur in. l. cum filius. ff. de curato. furio. & in. l. quitertiāna. ff. de æstim. edict. & procederet plānè, si furor in breui reuerteretur, q̄ si post multum tempus, dubia esset opinio Barto. & forte nō procederet, put voluit Bald. in dicta. l. humanitatis. circa finem. vers. 4. quæro. & Ang. in. §. qua ratione. instit. de pupil. substitu.

¶ *Ley. XII. Como se faze la sustitución a que llaman en latin compendiosa e que fuerça ha.*

COmpēdiosa sustitucion de q̄ de suso fablamos, se faze desta guisa[h], como si dixesse el testador: fago mio heredero a fulano mio fijo[i], e quando f

¶ *Le nasce fijo.* 10 Cōcordat cum. l. ex facto. in princ. ff. de vulga. & pupil. & intellige de filio legitimo, & naturali: putà ex matrimonio ante furorem contracto. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & vide per Iaso. in. d. l. humanitatis. colū. fin. dicit etiam Guliel. m. benedict. in repeti. c. Raynuntius. de testa. super verbo. si absq; liberis moreretur. la secunda. in materia exemplaris substituriōnis, q̄ intelligi debeat de filio sapienti: quia si nasceretur demens, & in dementia perseueraret, non rumperet secundum eum substitutionem patri suo factam. Mouetur, quia eo casu filij iam nati, eam non rumperent, si dementes essent, vt in. d. l. humanitatis. cuius dictum in hoc non videtur verum, propter generalitatem huius. l. & d. l. ex facto. in princip. nihil in hoc distinguentium. Et quia vt dixi quod dispōnitur in. d. l. humanitatis. debet intelligi, dum tamen alij filij mente capti instituantur in legitima, vel exhæredentur: & imputet sibi testator pater, qui non prouidit circa istū casum, si filius furiosi demens nasceretur, relinquendo ei legitimā.

g ¶ *La tercera.* Quartam adde ex defectu eius, cui est facta. tradit Bart. in. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. in fi. principij. quem alii docto. seq. 11

¶ *Lex. XII.*

Substitutio compendiosa fit in hæc verba: talem filium meum in stituo: & quandocunque moriatur talis sit hæres: quæ fit a milite, mortuo filio infra pupillarem ætatem admittritur substitutus pupilli exclusa matre: sed post pubertatem: habebit mater tertiam bonorum patris & omnia eius bona aliunde obuenientia: & iura sepulchrorum patris. Sed alia bona habebit substitutus. Si vero miles eandem substitutionem extraneo hæredi fecit: ad omnia bona quandocunq; decedit admittitur substitutus. Si autem per dicta verba eam fecit paganus admittitur substitutus matre exclusa infra pupillarem ætatem: postea autem repellitur in totum substitutus: sed si eam fecit per verba substitutionis aut dixit volo q̄ sit talis hæres: tunc post pupillarem mortuo habebit mater tertiam bonorum patris & alia de qb[9]. 3. & substitutus alia bona. h. d.

h ¶ *Se faze desta guisa.* Potest etiam fieri verbis generalibus, & si non adiiciatur verbum (quandocūq;) vt si dicat, si decesserit filius meus, substituo petrum: hæc enim indefinita æquipollet vniuersali. l. si pluribus. ff. de lega. 2. tenet glo. magna. in. l. in testamento. la. 1. C. de testa. mili. item si dicat, si sine liberis filius meus decesserit. glos. fi. in. c. si pater. de testam. libr. sexto. item etiam ita fit, si filius meus decesserit in tra pupillarem ætatem, vel post: vel intra vicesimumquintum annū. l. centurio, & ibi Barto. ff. de vulg. & pupil.

i ¶ *Mi fijo.* Rectè ponit exemplum in filio: vt appareat sub compendio istam substitutionem amplecti diuersa tempora pupillaris. s. eta 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis & pubertatis. l. precibus, & ibi glos. C. de impuber. & alijs. & in capitu. si pater. in verbo, absque deductione. de testa. libro. 6. sit etiam à milite hæc substitutio extraneo. vt infra. ea. l. & ibi dicam.

3 a ¶ *Sea su heredero.* Ista sunt verba directa, vt dicit glos. in. l. verbis ciuilibus, & in. l. Centurio. ff. de vulgar. & pupilla. vide per glos. in. l. eam quam. in verbo directis. C. de fideicommiss. & Barto. in lege secunda. C. communia. de leg.

4 b ¶ *Caualliero.* Idem in Doctore, vel aduocato, & clerico. tenet Alexand. qui latè hoc examinat in lege. Centurio. 1. & secunda colum. cum sequentib. ff. de vulgar. & pupilla. qui licet in hoc ibidem impugnetur à Socin. tenendavidetur opinio Alex. cum istud priuilegium non detur militibus ratione simplicitatis, sed ratione exercitij militaris: quod militabit in Doctore actu legente, & aduocato aduocationis officium exercente: & clerico, qui est miles celestis militiæ. vide legem octauam. & quæ ibi dixi titul. fina. secunda partita. & de quo milite intelligatur. vide ibidem per Alexan. & Bal. in. L. in testamento. in fine. C. de testamen. mill. nam intelligitur de militantibus causa reipublicæ. & quæ dixi in. l. 49. titul. quinto. partita quinta.

5 c ¶ *Ha madre.* Idem si haberet auiam vel alios ascendentes, quibus debe retur legitima, vt in. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testamen. l. 6. in ordina. Tauri.

In no. rec. est. l. 1. tit. 8. lib. 5. d ¶ *Ante de catorçe años.* Et sic patet, quòd in casu huius. l. substitutio compendiosa facta fuit filio impuberi. Quid autem si per verba directa de quibus hic substituerat miles filio puberi, an etiam matre existente in medio, valeret iure directo, & excluderet matrem etiam à legitima? glos. in lege. precibus. super verbo, fideicommissi. C. de impuber. & aliis substi. vult quòd sic. & est de mente Azo. C. eodem. in summa. & opinio illius glos. est communiter approbata. & ibi per eam vide rationem diuersitatis.

7 f ¶ *Ninguna cosa.* Concord. cum. l. precibus. C. de impube. & alijs substi. & l. Papinianus. §. fed neque impuberis. ff. de inoffic. testa.

8 f ¶ *Muere despues.* Sine liberis intellige. l. cum auus. ff. de cõdition. & demonstratio. l. cum acutissimi. C. de fideicom. l. 10. titu. 4. ea. parti. vbi vide quæ dixi.

9 g ¶ *Aura la madre.* Sed an habebit, vt succedens ab intestato in bonis filij, cum onere fideicommissi restituendi, reliqua bona paterna substituto: vel an habebit ex eo quòd directa militaris post pubertatem non comprehendat legitimam filij, nec alia de quibus hic fauore matris, licet ex directa militari substitutus succedat in bonis patris, priuilegio militari: non satis aperit ista lex. imo cùm hic non exprimat, q substitutus capiat reliqua bona patris de manu matris, prout expressit in casu fina. huius. l. videtur ito casu voluisse quod substitutus directo per se capiat: & ista inuestigatio magni est effectus ob ampliores vtilitates, quas habet directa substitutio, quam fideicommissaria. vt tradit Barto. & Angel. in. l. Centurio. columna secunda. ff. de vulga. & pupilla. vbi etiam Alexand. & latius Guillelm. Benedict. in repetitio. capitu. Raynuntius. de testa. in verbo. si absque liberis moreretur. la secunda. in tractatu compendiosæ. vide quæ dicam in gloss. sequenti. & in glo. super parte, de linaje de su padre.

10 h ¶ *La tercera parte.* Hæc erat iure isto partitarum & de iure communi legitima filij. l. 17. tit. prim. 6. partita. & in authenti. nouissima. C. de inofficioso testamento. & ex hoc videtur reprobari hic communis doctorum opinio, in lege. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. quisequentes ibi Barto. volunt, quòd substitutio compendiosa verbis directis facta à milite filio impuberi, post pubertatem valeat, vt directa militaris & substitutus succedat in omnibus bonis patris excluso matre etiam à legitima filij: licet Paul. de Castr. in dicta. l. precibus. columna penulti. concludat, nec per directam militarem post pubertatem posse legitimam tolli: nedum matri si ipsa existat: sed neque alijs venientibus ab intestato ad successionem filij, quod etiam tenet Alexander de iure nouissimo authenticorum hodie procedere, licet non de iure antiquo digestorum quo poterat miles filium priuare legitima: quia etiam isto tempore poterat filium etiam sine causa exhæredare. l. fina. C. de inofficioso testamento. sed hodie dicto iure nouissimo statutum fuit, quòd non posit exhæredari, etiam à milite, vt est magis communis opinio iuxta gloss. in lege. aduersus. & in l. fina. C. de inofficio. testament. tenent Barto. & docto. in authentica. ex causa. C. de liber. præte. vnde videtur, quòd hodie non possit filio militis legitima tolli ex directa militari. Socinus verò in dicta lege. Centurio. respondens ad hoc fundamentum Alexand. tenet opinionem Bartol. & aliorum dicens, quòd licet facta sit correctio in actu odioso, vt non possit filius exhæredari: non sequitur, quòd etiam facta sit correctio quando filius est in stitutus & graduatus per substitutionem directam: & in materia correctoria strictè proceditur. Decius etiam in dicta lege. precibus. colum. penulti. numer. 25. tenet idem cum Socin. dicens, quòd etiam videtur quod alia sit ratio, vt possit miles ex directa militari filium priuare legitima, quam illa quæ colligitur ex dictis Alexand. videlicet quòd hoc sit ex natura ipsius directæ substitutionis: quæ est, quod omnia bona absque diminutione in substitutum transferantur. hæc enim videtur peculiaris natura directæ substitutionis. vnde secundum eum opinio quod ex hac directa filius priuetur legitima, indistinctè videtur verior etiam de iure nouissimo vide ibi per eum & per Socinum in dicta lege. Centurio. char. penult. columna tertia. approbatur ergo hic in ista. l. partiraun fauore matris existentis in medio opinio Azo. in summa. C. de impuber. & aliis substitu. colum. tertia. versic. compendiosa substitutio, vt directa militaris fauore matris obliquetur post pubertatem, & valeat iure fideicommissi: quam etiam tenet glos. in dicta lege. precibus. in qua. l. satis hoc probatur, cui nulla responsio doctorum tenentium cõtrariam satisfacit. & sic in fideicommissaria substitutione non comprehenditur legitima filij, vt in lege. quoniam in primis. & in. l. extribus. C. de inofficioso testamento. l. 11. titu. 4. eadem parti. Aduerte tamè quòd cum hoc sit fauore matris, si mater non existat aliis hæredibus filij existentibus, quibus non debetur legitima, tales hæredes in totum excludentur à bonis patris militis ex directa militari, etiam quo ad legitimam debitam filio: per rationes de quibus supra si tamè miles substituerit per verbum commune. veluti per verbum (substituo) tunc post pupillarem ætatem etiam matre non existenti in medio, traheretur ad fideicommissum. vt tradit Alexan. in dict. l. Cẽturio. 14. colum. versicu. ex prædictis. Aduerte, etiam quia in casu quo mater debet habere legitimam filii, videtur intelligi debere si filius hæreditatem patris adiuit, prout etiam habetur in dicta lege. precibus. nam si non adiisset, succederet substitutus ex vulgari in compendiosa contenta: & matrem etiam à legitima excluderet: cum per vulgarem succedatur defuncto, non ei cui facta est substitutio. Institu. de vulga. substitu. in princip. & quæ notantur per gloss. & docto. in. l. fi. C. de institu. & substitu.

i ¶ *Delinage de su padre.* Intelligi debet de omnibus sepulchris tam familiaribus, quam hæreditariis. l. quia peringe. §. restituta. ff. ad Trebellia. l. familiaria. &. l. vel quæ. ff. de religios. & sumpt. funer. &. C. eodem. l. si sepulchrum. & sic substitutio compendiosa de qua in isto primo casu huius legis post pubertatem filii, fauore matris, obliquatur & valet vt fideicommissaria: quia si valeret vt directa militaris: iura sepulchrorum, tam quæ habentur a genere paterno, quam reliqua transirent in heredem directum, vt habetur in dicta lege, vel quæ. & in dicta lege. si sepulchrum. quia tamen. l. ista isto casu voluit, quòd ista substitutio obliquaretur, & valeret iure fideicommissi inde est, quòd iura sepulchrorum ex parte patris siue hæreditaria, siue familiaria manere debeant apud matrem succedentem filio, & non transeant in substitutum: eo quia venit iure fideicommissi, vt in dicta lege. quia perinde. quia fideicommissarius non est hæres, licet loco hæredis habeatur, idemque erit dicendum in iure patronatus ecclesiæ: vt non transeat in substitutum fideicommissarium, vt not. Bartol. in dicta lege. quia perinde. & ibidem Alexand. legens dictam legem sub lege. quanuis. §. nihil. eodem titulo. & in lege. Centurio. columna nona. ff. de vulgari & pupillari. Ioann. de Imol. in lege. si patroni. in principio. ff. ad Trebellianum.

k ¶ *Todos los otros bienes.* Sed an prælegata, & donationes, quas pater fecit filio, venient ad substitutum, vel manebunt apud matrem, colliges ex. l. Marcellus. §. quidam. & ibi per Alexan. ff. ad Trebellianum. & ex. l. cum virum. C. de fideicommiss. & nota. hic cum dicit, todos los otros bienes. nam probatur expresse matrem non posse deducere Trebellianicam, vt etiam voluit glos. in lege. precibus. in glos. final. C. de impuber. & aliis substitu. & sic habes ex testamento militis non deduci Trebellianicã contra opinionem Bartol. & docto. in. l. prima. §. 1 filij. ff. ad Trebellia. quorum sententiam Soci. & Ripa asserunt communem in. d. §. in filij. Iason in. l. in testamento. la primera. C. de testa. milita. & in hoc sequuta fuit ista. l. opinionem glos. in dicta lege. precibus. in glos. fin. cuius opinionem etiam asserebat esse communem Alexand. in lege Marcellus. in princip. in tertio notabi. ff. ad Trebellianum. vide quæ dicam infra eadem lege. glos. fina.

El si el moço, o la moça muere despues de la edad sobredicha: estõce aura la madre la tercera parte b de la heredad, de todos los bienes q̃ el moço heredo de su padre, e todo lo al q̃ gano de otra parte, onde quier q̃ lo ganasse. Otrosi las sepulturas q̃ le pertenescen de linaje de su padre: mas todos los otros bienes k del finado a, deue auer el sustituto. Mas si el caualliero non auiendo fijos establesciese en su testamento por heredero alguno que non fuesse de los que descendiessen del b, estonce el substituto q̃ fuesse y puesto por las palabras sobredichas c, auria toda la heredad d del heredero, quando quier q̃ muriesse. E si aq̃l que fizo la sustitucion, por las palabras sobredichas f, non es caualliero, e aquel a quien dan el sustituto, es menor de catorze años, si muriere este atal ante, que sea de edad de catorze años, seyendo varon: o muger de doze: aura el sustituto la heredad, e la madre non aura ende ninguna cosa. Mas si muriere despues desta edad, estõce el sustituto non heredara ninguna cosa g de los bienes de aquel en cuyo lugar fue sustituto: ante los deue auer la madre, si la ouiere, o sus pariẽtes del muerto los mas propincos. Pero si este que non es caualliero dixesse assi, quando fiziesse su testamento: establezco tal mio fijo por mio heredero, e quando quier que el muera sin fijos h, dexole por sustituto en su lugar a fulano ome, o quiero que sea su heredero fulano: estõce si el muriere de

13 a ¶ *Delfinado.* Existo verbo poteris dicere, quòd fructus inuenti in hæreditate tempore mortis testatoris, pertinent ad substitutum, vt in lege. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. si verò percepti fuerunt per hæredem & recollecti post mortem testatoris, licet reperiantur non consumpti tempore mortis hæredis, non pertinent ad substitutum: cum illa non fuerunt bona defuncti: sed hæredis, quæ non veniunt in restitutione. l. in fideicommissaria. in principio. &. l. mulier. §. si hæres. cũ §. sequenti. ff. ad Trebellianum. nec pertinẽt substituto ex directa militari, secundum magis communem conclusionem doctorum, Ange. Paul. Alexand. & aliorum in dict. l. Centurio. contra Bar. ibi quæ opinio satis probatur hic.

14 b ¶ *Que non fuessen de los que descienden del.* Prosequitur dicta Azo. C. de impub. & alijs substitu. in summa. columna tertia. versicu. compendiosa. cum dicit ut vbi miles homini extraneo puberi postea q̃ hæres extitit, substituit directo, non habetur illa consideratio, habet vel non habet matrem: nam nihil ad legem vel ad testatorem de matre eius.

15 c ¶ *Por las palabras sobredichas.* Ex hoc collige & ex dictis Azo. quæ retulisin glos. precedenti substitutionem ãmilite factam extraneo per verba quandocunque decesserit, dici compendiosam: licet non sit ibi temporis diuersitas pubertatis, vel impubertatis: sed additionis, vel nõ temporis diuersitas pubertatis: imo isto casu in milite est propria species compendiosæ: vt tradit Ioannes de Imol. in. l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Trebellianum.

16 d ¶ *Toda la heredad.* Non tamẽ venient prælegata, quæ relicta sunt à milite ppimo hæredi, secundum Alexan. contra Ioan. de Imol. ibi in lege. Marcellus. §. quidam, col. 2. ff. ad Trebell.

17 e ¶ *Quando quier que muriesse.* Potest enim miles ex priuilegio etiã post aditam hæreditatem directo substituere. & pro tempore habere vnũ aditam hæreditatem directo substituere. & pro tempore habere vnũ hæredem, & pro tempore alium. l. milites. & ibi glo. & l. miles ita. in princip. & in. §. exhæredato. ff. de testamen. mili.

18 f ¶ *Por las palabras sobredichas.* Id est verbis directis quæ posuit supra. Si verò verbis obliquis conciperet substitutionem, omni tempore substitutio esset fideicommissaria, vt in. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. & pupill. Bar. in. l. Centurio. eod. titu.

19 g ¶ *Non heredara ninguna cosa.* Et sic post pubertatem talis substitutio expirat: ita vt neque valeat, vt fideicommissaria: quia compendiosa facta a pagano per verba directa non valet vltra tempus pubertatis: ne que iure fideicommissi. l. verbis ciuilibus. ff. de vulga. & pupilla. & approbatur hic opinio Azo. C. de impub. & alijs substi. in summa. col. 3. versi. compendiosa. quam etiam tenet gl. in. l. 1 pupillari. & in. d. l. ver bis ciuilibus. & in. l. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. & in. l. precibus. C. de impube. & alijs substitu. & in. §. quaratione. Instit. de pupil. substi. & glo. in. c. si pater. in verbo, absque deductione. de testa. lib. 6. & istam opinionem, vt communem tenet Alexand. in. d. l. Centurio. colum. 16. cum sequenti. & Iason nume. 19. cui opinioni satis fauet dictum capitulum. si pater. vbi habetur, q compendiosa verbis directis facta ob causam trahitur interdum ad fideicommissariam, innuens, quòd regulariter non possit esse fideicommissaria, reprobatur ergo hic opinio. Ioan. Andr. in dicto cap. si pater vo lentis, quod imo tunc trahitur ad fideicõmissum: quã pleriq; docto. sequuti sunt, quos refert Alexand. in dicta. l. Centurio. vbi latè insistit Decius etiam in. d. l. precibus. col. 6. nume. 17. dicit istam opinionem Ioan. And. maiori nitiaquitate: quia conseruatur voluntas testatoris, qui voluit etiam facere substitutionem fideicommissariam, faciendo compendiosam: in qua etiam fideicõmissaria includitur, vt probatur in dicta lege. precibus. & licet vtatur verbis directis, quæ non conueniunt fideicommissariæ verba testatoris, debent potius impropriari: vt voluntas testatoris seruetur. vt dicit Bar. in. l. in ambigua. ff. de reb. dub. & subdit, qistа opinio Ioan. Andre. maximè deberet seruari in curia Delphinali, vbi vt plurimum æquitas abundat, & voluntas testatoris inspicitur, etiam coram arbitratore, vel si persona substituta esset multum dilecta testatori, vel esset pia causa substituta: vt tradit Ioann. Baptist. de S. Seuerin. in dicta lege. precibus. quem Decius refert. limita tamen istam leg. partitarum tenentem primam opinionem: nisi testator in substitutione compendiosa adiecerit verbum (sine liberis) vt si dixisset. quandocunque sine liberis decesserit: tunc enim & si concipiat substitutionem sub verbis directis trahetur post pubertatem ad fideicommissum vt infra. in ista. l. vbi dicã. Secundo limita nisi in testamento apponatur clausula codicillaris quę hodie communiter apponitur in testamento: nam tunc trahetur ad fideicommissum, vt notabiliter voluit Bal. in. d. l. verbis ciuilibus. vbi etiã Angel. Imo. & Alexan. Decius in. d. §. precibus. col. 10. & probatur in l. si frater tuus. C. de fideicom. & ibi Paul. de Castr. & idem vult Guiliel. Benedi. in repeti. ca. Raynuntius. de testa. super verbo. si absque liberis moreretur. la. 2. in tractatu compendiosæ. col. 18. si testator verba æquipollentia clausulæ codicillari apponat, vel fauore liberorum subintelligeretur. & vide per Io. Baptis. vbi supra. & ex prædictis bene infertur, q si substitutio compẽdiosa fiat in testamento puberiã pagano per verba directa, q erit funditus nulla, & nihil habebit substitutus. vt etiam voluit glo. in. §. extraneo. in fi. de pupilla. substi. tradit Alex. in. d. l. centurio. col. 19. ver. & ex prædictis.

h ¶ *Sin hijos.* Iste fuit vltimus casus, quem in materia huius compendiosæ posuit Azo. vbi supra. quid autẽ si illud verbũ non fuerit adiectum: sed per verbum commune, putã (substituo) paganus fecisset istam substitutionem: an tunc infra tempora pubertatis valebit iure directo, & post pubertatem iure fideicommissi? vel an omni tempore erit fideicommissaria ista. l. non aperit: quia non posuit istum casum, si substitutio tantum esset facta quandocunque decesserit, non addens si sine liberis decesserit. & Azo vbi supra. dicit hanc substitutionẽ omni tempore esse fideicommissariam: quia verbum (substituo) adaptatur ad fideicommissum. l. generaliter. §. fin. C. de insti tu. & substitutio. & quia talis interpretatio rem omni tempore valere suadet. l. quotiens. ff. de rebus dub. & idem voluit glos. in. l. centurio. ff. de vulgar. & pupilla. & in. l. precibus. C. de impube. & aliis substitu. etiam glos. in dicto capitu. si pater. & istam dicit communem opinionem Bald. in. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pupilla. & in

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquibus consilijs relatis, à Decio in dicta lege precibus. vbi etiam refert alios istam opinionem tenentes. gloss. tamen in. §. qua ratione. Instit. de pupilla substitutio. tenet quod si impubes moriatur in pupillari ætate, sit directa substitutio iure pupillaris ætatis. & ita valeat & matrem excludat: post pubertatem tamen obliquetur. & istam opinionē comprobat & sequitur post alios quam plures, quos refert Alexand. in. d. l. Centurio. column. 2. & sequenti. & multi alij à Decio relati in dicta lege. precibus. colum. vndecima. Bartol. in dicta lege. Cēturio. & in dict. l. precibus. tenet primam opinionem, quando mater est in medio. & Bal. in dict. l. precibus. columna secunda. & multi alij: ita quòd Francisc. de Are. consi. 19. dicat istam esse magis communem opinionem: alij verò dicunt magis communem opinionem esse contra Bar. contra quos insurgit Decius in. d. l. precibus. dicens, quòd non facilè iudicari potest, quæ sit communis opinio refertq; ibi quàm plures opinionem Bart. tenentes subdens quòd hæc opinio Bartо. habet magnam æquitatem: & per illam iusto fœdere distinctionis opiniones concordari possunt. & quia incertum est de communi opinione, iudex qui habet iudicare de æquitate, deberet si posset componere cū matre, quòd ipsa habeat totam legitimam debitam iure naturæ: & non Trebellianicam. & quòd talis concordia, videtur iuridica in rebus valde dubijs, Guliel. n. Benedict. vbi supra colum. 24. &. 25. audacter asserit opinionem gloss. in dicto. §. qua ratione esse communem ibiq; eam late defendit, inducens aliquas absurditates, quæ resultarēt, si opinio contraria teneretur. Vt dixi lex ista partitarum non decidit istum casum: sed casum quando fuit in compendiosa adiectum, si fi-

pues dela edad sobredicha[a]: aura la madre del fijo de las tres partes de los bienes la vna, e las otras cosas[b] que desuso diximos, e todos los otros bienes[c] de ue auer el sustituto de mano della, quando quier que muera el moço.

¶ Ley. XIII. De la sustitucion a que dizen en latin breuiloqua, como se deue fazer e que fuerça ha.

BReuiloqua substitutio en latin, tāto quier dezir en romance, como segūdo establesçimiento de heredero que es techo breuemente[d]. E tal sustitucion como esta se faze[e] en esta manera. Como si algund testador ouiere dos fijos menores[f] de catorze años, aquien

liberis mo reretur, in quo casu etiam loquitur. d. capitulum. si pater. de testa. lib. sexto. voluitq; l. ista in hoc multum esset ponderis, vt etiam si substitutio tali casu concipiatur, etiam per verba directa, obliquetur post pubertatem iure fideicommissi: quæ tamen non obliquaretur, si non addito dicto verbo (substitutio compendiosa) etiam cum verbo (quandocunque) cōciperetur, vt ista. l. dixit in præcedenti casu. Ergo videbatur concludendum, quòd casus iste remaneat sub dispositione iuris communis, & quòd ista. l. non decidat: imo ista. l. in fina. casu posset induci contra opinionem glo. in dicto. §. qua ratione. eum velle videatur, quòd verbum (substituo) quod est commune, tunc intra tempora pubertatis inducat directam substitutionem: post pubertatem vero fideicommissariam, quando fuit facta si sine liberis moreretur, & non alias. Ego verò arbitror opinionem glos. in dicto. §. qua ratione. esse veriorem, & magis accedentem voluntati testatoris, & dispositioni iurium & menti huius. l. partitarū nam si cum testator concipit substitutionem compendiosam sub verbo, si sine liberis moreretur, per verbum commune: vel directum: & posset dici sensisse de tempore post pubertatem, & non de tempore ætatis pupillaris, in quo non est verisimile pupillum habere liberos: nihilominus disponit intra pubertatem valere iure directo. & posteaiure fideicommissi: à fortiori idem videtur dicendum, quando hoc verbum non fuisset adiectum & verba communia conueniunt tam directæ quam obliquæ substitutioni: vnde nimirum si mutatis temporibus mutetur ipsa substitutio ex mente testatoris.

tus. ff. qui pet. tuto. allegatus ad hoc per Baldum contra quendam repetentem, vt refert Paul. in dicta. l. precibus. ista verò lex partitarum. videtur sequi dispositionem capituli. si pater. de testamē. libro sexto. vbi idem videtur probari. & ista conclusio de qua hic in ista. l. tenebatur etiam per gloss. & Barto. in dicta lege. Centurio. ff. de vulgar. & pupilla. & Alexand. colum. 5. &. 6. Salycet. in dicta lege. precibus. & est de iure communi opinio cōmunis, vt attestatur Guliel. Benedict. in. d. repeti. capituli. Raynūtius super dicto verbo (si absque liberis) la segunda. in tractatu compendiosæ. ante penult. foli. & etiam Alexand. dict. colum. sexta. & istam etiam partem tenet Oldrald. consilio. 125. vbi vide.

b ¶ *Las otras cosas.* Bona scilicet filij & iura sepulchrorum, de quibus dixi supra. 22

c ¶ *Todos los otros bienes.* Ex hoc videtur, quòd etiam in testamento pagani de iure isto partitarum non poterit mater vltra legitimam filij deducere quartam Trebellianicam, licet grauatus fuerit filius sub condicione, vt hic fuit si sine liberis decesserit: & licet diuersis temporibus legitima & Trebellianica veniant deducendæ, vt est quando filius non granatur purè: sed sub conditione, vel ad diem incertum, quod videtur contra communem doctorum assertionem in lege. Cēturio. ff. de vulga. & pupil. dum ponunt effectus directæ substitutionis, quos non haberet substitutio fideicommissaria: vnde infertur, quod attento isto iure partitarum, & fori & legum Tauri: quibus permittitur libera dispositio patri in quinta bonorum, vel filio habenti ascendentes legitimos, in tertia, non sit locus illi disputationi, an filius vel pater grauatus a filio possent deducere duas quartas, legitimam scilicet & Trebellianicam, in quo articulo magis communis erat Canonistarum & Legistarum opinio, vt tali casu possint duæ quartæ deduci ex dispositione capituli. Raynuntius. de testamentis. quod plenius tangam in lege prima. & fina. titulo vndecimo. infra ea dem partita. & licet a filio legaretur, vel restitui iuberetur per patrem testantem quinta pars bonorum, vel a filio tertia non posset filius vel pater deducere Trebellianicam: quia ille cui relinquitur iudicatur legatarius, vt tradit Bartolus in lege. ii quis seruum. §. fina. cum. l. sequēti. ff. de lega. secundo. glo. in. l. mulier. §. fina. ff. ad Trebellia. 23

Et no. l. 1. &. l. 7. &. 8. cum aliis. tit. & lib. 5. &. l. 2. tit. 6. li. 5. in. d. no ua recop.

¶ *Lex. XIII.*

Breuiloqua substitutio sit sic: talem & talem filios meos hæredes instituo & eos inuicem substituo & tunc si ambo sunt impuberes contenet duas pupillares & duas vulgares substitutiones: ita quod aliquo eorum non adeunte admittitur alius pro vulgari: & si adeat & in pupillari ætate decedat admittitur substitutus per pupillarem substitutionem. h. d.

d ¶ *Breuemente.* l. cum in testamento. §. hæc verba. ff. de hæredibus instituendis. 1

c ¶ *Se fazе.* Fit etiam reciproca verbis de quibus in. l. si fundum sub condition. §. his verbis. ff. de legat. primo. Bartolus in lege. Lucius. colū. 1. ff. de vulgar. & pupilla. vbi etiam vult quòd fiat etiam iuxta formā. l. Titius. ff. de hæredib. instituen. quid autem si fiat vltimo morienti. an ex hoc inducatur reciproca substitutio. vide. l. Titia Seio. §. Scia. ff. de legat. secundo. plene per docto. signanter Socinum in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellianum. &. l. vel singulis. ff. de vulga. & pupilla. &. §. vel singulis. Institu. de pupilla. substitutio. & vltra prædicta ad materiam. d. §. Scia libertis. quæ est multum practicabilis vide Socin. consilio. 113. ad fin. volu. primo. & consi. 238. penul. & fin. colum. 2. volu. & eodem volu. vbi latissimè consil. 249. colum. 4. 5. 6. &. 7. & cōsil. 104. col. 5. &. 7. 3. volu. vbi vide etiam Decium consi. 238. in prin. dubio. & vide q̄ not. Bar. in. l. quandiu. la tertia. ff. de acquir. hæredita. & not. consilium Alexan. 51. volumi. 1. & eo. volu. consil. 105. & consil. 14. volu. 4. col. pen. & fi. 2

f ¶ *Dos fijos menores.* Adde legem. iam hoc iure. ff. de vulga. & pup. & ponit de filijs gratia exempli, & vt ostendat quatuor substitutiones sub ista breuiloqua cōtineri, nam etiam extraneis ita substitui potest. l. cū 3

21 a ¶ *Despues de la edad sobredicha.* Idest post pupillarem ætatem: à contrario ergo vult, quod si decedat intra pupillarem ætatem, substitutus admittatur in omnibus bonis exclusa matre & cæteris venientibus ab intestato ex pupillari contenta in compendiosa: reprobat ergo in hoc ista. l. opinionem Azo. in summa. C. de impube. & aliis substitutio. circa finem. qui interpretatur talem substitutionem omni tempore fideicommissariam: quia talibus verbis non directa: sed fideicommissaria substitutio consueuit de iure, & de facto fieri. Et nisi verba directa traherentur ad fideicommissum, nullo tempore valeret magis, quàm alio: quia etiam illud verbum (sine liberis) in nuit, quod etiam in pupillari ætate substituerit per fideicommissum: quia tunc liberos habere non potest. & istam opinionem Azo. tenet gloss. in lege. precibus. C. eodem. & pro ista opinione Azo. & gloss. satis facit text. in lege. credendum. §. si verò mari-

in testamento. §. hæc verba. ff. de heredib. instit. item ideo hic dixit menores de quatorze años: quia aliud esset, si vnus filiorum esset pubes. aiter verò impubes, vt in. d. l. iam hoc iure. &. l. 2. &. l. quanuis. C. & impube. & alijs substi. l. in testamento. la. 1. C. de testa. mili. & pōt contingere ista disparitas tripliciter: nam aliquando hæc substitutio fit personis disparib⁹ ab initio & semper, aliquando personis disparibus ab initio sed non semper: putà, qa eis postea superuenit æqualitas, aliquādo fit personis paribus ab initio, quibus postea inæqualitas cōtingit, quæ singula prosequar vt per Guliel. benedict. in repe. c. Raynuntius. de testa. super verbo si absq; liberis. la. 2. in tractatu breuiloquæ. colum. 13. cum sequentibus. Et aduerte, quia quando vnus filiorum esset pubes, alter impubes, licet in breuiloqua seu reciproca substitutione adiungeretur compendiosa vt quia testator dixerit, quandocunq; decesserint: tamen propter vniformē determinationem talis reciproca cum compendiosa non continebit pupillarem substitutionem, vt est de mente Bar. in. l. Lucius. col. 2. versi. sed quæro quando. ff. de vulg. & pupill. & tenet Ang. in consi. 151. incipit quidam Nicolaus. & Petrus de Anch. consi. 68. incipit substituter, & ad plenum. & Socin. consi. 290. incipit q̄m præsens consultatio. volu. 2. col. 2. vbi dicit istam esse veram & communē conclusionem. & adde in ista materia, quæ dixit Alex. post Bart. in. d. l. Lucius. col. 4. versi. quid autem si testator.

3 a ¶ *Quatro sustituciones.* Item etiam poterit esse, q̄ contineat octo, vt si fieret duobus filijs impuberibus mente captis, ti substitutio concipereturper hæc verba quandocunq; decesserint eos inuicem substituo nam contineret duas vulgares & duas pupillares & duas exemplares & duas fideicommissarias. Bar. in. d. l. Lucius. col. 2. ff. de vulga. & pupil. & est communis conclusio secundum Alex. ibi. & istæ substitutiones sunt expressè generaliter licet tacitæ specialiter secundū Bart. in. d. l. Lucius. & limita secundū Alex. ibi in verbo subsequenter quærit hic Bar. Quid autem si cum reciproca non iungeretur compendiosa est tamen clausula codicillaris in testamento vbi tātam continetur reciproca, an virtute clausulæ codicillaris substitutio reciproca comprehendat fideicommissariam? Socinus consi. 6. volu. 3. incipit in præsenti consultatione. tenet q̄ sic in prima. & in. 2. col. quem vide diligenter in hoc post Philip. Corn. in. l. si frater. C. de fideicommiss. & volentē, q̄ in clausula codicillari dicatur, q̄ si non valet vel valebit iure directo, valeat iure fideicommissi. videibi per eum.

¶ *Lex. XIIII.*

Fideicommissaria substitutio sit sic: talem hæredem instituo & rogo vel mando seu volo q̄ post tātum tempus restituat hæreditatem Titio: tunc institutus restituens potest sibi quartam Trebellianicam retinere: sed si adire recusat vel restituere, cogitur per iudicem ad instantiam substituti hoc facere. ii. d.

1 b ¶ *Se.* Adde. §. a. &. §. fi. insti. de fideicommiss. hæredi. & q̄d habetur in. l. fi. C. de fideicom.

2 c ¶ *Establezco.* Est enim necessaria hæredis institutio, vt in. §. in primis. iust. de fideicommiss. hæred. & hoc quando constat voluisse testatorem facere testamentum: alias secus, vt in. §. præterea. inst. eod. hodie in regno indistinctè tenebit fideicommissum & si constet testari voluisse, & nullam fecerit hæredis institutionem, vt colligitur ex. l. i. tit. 2. lib. 5. ordina. rega.

Innou. recopil. l. 1. tit. 14. li. 5.

d ¶ *Ruego.* Quecunq; verba siue deprecatiua siue præceptiua sufficiunt, vt hic. & in. l. omne verbum. C. commu. de lega. & in. §. fi. iust. de singul. reb. per fideicommiss. relict. l. cæuola. ff. ad Trebellia.

4 c ¶ *Tanto tiempo.* Intellige si testator ita voluit nam si iuberet statim hæreditatem restituit, adimplendum ita esset, vt in. §. cum igitur. inst. de fideicommiss. hære. quid autem, si quis grauetur de restituendo post certum tēpus, veluti post mortem suā alteri: & interim sic grauatus deportetur, seu eius bona publicētur, an fiscus capiet bona vsque ad mortem naturalem condemnati. & postea restituet, vel an fideicommissarius posset statim condemnatione facta petere bona iure fideicommissi? text. est q̄ interim fiscus capiat in. l. statius florus. §. Cornelio feli ci. ff. de iur. fisci. & l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebellia. facit. l. diui fratres. ff. de iur. patro. & q̄ hui⁹ l. argu. &. d. §. Cornelio Feli ci. no. Bald. in l. antiquitas. in fi. C. de vsufru. Limitatamen istam cōclusionē, nisi testator prohibuerit alienationem præcipiens, vt bona remaneāt in familia, seu si constaret ipsum voluisse, quod bona etiam viuente instituto non transirent in alium: nam tunc statim admitteretur fideicommissarius, & fiscus excluderetur. l. imperator. in princ. & ibi Barto. ff. de fideicomiss. liberta. & tradit latè & notabiliter Alexand. quem vide primo volumi. consilio. 23. incipit optime consideratis. Item & si grauatus restituere hæreditatem post mortem suam, intret monasterium licet censeatur mortuus mundo, vt in. l. deo nobis. C. de episcopis & cleri. non tamen admittetur substitutus, nisi eo naturaliter mortuo. l. cùm pater. §. hæreditatem. ff. de lega. secundo. Bartol. in. d. §. Cornelio Felici. quod intelligit & limitat Bartol. in. d. §. hæreditatem. nisi intrasset monasterium minorum, qui nec in particulari neque in communi possunt habere proprium. per Clementinam. exiui de paradiso. de verbo. significa. & idem vult Ioan. de Platea in. l. 1. C. pœn. sisca. credi. præferr. ad fin. libr. decimo. C. & fideicommissum relictum simpliciter post mortem aliquorum, an intelligatur post mortem omnium vel an admittatur substitutus statim ad partem cuiuslibet morientis vide. l. Lucius. §. Caio. ff. ad Trebellia. &. l. codicillis. in princip. & ibi Barto. notabiliter. ff. de legat. secundo &. l. hæredes mei. §. cùm ita vbi Barto. & docto. ff. ad Trebellia. & communis videtur resolutio: quòd fi substitutio fiat post mortem plurium, etiam in tota hæreditate substitutus admittatur: post mortem cuiuslibet ad illius partem: cùm hęc pluralitas resoluatur in plures singularitates. l. falsa. §. fina. ff. de condition. & demonstratio. l. secunda. ad finem. ff. de condit. institu. quæ tamen conclusio limitatur, nisi adsit persona, quæ ex verisimili mente testatoris sit substituto præferenda: tunc enim mors omnium erit expectanda & inter substitutos censebitur substitutio reciprocè facta, ex ratione. l. penul. C. de impuber. & alijs substitutio. vbi Alexand. & Decius colum. penultima. Barto. & Imol. in dicto. §. cum ita. vbi Socin. fatetur hanc esse communem opinionem. & adde Curtium Iuniorem consilio quadragesimotertio. numero nono. Aduerte etiam quod fideicommissum in dubio videtur relictum ab ipso instituto, licèt post eius mortem relinquatur. l. cohæredi. verficu. quod si hæredem. & ibi not. Barto. ff. de vulga. & pupilla. & probatur in. l. duodecima. 3 eodem. An autem, fideicommissum relictum post certum tempus, vel sub conditione possit restitui ante diem, vel pendente conditione? vide notabi. & magistralem text. in. l. filiusfamilias. §. Diuus Seuerus. ff. de legat. primo. & ibi Bart. & l. post mortem. C. fideicom.

f ¶ *Todo ome.* Ita quòd habeat testamenti factionem actiuam, vt subijcitur de quibus habes in. l. 13. titu. primo. ead. partita. & per gloss. in. l. si quæramus. ff. de testa. per Abb. in rubri. de testa. 5

g ¶ *A cada vno del pueblo.* Et etiam ipsis ciuitatibus & populis. l. omnibus. ff. ad Trebel. & etiam collegijs vel ecclesijs cæteris q; prīs locis. l. 1. C. de sacrof. eccle. Itē & fratrib⁹ ordinis minorū, nō vt bona retineāt: sed vt illa vēdāt, vt pretiū in alimēta, seu aliā necessitatē suā cōuertāt, secundum Bar. Alex. & docto. in. l. apud Iulianū. §. fin. ff. de legat. 1. quos sequitur Abb. in. c. recolentes. de stat. mona. vbi dicit, quod si 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

emptorem non reperirent, tenerentur illa bona dare pro Deo, vel alii ter extra manus ponere & omnino dimittere. Et aduerte, quod sire linqueretur fideicommissum omnibus hominibus talis ciuitatis, vel loci: videtur relictum nõ ipsi ciuitati, sed singulis habitatoribus ciuitatis. l.1. in fin. ff. de collegillici. & per istum textum. hoc asserit Guilielm. Benedict. in repeti. capi. Raynutius. de testamẽ. super verbo, si absq; liberis more-retur. la.2. col. 4. sed contra hoc est tex. in. l. ciuibus. ff. de rebus dub. vbi habetur q̃ legatum factum ciuibus, ipsi ciuitati videtur relictum: per ciues nanq; ciuitatis ciuitas repræsentatur. l. Lucius. §. ciuibus. ff. de lega. 2. & tenet Abb. in. c. requisisti. circa fin. de testa. & vt considerat Socinus in. d. l. ciuibus. cum legata fiant ob merita præcedentia vt in. l. nec adiecit. ff. pro soc. & in. l. qui filiabus. in princi. ff. de lega. 1. ideo potius cẽsetur factum legatũ ciuirati, in qua possunt cadere merita præcedentia: quæ tamen non possunt considerari in particularibus ciuibus omnibus, vnde in dubio hoc est sequendum, secundum eum. Procederet ergo dictum Guilielm. quando ex coniecturis alias constaret non ciuitatis sed hominibus ciuitatis fideicommissum fuisse relictũ: qñ tamen vniuersitas seu collegium esset reprobatum: tunc non collegio: sed ciuibus deberetur. l. cum senatus. ff. de reb. dub. si verò fideicommissum relinquatur canonicis talis ecclesiæ: tunc non ecclesiæ: sed ipsi collegio canonicorum acquireretur secundũ Abb. & Cardina. q.10. in. d. c. requisisti.

7 a ¶ *Defendido.* Vt quia est incapax passiuè iuxta id q̃ habetur in. l. 4. titu. 3. supra ead. parti. & per glo. in. §. legari. inst. de lega. & ex ista. l. videtur approbari opinio glo. in. l. eam quam. super verbo coguntur. C. de fideicom. quæ ibi approbatur per docto. communiter. vt non valeat fideicommissum vniuersale relictum ab incapace instituto, quando in totum erat incapax, & si grauetur, vt statim restituat. qđ etiam videtur fuisse de mente Azo. in summa. C. ad Trebellia. col. 1. versi. quid si instituta. licet non bene se firmet. & eius fundamenta reassumpsit glo. in. d. l. eam quam. vbi Bal. hoc tenet expresse in spurio à patre instituto. & idem tenet Ioan. de Imo. in. l. si quis solidum. ff. de hæred. instit. & Alexan. in. l. cogi. §. hi qui solidum. ff. ad Trebellia. contra Nico. de Neapol. qui tenebat contrarium. Aduerte tamen: quia cum præcipuum fundamentum gl. & doctorum sit, q̃ cum institutio non valeat, quæ est initium & caput testamenti, vt inst. dele-ga. §. ante hæredis. & supra. ead. parti. tit. 3. in summa. nihilin testamẽto scriptum valere debeat. l. proximè. ff. de his quæ in testa. delen. attẽ-ta ista ratione, videtur q̃ attento iure regni, de quo in. 1. tit. 2. delos testamentos. lib. 5. ordina. rega. q̃ illa opinio communis non procedat: cum velit dicta. l. ordinamen. q̃ etiam deficiente hæredis institutione legata, & fideicommissa debeantur: & licet illa. l. dicat, si el heredero no quisiere acceptar, &c. idem videtur velle, & si adire non potuerit propter incapacitatem, vel alias sicut videmus subintelligi in illo verbo (substitutionis vulgaris) si. hæres non erit: siue hoc eueniat ratione voluntatis, vel impotentiæ: cum eadem sit ratio, vt tradit Barto. in. l. 3. §. fina. ff. de libe. & postumis. vbi ponit exemplum in spurio instituto. Item etiam, quia substitutio in casu noluntatis includit casum impotentiæ. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & postumis. l. fina. secundum lecturam Rayne. & Barto. C. de institutio. & substitutio. & dixi in lege secunda. supra eodem. in glosſ. super verbo, esso mismo. & quod dixi in filio spurio instituto, attenta æquitate canonica capituli. cum haberet. de eo qui dux. in matri. quam poll. per adul. quam etiam visa fuit sequi. l. quinta. titul. decimonono. quarta partita. & ibi dixi non procederet dicta communis conclusio, eo quod sit capax respectu alimentorum. & ita tenet Alexan. in. d. §. hi qui solidum.

8 b ¶ *Este que es rogado.* Et si conditio fideicommissi veniat post mortem grauati, tenentur hæredes grauati. vide per Bartol. in. l. sed si fic. ff. de lega. tertio. & Alexand. consi. 22. ad finem. 3. volumi. & quid si dies cedat viuente fideicommissario, qui postea decessit ante additionem vel coactionem? vide. l. ille à quo. §. 1. vbi gl. & docto. ff. ad Trebel. & l. Seyus saturninus. eod. titu.

9 c ¶ *La herencia.* Et an in restitutione talis fideicommissi veniant prælegata? vide. l. Marcellus. §. quidam. & ibi Barto. & l. Lucius. §. pluribus. ff. ad Trebellia. & tetigi supra eod ẽ in. l. 12. & vide. l. cum virum. C. de fideicom. vbi glosſ. distinguit an prælegata præcedant fideicommissum, vel sequantur: quæ ibi communiter approbatur. & idem per glos. in. d. §. quidam liberis. vbi Alexand. dicit istam esse communem opinionem. Et aduerte quod eo casu, quo alias prælegata non veniunt in restitutione fideicommissi, vt est quando facta fuit mentio de portione hæreditatis, vt in dicto. §. quidam liberis. tamen quando maior pars hæreditatis continetur in prælegatis, veniunt prælegata in fideicommissum: quia talia prelegata in effectu succedunt loco portionis hæreditatis secundum Bartolum in dicta. l. quid ergo. la. 2. per illum tex. ff. de lega. 1. & in. l. ex parte. §. intestatus. ff. famil. hercis. & in. d. §. quidam liberis. Bald. in. d. l. cum virum. colũ. 2. & istã dicit esse communem opinionem Decius consil. 254. incipit, viso puncto. vbi hoc eleganter extendit & si prælegata facta sint aliquibus, vt faciant de eis ad voluntatem suam. vide ibi per eum debita tamen à testatore hæredi. licet prælegentur non veniunt in restitutione fideicommissi: nisi specialiter dicatur. & tunc quarta Trebellianica ad talia debita sufficiat, vt in. l. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellia. donationes verò, etiam, quæ morte defuncti confirmatæ fuerunt, non veniunt in restitutione fideicommissi. l. sequens quæstio. ff. de lega. 2. nisi fint testamento confirmatæ vel sit specialiter dictum, quod verò datur hæredi causa conditionis implendæ, non venit in tali restitutione. l. qui hæredi. §. 1. & ibi Barto. ff. de conditio. & demonstra. & quid in donatione inter viuos, quæ sit filio vide per Bald. in. d. l. cum virum. versic. quæro nunquid. in substitutione hodie per. l. 17. in ordi. Tauri. in tertio teneret donatio facta filio in potestate, vt dixi in lege terria. tit. 4. 5. partita. vnde non veniret in restitutione fideicommissi. Item non veniunt in restitutione fideicommissi ea, quæ quis iudicio defuncti, non percepit. l. cum quis. & ibi Bart. ff. de dot. præleg. & non veniunt nisi ea, quæ quis habet ex vltima voluntate. l. vxorem. 5. testamento. ff. delega. 3. & per Iaso. in dicta lege. cum virum. venit tamen quod hæres debebat defuncto vide. l. penulti. in principio. ff. ad legem Falcid. Quid autem de eo, quod capitur ex substitutione vulgari, pupillari, vel exemplari, compendiosa vel ex iure accrescendi: vide per Bartolum in dicta lege. Marcellus. §. quidam. vbi etiam vide per Paulum de Castr. quid si captum sit ex alio fideicommisso vniuersali. & adde quod not. Bartol. in. l. liberto. §. filium. ff. de annu. lega. & Decius consilio. 80. incipit, visis duobus consilijs. & Bartolus in lege. ita tamen. §. qui suspectam. ff. ad Trebellianum. Bald. in lege. ex tribus. C. de inofficioso testamento. & in dicta lege. cum virum. & an veniat hæreditas delata seruo hæreditario? vide. l. quidam ira. §. si quis. ff. ad Trebellianum. & an veniant fructus percepti iacente hæreditate? vide per glosſam in lege. in fideicommissaria. ff. ad Trebellianum. & glo. in. l. ge. in fideicommissi. in princip. in verbo (non lucrum). ff. de vsur. & per Alexand. in dicta lege. in fideicommissaria. columna quinta. vbi concluditur. quod veniet tales fructus in restitutione fideicommissi. & vide in materia regulam, quam ponit Bartol. per glosſam ibi in lege. si patroni. ff. eodem. & eodem titulo. l. debitor. §. fina. & an veniat dos per patrẽ & data, vel promissa filiæ? vide. l. à filia. & ibi Paul. de Castro. ff. eodem. & vide omnino quod not. Bartol. in. l. sequela. ff. eodẽ, an autem veniat, quòd ex pacto de reuendendo hæres habuit? vide per Decium consil. ducentesimo octauo. incipit, proponitur, quòd nobilis domina. columna fina. vbi consuluit quòd sic: quia facta recuperatione dicuntur esse apud hæredem ex causa prima. allegat Barto. in. l. in diem. ff. de aqua pluuia arcend. debet tamen fideicommissarius secundum eum soluere pretium quod dedit hæres: quia videtur re emisse de suis pecunijs, prout in dubio præsumitur, vt not. Barto. per illum tex. in. l. secunda. C. pro socio. & an quæ reperiuntur in hæreditate grauati præsumantur fuisse hæreditatis, quæ fuit relicta per fideicommissum. tangit Socinus consilio ducentesimo quadragesimonono. columna fin. secundi volumi. incipit, materia præsentis consultationis, faciunt nota. per Andream de Iser. de controuer. inter masc. & fœmi. de beneficio. columna fina. & per Specula. titu. de loca. §. nunc aliqua. versicu. quinquagesimonono. & 62. & quæstione. 76. & quæ Decius consilio. 146. tertio dubio. & Alexan. consilio. 55. columna octaua. quarti volumi. Socinus consil. 167. antepenul. & penul. colum. secundo volu. & an id, quod filius percepit, agens ad supplementum legitimæ, computetur in eo quod sibi debet restitui iure fideicommissi? vide Barto. q̃ sic per text. ibi in. l. liberto. §. filium. ff. de ann. lega.

d ¶ *Alotro.* Et si viuente fideicommissario fideicommissum sit delatũ, transmittitur ad hæredes. secundum Bart. qui bene hanc conclusionẽ probat, & sequuntur ibi doct. in. l. cũ filio. in prin. ff. de leg. 1. & limita & intellige, vt per Bar. & Pau. de Castr. in. l. quidã ita. in princi. vbi bonus tex. ff. ad Trebel. fideicommissum verò conditionale ante euentum conditionis, non trasmittertur. vt in. l. vnica. §. finantem sub condi-tione. C. de cadu. toll. quod etiã gl. in. l. vnica. C. de his qui ante apert. tabu. voluit procedere, etiã si esset de liberis ad liberos. & ita ẽtiter tenetur contra glos. quæ contrarium voluit in. l. is cui. §. fi. ff. de actio. & obligatio. vt adducit Bald. in. l. si in personam. C. de fideicommiss. & Guiliel. Benedict. in repeti. cap. Raynuntius. super verbo si absque liberis. la. 2. in tractatu fideicommissariæ substitutionis, folio tertio repetitio. 342. columna secunda: non potest tamen ius fideicommissi vniuersalis cedi & delegari. & sic procuratori in rem suam non potest fieri restitutio fideicommissi, vt probatur in. l. si mulier ita dotem. §. ex asse. ff. de iure dot. dicit tamen Ange. in. l. apud Iulianum. §. vtrũ. ff. ad Trebellia. & sequitur Paul. de Castr. in. l. restituta. in princ. eodem titul. quòd procurator in rem suam vt cessionarius, cui fideicommissarius cessit iura sua, bene potest petere vt cedenti fiat restitutio ad commodum cessionarij, licet non possit petere, vt fiat sibi per. l. §. si ex asse. & quòd ita obtinuit Bononiæ. Aduerte tamen, qđ de æquitate iuris canonici, vt inferius tangam: non videtur opus esse aliqua actuali verbali, vel reali restitutione fideicommissi: imo illo die fideicommissi cedente hæreditas tranlit ipso iure in fideicommissarium substitutum, vt est text. & ibi ad hoc ponderauit eum Bald. col. 6. in capit. in præsentia. de probatio. & secundum hoc iura iam competentia fideicommissario cedenti transirent in cessionarium, qui posset petere: vt actualiter sibi tradatur. Cogita tamen, quia per hoc non videtur recedendum à dispositione. d. §. ex asse & à doctrina Angel. ad quòd faciunt dicta Paul. de Castr. in. l. qui & à doctrina Angel. ad quòd faciunt dicta Paul. de Castr. in. l. qui §. primo. ff. ad Trebellia. super glo. quæ incipit ergo. procuratori ita. §. primo. ff. ad Trebellia. super glo. quæ incipit ergo. procuratori tamen fideicommissarij habenti ad hoc speciale mandatum, bene potest fieri fideicommissi restitutio: & tunc iura recta via in fideicõmissarium transeunt: nec momento resident apud procuratorem. d. l. qui ita. §. 1. ff. ad Trebellia.

11 a ¶ *La quarta parte.* Hæc vulgo dicitur Trebellianica, quæ inducta fuit per senatusconsultum Pegasianum, vt in. §. sed quia. Inst. de fideicommiss. hæredi. & de ista habetur. ff. &. C. ad Trebellia. & in capit. Raynuntius. de testa. & c. Raynaldus. de hac etiam habetur in. 4. fin. tit. 11. 3. ea. parti. vbi vid. quæ in materia huius quartæ deo dante dicã.

12 b ¶ *Apremiar el judgador.* Et sic iudicis officio fit ista coactio, vt est in §. quia autẽ. inst. de fideicommiss. hæredita. l. quia poterat. ff. ad Trebellia. q̃ si adiret sponte cogeretur hæreditatem restituere, actione directa vel vtili ex eo testõ. glosſ. in. l. restituta. §. 1. ff. ad Trebellia. & in. l. ex ea. C. eod. tit. Barto. in. l. si legatarius. §. 1. & in. l. non est cogendus. ff. ad Trebellia. & quando seruus instituta posset cogere hæredem adire. vide distinctionem Barto. in. l. si resaliena. §. seruus. ff. ad Trebellia. & hæres qui coactus adiuit, potest cogere fideicommissarium, & eius hæredem, vt hæreditatem recipiat: & si hæredem non reliquit, bona vendi debent, & creditoribus assignari. l. postulante. in princip. ff. eod. hæres nanque debet manere sine incommodo. l. quia poterat. eodem titu. vbi etiam habetur, q̃ hæres, qui coactus adijt, non habet quartam Trebellianicam adde. l. ita tamen. §. qui suspectam. ff. eod. & ab illa. l. quia poterat. vsq; ad. l. ex facto. videbis multa circa istam coactionem hæredis. & in. l. iam quod. §. qui compulsus. videas per Paul. de Castr. vsq; ad quod tempus possit pœnitere recusans adire, vt possit habere hanc quartam. & legit illum. §. sub. l. apud Iulianũ. an autem qui coactus, adijt, non solũ perdat quartam. Ad tit. C. sed etiam ius &. ff. ẽ iudicendi fideicommissum esse nullum, videtur de mẽte Barto. in. d. l. apud Iulianum. §. si de testamento. ff. ad Trebellia. q̃ etiã perdet istud ius dicẽdi nullum, qđ Paul. de Castr. dicit ibi esse singulare: si tamen esset verum. & de veritate huius dicti, dicit se dubitare: & non decidit. tu vide illum text. nã ex eo decidi tur ista quæstio meo iudicio, vt licet hæres coactus adeat, adhuc possit dicere de nullitate fideicõmissi: hodieverò in regno isto propter dispositionẽ. l. 1. ordina. ti. 2. li. 5. l. 1. ex ipsa lege hærede nolẽte adire, vel repudiante: hæreditas vadit ad substitutũ fideicommissariũ vnde cessabunt hodie istæ subtilitates & an fractus iuris cõis super coactione hæredis adire nolentis, & illi circuitus inanes, in quo. d. l. ordinamẽti sequuta fuit æquitatem iuris canonici, de qua dixi supra. in glo. super parte. al otro. secũdum quã æquitatẽ vt dicit Guiliel. benedict. in. d. versi. absq; liberis. iudicat in parlamento Tholosæ, erant etiam de iure antiquo aliqui casus, in quib? actiones transibant in fideicommissariũ, etiã absq; alia restitutione, quos vid. in. l. pe. §. cum autẽ. & ibi per gl. C. ad Trebelli. & per Alexan. in. l. 1. §. sed & quoties. ff. eo. in quibus neq; etiã in aliis hodie de iure regni nõ transit possessio, nisi restitutione facta. glosſ. in. d. §. sed & quotiens. cum aliis allega. per Bal. in. l. pe. in. q. finali.

Et. d. l. 1. tit. 4. lib. 5. nou. recopil.

como el testador mando: sacãdo ẽde la quarta parte[a] de toda la herencia, q̃ puede tener para si. E esta quarta parte es llamada, en latin trebellianica. E si este que assi fuesse establescido por heredero, nõ quisiesse rescebir la heredad, o despues que la ouiere rescebido non la quisiere ẽtregar al otro, puede le apremiar el judgador[b] del logar, que lo faga.

Titul. VI. De como los herederos pueden auer plazo, para consejarse, si tomaran aquel heredamiento, en que fueró establescidos herederos o non: e como se deue fazer el inuẽtario. Otrosi como deue ser la muger guarda da, despues de muerte d'su marido, quãdo dizen quo finco preñada del.

¶ *Ley. 1. Que cosa es plazo quel heredero deue auer para consejarse si tomara la herencia, o non e a que tien pro, e a quien lo puede demandare a quien non.*

DEligros e trabajos muy grãdes a las vezes vienẽ a los herederos, quãdo son dañosas las herẽcias en que fueró establescidos: e mayormẽte si las debdas, e las mãdas, que son a pagar, son mayores, e mõtan mas, de quãto vale el heredamiẽto. E por desuiar los herederos deste peligro e deste daño: touieron por bien los sabios antiguos, que pudiessen ãte auer consejo que rescibiessen la heredad, si les era pro, o daño en tomarla. Onde pues mostramos en los titulos ante deste, de como los herederos, puedẽ ser establecidos en los testamentos, q̃remos aqui dezir, de como pueden demãdar plazo, para demandar consejo, si rescibirá la heredad en que los establescieron. E mostraremos que cosa es este plazo. E a que tiene pro. E quien lo puede demãdar. E aquien. E quãdo: e quãto tiẽpo deue ser otorgado, para tomar consejo. E en que manera deue tomar la herencia del finado, si el entẽdiere q̃ le es prouechosa o desechar la, si la non quisiere.

DEliberare en latin, tãto quier dezir en romãce, como auer ome acuerdo por si mismo, o con sus amigos[c], si es bien de fazer aquella cosa, sobre que tomo plazo para consejarse. E tiene grand pro[d] este de

¶ *Titulus. V I.*
¶ *Lex. I.*

1 a Deliberare idẽ est quòd cũ amicis consilium an recipiat hæreditatem quis habere: & prodest vt informẽ deliberans an sit ei lucrosa vel dãnosa hæreditas: qm deliberatione põt habere is cui hæreditas est delata: sed si seruus est institutus eius dñs petere debet deliberationẽ & si minor, eius curator: & debet peti ante additionem hæreditatis. h. d.

b ¶ *Consus amigos.* Sequitur dicta Azo. in summa. C. de iure deliber. 1 col. 1. ver. deliberare.

d ¶ *Gran pro.* Deliberatio indiscussos hominũ calores refrẽnat: & à malo iudicio retrahit. c. anteriorũ. in prin. & ibi Archidia. 2. q. 6. & in auten. de appella. & intra q̃ tempo. colla. 4. in princ. & vide Aristotel. 6. ethicorũ. c. 7. & dicit Bal. in. l. cùm precũ. C. de libera. cau. q̃ vbi præcessit deliberatio præsumitur, q̃ confessio fuit facta ex certa scientia. & adde Bal. in. l. accusationẽ. col. 3. C. de accusatio. & glos. in. c. si quis iratus. 2. q. 3. dicentem per tex. ibi q̃ ibi non erratur vbi ex deliberatione aliquid fit. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 a ¶ *Alos otros.* Idem dic in fideicommissario vniuersali, in quem transeunt omnia onera, secundum Barto. & Paul. de Castr. quem vide in. l. ait prætor. ff. de iur. deliber. licet legatario non datur, vt ibi dicit glos.

4 b ¶ *La mayor partida dela herencia.* Not. hoc quia non ita bene aperiebatur per. ll. inris communis, ꝙ terminus ad deliberandum peti debeat coram iudice, vbi est maior pars hereditatis. facit l. si fideicommissum. in prin cipio. ff. de iudi.

5 c ¶ *Ante que se otorguen.* Adde. l. si curatoris. C. de iure delibe.

6 d ¶ *Las cartas.* Intellige tam de debitis quam de creditis. & vt exhibeantur instrumẽta creditorũ hæreditatis fiet proclama, vt infra tale tempus exhibeantur vt hæres de liberans possit inspicere vt dicit glo. Bar. & Paul. in. l. Aristo. ff. eo. & post terminum non audientur creditores si non exhibuerint. l. i. §. cum igitur. ff. ti cui plus quam per. l. Falci. & facit secundum Ange. in. d. l. Aristo. ꝙ si actor in libello faciat mentionẽ de aliquibus instrumentis, possit petere reus: vt illa exhibeat: vt deliberare possit, & ꝙ alias non tenebitur respondere. & est practica Innocen. in. c. a. de probat.

7 e ¶ *Siervo.* Et si delata sit hæreditas monacho, Abbas & non monachus petet tempus ad deliberandum: cum iura loquentia in seruis, locum habeant in monachis secundum Innocent. in capitu. cum olim. de priuile. maxime quia & Abbas solus potest adire hæreditatem sine monacho, vt not. Innocen. in capi. i. de probat. in fin. gloss. magnæ. Paul. de Castr. in. l. i. ff. de iure deliber.

8 f ¶ *Menor de veynte e cinco años.* Non ita bene expressum reperies de iure communi. nam l. ait prætor. ff. eodem. loquitur in pupillo, & non in adulto: imo videbatur, quod sicut adultus per se potest adire hæreditatem, vt in. l. puberem. C. de iure delib. l. 13. infra eo. in fi. ita etiam posset petere terminum ad deliberandum: vnde videtur ꝙ ista. l. debeat intelligi in aduito habente curatorem. l. si curatoris. C. de in integrum resti. mino. nam si non haberet: sicut posset adire, posset etiam a iudice petere tempus ad deliberandum.

libramiento a los que son establescidos por herederos en testamento de otri, e aun a los otros[a] que hã derecho de here dar, por razon de parentesco, los bienes de alguno que muriesse sin testamẽto. Ca en tal plazo como este, puedẽ ver si tomando la herẽcia, les viene ende pro, o daño. E deuen demandar los herederos plazo, para esto al Rey, o al juez del logar, do es la mayor partida dela heren cia[b] del finado. E este plazo deuen demandar, ante que se otorguen[c] por here deros de palabra o de fecho. Otrosi, les pueden pedir, que les fagan mostrar las cartas[d], e los escritos que pertenescen a la herencia, porque ellos se puedan me jor conseiar. E estas cosas dezimos, que puedẽ pedir los herederos, quãtos quier que sean vno, o muchos. Fueras ende, si alguno dellos fuere fieruo[e] de otri. Ca el dem suum vel extraneum: hodie tantum dentur nouem menses per tex. in. l. fi. §. sed quia quidam. C. de iur. de libe. Ad quem tex. respondent Alex. & Iaso. vbi supra. quod loquat in extraneo hærede, videl demente huius. l. partitarum, ꝙ tam hærede liberis, quam extraneo tantum assignentur nouem menses: & non annus ille, qui dabatur de iure prætorio ex eo: quia ista. l. vt patet ex fine loqui videt in vtroque: & qa iste. ll. partitarum non curarunt de illis bonorum possessionib[e], inductis à iure prætorio.

¶ *Ley. II. Quanto tiempo deue ser otorgado por plazo a los herederos para auer el consejo sobredicho.*

VN año[g] de plazo puede el Rey dar a los herederos, en q̃ se cõsejen, si quisieren tomar la herẽcia, e q̃ son esta blescidos o nõ: mas los otros juezes, les deuẽ dar nueue meses[h]. Pero si entẽdiere q̃ en menor tiempo, se podria acordar, bien les pueden mẽguar este plazo, dãdo les cient dias[i] a lo menos[k]. E si por que tal fuesse nõ lo puede fazer ante lo deue demandar su señor por el. Otrosi, quando alguno de los herederos fuesse menor de veynte e cinco años[f], non podria el demandar, por si tiempo, para de mandar, e auer este consejo: mas deue lo demandar por el, aquel que lo ouiere ẽ guarda.

¶ *Cient dias.* Ad 3 de. l. itaque. ff. eodem. sed an post lapsum termini assignati poterit, si adhuc viuat adire. text. cum gloss. est qd̃ non in. l. quandiu in stitutus. ff. de ac quir. hære. licet nullo assignato termino perpetuo possit adire. l. licet. C. de iure deli. gloss. in l. cum antiquioribus. C. eo. & tenet Azo in summa eiusdem tituli. Bal. in. d. l. licet. in hoc tamen die latius, ꝙ si ille terminus assignatur ad petitionem filij e hæredati, seruandum est ꝙ habetur in. l. icimus. §. illud. C. de inofic. testamẽ. si verò ad petitionem creditorum, tunc post tempus præfixum videtur adire vt in. l. sciamus. §. penul. C. de iure deliberan. dixit tamen in hoc Bald. in rubri. C. de succes. edict. vnum verbum singulare, quod hoc non prodest omnibus, sed solum creditoribus ad quorum petitionem est terminus assignatus. argumẽ. l. de ætate. §. qui tacuit. ff. de interro. actio. versic. contumax autẽ. &. l. fin. tenementi hoc dictum Bald. non enim reperio docto. ibi qui in hoc ei contradicant: si vero terminus statuatur ad petitionem substituti, tũc elapso termino videtur hæres repudiasse, seu habetur pro repudiante. vt in dict. l. quandiu. & ibi glo. & Barto. & idem Barto. in. l. si quis suus ff. de iure delib. & in. l. filij mater. ff. ad Tertul. Aduerte etiam, quod si hæres sit de liberis, videtur quod ex lapsu termini sibi præfixi ad deliberandum, non excludatur à successione per istam legem partitarũ. in fine. vbi dicam. quid aũt si motu proprio hæredis, & non ad instantiam alterius petita esset dilatio ad deliberandum. Cynus & Fulgosi. in lege fina. versicu. sin autem hoc. C. de iure deliberand. dicunt, quod tunc procedet ille text. scilicet, quod habetur pro adeunte elapso termino, quod limita & intellige vt per Alexand. ibi quando tempus ad deliberandum fuit datum in integrum: secus si fuerit per iudicem abbreuiatum: quia tunc secundum eum etiam si datum esset ad instantiam substituti, non videtur repudiare. vide ibi per eum qui & alijs modis etiam dictam limitat conclusionem. Aduerte etiam, quod si hæres dicat: credo hæreditatem esse resp uendam: si cum his verbis transeat cursus trium mensium, inducitur repudiatio, vide in. l. fin. in principio. cum glo. ibi super verbo. melius. & ibi Barto. & Paul. & Alexand. C. de iure deliber.

k ¶ *Alomenos.* Innuit, quòd iste terminus non possit per iudicem abbreuiari: non enim hæredes sunt præcipitandi. vt in lege prima. §. largius. ff. de succes. edict. & ita tenet Bartol. in leg. si quis instituatur. ff. de hæredibus instituendis. dicens, quod ex hoc mille processus deuastabuntur. & Bartol. sequitur ibi Ioannes de Imol. & idem tenet Barto. in lege. quandiu instituta. ff. de acquirenda hæreditate. quod tamen limita & intellige, vt procedat quo ad habendum hæredem pro adeunte vel repudiante, in textu id quod dixi in gloss. præcedenti: sed quo ad hoc vt curator detur bonis, qui respondeat creditoribus, minor terminus posset præfigi vt in lege prima. §. sanè. ff. de succes. edict. l. si curatoris. C. de iure deliberan. & tenent docto. communiter, vbi etiam Iason, & Alexand. in rubrica. C. de succes. edict. vbi

Alexan. & Decius volunt quòd ex causa possit iudex etiam istum terminum abbreuiare ex regul. quam tradit Bart. in. l. 2. ff. de reiudi. capitu. cum sit romana. vbi etiam Decius de appella. & causa posset esse si aliquid celeritatis requireret, ita vt hæredis longa deliberatio damnum afferat: vt si iustus sit hæres dare alicui alimenta ex die post quem hæreditatem adierit qui interim periret fame, vel alius casus occurreret desiderans celeritatem, vt etiam tradit Bartol. in dicta lege secunda. & satis hoc placet.

5 a ¶ *Que le sera puesto.* Idem dic & si nullus terminus esset à iudice datus: tunc enim succedit respectu transmissionis iuris adeundi annus legalis, de quo in. l. cum antiquioribus. C. de iure deliberandi. & ibi glossi. in verbo, meruerit. quæ communiter approbatur: sed pone, quod aliquis sciens hæreditatem sibi delatam, stetit per decem menses, quibus neque adiuit, neque repudiauit: quia tamen intra duos menses, qui restabant ad complendum annum, petijt a iudice dilationem ad deliberandum, iuxta terminos huius. l. & sic iudex dedit ei nouem menses, vel centum dies nunquid infra istum terminum a iudice præfixum, licet annus legalis sit elapsus transmittet ius adeundi ad suum hæredem, vt hic dicit? Baldus in dicta lege. cum anti quioribus. in quinta quæstione determinat, quod sic vbi idem tenet Paulus de Castro. & idem Paulus in lege fina. §. finali. C. de iure deliberandi. Iason tamen ibi tenet contrarium dicens in contrarium esse text. clarum & apertum in dicta lege. cum antiquioribus ibi. cum dicit ita tamen vt vnius anni spatijs eadem trãsmissio fuerit conclusa, iunctis præcedentibus, in quibus imperator iocuitur etiam quando nouum spatium est impetratum a principe, vel a iudice. & ita dicit quod tenuit expresse Raphae. & Alexand. in lege fina. §. fina. vbi dicit Alexand. in fin. gloss. in verbo, minimè positam. in dicta leg. cum antiquioribus. hoc ita voluisse. Tu tene menti istam legem partitarum, quæ videtur approbare dictum Baldi, & Paul. cum nullam mentionem faciat, quod transmissio ista concludatur an no: & quia dict. l. cum antiquioribus. nõ clarè & apertè, vt dicit Iaso. est contra dictum Bal. imo vult illa. l. quod & si dilatio maior anno detur a iudice, quòd posset ex causa per iudicem fieri ex nota. per Bartolum in lege secunda. ff. de re iudicata. & per Abbatem in capitu. primo. columna secunda, de dilatio. sicut etiam posset annuere ex causa, vt dixi supra in gloss. super parte, alomenos. tamen respectu transmissionis, non poterit prorogari annus ille per dictam legem: non ve rò negat illa. l. quod si beneficium iudicis iungitur cum beneficio legali, procedat dictum Baldi.

auẽtura alguno de los herederos muriesse, ante que se cumpliesse el plazo, q̃ les era puesto[a]: aquel tiẽpo que le fincaua[b] despues de su muerte, deue lo auer su heredero para consejarse. Pero si se muriesse despues del plazo[c], ante q̃ se otorgasse por heredero, si este atal era estraño, el su heredero, non aura derecho ningũo en la herẽcia, sobre quel finado auia tomado plazo para cõsejarse. Mas si aquel que finó desc̃ediesse de la liña derecha[d] del testador que lo establescio por su heredero[e] estonce su heredero puede auer la herẽcia maguer aquel a quien hereda ua, sea muerto despues del plazo, que le fue dado[f] para consejarse.

6 b ¶ *Que le fincaua.* Et sic si fuerunt assignati centum dies, & decessit hæres post quinquaginta, heres eius poterit adire intra alios quinquaginta, & non postea: quia vbi habetur terminus a iudice ad deliberandũ non est tractandum de termino legali anni: & tantum transmittitur residuum illius temporis, quòd defunctus a iudice habuit, vt etiam declarat Paul. de Castr. in dicta. l. cum antiquioribus. vbi etiam vult gl. in verbo, meruerit.

7 c ¶ *Despues del plazo.* Intellige de dilatione à iudice statuta. vel si nõ fuit statuta de annali dilatione a die scientiæ delatæ hæreditatis, iuxta dictam legem. cum antiquioribus. C. de iure de liberandi. & nota, quod vehemens opinio habetur pro scientia. l. in summa. §. idem labeo. ff. d aqua pluuia arcenda. licet ei non congruat diffinitio scientiæ, quę tũc habetur, cum quis nouit causas & principia vsque ad elementa. vt tradit Aristotel. in princip. Metaphy. ita Angelus in dicta lege. cum anti quioribus.

8 d ¶ *Descendiesse de la linea derecha.* Nam hæreditatem suorum parentum ex paterna vel materna linea, quilibet de liberis perpetuo potest adire: & perpetuo potest transmittere, etiam ignorans delatam sibi esse hæreditatem. l. licet. C. de iure deliberandi. & l. vnica. C. de his qui ant. apert. tabul. Et aduerte: cum hic dicit, descendiesse: nam ex hoc videtur decidere quæstionem illam, an liberi transmittant hæreditatem ad ascendentes ex dispositione. d. l. vnicæ. de qua per gloss. in. l. secunda. C. ad Orficia. quæ voluit, quod transmittere-tur etiam ad ascendentes: sed communiter Doctores tenent contrarium ibi & in dict. l. vnica. & in. l. si infanti. C. de iure deliberandi. & hoc quando transmissio consideratur ex potentia sanguinis, vt est in casu huius legis. & dict. l. vnicæ. nam si esset ex potentia suitatis, filius suus hæres nedum transmitteret hæreditatem patris ad matrem vel alios ascendentes: imò etiam ad quoscunque hæredes extraneos vt in. l. apud hostes. vbi gloss. C. de iuris & legiti. hære. Bartolus, & Alexan. in dicta lege. si infanti. & alij multi relati à Decio consilio. 311. colum. tertia. incipit, pro resolutione casus propositi. & consilio ducentesimoquinquagesimo. incipit, antiqua. & satis nota.

e ¶ *Su heredero.* De filio vel alio ab eo descẽdenti intellige, qui etiam debet esse hæres: nam si esset exhæredatus, licet esset de liberis nõ fieret in eum ista transmissio. gloss. & docto. in dicta. l. vnica. & propterea ista. l. dixit, su heredero. Item intelligе de liberis legitimis & naturalibus: nam ad adoptiuos non fit hæc transmissio, neque ad naturales nõ legitimos: quia appellatio liberorum in lege ali dispositione, non refertur ad naturales. l. generaliter. C. de institutio. & substitu. secundum Angelum in dicta. l. vnica.

f ¶ *Muerto despues del plazo que le fue dado.* Tene perpetuo mẽti istam legem, quę vult quod ille qui est de liberis testatoris, & si decedat post terminum sibi a iudice præfixum ad deliberandum, non per hoc censetur excluſus ex lapsu terminissimo & adhuc transmittitius adeundi ad suos descendentes ex potentia sanguinis, prout hic habetur, & in dicta lege. vnica. C. de his qui ante apertas tabul. & sic ista. l. partitarum in hoc videtur aduersari dictis Azon. C. de iure deliberandi. in summa. columna tertia. versicu. præter hæc sciendum est. & glo. in dicta. l. cum antiquioribus. super parte, beneficio. vbi gloss. dicit, quòd suus seu qui est de liberis testatoris: perpetuo adit & perpetuo transmittit ad liberos suos. vt in lege. vnica. §. in nouissimo. C. de caducis tollẽd. & in dicta lege. vnica. hoc ita dicit gloss. nisi repudiauit vel certum tempus adeundæ hæreditatis non præterijt, per text. quem gloss. allegat in. l. quandiu institutus. ff. de acquirend. hęredita. Barto. etiam in lege. ex militari. §. primo. ff. de testamen. mili. quando terminus ad deliberandum est statutus a iudice. vult idem esse in suo, quòd in extraneo, vbi verò nullum tempus est statutum, tunc dicit ipse, quòd remanet differentia inter suum & extraneum: quia suus ad quoscũq; & quandocunque transmittit ex extraneus infra annum tantum. & idem vult Alexand. in dicta lege. cum antiquioribus. numero quarto. & cum sic tam gloss. quam docto. distinguunt, an terminus ad deliberandum sit legalis, vt annus: de quo in dicta lege. cum antiquioribus, vt tunc suus vel qui est de descendentibus perpetuo transmittat, etiam elapso anno illo: vel an sit terminus statutus a iudice & tũc etiã in suo procedat, vt elapso termino habeatur pro adeunte, vel repudiante, secundum quod habetur in dict. l. quandiu. cum gloss. & dixi supra super gloss. in verbo, ciẽt dias. & vt dixi tam gloss. quam docto. mouentur per textum in dict. l. quandiu, intelligẽtes eam tam in suo, quam in extraneo. & vt in ista. l. partitarum vides decidi tur contrarium, imo quòd in hoc sit differentia inter suum seu descendentem testatoris, & extraneum. Ludouic. vero Roma. quem etiam refert Alexand. in dicta lege. cum antiquioribus. in lege. ventri. ff. de acquirẽda hæreditate. relinquebat cogitandum, an decisio Barto. in dicta lege. eximilitari. sit vera. & adducebat contra Bartolũ. quia licet filius petijsset terminum ad deliberandum, potuisset illi renuntiare, & venire recta via per facultatem adeundi sibi perpetuo concessam, lege suum. iuncta. l. licet. C. de iure deliberandi. ergo hæres eius debet etiã idem posse facere: quia est eiusdem conditionis, cuius erat transmittens. l. si quis filium. §. primo. ff. de acquirenda hæreditate. & idem tenet Fulgosus vbi vide Iaso. in. l. qui se patris. C. vnde libe. & vide per Iasonem in. l. fina. C. de repudian. hære. in. 9. limitat. & dictis Roma. satis fauet ista. l. partitarum, mentigitur eam cõmenda & non potest dici, quòd in hoc corrigat aliquam. l. iuris communis. d. l. enim. l. quã diu licet indistincte loquatur: non tamen exprimit de suo hærede, seu de descendente, qui perpetuo potest adire & transmittere. & qua tenus dict. gloss. & docto. intelligebant eam etiam in tali suo hærede, reprobatur hic per istam. l.

1 a Quando tempus deliberandi petitur à rege: Rex concedit annum: sed si petatur a iudice loci, vbi est maior pars bonorum hæreditatis: indulget nouem menses: vel minus, si sibi visum fuerit: non tamen minus, quam centum dies: & si hæres intra tempus deliberationis indultum moritur eius hæres habebit reliquum tempus quod supererat. Si verò post tempus illud moritur, si non erat mortuus de liberis eius hæres repellitur, si autem erat de liberis admittitur hęres eius tempore ipso non obstante. hoc dicit.

1 g ¶ *Vn año.* Ortum habet à. l. h. §. & hæc quidem. C. de iure deliberan.

2 h ¶ *Nueue meses.* An procedit hoc, etiam si hæres sit de liberis testatoris, quibus ad agnoscendam bonorum possessionem dabatur annus. vt in. l. prima. per totum. & in. §. largius. ff. de succes. edict. & iubetur iudici in præfixione huius termini imitari prætoris edictum, vt in lege. si quis instituatur. §. i. ff. de hæredi. instituen. docto. communiter velle videnſ, ꝙ non possit minus anno dari liberis: vt tradunt Alexã. & Iason in rubrica. C. de succes. edict. sed Ludo. Roma. in. l. quãdiu. institutus. ff. de acquirẽ. hæredi. & consil. 493. incipit, in casu consultatiõis propositæ aduertendum. vult, ꝙ non habita distinctione inter hære-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex. III.*

30 Deliberatione pendente non potest hæres vendere rem hæreditariam nisi ex mandato iudicis & ex iusta causa. h.d.

1 a ¶*Vender ni enagenar.* Innuit prohibitionem venditionis non comprehendere omnem speciē alienationis: in contrarium videtur text. in.l. statu liberi. §.1. ff. de statu liber. vide per Bal. & Ias. in. l. fin. ff. de cōdi. ob causam. per Abb. in cap.1. de his quæ fiunt à præl. & in. c.1. de rer. permuta. & Ioan. de Plate. in. l. quē admodum. in princip. C. de agricol. & cen. lib. 11. & dixi. supra. 5. part. titu. 5. l. 43.

b ¶*Nō deue.* hoc dicit quia si aliter faceret hæres, videretur adire vt de ne sibi præiudicet, ita ad alienationē p̄ cedere debet. l. Aristo. §. si maior. ibi line præiudicio. & ibi Bart. ff. de iur. delibe. vbi etiā dicit Paul. de cast. quòd & requiratur vt protestetur expresē q̄ non facit animo adeundi, argu. l. 4. ff. quib. mod. pignus vel hypothe. solui. quod non credo, quia satis est adire super hoc iudicem, ex quo videtur tacitè hoc protestari, vt probatur in. d. l. Aristo. §. 1. & hic. si tamen hæres infra tē pus deliberandi esset constitutus curator hæreditatis, quod fieri posset iuxta. l. si quis in stituatur. ff. de hæredibus. instituend. §. fin. posset etiam sine iudicis licentia ista facere, vt declarat Bartolus in. l. ait prætor. ff. de iur. deliberan. & hoc quando hæres est maior: si tamen sit pupillus, licet datus sit curator hæreditati nihil posset minuere sine licentia iudicis, vt in. d. l. ait prætor. & ibi Bar.

3 c ¶*Enterramiento.* Sumptum est à. d. l. ait prætor. versiculo ergo & funeris causa. ff de iure deliberan. vbi etiam de his quæ statim subijcit ista. l.

4 d ¶*Las casas o para labrar la heredad.* Angel. in. d. l. ait prætor. §. primo. inducit, vt pro bouibus emendis ad culturam agrorum & pro ædificiis farciendis, quæ sunt destructa possit prælatus ecclesiæ vendere de bonis ecclesiæ: & intelligitur etiam de prælatis, qui non possunt alienare inconsulto principe, seu papa: vt sunt communiter omnes magni prælati.

¶*Lex. IIII.*

20 Si deliberans repudiet tenetur bona hæreditaria creditoribus vel successoribus restituere vel præuia iudiciali taxatione iurabunt ipsi in litem super bonorum quantitate. h.d.

1 c ¶*De tornar.* Innuit ista. l. q̄ p̄dēcte dilatione, q̄ dat hēdi ad deliberādū res hæreditarias dēbēt esse penes se. Idē, pbat i. l. fi. ver. si aūt hoc & ibi no. Alex. post fulg. C. de iur. deli. & in verbo q̄ si post deliberationē.

2 f ¶*Los bienes del testador.* Quæ defuncti reliquit tempore mortis: non tamen ea quæ per donationē inter viuos seu alio contractu hæres habuit à defuncto: sed contractus firmi permanent, licet hęres repudiet. l. sicut. C. de actio. & obliga. etiam si fiant in testamento iuxta glossi. in. l. hæredes palām. in fin. ff. de testamen. quantumcunque postea irritetur testamentum. argu. l. fin. ff. de rebus eorum. secundum Bal. in. l. hæredes. C. de omni agr. desert. lib. vndecimo. vbi etiā Ioann. de Platea. imo capere posset etiam prælegatum. l. qui filiabus.

¶*Ley. III. Como mientra durare el plazo, en que se deue conseiar el heredero, nō puede vender nin enaienar ninguna cosa dela herencia.*

VEnder, nin enagenar[a] ninguna cosa de los bienes del testador, nō deue[b] el heredero, mientra durare el plazo, q̄ le fue otorgado para acordarse. Fueras ende si lo fiziesse por mandado del juez por alguna razō derecha. E esto seria, como si mādasse vēder alguna cosa, q̄ fuesse menester para enterramiento[c] del finado, o para gouernar su cōpañia, o para reparar, o fazer las casas, o para labrar la heredad[d], si entendiere que es menester, o que se menoscabarian, si assi non lo fiziesse: o si ouiessen a pagar algun debdo a dia cierto: esi non, caeria porende en algūa pena. O si acaescie sse que ouiessen de fazer alguna cosa otra, que si la non fiziessen que vernia porende daño, o menoscabo a los herederos, que ouiesse de auer la herencia.

¶*Ley. IIII. Como el heredero que tomo plazo para conseiarse, deue tornar la herencia a los que la deuen auer, quando non la quisiesse.*

QVeriendo auer conseio, si tomara la heredad, o nō, el que fuesse establescido por heredero si acaescie sse, que la nō quisiesse recebir: tenudo es de tornar[e] todala herencia, e los bienes del testador[f], a los que deuiere algo el finado, o a los q̄ ouieren derecho dela auer. E si por auentura non les quisiesse entregar en los bienes del testador, que passaron a el: estonce aquellos que hā derecho de los auer, deuen jurar quantos son, e ser creydos por su juraē, estimando los, primeramente el juez, segund su aluedrio quanta suma deuen jurar.

¶*Ley. V. Como el heredero non queriendo tomar plazo para conseiarse deue entrar los bienes del defunto, seguramente, faziendo inuentario primero.*

INuentario en latin, tanto quiere dezir en romance como escritura q̄ es fecha delos bienes del finado. E fazen los herederos h tal escritura como esta, porque despues non sean tenudos de pagar las debdas[a] de aquel que heredaron, fueras ende en tanta quantia, quāto montaren los bienes[b] que heredaran del finado. E deuen comēçar a fazer este inuentario a treynta dias[c] desque supieren[d], que son herederos del finado, e hā lo acabar fasta tres meses. Pero si todos los bienes de la herencia non fuessen en vn lugar, estonce bien les puede dar plazo de vn año, de mas de los tres meses, e para reconoscer los, e meter los en escrito. E la manera de como deue ser fecha la escritura de tal inuentario es esta: que se deue escreuir por mano de algund escriuano publico, e deuen ser llamados[f] todos aquellos, aquien mando el testador[g] alguna cosa en su testamento, que esten presentes, quando fizieren tal escrito. E si por auentura alguno de aquellos que fueren llamados non quisiesse venir, o fuesse rebelde, o non viniesse, o fuesse ausente, o estudiesse en otra parte, o fuesse muerto, o fuesse tan pobre que non ouiesse de que pechar, o fuesse tan rico que non ouiesse de que pechar, o fuesse tan rico que non ouiesse de que pechar, o fuesse tan rico

Universidad de Deusto
Biblioteca

9 a ¶ *Fuesse a otra parte.* Idest absens esset. adde in auctentico de hæred. & falci. §. si vero absunt. colla. prima.

10 b ¶ *E nō quisiere.* Nota hoc verbum, & sumptum est à dictis Azo. C. de iur. deliber. in summa. col. 2.

11 c ¶ *Testes tigos.* Sumptum est ex dicto. §. si verò absunt.

12 d ¶ *Que conozcan.* Suptū est ex. d. l. si. §. cūigitur. vbi vide p glos. & Barto. casus in quib⁹ requiritur, q̄ testes cognoscant cōtrahentes seu personas, de quibus testificantur. & ibi per Iaso. de tabellione vero, an debeat cognoscere contrahentes, vid. l. 54. titul. 18. 3. partita. & quæ ibi dixi.

13 e ¶ *La señal de la cruz.* Omissio istius solennitatis non vitiaret inuētariū, Bart. & Bal. & Paul. & Alex. in dict. §. cum igitur. & ista opinio est æquior & benignior, secundum Alexan. in. l. 2. §. prius. vbi late discutit hūc passū. ff. de vulga. & pupil. opinio vero cōtraria, quòd requiratur de necessitate ista solennitas, est magis communis, mihi placet opinio Bart. per adducta per Alex. in. d. §. prius. & maximè per istas. ll. partitarum, quæ conditionaliter non faciunt mentionem huius solēnitatis, prout videbatur fieri in. §. & si præfatum. d. l. fi. C. de iur. delib. quod erat præcipuum fundamentū doctorū tenentiū partē cōtrariā: & sic bene facit pro ista parte. l. 1. §. fi. ff. de ventr. inspici.

14 f ¶ *En el nombre de Dios.* Similiter & si hoc omitteretur non vitiaretur inuentarium ex his, quæ dixi & in gl. præcedenti.

15 g ¶ *Todos los bienes de la herencia.* Et si res non sit suæ. l. & non tantum. ff. de petitio. hære. Bal. in. d. §. cum igitur. co. 4. l. fi. C. de iur. delibe. & p Alexand. in. l. si de eo. §. si fortè. ff. de acquir. posse. & instrumenta ponentur in inuentario iuxta formam. l. chirographis. in fin. ff. de admi nist. tuto. Bald. in auctē. sed cum restatur. col. fi. C. ad. l. Falci. & adde Bald. in. l. si quis intra. C. de bonis damnato. & ibi vid. quod tunc dicitur inuentarium legitimum, quando omnia cōtinet distinctè & clarè. Et si hæres vnā rem subtrahit, an per hoc cornat totum inuētarium. glos. in auctē. de hære. & fal. §. si verò non fecerit, super verbo lucrari. dicit quòd sic, quod intelligit Bald. in. d. auctē. sed cum testator. co. pen. si interuenit dolus: secus si culpa, nam culpa non nocet, nisi eatenus, quatenus. quinimo secundum eum nec nocebit culpa leuissima, & multo minus iustus error. vide ibi per eum qui dicit vtile esse facienti inuentarium protestari, quòd si quid inuenerit in posterum in inuentario ponet: nam protestatio repellit doli præsumptionem. quod nota, quia aliàs præsumeretur, quod fraus interuenerit, si postea res aliquæ reperiantur, vt in. d. l. si quis intra, & tangit Ioann. de Plat. in. l. fin. ad fi. C. de bon. vacanti. lib. 10. nisi dolus excluderetur, ex alijs coniecturis. vide tamen quæ dico in. l. 10. infra. eo. in prima gl. Et quid si non seruaret protestationem: imò quòd postea deuenit in notitiam non posuit in inuentario? Bald. vbi supra dicit quod non perdet beneficiū, nisi quo ad illam rem. vide ibi per eum. Item quàdo nihil reperitur in bonis defuncti, protestatio de hoc habetur loco inuentarij, secundum Bal. in. l. fi. col. 2. C. qui bon. ceder. poss.

16 h ¶ *De sumane.* In aliquibus tamen locis de consuetudine istud non obseruatur, prout dicit Specula. titu. de instru. editio. §. dicto. versic. fi. & credo, quod in isto regno ista subscriptio non est de consuetudine. & istam. l. intellige, quando hæres per seipsum conficit inuentarium: si verò conficeret per procuratorem, quod potest, vt in. l. fin. versicul. fin autem dubius. ia fi. C. de iur. deliber. & notat Bartol. in auctē. de hæred. & falci. §. si enim. colla. prima. tunc ipse procurator faciet istam subscriptionē, vt declarat Paul. de Castr. in. d. §. cū igitur. col. 2. Intelligit tū Paul. de Castr. & sequitur ibi Iason. qñ res non erant præsentes in loco vbi est hæres, vt tunc demū possit inuentarium cōfici, per procuratorem, vt cantat dic. §. cum igitur. in fin. & quod alias inuentarium fieri non posset per procuratorem, & nota bene, quòd nō requiritur, quod inuentariū fiat vno contextu, vt not. glos. in. d. auctē. de hæred. & falci. §. si vero absunt. super parte inuētariū. debet tamen fieri per eundem tabellionem, vt dicit. d. glo. quam ad hoc dicit Bald. notabilem in. l. 1. in. q. 17. ff. de offic. coniu. & alibi dixit Bal. quòd confectio inuetarij: dicitur quid indiuiduum. in. §. vassallus. ff. de feud. fuer. contro. inter domi. & agn.

¶ *Ley. VI.*

17 i Si legatarij in confectione inuentarij non affuerint possunt iudicem requirere vt per sacramentum hæredis & testium requirat an legaliter fuit confectum, & etiā per quæstionē seruorum hæreditariorum, h. d.

i ¶ *Nō se acertassen.* Siue quia erant absentes, vel quia venire noluerint, vt supra. l. proxima. & melius probatur in auctē. de hære. & falci. §. si vero absunt. colla. 1.

k ¶ *Estonce.* Non ergo procedit, quod hic habetur, si legatarij fuerunt præsentes confectioni inuentarij: vt postea admittantur ad petēdum ea quæ disponi ista. l. Bal. tū per tex. ibi in l. 1. fi. §. licentiam. in fin. C. de iur. deliber. vult contrarium, notans expressè ex illa. l. q. præsentia legatariorū, vel creditorū, vel eorū absentia repleta pūtia rium testium idoneorū, non impedit contra inuentariū posse probari. & est ratio secundū eū: quia res possunt eis in scijs occultari. l. tres fratres. ff. de pact. & l. de his. ff. de transactio. pōt dici, q̄ ista. l. partitarum. &. d. §. si verò absunt, de quo sumpta est suppleatur à dispositis in. d. §. licentiā. l. fin. C. de iur. deliber. & sic remediū de quo hic, etiā competat legatarijs, & creditoribus qui fuerint præsentes, si eo vti velint: nam cùme si de nouo superueniet scientia, quod aliquæ res fuerunt occultatæ. argu. c. in sinuante. de offic. de lega. ¶ *Lex. VII.*

18 m Durante tempore concesso ad confectionem inuentarij, non tenetur hæres creditoribus vel legatarijs respondere: saluum tamen remanebit eis debitum à testatore: nec tenetur hæres ante legatarijs satisfacere quàm omnibus creditoribus satisfecerit. Item vterur falcidia contra legatarios si ei non remanet quarta pars hæreditatis: & si primo legatarijs quàm creditoribus satisfaciat si non remanet de quo ex tra quartam satisfaciat creditoribus non contra eum sed contra legatarios creditores agent, & his non sufficientibus contra hæredem quatenus acceditfalcidia retenta. h. d.

1 a ¶ *Non pueden mouer.* Extende etiam si hæreditas sit locupletissima, secundum Baldum in. l. fina. & cum igitur. in princ. C. de iure deliberan. extende etiam & si scriptura inuentarij sit redacta in publicam formam si ibi dicatur inchoatum fuit præsens inuentarium, si ibi non dicatur, quod fuit perfectum & consummatum, si adhuc tres menses ad hoc dati, nō sint elapsi: ex quo nō apparet, q̄ hæres habuerit pro perfecto & absoluto. secundum Ioan. de Imol. in. l. 1. §. hæc stipulatio ff. si cui plusq̄ per. l. falci. col. 5. post Angel. ibi col. 6. & satis placet, ex q̄ ibi nō est subscriptio hæredis iuxta formā. l. mā. l. 5. supra eod. licēt Alexan. in. d. §. donec. dicat in cōtrarium fatcere. l. si is qui ff. de testam.

¶ *Mandado algo.* Idem dicit in creditorib⁹ hæreditarijs: de vtrisq; enim loquitur. l. fin. §. donec. C. de iur. delibe. de qua ista sumpta est, & vult etiam ista. l. cum inferius subdit, a ninguno de aquellos que han de auer algo. Et limita istam. l. & dictum. §. donec. in his qui agunt, vt contra hæredem non audiantur durante isto tempore confectionis inuentarij, & secus est in his quæ conueniunt nō vt hæredem: sed vt quemlibet alium, vt veluti, si agunt rei vendicatione. l. de eo. §. fi. ff. ad exhiben. l. Nen senius. §. fundū. ff. de reiudi. ité limita in hærede conuento ad restitutionem vsurarum, quas defunctus iussit restitui, vel cauit secūdum formam capituli, quanquam. de vsur. li. 6. quia agitur de periculo animæ secundum Alberic. post Richar. in d. §. donec. & idem si hæres conueniretur pro expensis funeris. vel pro alimentis relictis pauperibus, qui fame perirent, secundum Angelū & Ioan. de Imo. in. l. prima. §. hæc stipulatio. ff. si cui plus quàm per. l. falcid. limita etiam si ipse hæres voluntarie conueniat debitores hæreditarios, quod facere potest etiam durante dicto tempore, secundum Barto. in. d. §. donec. nam tunc poterit reconueniri à conuentis, secundum Angelū in dict. §. hæc stipulatio. col. 6. versi. 3. fallit per. l. secūdam. §. sed si agant. ff. de iudi. secus si necessitate compulsus eos conueniret, vt quia debitores hæreditarij fugiebant, cum pecunia: vel domus vicinæ minabantur ruinam, super domum hæreditariam, vt tradit Ang. ibid.

3 c ¶ *Su derecho.* Impeditō nam q̄ impedimento iuris vel facti, non currit effectualiter præscriptio, vt hic. & in. d. §. donec. & in. l. 1. §. fi. C. de anna. except. & in. c. quia diuersitatem. de concessio. præben. & vid. notan. in tractatu præscriptio. fol. 31. colum. secunda. & tertia. & Char. 57. co. quarta. & Char. 62. column. tertia. & quarta. vbi late. & vid. quod tradit ad limitationem Alexan. consilio primo. ad fin. 5. volum. limita etiam, vt notatur per Iaso. in. l. si stipulatus fuerim. §. primo. colum. prima. ff. de verb. obli.

4 d ¶ *Las debdas.* Adde. l. fi. §. & si præfatam. C. de iur. delibe.

5 e ¶ *Aios que mandasse.* Adde. §. fi vero nō fecerit. in auteritic. de hæredi. & falcid.

6 f ¶ *Quanto montaran.* Et not. quod illud quod hæres soluit in pœnam cōtumaciæ, non nocebit legatarijs, & licet conficiat inuentarium non proderit sibi quominus teneatur soluere de suo, si nihil restat in hæreditate, solutis debitis, & legatis, vt in. l. cum pater. §. primo. & ibi not. Paul. de Castr. ff. ad legem falcid. limita etiam istam. l. ex eo. quod notabiliter voluit Angel. cōsilio. 31. incipit dominus Philippus colum. tertia. vbi dicit, quod illud beneficium inuentarij, quod datur hæredi competit, quando agitur contra hæredem immediatè ex causa hæreditaria, secus si debitum hæreditarium sit reformatum ex concordia & conuentione facta cum hærede: quia si hæres postea conueniatur immediatè virtute conuentionis, non habebit beneficiū inuentarij, quia istud solum datur, cùm ex causa hæreditaria hæres conuenitur, & talis causa renouata non dicitur hæreditaria, allegat. l. eùm hæreditas. ff. ad trebell. & in simili casu tradit Are. inus consilio 148. incipit in quæstione proposita. col. pe. & tradit Decius ista referens. consilio 137. incipit & diligenter protenui facultate mea. colum. penult. numer. quarto. an autem hæres vendens res hæreditarias p̄ soluēdis debitis, vel legatis teneatur se obligare & cuictione: cùm fecerit inuētarium vide notabiliter per Ioann. Andre. in addi tio. ad Specul. titu. de instrumen. editio. §. fi. colum. 4. & 5. in additione super parte fecerit. ex cuius dictis colligit hæredem tali casu non compelli vendere proprio nomine, sed vt hæres, cum beneficio inuentarij, ne damnum patiatur, propter periculum euictionis & vid. per Cin. in dict. §. & si præfatam. vbi etiam vid Iaso. in versic. quarta vtilitas est. vbi etiam Alber. column. fi. versi. item quæritur. vbi etiam vide per eum quòd ista exceptio beneficij inuentarij, si omissa fuit ante sententiam, non poterit opponi in executione sententiæ. vide ibi per eum. versic. solet etiam quæri, vbi dicit q̄ ita communiter docto. tenent sed contrarium tenet Ioann. And. in addit. ad Specu. titu. de instruinen. editio. §. fi. column. 7. in additio. incip. secundum Vber. & ista opinio Ioan. And. est magis communis. vide per docto. in. l. ex diuersos. §. primo. ff. solu. matrim. per Bald. in. l. ab executione. colum. pen. C. quorum appe. non rece.

7 g ¶ *Las debdas.* Adde. l. final. §. & si præfatam in verbo licentiam, & ibi gl. in verbo accomodare. C. de iur. deliberan.

8 h ¶ *Falcidia.* Vide in. l. 1. tit. 11. infra ead. part.

9 i ¶ *Que las debdas.* Vel si solusset creditoribus primo venientibus, vt in d. §. fi. & si præfatā. hæc ein est vna ex vtilitatibus inuētarij, q̄ sibi non imputatur si soluat primo venientibus, & intellige, qñ hæres ignorabat alios creditores potiores, & sic soluit bona fide: alias secus, si cautionem nō exigeret, vt in. l. dolo. ff. ad. l. falc. & tenet gl. parua. in. d. §. & si præfatam. & ibi Bar. vñ etiā Pau. de Castr. in. d. §. & si præfatā. referens Archi. in. c. nō sanè. 14. q. 5. dicit q̄ hæres vsurarij, licet cōfecerit inuētariū, nō debet soluere primis venientibus, nisi recepta cautione, de restituēdo: quia scit vel scire pōt alios subesse, & sic esset in dolo quo ad illos: & non haberet dictum ōfficiū inuentarij. quod dictū intellige, qñ dolo vero vel præsumpto hæres solueret, secus si bona fide ignorans alios creditores vsurarij, secūdū Alex. in. d. §. & si præfatā. referentem Lapū, & Domini. in. c. quā quā. de vsur. lib. 6. & Hostiā in sum. de test. §. at quid hæres. quid autē executoribus datis ad restitutionē damnorū, vel ablatorum per testatorē, vel hæredibus ad hoc grauatis, an possint soluere primo venientibus? Ioan. And. in addi. ad Specu. titu. de instr. editio. §. nunc verò aliqua. col. 31. in additione incipi. incidit quæstio facti. Refert Iacc. de Raue. dicentē fatuū talē executorē soluētē primo venienti simpliciter, vel sine cautione. vid. ibi, cuius dictū sequit Paul. de Castr. in. d. §. & si præfatam in nullo eā dē ratio ē ex eo: quia scire debet alios subesse dānificatos, & intelligere iuxta declarationem præcedētis dicti, nūquid autē alij creditores possint retractare solutiones factas alijs creditoribus vid. in. d. §. & si præfatam. & q̄ dicit Pau. de Castr. in. l. tutores. ff. de condi. indeb. Et quid in creditoribus eiusdē ēporis, an possint petere se admitti ad cōmunionē eō his quib⁹ facta est solu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tio. Oldra. dicebat q̃ sic per .l. & si non expedierit. §. l. ff. de bon. autorita. iudi. possiden. Alber. vero in. d. §. & si prædictã. inducit in contrariũ. l. qui illus. in fi. ff. de his q̃ iu fraud. credi. & sic q̃ nihil ab illo trahatur à creditoribus qui vigilauerunt ad suũ debitũ consequendũ. dictũ Oldral. procederet quando vtroq; creditore instante, hæres vni gratificauit, alias procedere posset dictum Alberic. per. d. l. pupillus & ita est de mente Bal. in. d. §. & si prædictam. in fina. ybis, licèt paulo ante referẽs dict. Oldrald. simpliciter pertãsierit, & ista inducit Ange. in. l. fin. §. licentia. C. eod. pro mercatoribus qui confluũt, & concurrunt contra mercatorẽ cessantẽ fugitiuũ si sũt aliq; intereos q̃ de proximo affugam solutionẽ receperũt, an debeant receptum cõmunicare cũ alijs prout plureis dicit se vidisse de facto peruſij. vide quæ dixi in. l. n. titul. 14. §. partit. & in. l. 9. titu. fi. ead. partit. & an contra emptores rerum hæreditariarum quibus hæres vendidit creditores habeant recursum? vid. in dic. §. & si prædictam. & vid. ibi, Paul. de Cast. in vers. quinta vtilitas.

quarta parte[a] de la heredad, estõce aquellos, que deuen auer las debdas non pueden primeramente demandar al heredero que gelas pague, mas deuen las demandar, a los que recibieron las mandas, e ellos son tenudos de les tornar aq̃llo que recibieron de que se puedan pagar las debdas, e si fuessen tã pocas, que nõ cumpliessen a pagar las debdas, estõce por lo que finca dellas, deue el heredero fazer pagamiento a aquellos, que lo han de recebir, de aquella quarta parte[b] que retuuo para si. E esto es, porque el se deuia guardar de fazer pagamiẽto de las mandas, ante q̃ pagasse las debdas, e pues que sabia que non abondauan los bienes, para pagar lo todo.

¶Ley. VIII. Quales espensas non es tenudo el heredero de poner en el inuentario.

DAs despensas que el heredero fiziere en razon de soterrar[e] aquel cuyo heredero es, o las que fiziere derechamente en otra manera qualquier, nõ es tenudo de las cõtar, nin escreuir en el inuentario, pero si acaesciere alguna cõtienda sobre estas despensas, deue el heredero prouar con testigos ante quien las fizo, o por su jura[f]. E si aquel que es establescido por heredero, ouiesse alguna demanda, o le deuiesse alguna cosa, aquel que le establescio por su heredero en saluo le finca[g] la demanda, o aquello quel deuia el testador, si el inuentario fiziere, assi como sobredicho es.

¶Ley. IX. Que pena deue auer el heredero, que maliciosamente faze el inuentario.

omnia contra Bal. ibi aliter volentem.

f ¶ *Sa jura.* Approbat opinionem gloss. in. d. §. in computatione. super verbo approbauerit. contra quam ibi tenebant Cinus, & Albericus. & intellige quando expensæ essent paruæ, secus si magnæ: nam tunc requirerentur testes vel instrumenta secundum Bart. & communiter doct. ibi, & appellat Angel. ibidem minutas expensas. sumptus quotidianos: putà carnium, oleris, porrinæ & similium, nã ad hoc difficulter habẽtur testes continuo & tandem cõcludit arbitrio boni viri hoc relinquẽdum: omnibus hinc inde pensatis.

g ¶ *Le finca.* An ipsoiure vel q̃ ad effectũ glo. in dicto. §. in computatione. dicit quòd quo ad effectũ quasi impossibile videatur, quòd hæres sibi ipsi sit obligatus.

vide ibi per Alexan. & in. l. debitori. C. de pact. vbi tenet opinionem gloss. & dicit magis communiter teneri per docto. si tamen aditio hæreditatis facta sit cum beneficio inuentarij, vel ante aditam hæreditatem fiat inuentarium, tunc confusio actionum impeditur ipso iure, quia si confectio inuentarij resoluit, quo ad effectum confusionem factam, à fortiori, videtur impedire confusionem ferri. argumento. l. patre furioso. ff. de his qui sun sui vel alien. iur. secundum Decium in dicta. l. debitori. & nota dictum Bald. in dict. l. debitori. columna secunda. quod hæres, qui solenniter fecit inuentarium citatis creditoribus, & legatarijs, potest implorare officium iudicis, super separatione bonorum, vt pro eius debito aliqua res sibi assignetur, imo etiam secundum Bald. in. d. §. in computatione. column. prima. versic. ex hoc sequitur. hæres possit sibi ipsi soluere eligendo rem, in qua vult sibi esse solutum, pro debito. argumento. l. creditoris. ff. de distract. pigne. quod secundum Decium, vbi supra de plano procedit alijs creditoribus consentientibus, si verò contradicerent nullam deberet hæres in hoc habere prærogatiuam, imo similem cum alijs creditoribus debet habere fortunam, vt in dicto. §. in computatione. limita istam. l. nisi hæres in stitutus sit animo compensandi, cum eo quòd sibi testater debebat. l. si compensandi. C. de hæredib. instit. limita etiam in quasi debito ex dispositione legali, vt est illud quod pater tenetur dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. nam si filia institueretur à patre, & grauaretur legatis non deduceret primo dotem: & postea falcidiam: sed primo falcidiam & si ad dotem sufficeret de illa deberet se dotare: & si non sufficeret, detraheret quatenus deficeret, per nota. in. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad trebellia. ita tenet Paulus de Castro in. l. si debitor. ff. ad legem falcidiam. & vide etiam quod idem paulus not. in. l. quod de bonis. §. quod suus. ff. ad legem falcidiam. ibi nota istud verbum & tene menti. Aduerte etiam quod contra fideicommissarium vniuersalem, etiam non confecto inuentario, hæres detrahit quod sibi defunctus debebat. vide Paulum de Castro. in. l. ita tamen. §. si ex trebelliano. ff. ad trebellia. & Socinum consilio. 144. volum. tertio. incipit. Non parua difficultas. alia in ista materia vide per Alexand. & docto. post glos. in dicto. §. in computatione.

¶Lex. IX.

Si quid extra inuentarium fraudulenter occultat hæres tenetur ad eius duplum his qui aliquid iuris habent in bonis testatoris, & causa inuentarij non durat vltra annum: licet aliæ ciuiles instantiæ vsque ad triennium: criminales vsque ad biennium durẽt. h. d. Concord. l. finalis. C. eo. tit. §. licentia. cum. §. sequen.

10 a ¶ *Quarta parte.* Not. istam. l. per quam limitatur, quod not. Cin. in. l. 2. C. qui potio. in pigno. habean. & Bar. in. l. iscui. §. postquam. ff. vt in possel. legato. vel hideicom. vbi dicitur q̃ quando hæreditas est soluendo, dato q̃ hæres fecerit inuẽtarium, creditores non possunt inquietare legatarios, quibus primo solutum est, sed agere debent contra hæredem: nam procedet quando apud hæredem solutis legatis remanet plus quarta falcidia: secus si apud hæredem tantum remaneat quarta ista, nam tunc agent contra legatarios, & non contra hæredem, ni si quando quod redderent legatarij non sufficeret ad solutionem debitorum, vt infrà subditur: videtur tamen q̃ tali casu legatarij habe rent recursum contra hæredem, vt concurrant cum eo in dict. 4. ita vt solutis debitis de residuo hæreditatis soluantur legata deducta falcidia, de quolibet legato.

11 b ¶ *Quarta parte.* Nam quando hæreditas non est soluendo, neq; valent legata, neq; hæres detrahit falcidiam. l. prima. §. pe. ff. ad trebel. glos. in. l. ii. §. & si prædictam. C. de iur. de liber. super parte falcidiæ.

12 c ¶ *Las dendas.* Legata enim debentur ære alieno deducto. l. creditorib'. ff. de separat. bono. l. si vniuersæ. C. de lega.

13 d ¶ *Sabia.* Vel debebat scire idem enim & si ignoraret, nam creditores agunt contra eum ratione talis quartæ, etiam si non per modum quotæ: sed in vna re, vel in certa quãtitate hæredi remanisset, vt declarat Paul. in. l. prima. §. si is qui. & in. §. si hæres. & in. §. idem iulianus. ff. ad trebel. nam æs alienum præfertur quartæ. l. in imponenda. & l. irritum. C. ad. l. falcid.

¶Lex. VIII.

Expensas funeris testatoris vel alias iustas non tenetur hæres scribere in inuentario sed probet eas per testes vel proprio iuramẽto, & quod hæredi debetur à defuncto consequitur hæres facto inuentario, licut cæteri creditores. h. d. Habuit ortum à. l. fina. §. in computatione. C. eodem tit.

12 e ¶ *Soterrar.* Idem in expensis, quas fecisset in curando defunctum. Bal. in. l. in restituenda. C. de petitio. hæredita. vel in insinuatione testamẽti, vt in. l. fin. §. in computatione. de qua ista sumpta est. C. de iur. deliberan. vel in eo, quòd soluit hæres proxenetis, vel similibus cum venderet res hæreditarias, secundum Barto. in. l. vbi pure. §. fi. ff. ad trebellia. & quid de expensis, quas hæres fecit litigando cum alio contendente, se hæredem, vel creditorem hæreditarium? vid. per Ange. Paul. & Alexand. & Iason. in dict. §. in computatione. tenentes quod deducantur, quando hæres obtineret, & hæreditas non esset soluendo ad

1 a ¶ *Acrecer.* In. l. fi. §. licentia. versicul. illo videlicet, de quo ista. l. sumpta est, adijcitur vel hæreditatis quantitati imputare compellantur, finge enim hæreditatem locupletẽ ita, vt ex ea etiam vltra rem illi ac occultatam, vel surreptam ab hærede, remaneat: vnde integrè satis fiat creditoribus & legatarijs: & sic melius erit hæredi, quod istud duplũ imputetur hæreditati, quia sic manebit si ne pœna, quã q̃ ipsis creditoribus, et legatarijs soluat ista l. partitarum. videtur tamen q̃ ista. l. supplere debeat ex illa cum ista pœna sit inducta vt amplius sit in hæreditate ex quo legatarij & creditores consequantur suum debitũ, quod etiã sua deri videt ex ista. l. cum dicit malicioſamente, & sic quando hæres animo fraudandi creditores vel legatarios surripit vel occultat rem hæreditariã: secus quando nullum ex hoc generaretur præiudicium, & sic fraus seu occultatio non induceret detrimentum. argu. l. pen. C. de reuocã. his quæ in fraud. alie. sunt. & l. 7. titu. fin. 5. parti. & quæ ibi dixi. Adde etiam q̃ & vltra pœnam dupli punitur hæres surripiens, vel occultans, vt perdat falcidiam quo ad omnes legatarios, vt in autentic. de hæredi. & falcid. §. sancimus. & ibi gloss. super verbo forte, & illud ius autenticorum est rationabile: quia cum talis subtractio inducat & augmentet falcidiam, quo ad omnes æquum est vt respectu omnium puniatur: & sic à nemine falcidiam detrahat, & bene potest stare pœna huius dupli, de qua hic cum pœna amissionis falcidiæ, de qua in. d. §. sancimus. vt declarat Sali. quem vid. ib. d. versi. illo videlicet.

2 b ¶ *Del inuentario.* Not. hoc verbum, ex quo declarat aratur ex tus in autẽ. de hæred. & falcid. §. illud quoque. colla. prima. de quo ista. l. sumpta est, nam largius, quàm hic disponitur, gl. & docto. intelligunt illum. §.

3 c ¶ *Tres años.* Nota bene: quia habes hic approbatam de isto iure partitarum decisionẽ. l. properandũ. in prin. C. de iudic. & nõ reperies alibi in isto libro partitarum. Video tamen istã in desuetudinem abijsse & sicut obseruatur in curijs ecclesiasticis, vt instantia nõ expiret triennio, vt voluit gloss. in. d. l. properandum. in parte triennii. in fi. & gloss. in. c. fi. de dol. & contu. gi. & docto. in. c. venerabilis. de iudic. sic etiam video in curijs regalibus, & certè bene, cum per hoc parcatur laboribus, & expensis partium & breuiori via iustitia ministretur.

4 d ¶ *Dos años.* Adde. l. septimam. titu. 29. par. 7. cuius dispositio, & etiam istius in hoc in desuetudinẽ abierunt. vide quæ ibi deo dante dicam.

¶Lex. X.

Hæres intra tempus iuris inuentarium non conficiens tenetur creditoribus & legatarijs etiam vltra vires hæreditatis, & falcidiæ commodo priuatur. hoc dicit. Habuit ortum à. l. fina. C. de iure delibe. §. fin vero post quàm.

1 e ¶ *El inuentario.* Quid si fecit, sed omisit ponere aliquam rẽ in inuentario fraudulenter, vel malicioſe, an tenebitur in solidum creditoribus, vel legatarijs, ac si nullum fecisset? Barto. in. l. Paulus. ff. ad legem falcid. tenet quod ex hoc hæres perdat beneficium inuentarij in omnibus. Angel. vero ibi tenet, quod solum perdat beneficium inuentarij quo ad falcidiam, non vero vt ex hoc teneatur vltra vires hæreditarias, & idem tenet Paul. de Castr. & Ioa. de Imo. & Alex. & idem tenet Sali. in. l. fi. §. illo videlicet. C. de iur. delibe. in fi. vbi dicit de hoc fuisse quæstionem arduam: & ita se consuluisse, solum ergo tenetur creditoribus & legatarijs in duplo rerum occultatarum, vt supra. eod. l. proxima. & in autẽticorum est rationabile: quia cum talis subtractio inducat & augmentet falcidiam, quid autem si imperfectè fecerit inuẽtarium, quia non deliguauit res prout habetur. in. l. 100. titul. 18. tertia partita sed simpliciter dixit pono in inuentario res, quæ sunt in tali loco, an gau debit beneficio inuentarij? videtur dicendum quòd non, cum hoc ita sit substantiale, & probatur in. l. fi. §. fi vero post quàm. C. de iur. deliberan. ibi secundum formam præsentis constitutionis patria enim sunt non facere vel inutiliter facere. c. inter corporalia. de translatio. episcopi, vel electi. cum similib. & adde quod suprà dixi in. d. §. in gloss. super verbo. todos los bienes.

2 f ¶ *Las mandas.* Limita nisi agentes contra hæredem, in foro fidum confiterentur, quod in hæreditate non remansit vltra id quòd hæres asserit. quia contra omnem præsumptionem iuris, & de iure facientem contra hæredẽ non conficientem inuentarium, quod occultauerit bona, admittitur probatio à cõtrariũ per confessionem partis, vt notant Cinus, & Barto. in autentica. sed iam necesse. C. de dõnat. ant. nupt. & gloss. incorpore vnde sumitur, illa autẽ. & ita tenet Bald. singulariter. in. l. filiũ quem habentem. colum. penult. C. famil. hercis. & licèt Bald. ibi loquatur de legatarijs ex eius mente & ex dicta ratione, idem vult in creditoribus, & ita etiam vult Alexand. in. l. fina. §. & si prædictam. columna prima. C. de iure deliber. vbi etiam laso. columna secunda. versicul. limita tamen. dictum Baldi, non caret scrupulo. prout etiam tradit Socin. in. l. prima. §. si is qui ante. ff. ad trebell. & Alexand. in. l. in ratione. §. quòd vulgo. columna octaua. numero. 13. ff. ad legem falcid. & quia hæres adeundo videtur quasi contrahere cum creditoribus & legatarijs. l. apud iulianum. §. fina. & l. sequenti. ff. quib. ex caus. in possessi. eat. & in. §. hæres. in fitu. de obligationib. quæ ex quasi contractu nascuntur. & sic ex suo quasi contractu ex proprijs bonis tenetur. hoc etiam vult ista. l. partitarum ibi eum dicit, tambien los sus bienes que oniere de otra parte, como los que ouo del testador.

¶ Præterea. §. sancimus. in autentico. de hæredib. & falcid. qui videtur esse fundamentum dicti Bald. non videtur se omnino fundare in illa præsumptione subtractionis, vt patet: cum dicit forte, & sic innuit quod idem sit, si non subtraxerit, & videtur illa ratio impulsiua, & non finalis. text. cum gloss. & ibi Ioannes de Imol. in clementina prima. de appellatio. gloss. in. l. in commodati. §. sicut. ff. cõmoda. hoc etiam suaderi videtur ex. l. fin. §. fi vero post quàm. C. de iure deliber. vbi non fit fundamentum in præsumptione surreptionis, & occultationis rerum hæreditariarum, imò quia ex quo non fuit hæres vsus beneficio inuentarij, remanet in antiqua dispositione iuris communis, ex cuius dispositione tenebatur creditoribus, etiã vltra vires hæreditarias. l. quæ dotis. ff. solut. matrimo. l. ite bonis. C. de iure deliber. & quia in pupillo cessat dicta præsumptio vsurpationis, & nihilominus in pupillo etiam non doli capace procedit, vt teneatur vltra vires hæreditatis. §. pupillis. in dicto autentico. de hæredi. & falcid. vt etiam adducit idem Alexand. in. l. fi. §. fina. C. de iure. delibe. in illa quæstione, an ecclesia non conficiens inuentarium teneatur vltra vires hæreditarias, hoc etiam probari videtur ex. §. fi vero non fecerit. in autentico. de hæred. & falci. ibi licet pure substantię morientis transcendat mensuram legatorum datio, & ibi licèt dabit ei pœnam exactio fuę malignitatis: cum transcenderit leges ex quibus caute omnia agens nihil poterat damnificari. forte posset distingui inter creditores, & legatarios, vt dictum Baldi procedat in legatarijs prout re veraipse loquitur, & non in creditoribus: & est ratio differentiæ maximæ: quia creditores tractant de damno: legatarij vero de lucro. Item quia hæres reputatur eadem persona cum defuncto, vt in autentico, de iureiurand. à mori. præsti. & sicut defunctus tenebatur in solidum, sic & eius hæres, qui non fecit inuentarium, quæ ratio cessat in legatarijs, quibus defunctus in nihilo tenebatur, & quia de iure communi antiquo ita erat constituta in hoc differentia inter creditores, & legatarios, nam respectu creditorum hæres tenebatur in solidum, etiam si constaret hæreditatem non esse soluendo. dict. l. quę dotis. legatarijs vero non tenebatur vltra vires hæreditarias, vt in. l. prima. §. si is qui ante. ff. ad trebellia. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad legem falcid. gloss. in dicto. §. si vero post quàm. de iure tamen autentico rũ additum fuit, vt etiam similiter legatarius teneretur in solidum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non facto inuentario: vt in d. §. si vero non fecerit. & in aucten. sed cũ testator. C. ad leg. Falc. & dictum aucten. quodammodo se fundat in præsumptione subtractionis. & sic legatarijs habere possit locũ dictũ Bald. attento iure communi. ita tamen. l. partitarum resistit cũ æquiparet in hoc creditores & legatarios nihil asserens de tali præsumptio

ne: imo exp̃sse disponens, vt de propijs bonis hæres teneatur, & in rigore iuris istud videtur verius tam in legatarijs quã in creditorib⁹. tu cogita, quia dictum Bald. fulcitur maxima æquitate. & Docto. magis communiter cum eo trã seunt. & adde Paul. in. l. in ratione. §. quod vulgo. ad si. ff. ad leg. Falci. An autem in foro conscientiæ hæres teneatur ad debita vltra vires hæreditarias? Barto. tenet quod non in rubrica. ff. de acquir. hered. versi. & ex hoc sequitur. allegat Hostien. in summa. de testa. §. pe. versicul. quid si bona. & Ioann. And. in. ca. quã quã. de sur. li. 6. in nouella. & quod ita tenent Theologi, vt dicit se vidisse in multis sententijs eorum. & idem tenet Bald. in. d. l. filium quem habent. & col. pe. allegat. c. parrochiano. de sepultu. subdens quod si legatarius plus extorqueret, tenetur ad restitutionem in foro conscientiæ: quia ille forus non sequitur ius ciuile, quia ius ciuile fundat se in fictione non in veritate. & ibi subdit q licet ad petitionem hæredis, super talibus articulis, quòd nulla alia bona manserunt, nisi talia non cogantur legatarij respondere: tamen iudex optime faciet, si interroget ex officio, vt obuiet iniquæ extorsioni. l. illiciras. in prin. ff. de offic. præsid. Ioan. de Imol. in. d. rubrica. ff. de acquir. hære. post quã retulit Ang. in. l. i. §. hæc stipulatio. ff. si cui plusquam per legẽ Falci. volentẽ quod etiam in foro conscientiæ hæres teneatur vltra vires hæreditatis, distinguit, quod si hæres sciebat vires hæreditatis, non sufficere, & nihilominus adiuit: quia tunc videtur obligari ex suo quasi contractu, teneatur etiam in foro conscientiæ: cum videatur se creditoribus obligasse, si autem ignorauit, vel dubitetur, an sciuerit vel ignorauerit, & tunc non teneatur vltra vires hæreditarias: quia tunc non videtur se obligasse vltra vires, cum sententia Bar. transit Alexan. in. d. rubrica. vbi Iason. dicit ita esse communem opinionem. Fredericus vero de Senis. consi. 21. & Ioã. de Imol. sibi contrarius in. l. gerit. ff. de acquir. hæred. & Paul. de Castro in. d. rubrica tenent contrarium dicentes nullam in hoc esse differentiam inter forum cõscientiæ & iudicii. de lex erenim humana quæ iusta est etiam in foro animæ est seruãda, sed m̃ S. Tho. 1. 1. q. 96. art. 4. gl. cõmuniter approbata in. c. quæ in ecclesiarum. de constitu. articulus ille est satis disputabilis. & totum pondus ad decisionem consistit, an lex humana se fundet in præsumptione, vel non: quia si ex præsumptione non obligaret in foro animæ, vbi veritas attenditur, quòd autem istæ leges de confectione inuentarij disponentes non se fundent ex sola præsumptione, satis liquet ex supradictis. Aretin. in dict. rubrica distinguebat inter creditores & legatarios, vt etiam dixi in. q. præcedenti, quæ distinctio fortè posset procedere attento, quod dictus. §. si vero non fecerit. moueatur ex præsumptione. & quod saltim suspicans ita statuit: sed attenta dispositione huius. l partitarum, quæ non se fundat in tali præsumptione, videtur de rigore idem debere dici in legatarijs, quod in creditoribus, benigniortamen est sententia ita distinguens: cùm forte ista. l. partitarum habuerit eundem intentum, quem dictus. §. si verò nõ fecerit. & qua ista sumpta est, tu cogita. Alios casus in quibus hæres non conuenitur in solidum, licet non fecerit inuentarium, vide per Alexand. in dic. §. & si præfatam. & quid de ecclesia, vide eundem. in. d. l. fina. §. fin. & per glo. & Docto. in capit. primo. de testamen.

Ad tit. ff. de acqui. hæredit. vsque in finem huius tit. & C. de repu. hær. l. in. l. 18. cũ aliꝭ huius ti. q̃cta. l. fin.

3 a ¶ *De las mandas.* Non ergo perdet Trebellianicam, vide per Bartolum & Doct. in. l. Marcellus. §. quod autem. ff. ad Trebellian. & Bald. in auctenti. sed cum testator. C. ad. l. falcid. column. prima. neq; obstat. §. Sanctimus. &. §. si vero non fecerit. in auctent. de hæredib. & falci. cum dicit de fideicommissarijs: nam intelligitur de fideicommissis particularibus, non de fideicommisso vniuersali: vnde constitutiones loquentes de falcidia auuitenda, corrigentes in hoc ius commune, non sunt trahendæ ad Trebellianicam. vide late per Alexand. in. d. l. Marcellus. in prin. column. pe. & fin. versi. 3. quæ fuit hic Bart. vbi refert plures, qui tenuerunt contrarium, sed ipse residet quòd non amittat Trebellianicam dicens esse magis communem opinionem & satis in istam partem confert hæc. l. partitarum. & vide quæ dixi supra eodem. l. 5. in glo. prima. contrariam tamen opinionem, imo quod hæres non conficiẽs inuentarium, priuetur Trebellianica, dicit magis communem & veriorem Deci⁹ consi. 236. in. 5. dubio vbi plures istam partem tenentes refert. & idem vult Didacus à Couarruuias. in. c. Raynuntius. §. 11. numero. 10. de testa. neque perdet legitimam debitam iure naturæ. glossa in. §. si verò non fecerit. in auctentic. de hæredi. & falcid. tenebitur tamen dato, quod non perdat legitimam soluere debita, & credita de suo, vt declarat Bartol. in dicto. §. si vero non fecerit. & adde gloss. in dicta. l. fin. §. pen. in gloss. fina. in fin. C. de iure deliberandi. vbi Alexan. dicit istam opinionem magis comuniter teneri, quæ opinio approbatur per. l. 7. titul. 11. infra eod. partita. diminuuntur ergo legata ratione legitimæ sed sic diminuta soluentur vltra vires hereditarias, vt per Bartolum, & Albericum, in dicta auctenti. sed cum testator. C. ad leg. Falcidiam vbi declarat Albericus, quæ vtilitas erit filio detrahere legitimam: cum de residuo & proprio teneatur soluere legata integraliter. Adde etiam Baldum in. l. prima. C. de bon. auctorit. iudic. posſi. grauato ergo filio legatis deducetur legitima, & tenebuntur legata respectu quintæ partis, & integraliter soluet illa filius, licet excedant quintum, interesse ergo affectionis ad bona paterna erit vtilitas quam ex hoc consequetur filius, & quia propria bona filij augentur ex deductione legitimæ.

¶ *Lex. XI.*

3 ❧ Potest hæres declarare se verbis hæreditatem adire vel etiam factis, vt colendo prædis & alia quæ citra ius & nomen hæredis & domini fieri non possunt. sed si quis non vt hæres sed pietatis causa faciat, vt seruos hæreditarios curare, vel res ne perdantur custodire non videtur propter hoc adire: debet tamen (ne de hoc dubitetur) pr̃dicta nõ vt hæres se facere protestari. h. d.

b ¶ *Deue lo dezir llanamente.* An autem aditio hæreditatis solo animo cõsistens non declarata per actum verbi, vel facti, obliget hæredem in foro conscientiæ vltra vires hæreditarias? tangit Angelus Aretin. in. §. fina. instituta. de hæredum qualit. & differentia. & vide quæ dixi in præcedenti. l. requiritur ergo vt hic vides, quod animus adeundi declaretur per actum verbi vel facti. gloss. & Bartol. in. l. gerit. ff. de acquir. hæredi. gloss. & in dicto. §. fina. & requiritur actus exterior ad declarandum animi motum: nam consilium in corde retentum non facit quem hæredem; quia consensus mentalis tantum neque verbo, neq; facto demonstratus non accommodatur actibus hominum, neque reddit actus ipsos essentialiter perfectos, verba sunt Baldi in. l. potuit. column. prima. C. de iure deliberandi. & ibidem. column. tertia. versiculo nono quæritur. dicit, quod si positio hat alicui quod animo adiuit hæreditatem, non tenetur ei respondere, nili positio sonet de animo aliqualiter declarato, & an per hæc verba (ego sum hæres talis) inducatur aditio? Bald. tenet quod sic. in dicta. l potuit. column. secunda. versiculo sexto quæritur post Bartol. in. l. si filius familias. ff. de tutelis. & ibidem vide per Baldum. column. tertia. versicu. octauo quæritur de aditione facta per hæc verba, adeo si de iure possum, vel si præcessor meus non adiuit. & post tempus datum ad deliberãdum, si quis dicat, puto mihi hæreditatẽ expedire: videtur ex hoc adire. l. omnes. & ibi not. Barto. ff. ad Trebellianum. & idem si dicat volo adire. gl. & Barto. in. l. serui electione. in princ. ff. de legatis p. limo. vide Bar. & Docto. in dicta. l. gerit.

c ¶ *Labrandela heredad.* Sumptum est à. §. fina. institu. de hæredum qualitate, & differentia. facit quod not. glossi. in. l. tertia. C. finium regundorum.

a

3 a ¶ *Arrendando.* Ex eod. §. fi. sumptum est. & ibi not. Bal.

4 b ¶ *Desfrutandola.* Adde. l. si filius. ff. de tutelis. & ibi Bart. & not. hoc q colligere fructus hæreditatis inducit additionẽ, quod limita nisi possit capi alia coniectura, quod non animo adeundi forte fecisset, prout declarat Bartolus in lege. gerit. colu. 6. versi. ad secundum. & colum. 7. ibi fructus colligi fecit & reponi. ff. de acquiren. hered. & probatur in l. prima. C. de repudian. hæredita. & tenenti istam. l. partitarum nã Barto. d. colũna. 7. volebat, quod cum iste actus colligendi fructus poterat fieri licitè vtroque modo, nomine. s. suo, vel nomine alieno, q̃ staretur super hoc declarationi hæredis: nam ista. l. vult contrarium: imò quòd cessante protestatione, de qua infra in ista. l. probaretur aditio. & ita etiam Ioan. de Imol. tenet contra Barto. in dicta. l. gerit. columna pen. per. d. l. i. C. de repudian. hæred. oporteret ergo probari de protestatione. vt dixi, vel quòd probetur quòd actus iste colligendi fructus, non fuit animo adeundi, vt expresse habetur in dicta. l. prima. & tradit Barto. in. d. col. 6. verfic. ad secundum. & Bald. in. d. l. i. quem vid.

o arrẽdando[a]la, o desfrutãdola[b], o vsando della en otra manera qualquier semejante destas[c]. Ca por tales señales, o por otras semejantes, se prueua q̃ quiere ser heredero: e es tenudo de guardar e de fazer todas aquellas cosas, que heredero deue fazer. E esto ha logar, non tan solamente en el que es establescido por heredero: mas en otro qualquier, que ouiesse derecho de heredar algund ome que muriesse sin testamento. Pero si algund ome que ouiesse derecho de heredar los bienes de otri vsasse de la heredad, o de los bienes del muerto, non con entencion de ser heredero: mas mouiendose por piedad[d], assi como en fazer guarescer los sieruos, que fuerõ del testador, si fuessen enfermos, o en dar les a comer, o les dar otras cosas, que les fuessen menester, o en guardar la heredad, e los bienes della, porque se non perdiessen, nin se menoscabassen, por tal vso como este dezimos, que non se mueſtra que quiere ser heredero: pero porque de tal vsança como sobredicha es non nazca ende dubda, e si la fizo con entencion de ser heredero o non: este atal deue dezir[e] e afrontar manifiestamente ante algunos omes, como lo faze por piedad, e non con voluntad de ser heredero.

¶ *Ley. XII. Como el fijo se otorga por heredero del padre por algunas cosas que fazs, maguer non lo diga por palabra.*

Si el fijo de algund ome, que fuesse finado, non quisiesse recebir[f] la heredad de su padre cipiendo, quod patri erat debitum, licet naturaliter tantum videtur addire, vt vult Bartolus. & vide ibi per Iason. columna. 17. in dicta lege. frater à fratre. ff. de condict. indebi. & ibi multum exaltat dictum Bartol. & nota bene quòd oportet, vt allegetur quòd hæres fuit visus adire seu adiuit. quia ita demum prædicta procederent, quòd ex actibus quæ fieri nequeunt, citra ius & nomen hæredis inducatur aditio, si hoc allegetur. vt tradit Alexand. consil. 94. volu. 2. colum. 2. versicul. plus dico. incipit consilium in causa & lite vertente coram arbitris. vide ibi per eum. Fr quid si hæres det eleemosinas p̃ anima defuncti, an ex hoc videatur adire? vide per Bart. in dicta l. gerit. colũ. 7. versicul. sed quæro. & versicul. quæro. & per Bal. in. l. cum te. in prima lectura. col. fi. C. de donatio. ante nup. quid autem de tutore gerente pro hærede? vide Bald. in. d. potuit. C. de iur. delibe.

d ¶ *Por piedad.* Concordat cum. l. pro hærede. versic. cæterum. & versicu. 6 seruos. ff. de acqui. hære.

e ¶ *Deue dezir.* Sed an si non protestetur, præsumatur aditio? glo. in hoc 7 fuerunt contrariæ. in. d. l. pro hærede. & quod docto. magis cõmuniter tenent est, quòd hoc perpendatur ex qualitate personarum, & casuum super quo Bart. facit longum tractatum in. d. l. gerit. ff. de acqui. hæred. vide ibi per eum. & per Ioan. de Imol. & hoc idem videtur velle ista. l. cum dicit, porque de tal vsança non nazca ende dubda: & sic innuit quòd ne veniant in dubium, an fecerit causa pietatis vel animo adeundi, vt lle ent q̃ protestetur.

¶ *Lex. XII.*

3 ❧ Si quis de descendentibus in potestate testatoris constitutus fraudulenter abstinens bona hæreditaria per eum aut alium sub trahi fecerit: videtur per hoc adire alia bona: sed si hæres fuit extraneus, vt fur de subtractione tenetur. h. d.

f ¶ *Non quisiere resebir.* Videtur in istis verbis lex ista approbare intel- 8 lectum gloss. & Dyn. in. l. fi. is qui bonis. ff. de acquiren. here. ad illam l. scilicet quòd illa. l. loquatur, quando ante absstensionem filius mercatus est bona patris, quasi velit, quòd secus esset si post absstensionem & merito, quia etiam si post absstẽsionem furto surripiat res paternas, non videtur se immiscere hæreditati, & absstensionem renocare, vt in lege. si seruum. §. fina. ff. de acquirenda hæredita. à fortiori debet hoc procedere, si non surripiat: sed emat post absstensionem. licet mala fide & malicioſe emat. & cum dict. l. dicit se absstinuit dicebat Dynus. l. absstinere potuit, Sed docto. communiter in dicta lege, si is qui bonis, & in lege. 2. C. de repudi. hæred. tenent contrarium, & intelligunt dictam. l. si is qui. prout iacet non violando literam absstinuit. & sic quod dispositio illius. l. procedat etiam post absstensionem, quod etiam voluit gloss. in dicta lege. 2. C. de repud. hære. ex eo enim, quod filius licet post absstensionem emit res hæreditarias præsumatur, mala fide fecisse in damnum creditorum, & absstensionem præcedentem non fuisse veram, sed fictam & simulatam: & quòd censetur renocata absstensio. & ad. l. si seruum. §. fina. respondet, quod ibi non constabat, q̃ mala fide absstinuit, sicut constat in casu isto, ex quo infert Alexan. in d. l. 2. in fin. quòd si in casu. d. l. si seruum. §. fina. hereditas vel meliora bona hæreditatis consistebant in illis rebus, quas filius furto subtraxit post absstensionem: præsumeretur similiter absstensionem fuisse factã mala fide, & quod intelligi debeat renocata sicut in casu dict. l. si is qui. quod dicit esse notandum & à docto. non ita tradi, voluntquo

Universidad de Deusto
Biblioteca

docto, quòd etiam ista mala fides in tribus casibus præsumatur. Primus quando post abstentionem reperiatur omnia bona possidere, vt dicta lege. ij is qui. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. credit. Secũdus quando aliquid eiam per interpositam personam mercatus est. dict. l. ij is qui. Tertius, quando inuenitur incontinenti post abstensionem possidere. Ita Cynus, & Albericus post Iacob. de Aren. in dicta l. 2. vbi etiam addit Angel. quartum casum, scilicet & si non omnia bona emisserit, sed tantum meliora, vel pretiosiora: quia par ratio fraudis est per. l. summa cum ratione. in principio. ff. de pecul. Alexand. ad hoc dicit melius facere notata per gl. & Bart. in. l. nomen. §. 1. ff. de lega. 3. Allàs etiam præsumptiones malæ fidei vide ibi per Bal. tu nota istam. l. partitarum quæ sumpta fuit à dicta. l. si is qui bonis. videtur certe approbare intellectum glos. ibi licet illa gloss. communiter à docto. reprobetur. bene tamen esset concedendum, quòd si ex aliquibus coniecturis constaret de simulata abstentione, idem esset dicendum: cum ficta & simulata abstensio perinde haberi debeat ac si facta non esset, & ex quibus præsumatur simulata relinquendum esset arbitrio iudicis ex coniecturis traditis per docto. vbi supra. & non quælibet earum sufficerer, prout etiam inferius dicam in ista. l.

entendiendo que era mucho cargada de debdas, e malicioſamente[a] compraſſe los bienes [b] del padre: faziendo eſta compra[c] fazer a otri para ſi, o ſi traſpuſieſſe, o furtaſſe[d] algunas coſas de la heredad, o de los bienes della: dezimos, que por razon de aquello que encubrio o furto, ſe entendio que reſcibio la heredad de ſu padre, e que es obligado por ella, de manera que non la puede deſpues deſechar[e], ſi alguna coſa deſtas le fuere prouada. E eſto ha logar en el fijo[f], o en los otros herederos, qdeſcẽdieſſen por liña derecha del finado: e que eran en ſu poder [g] a la ſazon que fino: mas en los otros herederos, que ſon dichos eſtraños[h], que non deſciendẽ por la liña derecha, nõ ſeria aſsi. Ca maguer alguno eſto fizieſſe, non ſeria obligado porende a reſcebir la heredad, como quier que les ſeria mandado, que tornẽ à la herencia lo que tomaron della, aſsi como en manera de furto.

¶ Ley. XIII. Quales omes que ſon eſtableſcidos por herederos, pueden tomar, e ganar la herẽcia por ſi: e quales por otorgamiento de otri.

PVede ganar[i], e entrar la herẽcia quel pertenesce por teſtamento, o de otra manera derecha, todo ome que non es ſieruo: e que non es en poder de padre: e que non es deſmemoriado, e que es mayor de veynte y cinco años[k], e que ſabe que aquel cuya heredad quiere entrar que es muerto. Ca maguer el ſieruo puede ſer eſtableſcido por heredero, nõ puede el [l] para ſi ganar, nin auer la heredad, mas para ſu ſeñor, e con otorgamiẽto [m] del. E eſſo miſmo dezimos del fijo, que es en poder de ſu padre: ca ſi aquel que lo eſtableſcio por ſu heredero, lo faze con intencion q̃ gane la heredad para ſu padre[a], eſtõce nõ puede el fijo[b]: ganar la heredad para ſi, mas para el padre, e con ſu otorgamiento[c]. E tal heredad como eſta es llamada en latin profectitia. Pero ſi tal fijo como eſte ſobredicho, touieſſe herencia de parte de ſu madre[d], o de otro algũo que le eſtableſciesſe por ſu heredero, con intencion[e], que el fijo aya la heredad: e non el padre, eſtonce bien puede el fijo[f], ganar la heredad, e auer la ſin otorgamiento de ſu padre: e aun ſi el fijo non fueſſe en el logar[g], puede el padre entrar la heredad en nome de ſu fijo: e tal heredad como eſta dizen en latin aduentitia: de la qual es el Señorio del fijo, e el vſofructo del padre mientra biuiere, por razon del poderio que ha ſobre el. E tal heredad como eſta non puede el padre[h], fazer que la non aya el fijo: e otroſi el fijo non puede contraſtar al padre[i], que non aya el vſofructo della. Mas ſi el heredero fueſſe deſmemoriado, o loco[k], o menor de ſiete años[l], non podria ganar por ſi miſmo la heredad, quel perteneſcieſſe, nin auer la, pero aquellos, que lo ouieſſen en guarda[m], la pueden entrar en nome del, ſi entendieren que les es prouechoſa. Eſi el menor de ſiete años que es eſtableſcido por heredero de otri, fueſſe en poder de

Ad tit. inſtitu. per quas perſo. nob. ac quir.

1. dolum. C. de dol. & l. iſta ad arguendam fraudem gratia exemplũ ponatiſta duo.

a ¶ *Malicioſamente.* Secus ergo ſi bona fide, vt in. l. 2. C. de repud. hære. & iſta fraus præſumitur, vt ſubijcit ex emptione bonorum per interpoſitam perſonam.

b ¶ *Leshiences.* Idem ſi meliores res ſeu maiorem partem bonorum, vt dixi in gloſ. prima.

c ¶ *Faziendo eſta compra.* Duo ergo requirit. l. iſta. vt eius diſpoſitio procedat, omnium bonorum emptio, & quod per interpoſitam perſonam fiat, & idem videtur per. l. iij is qui bonis. de qua ſumpta eſt. Iacobus tamen de Aren. Cynus, Albericus, Bartolus, & communiter docto. in dicta lege. 2. C. de repud. heredi. & in dicta lege. ſi is qui. tenent quodlibet iſtorum ſufficere. Primum de emptione omnium bonorum, per dictam. l. omnes. §. Lucius. ff. quę in fraud. credi. Secundum per. l. pupillus. §. ſed & ſi per interpoſitam. ff. de adminiſt. tuto. & per dictam. l. ſi is qui. l. tamen iſta partitarum. imo & dict. lege. ſi is. volunt contrarium. non obſtat. l. omnes. §. Lucius. neque. l. 7. titu. fina. §. partita: quia loquuntur in eo, qui iam erat obſtrictus creditoribus: hic verò filius necdum eis obligatus: quia vel non adierat, vt in caſu huius. l. vel ſe abſtinuerat in caſu dict. l. ſi is qui. ſecundum quod communiter docto. intelliguntur, & ſic non videtur trahenda diſpoſitio dicti. §. Lucius. ad noſtrum caſum, præterea, quia diſpoſitio. d. §. Lucius. procedit, quãdo omnia bona ſunt empta valde minori pretio, quàm valeant, vt dixi in dict. l. 7. neque etiam text. in dict. §. ſed & ſi per interpoſitam. inducipoteſt ad caſum huius. l. neque dict. l. ſi is qui. quia ibi prohibitũ erat rem pupilli tutorem clam emere, quod hic ceſſat. & licet filio nolenti ſe immiſcere, vel abſtinenti, emere per ſe, vel per interpoſitam perſonam, aliquas res ex hæreditate, & licet prohibitum reperiatur emere omnia per interpoſitam perſonam, non reperitur ei prohibitum emere vnam vel aliquas particulares res per interpoſitam perſonam: vnde non ſine myſterio. d. l. ſi is qui. & hæc lex duo iſta copulatiuè requirunt: aliqua tamen poſſunt concurrere cum quolibet iſtorum, quæ probarent ſeu arguerent fraudem, & tali caſu hoc relinquerem arbitrio iudicis: cum dolus ex perſpicuis indicijs probetur.

d ¶ *Traſpuſieſſe o furtaſſe.* Concord. cum. l. ſi ſeruum. §. fina. ff. de acquir. hæred. & in hoc etiam clare patet, quod. l. iſta in caſu præcedẽti ſolum quitur, quando filius non ſe abſtinuerat.

e ¶ *Deſechar.* Not. hoc ad limitationem. l. fin. infra. eod. & l. §. C. de repud. hære. vt diſpoſitio illius. l. non procedat, è contra ſi filius velit renuocare immixtionem. & adde. l. ſuus hæres. & ibi Baſ. col. 1. C. de repud. hær. imò & plus probatur hic, q̃ etiã ſi talis immixtio ſit inuoluntaria, vel quæ à lege potius inducitur, non poſsit à filio renocari.

f ¶ *En el fijo.* Cũ enim filio in poteſtate beneficium abſtinendi ſuit indultum ex beneficio ſpeciali, contra rigorem iuris ciuilis. vt in. §. ſed his permittit prætor. inſt. de hæred. quali. & differ. facilius amittit filius ius abſtinendi, quàm extraneus ius repudiandi, cum facilius perdatur beneficium ex iure ſpeciali, quàm conceſſum ex iure communi. l. eius militis. §. militia miſſus. ff. de teſta. mili. iſtam rationem ponit gl. in. l. ſi quis extraneus. in principio. ff. de acquir. hære.

g ¶ *En ſu poder.* Vide quæ dixi in. l. 22. tit. 3. ſupra ea. partita. de aliquibus effectibus ſuit atis, qui etiam adhuc hodie durant.

h ¶ *Eſtraños.* Concor. cum. l. ſi quis extraneus. in prin. ff. de acquir. hære.

¶ *Lex. XIII.*

Paterfamilias compos ſuę mẽtis maior viginti quinque annis, qui ſcit eũ cuius fuit hereditas iam defunctũ, & ſibi delatã hereditatẽ põt adire. Filius tũ familias: vel ſeruus iuſſu patris vel dñi præcedente adire debet hæreditatem: aduentitiã tñ hæreditatẽ bene põt filius familias adire ſine iuſſu patris, & filio abſente pater põt adire: furioſus vero vel de mens hæreditatem non adit, nec infans, ſed pater nomine infantis, vel curator nomine furioſi, & mortuo infante, adire poteſt pater & acquirere ſibi minor aũt quatuordecim annorũ maior infante, adire debet cum authoritate patris, vel curatoris, vel iudicis, ſi patrem, vel curatorẽ habeat. Si vero ſit maior quatuordecim annorum, ſed minor. 25. & careat curatore adire poteſt ſaluo ſibi reſtitutionis beneficio. h. d.

i ¶ *Pueden ganar.* Proſequitur. l. iſta dicta Azo. C. de iur. delibe. & de acquir. hære. in ſumma. col. 4. verſi. poteſt hæreditatem adire.

k ¶ *Mayor de veynte e cinco años.* Hoc dicit: quia minores non poſſunt hæreditatem adire: niſi vt infra iſta. l. ſequitur.

l ¶ *Non puede el.* Concor. cum. §. item vobis. verſi. ſed ſi ſeruus. inſtit. per quas perſ. nob. acqui. & cum. l. ſi quis mihi bona. in prin. & §. 1. ff. de acquir. hære. & l. placet. ff. eo.

m ¶ *Otorgamiento.* Otorgamiento in vulgari noſtro idem eſt, q̃ licentia. l. 32. titu. 4. 1. part. & licentia idem videtur, q̃ iuſſus vel præceptum, vt declarat Bar. in. l. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ff. de acquir. hære. vbi Bar. voluit, q̃ ſi licentia debet in aliquo actu interuenire requiritur, q̃ præcedat ſicut etiã iuſſum, bene facit text. in capitu. licet. de regul. & adde Ioan. And. in. c. cum veteri. de elect. vbi dicit, q̃ vbi requiritur licentia ſatis eſt quòd interueniat ante, etiam ex interuallo ab ipſo actu. Habes ergo hic, & in dicto. §. iuſſum. quòd non poteſt ſeruus hæreditatem adire, niſi præcedat licentia ſeu iuſſus domini. & idem dic in repudiatione hæreditatis. ſecundum Bart. in. l. qui aliena. in principio. & in lege. is qui hæres. §. fina. ff. de acquiren. hæredit. & eſt communis concluſio. ſecundum Alexan. in dicto. §. iuſſum. quanuis Salicet. tenuerit contrarium. in. l. fina. in principio. C. de bon. quæ libe. facit bene text.

in. l. ſeruus dotalis. ff. ſolut. matrimo. Satis autem dicitur præcedere, ſi dominus & ſeruus ſimul agnoſcant, vel repudient hæreditatem. l. is qui hæres. §. fina. ff. de acq. hæredi. & tenet Angel. in. d. §. iuſſum. & ſatis probatur hic, & quæ ſit ratio, quòd iſte iuſſus, ſeu licentia debet præcedere neq̃ ſufficiat ratihabitio ſequens. vide per Bart. & Alex. l. qui aliena. in princip. ff. de acqr. hære.

5 a ¶ *Para ſu padre.* Add. l. adiũo. ff. de acquirend. hæredit. & l. ſed & ſi plures. §. in arrogato. ff. de vulga. & pupi. & gloſ. in. l. cũ oportet in principio verbo. ex eius ſubſtantia. C. de bon. quæ liber. & ibi vide q̃ Bal. colum. 2. verſi. quæro quando dicatur delinqui filio contẽplatione patris. & vide. l. filio. ff. de condit. & demonſtrat.

6 b ¶ *Non puede el fijo.* Approbatur, vt hic vides communis opinio gloſſ. & Docto. q̃ in profectitia hæreditate iura antiqua remanent incorrecta. glo. in. l. 1. C. qui admit. & in. l. ſi. ff. quis ord. in bono poſſeſſ. f rue. Bart. & communiter Docto. in. l. is qui hæres. §. fi. ff. de acquir. hære. & Ioa. de Imol. & Paul. de Caſtr. in. d. §. iuſſum. licet contrarium voluit Bart. in. l. fina. §. ſimiliq; modo. C. de bon. quę liber. quem ibi ſequitur Paul. de Caſt. in prin. illius. l. col. 2. idem tamẽ Paul. in. d. l. is qui hæres. §. ſi. & in. d. §. iuſſum. ſequutus eſt communem opinionem. & hinc dicebat Bal. in. d. l. cum non ſolum. in prin. col. 3. ver. quæro filius meus. q̃ quando filius meus eſt inſtitutus mea contemplatione, ſi filius nõ vult adire, pater non habebit beneficiũ illius. l. vt recuſante filio pater poſſit adire. Subdit tamen ibi Bal. vnum verbum ſatis notabile, quòd ſi ſit illius eſſet furioſus, ſuccurrendum eſſe patri de æquitate illius. l. allegat in argumentum. l. neque infantes. §. ſi. ff. de fideicommiſ. libert.

7 c ¶ *Con ſu otorgamiento.* Adde. d. §. iuſſum. & l. qui in aliena. in prin. ff. de acquir. heredi.

8 d ¶ *De ſu madre.* Vel ab auo vel auia ex linea materna, ſeu proauo vel q̃ auia. l. 1. & 2. C. de bon. mater. l. 1. C. de bon. quæ libe. & idem videtur ſi ab auunculo vel alio cognato ex parte matris. l. ſed & ſi plures. §. in arrogaro. & ibi Bart. & Docto. ff. de vulga. pupil. & adde authen. item hæreditas. C. de bon. quæ libe.

9 e ¶ *Con intencion.* Quia non fuit contemplatione patris, vt ſupra dixi: in profectitia, ſed contemplatione ipſius filij, vel matris filij.

10 f ¶ *Puede el fijo.* Concordat cum. l. fi. C. de bon. quę libe. & ſic correcta eſt hodie. l. qui in aliena. in prin. ff. de acquir. hæred. quatenus loquitur in hereditate filij ſibi delata per Officianum. & ita poſſ. Dyn. ibi tenet Paul. de Caſt. & adde glo. in. d. l. fi. ſuper verbo recuſante. in prin. & diſtingue in hoc circa ætatem filij. vt habetur in. d. l. fi.

11 g ¶ *En el lugar.* De longa abſentia intellige. vt in. l. fi. §. vbi autem voluntas. C. de bon. quę liber. abſens enim, & infans æquiparantur: vnde ſicut adit pater filio conſtituto in infantili ætate. vt in. d. l. fina. §. vbi autem puerilis ætas. & l. ſi infanti. C. de iur. delib. ſic etiam ſi longè ſit abſens.

12 h ¶ *Non puede el padre.* Quid in alia hæreditate, in qua eſſet inſtitutus pater an poſſit pater excludere ab ea filium repudiando, vel nolendo eã adire, vel an tali caſu filius poſſit eam adire, ſicut pater poteſt recuſante filio in caſu huius. l. & dictę. l. fina. vid. per Iaſon in. l. cum pponas. col. 8. C. de hæred. inſtit.

13 i ¶ *Non puede contraſtar al padre.* Vide in dicta. l. cum non ſolũ. in prin. & in. §. fin autem. C. de bon. quæ liber. & l. is qui hæres. §. fina. ff. de acquirend. hæredit. & quod hic dicit, quę non aya el vſofructo. Adde. l. quod imo recuſante filio adire hæreditatem aduentitiam ſibi delatam, pater poterit eam adire, & pleno iure ſibi querere. vt in dicta. l. fina. in principio. &. §. fin autem in ſecunda. quid autem in querela inofficioſi teſtamenti delata filio an pater recuſante filio, poſsit illam intentare? Paulus de Caſtr. in lege. Papinianus. in principio. ff. de inofficioſo teſtamẽ. reliquit ſuper hoc cogitandum, eo quòd querela ſit odioſa videtur quod hanc quæſtionem decidat text. ille, vt inuito filio, pater non poſsit mouere quærelam inofficioſi, cui legi videtur ſtandum etiam in hæreditate aduentitia. Cũm quo ad querelam non reperiatur correcta. vnde per illam. l. dicebat Angel. ibi quòd inuito monacho exhæredato a patre, monaſterium non intentat querelam. & ibi etiam in alia quæſtione, dicit Angel. quòd dicta lege fin. corrigens iura antiqua non eſt extenda etiam ad caſum ſimilem. limitat etiam Bal. in. l. ſecunda. C. ad Orficia. dictam. l. fina. volentem patrem poſſe adire hæreditatem aduentitiam de latam filio, recuſante filio: vt procedat quando filius fuit inſtitutus in totum: ſecus ſi pro parte tunc enim cum vocetur coheres per ius accreſcendi, ipſe præferetur patri venienti ex priuilegio dict. l. fina. cũm potentius ſit ius commune, quàm priuilegium: hoc tamen dictum impugnat Ioan. de Imol. in. l. ſi pater familias Titium. columna ſeptima. ff. de hæredibus inſtituendis. & inducit dictam gloſſ. in verbo recuſante. in dict. l. fina. in principio. quæ vult patrem præferri ſubſtituto. vide ibi per Imol. qui etiam reſpondit ad dictam. l. ſecundam. §. ſi quis ex liberis. ff. ad Tertul. in qua Bald. ſe fundat. vide ibi per eum.

14 k ¶ *Mas ſi el heredero fueſſe deſmemoriado, o loco.* Adde. l. qui ſeruum. & gloſſ. in. l. is poteſt. ff. de acquirenda hæreditate. & gloſſ. in lege. mutum. primo reſponſo. ff. eodem. adibit tamen hæreditatem eius curator. vt in lege fina. §. tali itaque, & ibi gloſſ. C. de curato. furio. & vide ibi in. §. fin autem. vbi patet, quòd hoc debet intelligi agnoſcendo bonorum poſſeſsionem, & ſic in proprie. gloſſ. ibi. & in lege. pupillus. ff. de acquirend. hæredita. dixit adit. vt declarant Angel. Imol. & Alex. in dicta lege. pupillus. vbi Alexand. quòd iſto caſu hodie erit neceſſaria bonorum poſſeſsio, & ſi furioſus in furore decedat, habetur pro nõ agnita. vide in dicto. §. tali. qui eſt valde notabilis. ſi tamen furioſus eſſet ſub poteſtate patris, cũm pater ſit eius legitimus adminiſtrator, poterit adire hæreditatem pro furioſo, ſicut tutor in infanti ſecundum Bartolum quem ſequuntur ibi Angel. Alexand. & alij in. l. ſi infanti. C. de iure deliberandi, ſuper gloſſ. in verbo. quæſita. vide ibi per Alexand. & adde. Bald. in lege. infantis. in fine. C. qui admitti ad bonorum poſſeſsionem poſſ. & not. bene ad limitationem eorum, quæ habentur in dicto. §. tali.

15 l ¶ *O menor de ſiete años.* Adde. l. pupillus ſi fari poteſt. ff. de acquirenda heredita. & l. ſi infanti. C. de iur. deliberandi.

16 m ¶ *Pero aquellos que lo ouieſſen en guarda.* Adde dictam. l. ſi infanti. C. de iure deliberandi. ſed an ipſe infans tutore authore poſſet adire? communiter concluditur, quòd ſicuti pupillus fari poſsit. gloſſ. Barto. & Alexand. in dicta lege. pupillus. ff. de acquirend. hæredita. & non repugnat. l. iſta partitarum: cum dicit, no podria ganar por ſi miſmo: ſi intelligi debet quando ipſe ſolus ſine tutore, nõ quando tutore authore. Si vero infans, neque tutorem, neque patrem habuit & in infantili ætate deceſsit. vide quæ habentur in dicta. l. ſi infanti. C. de iure deliberandi. vbi vide per Baldum in quarta colum. an tranſmittat per exilentiam ſuitatis, vel per beneficium reſtitutionis. vide per eum vbi ſupra. columna quinta. & in lege vnica. §. in nouiſſimo. C. de caducis tollendis, & an tranſmittat, per. l. vnicam. C. de his quę ante apertas tabulas. vide ibi per Bald. notabiliter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

su padre[a], bien puede el padre[b] entrar la heredad en nome del fijo. E si por auentura muriesse el moço, ante que fuesse de edad de siete años, ante que el padre la entrasse: estõce puede aun el padre entrar, e tomar la heredad que era dexada al fijo c, e auer la para si. Esto es por razon del fijo que la auia ya como ganada. E otrosi dezimos que ningund moço que fuere menor de catorze años, q̃ estouiesse en poder o en guarda de otro non puede ganar, nin tomar la herencia en que le estableseciessen por heredero, a menos de otorgamiento de su padre[d], o de aquel que lo ouiesse en guarda[e]. E si por ventura non estouiesse en poder de ninguno, nõ la puede otrosi ganar, sin otorgamiento del juez del logar[f]. E si el que fue estableseido, es menor de veynte e cinco años, e mayor de catorze años, e non esta en guarda, ni en poder de otro: estonce bien puede por si entrar la heredad e auerla: mas si por auentura despues que la ouiesse entrada, entendiesse que non era su pro de la tener, bien se puede arrepentir e desamparar la. E esto puede fazer por derecho de restitucion[h], porque non era de edad complida de veynte e cinco años, quando la rescibio.

a ¶ *Fuesse en poder de su padre.* Idem dic si infans esset emancipatus, vt in l. infanti. versic. ea vero. C. de iur. delibe.

b ¶ *Bien puede el padre.* Adde. l. si infanti. C. de iur. delibe. & idem dic in auo, vel alio ascendente per lineam paternam, vt ibi habetur.

c ¶ *La heredad que era dexada al fijo.* Videtur velle ista. l. quòd pater debeat dicere hæreditatem delaram filio infanti, non aditam viuente filio: dic tamẽ quòd satis erit, quòd pater adeat hæreditatem infantis absque eo, quòd alter adeat hæreditatem, quę delata erat infanti, quæ nunquam fuit adita, vt intelligunt Angel. & Paul. de Castr. & Alexan. in. d. l. si infanti. vbi Alexan. in. 4. nota. Si verò neq; hæreditatem infantis, pater adiret nõ trãsmitteret hæreditatem sic delatam, si moreretur pater post annum datum ad deliberandum, vt vult Baldus in. l. cum antiquio ribus. colũn. 3. versic. 7. quæritur. C. de iur. deliberãd.

d ¶ *De otorgamiento de su padre.* Concor. cum. l. finali. §. sin autem in secũda ætate. C. de bon. quæ libe. & in. §. vbi autem voluntas. & l. is qui. §. fi. ff. de acquir. hære.

e ¶ *En guarda.* De tutore dicit. adde. l. pupillus. ff. de acquir. hære. & l. potuit. C. de iur. delibe.

f ¶ *Sin otorgamiento del juez del logar.* Concor. cum. l. bonorum. C. qui ad mir. & l. si infanti. in fi. C. de iur. delibe. & approbatur hic opinio illa, quòd etiam quo ad aditionem hæreditatis authoritas iudicis supplet defectum tutoris, quæ fuit opinio Azo. C. de iur. deli. in summa. ccluspe. licet non allegat. l. prædictas. tenet etiam Bart. in. l. si curatorẽ. C. de in integr. resti. mino. Bal. & salicet. in. l. potuit. C. de iur. delib. gl. in §. neque. inst. de authori. tuto. Alexan. in. d. l. bonorum. licet cõtrariũ tenuit Pau. de Cast. ibi & Angel. in. l. fina. C. vnd. legiti. & in. l. restituta. §. fina. ff. ad Trebellia. & nota quòd si pater recusat adire hæreditatem aduentitiam delatam filio familias pupillo, tunc ipse pupillus etiã sine tutore neque authoritate iudicis, poterit adire. vt est text. in. l. fin. §. sin autem in secunda. C. de bon. quæ libe. & tenent Alexand. in dict. l. bonorum. in prima limitatione. & est communis opinio. secundum Decium ibi. licet Iason contradicat.

g ¶ *Por si.* Adde. l. impuberibus. & l. ei qui se. & l. necessarijs. ff. de acquir. hære. & l. puberem. C. de iur. delibe.

h ¶ *De restitucion.* Adde. l. necessarijs. ff. de acquir. hære. & l. 1. C. si minor se ab hæredita. absti. & an detur istud beneficium restitutionis minori, & si nõ probet hereditatem esse damnosam? istam quæstionem tractat Ioannes Andreas in additio. Specul. titul. de restitu. in integ. §. quis autem. in principio. in secunda additio. super parte minores. & ibi refert opiniones contrarias, dicit enim quod Guillielm. in dicta. l. prima. C. si minor se ab hæredita. absti. tenet minorem qui adiit restitui etiam si de bonis suis nihil diminuatur, Allegat. l. si hereditatem. ff. mandã. & l. quia poterat. ff. ad Trebellia. & quod dicit, q̃ aliqui contra: sed male. Refert etiam quòd Cynus post Iacob. de Are. tenet contrarium: & ibi refert eorum motiua, & tandem dubius videtur residere Ioan. Andr. neutram sententiam firmans, licet respondeat aliquibus motiuis Cyni. & Iacob. de Aren. primam opinionem tenuit Bald. post Iacob. Butrica. in dicta. l. 1. & etiam Salicet. in authentica. si omnes. eod. titu. qui pro hac opinione allegat text. in. l. defendente. ff. de authoritate tutor. Ioan. de Imol. vero in dict. l. necessarijs. tenet secundam opinionem Cyni, & Iacob. de Are. & vult quòd non sufficiat minori probare, quòd sunt creditores in hæreditate quia non sequitur, sunt creditores ergo ego sum lęsus, quia potest esse quòd hæreditas sit locuples: subdit tamen Imol. quòd si minor probasset aliquos creditores esse in hæreditate, quorum creditum ascendit vsque ad mille & in hæreditate non dicit esse vltra centum, quòd obtinebit & volens dicere cõtrarium probet. allegat text. cum glo. in. l. cum de lege falcidia. ff. de probatio. & in ista sententia Imolæ residere videtur Alexand. in. d. l. necessarijs. per text. ibi dicens istam opinionem esse veriorem, ista. l. partitarum satis facit pro prima opinione ibi cum dicit, mas si despues que la ouiesse entrada, entendiesse que no era a su pro de la tener, &c. & sic innuit in hoc stari arbitrio petentis restitutionem, an hæreditas sit damnosa, vel non.

¶ *Ley. XIIII. Como deue ser cierto el heredero de la muerte de aquel quel establescio, ante que entre la herencia, otrosi si es a tal ome que ge la podria dexar.*

Cierto deue ser el que es estableseido por heredero o ha derecho de heredar los bienes de otri, por parentesco, de la muerte i de aquel a quiẽ quiere heredar. Ca de mientra que dubdare[k], si es biuo o muerto: non puede entrar, nin ganar la heredad del, nin la puede renũciar, maguer quiera. E otro si, el que fuesse estableseido por heredero so alguna condiciõ: nõ puede entrar la heredad, nin desampararla[l], fasta que lo cõdicion sea cõplida[m]. E aũ dezimos que todo ome que estableseiere por heredero, deue ser cierto de la persona de aquel q̃ lo estableseе, si es ome que puede fazer testamẽto[n], o non. Ca si tal ome fuere a quien defiendã las leyes deste libro, que nõ pueda fazer testamento, nõ puede el heredero entrar la herencia de tal ome. E como quier que la entre, nõ gana derecho ninguno en ella. Mas si el heredero dubdasse de la condicion de si mismo[a], si por si segund derecho podria ganar la heredad, o non, tal dubda nõ le empesce. E esto seria como si dubdasse, si era salido de poder de su padre, o non, o si era siruo o forro. Ca maguer dubdasse en alguna destas cosas, o en otra semejante dellas non se le embargaporende, que non pueda entrar e ganar la heredad, pues que cierto es, q̃ el testamento vale, e que lo fizo aquel q̃ auia poder de lo fazer.

¶ *Ley. XV. Como el heredero deue rescebir la herencia llanamente sin condicion, e por si mismo e non por otra persona.*

Seyendo algund ome estableseido por heredero en parte cierta, maguer el non sepa quantas es: bien puede entrar la herencia[b], solamente q̃ la entre cõ cõdicion[c] de la auer quanta quier que sea. Esto deue fazer puramente sin ninguna condicion[d]: ca si condicion alguna y pusiesse, como si dixesse, quiero entrar la herẽcia de fulano, que me esta

1 a ¶ *De si mismo.* Adde. l. sed & si de sua. ff. de acquir. hære. & eo. titul. is qui putat. §. fina. & l. qui se pupillum.

¶ *Lex. XV.*

Non valet additio sub conditione facta, nec potest fieri per procuratorem, nisi sit res vel communitas hæres instituta: sed additione facta potest possessio bonorum per procuratorem recipi. hoc dicit.

1 b ¶ *Puede entrar la herencia.* Cõcordat cum. l. si quis extraneus. §. sciendum. & l. ex semisse. ff. de acquir. hæredi. & ibi gloss.

2 c ¶ *Con condicion.* Idest eo proposito. vide. l. qui. iure. ff. de milita. test. & glo. in. d. §. sciẽdum. & in dict. l. ex semisse. quę communiter approbatur. Quid tamen si de tali proposito non constaret? dic ip in dubio si sibi vtile erat habere etiam aliam partem præsumẽdum est, q̃ illam voluerit: secus si esset damnosum illam habere. vbi autẽ non apparet de vtilitate vel damno præsumitur, q̃si adiuit minorem velit adire maiorem. vt in. d. l. ex semisse voluit glo. sic ẽ contra. secundum Bar. & Ioan. de Imo. in. d. l. ex semisse. licet Bal. ibi isto vltimo casu vo luit contrarium. eo quod in maiori parte ineſt minor, & procedit dispositio huius. l. siue dubitet de quota, siue erret nam quando adiens tabulis erat propositi, vt hic dicitur, error nihil nocet. vt tenuit glo. & Docto. communiter in. d. §. sciendum. & tale propositum, seu velut tacitus excetto. ostendetur, si is qui fecit additionem, dixerit, q̃ eam facit omni via eo ostendetur, si is qui fecit additionem, dixerit, q̃ eam facit omni via eo iure modo & forma, quibus melius potuisset. vt tradit Decius consil. 14. & pro tenui facultate mea diligenter consideratis. & ibi allegat ad hoc quoddam consilium Anchar. vid. ibi per eum.

3 d ¶ *Sin ninguna condicion.* Nam actus legitimi non recipiunt conditionẽ, neque diem. l. actus. ff. de regul. iur. & cap. actus. eo. titu. lib. 6.

4 e ¶ *Que me puedo aprouechar.* Sumptum est a. l. eum qui. §. fin. ff. de acquir. hære. & procurator constitutus ad adeundum sub tali conditione, nõ acquiret etiam si simpliciter ripe procurator adeat secundum Baldum in rubrica. C. qui admit. ad fin. 4. columna. & ibi in additio. posset tamen constitui sub ista conditione ad petendum bonorum possessionem. secundum Baldum ibi, & Ioan. de Imol. in. l. Paulus. ff. de acquir. hæredi.

5 f ¶ *Fasta cal tiempo.* Vitiatur enim hæreditatis aditio, quæ fit vsque ad tale diẽm, vel tempus. d. regula. actus. ff. de regul. iur.

6 g ¶ *Por procurador.* Concordat cum. l. Paulus. alias incipit per procurato re. ex. ff. de acquir. hæredi. & intelligе siue sit generalis, siue specialis.

7 h ¶ *Rey.* Adde. l. 1. §. fi. ff. de officio procura. c. fa.

8 i ¶ *Concejo.* Nota bene, quia non memini ita vidisse expressum in iure communi: bene tamen facit quod notant Barto. & Angel. in dicta lege, per procuratorem, quod vbi aliqua opera requiritur in additione, vt est quando monachus vult adire hæreditatem, quòd non potest nisi præcedat iussus abbatis, vel pupillus, qui non potest nisi cum tutore authore, vel filius, qui non potest sine iussu paterno, posset tunc constitui procurator. & idem dicit Bald. in muliere, quæ non potest adire sine consensu coniunctorum. in lege. 1. in. 30. oppo. C. qui ad mit. vbi etiam idem dicit in ecclesia: cum enim non possumus aliquid facere sine ministerio, & administrolo alieno, licitum est constituere procuratorem: bene tamen esset concedendum quòd ciuitas vel collegium posset per se contrahere, & sic etiã adire hæreditatem absque eo, quòd ad id constituat syndicum vt notat Paul. de Cast. post Bartol. in la. §. fuit quæsitũ. ff. ad Trebellia.

9 k ¶ *La possession della.* Idem si constitueretur procurator ad agnoscendam, & petendam bonorum possessionem, quę iuris est. l. 3. §. adquirere. ff. de bonorum possess. & par gloss. & docto. in. d. l. per procuratorem.

bleſcio por heredero, ſo tal cõdicion q̃ ſi yo fallare que es atal, que me puedo aprouechar[e] della, ſere heredero, o ſi dixeſſe ſo heredero della faſta tal tiempoſ, o otra condicion qualquier, que el puſieſſe ſemejante deſtas, quando la entraſſe, non valdria, nin ganaria porende la heredad. Otroſi dezimos, que el heredero non puede ganar la herencia por procuradorẽs. Fueras ende, ſi fueſſe Rey[h], o concejo[i]: ante ha meneſter que el por ſi miſmo venga dezir, e otorgar, ſi la quiſiere recebir, o non. Mas deſpues que ouiere el otorgado, que quiere ſer heredero: bien podria entrar e tomar la poſſeſsion della[k] por perſonero.

¶ *Ley. XVI. Como quando algũd ome muere ſin testamento: e dexa a ſu muger que es preñada, nõ deuen los parientes del finado tomar la herencia, faſta que ſean ciertos ſi es aſsi, o non.*

Testamento muriendo algund ome dexando ſu muger preñada, o cuydando q̃ lo era[m]: dezimos q̃ nin her mano nin otro pariẽte del muerto, nõ deue entrar[n] la heredad del finado, ante deue eſperar, faſta q̃ la muger encaeſca[o]. E eſtonce ſi el fijo o la fija naſciere biuo[p]: el aura la heredad, e los bienes del padre.

10 ¶ Si dubitatur an vxor inteſtati remanſit prægnans, vel non nullus poteſt ingredi hæreditatis bona: & ſi peperit filium ille erit hæres: aliàs proximior. hoc dicit. Habuit ortum à lege. cum quidam. §. quod dicitur. cum ſequen. ff. de acquiren. hæredita.

1 ¶ *Sin testamento.* Idem die ſi cum teſtamento, ſi poſthumus fuit prætеritus, vel exhæredatus, cuius exhęredatio pro prætеritione habetur: cum poſthumus non poſsit committere cauſam ingratitudinis. lege. ſi quis in ſuo. §. legis. C. de inofficio. teſtamen. l. non putauit. §. non quæ uis. ff. de bonorũ poſſ. contra tabul. gl. in. l. ſi poſthumus. ff. de libe. & poſthu. in gloſſ. Cum enim poſthumus ſi naſceretur rumperet teſtamentum. vt in lege. 10. titul. proximo ſupra eadem pattita, cum ibi al lega. ita & antequam naſcatur impediet inſtitutum adire. vt in lege. cum quidam. §. quòd dicitur. ff. de acquiren. hęred. ſi verò poſthumus fuiſſet cum alio inſtitutus: tunc adire poſſet. quod gloſſ. & Ioan. de Imol. & Paul. de Caſtr. declarant in dict. §. q̃ dicitur treſſet extraneus proquinta parte, ſecundum leges regni, nam reliqua bona ſunt legiti mi filiorum.

l. 9. tit. 5. li. 3. fori. l. 9. & 10. tau.

m ¶ *O cuydando que lo era.* Item ſi ſciret eſſe prægnantem: nam in hoc non eſt vis. vt in dict. §. quòd dicitur. ſed hoc poſsit iſta. l. gratia exempli innuens, ideò non teſtatus patericiuſ ſciebat vel credebat vxorem prægnantem.

& in nouella reco. l. 7. & tit. 8. lib. 5. & l. 12. tit. 6. in

n ¶ *Non deue entrar.* Vt in. d. §. quod dicitur.

o ¶ *Encaesca.* Vulgare antiquum Hiſpanorum. i. pariat.

p ¶ *Naſciere biuo.* Hodie per legem Tauri. requiritur, quòd etiam ſit baptizatus, & viuat per. 24. horas, & quòd tali tempore naſcatur, quòd ſit poſsibile eum viuere naturaliter. vt in lege. 11. in ordina. Tau rũ. per quam legem fuerunt ſublata multa dubia quæ erant de iure communi, & propter iſtam legem partitarum. & l. 13. titulo. 6. libro. 8. for. ll.

In no. rec. d. lib. 5. no uæ recop. eſt. l. 2. tit. 8. libr. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

6 a ¶ *Sopiere cierto.* Quia mulier dicebat se non prægnantem, & ita etiã attestatur obstetrices. vid. in. d. §. quòd dicitur, velerat de hoc communis opinio, vide ibi per Paul. de Castro.

7 b ¶ *Con otorgamiento del juez del logar.* Istud non habetur in dict. §. quòd dicitur, neque docto. quos ego viderim, id tangũt: ideo tene mẽti istã l. quæ hoc addit, forte ne ex additiõe huius consanguinei, & occupatione bonorũ, oriri possit discordia. Cũ forte vxor, quæ à defuncto reputata fuit prægnans, esset in possessiõe bonorum vnde opportunum fuit, vt iudici constaret: an vxor prægnanssetset, vel ne: vt sic eius authoritate hęres institutus ingrederetur hæreditatem.

Ad tit. ff. de ventre inspi.

¶ *Ley. XVII.*

Hæc. l. latè ponit formam quæ debet seruari quando mulier post mortem viri dicit se prægnantem: vt euitetur dolus & fraus ne alienus partus supponatur. h. d. Habuit ortum à. l. 1. ff. de ventre inspi. §. de inspiciendo.

1 c ¶ *Ledene hazer saber.* Si non malitia: sed imperitia mulieris hoc factum nõ esset, remittendum esset vt in. l. edictum. ff. de vẽt. inspi. cum videam[e] istud non esse in vsu niſi quãdo peteretur à propinquis defuncti, & mos regionis inspicie ndus est, & secundum eũ, obseruari ventrem & partum & infantem oporteret l. edictũ. ff. eo. & infra ea. l. in fi.

Pero si supiere cierto[a] que la muger nõ finca preñada: estonce puede el mas propinco pariente, entrar la heredad del muerto, como heredero del, parando se a pagar las debdas, e fazer las otras cosas, que era tenudo de dar, e de pagar el Señor cuyos fueron los bienes. E esto deue fazer con otorgamiento[b] del juez del logar.

¶ *Ley. XVII. Que guarda deuen poner los parientes del finado, quando su muger dize que es preñada del.*

MVgeres y ha algũas, que despues que sus maridos son muertos, dizẽ que son preñadas dellos: e porque en los grandes heredamientos q̃ fincan de spues de muerte de los omes ricos, podria acaescer que se trabajariã las mugeres de fazer engaño en los partos, mostrando fijos agenos, diziendo que eran suyos: porende mostraron los sabios antiguos manera cierta, porque se puedã los omes guardar desto. E dixeron, que quando la muger dixesse que fincaua preñada de su marido, q̃ lo deue fazer saber[a] a los pariẽtes mas propinquos[d] del, diziẽdoles, de como era preñada de su marido. E esto deue fazer dos vezes en cada mes, desde el tiẽpo que su marido fuesse muerto, fasta que ellos embiẽ catar si es preñada, o nõ. E si por auentura los pariẽtes dubdaren en esto deuen embiar cinco buenas mugeres que sean libres, q̃ le caten el vientre, de manera q̃ nõ la tangan contra su voluntad[c], e de si puedan embiar quien la guarde, si quisiere. E la guarda desta muger, deue ser desta guisa. Ca el juez de aquel logar, do esto acaescier e, si los parientes del muerto lo demandaren, deue catar casa de alguna buena dueña e honesta, en q̃ more esta muger fasta que para. E ella morando en casa desta buena dueña, quando asmare que deue parir, deue lo fazer saber a los parientes del finado, treynta

c ¶ *Que non la tangan contra su voluntad.* Concor. cum. l. 1. versi. mittatur. ibi cum dicit, & nequa earum dum inspicit inuita muliere vẽtre tãgat, & hor forte ne sequatur abortus ex tactura ventris, datur enim licẽtia inspiciẽdi ventrẽ, etiã inuita muliere, sed nõ tãgendi ventrẽ ea inuita. 3

f ¶ *Escodriñar.* Facit vt custodes qui ponuntur in limitibus regni possint trafeuntes perscrutari, ne secum deferant extra regnũ res vetitas extrahi. vide per Ioa. de Plate. in. l. 4. C. de curs. publ. libro. per text. ibi dũ renet q̃ resistentes tali scrutinio debent acriter puniri. facit etiã vt officiales possint de nocte perscrutari deferentes arma prohibita deferri. vide l. omnis seruitus. & ibi Ioa. de Plat. C. de aquæduct. libro. & quæ traditur per Bar. Bal. & alios in l. requirẽdi. C. de seru. fugiti.

dias, ante que encaezca: porq̃ ellos embiẽ otra vez algunas buenas mugeres e honestas, q̃ le caté el vientre. En aquella casa do ouiere a parir, nõ deue auer mas de vna entrada: e si mas tuuiere, deuen la cerrar: e a la puerta de aq̃lla casa, do esta la muger q̃ dizen que es preñada, pueden poner los parientes del finado tres omes, e tres mugeres libres, e ayan ellos dos compañeros, e ellas dos compañeras que la guarden. E cada que ouiere esta muger a salir de aquella casa à otra que sea dentro en aquella morada, para entrar en baño, o por otra cosa qualquier, que sea menester: deuen catar aq̃llas que la guardã, toda la casa, do quier que entrare, o el logar do se quisiere bañar: de guisa q̃ non sea dentro otra muger, que fuere preñada: o algund niño ascondido, o otra cosa alguna, en que pudiessen rescebir engaño. E quando algũ ome o muger quisiere entrar a ella, deuen la escodriñar[f], de manera que en su entrada, o tросi non pueda ser fecho engaño. Otrosi dezimos que sintiendo la muger en si misma tales señales, porque entẽdiesse que era cerca el parto, de que lo aun fazer saber a los parientes otra vez que la embien a catar e guardar si quisieren. E quãdo fuere cuytada, por razõ del parto, nõ deue estar en aquella casa do ella esta ome ninguõ[g]: mas pueden estar y, fasta diez mugeres buenas, q̃ sean libres, e fasta seys sirvientas[h], q̃ non sea ninguna dellas preñada[i], e dos o tres mugeres sabidoras[k], que sean vsadas de ayudar a la muger, quando en caesce. E deuen arder en aquella casa cada noche tres lumbres, fasta que para, porque non pueda y ser fecho algund engaño ascondidamente. E quando la criatura fuere nascida deuen la mostrar a los parientes del marido, si la quisieren ver. E seyendo guardadas estas cosas en la muger, de que fuere dubda, si era preñada o non, heredara el fijo que nasciere della,

g ¶ *Hombre ninguno.* Nec. hoc quia nõ ita clarẽ dicit sin. l. 1. ff. de vent. inspic. vi. in versi. mittatur autẽ mulieres. & facit q̃ viri seu masculi non debeãt adesse in partu mulierũ, sed tantum fœminæ. 5

h ¶ *Sirvientas.* In d. l. 1. versi. mittantur. has vocat ancillas. 6

i ¶ *Preñadas.* Et ideo omnes mulieres, quæ ibi futuræ sunt, debent excutine qua earum prægnans sit, vel ne aliquẽ paruulum possit secum deferre, & submittere. vid. in. d. §. mittantur. 7

k ¶ *Mugeres sabidoras.* De obstetricibus dicit. nam & sciẽtia & experiẽtia requiritur in obstetricando, vt hic & habetur etiam Exodi. c. 1. ibi non sunt Hebreæ sicut Aegyptia mulieres, ipsæ enim obstetricandi habent sciẽtiam, & confert vt ad prorem medicos regni, illarum sicut & medicorũ examinatio competat. l. 1. versi. sed obstetrices. ff. de variis & extraordina. cogniti. l. item si obstetrix. ff. ad l. Aquil. 8

l ¶ *Tres lumbres.* Qua tenebræ ad subijciendum partum aptiores sunt 9 d. l. 1. veri.

d'sta. l. prima. versicu. tria lumina.

10 a ¶ *Non le entregarian.* Ex facto ergo matris generatur filio præiudicium in possessorio non in petitorio iudicio, vt hic, & in. l. 1. §. si cui. vbi glo. & docto. ff. de vent. inspi. ¶ *Ley. XVIII.*

Potest hæres verbis vel factis hæreditati renunciare & si vnus ex hæredibus adit & alius repudiet nec sit substitutus potest is qui adit eligere si vult partem repudiantis & totam habere hæreditatẽ. Vel dimittere partẽ quã prius adiuit. Item semel repudians hæreditatẽ non potest amplius illam rehabere niſi sit minor. hoc dicit.

1 b ¶ *Recebir.* Non autem videtur repudiare hæreditatẽ, q̃ importunatus à creditoribus dicit nolo istas brigas, secũdũ Balduin. l. secunda. C. qui bon. ced. pos. nota tamen, quòd qui repudiat on⁹ hæreditati annexum, videtur repudiare hæreditatem. vide in. l. proinde. ff. si cert. peta. vbi Salic. repudiare etiam videtur hæreditatem qui post terminũ ad deliberandũ dicit sibi non expedire, seu q̃ non putat sibi expedire, hæreditatem adire. l. sed & si alio, & ibi Bart. ff. ad Trebellia. & repudians hæreditatem simpliciter videtur repudiare, tam ex testamento quam ab intestato. vide gl. singularem in. l. prima. §. sed videndum. in verbo, succedat. ff. de succes. edict. & per Baldum in. l. 1. columna secunda. C. quando non petent. partes. & Paul. in. l. quandiu. la primera. ff. de acquirend. hæredi. l. pe. infra eod. quam vide non tamẽ videtur repudiari hæreditas si repudietur officium cõmissarii relictum in testamento, secundum Bal. in. l. cum proponas. C. de fideicommiss. liberta.

2 c ¶ *Razon.* Vnde si petat sibi debitũ videtur repudiare hæreditatem. l. si præteritus. ff. de bonis. pos. contr. tabul. vide per Baldum in. l. vt debitum. C. de hæred. actio. vbi bonus tex. vel si soror permisit fratres diu possidere hæreditatem paterna m, & cum aliquo egebat patebat ab eis vt a fratribus exclusa intelligitur renunciando tacitè potentiæ fuccedendi, licèt solus cursus longi temporis, non sufficeret. l. licèt. C. de iur. delib. si autem siluit diu cum fratribus ac nunquam quicquam habuit commune ab eis petendo, vel cum eis rationem calculando de alijs gestis inter eos, hoc solum diuturnum silentium tacitam repudiationem non inducit, secundum Bartolum, & Angelum in. l. recusare. ff. de acquiren. hæredi. vbi etiam Ioan. de Imol. per dict. l. licèt. quòd videtur bene notandum ad limitationem. l. 2. titu. 11. lib. 2. foro. l. quæ est inserta in ordinatione regalibus. libr. 2. titul. de las prescriptiones. & adde. l. fi. & quod ibi not. Bart. & Paul. ff. pro dote.

In no. rec. est. l. 5. tit. 15. lib. 2.

3 d ¶ *Voluntad.* Vt si patiatur rem hæreditariam perire vel destrui. l. 2. C. de infantib. exposi. Albe. & Ioan. de Imol. in. d. l. recusari.

4 e ¶ *Puede.* Adde. l. sicut. C. de repud. hæred. & quæ ibi notant Bar. Paul. & Alexand. & de sorore renunciante hæreditati in vnum ex fratribus, an profit omnibus, vel illi tantum: vide Paulum de Castr. in lege prima. §. inde neratius. ff. ad Trebellianum. vide in hoc. l. fuit quæstionis. ff. de acquirend. hæredi. & Bald. in. l. si defunctus. C. de suis & legitim. hæred. & in. l. pactum. secunda quæstione. C. de collatio. & Ioan. Andr. in additio. ad Specula. titu. de testamen. §. primo. in additione incipienti Vbertus & vid. Soci. consi. 91. colum. tertia. primo volumi. & consil. 147. & consi. 91. in quinto dubio. tertio volumi. & vide. l. si auiam. C. de iure deliberand.

f ¶ *Fazer.* Adde. l. primam, & secundam. C. si vt omiss. hæredit. vel bono. post. & l. fi. C. si minor se ab hæredita. abstinu.

g ¶ *Desamparar.* Adde. d. l. sicut. C. de repudian. hæredi & limita niſi ex beneficio minoris ætatis, vt supra in casu præcedenti. d. l. 1. C. si min. se ab hæred. abstinu. & l. necessarijs. ff. de acquir. hæred. & supra eo. l. 3.

h ¶ *Omes.* Siue sint sui, vel extranei, vel vn⁹ suus hæres, alter extraneus. glo. & doctor. cõmuniter in l. cum hæreditate. ff. de acq. hæred. de qua si minor se ista supta est: ab hæredinã, pterbene abstinuerit. Et adtit. C. si vt obtinuerit, quòd missi. hæredem ab testato emancipatus, red. vel bonum. poss. & j. in. l. de lega. l. 1. pro fi. & in. l. hæredes. §. Paulus. ff. de tu. proxi. suprà pinianus. ff. de acquir. hæred. mo.

i ¶ *Otorgasse.* qd si repudiasset partem suam, & postea coheres similiter repudiasset partem suam, an possit primus repudians adire totam hæreditatem? vi. debatur, q̃ sic quia aditio, & repudiatio sunt conuertibilia. l. is potest. ff. de acquiren. hæredi. quod bene procederet in suo, qui abstinuit, & postea vellet adire, seu abstentionem reuocare in extra. l. fi. infra eod. & l. fi. C. de repudian. hæred. In emancipato verò, seu extraneo hærede non videtur, quòd possit procedere, vt supra ita. l. ibi, otrosi dezimos, & l. sicut. C. repudian. hære. 8

k ¶ *Quisiesse.* Post additionem cohæredis: nam si cohæres adiisset post repudiationẽ alterius, tunc nõ procederet ita. l. sed indistinctè cogeretur habere vtranq; portionem. l. si duo. ff. de acquiren. hæredi. intelligeetiam quando cohæres postea repudiet ipso iure, sine aliquo beneficio restitutiõis: nam si adiuerat, & postea repudiet beneficio restitutionis: non cogitur cohæres, qui adiuit habere portionem repudiantis, vel dimittere suam. Sed potest habere suam, & aliam dimittere creditoribus. l. si minor. ff. eodem. quid autem in fideicommisso. vid. al. an tepenultimã, & penultimam. ff. ad trebellianum, & ibi. Barto. 9

l ¶ *Substituto.* Nam substitutus præferretur coniuncto. l. secunda. §. si duo. ff. de bonor. posses. secundum tabul. l. penultima. ff. de iniust. rupt. & in auth. hoc amplius. C. de fideic. & in. l. vnica. §. in primo. & in. §. pro secũdo. C. de cadu. tol. & notatur in. l. qui patri. ff. de acq. hære. & nõ solũ expressa substitutio: verũ etiã tacita potẽtior est. q̃ ius accrescendi. glo. in. l. fi. & ibi Bal. C. de institu. & substit. si tãsubstitutus repudiaret (qa & tũc accresceret illa portio cohæredi, vt in. d. §. si duo) procederet adhuc tũc ista. l. quid autẽ si & ipse coheres, qui prius adiuit, erat substitutus cohæredi repudianti, an etiam tunc procederet huius. l. dispositio? Bar. in. l. in testõ. C. de impub. & al. is substitu. vult q̃ tũc nõ procedat ista dispositio, qa tũc deuoluit ex expressa dispositione defuncti, quã ignorare non potuit. & sic ei inuito illa portio repudiata accresceret, quia eo ipso, q̃ adiuit, censetur obligatus seu se obligasse ad recipiendũ aliam partẽ, in qua erat substitutus vulgariter, sicut etiam obligatur ad recipiendũ hęreditatem pupilli, in qua est substitutus pupillariter. l. qui patri. ff. de acquir. hæred. & idem tenet Angel. in dicta. l. cum hęreditare. non allegans Bartol. & sibi hoc dictum approprians forte vt dicit Paul. quia non vidiſſet ibi Bartol. & est singularis limitatio. secundum Paulum de Castro. ibi, idem etiam tenet ibidem Ioannes de Imola. motus ex eo, quia ille casus potuit per hęredem prouideri, & non fuit inopinatus. aduerte tamen quòd glos. in dicta. l. in testamento. tenuit contrarium: imo q̃ etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

si el coheres sit substitutus, adhuc habeat locum dispositio dict. leg. cũ hæreditate. intelligens dict. l. testamẽto. cum dicit inuitis accresceret, scilicet si nolũt dimittere partem suam iuxta dispositionem illius l. & d. l. cum hæreditate. & opinio glo. confirmatur, quia si ratio istius dispositionis, vt docto. volunt, est casus inopinatus, ita hoc est, inuocato iure substitutionis, sic vt etiã in iure accrescendicũ qualibet via hæres sciret, seu scire debere partem hæredis repudiantem sibi accrescere: & ex psensio eorũ, q̃ tacite insunt, nihil operatur. l. 3. C. de fideiusso. l. hęc verba. ff. de lega. 1.

¶ Præterea etiam succedere prius accrescẽdi ex dispositione testatoris venit: sicut & quando ex substitutiõe. l. si titio & mæuio. §. iulian[9]. ff. de lega. 2. licẽt huic rationi posset responderi, quòd non exprimitur per eundem modum, qui tacite inest quando coheres est substitutus imò additur sibi ius ex substitutione vnita cum iure accrescendi, nam & si repudiaret partem suam, posset venire ad patrem cohæredis per ius substitutionis: & ita demum habebit partem suam per ius accrescendi. l. situ ex parte. ff. de acquirend. hæred. & tamen si non esset substitutus, & repudiaret partem suam, perpetuò esset excl usus. opinionem etiam glo. aliquibus rationibus defendit Aretinus in dicta. l. cum hæreditate. Et rationibus, quas adducunt docto. tenentes cum Barto. respondetetiam Decius in dicta. l. testamento. & licet iste articulus sit dubius, mihi magis placet opinio glos. in dicta lege. testamento. cum enim substitutio fiat inter hæredes ad commodum ipsorum, non debet redundare in odium. l. quod fauore. C. de legib. & in odium esset, si præsit cogeretur acceptare portionem repudiantis, & ista opinio videtur æquior licẽt tu posses etiam istam. l. parti. inducere pro opinione Barto. Angel. & aliorum cum dicit, nõ auiendo substituto. Si intelligere velis, & si ipse coheres esset substitutus. Sed nõ vitur sensus germanus literæ. & l. octaua. titul. 5. supra ead. parti. potest in iudicio pro opinione dict. glos. nisi intelligas, vt ibi dixi in glo. super verbo, o los desheredare todos. nihilominus opinio Bar. est magis communis. & pro se habet dict. l. testamento. quæ multum facit. Vnde in practica non esset ab opinione Bart. recedendum.

11 a ¶ *Escogencia.* Intellige quãdo erãt creditores, à quibus iste hæres posset conueniri, & vexari: cum & hæc videatur ratio finalis huius. l. vt patet in. d. l. cum hæreditate. à qua ista sumpta est, si verò nulli essent creditores neq; legatarii, hoc non procederet secundũ Barto. & Paul. in. d. l. cum hæreditate. ex quo Bart. ibi infert ad quæstionem notabilem. vid. ibi per eum, & an si confectum esset inuentarium, procedat diuisoritio huius. l. Bart. & Paul. quòd non in dicta. l. cum hereditate. vbi contrarium tenet Ioan. de Imol. & magis mihi placet: cum hæc l. non distinguat, fiat vel non inuentarium: & quia vt dicit Imol. licẽt fecit inuentarium pro sua parte, non tamen fecit pro parte cohæredis, in quo sentit Imol. quod si de qualibet portione factum fuit inuentarium, non procederet illa. l. neq; ista: & si isto casu procederet opinio Barto. & Paul. de Castro. & quia adhuc militat alia ratio, ne sumptibus & laboribus in respondendo creditoribus hęres vexetur: & verecundi & honesti viri est lites exercari. l. quarta. ff. de alienatio. iudic. mut. caus. fact. & hinc dicebat Bal. in. d. cum hæreditate. quod etiam si essent creditores, licẽt non tot, quod absorbeant vires hæreditatis: quod adhuc habebit locum beneficium illius. l. quia interest hæredis ad euitandas vexationes. l. minoribus. ff. de mino. vide ibi, per Imol. qui vult in hoc contrarium, & docto. in dict. l. cum hereditate. ponũt duplicem practicã circa istam electionem. vide ibi per eos signanter Pau. & Ioan. de Imo. post Barto.

b ¶ *Lasuya.* l. cum hæreditate. addit de creditoribus, vt si dicant, se contentos portione adeuntis, & quòd non conuenient eum vltra vires hæreditarias in casu quo non conficit inuentarium, nisi pro illa dimidia, & quòd repudiatam accipient ipsi creditores, vel dato quòd maneant apud hæredem, non conuenient eum pro illa vltra vires hæreditatis: quòd tunc compelletur hæres habere vtranque portionem, vel dimittere repudiatam creditoribus, & respondere pro altera quam adiuit secundum duas practicas positas ibi per gl. & docto. & est bene aduertendum, quòd. l. ista partitarũ. nihil de hoc dixit, & merito, nam vtitur illa. l. cum hæreditate. in hoc verbis obscuris, & quæ vix bene intelligi possunt, supplendum tamen videtur huic. l. cum vt dixi ratio finalis recedendi à regula iuris fuit, ne ex inopinato casu hæres vexetur à creditoribus & legatariis, & conueniatur vltra vires hæreditatis, quæ ratio cessat, si creditores contententur iuxta prædicta. Solum enim propter creditores defert hæredi ista electio. vt vbi patet. ex quo infert Bart. quòd si non essent creditores, neque legatarij, licẽt in hæreditate essent aliæ implicationes, quæ forte requirunt laborem animi & personæ, non tamen propter hoc deferetur hæredi ista electio: cum enim ex benignitate hæc electio concedatur contra regulas iuris disponentes, quod qui semel est hæres, non potest desinere esse hæres. l. & si fine. §. sed quòd papinianus. ff. de mino. & quòd pars cohæredis repudiantis cohæredi inuito accrescat. l. qui ex duabus. §. fina. ff. de acquirend. hæredi. restringenda est, vt locum non habeat: si creditores contententur prædictis, & tene menti circa materiam huius. l. notabile dictum Baldi in. l. mater. in fine. C. ad Tertullia. vbi voluit, quòd in casu, quo mater priuatur proprietate bonorum filii: cui successit propter transitũ ad secundas nuptias: & tantum sibi remanet vsusfructus, q̃ si mater sit grauata soluere legata relicta in testamento filii de propria bursa, quæ postea nubat: quòd tunc cedendo vsufructui, liberare tur. allegat dict. l. cum hæreditate. quod dictum non video, quòd possit esse alicuius effectus, cum mater succedens ex testamento. succedat pleno iure, vt in authentica. ex testamento. C. de secun. nupt.

¶ *Lex. XIX.*

Si un instituto en testamento alterius sit eius propinquior consanguineus: & hoc sciendo repudiet hæreditatem ratione propinquitatis si statim non adeat ratione testamenti excluditur vtraque via, si autẽ ignorans se scriptum hæredem renuntiet ab intestato, non excluditur ex testamento, quia non potuit quod sibi ignorans competebat renuntiare. h. d.

c ¶ *Se entiende.* Probatur hic dictum glos. in. l. prima. §. sed videndum ff. de succesſo. edict. de quo dixi supra eodem. in. l. decimaoctaua. in glos. prima. patet etiam hic, quòd ad destructionem consequentis sequitur etiam destructio antecedentis. l. illud. ff. de acquirend. hæredi. l. ad rem mobilem. &. l. ad legatum. ff. de procurator. & ad istum Brocardum, qui vult consequens &c. vide notabile consilium Decij. 77. incipit viso puncto supra scripto.

d ¶ *La podria.* Adde. l. neque is. §. hæres institutus. ff. de acquirend. hæredi. excluſus enim ab vno remedio, non videtur excluſus ab alio. l. si filius qui patri. ff. de bon. liber. l. si domus. ff. de seruitu. vrbano. prædior.

e ¶ *No sabia.* Quia non videtur quis renuntiare iuri, quod quis ignorabat sibi competere, vt hic. & in. l. mater. ff. de inofficio. testament. l. Clodius. ff. de acquirend. hæredi. & idem si dubitaret sibi competere. l. manifestissimi. §. sin autem nescius. C. de furt.

4 a ¶ *De renunciar.* Hæreditati enim nondum delatæ renuntiari non potest: vt hic, & l. si ita scriptum. §. si sub conditione. ff. de legatis secũdo. l. is qui hæres. ff. de acquir. hæredi. nisi talis renuntitio fiat per pactum. l. prima. C. de pactis. l. de fideicommisso. C. de transact.

¶ *Lex finalis.*

Filius vel nepos maior ætate ascendentiũ hæreditatẽ repudiãs potest eam habere si bona non sunt alienata vsque adtriẽniũ, sed si alienata sunt non potest nisi sit minor. hoc dicit.

1 b ¶ *Desechando.* Et sic. l. ista loquitur in repudiatiõe expressa. qd autem in tacita per lapsum tẽporis datũ ad se immiscendum vel abstinendum[2] glos. & Bart. in. l. 3. C. de iu. & fa. igno. volunt, quòd non habeat locum dispositio. l. fin. C. de repudiã. hæred. de qua ista sumpta est & tenet Bald. & Paul. in. l. si quis suus. ff. de iur. delibe. Alexand. & Iaso. in. 6. limitatione. in. d. l. fi. contrarium tamen videtur probari. in. l. secunda. in fi. supra eo. titu. vide quæ ibi dixi in glo. fi. quid autem si filius repudiaret legitimam, an habeat locum ista lex? Bal. vult q̃ non. in. d. l. fi. vide tamen Ioan. de Imo. qui vult contrarium. in. l. quia poterat. ff. ad trebell. per. l. ita tamen. §. si patronus. ff. eodem.

2 c ¶ *El fijo.* De suo in potestate loquitur iuxta. l. fi. C. de repudian. hæred. de qua sumpta est hæc. l. & l. si quis suus. ff. de iure deliberand. licẽt glo. in dict. l. fina. voluit, quòd procederet etiam in filio emancipato per. l. nonnunquàm. ff. de collatio. bonor. quæ satis virgebat: communiter tamen docto. tenent contra illam glos. & quòd illa. l. fina. non procedat in filio emancipato, vt attestatur Alexand. ibi. & idem voluit glos. in. l. si emancipata. vbi bonus text. C. de iur. & fact. ignor. Paul. de Castr. in. d. l. si emancipata. tenet cõtra communem opinionem. quia emancipato ita de æquitate prætoria debita est hæreditas patris, licut filio in potestate, & quia hodie prætorito filio emancipato, ita redditur testamentum nullum, si prætoritio facta fuit sine causa, sæ expressione, sicut si filius in potestate esset prætoritus sine causa, vt in authẽtico. de hæred. & falcid. §. exhęredatos. quæ tamen funda menta dicit fragilia Alex. in. d. l. fi. fatetur tamẽ post Cynum & Raymenta dicit fragilia Alex. in. d. l. fi. & Bal. in. d. l. si emancipata. quòd emancipatus infra annum potuerit reuocare repudiationem suam. argumen. d. l. nonnunquàm. idemque esse in quocunq; descendente qui non esset suus vel emancipatus eadem ratione, sicut in hæreditate materna potest repudiatio reuocari per filium intra annum. l. filii mater. §. primo. ff. ad Tertullia. & ibi Barto. & idem Barto. in dict. l. si quis suus. licẽt contrariũ tenuerit, in dict. l. fina. Primum tamen tenet Alexand. in. l. qui sepatris. columna quarta. C. vnde liber. & in dicta. l. fina. post Cyn. & Fulgosi. ibi, & Iacob. de Raue. Cin. & Bald. in. l. secunda. C. de iur. & fact. ignor. & ad. l. secundam. C. de iur. & fact. ignoran. quæ videtur obstare, responde, vt per Alexand. ibidem post glos. in dicta. l. secunda. quòd ibi erat elapsus annus vel sequens adiuerat.

3 n ¶ *El nieto.* Intellige de eo, qui est suus hęres, auo: veluti quia est in potestate aui, vt in. §. primo. in fine. de nupt. tenet Bartol. in. l. si quis suus. ff. de iure deliber, & in dicta. l. fina. vnde cum hodie per. l. Tauri filius per matrimonium liberetur a patria potestate filii ab eo geniti: cum non sint in potestate aui, non habebunt in successione aui be-

In no. re. est. l. 8. tit. 1. lib. 5.

nos de renunciar a primeramente el derecho, que auia en ella, por razon del testamento. E porende tal renunciacion, non le empesce, si quisiere auer la heredad despues.

¶ *Ley. XX. Fasta quanto tiempo puede el fijo, o nieto cobrar la heredad que ouiesse desechada.*

Desechando b el fijo c, o el nieto d la heredad de su padre, o de su abuelo, despues dela muerte dellos, seyendo mayor de edad de veynte e cinco años e, si la heredad, o los bienes della nõ fuessen enagenados, biẽ los puede despues cobrar f, e auer fasta tres años. Mas si las cosas de la herencia ẽ fuessen enagenadas, non las podria despues cobrar, nin auer. Fueras ende, si fuesse de menor edad, assi como de suso diximos h.

Titulo. VII. De como

e porque razones puede ome deshere dar en su testamento a aquel que deue heredar sus bienes. E otrosi, porq̃ razones puede perder aquel que fuesse establescido por heredero en el mayor non lo desheredasse.

Grauemente yerran los e omes a las vegadas contra aquellos en cuyos bienes deué ser herederos, porq̃ los han a su finamiento a desheredar dellos. Onde pues q̃ en los titulos ante deste mostramos de los establescimiẽtos de los herederos, como puedé ser fechos, e de todas las otras cosas q̃ les pertenescen, q̃remos aqui dezir de los desheredamiẽtos q̃ los omes fazẽ a las vegadas a su fin cõ pesar, que reciben de aquellos, de quien deuen recebir seruicio e plazer. E mostraremos primero que cosa es desheredamiento. E quien lo puede fazer. E a quien. E como deue ser fecho. E por que razones. E que fuerça ha. E o-

& sic intra quadriennium, quòd adhuc habebit aliud triennũ. quod etiam tenet ibi Paulus de Castro, reprobata opinione aliorum, qui dicebant, tunc non dari nisi tantum triennium: quæ videtur fuisse opinio Azo. quam approbat ista. l. tene ergo mentiistam. l. partitarum. & text. in dict. l. fina. non probat opinionem glos. & Bartol. & Paul. quia loquitur in tempore, quo filius vult absitensionem, vel repudiationem reuocare, & hic quòd si reperit se in minori ætate, vel intra quadriẽnium tempore talis reuocationis, non verò si tempore repudiationis cum erat maior, & fecit illum intra quadriennium: quia cum tunc nulla tempora restitutionis ei superfint, illico currit triennium, vt etiam habetur in. d. l. fi.

d ¶ *Despues cobrar.* Limita nisi suus hæres haberet substitutum, nam per dationem substituti vulgaris tollitur suitas. l. apud iulianum. §. idem iulianus. ff. ad Trebellia. l. si filius hæres. ff. de liberis & posthum. & tenet Alexand. & Iason. in dicta. l. fina. post glos. ibi. in casibus tamen specialibus, in quibus per dationem substituti non tollitur suitas, ad huc procederet ista. l. secundum Alexandrum ibidem, & sic videtur, quòd si filius repudiasset maioriam in qua fuit institutus, non posset pœnitere, cum semper in maioria habeat substitutum. Item limita, si haberet coniunctum, qui adiuerat quia tunc iam nõ esset res integra, secundum eundem Alexand. ibi, secus si non adiuerat, & idem dic si legitimus iam adierat secundum Baldum in. l. secunda. C. de iure & facti ignoran. quasi æquiparentur isti duo casus, bona iam esset distracta, vel hæreditatem per aditionem iam alteri esse acquisitam, pro quo Alexandr. in dicta lege finali. allegat. l. filii mater. §. primo. ff. ad Tertullianum.

e ¶ *De la herencia.* Omnes vel aliquæ earum ita quòd rerum distractio ponderosa sit: non enim venditio vnius vegetis vini vel vnius sacci tritici faciet hæreditatem in eodem statu non esse, secundum Ange. in. d. l. fi. argu. l. cui dens abest. ff. de ædilit. edict.

h ¶ *Diximos.* Supra eodem. l. decimaoctaua. & adde. l. fina. C. eodem. & ad contrarium de. l. quòd si minor. §. fœcuola. ff. de mino. responde vt per Alber. in. d. § fœcuola. vbi optime loquitur.

4 Ad tit. C. de libe. pr. & j. in tit. 8. l. si. & tit. 1. d. 3. & in stit. de ex he. libe. & ff. & C. de bon. poss. contra tabu. & ff. de lib. & posthu.

5

6

7

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Ley prima.*

Exhæredatio est consanguinei ab hæreditate in qua ius habet succedendi expulsio, & fit per hæc verba, exhæredo filium meum propter talem causam, & alienum eum facio à bonis meis. h.d.

1 a ¶ *Deseredar.* Sequitur dicta Azo. C. de liber. præteri. in summa. versic. exhæredare.

b ¶ *El testador.* Siue sit masculus, siue fœmina: cũ neq; patri neq; matri permittatur hodie exhæredare vel præterire filium sine insertione iustæ causæ, vt in authen. non licet. C. de liber. præte. & in authẽ. vt cũ de appellatio. cognosci. §. aliud quoq; capitulũ. colla. 8. vnde hodie etiam contra testamentum matris, in quo filium non rite exhęredauit, dare rur bonorum possessio contra tabulas. licet enim de iure antiquo, fforum. filius contra testamentum matris non habebat bonorum possessionem contra tabulas, vt in. ll. illud. §. ad testamenta. ff. de bonor. posse. contra tabu. &. §. liberi. inst. de exhæred. libero. tamen post iura authenticorũ, & iura ista partitatum cum eodem iure detur bonorum possessio contra tabulas, quòd datur ius dicendi nullum, vt inquit Bar. in. l. post mortem. §. fi. ff. de bonor. poss. cont. tabul. per l. 1. in prin. eod. titu. & filio exhæredato à matre sine expressione causæ deturius dicendi nullum, per. d. §. aliud quoq; capitulum. & infrà eod. l. 10. & dict. authen. non licet. dabitur ergo etiam bonorum possessio contra tabulas contra testamenta fœminarum, & hoc etiam voluit Alexand. consi. 89. colu. 2. volu. 3. incipit viso puncto.

2 c ¶ *Que sea estraño.* Adde. l. si quis filium. C. de liber. præte. & facit ista. l. quòd per exhęredationem fiat extraneus exhæredatus etiam à bonis q̃ titulo maioris fratri maiori fuerunt relicta & eius descendẽtibus, & his deficientibus alijs fratribus: vt in tali substitutione non veniat exhæredatus. vide ad hoc bonum text. in authen. de hæredi. & falci. §. & hæc quidẽ in vers. exhæredato. Et quid si maledicat filium cum expressione causæ, an ex hoc dicatur rite exhæredatus? Bal. quòd nó in proœmio de cretalium. col. fi. versi. item quæro nunquid pater maledicendo filium. quod dictum retulit & sequutus fuit Iason in dicta authen. non licet. colũ. 1. C. de liber. præteri. & in alijs locis relatis per Guilielm. Benedict. in repetitio. c. Rainuntius. de testa. super verbo in eodem testamento relinquens. num. 113. Idem tamen Iason. in. l. si patertuus. C. de hæredib. instit. col. 2. tenet contra dictũ Bal. ex quo maledictio non est in genere, sed in specie. Allegat. l. Quotiens. §. si quis nomen. ff. de hære. instit. & ibi glos. & forte hoc esset verius dum tamẽ ex coniecturis constet patrem animo exhæredandi filium maledictionem protulisse, cum lex non sit imponenda verbis, sed rebus. l. 2. C. communia de lega.

4 d ¶ *Que le conuiene de heredar de derecho.* Ex ista. l. videtur comprobari dictum Bal. in repeti. l. pater si filiũ. col. 6. ff. de inofficio. testa. & in repetitis. in istis. ff. de liber. & posth. & in. l. posthumorũ. ad si. ff. de iniust. rupt. testa. quòd quando exhæredatur vel præteritfine causæ expressione, ille qui non tenet primum locum in successione: valeat exhæredatio vel præteritio. & ratio huius dicti est, quia ille qui nõ tenet primum locum non est instituendus, neq; exhæredandus. l. Gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posth. l. si quis filio exhæredato. in prin. ff. de iniust. rup. ex quo dicto resultat, quòd si filius emancipatus exhæredauit filium: & etiam exhęredauit, seu præteriit patrem: cuius præteritio habetur pro exhæredatione, vt in dicta. l. pater filium, & ibi not. Barto. & mortuo testatore filius in iudicio inofficiosæ querelæ fuit ex clusus per sententiam à querela, & per hoc fuit aperta via querelandi patri qui tempore mortis non tenuit primum locum, cum præcederetur a filio testatoris, quod pater non poterit succedere abintestato, neque dicere testamentum nullum: & habebit necesse intentare querelam inofficiosi testamenti, tanquam rite exhæredatus quanuis in sua exhæredatione vel præteritione non fuerit inserta causa, vt etiam tradit, & not. Alexan. in authen. non licet. numer. quinto & sexto. C. de liber. præteri. & eadem ratione idem videtur dicẽdum, si pater filium rite exhæredet causa inserta: nepotem vero ex eo exhęredet sine expressione causæ, quòd excluso filio a querela, nepos non poterit rumpere testamẽtum per ius dicendi nullum, vel p cõtra tabulas. Sed habebit hæc esse intentare querelam inofficiosi testamẽti tanquam exhæredatus. cũ exhæredato etiam de iure antiquo sine causæ expressione non detur contra tabulas, neq; ius rumpendi testamentum, vt in. l. non putauit. in prin. ff. de bono. posse. contra tabulas. si vero nepos esset præteritus a patre: tunc eius præteritio non haberetur pro exhæredatione, imo cõpeteret nepoti ius dicendi nullum, vel cõtra tabulandi, vt not. gl. in. l. illud. §. 1. ff. de bono. posse. contra tabulas. & in. l. si is qui. ff. de inoffici. testamen. & quæ habentur in. l. Gallus. in prin. & per totam l. ff. de liber. & posthu. & procederet hoc, si filius exhæredatus decesserit viuo patre, auo, nepotis: secus si superuiueret: nam tunc nepoti opus esset querela, vt in. l. si quis filio exhæredato. in princ. & ibi glo. ff. de iniust. rupt. & tradit nouissime late & plane Rodericus Suarez in repetitione. l. quoniam in prioribus. in. 10. ampliatione. solu. vers. superest. & fol. sequenti post Bald. & Docto. in. l. si quis filium. C. de inofficioso. testa.

¶ *Lex. II.*

Euacuato testamento seu annullato vel infirmato euacuatur exhæredatio in eo facta & potest fieri exhæredatio cuilibet ascendẽtium & descendentium, dum tamen sit maior. x. annis cum dimidio. Item collateralis potest præteriri. h.d.

e ¶ *Hapoder de desheredar.* Prosequitur dicta Azo. C. de liber. præter. in summa. colum. prima. versi. potest exhæredare. & colligitur hic ad validitatem exhæredationis opus esse, quòd fiat in testamento: quia in codicillis neq; dari neq; adimi hæreditas potest. l. quidam. §. fina. ff. de conditio. institu. & Inst. de codicillis. §. codicillis. &. l. non codicillum. C. de testa. quid autem si exhæredatione facta in codicillis, codicilli testamento confirmentur: an tenebit exhęredatio? Azo. videtur velle quòd non, vbi supra versi. quòd dixi in testamento. quod est dictum singulare: cui adde quòd notabiliter tradit Ioan. And. in additi. ad Specula. ticu. de instrumen. æditio. §. compendiose. colu. 15. in additio. super parte habetur. & Azo. ibi loquitur sub dubio forte. & vidi semel hoc in causa ardua simia, in casu quo pater filiam exhæredauerat extra testamentum in quadam scriptura: & postea contentum in dicta scriptura approbauit in testamento, & refricabatur in dubium validitas dictæ exhæredationis. & pronuntiatum fuit valere dictam exhæredationem: & bene, ex quo testator in testamento in hoc expresse se retulit ad exhæredationem contentam in scriptura, per. l. asse toto. & ibi Ioann. de Imol. ff. de Imol. ff. de hæredib. instit. Alex. & Iason in. l. hæreditatem. C. de codici.

f ¶ *Se rompiesse.* Modis de quibus. in. l. ff. de iniust. rupt. & in. l. 18. &. 19. cum sequentibus. titu. 1. 5. ead. partita. absurdum enim est vigere exhæredationem, vbi testamentum non valet. l. si patronus. §. ex testamẽto. ff. de bon. liber. & adde quæ habent. in. l. si. ff. de liber. & posth.

g ¶ *Entrarla heredad.* Concord. cum. l. filium. §. sed cum exhæredatio. ff. de bono. posse. contra tabulas. & cum dicta. l. si patronus. §. ex testamento. ff. de bon. liber. hodie tamen de iure regni ordinamentorum. libro quinto. titulo secundo. l. prima. tenebit exhæredatio: licet non adeatur hæreditas ex testamento: nisi dicas, quòd est. l. illa. l. tantum procedat in his, quæ abintestato sine testamento

troso diremos, por quales yerros puede perder la herencia, aquel que fue establescido por heredero, en el testamẽto, maguer non fuesse deseredado.

¶ *Ley. I. Que cosa es deseredamiento.*

Deseredar[a], es cosa, q̃ tuelle a ome el derecho, q̃ auia de heredar los bienes de su padre, o de su abuelo, o de otro qualquier quel tãga por parẽtesco. E esto seria, como si el testador[b], dixesse deseredo mio fijo, o mando q̃ sea estrañado[c], de todos mis bienes, porq̃ tal yerro me fizo. E esso mismo seria si tales palabras dixesse contra su nieto, o contra otro qualquier, que le deuiesse heredar, á derecho[d].

¶ *Ley. II. Quien puede deseredar, e a quien.*

TOdo ome que pueda fazer testamento, ha poder de deseredar[e] a otri de sus bienes. Pero si el testamento en que fuesse alguno deseredado, se rompiesse [f] per alguna derecha razon, o le reuocasse aquel que lo fizo: o se desatasse, por razon que los herederos, que eran escritos en el non quisiessen entrar la heredad, [g] del testador: estonce el que fuesse deseredado en tal testamento, non le empeceria. Ca pues que el testamento non valiesse, non valdria el deseredamiento, que fue fecho en el. Otrosi dezimos[a]: q̃ todos aquellos que descienden por la liña derecha, pueden ser desheredados de aquel mismo de quien descienden, si fizieren porq̃, e fueren de edad de diez años e medio[b] a lo menos. E aun todos los otros que subé por la liña derecha, pueden ser desheredados de los que descienden della, en los bienes que pertenescen a los fijos, o a los nietos tã solamẽte por essa misma razon. E todos los otros parientes q̃ son en la liña de trauiesso[c], maguer que los vnos pueden heredar a los otros seyendo los mas propincos, si nõ ouierẽ fijos, e muriendo sin testamẽto: con todo esto, qualquier que faga testamẽto, puede desheredar enel a los otros si quisiere, tambien a sin razõ, como cõ razõ. E puede a otro estraño establescer por su heredero, e heredara todos sus bienes, maguer non quieran estos parientes a tales, e aunque el testador non fiziesse mencion dellos en su testamento.

¶ *Ley. III. Como deue ser fecho el desheredamiento.*

Et no. re. de qua supra proxime.

Ciertamente[d] nõbrandolo por su nome, o por sobrenome, o por otra señal cierta, deue el testador desheredar a qualquier de los q̃ descienden del por la liña derecha quãdo lo quiere fazer, quier sea varon, o qer sea muger[e], o sea en su poder, o non[f], de manera que ciertamẽte pueda saber, qual es aquel q̃ deshereda. Pero manera ya en que desheredaria el testador alguno de los que descendiessen del: non nombrandol por su nome. E esto seria como si el testador ouiesse vn fijo q̃ tãso lamẽte, e dixesse: desheredo mio fijo. Ca assaz se entiẽde, q̃ desheredado es, pues q̃ nõ ha mas de aq̃l fijo. Mas si ouiere mas fijos, nõ seria desheredado ninguno de llos por tales palabras[h]. Otrosi dezimos q̃ quãdo el testador ha vn fijo tã solamẽte, a quien qere desheredar, e dize le mal, q̃ lo puede fazer diziendo assi, el malo, e el ladrõ[i], e el matador, q̃ nõ meresce ser llamado mio fijo, desheredo lo por tal y erro q̃ me fizo, ca tal desheredacion como esta, tãto vale, como si lo nõbrasse se

Sed aduerte. quia Barto. in dicta. l. secunda. refert se ad id quod dixit in. l. si quis in principio testamenti. ff. de legati tertio. columna quarta. vbi formaliter dicit, sed quæro si esset ponere casum, in quo sufficeret reuocatio generaliter facta, dicens cassans omne aliud testamentum, in quo sunt verba derogatoria, & hoc voluit præualere? respondeo sic, si vnũ tantum præcessit, & i istis terminis rectè loquitur Bart. vt probatur in. l. 22. titu. 1. supra eadem partita. & quæ ibi dixi. vide etiã Soci. consil. 2. volumi. 3. incipit, in causa testamentaria. vbi in fin. col. tertia. & in. 4. colum. defendit dictũ Bart. in dicta. l. secũda. sed ego restringerem ad formã & modum, quo posuit ĩ. d. l. fi q̃s. in principio testamenti. & p hoc, quod hic dicitur, & in dicta. l. 2. dicit etiam Bart. in l. §. & ideo. ff. de his quæ in testa. delen. q̃ licet quando in instrumento sunt plures superscriptiones, vt tollatur suspicio instrumenti requiritur, quod notarius dicat quæ supra scripta sunt in tali, & tali parte, mea propria manu subscripsi, & addidi, si tamen est vnica tantum supra scriptio, sufficit, si dicit, quod supra scriptum est, nam ad illum tantum refertur. vide etiam in simili, quod not. Bald. post Guliel. in. l. in ipsius. in fine. C. famil. herciscũ. dicit etiam Bart. in. l. prima. §. inter. ff. ad legem Cornel. de fals. quòd generalis subscriptio habet vim specialis subscriptionis quando testamentum haberet solum vnum casum. Adde etiã in simili, quod not. Paulus de Castro, sic limitans illum textum in leg. Lucius. §. maritus. ff. ad Trebellianum. in versicul. istud, faciebat dubium. & vide. l. fundas quem. cum. l. sequenti. ff. de vsufructu. legat. quando enim non de alio, nisi de vno necessitas nos cogit sentire, clausula generalis ad illud refertur, vt in quæstione notabi. tradit Baldus in lege. eam quam. nona columna. C. de fide i commiss. versiculo. demum quæro. & dicebat Baldus in lege. liberti. columna octaua. C. de oper. liber. quòd si filia quæ cessit ius, quod habebat super bonis patris nullum aliud ius habebat, nisi ius dotis maternæ, quod illud videtur cedere per l. fundus qui locatus. ff. de fundo instruct. & licẽt alias stipulatio intelligi debeat de eo, quod de præsenti debetur pure, & non de debito conditionali, vel in diem, vt in lege. si stipulatus fuerim. §. primo. ff. de verborum obligationibus. si tamen nullum aliud debitum purum subesset, tunc comprehenderetur debitum in diem, vel sub conditione, alias dispositio reddatur inutilis, vt tradit Iason in dicto. §. ad finẽ. columna prima. versiculo. tertio principaliter limita. argumento dictæ. l. fundus qui locatus. vide etiam in ista materia multa alia per Felinum in capitulo primo. columna quinta, & sexta. de rescrip. qui tamen non adducit prædicta, quæ tu nota ex longo studio collecta.

2 a ¶ *Deximos.* Prosequitur dicta Azo. vbi supra.

5 b ¶ *De diez años e medio.* Nam ante istam ætatem non potest committere gratitudinem: & sic neque poterit exhæredari. l. si quis in suo. §. reingratitudinem: & licneque poterit exhæredari. l. si quis in suo. §. legis. C. de inofficioso testamen. & post decimum annum cum dimidio. l. ista reputat eum dolicapacem, quia cõmittere posset omne delictum præter vitium carnis, vt in. l. auxilium. §. 1. & ibi per glo. & docto. ff. de mino. l. 9. titu. 1. parti. 7.

6 c ¶ *De trauiesso.* Concor. cum. l. fratres. &. l. fratris. C. de inofficio. testa. & in fratre. vide. l. 12. infra eodem.

Lex. III.

Certus & indubitatus debet esse exhæredandus siue nominatim siue per signa, idem si habeat vnicum filium dicendo filium meum exhæredo: sed si haberet plures per hæc verba nullus esset exhæredatus, posteset etiam pater cum conuicio filium exhæredare: vt si dixerit nõ nominandus vel non filius meus, latro, gladiator, ex adulterio natus, & exhæredatio debet fieri pure sine cõditione a tota hereditate alias nõ valet. h.d.

1 d ¶ *Ciertramente.* Concor. cum. l. prima. ff. de liber. & posthu. & instit. de exhęredat. libero. §. nominatim.

2 e ¶ *Quier sea varon, o quier sea muger.* Adde legem. maximum vitium. C. de liber. præteri.

3 f ¶ *Poder o non.* Adde. d. l. maximum vitium. &. §. sed hęc quidem vetustas. in sititura. de exhæredatio. libero.

4 g ¶ *Estraño.* Adde. l. secundam. ff. de liberis & posthu. per quam dicebat ibi, Bart. quod quando non præcesserit nisi vnicum tantum testamentum, sufficit generalis reuocatio, & si nihil dicat de clausula derogatoria, in primo testamento contenta, quod dictum reprehendunt ibi, Angelus, & Ioannes de Imola, & Paulus de Castro. & Alexand. consilio. 25. 3. volumi. vbi dicit communiter teneri contra Bart. in hoc

5 h ¶ *Palabras.* Adde dictam. l. secundam.

6 i ¶ *El malo, e el ladron.* Concordat cum. l. & si pepercerit. in principio. ff. de liber. & posthum.

7 k ¶ *Ser llamado mio fijo.* Quid si exhæredet eum dicens, non esse suum filium? vide. l. primam. §. idem ait. & ibi glos. & Barto. ff. de carbonia. edicto. &. l. si posthumus. §. fi. ff. de liber. & posthum. & dict. l. & si pepercerit. in principio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

8 a ¶ *O en ninguna condicion.* Prosequitur notata per Azo. vbi supra colum. secunda. versicu. exhæredatio autem debet fieri purè: & etiam si conditio tacite insit, non tenet exhæredatio conditionalis. l. si quis sempronium. ff. de hæredib. instituen.

9 b ¶ *E non de vna cosa.* Concord. cum. l. cum quidam. ff. de liber. & posth. & sic in exhæredatione non est locus iuri accrescendi. secundum Bald. ibi eo, quia ex hæredatio inducit priuationem, non positionem: & ideo nõ est habilis ad recipiendũ incrementum. vide ibi per Alexãdruas limitationes in ista materia.

Ad auth. vt cum de appe. cog. §. causas. cum sequentib⁹. & ff. l. ii. cum alijs.

¶ *Lex. IIII.*

Ingratitudinis multæ sunt species, xiiij. assignatur quibus liberi exhæredantur, vel prætereuntur â parentibus, vt in hac. l. cum duabus legibus sequentibus. h. d.

¶ *Padres.* Intellige de omnibus parentibus ascendentibus, vt in authẽtic. vt cum de appella. cognoscitur. §. aliud quoq; capitulum. colla. 8.

¶ *Desheredar.* Et adde, quòd etiam ista causæ excludant filium à intestato succedendi ad supplementum, & a remedio. l. hac edictali. in principio. C. de secund. nupt. secundum Bald. ibi columna tertia. & ex eisdem causis non cogitur pater ad alimenta filij, vt in. l. si quis a liberis. §. idem iudex. ff. de liber. agnoscend. l. 6. citu. 19. quarta partita. & ex istis etiam causis filius perdit priuilegium filii. vnde si pater eum occideret, non teneretur. l. pompeia. de parricidiis. & idem si pater committeret aliquam causam ingratitudinis, ex qua posset a filio exhæredari, quia vt in dicta. l. sexta perderet ius petendi alimenta: & etiam perdet ius paternum, & filius patrem occidens non tenebitur pœna parricidij, secundum Bartolum in. l. diuus. ff. ad legem Pompei. de parricidijs. vbi idem dicit de collateralibus. An autem extra istas causas hic expressas, ex alijs æquè grauibus, vel grauioribus filius possit exhæredari? vide per Iasonem in authentica. non licet. C. de liber. præteri. colum. 2. vbi dicit communiter teneri quòd sic, vide ibi late per eum. licet Alexand ibi tenuit contrarium. & pro dicto Alexand. satis vrget. l. octaua. infra eodem. & ibi dicam. An autem sit iusta causa exhæredationis, si filius suo minios am vxorem duxerit? vide gloss. & Barto. quòd non in. l. tertia. §. si tenantipatus. ff. de bonorum possess. contra tabul. & vide quæ dixi in. l. 10. & 11. vbi bonus textus, titulo primo. quarta partita. & quid si posit ingratitudine in commissam filius fuit gratus patri, faciens sibi magna seruitia? vide per Baldum, & Salice. in. l. liberi. C. de inofficio. testamento. & si pater exhæredauit filium ex iusta causa, & postea se reconciliauit cum eo, quòd videtur ademptæ exhæredatio, vide per Bartol. in. l. tertia. §. non solum. in fine. ff. de adimendis legatis.

3 c ¶ *Os hos yradas.* In. §. causas. in authenti. vt cum de appellatio. cognos. vnde ista sumpta est, dicitur si quis parentibus suis manus intulerit, ex quo videtur, quòd non sufficeret, si leuaret manus minando, si non esset inferendo: sunt enim hæc diuersa, vt patet ex. l. item apud labeonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniur. & ibi Angelus qui dicit non teneri tanta pœna, manus leuans contra aliquem, sicut si actum consummasset per notaꝛ per Cynum & Doctores in. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. in contrarium tamen facit ista lex partitarum, cum subdit, para ferirle, o para prenderle. & etiam. l. sexta. titul. 9. partita septima. ibi, alçando la mano con palo, o con otra cosa para lo ferir, maguer no lo fiera, faze le muy gran deshonra. Primum videtur verius cum. ll. istæ requirant manus iniectionem, seu illationem: quæ non verificatur in minatione, vel leuatione manus: quæ non est ita grauis iniuria, & istud verbum, mete manos yradas, non bene verificatur, nisi realiter manus inferantur in parentem. facit etiam capitu. fina. de donatio. ibi impias manus immiserit. & etiam ista. l. cum loquitur de iniuria verbali inferius dicit, maguer non le firiesse. & sic sentit primum procedere, cum actualiter manus sunt iniectæ. facit etiam. l. prima. ff. de obseq. â liber. & liber. paren. & patro. præstan. ibi vel impias manus eis infert.

4 f ¶ *Palabras grauemente.* In dicto. §. causas. dicitur si grauem & inhonestam iniuriam eis ingesserit. vnde tene mentiistam. l. partitarum, quę

8 a ¶ *Si fuere fechizero.* In dicto. §. causas. habetur, si cum maleficis hominibus, vt maleficus versatur. glos. vero in. c. quintaualliis. de iureiurã. posuit separatim istos duos casus. Si cum maleficis versatur: si maleficus efficiatur. & istud intellectum approbat hic ista. l.

9 b ¶ *Encantador.* Qui sunt incãtatores. habes in. l. i. §. medicos. ff. de var. & extraordina. cogni. ibi. non tamen si incãtauit vel imprecat⁹ est. (vt vulgari verbo impostorum vtar) si exorcizauit. non sunt ista medicinæ genera. tamen si sint, qui hos sibi ꝓfuisse cũ prædicatione affirment. de his etiam. vi. C. de maleficis & mathematicis ꝓ totum. vbi Angel. in. l. eorum. notat ꝓ incãtationem animum mulierum ad libidinem flecti. & subdit, ideo non truferis, cũ audis istas facturas fieri, quia veræ sunt vide etiam ibi in. l. multi. vbi Angel. summat. qui Dæmones incantauit, alias inuocauit, vel per imagines cereas incantauit punitur. ibiq; subdit super glos. nota bene contra facientes imagines cereæ, qui pingendo eas, vitas hominum labefactant: & ideo non derideas ista.

10 c ¶ *Se trabajasse de muerte de su padre.* In dicto. §. causas. habetur vel vitæ parentum suorum per venenum, vel alio modo insidiari tentauerit. & punitur hic attentatum, licet non sit secutus effectus.

11 d ¶ *Conyernas.* Venenosis. l. vt in. l. eiusdem. §. primo. vbi Barto. distinguit triplex genus veneni. ff. ad. l. Cornel. de Sicar. l. quod sæpe. §. venena. ff. de contrahend. emptio. l. capitaliũ. §. veneni. cũ glossis de pœnna.

12 e ¶ *Por su amiga.* Vide quæ dixi in. l. fin. titu. 24. supra. 4. partita. in glo. antepenul.

13 f ¶ *O si en famaſſe.* Supra dixit de ista infamia quæ sequeretur ex accusatione criminali: nunc vero loquitur de infamia extraiudiciali. Aduerte tamen quod in. d. §. causas. vnde ista. l. sumpta est, hoc non fic habetur: sed dicitur ibi, si delator contra parentes filius extiterit: & per suam delationem grauia eos dispendia fecerit subsistineri. vnde videtur dicendum, quòd ista. l. partitarum restringatur ad formam, & dispositionem illius, de qua sumpta est. vel dic, quòd hæc. l. aptius declaret illam: & sic si ex diffamatione, vel ex delatione filij parens sustineat magnam iacturam suorum bonorum: filius posit exhæredari: & iste videtur verus sensus huius litteræ. vel dic, quod etiam hæc. l. velit, quòd non solũ quãdo ex tali diffamatione vel delatione actua liter parens sustinuit talem iacturam, verum etiam si ex parte filij diffamantis, vel deferentis fuit data occasio, vt hoc fieri posset, filius posit exhæredari. & probatur ibi cum dicit, porque el padre ouiesse â perder, &c. & idem crederem, si ex tali diffamatione vel delatione imminueret periculum parenti sustinendi aliquam pœnam corporalem à iudice per sententiam: cum talis pœna sit maior quauis pecuniaria. l. in seruorum. in. fi. ff. de pœn. si verò crimen, de quo filius diffamaret parentes, esset leue: vnde ista sequi nõ possent: nõ videt, q̃ filius posit exhæredari ex diffamatione extraiudiciali circa accusationem argu. l. 8. titu. 6. 7. partita. & huius. l. supra cum dixit de iniuria verbali grauiter. cogita quia passus iste in terminis, quibus. l. ista loquitur, dignus est cõsideratione. vel dic. quòd si ex diffamatione filij etiam extraiudiciali parenti sequeretur infamia facti iuxta formam. l. 2. titulo sexto. infra. 7. partita. quòd etiam ex ista causa filius posset exhæredari ex verbis, & mente istius. l. partitarum. hic & superius. cum

hoc exponit in iniuria verbali grauiter. sic etiam Ioannes Andreas in dicto cap. fina. de donatio. super glos. in verbo, atroces. columna tertia, exponit illum text. cum dicit Atroces iniurias de verbali contumelia, quem ibi sequuntur alij. dicto. sic etiam intelligit. d. §. causas. Alexand. consilio. 103. volumi. secundo. incipit super themate. quæ ante fit grauis iniuria ꝙ balis, colligе ex notatis in. §. atrox. instit. de iniur. & in. l. 20. titu. nono. 7. parti. & vt hic vides non quælibet iniuria verbalis facta per filiũ sufficeret, sed debet esse grauis, & ꝓuocauit patrẽ ꝓ delictorem, dicitur grauis iniuria, secundum Alexan. in. d. consilio dicẽs, quod tali casu non posset esse quasi grauior iniuria, cum ex hoc, si verum esset, pater esset decapitandus, nam censetur quid esse grauius, vel leue ex qualitate pœnæ. l. secunda. ff. de public. iudic. l. auxiliũ. ff. de minor. glo. in. l. adeo. ff. de regulis iuris. cum aliis ibi per Alexãdr. allegatis, & multum est in hoc attendenda consuetudo regionis, vt cognoscatur quæ sit levis, vel grauis iniuria. Angel. in. l. leuia. ff. de accusatio. l. taccularij. §. sunt quædam. ff. de extraordinariis criminibus. qui est ad hoc melior text. quam sit in iure. secundum Baldum in. l. secunda. in fine. C. de noxalib. idem si filius vocaret matrem assassinatricem, quę vulgo dicitur hechizera. vide glo. iuncto text. in. l. prima. ff. de obseq. a liber. parenti. præstã. & adde de iniuria facta parentibus. l. primam. titu. nono. libro octauo. ordinam. rega. In no. re.

g ¶ *Si le acusasse.* In dicto. §. dicitur si eos in criminalibus causis accusaue rint, quæ non sunt aduersus principem vel rempublicam. est. l. i. titu. 10. lib. 8.

h ¶ *Morir, o ser desterrado.* Non ponitur hoc verbum in dicto. §. causas. & per hoc videtur, quòd loquitur de accusatione in capitalibus causis, iuxta. l. secundam. ff. de public. iudic. requiritur ergo quod delicti accusatio sit talis, ex qua veniat imponenda mots naturalis, vel ciuilisita quòd perdatur vita vel ciuitas. vnde etiam si esset pœna abscisionis membri, cum impropriedicatur pœna capitalis: cum ex eo non perdatur vita vel ciuitas: vt not. Bartol. in dict. l. secunda. non posit filius exhæredari, licèt de crimine inferente amissionem membri parentem accusaret, in contrarium tamen facit. l. 3. titulo secundo. tertia partita. ibi, fueras ende si entendiesse, que la demanda era tal, de que pudiesse nascer muerte, o perdimiento de miembro, o enfamamiento. &c. Item etiam. l. 18. titulo quarto, eadem partita. ibi, de muerte, o de perdimiento de miembro, o de echamiento de tierra. Itẽ etiam. l. duodecima. titulo quinto. eadem partita. ibi, sobre que pueda venir sentencia de muerte, o de perdimiento de miembro, o desterramiento de tierra para siempre. Item & expressim in. l. octaua. infra eod. ibi, o perder algun miembro. & in multis aliis legibus istarum partitarum. vbi reperies semper æquiparari pœnam mortis, vel abscisionis membri. Facit etiam ista eadem. l. cum inferius dicit enfamandole, vnde istam partem credo veriorem. & quia text. in. d. §. causas. non dicit in capitalibus, sed in criminalibus causis, & si pro iniuria verbali graui posset exhæredari filius, quanto fortius ex accusatione ad membri abscisionem? vnde supplenda est in hoc. l. ista per alias leges, & quod dicit, desterrado, intellige de perpetuo exilio: hæc enim est mens istarum legum partitarum cum loquuntur de exilio, & si crimen esset leue: de quo accusaret filius patrem: non videtur quòd procederet hæc pœna, si ex eo non sequeretur infamia argum. l. si magnum. & l. si sororem. C. qui accusa. non possi. & etiam istius. l. partitarum.

i ¶ *Enſamandole.* Ex hoc patet, quòd si ex accusatione, seu condemnatione posset sequi infamia contra patrem, potest filius exhæredari, vnde procedit hoc, etiam si parens non accusetur de crimine capitali, sed de alio inferente infamiam, & forte procederet ex generalitate huius. l. & ex eo quod habetur in lege. sed si hac. §. prætor ait. ff. de in ius vocando. & si sequeretur tantum infamia facti apud bonos & graues. & facit. l. secunda. titulo quinto. & l. secunda. titulo sexto, in tra septima partita.

puede deseredar al fijo, si fuere fechizero, o encantador[b], o fiziesse vida cõ los que lo fuessen, o si se trabajasse de muerte de su padre[c], cõ armas: o con yeruas[d], o de otra manera qualquier: o si el fijo yoguiesse con su madrasta, o con otra muger que touiesse su padre paladinamente por su amiga[e], o si enfamasse[f] el fijo a su padre, o si le buscasse tal mal[g], por quel padre ouiesse a perder gran parte de lo suyo, o a menoscabar. Ca por qualquier destas razones, q̃ sean puestas en el testamẽto[h] del padre, o del auuelo si fuere prouado, deue el fijo, o el nieto perder la herencia, que pudiera auer de los bienes dellos, si nõ ouiesse fecho por que. Otrosi dezimos: que seyendo el padre preso por debda q̃ deuiesse, o de otra manera, si el fijo nõ le quisiere fiar en quanto pudiere[i], para sacar lo de la prision[k], que le puede deseredar el padre. E esto se entiende de los fijos varones, e nõ de las mugeres. Ca a las mugeres[l] defiẽde les el derecho, que non puedan fiar a otri. E aun puede el padre deseredar el fijo, si le embargare que non faga testamento. Casi el padre fiziere despues otro testamento, puede lo deseredar en el, por esta razon. E de mas dezimos, que aquellos a quien tiene el padre en voluntad de mandar algo, e non lo puede fazer[m] por embargo q̃ le fizo el fijo, g puedẽ lo acusar por esta razõ, e si lo prouaren, deue perder el fijo[n] aquella parte que deuia auer de la herencia del padre, e ser del Rey. E cada vno de los otros a quien queria mandar algo en el testamento, deue lo auer segũd que fallaren en verdad, que el testador auia voluntad de les mandar, si el testamento ouiesse fecho.

¶ *Ley. V. Como el padre puede deseredar al fijo si fo fiziere juglar contra su voluntad, e de las otras razones porque lo puede fazer.*

8 a ¶ *Ni ninguna condicion.* Prosequitur notata per Azo. vbi supra colum. secunda. versicu. exhæredatio autem debet fieri purè: & etiam si conditio tacite insit, non tenet exhæredatio conditionalis. l. si quis sempronium. ff. de hæredib. instituen.

9 b ¶ *E non de vna cosa.* Concord. cum. l. cum quidam. ff. de liber. & posth. & sic in exhæredatione non est locus iuri accrescendi. secundum Bald. ibi eo, quia ex hæredatio inducit priuationem, non positionem: & ideo nõ est habilis ad recipiendũ incrementum. vide ibi per Alexãdruas limitationes in ista materia.

Ad auth. vt cum de appe. cog. §. causas. cum sequentib⁹. & ff. l. ii. cum alijs.

¶ *Lex. IIII.*

Ingratitudinis multæ sunt species, xiiij. assignatur quibus liberi exhæredantur, vel prætereuntur â parentibus, vt in hac. l. cum duabus legibus sequentibus. h. d.

¶ *Padres.* Intellige de omnibus parentibus ascendentibus, vt in authẽtic. vt cum de appella. cognoscitur. §. aliud quoq; capitulum. colla. 8.

¶ *Desheredar.* Et adde, quòd etiam ista causæ excludant filium à intestato succedendi ad supplementum, & a remedio. l. hac edictali. in principio. C. de secund. nupt. secundum Bald. ibi columna tertia. & ex eisdem causis non cogitur pater ad alimenta filij, vt in. l. si quis a liberis. §. idem iudex. ff. de liber. agnoscend. l. 6. citu. 19. quarta partita. & ex istis etiam causis filius perdit priuilegium filii. vnde si pater eum occideret, non teneretur. l. pompeia. de parricidiis. & idem si pater committeret aliquam causam ingratitudinis, ex qua posset a filio exhæredari, quia vt in dicta. l. sexta perderet ius petendi alimenta: & etiam perdet ius paternum, & filius patrem occidens non tenebitur pœna parricidij, secundum Bartolum in. l. diuus. ff. ad legem Pompei. de parricidijs. vbi idem dicit de collateralibus. An autem extra istas causas hic expressas, ex alijs æquè grauibus, vel grauioribus filius posit exhæredari? vide per Iasonem in authentica. non licet. C. de liber. præteri. colum. 2. vbi dicit communiter teneri quòd sic, vide ibi late per eum. licet Alexand ibi tenuit contrarium. & pro dicto Alexand. satis vrget. l. octaua. infra eodem. & ibi dicam. An autem sit iusta causa exhæredationis, si filius suo minios am vxorem duxerit? vide gloss. & Barto. quòd non in. l. tertia. §. si tenantipatus. ff. de bonorum possess. contra tabul. & vide quæ dixi in. l. 10. & 11. vbi bonus textus, titulo primo. quarta partita. & quid si posit ingratitudine in commissam filius fuit gratus patri, faciens sibi magna seruitia? vide per Baldum, & Salice. in. l. liberi. C. de inofficio. testamento. & si pater exhæredauit filium ex iusta causa, & postea se reconciliauit cum eo, quòd videtur ademptæ exhæredatio, vide per Bartol. in. l. tertia. §. non solum. in fine. ff. de adimendis legatis.

3 c ¶ *Os hos yradas.* In. §. causas. in authenti. vt cum de appellatio. cognos. vnde ista sumpta est, dicitur si quis parentibus suis manus intulerit, ex quo videtur, quòd non sufficeret, si leuaret manus minando, si non esset inferendo: sunt enim hæc diuersa, vt patet ex. l. item apud labeonem. §. si quis pulsatus. ff. de iniur. & ibi Angelus qui dicit non teneri tanta pœna, manus leuans contra aliquem, sicut si actum consummasset per notaꝛ per Cynum & Doctores in. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis & clericis. in contrarium tamen facit ista lex partitarum, cum subdit, para ferirle, o para prenderle. & etiam. l. sexta. titul. 9. partita septima. ibi, alçando la mano con palo, o con otra cosa para lo ferir, maguer no lo fiera, faze le muy gran deshonra. Primum videtur verius cum. ll. istæ requirant manus iniectionem, seu illationem: quæ non verificatur in minatione, vel leuatione manus: quæ non est ita grauis iniuria, & istud verbum, mete manos yradas, non bene verificatur, nisi realiter manus inferantur in parentem. facit etiam capitu. fina. de donatio. ibi impias manus immiserit. & etiam ista. l. cum loquitur de iniuria verbali inferius dicit, maguer non le firiesse. & sic sentit primum procedere, cum actualiter manus sunt iniectæ. facit etiam. l. prima. ff. de obseq. â liber. & liber. paren. & patro. præstan. ibi vel impias manus eis infert.

4 f ¶ *Palabras grauemente.* In dicto. §. causas. dicitur si grauem & inhonestam iniuriam eis ingesserit. vnde tene mentiistam. l. partitarum, quę dicitur fuit, si grauem & inhonestam iniuriam eis ingesserit: bene tamen placet vt dixi quod diffamatio de crimine leui non sufficiret ad exhæredationem ꝓ præ dicta.

¶ *Le buscasse tal mal.* Deferendo parentem vt dixi: & habetur in. d. §. causas. & ex gñalitate huiꝰ l. partitarum idem esset, si alio modo, q̃ ex delatione, hoc damnũ, ꝓ curaret parentibus. 14

h ¶ *Puestas en el testamento.* Et nõ tenetur ex hæredans in testamẽto, ex primere locũ, & tempus cõmissæ ingratitudinis, vel de 15

dixit. enfamadolo, &c. licet de iure communi hoc non ita reperiatur cautum, quando infamia sequeretur circa accusationem: sed potest dici, quòd cum diffamare aliquem, sit eum iniuriari, vt in. l. item apud labeonem. §. ait prætor ne quid infamandi causa. ff. de iniur. hoc idem comprehendebatur de iure communi. cum in dicto. §. causas

ficti per filium, quia hoc non reperitur iure expressum: hæres tamen debet probare locum, & tempus. argu. l. item exigit. ff. de dol. & l. prætor ait. in prine. ff. de iniur. & c. præsentium. de testib. libro sexto. & secundum Alexand. vbi refert consilium quoddam Bal. in consil. 203. 2. volu. verii. confirmo. & idem tenet Socinus tertio volum. cosi. 109. colum. fina.

i ¶ *Enquanto pudiere.* In dicto. §. causas. dicitur in quantum esse quipetitur, probatur idoneus. vnde non esset inssiriendum an se obliget vltra quintam partem bonorum, dato quod habeat filios legitimos: non enim hoc est donare, sed id facere, ad quod filius ex debito pietatis, & ne exhæredetur, tenetur. facit. l. non vsq; adeo. ff. si quis â parente fuer. manumiss. vide per Bald. in. l. secunda. C. si in fraud. patro. 16

k ¶ *De la prision.* Idem si ab excommunicatione, cum sit grauius ligamen animæ quàm corporis secundum Ioann. Fabr. in auctem. si captiui. C. de episco. & cleri. 17

l ¶ *Casi las mugeres.* Nota istum text. ad id quod dixi in. l. tertia. titu. 12. 5. partita. in glosſ. quòd ob piam causam mulier non possit pro alio fideiubere. nota. etiam quod licet renunciando velleyano, & legibus disponentibus mulierem non fideiubere pro alio perdat hoc beneficium, vt in dicta. l. tertia. non tamen licet non renunciet, poterit â patre in hoc casu exhæredari per istam. l. quæ noluit eam adstringere ad talem renuntiationem. quod multum nota ad similia. 18

m ¶ *E no le puede fazer.* Quia decesit in ipsa prohibitione sine possibilitate faciendi libere testamentum, vt declaratur in dicto. §. causas. ibi si autem in ipsa prohibitione. 19

n ¶ *Perder el fijo.* Sequitur glos. in dicto. §. causas. &. l. prima. ff. si quis aliquem testa. prohibu. &. l. secunda. C. eodem. & vide supra eandem partita. titu. l. 26. & 27. & quæ ibi dixi. 20

¶ *Lex. V.*

Octaua causa exhæredationis est: si quis se fecit ioculatorem: patre hoc officium non exercente. nona si pro pretio cum homine aut cum fera bellua pugnauit. decima si patre filiam maiorem viginti quinque annis maritare nolentem ipsa meretricalem vitam elegit. vndecima si filius patrem furiosum alimentare seu custodire noluit. hoc dicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 a ¶ *Juglar.* Istos in dict. §. causas. appellat mimos, vt sunt saltantes & representantes in scena. vt in. l. 2. §. ait prætor. ff. de his qui notant. infa. & hos ibi Angel. vocat ioculatores, & repelluntur: isti à promotione ordinum: vt in capit. maritum. 33. distinct. ibi. aut in scena, &c. quòd Bal. in. l. si fratres. C. ex quib⁹ cauſ. infa. irro. intelligit in maiorib⁹ ęta

te / & quòd parcẽdum ſit minoribus, vt illi poſſint promoueri ad ordines. & iſtos Baldus vocat ioculatores. & idem videtur, quo ad iſtam l. vt intelligatur de maioribus, non de minorib⁹ per dict. l. ſi fratres. & donare iſtis hiſtrionib⁹ vitium eſt immane. cap. donare. 86. diſtinctione. & vide Chryſoſto. ſuper Matthæum homil. 49. colu. pen. & fina. & intellige iſtam. l. quando filiusin hac profeſsione permanſerit, prout etiam habetur in. d. §. cauſas. videtur etiam iſta. l. limitanda in his ioculatoribus, qui ſine delectu ſui ludibrium faciunt, iſti enim ſunt infames, vt in. d. §. ait prætor. qui autem cum delectu ex eo quòd in loco omnes intrare non poſſunt ad videndum, vt eſt exemplum cum in militia & actu doctoratus alicuius, magna fiunt conuiuia, & intra domum canitur, vel ſalitur: tales enim non ſunt infames, vt declarat Ange. in. d. §. ait prætor. & hoc etiam probatur in. l. 4. titu. 6. 7. partita. vbi declaratur de iſtis ioculatoribus pretio recepto, ſeu cauſa quæſtus: requiritur enim, quod aſſueſcerint ſe in arte iſta: vt declarat Innocen. & ibi Abb. loquentes quoad promotionem ordinum in capi. cum decorem. de vit. & honeſta. clerico. ſecus autem ſecundum eos, vbi in occulto hoc feciſſent, maxime ad complacentiam infirmi. Idẽ dicit Innocent. ſi ſemel, vel pluries in publico hoc fecerit: dummodo non aſſueſcerit ſe quod Abb. ibi limitat niſi in publico ſaltim bis illam artem cauſa quæſtus exercuerit: nam efficeretur infamis. argumento. l. palam. ff. de rit. nuptia.

2 b ¶ *El padre fueſſe juglar.* Nam nihil dõloſius doloſo, nihil Cathilina Cethego, vt etiam tradit gloſ. in. d. §. cauſas.

3 c ¶ *Lidiaſſe por dineros.* Vt erant arenarij. l. in arenam. C. de inofficio. teſta. & in. d. §. cauſas. ſunt enim infames, qui cauſa quæſtus in certamina deſcendunt. d. l. 2. in fi. ff. de his, qui notant. infa.

4 d ¶ *Segund la riqueza quel ouieſſe = ſegund que pertenesciesse. &c.* Tenenti iſtam. l. vt ſcias qualiter dicatur, quod pater dotet competenter filiam. & adde. l. ſi filiæ pater. ff. de lega. 3. non ergo legitima erit meta dotis. vide quod dixi in. l. 8. titu. 4. in glo. ſuper parte a otro, circa finem. 5. partita.

5 e ¶ *Que no querria caſar.* Hoc idem habetur in. d. §. cauſas. ibi & illa non conſenſerit · quid tamen ſi hoc non contigit. ſcilicet quòd pater antea quàm filia peruenisſet ad ætatem. 25. annorum, non ſe obtulit maritare, & dotare filiam: quia forte facultas non ſe obtulit, vel alias hoc fieri non potuit: ſeu factum non fuit etiam negligenter per patrem: an tunc filia luxurioſam vitam eligens ante. 25. annos, poſſit exhæredari à patre? Iſta litera videtur innuere quòd non, q̃ verò ſubditur (pero ſi el padre alongaſſe el caſamiento) innuit contrarium, cum pater non videatur negligens, neque culpoſus vſque ad illam ætatem. & ita intelligit hoc glo. in. d. §. cauſas. & eſt gloſ. ſin. ſuper parte ſi alicui: & eſt de mente gloſſin cap. quintauallis. de iur. iur. & probatur in. l. ſi filiam. cum authentica ibi poſita. C. de inofficio. teſta. & ad iſtam. l. & ad dictum. §. cauſas. in verbo ſi alicui. poteſt dici, quòd intelligantur, quando pater hoc feciſſet, etiam quando filia haberet ætatem. 25. annorum: & per eam ſtetiſſet nolens nubere cum eo, quem pater volebat, & ſi filia eſſet minoris ætatis ſupplendum ad hoc eſſet, maximè, quia idem eſſet ſi pater ante dictam ætatem ad hoc ſe non obtuliſſet.

6 f ¶ *En puteria.* In. d. §. cauſas. non ponitur iſtud verbum: ſed dicitur luxurioſam vitam degere elegerit. vnde videtur quòd. l. iſta partitarum requirat, vt locum poſsit habere exhæredatio, quod filia in lupanaria turpiter viuat ad hoc. l. ancillarum. ff. de petitio. hære. & ſic q̃ in loco publico meretricetur, quod videtur durum, cum ſufficere debeat ad cauſam exhæredationis, quòd filia vitam luxurioſam etiã extra locum lupanaris faciat: & iſtud videtur verius, & iuxta. ll. iuris communis & mentem ipſarum, de qua iſta ſumpta eſt, intellige ergo iſtam legem iuxta dictas. ll. iuris communis. d. l. ſi filiam. C. de inofficio. teſtamen. & dict. §. cauſas. & quod hic dicit (en puteria) non intelligas p̃ loco publico lupanaris, ſed intellige, quod filia faciat malam vitam meretricando, & ſic quòd intelligatur (en puteria) id eſt luxurioſe viuendo, ſeu meretricando. & probabitur filiam luxurioſẽ viuere per locum à communiter accidentibus, vt quia paſsim iuuenes accedebant ad iuuenculam cum fama publica, ſecundum Bal. 2. volum. conſiliorum, conſil. 253. neque excuſabitur ſecundum eum: ſi dicat quòd non potuit cognoſci, quia erat arcta: nam licet ſtuprum non ſit conſummatum, ſufficit conatus, allegat capit. 1. §. item ſi fidelis. quibus mod. feud. amitta. & quod ſine contactu corporalis immixtionis poteſt vita luxurioſa, indecens, & inhoneſta interuenire. l. nõ tantum. §. ſi emancipatus. ff. de cont. tabu. l. athletas. §. pomponius. ff. de his, qui notan. infa.

g ¶ *Desheredar.* Sed an mater, quæ ſimiliter eſſet meretrix, poſſet filiam ob meretricatum exhæredare? Bal. poſt Bart. per tex. ibi in. l. in arenam. C. de inofficio. teſta. dicit quod non. idem tamen Bald. in. l. ſi filiam. C. co. dicit, q̃ ſi tempore mortis mater erat correcta, & ad honeſtam vitam redacta, quòd tunc poterit filiam exhæredare, cum non debeat tunc reputari turpis perſona: & vltima conſuetudo inſpicienda ſit. l. mella. §. 1. ff. de admen. lega. & idem tenet ibi Angel. poſt Guilliel. per. l. imperialis. in princ. & §. tales. C. de nupt. quid autem in ipſa filia: quæ ob luxuriosam vitam poterat ex hæredari, ſi ipſa ante teſtamentum patris, eo viuo, ad honeſtam vitam redijt, an etiam tunc poterit exhæredari? videtur quòd non ex nota. per Specula. titu. qui filij ſunt legiti. §. 1. colu. 4. verſic. quid ſi ipſa pœniteat de peccato. vbi concludit tali caſu patrem teneri ad alimenta: & ſic vult, quòd non poſsit exhæredari: cum iſta ambulent pari paſſu. l. ſi quis à liberis. §. ſi quis ex his. ff. de liber. agnoſ. & ſimiliter tali caſu pater tenebitur eam dotare, ſecundum Abb. in cap. quinta uallis. columna. 2. de iur. quia cauſa dotis non minus fauorabilis eſt, quàm cauſa alimentorum. Bal. nouel. in ſuo tractatu. de dote. fol. 13. colum. 2. in. 16. ſpecili priuilegio. vult idem in dote: licet non alleget Abba. vbi ſupra. & reſpondit ad. d. §. cauſas. verſic. ſi alicui, dicens q̃ illa diſpoſitio non debet extendi ad iſtum caſum dotis, ne matrimonium impediatur: & ſic innuit, quod licet filia tali caſu adhuc poſsit exhæredari, deberet tamen dotari: ne matrimonium impediatur, Alexan. vero de Imol. relato. d. Hoſtien. in. l. 1. col. 9. nume. 33. infert ex eo, quòd filius, qui ingratitudinem commiſit, adeo quod exhæredari poſsit: ſi tamen viuo patre pœnitentiam agat, vel ante teſtamentum conditum: non poterit exhæredari: ſatis facit pro hoc dicto ſeu illatione Alexan. d. §. cauſas. in verſicul. ſi præter. ibi & in hac profeſsione permanſerit. & facit quod not. Bal. in. l. fratres. verſi. quæro quid ſi inſtitutus. C. de inofficio. teſta.

h ¶ *Que ella paſſaſſe de edad de veynte y cinco años.* Quid ſi de conſuetudine patriæ, filię maritantur vſque ad vigeſimum annum, & filia poſt iſtud tempus nupſiſſet, patre ignorante vel contradicente, cum indigno: an propter hoc poſsit exhæredari? Bal. nouell. in tractatu de dote. in. 16. ſpeciali priuilegio. fol. 13. columna. 2. tenet, quod non: ne alias per indirectum tollatur ipſi filię libertas matrimonij, quam libertatem non poteſt impedire ius ciuile, vt notatur in capitulo primo, de ſponſa. vbi Abb. hoc tenet. ſecus tamen ſecundum eum, ſi filia non expectauit tempus conſuetum, ſecundum morem patriç. vide ibi per eum: (licet non in iſta materia) quod attendi debeat conſuetudo patriæ circa ætatem, qua mu

lieres maritentur vide per Alex. conſil. 10. colum. 2. volu. 2. incipit, viſo proceſſu, ætas tamen iſta. 25. annorum expectabitur, adhuc etiam ſtante dicto more regionis, ſi filia inhoneſtam vitam elegerit meretricando, ſecundum Bal. nouellum vbi ſupra.

7 a ¶ *Otro eſtraño ſe mouieſſe.* Quid ſi nullus, q̃ curaret furioſum? dic quòd etiam adhuc hæreditas eſt auferenda filijs. vt not. gl. in authentica libe. C. de epiſcopa. audien.

10 b ¶ *Non deuen eſſer.* Intelligeſi ſint maiores decem & octo annorum. vt infra eo. l. proxima.

¶ *Lex. VII.*

10 En hac. l. ponitur. xij. cauſa exhæredationis, ſi filius patrem captiuum redimere valens noluit. hoc dicit.

1 c ¶ *Captiuando.* Siue capiatur ab hoſtibus, ſiue à latronibus ſeus piratis, ſeu alia priuata perſona, quia ille qui patitur quem in carcere mori, videtur eũ necare: ſecundum Bald. in authentica. ſi captiui. C. de Epiſcopis & clerie. & idem dic, ſi condemnatus a iudice detineatur in carcere, vt tædio carceris affectus veniat ſolututus. l. prima. C. qui bonis ceder. poſſ. l. tertia. §. tutores. ff. de ſuſpect. tuto. Bal. dus ibidem: colũ, prima. quia ex quo carcer pecunia redimitur, habebit locum iſta l. ſecus ſi detineatur in carcere, vt quia eſt ei inflicta pœna perpetui carceris, vel ad tempus: quia non cadit luitio, niſi inueniatur compoſitio: vel ſi detineatur pro inueſtigatione delicti. l. 2. C. de exhiben. reis. Bald. in dict. authẽtica. ſi captiui. & etiã Paulus de Caſtr.

2 d ¶ *Negligentes.* Quid ſi ipſe carceratus vel captiuus, fuit ſimiliter negligens, quia ipſe poterat ſe redimere ſine aliorum auxilio, & neglexit? Bal. in. d. authẽtica ſi captiui. dicit q̃ tũc parcendũ eſt alijs, ſi eum nõ redimãt. argu. l. quintus. ff. mãda. & c. 2. de fideiuſſo. Si tamen conſtaret q̃ ipſe noluiſſet redimi: tũc diceret filius vel cõiunctus negligẽs, ſi ipſe non redimatur: & ipſe vel hæres ſcriptus primaret hæreditate eius, argu. l. is qui reipub. cauſa. la ſegũda. & quod ibi nota. ff. ex quib cauſ. maio. ſecundum Bal. vbi ſupra.

e ¶ *Non deue heredar.* In. d. §. cauſas. verſic. vnum de prædictis. dicitur, illos ad ſucceſsionẽ eius venire non patimur, in authẽtic. ſi captiui. C. de Epiſcopis & cler. dicitur ſed etiam lege denegatur eis ſucceſsio. ex quo patet, q̃ tales filij, vel coniuncti, ſeu hæredes ſcripti, ſunt indignes ſucceſsibiles ipſi captiuo, ipſo iure abſque alia ſententia, vnde ſuperuacua eſt quæſtio quam in hoc ponit Bal. in dict. authẽtica. ſi captiui. an iſti ſint indigni, & in ſucceſsibiles ipſo iure, vel per ſententiã, vt etiam aduertit ibidẽ Paul. de Caſtr.

f ¶ *El precio en redencion de cautiues.* Non ergo hæreditas deuoluitur ad ſequentem in gradu: ex §. l. iſta aufert exiſtenti in primo gradu, ad quẽ hæreditas pertinet & defert eam ad epiſcopũ vel eccleſiã in redemptionẽ captiuorũ: quia cũ l. ptiuat, põt, in quem vult, conferre ſecũdum q̃ declarat Paulus de Caſt. in. d. authẽ. ſi captiui.

¶ *Bienes que ſeã otros redimidos* Nota iſtam rationem, quæ etiam ponitin iuribus, vnde iſta. l. ſumpta eſt. ſcilicet in dict. authẽ. vt cum de appellatio. cognoſc.

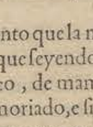

Aptiuando algund ome, o muger que ouieſſe ſiſos, ſi los ſiſos fueſſen negligentes, non auiendo cuydado de redemir ſu padre, o ſu madre: o lo dexaſſen captiuo, po diendo lo redemir, ſi deſpues deſto ſaliere eſte atal de poder delos enemigos, puede por eſta razon desheredar ſus ſiſos. Mas ſi por auentura muriesſe en poder de los enemigos, aquellos que le deuien heredar, que fueron negligentes d en ſacarle de captiuo, non deuen heredar e ninguna coſa de los ſus bienes. Mas el obiſpo de aquel logar, onde era natural eſte que murio en la captiuidad, deue entrar todos ſus bienes, e fazer ende eſcripto cierto de quantos ſon: e deſpues deſto deue los vender todos, e dar el precio en redencion de captiuos f. Capues que eſte que era Señor, non ſe aprouecho de ſus bienes, nin fue redemido dellos: bien es que ſean otros redemidos g en ſu logar. E lo que diximos en eſta ley de los ſiſos: entienda ſe tambien de los otros parientes, que auian debdo de parenteſco con el captiuo. Otroſi dezimos, que ſi alguno ante que cayeſſe en captiuidad ouieſſe fecho teſtamento, en que ouieſſe eſtableſcidos algunos por ſus herederos, ſi murieſſe en poder de los enemigos, non lo querien do ellos redemir, non valdria el teſtamento, quanto en el eſtableſcimiẽto de los herederos: mas valdra h en las otras coſas, ſegund diximos en la ley ante de eſta, que fabla del furioſo. E la pena que diximos en eſta ley, e en la que fabla del furioſo, deuen auer tan ſolamente los parientes, e los herederos, que ſon mayores de diez e ocho años i, e non los otros que fueſſen menores

ipſe non redimatur: & ipſe vel hæres ſcriptus primaret hæreditate eius, argu. l. is qui reipub. cauſa. la ſegũda. & quod ibi nota. ff. ex quib cauſ. maio. ſecundum Bal. vbi ſupra.

e ¶ *Non deue heredar.* In. d. §. cauſas. verſic. vnum de prædictis. dicitur, illos ad ſucceſsionẽ eius venire non patimur, in authẽtic. ſi captiui. C. de Epiſcopis & cler. dicitur ſed etiam lege denegatur eis ſucceſsio. ex quo patet, q̃ tales filij, vel coniuncti, ſeu hæredes ſcripti, ſunt indignes ſucceſsibiles ipſi captiuo, ipſo iure abſque alia ſententia, vnde ſuperuacua eſt quæſtio quam in hoc ponit Bal. in dict. authẽtica. ſi captiui. an iſti ſint indigni, & in ſucceſsibiles ipſo iure, vel per ſententiã, vt etiam aduertit ibidẽ Paul. de Caſtr.

f ¶ *El precio en redencion de cautiues.* Non ergo hæreditas deuoluitur ad ſequentem in gradu: ex §. l. iſta aufert exiſtenti in primo gradu, ad quẽ hæreditas pertinet & defert eam ad epiſcopũ vel eccleſiã in redemptionẽ captiuorũ: quia cũ l. ptiuat, põt, in quem vult, conferre ſecũdum q̃ declarat Paulus de Caſt. in. d. authẽ. ſi captiui.

¶ *Bienes que ſeã otros redimidos* Nota iſtam rationem, quæ etiam ponitin iuribus, vnde iſta. l. ſumpta eſt. ſcilicet in dict. authẽ. vt cum de appellatio. cognoſc.

§. ſi vnum de prædictis. & poteſt ad alia induci.

h ¶ *Mas valdra.* Tenet enim eius teſtamentum, licet captiab hoſtibus, quia fingitur deceſsiſſe prę ambula hora captiuitatis. l. lex cornelia. ff. de vulga. & pupil.

i ¶ *Mayores de diez e ocho años.* Et non competit eis reſtitutio in integrũ ſi poſt iſtam ætatem, etiam ante. 25. annum negligant, ſecundum Bal dum in dict. authentica. ſi captiui. col. 2. & ſufficit, ſi patre exiſtẽte captiuo, iſta ætas compleatur, ſecundum eum ibidem. quia obſequium filij, erga patrem habet fructum ſucceſsiuum, non inſtantaneum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 a ¶ *Pender.* Istud verbum non ita exprimitur, in d. §. si vnum de prædictis, neq; in d. auctẽtica si captiui. vbi dicitur: qui autem redimere studet, si proprias non habeant pecunias super rebus ipsius, in eã causam rectè contrahunt. Et sic limita istam. l. quando isti filij vel coniuncti proprias non haberent pecunias, & inducit Bal. in. d. auctentica si captiui. ad fidei iussorem, non habentẽ vnde soluat, & timẽtem se poni in carcerem, q̃ possit vendere bona principalis. l. si ꝓcuratorem. §. si ignorantes. ff. manda.

9 b ¶ *En las leyes.* Non ita bene sicut hic ibi hoc explicat.

¶ *Lex. V II.*

3 ❧ Hæc. l. ponit xiij. causas ex hæredationis. s. si filius fiat hæreticus, ludeus: vel Maurus. h. d. Habuit originem ab authent. vt cum de appel. cog. §. causas. verſic. si quis de parẽtibus.

1 c ¶ *Herege.* Adde. d. §. causas. verſic. si quis. de prædictis. &. c. excõmunicamus. §. credentes. de hæretic.

2 d ¶ *Catholicos.* Adde legem. cognouimus. C. de hæretic. & in. d. §. si quis. de prædictis. & sic habes, q̃ filij catholici succedunt patri hæretico. Contrarium tamen cauetur de iure canonico. vt in capi. vergẽtis. de hæretic. & in. c. filij. & in. c. quicunq; §. hæretici. de hæretic. lib. 6. habetur etiã in authentica gazaros. C. de hæreti. idem tamen q̃ in ista. l. partitarum. habetur etiã in. l. 2. titu. 26. 7. partita. An autem in hoc seruabimus ius canonicum, vel istas. ll. partitarum? diuersæ opiniones fuerunt circa hoc. Nam gloss. 23. q̃. 6. 7. in summa dixit corrẽctas esse leges in hoc disponentes, vt orthodoxi filij haberent bona parentum hæreticorũ. Et sequuntur ibi Archidiacon. & Ioã. de Fantu. Gofred. autem tenuit contrarium, scilicet quod in bonis temporalibus seruentur leges, & non canones, nisi in terris subiectis Romanæ ecclesiæ, etiam quoad iurisdictionem tẽporalem. ita notauit in summa. titul. de hæretic. §. quid si hæretici filios habeant. & istud etiam voluit Ioan. And. in. d. cap. vergentis. vbi dixit, q̃ in terris imperij seruentur in hoc. ll. seculares, quæ maiori æquitati nituntur. Abb. verò ibidem dicit mirandum esse de opinione. Ioan. Andr. quia non habet in se rationẽ, & probabilitatem cum in. d. cap. vergentis. Papa ex presse faciat mentionem de terris imperij, & mandet principes secula res ad hoc compelli: neque curandum est in hoc casu de legibus cum crimen hæresis sit mere ecclesiasticum, vt in capi. inquisitionis. §. prohibemus. de hæreti. libr. 6. & pœnæ impositio spectat ad iudicem ecclesiasticum, non ad secularem. §. in hoc. 24. quæst. 2. & istud etiam tenet Alberic. in dict. l. cognouimus. C. de hæreti. & tener glos. quam ibi docto. communiter sequuntur in dict. ca. vergentis. hoc etiam voluit glos. fina. in cap. cum secundum leges. de hæreti. lib. 6. Aduerte tamen, quia de iure antiquo minus dubitationis ista quæstio habere videbatur, stante dispositione. d. authenticæ gazaros. Attentis verò istis. ll. partitarum maius dubium videbatur: sed adhuc tenendum est quod iuris canonici dispositio in hoc seruetur: cum istud crimen

desta edad, maguer errassen, assi como sobredicho es. E non se pueden ende escusar los herederos sobredichos, maguer digan que non reseibieron manda do de los catiuos, para vẽder, o obligar sus cosas, por razon de quitallos. Ca sin su mandado las podrian ellos vender a, e obligar, tambien como las sus cosas propias: assi como dize en el titulo de los captiuos en las leyes[b] que fablan en esta razon.

¶ Ley. V II. Como el padre puede desheredar al fijo que se tornare Moro, o Iudio, o Herege.

HErege[c], o Iudio, o Moro tornandose el fijo, o el nieto, si el padre fuesse Christiano biẽ lo puede desheredar por esta razõ: mas si el padre fuesse herege, o de otra ley, e los fijos, e los nietos fuesse catholicos[d], estõce el padre es tenudo de establescer[e] a estos fijos atales por herederos, maguer non quiera. E si por auentura el padre ouiesse fijos que fuessen Christianos, e otros que lo non fuessen. Otrosi los catholicos deuẽ heredar[f] del padre, e los otros non auran ende ninguna cosa. Pero si despues desto se tornassen a la fe[g], deuen les dar su parte dela heredad. Mas los frutos[h] que ouieren lleuado los catholicos, entretãto que los otros fijos fuessen hereges, e non creyan en la nuestra fe, non los pueden demandar. E si por auentura el padre e los fijos fuesse hereges, e los otros parientes[i] mas cercanos fuessen catholicos: estonce los que creen bien, auran la heredad, e non los otros. E si por auentura alguno fuesse herege, el e todos los otros pariẽtes, q̃ouiere, tambiẽ los que descienden por la liña derecha, como los que suben por ella. E otrosi los de las liñas de trauiesso, fasta el dezeno grado: si este herege atal fuere clerigo[k], estõce heredara la eglesia todos sus bienes, si los demandare fasta vn año[l], despues q̃ fuere dado por herege. E si passare vn año, e la eglesia non los demãdare, estõce auer los ha el Rey. E si este atal fuere lego, aura el Rey otrosi todos los bienes.[g]

¶ Ley. V III. Que fuerça ha el desheredamiento quando es fecho derechamente.

SI el padre deshereda su fijo por alguna razõ qualquier de las q̃ diximos en las leyes ãte desta, si fuere prouada[m], dezimos q̃ deue perder porẽde el fijo la heredad del padre. Otrosi dezimos que como quier q̃ el padre pusiesse muchas razones destas sobredichas, contra su fijo, quãdo lo desheredare: si nõ pudiere todo prouar gelo el, o el heredero, q̃ fuesse escrito en el testamento, abõda q̃ sea prouada la vna cosa[a], tan solamente. Mas si por algũa otra razõ qualquier[b], que nõ fuesse delas sobredichas en estas leyes, desheredasse el padre a su fijo, non le valdria tal desheredamiento.

¶ Ley. I X. Como quando el fijo es desheredado en el comiençamiento del testamento, o en la fin, se entiende que es desheredado en todos los grados de la herencia.

fit mere ecclesiasticum: & ius canonicum hanc penam filijs infligit, consideransq; pœnam filiorum esse parentum. l. isti quidem. ff. quòd met. caus. & cum idem sit in caminelæsæ maiestatis temporalis, quantò magis diuinæ, vt in. d. copi. vergentis. & ita in practica seruatur. & adde Ioan. Lup. de palat. rub. in repetitione capit. per vestras. super tex. colu. 340. in formis minoribus. versic. ex istis. vbi vide p eũ an filij de ætate debeat alimenta habere à fisco, vel filiæ dotes? & ibi etiã quid in filijs ante delictũ hæresis à patre commissum natis.

c ¶ *Establescer.* In 3 nuit hæreticum posse condere testamentum. vide. l. 16. titu. 1. supra ea. partita. & quæ ibi dixi.

f ¶ *Los catholicos deuen heredar.* Vide supra in glos. 2. 4

g ¶ *Tornassen a la fe.* Innuitur hic, q̃ bona debent restitui hæreticis reuersis ad fidem. adde gl. 22. quæst. 7. in summa, quæ dicit, quod licet bona sint ablata hæretici fisti tamẽ reuertantur ad fidem, ex misericordia eis restituuntur, vt in cap. ipsa pietas. 23. q̃. 4. & non cum dicit (de misericordia) nam de rigore non sunt eis restituenda, vt voluit Archidia. in ca. si vos. 24. q. 5. Adde etiam quod habetur in cap. ad abolendam. de hæretic. & in. c. vt officium. 5. li verò. de hæretic. lib. 6. & c. vt commissi. §. necnon. & ibi Archidia. eod. tit. & lib. & vide Domi. in ca. cum secundum leges. de hæretic. libr. 6. & pragmaticam regum catholicorum datam Cordubæ. anno domini. 1487.

h ¶ *Los frutos.* Facit vt ei cui iubẽtur bona restitui, veluti bannito, vel alias damnato non debeant restitui fructus. & adde Alberic. in authentica. idem de nestorianis. C. de hæretic.

i ¶ *Parientes.* Hoc etiam corrigitur per ius canonicum: quia nec filijs reseruantur bona parentum hæreticorum. vt dixi supra in glo. 2.

k ¶ *Clerigo.* Adde cap. excommunicamus. §. 1. de hæretic. vbi vide Abb. & Ioan. de Ana. vbi videbis quid faciendum de bonis clerici hæretici.

l ¶ *Fasta vn año.* Nota de annali præscriptione, vt etiam not. glo. in dict. §. causas. verſicu. si quis de prædictis. An autem leges istæ Regiæ hoc tempus ecclesiæ præfinire possint, non est sine dubio ex his, quæ habentur in. c. quæ in ecclesiarũ. & in. c. ecclesia. S. Mariæ. de constitu. licet in contrarium adduci possent ea, quæ cumulat Guillielm. Benedict. in repet. ca. Raynuntius. super verbo, & vxorem nomine Adelasiam. numero. 240. cũ sequenti. vide quæ dicam in. l. 2. titul. 26. part. 7. in glo. pen.

¶ *Lex. V III.*

❧ Legitima causa exhæredationis à testatore inserta & ab hærede probata tenet exhæredatio: & si plures causæ inserantur, sufficit vnam legitimam probari. h. d.

m ¶ *Si fuere prouada.* Adde. l. omnimodo. C. de inofficio. testamẽ. & in authẽ. nõ licet. C. de liber. præte. & in corpore, vnde sumitur in authẽ.

vt cũ de appella. cognos. §. siue igitur. & dicit Ang. in authẽ. de nupt. §. ingratitudinem. collatione. 4. quod sit cautus aduocatus, vt semper contra filium exheredatum faciat causam ingratitudinis probari: nam etiam si pater in exhæredatione filii, causam ingratitudinis non inseruerit, licet testamentum ob hoc non teneat. & succedatur ab intestato, vt pote exhæredatione non legitimè facta: tamen adhuc filius exhæredatus, proba ta causa ingratitudinis, excludetur à successione intestati per text. in. d. §. ingrati tudinem. Et istud dictum Ang. dicit singulare Iason in. d. authẽ. nõ licet. i septima limitatiõe, & transit ibi cũ eo. ¶ Ego tamen semper dubitaui de veritate huius dicti, quia videtur contra textum in dicto authẽ. vt cũ de appell. cognos. §. aliud quoq; capitulũ. colla. 8. & §. siue igitur. & contra. l. 4. & 10. titul. 7. partit. 6. & quia ingratitudo non excludit à successione intestati. l. cognatis. ff. vnd. cognati. & tenẽt Guilielm. Bar. Bal. & alij in. l. fratres. C. de inofficio. testa. vbi respondent. ad. d. §. ingratitudinem. & tenet etiam & latè probat hoc Franciscus de Areti. in. l. 3. §. filius quoq; ff. de liber. & posthu. tenet etiam Socin. consi. 165. incipienti, viso processu. in causa quæ tel æ. 3. volũ. col. fin. de iure tamen partitarum ingratitudo excludit fratrem etiam à successio ne intestati. vt in. l. 12. infra eod. vbi vide & quæ dixi in. l. 10. infra eod.

1 a ¶ *Vna cosa.* Adde. d. §. siue igitur. & §. si tales. in authenti. vt cum de appella. cognos. & facit ad istud dictum singulare Innocent. in capitu. in præsentia. de renunti. quod sententia lata expressa duplici causa, si vna sit vera, licet alia sit falsa, tenet sententia ex causa vera. & adde Bal. in. l. 2. §. ignominiæ. ff. de his qui notant. infa. & inducit Bart. dict. §. siue igitur. quod si in libello plura simul narrantur, vel mandantur: quorum alterum per se sufficit non esse necesse omnia probari: sed alterum tantum. & remittit ad nota. in cap. licet causam. de probatio. & in ca. 2. de rescript. vbi vide Abb. & latè per Felin. col. 16. & 17. cũ se quenti. An autem videatur quis se astringere ad probandum eo modo, quo in libello narrat? vide Bar. in. l. habebat. in princi. ff. de institto. & in dubio nemo videtur se adstringere, nisi quatenus agere desiderat. vt tradit Bald. in. l. edita. in. 2. lectu. col. 2. C. de eden. & nota etiam quòd licet quis se adstringat ad probandum, non per hoc fundat intentionem aduersarij agentis. Bald. in. l. 1. C. si aduers. credito. & vide quod not. Iason post Salice. in. l. cum virum. C. de fideicom. Item not. quòd licet pars se astrinxerit ad probandum per testes, & instrumẽ. poterit congruo tempore facere positiones. Bald. in. l. secunda. §. quòd obseruari. C. de iura. columniæ. vide notab. in ista materia per Bal. in l. prima. pe. co. C. de condi. indeb. vbi ad intellectum. d. c. licet causam in verbo, se abstringit. & ibi dat regulam, quòd ad qualitatem probãdam, nunquã videt quis adstringere, nisi qũ qualitas mutat speciem actionis, vel exceptionis vel facit aliquẽ admitti ad id, ad quod alias non admitteretur. & dat etiam aliam regulam, quod quando plura requiruntur loco vnius causæ finalis: tunc omnia sunt probanda connexim. Secus si resultrent plures causæ finales. vide ibi per eum. & in causa criminali adstringere se ad ea, quæ non sunt de natura punitionis, nihil operatur. gl. in. d. c. licet causam. & Bal. in dicta. l. penu. vide etiam in ista materia quod not. Bald. in. l. secunda. colum. prima. C. cõ proba. & in. l. secunda. col. sexta. C. de seruitu. & in. l. fusttra. & in. l. cũ te minorem. C. eod. titu. & in. l. testium. colum. 3. C. de testib. & in. l. si non. C. de contra. empt. & Barto. in. l. qui vxori. §. quid tamen. ff. de adulte. & quod dicit Bald. in. l. 14. & 15. colum. C. qui accusa. non pos. & in. l. fina. C. de fal. & in. l. fin. colum. 11. C. de edict. diui Adria. toll. & in. l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. & Ioan. de Plat. in. l. secũda. C. de delato. libro decimo. nota hæc, quia collegi longe studio & poterunt prodesse, cum casus se obtulerit.

3 b ¶ *Otra razon qualquier.* Nota valde istam legem, nam per eam videtur reprobari illa communis opinio, de qua dixi in. l. quarta. in gl. prima. supra huius titulo. scilicet quod ex alijs causis æquè grauibus vel gratuioribus: quàm in istis legibus expressis, filius possit exhæredari: nam hic apertè confunditur illa communis opinio, cum dicit, otra razon qualquier. & satis bene etiam quod dicitur in dict. §. aliud quoq; capitulum. in princi. in authen. vt cum de appella. cognos. per quem tex. hocidem voluit Alexand. in dicta authen. non licet collũ, secũda. num. quarto. Sed ista. l. partitarum. probat hoc clarè cũ dicit, qualquier, de cuius dictionis natura est, quòd intelligat vniuersaliter, nihil excipiendo, vt in. c. solite. de maiori. & obedientia. dit Iate Iason. l. quodeũq; ff. de verborũ obligationib⁹ non enim sequitur ita generaliter intelligẽdo aliqua in humanitas imo fauor & exclusio exhæredationis quæ est odiosa: vt not. glos. per tex. ibi. in. l. secũda. ff. de liberis & posthumis, neq; sequeretur aliquid absonum: neque oporteret per aliam legem aliquam restrictionem facere: imo expressè excluduntur omnes aliæ ingratitudines per. ll. expressæ. vt in dicto. §. aliud quoque capitulum. & sic cessant limitationes, quæ dantur ad id, quod habetur in dicto capit. solite. hanc etiam opinionem vltra Alexand. vbi supra, tenuit Hostien. in summa. de testa. §. qualiter infirmetur. in sexta col. ibi sed & si alia causa. quem Felin. dicit ad hoc à nemine allegatum in ca. pastoralis. col. prima. de rescript. & facit quod not. Salice. in. l. fratres. in tertia oppo. C. de inofficio. testamen. quid autem de filia vel filio, quæ nupsit contra voluntatem patris, an possit exhæredari? vide. l. antepe. & pen. titul. primo. 4. partita. & quæ ibi dixi. quid autem si exhæredatio fietet in fauorem filij, vel ipso filio volente? vide per Alexand. quod tunc etiam extra istos casus teneat in authen. non licet. col. 1. & 2. C. de liber. præteri.

¶ *Lex. I X.*

❧ Exhæredatus ante substitutionem vel post omnes gradus substitutionis videtur ob omnibus gradibus exhæredatus. h. d.

c ¶ *Por semejança.* Adde. l. iuris consultus. §. gradus. ff. de gradib. affinita. 1

d ¶ *Ante del primero grado.* Azo. C. de liber. præte. in summa. dicit. Itẽ 2 fieri debet exhæredatio ab omnibus hæredibus, non ab vnius personatantum. ff. de liber. & posthum. l. 3. §. filius. Item fieri potest ab omnibus gradibus hæredum. quod est si fiat exhæredatio ante gradus omnes, vel post gradus omnes, vel intra gradus, & est tunc inter gradus quando persona precedens exhæredationem, est in alio gradu quã persona quæ sequitur exhæredationem. d. §. filius. & §. ante. & §. in eodem. & C. eod. l. 1. & vide de hoc per glo. & Docto. in. d. l. 1.

e ¶ *O despues.* Adde. d. §. filius. & d. l. 1. C. de liber. præte. 3

f ¶ *Entiende se.* Ita quòd dicebat glos. in dict. l. prima. quòd nec proba- 4 tio in contrarium admitteretur, cum exhæredatio facta fuit post omnes gradus. Sed communiter Docto. ibi tenent contrarium. & in. d. §. filius. Si verò exhæredatio fiat à persona vnius ex hæredibus, non valet, vt dixi in glo. prima. cum enim exhæredatio sit ab hæreditate exclusio, vt in. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligatio. non valet si à persona tantum fiat. argu. l. cum quidam. ff. de liberis & posth. & quia si respectu illius à quo fit, valeret: & respectu alterius non valeret: esset dicere quod quis decederet pro parte testatus. & pro parte intestatus. contra regul. l. ius nostrum. ff. de regul. iuris. Si tamen vnus tantum esset institutus, tunc valeret exhæredatio, licet ab illius persona etiam proprio nomine non innata fieret, arguendo à contrario ex dispositione dicti. §. filius. & l. non putauit. §. si ab vno ex hæredibus. ff. de contr. empt. & Barto. in. l. qui vxori. §. quid tamen. ff. de adulte. & quod dicit Bald. in. l. 14. & 15. colum. C. qui accusa. non pos. & in. l. fina. C. de fal. & in. l. fin. colum. 11. C. de edict. diui Adria. toll. & in. l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. & Ioan. de Plat. in. l. secũda. C. de delato. libro decimo. nota hæc, quia collegi longe studio & poterunt prodesse, cum casus se obtulerit.

❧ Exhæredatus ante substitutionem vel post omnes gradus substitutionis videtur ob omnibus gradibus exhæredatus. h. d.

c ¶ *Por semejança.* Adde. l. iuris consultus. §. gradus. ff. de gradib. affinita. 1

d ¶ *Ante del primero grado.* Azo. C. de liber. præte. in summa. dicit. Itẽ 2 fieri debet exhæredatio ab omnibus hæredibus, non ab vnius personatantum. ff. de liber. & posthum. l. 3. §. filius. Item fieri potest ab omnibus gradibus hæredum. quod est si fiat exhæredatio ante gradus omnes, vel post gradus omnes, vel intra gradus, & est tunc inter gradus quando persona precedens exhæredationem, est in alio gradu quã persona quæ sequitur exhæredationem. d. §. filius. & §. ante. & §. in eodem. & C. eod. l. 1. & vide de hoc per glo. & Docto. in. d. l. 1.

e ¶ *O despues.* Adde. d. §. filius. & d. l. 1. C. de liber. præte. 3

f ¶ *Entiende se.* Ita quòd dicebat glos. in dict. l. prima. quòd nec proba- 4 tio in contrarium admitteretur, cum exhæredatio facta fuit post omnes gradus. Sed communiter Docto. ibi tenent contrarium. & in. d. §. filius. Si verò exhæredatio fiat à persona vnius ex hæredibus, non valet, vt dixi in glo. prima. cum enim exhæredatio sit ab hæreditate exclusio, vt in. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligatio. non valet si à persona tantum fiat. argu. l. cum quidam. ff. de liberis & posth. & quia si respectu illius à quo fit, valeret: & respectu alterius non valeret: esset dicere quod quis decederet pro parte testatus. & pro parte intestatus. contra regul. l. ius nostrum. ff. de regul. iuris. Si tamen vnus tantum esset institutus, tunc valeret exhæredatio, licet ab illius persona etiam proprio nomine non innata fieret, arguendo à contrario ex dispositione dicti. §. filius. & l. non putauit. §. si ab vno ex hæredibus. ff. de contr. empt. & Barto. in. l. qui vxori. §. quid tamen. ff. de adulte. & quod dicit Bald. in. l. 14. & 15. colum. C. qui accusa. non pos. & in. l. fina. C. de fal. & in. l. fin. colum. 11. C. de edict. diui Adria. toll. & in. l. minoribus. C. de his quibus vt indignis. & Ioan. de Plat. in. l. secũda. C. de delato. libro decimo. nota hæc, quia collegi longe studio & poterunt prodesse, cum casus se obtulerit.

Nõ inueni eam in nou. rec. nec credo fuisse ibi positam. 8

9

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum posita refertur ad præcedentia & sequentia. vt in.d. §.filius &.c. 2.requiris.de appella. & procedit prædicta etiã in pœnalibus dispositionib⁹, quando ipsamet clausula cõtinet dispositionẽ pœnalẽ, adeo q̃ nõ potest dispositio censeri repetita sine pœna, sed quando pœna esset distincta a dispositione, tunc nõ refertur ad capitu. asse quẽtia. gl. magna. i Cle. 2.ad ti. iuncta glos. fi. de vita & honest. clerico. est tamen glo. cõtraria in c. de multa. de præbẽ. quam dicit veriorem ibi Abb. colũ. fin. vbi not. q̃ si in fine alicuius statuti pœnalis fit alia aditio, q̃ pœna apposita in principio videtur repetita in illa aditione, ex quo enim adijcitur, videtur q̃ sit pars illius statuti, quod intelligit cũ ponitur in statuto verbum adijciẽres vel simile. vide late in materia per Alex. in.d.l. talis scriptura. & per Felin. in.c. causam quę. de rescript. vbi etiã Abb. col. 2. vide etiã per Abb. in.c. ecclesia vestra. 6. not. vbi bonus tex. de electio. & q̃ dicit glo. in.c. cõsiluismus. 3. q. 5. & vide q̃d dicit Bal. notabiliter in l. 1. C. de legiti. hæred. & in. 5. pe. si de feu. fuer. contro. inter domi. & agnatum. & per Bar. in. l. si ferius. §. erit q; differẽtia. ff. vi bonorũ rapto. & in. l. mariti. 6. hoc quin quẽnio. ff. de adulte. & in. l. si legatum. ff. de annuis legat. & in. l. fin. §. pe. ff. de libera. lega. Adde etiam de pœna in fine appolita Ioa. de plat. in. l. pe. C. de aquæ ductu. lib. 11. Et q̃ etiã de clausula in fine appolita dicit Bar. in aucten. vt liceat matri & auiæ. §. fi. colla. 8. & notabiliter per eundẽ Bar. & Paul. in. l. fin. vbi bonus tex. ff. de reb. dub. & Bal. in. l. 1. ff. de cõlitu. princip. & quod dicit Bal. in. l. quisquis. C. si cert. pet. & adde quod habetur in. c. inquisitioni. de appel. Et nota quod quando cõmode non possunt referri verba clausulæ sequẽtis ad præcedentes nec in fit ista relatio, seu repetitio. l. 1. 6. hoc edicto. ff. de postul. glo. & docto, in. l. si idẽ cum eodẽ. ff. de iurisd. om. iudi. Item quãdo præcedentes clausulæ habent suã propriã & specialẽ determinationẽ generalis clausula sequẽs, non refertur ad illas. l. doli clausula. ff. de verbo. ob. l. talis scriptura. & ibi Bart. ff. de lega. 1. c. cum dilecti. de dona. vbi Card. & Imola Bal. in. 1. 1. C. de leg. hære. & quãdo verba quæ sunt in vltima clausula, nõ sunt per se principaliter posita, sed ad aliam dispositionẽ qualificandã, vt quia conditionalis modus inseritur legato vltimo loco appolito, tunc ad vltimo locopositũ, tantũ refertur. l. filium. ff. quãdo dies lega. cedit. Bar. in. l. fi. ff. de reb' dubi. Item q; referuntur quando ex tali relatione an nullare præcedẽs dispositio. Paul. de cast. in. d. l. fi. & in. l. 1. C. de libe. præte. Item si clausula apponitur in medio alicuius capi. tunc ad solũ illud cap. refertur dict. l. 3. §. filius. glo. Bar. & docto. comuniter in. d. l. 1. C. de libe. præte. Abb. in. d. c. 2. requiris. & eleganter consi. 75. incipitillud de iure quæritur. In his locis reperies in illa materia multa notanda, quæ sparsim dispersa hic collegi: quæ cum casus occurrerit, dabunt tibi honorem.

¶ Ley. X.

Como el testamento en que el padre non deshereda a su fijo, nin fabla del, non vale.

PRæteritio, en latin, tanto quiere dezir en romance como passamiento, que es fecho calladamente, non faziendo el testador mencion enel testamento, de los que auian de heredar lo suyo por derecho. E esto seria como si el padre estableciesse algũd estraño[a], o otro su pariente por su heredero, non faziendo enmiente de su fijo, heredandolo, nin desheredãdolo[b]. Pero el testamento, que fuesse fecho en esta manera, non valdria[c], e por ende ha menester q̃ quando el padre quisiesse que vala su testamẽto, e ouier sabor de desheredar su fijo enel, q̃ muestre razon cierta porque lo faze nombrandola: diziẽdo señalada mente, a que por aquella razon lo desereda. Ca de otra guisa non valdria el testamento. Pero dezimos, q̃ maguerdiga el padre en su testamento razon cierta, porque desereda su fijo, o su nieto, q̃ non deue ser creydo, a menos de la prouar el mesmo: o aquellos que establescio por sus herederos. E si por ventura el padre non dixesse en su testamento razõ cierta, porque desereda ua a los q̃ desciendẽ del: o porque nõ fazia enmiente dellos d en su testamento, non la podria despues mostrar el heredero: nin deue ser oydo sobre esta razon, maguer diga que el prouara contra el fijo, q̃ erro en tal manera contra el padre, porq̃ deuia ser desheredado, ante dezimos, que el fijo deue auer la heredad de su padre. E el otro estraño que fue escrito en el testamento, non deue auer ninguna cosa.

Cho razones son ciertas, porque los fijos pueden por qualquier dellas desheredar sus padres, e sus madres: o los parientes de quien desciendẽ, de aquellos bienes que fueró suyos pro priamẽte. E pues que en las leyes ante dẽ sta, mostramos las razones, porque los padres pueden desheredar los fijos: porẽde cõuiene que mostremos, quales son estas ocho razones. E dezimos, q̃ la primera razõ es: si el padre se trabaja de la muerte de su fijo, acusandole que auia fecho tal yerro, porque deue morir o perder algun miembro, fueras ende si la acusacion fuesse fecha sobre cosa que tocasse a la persona del Rey. E la segũda razon es, si el padre estableciesse algũd estraño, o otro su pariente por su heredero, non faziendo enmiente de su fijo, heredandolo, nin desheredãdolo. Pero el testamento, que fuesse fecho en esta manera, non valdria, e por ende ha menester q̃ quando el padre quisiesse que vala su testamẽto, e ouier sabor de desheredar su fijo enel, q̃ muestre razon cierta porque lo faze nombrandola: diziẽdo señalada

&istud videtur verius, tam in filijs quàm in fratribus.

c ¶ *Non valdria.* Intellige siue filius præteritus sit in potestate. vt in. l. in ster cætera. ff. de liber. & posth. & l. 1. ff. de iniust. rupt. siue sit emancipatus, hodie per iura auctenticorum, & per ista. l. in distincte loquentem. & tenet Bartol. in. d. l. 1. & in. l. gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posth. Limita tamen ista. l. per tex. singulariẽ. secundũ Bart. ibi in. l. si duobus. §. si prius. ff. de bo. pos. contra tabu. & per illã text. inferebat quidã solẽnis aduocatus & satis doctus, quod si pater habens facultatem faciendi maiorĩã in primũ filiũ vel secundũ. & eorũ descendentes q̃ si fecit per viã testamẽti maiorĩã in primũ filiũ, & eius descendentes. Et deinde mortuo isto filio, relicto nepote eius filio, pater fecit secundum testamentum, in quo præterijt quendam alium filium monachum noui: iũ forte in ordine sancti Francisci: & fecit illã maiorĩã in secundum filium, q̃ tenebit maiorĩa secundo loco facta, & non prima per illum text. quod procederet, si teneremus opinio Paul. de Cast. consil. 37. incipit dubium facit. volu. 1. q. 5. si quis tutẽ. l. hac consultissima. C. de testa. procedat, & si in primo testamento esset instituti venientes ab intestato. cuius contrariũ tenet Alex. in. d. 5. si quis autem. in fi. vt dixi in. l. 22. titu. 1. supra eadẽ parti. Forte tamen contenderetur maioria secundi testamẽti, quando non esset facta per viã institutionis, per authenticam ex causa. C. de libe. præte. secus si per viam institutionis. cogita. Et quid si pater tendens ad mortẽ fecit maioriam in filiũ ipsum q; grauauit, vt daret mille filio spurio: contigit, q̃ testamentum, in quo facta est maioriam rumpitur ex causa præteritiõis vel alicgatur alias, q̃ ille spurius non potest habere: quia haberet plusquã filij legitimi: & sic est obtentum cuius lucro cedent ista mille, an maioriæ vel ad lucrum aliorum filiorum? & videtur q̃ lucro filiorum per tex. in. l. hi quibus. secundũ secundã lecturã. glo. & Bart. in. l. 3. §. item si quis. ff. de lega. præst. Quid autẽ si filius præteritus taceat per annũ an excludatur à iure dicendi nullũ? glo. in. l. fi impubes. §. fi. ff. de car bonia. edict. vult q̃ excludatur: & cum illa glo. tranlit Barto. in. l. filio præterito. col. pe. verfic. si vero tanto tẽpore nõ taceat. & hoc etiam tenet idẽ Bar. in. l. vxoris. C. de posth. hære. inst. & l. nõnunquã Bal. vero in. l. 1. C. de legit. hæred. argumento illius. l. dicit Bar. pessim. è loctum in hoc in. d. l. filio præterito. & ponderat, q̃ glos. in. d. 5. fi. l. si impubes. dixit interitu, ex quo pater fuisse de mente glos. quòd adhuc dici possit testamentum nullum, interim tamen donec dicatur nullum, & post quam per cursum anni præteritus est exclusus a cõtra tabulas, bene valet testamentum æquitate prætoris: ita quod interim institutus etiam mouet actiones, & lucratur fructus hæreditatis: & istum dicit esse casum singularem in. d. §. fina. incipienti quæsitum. & idem tenet Bal. in. l. 2. col. 1. C. de bonorum poss. cont. tabu. vbi Alex. col. 9. verfic. iuxta prædicta est videndum, tenuit idem post Bald. Angel. Paul. de Cast. & Ludouic. & Francis. de Ramp. & Imol. in. d. l. filio præterito. & alios per eum relatos. vbi late de intellectu. d. §. quæsitum. & cum per præteritionẽ filij, testamentũ sit nullũ: nõ potest hæreditas adiri. vide in. l. ventre. ff. de acquir. hered. & in. l. illud. §. fi. ff. d cont. tabu. & quę not. gl. 8. ibi docto. in. l. 2. C. de bonor. possess. contr. tabu. in glo. fi. Et quid si filia præterita nolit dicere testamentum nullum: an possit petere dotem ab extraneo hærede in stituto? vide Bald. q̃ sic in. l. fi. C. de dot. promissio. an autem præteritus possit approbare testamentum in præiudicium fratrum, quibus est apertavia? vide per Bal. in dicta. l. 2. C. de bonor. possess. contra tabu. colu. 1. vbi tenet, quòd non per. l. si post mortem. 9. fina. ff. de bonorum possess. contra tabu. in quo sunt opiniones. vide per Alexan. in. d. l. 2. colu. 2. versicu. subsequenter quæritur.

a ¶ *Señaladamente.*

4 a ¶ *Señaladamente.* Adde. d. auten. non licet. & in corpore, vnde sumitur: & intellige, & limita quando filius venit per medium hæredis: secus enim si beneficio. l. vocetur ad aliquid: nam tunc repellitur ingratus. & si nulla fieret expressio causæ vt in. l. fin. & ibi Bald. ... lectu. C. de secund. nupt.

5 b ¶ *Ca de otra guisa non valdria.* Approbatur hic opinio Ioann. de q̃ in auten. ex causa. C. de liber. præteri. & est opinio cõmunis, de qua per Barto. & alios in. l. 1. ff. de testam. & per Bal. & Saly. in dicta autẽ. ex causa, & reprobatur opinio Fulgosi. ibi & Ioan. de Imol. in. d. l. 1. qui dicebant, quòd etiam hodie, quando filius est ex hæredatus sine expressione causæ legitimæ, nihilominus valet testamentum: & opus sit illud per querelam rescindere.

6 c ¶ *De la prouar.* Vide quę dixi in. l. 8. supra. eo. & est liquide probãda ingratitudo, vt in dict. l. fi. C. de secun. nupt. vbi Bal. q̃ non possit in detestum probationis deferri iuramentum, ex quo lex exigit liquidam probationem: & ratio huius. l. est ideo, quia filij habent legitimam à lege: & ideo est probanda: & non statur solo dicto testatoris, alias vero starctur etiam sine alia probatione, vt in. l. diui. & ibi Bart. ff. de adimen. lega.

7 d ¶ *O porque nõ fazia emiente dellos.* A contrario ergo si præteritio fieret causa legitima ingratitudinis inserta, teneret testamentum, & probata causa filius excluderetur. vide per gloss. in autent. de hæredib. & falcid. §. exhæredatos. & formam apponendi causam in præteritione ponit Bald. in auten. ex causa. col. 6. C. de liber. præte. vt si testator dicat, talem filium meum ideo non instituo, quia me vulnerauit: vel si dicat, ideo eum prætereo, vel non instituo, neq; exhæredo quia &c. si enim apponeret verba priuatiua, tunc esset exhæredatio, & nõ præteritio. & cum ista. l. partitarum indistincte loquatur, videtur quod etiam hoc procedat, & si filius in potestate sit præteritus: dummodo causa legitima præteritionis inferatur. glos. tamen in. d. §. exhæredatos. super verbo noluit tenet contrarium in filio in potestate: imo q̃ testamentum, ipso iure, non valeat, si prætereatur filius in potestate etiam causa expressa. quam gl. ad hoc dicit singularem Alex. in. d. auten. non licet. col. 4. vbi dicit, hanc esse communem opinionem: licèt asserat bene esse fatendum secundum Angel. ibi & Paul. de Cast. in auten. ex causa. C. de liber. præte. & in. l. 3. eo. tit. quod si causa expressa in præteritione probaretur, excluderetur filius à iure dicendi nullum: sicut excluditur a querela, quando probatur causa expressa in exhæredatione. vide late ibi per Alex.

8 e ¶ *Nõ la podria despues mostrar.* Not. bene ad id quòd dixi in. l. octaua supra eodem. in glos. 1. & adde in auten. vt cum de appella. cognosci. §. siue igitur. quid autem si nullo condito testamento, pater decedat: an ingratitudo probata per succedentes ab intestato repellet filium integratum à successione intestatiã? ista. l. non aperit, quia loquitur quando fuit conditum testamentum, & in eo non fuit seruata forma in exhæredatione, vel prætcritione filij, quo casu vult quod licet res reducatur ad causam intestati, filius succedat patri, & non hæres scriptus. quando vero non fuit à patre factum testamentum, sed decessit ab intestato. l. ista nihil dicit. quo casu videtur dicendum, q̃ si ingratitudo possit probari per succedentes ab intestato, repelletur filius: sicut etiam repelleretur frater, in successione ab intestato fratris, ingratitudine probata. vt infra eo. 11, in fin. & isto casu saluari

potest dictum Angel. in. §. ingratitudinem. in auten. de nupt. de quo dixi supra eodem in. l. octaua. in contrarium tamen falcit. l. omnimodo. C. de inofficio. testamento. vbi habetur expresse, quod ingrati non repelluntur à successione, nisi testator eos exhæredauerit: nam si nullam eorum, quasi ingratorum, fecerit mentionem: non licebit eius hæredibus, ingratos eos nominare. sed potest responderi, q̃ illa. l. similiter loquitur, quãdo fuit conditum testamentum: & non loquitur, quando succeditur ab intestato, quia testator non fecit testamentum: licet adhuc possessinstare, si filius non repellitur à successione redacto testamento, in quo filius non fuit rite exhæredatus ad causam intestati. & sic in casu, quo pater ostendit signa ingratitudinis, vt in. l. defunctus. C. de suis & legiti. hære. à fortiori non debet excludi, quando nulla mentio facta fuit neque exhæredationis, neque ingratitudinis. Item quòd id quod. l. duodecima statuit in fratre, non videtur extendendum ad filios seu alios descendentes, seu ascendẽtes, quibus debetur legitima, & hæreditas est eis quasi debita. l. scripto. ff. vnde liberi. & inter quos est maior pietas, quam inter fratres, & istud videtur tenendum tanquam æquius & verius.

¶ Ley. XI.

Por quales razones puede el fijo desheredar al padre, de los bienes que ouiesse aparta damente, e por quales non.

Cho razones son ciertas, porque los fijos pueden por qualquier dellas desheredar sus padres, e sus madres: o los parientes de quien desciendẽ, de aquellos bienes que fueró suyos pro priamẽte. E pues que en las leyes ante dẽ sta, mostramos las razones, porque los padres pueden desheredar los fijos: porẽde cõuiene que mostremos, quales son estas ocho razones. E dezimos, q̃ la primera razõ es: si el padre se trabaja de la muerte de su fijo, acusandole que auia fecho tal yerro, porque deue morir o perder algun miembro, fueras ende si la acusacion fuesse fecha sobre cosa que tocasse a la persona del Rey. E la segũda razon es, si el padre estableciesse algũd estraño, o otro su pariente por su heredero, non faziendo enmiente de su fijo, heredandolo, nin desheredãdolo. Pero el testamento, que fuesse fecho en esta manera, non valdria, e por ende ha menester q̃ quando el padre quisiesse que vala su testamẽto, e ouier sabor de desheredar su fijo enel, q̃ muestre razon cierta porque lo faze nombrandola: diziẽdo señalada mente, a que por aquella razon lo desereda. Ca de otra guisa non valdria el testamento. Pero dezimos, q̃ maguerdiga el padre en su testamento razon cierta, porque desereda su fijo, o su nieto, q̃ non deue ser creydo, a menos de la prouar el mesmo: o aquellos que establescio por sus herederos. E si por ventura el padre non dixesse en su testamento razõ cierta, porque desereda ua a los q̃ desciendẽ del: o porque nõ fazia enmiente dellos d en su testamento, non la podria despues mostrar el heredero: nin deue ser oydo sobre esta razon, maguer diga que el prouara contra el fijo, q̃ erro en tal manera contra el padre, porq̃ deuia ser desheredado, ante dezimos, que el fijo deue auer la heredad de su padre. E el otro estraño que fue escrito en el testamento, non deue auer ninguna cosa.

Hæc lex ponit octo casus ingratitudinis, quibus filius potest parentem exhæredare: & habuit ortum ab auten. vt cùm de appel. cogno. §. & hoc quidem.

f ¶ *O perder miembro.* Hoc non dicitur in. §. siue igitur, in autenti. vt cum de appellatio. cognos. à quo ista. l. sumpta est. solum dicitur, si parentes liberos in priuatum vitæ tradiderint. vnde tu nota istam. l. in hoc. & ad id quod dixi in lege quarta supra eodem. An vero etiam sit iusta causa exhæredationis in filio contra parentem, si parens eum criminaliter de graui crimine accusauerit inferente exilium vel infamiam, licet non posit sequi mors, vel membri mutilatio: prout etiam habetur in filijs supra eodem. in dicta lege quarta. & in. §. causis. in autenti. vt cum de appellat. cognos. videtur quòd sic ex natura correlatiorum: nam pater & filius sunt correlatiua. quia non potest stare vnum sine alio, quæ est regula cognoscendi correlatiua. vt tradit Iason in. l. quarta. §. cato. columna. decima nona. ff. de verborum obligatio. vbi ponit exemplum de patre & filio: & domino & seruo: & etiam in pœnalibus, & in correctoriis fit extensio de vno correlatiuo ad aliud, vt late dicit Iason in. l. fina. C. de in dict. viduit. tollen. in contrarium tamen facit ista. l. & dic. §. siue igitur. quæ voluerunt diuersificare istum casum inter patrem & filium: & quia maior reuerentia debetur à filio patri: & grauius est filium accusare parentem, quam parentem filium. & quando in correlatiuis est diuersa ratio dispositum in vno non extenditur ad aliud. Bartolus in dicta lege fina. per. l. fin. C. de rescinden. vendit. vnde etiam dicebat Bald. in. l. quicunq; colum. quarta. C. de feru. fugit. quod si statuto cauetur, quod filij bannitorum expellantur de ciuitate, non expelluntur filiæ feminæ: quia non est eadem ratio præsumendo. Ex quo minor audacia est in mulieribus vt in. l. qui quis. C. ad. l. Iul. maiest. præsumitur etiam, patrem non ita praue filium accusaturum: cum nullus amor vincat paternum. l. una. C. de cura. furio. Isti qui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dem.ff.quod met.cauſ.facit optime,l.ſi filius.& quod ibi Bald.C.de patri.poteſta.

2 a ¶ *Setrabaja.* Adde quod habetur ſupra.eo.l.4.&in.d.§.ſiue igitur.

3 b ¶ *Amiga.* Adde.§.ſiue igitur.& ſupra.eo.l.4.

4 c ¶ *La quarta.* Adde.d.§.ſiue igitur.& ſupra.eo.l.4.

5 d ¶ *Deheredar.* Notaſtã cauſam & an poſſit hoc caſu filius accuſare patrem, qui tale delictum commiſit? vide quæ no. Salycet.in.l.iniquum. C. qui accuſ. nõ poſ. & quæ dicam in.l.2.titu.1.7. partit.

6 e ¶ *Desmemoriado.* Adde.d.§.ſiue igitur.l.& autẽ.liberi. C. de epiſcopa. audi. & ſupra eo.l.5.

7 f ¶ *En las leyes.* Supra eo.l.6. &in.d.§.ſiue igitur.& autenticam. ſi captiui. C. de epiſco.& cleri.

8 g ¶ *Herege.* adde d.§.ſiue igitur. &.3.eo.l.7.

9 h ¶ *Si enalamentes.* Adde dic.§. ſiue igitur. & in auten. nõ licet.C. de libe. præteri.

10 i ¶ *Non valdra el teſtamento.* Approbat opinionem communẽ de qua per Alexandã auten. ex cauſa.co.3.C.de liber.præte.contra Io.de Imola. qui aſſiad voluit in.l. filio præterito.ff.de iniuſt.rupt.

11 k ¶ *Mas las mandas e las otras coſas.* Adde.d.§.ſiue igitur ad fin.& in auten. ex cauſa.C.de liber.præte.vel ex hæredat.&.l.h.ti.8.infra eod.par.

¶ *Lex. XII.*

Poteſt frater fratẽ ſuum in teſtamento ſuo præterire ſeu exhæredare eum cauſa: vel etiam ſine cauſa: niſi malæ vitæ aut diffamatum inſtituat: vel ſeruum: tunc enim per querelã inofficioſi. rupto teſtamento ſuccedet frater niſi in fratris morte captauit, aut eum criminaliter de caſu mortis vel membri accuſauit, vel maiorem partem bonorũ eum perdere fecit aut poſſe ſuum ad hoc poſuit: nec in aliquo iſtorum caſuum viuus poteſt ſuccedere fratri ab inteſtato, ſi probetur.h.d.

12 l ¶ *Sin razon.* Adde.l.ſecũdã ſuprã.eo.&.l.fratres.&.l.fratris.C.d inoffi. teſta.&in auten.de hæredi.& falcid.in prin.&in.l.prima.ff.de inofficio.teſta.& inſt.eo.§.ſorore.

13 m ¶ *De mala vida o infamado.* Adde.d.l.fratres. ibi ſi ſcripti hæredes infamiæ vel turpitudinis, vel leuis notæ macula aſperguntur.&.l.1. tit. infra proximo.& dicuntur turpes perſonæ meretrices vt in.l. panthonius in prin ff.ſi quis à paren.fuer.manu. & omnes infames: ſiue ſit infamia facti, vel iuris.glo.& docto.in.d.§.ſoror.& in.d.l.fratres.Ioã. Faber etiam in dicto.§. ſoror. dicit comprehendi etiam excoriatores equorum, luſores, ebrij, brigoſi, diſſoluti, & malæ vitæ &in honeſtæ. vnde etiam mulier, quæ paſſa eſt ſecum commiſceri, licet ſine queſtu, ſed ſolum ardore libidinis, dicetur turpis ſecundum eundem Io. Fabr. item & vſurarij ſecundum Bald.& Saly.in.l.improbum.C. de his, qui notan.infa.item filius ex ſacerdote ſecũdum Iaſ. qui alios refert in.d. l. fratres.ad finem.& idem ſi frater inſtituerit ſuam concubinam, vel aliquem exbannitum, aut damnatum de vulnere, ſeu aliqua violentia, vel de alio maleficio infamiam irrogante, vt tradit Ang.in.d. l.fratres.i prin cip.& in.l.1.in fi.ff.d innoffi. teſta. & aduer te cum Ange. dicit condemnatum de vulnere: nam ſi non eſſet condemnatus ex eo quòd tantum vulnerauit, non cenſetur vilis perſona: quia hoc non probatur iure, vt dicit Philip. Corn. conſ.l.176. in cauſa querelæ.4. volumi. nu.8.

14 n ¶ *El hermano.* De vtroq; conſunctointellige, vel ſaltim conſanguineo ex eodem patre, non de vtero tantum, prout habetur in.d. l. fratres de q̃ iſta ſumpta eſt. item intellige de fratre nato ex legitimo matrimonio ſecundum Bald. & Saly cetum. & Iaſ.in.dic.l.fratres. & Angel. in.l.1.ff.eo.nõ ergo procedet in fratre naturali, licet legitimato per reſcriptum principis ſecundum Saly cetum, & Iaſo.in.d.l.fratres.per.l.communium.in prin.C.de natura. libe. Intellige etiam de fratre primi gradus, non de filijs fratrum. l. fratris. C. de inoffi.teſta.

15 o ¶ *El teſtamento.* Idem dic, ſi faciat frater donationem in officioſam turpi perſonæ, vide gloſſ.& ibi Bartol. in auten. de immen ſ. donatio. coll. ſeptima. in glo. ſuper verbo filiorum: & intellige ſiue frater ſit præteritus, ſiue exhæredatus ſecundum Salycet. & Paul. de Caſtr. & alios in dicta lege fratres. an autem rupto teſtamento per querelam à fratre præterito vel exhæredato, debeantur legata per autenti. ex cauſa. C. de liber. præteri. & vt habetur ſuprã eo.l.proxi.&.l.ſi.titul.8.infrã.ea. parti. Salycet. diſputat. in.d.l. fratres. q. quarta. & dicit de rigore iuris non deberi. ſed quod pars contraria eſt æquior: & q̃ ille articulus egeret deciſione principali. vide ibi late per Iaſo. dum tenet communem opinionem eſſe, quòd legata non debeantur. & ſic quod. d. auten. ex cauſa, non habeat locum in fratribus turpi perſonæ inſtituta. & bene facit ad hoc. d.l.ſi.tit.8.infra eo.

16 p ¶ *La heredad.* Approbatur hic opinio Guliel. relati à Paulo de Caſtro in dic.l.fratres. vt non ſolum reuocetur teſtamentum per querelam, quo ad legitimam fratri debitam: ſed etiam, quo ad omnia bona. & idem tenet Bartol. ſeuille, cuius eſt illa lectura. in authen. de hæredib⁹ & falci. in princip. colla.3.per.l.Pantonius. ff. ſi quis à paren. ſiue. ama-

numiſ. in princi. & quid ſi aliquid fuit fratri relictum, an tunc agat tantum ad ſupplementum, ſicut etiam agit filius. per. l. omnimodo. C. de inofficio. teſta. &.l.5. tit. 8. ea. partita. gloſſ. quod tantum agit ad ſupplementum in dict. l. omnimodo. ſuper verbo perſonis. & iſta eſt magis communis opinio, vt atteſtatur Corneus conſil. 176. in cauſa querelæ.4. volumi. & tenet Bar. i. d. authẽ. de hæredib. & falci. in princ. col.3. licet contrarium tenuerint Guliel. & Salyce. in. d.l. fratres.

17 a ¶ *Tres razones.* Sumptum eſt ex authẽti. de nup.§. ingrati tudinẽ.coll.4. an autem vilitas vitæ & infamiæ, quę ante dictum.§.in gratitudinem. repellebat fratrem agentem querela vt in l.in arenã. C. de inofficio. teſta. hodie eũ ropeliet? Salyce. diſputat. in d.l. fratres. in tertia oppo. & concludit q̃ ſic, & quod talis cauſa non ſit correcta, cum ſit quædam cauſa in trinſeca. à lege inuenta, per correlationem ad turpitudinem inſtituti, vnde poteſt dici innata per regulas iuris naturalis, & ciuilis: quibus dicimus nihil doloſus doloſo, ſicet ergo repellantur ſecundum eum aliæ cauſæ ſimiles iſtis expreſsis, quæ ex rei natura non veniunt, ſed à facto extrinſeco, non repellitur dicta cauſa intrinſeca & velut innata.

18 b ¶ *En famado.* Approbat quod gloſſ. in tertio intellectu dicit in.d.§. ingratitudinem.

19 c ¶ *La primera.* Aliquantulum latius ponuntur hic iſtæ tres cauſæ, quã in dic.§.ingratitudinem. vbi tantum dicitur, qui mortem voluit fratri, aut criminalem inducere contra eum inſcriptionem, aut ſubſtantiæ eius properauit inferre iacturam, ideo tene menti iſtam.l.

20 d ¶ *Sin teſtamento.* Habes hic quod ingratitudo ex cauſis ſupra ſcriptis repellit fratrem etiam à ſucceſsione ab inteſtato: & ſic approbat iſta l. primum intellectum gloſſ. in dic.§.ingratitudinem. quem etiam ibi tenuit Angel. Barto. tamen & Bal. & alij poſt Guliel. in.l. fratres. C. de inoffi. teſta. reprobant communiter dictum intellectum: & tenent quod ingratitudo non repellat fratrem à ſucceſsione ab inteſtato. & etiam Ange. in.l.1. in fi. ff. de inofficio. teſta. vt etiam dixi in.l.8. ſupra. eo. in gl. prima. Ideo tu tene menti iſtam. l. partitarum approbantem dict. gl. cuius opinionem etiam tenet Saly. in. d.l. fratres. q.8. de cuius mente etiam eſt, quod hoc procedat, ſi frater oſtendit ſigna ingratitudinis contra fratrem ingratum. per. l. ſi defunctus. C. de legiti. hære. & ſi ingratitudo dnranit, quæ eſſet magna reſtrictio ad iſtam. l. indiſtincte & generaliter loquentem, & forte ſufficeret q̃ ingratitudo tacitè vel expreſsè non ſit à fratre remiſſa: & quia. l. ſi defunctus, non loquitur in fratre, ſed in auia: vbi requiritur exhæredatio vel præteritio cum inſertione cauſæ, vt in authen. de hære. & fal. §. exhæredatos. & ſupra. eo. l. 4. &. 10. & vt hic vides iũcta. l. 10. ſupra. eo. ll. iſtę partitarum aperte voluerunt conſtituere differentiam inter exhæredationem vel præteritionem, quæ fit inter aſcendentes & deſcendentes abſque inſertione cauſæ: & inter eam, quæ inter fratres vt primo casu & ſi ingratitudo probetur, non excludantur deſcendentes vel aſcendentes à ſucceſsione ab inteſtato, quando non fuit facta exhæredatio vel præteritio cum inſertione cauſæ: frater vero repellatur propter ingratitudinem a ſucceſsione inteſtati, & ſi in præteritione nulla ſit inſerta cauſa. & adde, quæ dixi ſupra. eo. in. l. 10. in aliis vero cognatis, in gratitudo non repelleret a ſucceſsione inteſtati vt in. l. cognatis. ff. vnde cognati. & per Saly. in. l. d. fratres.

¶ *Lex. XIII.*

Ponuntur in hac. l. ſex caſus in quibus hæres inſtitutus perdit hæreditatem. primus ſi quis ope vel conſilio familiæ interficitur & ante additionem hæres ſciens querelam iudicialem non appoſuit. Si autem ab extraneo interficitur: poteſt hæres adire & intra quinquennium conqueri a ſuis aufertur ei hæreditas & applicatur regi.

¶ *La primera.* hic tractat materiam ſenatuſconſulti Syllaniani, in quo continetur, q̃ ne q̃s adire hæreditatẽ, neq; bonorum poſſeſſionem petere hæres debet, niſi vindicauerit necẽ defuncti, & q̃uiſlibet habuerit de familia, & ſuppliciũ exegerit, quibus vt ideſt pœnã capitalẽ poſtulauerit imponi cũ dominus potuerit ſuccurrere? neq; ſemper hæres perdit cum pendiũ ſuum familiæ facin⁹ debet occultare in.l.3.§. q̃ ad cauſam. cum ſequentibus. &.§. nõ tantũ. ff. ad Syllaniã, & in.l.ſi ex. C. de his quib. vt indig. & hoc. l. iſta præcepit, dedit tamen beneficium hæredibus, vt ſi ipſi interim deceſſiſſent, tranſmittant ius adeundi ad ſucceſſores ſuos. l. pe. C. de his quibus vt indig. & in. d. l. tertia. §. eleganter. &. §. fi. & tradit Azo. C. de his quib. vt indig. in ſumma.

Ad. tit. ff. ad ſenatuſcõſ. ſillã. & C. de his quib. vt indig. & j. ex. l. 15.

1

¶ *Muerto.* Quid ſi non appareat? vide. l. & ſi certus. §. ſi vnus. & ibi Angel. ff. ad Syllã.

2

¶ *Sabiendo.* Nam ſecus ſi ignoraueritvt in. l. ſi ideo. & in. l. cum fratrem. C. de his quib. vt in dign.

3

¶ *Entraſſe la heredad.* Approbat opinionem Hugo. relatam per gloſſ. in. l. in cognitione. ff. ad Syllã. & reprobat opinionem Ioann. & Azo. de qua etiam ibi per gloſſ. & opinionem Hugo. approbat gloſſa in. l. ſi ea. C. de his quibus vt indign. & in. l. tertia. §. quod ad cauſam. ff. ad Syllania. & pro iſta opinione eſt text. in. l. neceſſarios. §. non alias. ff. eodem.

4

¶ *Querella.* Innuit ſufficere accuſationem proponi abſq; eo, quod expectetur quod ſupplicium ſumatur ab occiſoribus vel ſeruis, qui dominum non iuuarunt. aduerte tamen, quod Saly. in. l. eum fratrẽ C. de his quib. vt indig. in. 1. oppo. quærit de hoc an quando defunctus necatur a familia, ſufficiat quæſtionem prius haberi de familia, & ea habita ſtatim hæreditas adiri poſsit, an vero neceſſe ſit ſupplicium expectari? in quo dicit quod text. videntur contrarij: nam in. l. 3. §. quòd ad cauſam. & in. l. neceſſarios. §. 1. ff. ad Syllã. videtur text. requirere quod ſupplicium expectetur. ſed in. d. l. 3. §. non tantum. & in l. ſi ea. C. de his quib. vt indig. videtur tex. exigere ſolum quæſtionem haberi, & refert quod quidam illos text. ſuppleant per primos. & ſic volunt q̃ ſupplicium ſemper debet expectari in necato palam, ſi vero clam, quod tunc ſufficiat quæſtionem haberi, ipſe vero Saly. quando necatur palam a familia, vult quod ante vendicatam mortem defuncti, hæres non poſsit adire: & ſic q̃ ſupplicium expectetur, ſi vero clam, dicit neceſſario prius haberi quæſtionem de familia, & quæſtione habita, ſi confeſsio aliqua ſufficiens habetur: tunc expectetur ſupplicium, alias ſi nihil ſufficiens ex tortura ab eis haberetur, tunc poſsit adire impunè, neq; aliter ſit de ſupplicio quærendum. & cum dictis Salycet. tranſitibi Alexan. & certe hæc diſtinctio eſt ſatis æqua ad concordiam dictarum. ll. & ſecundum eam videtur hæc. l. intelligenda, & limitãda & ſupplenda per alias leges. & nota hoc bene, quia iura & docto. videntur loqui diuerſimode, & etiam iſta. l. breuiter in hoc tranſit: & ſi caſus occurrerit, cum hac notula ſubleuabis laborem in intellectu dictarum. ll. & docto. & etiam huius. l.

5

Universidad de Deusto
Biblioteca

a ¶ *Estraños.* Non distinguit ista .l. siue clam siue palam occisus sit ab extraneo: & sic videtur, quòd vtroque casu ante vindicatam mortem defuncti hæres posit adire, cuius sententiæ fuit Azo. vt patet ex dictis eius. C. de his quibus vt indign. & refert glo. in .l. cum fratrem. C. de his quib. vt indign. se. opinio Azo. videtur esse contra casum in l. minoribus. ad fin. C. eod. vtin. d. l. cum fratrem, dicit Bart. Salyc. & Paul. de Castr. Et sic volunt, q̃ quando occiditur palam ab extraneo, hæres non potsit adire ante vindicatã mortem defuncti, & supplicium sumptum, & cum ista .l. non dicit siue palam siue clam occisus fuerit ab extraneo, limitari & intelligi debet iuxta id, q̃ habetur in dict. l. minoribus, & ita limitatur & intelligitur infra. ea. l. ibi la segunda razones.

queria heredar. Mas si al testador ouiesse muerto otros estraños,[a] que nõ fuessen desu compaña: bien podra su heredero entrar la herẽcia, e despues fazer querella de la muerte del fasta cinco años.[b] E si fasta este tiempo non lo fiziere, deuela perder,[c] e deuegela tomar el Rey, assi como a ome q̃ la non merece.[d] La segunda razon es, quando el heredero abre el testamento[e] de aq̃l q̃ lo establescio, ante que fiziesse la acusacion de los matadores del, seyendo sabidor de los que le auian muerto. Pero si non lo supiesse o fuesse aldeano necio: festõce non perderia la herencia por esta razon. La tercera es, si fuesse sabidor en verdad, q̃ el testador fuesse muerto por obra, o por cõsejo, o por culpa del heredero.[g] La quarta es, quando el heredero yoguiesse a con la muger[b] de aquel q̃ le establescio por heredero. La quinta es: si el heredero acusasse el testamento, o la escritura en que fuesse establescido, diziendo que era falso,[c] siguiẽdo esta acusaciõ fasta que diessen juyzio[d] sobre ella. Ca si fuesse fallado el testamento por verdadero perderia el porẽde la herencia. Esso mismo seria si el heredero fuesse personero, o abogado,[e] para seguir tal acusacion como esta contra el testamento, en que fuesse establescido. Fueras ẽde si lo fiziesse por pro, o por mandado del Rey[f], o si fuesse guardador[g] de algund huerfano, e razonasse cõtra el testamento por pro de la casonce non le empeseceria. La sesta[h] razon es: quando el testador rogasse al heredero en poridad[i] que diesse aquella heredad en que le estableseiesse a algun

b ¶ *Fasta cinco años.* Istud quinquennium non arctat hæredes eius, qui occisus fuit à familia sua: quia solum tali casu statuitur, q̃ hæredes non adeant ante quæstionem de familia habitam & mortem vltam, vt dixi supra in gl. super parte querela. & ita vult Paul. de Castr. in .l. 1. colu. 2. C. de his quib. vt indign. ibi cum dicit ante autem quã adeat, non videtur, quòd debeat sibi aliud tempus præfigi: cum senatusconsultum imponat sibi hanc necessitatem, antequam adeat, vnde sufficit sibi abstinere ab abitione, absque eo q̃ compellatur citius vindictam facere, & idem videtur dicendum quando occisus fuit palam ab extraneo: quia cum sibi iubeatur, ne adeat ante vltam mortem defuncti vt dixi supra in glossa proxi. idem erit tunc dicendum, sicut in occisо à familia. & idem tenet Salyce. in. d. l. 1. in. 4. oppo. ibi ante adi tam hæreditatem statuere non potest, quia totum tempus anterius est ei pro dilatione datum ad accusandum: neque punitur si nõ accusat, nisi adeat. & tene mentis istam .l. partitarum præfigentem hoc tempus quinquennij hæredi quando defunctus occisus fuit ab extraneo à die aditæ hæreditatis: nam de iure communi hoc nõ ita reperitur: imo vt dicit Azo. C. de his quib. vt indign. in summa, quod cum non sit determinatum tempus, iudex statuet suo arbitrio vel q̃ forte inerit tempus, quo quis potuit accusare vel esse tempus quinquennij, vt. ff. ad Syllani. l. in cognitione. & istud vltimum approbatur hic. gloss. etiam in. d. l. 1. voluit tempus esse arbitrarium. vide ibi per docto. tene ergo menti istam .l. partitarum. ita prolixum tempus statuentem. & forte ex causa posset à iudice arctari. l. si quis homicidij. C. de accusatio. & in .l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniur. & quia ex causa dilationis à iure statutæ moderantur iuxta nota. in capitul. primo. de dilatio. vbi Abb. column. secunda. & in capitul. cum sit Romana. de appellatio.

In nona rec. est. l. 11. tit. 8. libr. 5.

c ¶ *Deuela perder.* Adde. l. propter veneni. ff. ad Syllania. & .l. primam. & .l. cum fratrem. C. de his quib. vt indig. & .l. 1. titul. tertio libr. quinto ordinа. rega. vbi etiam ab hac pœna .l. illa excepit minores & fœminas, & requirit, quod occisor sit in prouincia, ita q̃ possit accusari. & adde. l. minoribus. C. de his quibus vt indign. & .l. tertiam. §. si quis ignorans. ff. ad Syllania. vbi idem habetur in rustico: licet contrarium & male tenuit Paulus de Castro. in dicta lege prima. secundum Alexand. ibi ad fin. & Iason. in .l. si ea. C. eod. & habetur in rustico infra eadem. l. ibi la segunda razon. Item limita, nisi sit præuentus ab alio in accusando. l. sororem. C. eodem. limitat etiam in filio instituto hærede: quia si eius pater occidit testatorem, filius institutus non debet accusare patrem, nec tenetur vlcisci necem defuncti contra proprium patrem, & si adeat, nece inulta, non redditur indignus secundum Alberic. post Pileum ab eo relatum in rubrica. C. de his quibus vt indig. allegat text. notabilem. in. l. si adulterium cum incestu. §. liberto. ff. de adulter. quod dicit singulare Iason. in dict. l. prima. column. secunda. dicens, quod ab alio, non didicit nisi ab Alber. ego etiam didici à Ioann. Andrea. in additic. ad Specula. in rubrica. de successio. ab intest. colum. prima. vbi refert. d. quæstionem Pilei. & addit Iason in dict. l. idem dicendum econtra, si filius occidisset, & pater fuisset in institutus per rationem dict. §. liberto. in fin. & limita etiam vt infrà eo. l. proxi. quid autem si ipse met hæres occidit, an teneatur se deferre? Bal. dicit q̃ non in .l. 1. C. in quibus causis in integ. restit. non est necessa. & ibi quod nullus nisi fiscus potest referre istam quæstionem hæredibus vindicantibus necem defuncti: hæres tamen qui occidit, licet non iudicetur indignus ex eo, quòd se non defert: erit tamen indignus ex eo, quod occidit secundum Bald. vbi supra. & habetur infra ista .l. ibi la tercera. vide etiã in ista materia. l. 15. & 16. infra eo. fiscus vero non tenetur vlcisci mortem defuncti secundum glo. singularem in .l. recusare. §. si fisco. in verbo vindicauerit. ff. ad Trebell. Aduerte tamen, q̃ And. de Ysern. in titul. quæ sint rega. in versic. & quæ indignis. vult contrarium: imo q̃ fiscus accuset occisores de homicidio, si non sit alius, qui accuset per text. in. l. 1. C. vbi caus. fiscal. ibi cum dicit neque bona à fisco peri posse priusquam de crimine constiterit apud eum, cui contra dictis pœnam irrogare licet: & tene mentis illũ text. & dicta Andre. de Ysern. quia opinio. dict. glossa communiter ibi tenetur per docto. non tamen allegant, neq; respondent ad text. in. d. l. 1. adde etiam quod & ista pœna priuationis procedit in his qui loco hæredum sunt vt in .l. ei qui. cum .l. sequenti. ff. de his quib. vt indig. vbi vide per Bar.

d ¶ *Que la non mereesce.* Habes hic quod regulariter applicari debet fisco id q̃d auferetur ab indigno. & adde d. Papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. test. & ibi per Paul. de Cast. & .l. qui cõtra. & ibi Bal. C. de incest. nupt. limita tamen, vt in .l. si. infra eo. & quæ ibi dixi.

e ¶ *Abre el testamento.* Nõ sufficeret sola apertura testamenti, nisi etiam hæreditatem adeat, vt ex hoc perdat hæreditatem: vt tenet Bartol. in l. in cognitione. ff. ad Syllania. & dixi supra eadem. l. in glo. super verbo entrasse la heredad. ideo supplendum hic est, & hæreditatem adierit: nisi forte velis dicere, quòd per istam .l. partitarum. concordetur opiniones Hugo. & Ioann. & Azo. de quibus dixi in dict. gloss. videlicet vt opinio Hugo. procedat, quando hæres ignorat occisores: vt non sufficiat apertura tabularum, opinio vero Ioann. & Azo. procedat, quando hæres sciuit, qui essent occisores: vt tunc sola apertura sufficiat, sed magis placet primum dictum, vt suppleatur ista. l. per d. §. non alias.

f ¶ *Aldeano necio.* Not. bene, quia non parcitur rustico: nisi quando est ignorans, seu quando est rusticus opere & conuersatione. l. athletæ. §. de rusticis. ff. de excusatio. tuto. l. fina. C. de testa. Bald. in .l. 2. columna quinta. C. de rescindenda venditio. rusticus nanque, qui sagax est, non excusatur prætextu rusticitatis secundum gloss. nota. in dict. §. de rusticis. & not. Bal. in .l. prima. C. de interdict. matri. inter pupil. & tut. in vtraque lectu. vbi gloss. præsumit contra rusticum facientem actum clam.

g ¶ *Del heredero.* Azo. in summa. C. de his. quib. vt indig. colu. 2. & dicit, multò magis auferetur hæreditas hæredi: si ipse met occiderit testatorem: nam auferetur ei, si eius negligentia, & culpa testator decesserit. ff. eodem. l. indignum. tu adde. l. cum ratio. in fin. de bon. damnatorum. & .l. Lucius Titius. in fin. ff. de iur. fisci. & ibi Bartol. & .l. sequens. in princi. & .§. fina. ff. ad Sylla. & ibi Bartol. & .l. 8. titu. 1. infra se ptima parti. & .l. penult. titul. nono. lib. 4. for. ll. & .l. his consequente. §. primo. ff. famil. herciscun. vbi colligitur, quod licet hæreditas posit ab occisore defuncti auferri, velut ab indigno nihilominus interim antequam fiscus auferat, ipse est hæres cum effectu, & exercet actiones hæreditarias. & not. Bald. in .l. hæreditas. colũ. 3. C. de his quibus vt indign. vbi etiam ait, quòd si non occidit, sed vulnerauit: succedet efficaciter. ex quo nõ repetit ex hæredatus, vt in aut. ut cũ de appe. cogno. §. causas. & in .l. si. C. de reuo. dona. vi. etiam ibi per eũ, quid si nõ occidit testatorẽ, sed eius vxorem, vel liberos, vel fratrem testatoris: & an portio fratris interficientis accrescat alteri fratri, vel an cõfiscetur? vi. ibi per eum. Aduerte etiam, quia si frater occidit fratrem: hæreditas occisi debet confiscari, non venire ad sequentes in gradu: vt etiam ex ista .l. partitarum colligitur, quia ipsum ius adeundi transit ad fiscum. vt in. d. l. his cõsequenter. §. 1. nam iura sanguinis non absorbetur propter crimen, sed succedit fiscus secũdũ Bal. in .l. eam quã. col. 3. ver. hæc faciunt ad qõnẽ. C. de fideicõ. & idem secundũ eũ si filius patrẽ interfecit, quia non succedit nepos, sed fiscus, in feudo tñ paterno, si frater occiderit fratrem suũ, feudum non confiscaretur, sed transiret ad alios agnatos: vt not. glo. in. c. 1. si vasal. feu. privetur cui defera. Bal. in. c. 1. §. similiter. nu. 4. quib. mod. feud. amitt. ex quo infertur ad maiorlatu, &

Non inueni eam in nona rec.

ste filius occisoris succederet in maioria. vide bonum text. in .l. post legatum. §. si pater. ff. de his quibus vt indign. & .l. 1. in seruitute. §. si quis bonorum possessionem. ff. de bon. liber. & in ea. l. in. §. si patroni filius. &, l. diui fratres. & ibi Bartol. ff. de iure patro. & .l. 1. §. si filium. ff. de bon. pos. contra tabu. & Bartol. in authẽ. vt cum de appel. cog. §. si quis de prædictis. cella. & glo. & Bart. in l. 1. ff. si qs ali. test. prohi. sed an si filius occisoris moriatur sine filijs succedet pater occisor? & tex. videtur q̃ non in. d. l. Lucius. ff. de iure fis. aduerte tamen quia illa. l. loquitur bonis quæ habentur à patre non in his quæ habentur ab antiquioribus titulo maioriæ sed ad ea quæ habentur à progenitoribus antiquis: & quod indignus paterna hæreditate perdat illa facit. l. si ex patronis. §. Iulianus. ff. de bon. liber. Item ex quo pater fuit exclusus propter delictum perpetuo debet esse excluſus quia causa exclusionis fuit perpetua. facit ad hoc quod notat Bald. in. §. quin etiam. epis. vel abbatem Soc. cons. 9. a. vol. col. 10. Petrus parisius cons. 72. vol. 4. nu. 101. cum tribus seq.

a ¶ *Yoguiesse.* Azo. in summa. C. de his quib. vt indig. col. secunda. dicit fore idem, & si grauissimam iniuriam ignoranti testatori fecerit, puta cum vxore sua concubuit: nam et iam tunc adimeretur ei legatum: & forte adimetur ei hæreditas, vt. ff. de adimen. lega. l. §. fin. sed argumentum contra est in eo. tit. l. ex parte. Bal. etiam in. l. fideicommissum. C. de fideicommiss. dicit, quòd si non offenderit testatorem viuum, sed eius memoriam, vt quia stuprauit viduam? & concludit post gloss. quòd perdit legatum, & multo fortius, si testatore viuente, cum ea adulteretur siue ergo hoc fiat testatore viuente, siue eo mortuo: videtur q̃ procedit, quod hic habetur. & ista. l. loquitur in distincte. vnde vtrunq; casum complectitur. Bart. etiam in. d. l. ex parte, concludit, quòd propter causas inimicitiæ tantum posit quis à successione repelli quando hæres in stitutus præbuit causas inimicitiæ, vt quia occidit filium testatotis, vel fecit sibi aliquid grauissimum, si tamen testator vel extraneus dedit causas inimicitiæ, & non ipse in stitutus, tunc habet locum, quod habetur in. d. l. ex parte. quia non reppellitur ab hæreditate. & ita soluit, quod Azo. reliquit in solutum, hoc etiam quod in ista. l. disponitur, tenuit glos. in. l. fororem. C. de his quib. vt indign. Aduerte tamen pro intellectu huius. l. quia videtur, quod intelligi debeat, quando hæres post mortem defuncti concubuit cum eius vxore: nam si viuente testatore hoc fieret, & eo ignorante: tunc reuocaretur in stitutio, & legatum expræsumpta voluntate testatoris: quòd si scisset reuocasset, vt no. glos. in. d. l. fideicommissum. C. de fideicommiss, & quia tunc legatario vel hæredi in stituto ad huc non erat aliquid quæsitum, neque testamentum confirmatum, non potest dici, quod auferatur ab eo, tanquam ab indigno, ita dicit notabiliter Barto. in. l. 1. ff. de his quib. vt indig. Bart. tamẽ loquitur ibi in legato: & aliud videtur dicendum in hæreditate, quæ non potest adimi voluntate nuda, sine solennitate: vt in. d. l. ex parte. & in. l. militis codicillis. §. veteranus. ff. de testa. mili. & tenet Pau. de Castr. in. l. fideicommissum. C. de fideicommiss. vbi vult, q̃ hæreditas tunc applicetur fisco, auferendo ab hærede, vt ab indigno: prout etiam voluit Bald. Alex. vero in. l. fororem. C. de his quib. vt indign. dicit hoc, q̃ applicetur tunc fisco, esse contra tex. in dict. l. ex parte. & contrà mentem gloss. & docto. in. d. l. hæreditas. C. de his quib. vt indign. dum reprobant solutionem, secundum gloss. ad. d. l. ex parte. & sic vult, quod tunc hæreditas non applicetur fisco, sed remaneat penes hæredem. vnde articulus iste redditur dubius, ex conflictu istarum opinionum videtur dicendum, quod ista. l. indistincte procedat, vt dixi. & est de mente Bar. in. d. l. ex parte, & de mente doctorum in. d. l. fideicommissum. vbi vt dixi Bald. tenet expresse, & fuit etiam de mente Azo. & quia. l. ista generaliter loquitur: & quia videtur absurdũ, vt hæreditas maneat apud hæredem ita indignum.

14 b ¶ *Con la muger.* Idem videtur si cum filia, vel nuru: vt in .l. 9. titul. 26. 4. parti. & quæ ibi dixi.

15 c ¶ *Que era falso.* Adde .l. qui cum maior. §. accusasse. ff. de bon. liber. & .l. alia causa. C. de his quib. vt indign. & vide per Azo. C. de his quib. vt indign. in summa. col. 4. versic. est secunda causa. vbi hoc intelligit in hærede maiore viginti quinque annorum: nam minori ætati eius qui accusauit parcitur post. l. legatum. §. ætati. ff. de his quib. vt indign. & arg. l. minoribus. C. eod. quid autem si non dicat falsum, sed intentet bonorum possessionẽ contra tabulas, an procederet quod hic habetur: vide per Alexan. in. d. kalia. & glo. & doct. in. l. si qui contra. ff. de vulg. & pupil. & not. quod in impugnante illud instrumentum extra testamentum, vel codicillos non procederet quod his disponitur l. qui Romæ. §. Seia. ff. de verbo. obliga. Paul. & Alexand. in dicta l. alia.

b ¶ *Tuyzio de sentencia.* Imponente finem liti intellige: nam si appellauit, & pendente appellatione, distitit: idem est, acsi in prima instantia distitisset. arg. l. qui cum maior. §. accusasse. ff. de bon. liber. glos. in. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. testa. ita etiam declarat Azo vbi supra: sufficit enim, vt euitet istam pœnam siue à principio siue pendente appellatione desistat, & ita est intelligenda & limitanda. l. ista partitarum ad terminos iuris communis, vnde sumpta est. Quid autem si desistat post conclusionem in causa? Cynus in dict. l. alia. voluit. idem esse, acsi lata esset sententia: quia causa censetur consumpta post conclusionem in causa per. l. quanuis indubitati. C. de adulter. vnde caute la est secundum eum, quod expectet sententiam, & postea appellet: & deinde ante conclusionem in causa renuntiet, seu desistat: quia sic non patietur pœnam priuationis. perdic. §. accusasse. & idem tenet ibi Bald. allegans gloss. notabilem. in lege prima. in princi. in gloss. secunda. ad fi. ff. de actio. empt. si tamen ille, qui desisteret ante sententiam post conclusionem in causa non agebat litem improbam & ita ex actis appareat excusaretur renuntians post conclusum in causa secundum Paul. de Cast. & Alex. in. d. l. alia per text. in. dic. §. meminisse. ibi lite improba, per seueraueriet per quem text. etiam dicitur, quid si sententia esset lata contra absentem contumacem.

17 c ¶ *Personero o abogado.* Adde. l. post legatum. §. sunt qui putant. ff. de his quib. vt indignis. & .l. fi. 1. rñ. ff. de inofficio. testa.

18 f ¶ *Del Rey.* Vide in dict. §. sunt qui putant. ver. aduocatum fisci. & nota istam. l. partitarum, cum dicit per pro o mandado del Rey. nam ex distinctiua vult, quod & si non necessitetur ex necessitate officij, excusetur procurator vel aduocatus fici assumens hoc officium solũ pro vtilitate fisci. ex cusabitur ergo quicũq; procurator vel aduocatus, & si non sit ille, qui ad ista est deputatus à rege. & sic extenditur dispositio. d. ver. aduocatum fisci.

19 g ¶ *Guardador.* Adde. §. si tutor. inst. de inoffici. testamen. & .l. cum quæ dam mulier. ff. de administra. tuto. vbi vide Bal. idem volẽtem in quo libet legitimo administratore.

20 h ¶ *La sexta.* Adde quę tradit Azo. C. de his quib. vt in dig. in summa. co. 4. versi. est alia causa tertia.

21 i ¶ *En poridad.* Secus si palam, vt in .l. non intelligitur. in princip. ff. de iure fisci. vbi vide bonum textum quando dicatur fieri clam, vel palam. & not. quod licet fiat promissio de restituendo incapaci in publico instrumento: si tamen roganturteses & tabellio, vt teneant in secreto: dicitur fieri clam secundum Barto. in .l. nõ intelligitur. §. tacite. ff. de iure fisci. & in .l. infraudem. ff. de his quib. vt indign. vbi ponit hæc verba. Idem dicerem, si fieret instrumentum publicum adhibitis testibus, & notario: in quorum fidem posuit, quod hoc secretum tenerent: tunc enim satis est tacitum fideicommissum, id enim dicitur fieri clam quod taliter fit, quod non potest deuenire in notitiam aduersarij secundum Barto. in. d. §. tacite. & adde Decium consil. 399. column. fina. & in dubio quando non certificauit personam, cui restitueretur, est aliqualis præsumptio, quod reliquerit incapaci: non tamen tanta quod sufficiat, nisi aliter probetur. secundum gloss. in l. Lucius. §. in testamento. ff. de lega. primo. & ibi Barto. & idem Bar. in. l. quem hæredi. in fin. ff. de reb. dub. & licet non sufficiat hoc ad probandum tacitam fidem fuisse accommodatam: si tamen testator rogat hæredem, vt restituat, cui vellet: non poterit hoc casu spurium eligere: quia tunc viderur capere a testatore. l. vnum ex familia. in princip. ff. de lega. secundo. & tenet Bartol. in lege si quis. columna secunda. ff. de his quibus vt indign. vide etiam in ista materia per Salycet. in. l. etiam, verfic. Item quæro. C. de fideicommiss. qualiter hoc probetur: & quid si testator habens filium spurium in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stituyr uxorem, & roget, vt post mortem restituat quibus velit: quæ postea institutit spurium filium testatoris an præsumatur, quod per eam fuit tacita fides ad hoc accommodata? Bartol. dixit quod non indict. §. in testamento qui etiam ita consuluit per multas rationes in consilio quod incipit Cæchus despoleto. adde quę not. idem Barto. in l. si is qui ff. de vulga. & pup. & tradit Alexan. consilio. 51. incipit visothemate ad fi. in secundo volu. & quæ not. Bal. in l. eam quam. col. 10. versi. subiungitur talis. q. C. de fideicom.

su fisco[a], o a otro, que lo non podia heredar[b], porq̃ le era defendido por la ley. Ca si el heredero cõplisse tal ruego, [c]o mãdamiento del testador, e la entregasse al otro, perderia[d] porende el derecho q̃ auia en la heredad. E por qualquier defalta seys razones sobredichas pierde el heredero la herẽcia: e deue la auer el Rey e por estas mismas razones que el heredero deue perder la herencia, por essas mismas perderian las mãdas[e], aquellos a quien fuessen fechas.

22 a ¶ *Su fisco.* Spurio & incapaci vt sequitur & ad dc. l. nõ intelligitur. §. tacita. ff. de iur. fisci. & Bald. in. l. etiam. versi. modo quæro. C. ad. l. fal. Sed an si testator filio spurio reliquit palam applicetur fisco? vel remaneat apud hæredẽ scriptum, vel ad quos bona debeant deuenire? vide Bart. in. l. fi. col. 2. ver. quarto & reuoco in dubiũ. ff. de his quib. vt indig. vbi etiam tractat, an sit aliquis modus relinquendi filio spurio. vide ibi per eum.

23 b ¶ *Que lo non podia heredar.* Quid si poterat capere tempore testamẽti, sed non tempore mortis: vel contra? vi. l. non intelligitur. §. quãdo autem. ff. de iure fisci. & l. in fraudem. §. 1. ff. de his quib. vt indig.

24 c ¶ *Cumpliesse tal ruego.* Et inferius dicit. e la entregasse. innuit aperte ista. l. q̃ ex sola accommodatione tacitæ fidei de dando incapaci, si hæres ei non traderet hæreditatem: non auferetur hæreditas ab hærede, vt indigno, neq; perderet hæreditatem. & secundum hoc superflua ellet disputatio Barto. in. d. l. si. ff. de his quib. vt indig. quid de beat facere in conscientia ille, qui est tacite rogatus de dando incapaci: vbi concludit legaliter, vt ipse dicit loquendo salua ratione theologorum, q̃ debeat dare fisco secundũ cõscientiam, neq; potest dare spurio vel retinere: quia tenendo, dicitur malæ fidei possessor. l. eum qui. ff. eod. malefidei est omne, quod non est ex fide, peccatum est vt in c. fin. de præscript. ex quo Bar. vult aperte, q̃ ex sola tacita fide, etiam absq; traditione, hæres patiatur istam pœnã, quod tñ dictũ Bart. cũ dicit non posse retinere in cõscientia, & quod teneatur padere fisco, nõ caret scrupulo: cum verus hæres sit, & in pœnam. il. hanc hæreditatem fisco detulerunt: & pœna in foro conscientiæ nõ soluitur glo. vulg. & nõ tabi. in. c. fraternitas. 11. q. 2. & contra hoc dictum tenet Didacus à Couarruuias in suo epito. matrimoniali. 2. parte. c. 8. §. 1. ver. quinto. hinc colligat, q̃ secundum eum ipse spurius posset in foro conscientiæ talia bona retinere, si sibi ab hærede traduntur, etiam si præsente fides de restituendo. vide ibidem versi. 1. infertur. sed forte dictum Barto. verius est, ex quo ille hæres non habet voluntatem defuncti, neq; sibi relinqueret, nisi tidem tacitam præstitisset. vnde non potest dici, q̃ sit verus hæres. Item q̃ subdit dictus Didacus q̃ spurius potest retinere, salua conscientia, si sibi ab hærede tradatur, videtur contra ea quæ dixi supra ea. l. in glos. super parte en poridad. q. si ille spurius non ab hærede videatur capere: sed à testatore: & cum sit incapax etiam in foro conscientiæ tinebitur restituere, prout etiam ipse Didacus fatetur, quod spurius non potest cum bona conscientia retinere res sibi à patre donatas, vel relictas, vt tradit vbi supra ver. primum. & respondet ad glo. d. c. fraternitas. Tu cogita super his. & adde Lucam de penna in. l. 1. C. de his qui se defe. li. 10. co. 1. ad fi. vbi ponit quæstionem an ille qui commisit aliquod crimen propter quod debeat perdere bona sua si crimen sit occultum teneatur ipse se deferre in foro conscientiæ & hoc reuelare. & ibi refert distinguentem Bartol. an bona publicentur ipso iure vel per sententiam. tu vide in hoc de confisc atione ipso iure quod non liget in foro conscientiæ vt teneatur se prodere quæ tradit Didacus à Couarruias in dicto suo tracta. matrimoniali. parte. 2. capitul. 8. §. 8. & Iaco. septimacensis in suo tract. de hæresi. capitul. 9. numero. 27. cum sequentibus. & hoc etiam probari videtur ex l. non intelligitur. in prin. ff. de iure fisci. vbi totum pondus fit in accommodatione tacitæ fidei de restituendo incapaci. & idem probatur in. §. quando autem. probatur etiam in dict. l. eum qui. in prin. ff. de his quibus vt indig. vbi habetur, eum qui tacitum fideicõmissum in fraudem legis suscepit, eos quoque fructus, quos ante litem motam percepit, restituere cogendum respondi, quia bonæ fidei possessor fuisse non videtur: pondera verbum (quoque) nam expresse sentit de hærede, qui possidebat, & adhuc non restituerat conuento, item quia reputat eum malæ fidei possessorem. & sic teneatur ad fructus etiam ante litem motam, hoc etiam probat text. iuncta secunda expositione glos. ibi in. l. etiam. C. ad legem falcid. & ibi Saly cetus expresse nodicens not. quod non expectatur, vt fidei accommodator soluerit, sed sufficit, vt solum fidem accomodauerit, vt patet ex secunda ex positione, quam facit glos. super verbo admiristrasse, quod tene cordi. hæc sunt verba Salycet. probatur etiam hoc in. l. imperator. §. fi. ff. de fideicommissa. liberta. hoc etiam probatur. in. l. in tacitis. ff. de lega. 1. vbi loan. de Imol. notat tria requisita per illam. l. vt quis dicatur in fraudem fidem accommodare, scilicet quod factum sit clam, & q̃ hæres secreta cautione se obligauerit, & quod sit fides accommodata de restituendo non capaci, & q̃ nisi prædicta interueniant, non habet locum alia pœna. & sic quod soluat incapaci vel ne, non est in cõsideratione, ibi iq; refert Iacob. de Are. Rayner. & Bald. inferentes q̃ si non interueniat cautio aliqua, sed forte nuda pollicitatio, vel nulla penitus appareat cautio, quod tunc non habebit locum aliqua pœna & quod sic doctores prædicti videntur sentire q̃ licet hæres accomodasset tacite fidem: si tamen se non obligauit cautione priuata vel chirographo, non habebit locum pœna. & per consequens non applicabitur fisco, quod dicit esse singulare in materia si esset verum, ipse tamẽ tenet in hoc cõtrarium per. d. l. nõ intelligitur. §. tacite. cũ ibi nota. per Bar. & per Bar. in. l. f. ff. de his quib. vt indig. vbi glo. & Bart. videntur velle q̃ nedum per cautionem priuatam recognitam potest probari de accõmodatione tacitæ fidei: sed etiam per confessionem eius, qui dicitur rogatus & illud dicitum Imol. videtur verius maxime stante. l. ordina. finius regni incipienti e como quier. hæc omnia probant peccatum hæredis, à quo pœna priuationis descendit consistere in sola fidei accommodatione tacita de restituendo non capaci. vnde videtur q̃ ista. l. partitarum supplenda sit iuxta. ll. iuris communis, de quibus sumpta est cum in hoc nulla diuersitas opinionum fuit inter glossatores neq; aliosscribentes in iure communi. Et sic q̃ si hæres rogatus soluit non capaci, conficetur hæreditas, vt hic. & idem si non soluit. sed tacitam fidem accommodauit de dando non capaciper dictas leges & sic secũdum vtranq; expositionem glo. in. d. l. etiam. & quod ista. l. in hoc non lit corrigere, quæ erant de iure communi, patet ex. l. 5. titu. 11. infra. ea. parti. vbi poniturhæres ex sola accommodatione tacitæ fidei, nisi sit filius in potestate, vel seruus testatoris, vel dic quod ista. l. partitarum decidat casum singularem, qui non ita clare reperiebatur decisus de iure communi, scilicet q̃ si hæres secreto fuit rogatus de restituendo incapaci, non tamen constat quòd hæres suam fidem ad hoc accommodauit: si tamen hæres processit ad actum restitutionis in persona indigni: tunc talis hæreditas restituta applicatur fisco: & hæres perditius, quod in hæreditate habebat: vt enim hic vides non dicitur, quod hæres fidem accommodauit, sed quod rogamen tacitum testatoris impleuit, restituendo incapaci. & licet de hoc videatur casus singularis in. l. si postulante. §. fina. ff. ad Trebellia. non tamen est ita clarus. & Bald. illum tex. ad hoc allegauit in. l. eam quam. col. 6. C. de fideicom. versicul. sed quæro. vbi quærit, quid si dignus rogatus est restituere indigno vel in minori parte digno? & respondet, quod si rogatus accomodauit tacitam fidem, succedit fiscus: sed si non accommodauit, non succedit, quod dicit esse verum, si res stet in actu verbi, sed si rogatus processit ad actũ restitutionis in persona indigni seu incapacis, tunc illud quòd restitutum est indigno applicatur fisco per. d. l. si postulante. §. fi. quem tex. dicit vnicum in iure. casus ergo ille, quãdo hæres accomodauit tacitam fidem de restituendo incapaci, non decidi tur hic, & remanet sub dispositione iuris communis. l. commodissime cum similibus. ff. de libe. & posthu.

d ¶ *Perderia.* Libertates tamen in testamento relictæ deberentur. l. impe rator. §. fina. ff. de fideicommiss. liberta. & nõ veniunt prælegata in bonis, quæ auferuntur ex causa fideicommissi. l. eum qui. §. final. ff. de his quibus vt indign. & nunquid ille, qui tacitam fidem accommodauit in vno nummo, censeatur indignus tota hæreditate? Bald. quod sic in. l. etiam. C. ad legem falci. sed in cõtrarium est textus in. l. hæres qui certam. ff. de his quibus vt indign. Quid autem si testator, qui tale rogauit, erat presbyter: hæres vero institutus laicus, qui bona restituit, seu tacitam fidem accommodauit: cui fisco, an ecclesiæ vel imperij bona applicentur: Baldus in. l. si quis presbyter. C. de episcopis & cleric. versicul. secundo inducitur ista. l. dicit, quòd fisco regio, ex quo bona auferuntur de manu hæredis laici, & cui erat ius quæsitum: si tamen hæres esset presbyter, applicarentur ecclesiæ secundum eum, qui arguit à sententia iudicis ad sententiam legis: quia cum per sententiam iudicis bona eclericorum non possunt fisco imperij applicari, sic idem est dicendum in sententia legis: & cum dictis Bal. transit ibi Pau. de Castr. & Ioan. de Platea in. l. 1. col. 2. C. de bon. vacan. lib. 10. & nota, quod licet testator roget secreto hæredi, vt de bonis proprijs det tantum incapaci, habebit locum hæc pœna, si tantum dem hæredi à testatore relinquitur, quantum rogatur restituere secundum Ioan. de Plat. in. l. 1. circa fi. ver. item limita. C. de delato. li. 10. per l. sed si hoc. §. 1. ff. de condit. & demonstra.

25 a ¶ *Las mandas.* Nota bene istam regulam, quæ etiam probatur ex iuribus allegatis superius in qualibet ex prædictis cautis.

¶ *Ley. IIII.*

Si incapaci testator aliquid relinquat fraudulenter iure institutionis, siue alias & is antequam recipiat Regis curiæ hoc reuelet: habebit in præmiũ medietatem hæreditaris, vel legati ad minus. hoc dicit.

1 b ¶ *A la corte del Rey.* Non aperit coram quo delatio fit facienda, & de iure communi ista delatio fieri debebat coram procuratore cesaris. vt in. l. prima. C. de his qui se defe. libr. 10. & in lege prima & secunda. C. vbi cau. fiscal. forte in regno sufficiet, seu fieri deberet coram his qui præsident in iudicijs rerum fiscalium, & patrimonij regni: qui vulgo dicuntur contadores maiores, qui videnf

Ad tit. C. de his qui se defe. libro. 10.

Si la guno de aquellos aquiẽ defiẽden las leyes dste nuestro libro, q̃ les no pueden fazer mãdas, nin establescer por herederos, acaescere que gela fagã encubiertamente, segund diximos en la ley ante desta, si este a tal fuere a la corte del Rey[b], e dixere assi: tal manda que me fizo fulano o me segund me fazen entẽder non la puedo auer segund derecho, fazed della lo que touieredes por bien: por esta bondad que fizo en descubrir[c] lo que le era mandado en poridad, que lo non quiso rescebir[d] contra defendimiento del derecho: dezimos que deue auer la meytad[e] a lo menos de lo q̃ le fue mandado, o de la herencia[f] en que fue establescido por heredero en testamento de otro.

¶ *Ley. XV. Porque razones se puede escusar el heredero que non pierda la herencia, maguer non sea vengada la muerte del testador a quien hereda.*

Engança diximos que es tenudo de demandar el heredero de la muerte del testador. E si non lo fiziesse assi, que pierde porẽde la heredad q̃ deuia auer del. Pero cosas y ha en q̃ la non pierde por tal razõ. Esto seria como si el heredero querellasse la muerte, mas el juez o el señor de la tierra, non quisiesse llegar la q̃rella a derecho. Esso mismo seria si acusasse a aq̃llos q̃ supechasse q̃ le auian muerto, e diesse la sentencia cõtra el heredero, assoluiẽdo los acusados e quitandolos de la acusacion q̃ auian fecho dellos. Ca maguer nõ se alcasse[h] de tal juyzio, non perderia porende la heredad: otro tal seria, si el heredero fuesse menor[i] de veynte e cinco años: o si aq̃llos q̃ quiessen muerto al testador, nõ pudiessen ser fallados[k] para fazer justicia dellos. Ca por qualquier destas razones sobredichas en esta ley, q̃ non fuesse toma da vengança de la muerte del testador, non perderia la heredad porende, porq̃ se entiende que non finco por el.

¶ *Ley. XVI.*

Si hæres accusat occisorem eius cui succedit & iudex ei iustitiam non administrauit: aut succumbens non appellatur vel si occisor non inuenitur: aut hæres est minor. xxv. annorum nec accusauit non aufertur ei hæreditas propter hoc. hoc dicit.

e ¶ *La meytad.* Adde. d. l. cũ taciti. & l. fenatus. §. fenatus Adriani. ff. de iure fisci. l. tamen. 1. C. de his qui se defer. dicit tertiã quæ loquitur in hærede rogato, non in fideicõmisso-rio, ideo distinguendum est, vt per Alber. & Bart. in d. §. fenatus. & per Ioa. de Pla. in. d. l. 1. & per Angel. Are. in princi. inst. de fideicommi. hæredi.

f ¶ *Herencia.* Intellige diminuendam dodrantis. vt in dict. l. cum tacitum. & vide in materia distinctionem Barto. & aliorum quos supra in glo. proxi. retuli.

¶ *Ley. XVI.*

g ¶ *Non quisiesse.* In supremo domino vel iudice ex cuius negligentia nõ esset superior, cui fieret querela de negligentia, vel iudicis malitia plane procedit. si vero esset iudex inferior, querelandum esset coram superiori. nam si inferior grauat denegando ius, potest adiri superior: vt cegat iudicem, vt parti petenti reddat ius. vt in authenti. vt differen. iudic. §. si vero. colla. 9. vel vt ipse sibi iustitiam faciat cum ex negligentia denoluatur iurisdictio ad superiorem. vt in authenti. de quæstio. §. si vero forsan. & ibi Bar. colla. 6. & per Ioan. de Plasin. l. nemo carcer. C. de exactori. tribu. lib. 10.

h ¶ *Non se alçasse.* Adde. l. propter veneni. §. finia. ff. ad Syllan. & intelligesecundum Bartoabi quando sententia est bene lata vel est dubiũ, quia tunc præsumitur pro sententia: vel si excusaretur propter inopiam, alias si male esset lata appellare tenetur. & etiam tenetur si pars aduersa appellauit, ei respondere secundum glo. ff. & Angel. ibi & si appellauit prosequi tenetur. l. minoribus. C. de his quibus vt indign.

i ¶ *Si el heredero fuesse menor.* Adde. l. minoribus. C. de his quibus vt indign.

k ¶ *Non podiessen ser fallados.* Adde. l. tertiam. §. si quis ignorans. ff. ad Syllania.

1 b ¶ *Quel non quiso rescebir.* Innuit quod si iam recepit, quod & si se deferat nõ consequatur præmium: contrarium tamen habetur in. l. edicto

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶*Lex. XVI.*

4a Hæredetate per regem ab hærede defuncti necem non vendicante eui cta hæres satisfaciet creditoribus iuxta vires hæreditarias & legatarijs retenta falcidia quam erat hæres habiturus. h. d.

1 a ¶*Despues.* Prosequitur nota. per Azo. C. de his quibus vt indign. in summa. col. fi. versi. & est scien dum.

2 b ¶*El mayordomo.* Facit ad id qđ dixi. 3. eo. l. 14. ingl. i.

3 c ¶*Las debdas.* Add. l. nõ pos sunt. ff. de iur. fisc.

4 d ¶*Lo que el resti bio.* & sic fiscus licet non conficiat inuentarium, non tenebitur vltra vires hæreditatis. vt hic & in. d. l. nõ possunt. & in. l. i. §. an bona. ff. de iure fisci, vbi hoc notat Bart. & Alb. in dict. l. non possunt. colligit, quod si alicuius malefacto ris bona ad fiscum perueniant, non tenet vltra quã ad eum peruenit, & intelligе quando iure deuolutionis quia vacantia seu confiscationis fiscus succederet: quia tũc non dicitur in hæreditate succedere. l. 3. §. eadem constitutio. ff. de fideicommissa. liber. cum gloss. ibi & ideo non tenetur vltra vires hæreditatis. vt in. d. l. 1. §. an bona. & hic. & ita intelligit Barto. in in rub. ff. de acquir. hære. versi. & ex hoc apparet. vnde si fiscus esset, quã do fiscus succederet, vt hæres & iure hæreditario.

5 e ¶*Las mandas.* Adde. l. cum fisco. ff. ad Syllania. & l. dicitur. ff. de iure fisci.

6 f ¶*La quarta parte.* Adde. l. Marcellus. §. fi. ff. ad Trebell.

¶*Ley. XVI. Como quando el Rey o su mayordomo recabda las herẽcias de los herederos, que non las merescen, aque dizen en latin indigni, es tenudo de pagar las debdas e las mandas, a los que fueren señores dellos.*

LA desconocẽcia e el yerro q̃ el heredero faze, en nõ q̃rer vengar por juyzio la muerte de aq̃l aquien hereda nõ deue empescer a los otros q̃ nõ auiã culpa. E porende dezimos[a], q̃ el mayordomo[b], o el procurador de la camara del Rey, q̃ quiere a recabdar los bienes q̃ estos atales đuẽ heredar, assi como sobre dicho es, porq̃ los nõ merescẽ auer, q̃ de ue pagar las debdas[c] q̃ fincaron del testador, fasta en aq̃lla quantia q̃ montare lo que el recibio[d] de la herencia. Otrosi dezimos, que deue pagar las mandas[e] que fueren escritas en el testamento del finado, fasta en aquella suma, que montare lo que la camara del Rey rescibio de aquellos bienes, tirando ende la quarta parte[f] para el Rey, segũd que la deue retener para si el heredero, e esta quarta parte se deue sacar de las mandas, quando non fincare tanto de la heredad de q̃ se podiesse entregar della.

¶*Ley. XVII. Por quales razones la herẽcia que el heredero perdiesse por yerro que oniesse fecho, non la deue auer el Rey.*

CVydariã[g] algũos, que todas las cosas que son tomadas a los q̃ las nõ merescen, que deuẽ ser de la camara del Rey. E porende dezimos, q̃ cosas y ha[h] en q̃ nõ seria assi. E esto seria como si dixesse el testador, e mãdasse a algũd ome alguna cosa señaladamẽte: e despues desto dixesse que rogaua a aquel ome que fuesse guardador de sus fijos, aquel llamã en la tin tutor. Ca si este atal non quisiesse ser guardador de los moços, non merescia auer la manda. Pero tal manda que se toma a este por razõ que era desconoscien te al fazedor del testamento, sera de los huerfanos sobredichos, e non del Rey. Otrosi dezimos, que si algund ome fur tasse el testamento, en que le ouiessen fecho alguna manda, que la pierde[k] por esta razõ, e que deue ser de los herederos del testador e non del Rey. E aun dezimos, que si el testador estableseiere

la, limitatur, vt hic vides in multis casibus: tu etiam iuuita in hæredeindigno instituto, qui non adeat, sed repudiet hæreditatem: nam tunc hæreditas non applicatur fisco, ita Batto. per text. ibi in. l. eius. §. primo. ff. de iure fisci. cum enim indignus non acquisierit, non potest dici, quod auferatur ab eo. Bald. tamen in. l. eam quam. C. de fideicom. col. 2. ver. quæro quid si testator. iuuitat hoc nisi indignus repudiauerit in fraudẽ fisci. quod dicit præsumi si hæreditas erat locuples vel expedies fisco allegat. l. cum fisco. ff. ad Sylla. qđ tamen ipse limitat, quando indignus viuat adhuc tempore mortis testatoris: secus si decessit ante mortem: quia ratione indignitatis, nihil posset auferri: cum dies indignitatis non cesserit. l. fin. §. fin. ff. de his quib. vt indig. quod habetur tamen per gloss. & Bart. in. l. si sequens. in princi. ff. ad Syllã. videtur his dictis obstare: cum loquitur ibi quando hæres fuisset iam negligens in vindicanda nece defuncti: & sic ex negligẽtia iam erat ius quæsitum fisco: & sic est præsumptio, quod in fraudem fisci non adeat: & sic vult quod hæreditas indistincte auferatur ab indigno, siue adeat, siue non adeat. Idem etiam tenet Bart. in. l. i. in. 4. q. prin. versi. itẽ quæro. quid si hæres institutus esset indignus. ff. de vulg. & pupil. vbi Alexan. col. 1. dicit istam esse communem opinionẽ. Soci. etiã ibidem. §. 4. col. ver. circa. 7. q. Bar. asserit hanc esse communem conclusionem, q̃ fiscus auferat hereditatem ab indigno etiam excluso substituto: quam limitat vt non procedat in eo, qui nullo modo est capax, quia tunc fiscus non succedit. l. 1. C. de hære. instit. Secundo limita, vt procedat quãdo institutus recusauit vel in fraudem fisci distulit adire: secus si mortuus fuisset hæreditate sine fraude non adita: quia tunc fiscus nõ admittitur, sed substitutus. Tertio limita nisi in institutus repudiaret, antequã fieret indignus. l. antequam. ff. ad Sylla. & voluit Bart. in. d. l. si sequens. Quarto limita, nisi datus esset substitutus hæredi indigno in eo, qđ capere non posset. vt tenet Ange. per illum text. in. l. 2. de hæred. inst. i. & in. l. in tempus. ff. eo. & licet Soci. contra istam vltimam limitationem arguat ex eo, q̃ expressio eius qđ tacite inest, nihil operatur: & non soluat: potest dici, q̃ ista expressio est per aliũ modũ quam tacite insit, cũ dicit in eo q̃ capere non possit, quod verbum potest comprehendere etiam incapacitatem superuenientem ex indignitate: quod non comprehendit id quod tacite inest, scilicet si non adierit, vel adire non potuerit qđ refertur ad aliam incapacitatem, quæ nõ proueniat ex indignitate ad quam. l. in isto tacito non habuit considerationem: tellator vero exprimens sic.

1 g ¶*Cuydarian.* Prosequitur nota. per Azo. in summa. C. de his quib. vt indig. col. fi. ver. præterhoc ad maiorem notitiam huius tituli. & vide notab. per Bart. in. l. fin. pen. & fi. col. ff. de his quib. vt indig. & per gl. in. l. hæreditas. C. eo.

2 h ¶*Cosas yha.* Regula ergo erit ex ista. l. quod quidquid aufertur ab indigno, applicatur fisco. adde. l. Papinianus. §. meminisse. & ibi gloss. & Bart. & Paul. ff. de inofficio. testamẽ. vbi Paul. limitat, & intelligit, quando propter suum delictum erat indignus, alias secus. vt in. l. penul. C. de lega. 1. C. de secundis nupt. l. si pater. C. de hæredibus instituend. idem tenet Barto. in. l. aufertur. in principio. ff. de iure fis. & adde ad. d. regulam. l. qui contra. & ibi Bald. C. de incest. nupt. hæc regu-

i ¶*Sera de los huerfanos.* Adde. l. post legatũ. §. amittere. ff. de his quib. vt indig. qñ em indignitas alicui respicit fauorẽ certæ personæ: illud qđ sibi aufertur ã lege, applicat sibi personę. l. pe. C. de lega. & in. d. §. amittere. vbi Bar. quid aũt si pœna priuationis imponatur à testatore? vi. l. vxorẽ. §. hæres. de lega. 3. & quid si testator alias erat legaturus & si nõ esset tutor? vide per Ang. & Alex. post glo. ibi in. l. pe. C. de lega.

k ¶*La pierde.* Concord. cum. l. si legatarius. C. de lega.

5 a ¶*Perderia.* Adde. l. si pater. &. l. nec apud. C. de hæredib. instituẽdis. vide in materia. l. 11. titu. 3. ea. parti. & quæ ibi dixi.

6 b ¶*Hereje, Moro, o Judio.* Habes hic expressum quod iudeus nec paganus non potest hæres institui. nota ad ea quæ dixi in. l. 4. titu. 3. ea. parti.

c ¶*Los mas propincos parientes.* Nota bene nã text. in authen. idem de nestorianis. C. de hæreti. quẽ ad hoc allegat Azo. C. de his quib. vt indig. in summa. col. fi. non ita bene probat.

d ¶*Leyes.* Vid. 3. eo. l. 5. ibi, e otrosi dezimos.

e ¶*Diximos.* Supra eo. l. 6.

¶*Titulus. VIII. De inoffi. testa.*

¶*Lex. I.*

Possunt apponere querelam inofficiosi testamenti descendentes ex hæredati & est querela sic dicta: quia parens fecit contra pietatis officium, & idẽ de ascendente iniuste exhæredato, & proposita querela contra hæredem scriptum citabit eum iudex & pronũciabit q̃ testamentũ non valet & hæreditas litigantis sed si est præteritus descendens vel ascendens non est necessaria querela: quia ipso iure est nullum testamentum. h. d.

f ¶*Que contesse derechos de heredar.* Nam querela inofficiosi testamenti datur filio & nepoti & omni descendenti, qui tempore mortis abintestato posset succedere, non obstante præcedẽte persona. vt tradit Azo. C. eodem in summa. columna. 2. versi. datur autem querela. & not. gl. in. l. pater. filium. ff. eod. nam qui non tenet primum locum, non est instituendus, neque exhæredandus. l. gallus. §. in omnibus. ff. de liber. & posthu. l. si quis filio exhæredato. in princip. ff. de iust. rupt. vide quæ dixi in. l. 1. titu. supra proximo. in glo. super parte que lo ouiesse de heredar. & non potest quis admitti ad querelam, nisi pro a parte, quæ sibi ab intestato defertur. l. mater decedens. & ibi Bar. & Paul. ff. eodem. vbi vide quid si de facto admittatur? si ergo filius præcedat, nepos ex tua persona, non potest agere querela: licet ex persona patris potuerit. & pater decessit etiam querela non præparata, ante aditam hæreditatem. vt in lege si quis filium. C. de inofficioso testamento. & in querela locus est successioni edicto. l. 8. iis. in principio. ff. eodem. & tunc si querela est iam in esse producta: quia adita erat hæreditas, aget nepos etiam ex persona sua per successionem edictum. vt declarat lason post Rapha. in dict. l. si quis filium. in fine. de iure tamen ordina. in no. rec. huius regni, est. l. 1. tit. 4. lib. 5. Adde. C. &. ff. ibi in ea. ofni. testa. &. 3. in ea. parti. in ti tul. 4. li. tatem exhæredationis nõ requiratur aditio hæreditatis vt dixi supra titu. proximo in. l. a. semper sequens in gradu poterit intentare querelam ex persona sua.

¶*Querella delante del juez.* Ista querela potius dicitur officium iudicis, quã actio. Paul. de Castr. in. l. nam & si parentibus. §. 1. & l. 3 repudiatis. §. 1. ff. de inoffi. testa. vbi gloss. & an ista querela possit obijci i mo dũ exceptiõis per viam reconuentionis. vi de Bal. in. l. cũ Papinian⁹. C. de sentẽ. & si filius conuenitur petitione hæreditatis ab hærede scripto debet opponere de ista q̃rela, alias nõ posset postea sententiam latam querelare. vide p. Bald. in. h. 2. colum. 2. C. sententiam rescindi non posse.

¶*Titulo. VIII. De como puede quebrantar el testamento aquel q̃ es desheredado en el a tuerto, a que dizen en latin querela inofficiosi testamenti.*

DEseredan a tuerto a las vegadas los que suben por la liña derecha a los que descienden dellos. Otrosi los que descienden por la liña derecha, deseredan en essa manera mesma a los que suben por ella. E porende despues que en el titulo ante deste mostramos las razões, por que ome puede desheredar a aquellos que auiã derecho de desheredar sus bienes, si les ouiesse errado. Queremos mostrar en este las razones porque el heredero puede quebrantar el testamento, en q̃ fuesse desheredado a tuerto. Otrosi como puede cobrar su derecho. E diremos quien es aquel que puede fazer la querella para desatar el testamento. E q̃ quiere dezir tal querella. E contra quiẽ deue ser fecha: e ante quien. E porque razones, e en que manera. E otrosi por quales razones nõ se quebrantaria el testamento, maguer fiziesse querella para quebrãtarlo. E que fuerça ha tal quebrãtamiento como este sobredicho.

¶*Ley. I. Quien es aquel que puede fazer la querella para desatar el testamento, e cõtra qual ome, e ante quien, e porque razones, e de que manera.*

EL fijo o el nieto del testador o alguno de los otros que descienden del, por la liña derecha que ouiessen derecho de heredar[k] le si muriesse sin testamẽto, si lo ouiessen desheredado a tuerto e sin razon: puede fazer querella delante el juez[g], para quebrantar el testamento en que lo ouiesse desheredado, e el juez deue oyr su querella, e fazer emplazar[h] al q̃ es establescido por heredero[i] en el testamẽto ã su padre, e si fallare

h ¶*Emplazar.* 3

Et contra absentem contumaciter poterit procedi ad definitiuam, etiam lite non contestata. vt tradunt Bartolus & Paulus de Castr. in lege qui repudiantis. §. 1. ff. eodem. licet gloss. ibi contrarium voluit.

i ¶*Por heredero.* Aliquando tamen querela ista intentatur contra alium, quam contra scriptum hæredem, vt in casu. l. filium. ff. de bonorum possessione contra tabul. & in lege prima. C. de inofficioso testament. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 a ¶ *Mencion del.* Vid. supra titu. proxi. in. l. 10.
6 b ¶ *Non vala.* Adde. l. Papinianus. §. fina. ff. eod.
7 c ¶ *La herencia.* Intellige pro ea parte quæ sibi ab intestato defertur. vt dixi supra & natura querelæ est, q̃ nō detur contra illum qui erat successurus ab intestato, & non habet vitra quam sibi tangat ab intestato. d. l. mater decedēs. & ibi Pau.
8 d ¶ *Contra officio de piedad.* Adde. l. secūdā. ff. de inofficio. testa. cum. l. sequenti. & ista q̃rela est quasi accusatio q̃dā dānans quasi memoriam defuncti, quasi de animi feritate fecerit testamentum, sicut belluæ quę deuorant filios proprios secūdum Bal. in. l. 2. col. 3. C. quires iudica. non nocet. & nota hicq; officium inter patrē & filium dicitur pietas. adde. l. pe. ff. de obse. à libe. paren. præstan.
9 e ¶ *Nin es nada.* Adde. l. inter cætera. ff. de libe. & posthu. & l. 1. ff. de iniu. rupt. & intellige in filio etiam emancipato præterito sine institutione causæ vt in auth. de hæredib. & falci. §. exheredatos & p Bart. in. d. l. 1. & 3. tit. proxi. l. 10. & idē erit in præterito à matre, vel ascendentibus per lineam maternam: nā licet p̃teritio matris habeat pro exheredatiõe. vt in. §. fi. insti. d exheredat. libero. si tamen prætereant sine causa testamentum est nullum. vt in authen. vt cum de appella. cognoscitur. §. aliud quoque capitulum. colla. 8. glo. & do&to. in. l. filiam. C. de inofficio. testa.
10 f ¶ *Non se puede quebrantar.* Nam euacuari & rescindi nō potest id quod nullum est. vt hic, & in. l. nam & sub conditione. verſic. post defectum ff. de iniust. rupt.
11 g ¶ *Ascendientes.* Adde. l. pater filium. cum. l. sequenti. ff. eo. &. §. sueigitur. authen. vt cum de appella. cognosc. colla. 8.

¶ *Lex. II.*

12 Testator non habens liberos descendentes licet habeat fratres, potest libere quē velit hæredem instituere & etiā si in testamēto nil fratri relinquat non potest de inofficioso agere. nisi homine m infantē vel seruum testatoris manumissum: blanditijs hoc suadentem, alij autem cōsanguinei transfuerales de inofficioso agere non possunt. h. d.

13 h ¶ *Magner ouiessen hermanos.* Adde. l. secundam, & l. 12. supra tit. 1. & l. 1. ff. de inofficio. testa.

que fue desheredado a tuerto, o q̃ en el testamēto nō fue fecha mēcion del[a]: deue el judgar q̃ tal testamēto nō vala[b], e mādar entregar la herēcia[c] al fijo, o al nieto, q̃ se q̃rello. Etal dāmāda como esta es llamada en latin, q̃rela inofficiosi testamēti: q̃ quiere tāto dezir, como querella q̃ se faze de testamento que es fecho cōtra officio de piedad[d], e de merced, q̃ el padre ouiera auer del fijo. Pero si el testador sobredicho quando estableſciesſe el heredero, nō fiziesſe emiente en el testamento de aquel q̃ auia derecho de heredar heredandolo nin deſeredandolo, tal testamēto como este non se quebrantaria, pero nō vale: nin es nada[c]. E porēde, pues q̃ nō deue valer, non se puede quebrātar[f], e deue ser entregada la herēcia al fijo o al nieto, de q̃ non fuesſe fecha mencion en el. E lo que diximos en esta ley delos descendientes, entiendese tambiē de los ascendientes[g] q̃ fuessen deseredados a tuerto, e sin razon, o si nō fuesſe fecha nin guna mencion dellos en el testamento de los descendientes.

¶ *Ley. II. Si puede el hermano quebrantar, o non el testamento que ouiesſe fecho su hermano en que non fiziesſe mencion del.*

EL testador q̃ non ouiesſe pariente de aquellos que descendiesſen por la liña derecha: o subiesſen: estonce maguer ouiesſe hermanos[h] o otros parientes de la liña de trauiesſo, bien puede estableſcer otro por su heredero en su testamento, e fazer de lo suyo lo que quisiere. E como quier q̃ nō faga emiente del hermano en el testamento, nin le dexe ningūa cosa de lo suyo, nō le pertene ce al hermano de fazer querella del testamento que el otro su hermano ouiesſe fecho, nin lo puede quebrantar. Fueras ende, si aq̃l q̃ fuesſe estableſcido por heredero fuesſe ome de mala fama[i], o ouiesſe seydo sieruo del testador, o otro quel ouiesſe aforrado, e despues lo estableſciesſe por su heredero, por falago[k] q̃ le fiziesſe el aforrado, non lo mereſciendo el nin auiendo derecha razon porq̃ lo deuiesſe fazer. Ca seyendo el heredero tal como sobredicho es, estonce bien podria el hermano querellarſe ante el juez, e quebrantar el testamento en que fuesſe estableſcido por heredero. Pero si este hermano sobredicho, ouiesſe fecho contra el testador algūa de las cosas porque los hermanos pueden ser deseredados, segund diximos en el titulo[l] de los deseredamientos: estōce non se podria querellar nin desatar el testamento del hermano. E sobre todo dezimos, que los otros parientes que son de la liña de trauiesſo[m], non puedē fazer querella para desatar el testamento, nin hā que ver en sus bienes, auiendo fecho manda o otro ordenamiento dellos.

¶ *Ley. III. Porque razones non puede el hermano quebrātar el testamēto de su hermano maguer estableſcieſſe su sieruo por heredero.*

COmo quier q̃ diximos en la ley ante desta, q̃si el testador estableſcieſſe por su heredero ome q̃ fuesſe de mala fama, q̃l hermano se puede q̃rellar e q̃brātar el testamento: razon y ha en que lo non podria fazer. E esto seria como si el testador estableſcieſſe por su heredero algun su sieruo[n]: ca este atal, maguer quiera o non, puede lo apremiar segūd derecho q̃ sea heredero. E porēde lo llaman en latin heredero necessario[a], e maguer este atal sea ome vil, e nō de buena fama[b] por todo esso nō puede el hermano q̃rellarſe nin quebrantar el testamēto en que fue estableſcido por heredero.

¶ *Ley. IIII. Porque razones non pueden quebrantar el testamento los que son deseredados del.*

MVchas razones son, porque non se quebranta el testamento, en q̃ alguno fuesſe deseredado. Ca qualquier de los que deſcēdiesſen por la liña derecha del testador, que fiziesſe tal tuerto, porq̃ mereſciesſe ser deseredado segund diximos en el titulo de los deseredamiētos: e le deseredaſſe el testador por tal razon si el heredero esto pudiere prouar, que el otro fizo el yerro porque le deseredo el testador: estōce non se quebrantaria el testamento. Esso miſmo seria en los otros que fuesſen deseredados por razon de tal yerro, quier fuesſen de los ascendientes, quier de los otros de la liña de trauiesſo[c]. Otrosi dezimos que si alguno q̃ fuesſe deseredado callaſſe e non querellaſſe fasta cinco años[d], despues q̃ el heredero ouiesſe entrado en la heredad[e] del testador, que de los cinco años en adelante nō se podria querellar e maguer se querellaſſe, queriendo mostrar razon porq̃ nō deuia ser deseredado, nō deue ser oydo. Fueras ende, si fuesſe menor de veynte e cinco años[f]. E este atal, puede fazer tal querella, fasta que sea de edad cumplida, e aū en los quatro años que se siguen despues.

¶ *Ley. V. Como si el padre da a su fijo su parte legitima puede fazer del o otro lo que quisiere.*

SI el padre faziendo testamēto dexa a su fijo su parte legitima[a]: si esta parte le dexa como a heredero[b]. E esta

1 a ¶ *Necessaria.* Vide in. §. 12. instit. de hæred. qualit. & differ. & C. de necessar. serv. hæred. instit. per totum. & l. pignori. cum alijs. ff. de hæredibus instituen.
3 b ¶ *E non de buena fama.* Quid tamen si iste seruus blanditijs testatorem induxit, vt eum instituere: an erit idem q̃ in liberto. de quo supra. l. proxima: videtur quòd sic ne melioris cōditionis esſet seruus præsertim vilis & malæ famæ, quā libertus. Tu dic contrà: cū hæc. l. neque il la de qua sumpta est in hoc nō distinguāt: & quia propter interesſe honoris defuncti statutum fuit, vt seruus institutus esſet necessarius hæres, vt creditores habeant quem conueniant. l. & quia ff. de interroga. actio.

¶ *Lex. IIII.*

4 Iusta exhæredationis causa opposita & probata: manet testamentum firmum: idem si iniuste exhæredatus infra quinquennium post additionem hæreditatis querelam nō proponat nisi minor sit qui infra ætatem. xxv. anno. & post ea per quadriennium potest eam proponere. h. d.

1 c ¶ *Liña de trauiesſo.* De fratribus intellige vt supra eo. l. 2.
2 d ¶ *Cinco años.* Adde. l. si quis filium. in fi. & l. scimus. §. illud. C. eo. quid autem in iure agendi ad supplementum, an excludatur quinquennio, sicut excluditur querela: communis opinio est, quod non: sed competat perpetuo ad. 30. annos. vt tradit Iason. in. d. l. si quis filium. licet Bar. to. ibi, & in consi. incipi. an ius agēdi ad supplementum. tenuit contrarium. s. quòd excludatur quinquennio.
3 e ¶ *Entrado en la heredad.* Non enim nascitur querela ante aditam hæreditatem. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. eo. & ratio secundum Angel. ibi est, quia ordinatur ad rescissionem testamenti, quod non habet effi caciam ante aditam hæreditatem: ideo proprie non cadit impugnatio. vnde secus est in iure contra tabulandi, quod etiam non adita hæreditate proponitur. l. vt liberis. C. de collatio. l. quòd vulgo. ff. de bonorum possel. cont. tabu. & est ratio, quia in tali iudicio de iure testamenti non quæritur, sed solum de iure contra tabulantis. vt in. l. filio. §. 1. ff. de inofficio. testament. & sic potest inferri, q̃ cum hodie de iure ordinario regni ad subsistentiam contentorum in testamento non requiratur aditio hæreditatis: quia tunc querela non ordinatur ad rescissionem testamenti: sed tantum pro iure querelantis, poterit querela etiam non adita hæreditate proponi, sicut etiam de iure antiquo potest bonorum possessio contra tabulas, dabitur ergo curator hæreditati iacenti, contra quem filius exhæredatus proponet querelam. & sic statim à die mortis testatoris vel dationis curatoris incipiet hodie iure regni currere illud quinquennium. vel dic & melius, q̃ si hæres scriptus in testamento, in quo filius est exhæredatus, repudiet: poterunt adire hæreditatem alij venientes ab intestato, prout vult. d. l. ordina. in casu in quo, in testamento nullus est hæres scriptus. cum idem sit nullum esse scriptum, vel scriptum: & non adire. & contra tales adeuntes ab intestato exhæredatus mouebit querelam infra quinquennium à die hæreditatis aditæ per eos, neque debet esse mirum, vt querela detur contra alium, quam contra hæredem scriptum contra. l. primam. & l. circa. ff. de inofficio. testa. & habetur supra eo. l. 2. qui tales succedentes ab intestato, succedunt in locum hæredis scripti, cui propter eius repudiationem, hæreditatem habuerunt. & ex beneficio. d. l. ordina. succeditur in locum hæredis: & ideo potest contra eos dari querela: sicut etiam potest dari cōtra fideicōmissarium vt iuxta Ierusalem. l. 1. C. de inofficio. testa. & sicut etiā in casu. l. filiū. §. sed cū exhæredatio. versus quē admodum. ff. de bono. pos. cont. tabu. datur exhæredato querela contra prætheritum, qui auocauit hæreditatem: & succeſsit in locum hæredis scripti. vt ibi declarat Barto.

4 f ¶ *Menor de veynte y cinco años.* Adde. l. adolescentiæ. C. in quibus cau. in integ. resti. nō est necesſ.

¶ *Lex. V.*

Si pater legitimam iure institutionis relinquit filio & omnibus alijs bonis pōt ad libitum facere sed si iure legitimi legitimam ei relinquat. si eā filius non accepta p̃tendit vel accepta protestetur saluā esse querelam poterit rupere testū per querelam nisi inter liberos testator citra testamenti factionem disponat. Sivero iure institutionis minus legitima sibi relinquat poterit ad supplementum agere. h. d.

L. 9. tit. 5. lib. 3. fori. l. 9. & 10. Tau. & in no. rec. est l. 7. & 8. tit. 8 lib. 5. & ibi l. 12. tit. 6. in. d. libr. 5. nos recopi.

2 g ¶ *Su parte legitima.* Excluditur à querela filius, cui est relicta sua legitima pars, vt hic, & in. l. cum quæritur. C. eo. & inst. eo. §. igitur quartam & l. penul. C. de collatio. adde que dixi in. l. 10. in glo. 1. supra titu. 1. & not. q̃ si simpl citer instituatur filius in legitima, talis institutio dicitur vniuersalis: & perinde habetur ac si esset institutus in omni hereditate, excepta quinta iuxta. l. fori. & ll. Tauri. ita probat tex. secundum Ange. ibi in. l. ita tamen. §. fi patronus. ff. ad Trebellia. vbi ipse & Paul. de Castr. refert, quod alij tenuerunt contrarium, quia legitima non dicitur quota pars hæreditatis. sed quota bonorū, quod patet q̃a non debetur nisi de eo, q̃ remanet deducto ære alieno. l. Papinianus. §. quoniam autem quatta. ff. de inofficio. testament. sed institutio in quota bonorum non est vniuersalis, dato alio cohærede in hæreditate vel in vniuerso. l. cogi. §. generaliter. ff. ad Trebellia. sed primum probatur in dict. §. si patronus. secundum Ang. est autem effectus maximus secundum Paul. ibi: quia si videtur institutus in quota hæreditatis, acceptando, potest pro rata conueniri à creditoribus: & secus esset si in quota bonorum, & dictum Ang. tenet ibi Pau. qui respondet ad illud quod legitima non debetur nisi deducto ære alieno: quia licet hoc sit verū, tamen est quota hæreditatis. Alexand. tamen ibi dicit, quòd magis communis opinio est, quòd legitima sit quota bonorum, & quoad effectum per dict. l. Papinianus. §. quarta. & tenet Bartol. in. d. ex facto. Ia grande. ff. de hæredib. instituend.

In no. re. est l. 1. tit. 4. lib. 5.

2 h ¶ *Como à heredero.* Habes hic q̃ legitima debet relinqui filio titu. institutionis. idem in legitima debita parentibus. vt tradit Bart in authent. vt cum de appel. cogno. in. §. sueigitur. colla. 8. & ista est communis opinio secundum Ial. in authen. nouiſsima. column. 11. C. de inofficio. testa. contra Bart. ibi, qui tenuit ibi cōtrarium, sed an in dubio alio nō expresſo cum filio à patre relinquitur aliquid pro legitima, intelligatur tit. institutionis? communiter videtur opinio inter docto. loquētes de iure communi, q̃ sic probat dicūt Bar. Bal. & Rapha. Fulgo. in anth. vnde si parēs. C. de inof. testa. Bal. in. l. humanitatis. vbi bon' tex. C. & impub. & alijs subsitu. & hanc esse communē opinionē attestatur ibi Alex. & Decius. cōtrariam opinionē tenet Saly. in. l. quotiēs. C. de hæredib. instituē. que. fi. loā. de Imol. in. l. his verbis. & in. l. 1. §. si ex fundo. ff. de hæredib. institu. Alex. in. l. nam quòd. §. nō omnis. ff. ad Trebel. Iaso. in authenti. nouiſsima. C. de inofficio. testamen. Guilliel. Bened.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in repe. capitul. Raynuntius. in verbo delinquens. el. 1. de testa. & huic opinioni fauet illa. l. partitarum in verbo isto, & inferius cum subdit mas si aquella parte le dexasse en el testamento nõ como a heredero. &c. Et hanc conclusionem, quod filius debeat institui multi licenter limitat Guillielm. vbi supra vide ibi per eum per totam illam partem, quaerit etiam Bald. in capit. pertuas. de probatio. de quæstione quam dicit tunc esse de facto si primo pater instituat aliquem tanquam verum filium ex vxore, & postea mutauit testamentum, & instituit eum in modica quantitate non nominando ipsum vt filium, sed tanquam nutritum in domo: nunquid possit tãquam praeteritus rumpere testamentum: vide ibi per eum qui arguit ad partes, & relinquit in decisum: quia pendebat de facto: & quia erat quæstio multum ardua. & de isto dicto Bald. meminit Alexand. consi. 87 incipit in causa mota contra Angel. tertio volu. Aduerte etiam quod filia potest instituí in dote. gloss. in lege. 3. §. sed vtrum. ff. de mino. & est communis opinio, prout attestatur Alexand. consilio. 179. 5. volumine. columna penulte. & in consi. 168. eo. 5. volu. & quid si testator in codicillis declaret, q̃d quod reliquit filio in testamento, valeat iure institutionis? Bald. in. l. non codicillum. C. de testa. vult quod nõ sufficiat, quod multum nota & forte secundum leges regni quando testamentum fuit nuncupatiuum: & in codicillis interuenerunt tot testes, quot in testamento, contrarium esset dicendum. quid autem si pater sub silentio instituat filio vulgariter dicendo, si filius meus hæres non erit, talem substituo. an tunc filius dicatur praeteritus, vel institutus? vide Baldum post glos. & Bartol. in. l. antequam. C. communia. de succesio. Quid autem si pater reliquit filiæ centum, neque dicit iure institutionis: & prohibuit cã plus petere, vel haberem unquid filia dicetur praeterita? Bal. dicit quod non in. l. si adulta. C. de heredita. actio. cum videatur reliquisse animo compẽsandi cum legitima. allegat. l. si debitor. ff. ad legem falcidiam. alii etiam tenuerunt cum Bal. vt refert Guillielm. vbi supra in tertia limitatione Saly cet. tamen tenet contrarium in dict. l. si adulta. & sequitur Guillielm. & videtur verius. & probatur apertè in ista. l. partitarũ, quid autem si pater diceret, relinquo centum filio meo, iure falcidiæ, an importet idem quod ex institutionis? gloss. dixit quod sic in lege. si patronus. §. 1. ff. de donatio. super verbo de illo, quam ad hoc allegat Bartolus in. l. fina. ff. de peculi. lega. quæ hoc non probat: sed tantum probat quod etiam legitima debita iure naturæ dicitur falcidia. dicto tũ Barto. tendit ad suam opinionem, quod satis dicitur relinquí iure institutionis, quando relinquitur pro legitima, & secundum hoc inducit illam gloss. satis tamen placet dictum Barto. cum testator diceret relinquo iure legitimæ quod videtur tit. institutionis, ex quo se refert ad ius quod debet relinqui legitima: & non ad legitimam tantum iure legati: & adde quæ dicam infra ead. l. in gloss. super parte como a heredero.

3 a ¶ *Quebrantar.* Dicendo de nullitate contra testamentum: cum tale testamentum, in quo deficit institutio filij est nullum. vt in authen. vt cum de appellatio. cognos. §. aliud quoque capitulum. &. §. quæ igitur. colla. 8.

4 b ¶ *Casi la rescibiesse.* Adde. l. si pars. §. fin. &. l. nihil. &. l. penult. & fin. ff. de inofficio. testa. &. l. & si ex modica. §. fi. cũ. l. sequen. ff. de bonis liber. & Bal. in. l. prima columna. fin. ver. item pone filio legatũ. C. de iure fisci. lib. 10. & limita, nisi tale legatum recepisset, vt alij, illico restituere tur; vt habetur in dict. §. fina. quia text. secundum Angel. ibi allegatur pro casu q̃ filius ex hæredatus, vel præteritus relictus executor in testamento, licet acceptet fideicommissariam, non excluditur proinde à iure querelandi, vel dicendi nullum. & hoc dicit ibi Angel. quod tenebat Bald. ipso Angel. audiente. idem tamen Ange. ibi tenet contra

bleciesse en esse mesmo testamento a otro en los bienes otros que ouiesse, o ordenasse dellos en otra manera qualquier: estonce, maguer se querellasse el fiso, non podria quebrantar el testamento. Mas si aquella parte le dexasse en el testamento, non como a heredero: mas como en razon de manda: estonce podria quebrantar[a] tal testamento. E desto se entiende, si el fiso non rescibiesse aquella parte que le era mandada. Casi la rescibiesse[b], e non lo protestasse[c], diziendo que le fincasse en saluo la querella[d], que auia del testamento, non podria despues quebrantarlo. Pero si el padre non fiziesse testamento, e partiesse[e] lo que ouiesse entre sus fisos, faziendo codicilo, o alguna escritura, en que mostrasse su voluntad: maguer en tal escritura non dexasse al fiso aquella parte que le mandaua como heredero, por todo esso nõ se podria querellar para quebrantar aquel testamento. Otrosi dezimos, que dexando el padre al fiso alguna cosa en su testamento como a heredero[f], maguer non le dexasse toda la su parte legitima que deue auer segund derecho, por todo esso dezimos, que non podria quebrantar el testamento, mas podria demandar que aquello que le mengua a de la su parte, que deuia auer, que gelo compliessen[a], e los otros que son escritos por herederos[b] en el testamento, son tenudos de lo fazer.

9 a ¶ *Gelo cõpliesse.* Concordat cũ l. omnimodo. C. de inoffici. testa. & procedit etiam si pater, qui instituit minus legitima prohibeat plus petere, nam adhuc agitur ad supplemẽtum, vt in. §. cæterum. in authẽ. vt cũ de appella. cognos. & doct. cõmuniter. in d. l. omnimodo. Et si relictum minus legitima sit acceptatum. Et add. de Paul. in. l. 9 de bonis. §. cũ hi de cõmissum. ff. ad. l. Falci. Ité procedit hoc non obstãte in liberis sed etiam in parẽtibus, & in fratribus instituta tur pi per persona. gio. & ibi vide laso. in. d. l. omnimodo. & aduerte q̃ licet istud ius agendi ad supplementum succesit loco querelæ. vt in dicta. l. omnimodo. non tamen tollitur quin quennio, licat tollitur querela. vt supra. l. proxima. & ita est communis conclusio contra Bar. in l. si quis filium. C. de inofficio. testa. vt dixi supra. l. proxima. & tradit nouissime Roderi. Suar. in commẽto. l. fori posita sub repet. l. quoniã in prioribus. in tertia limitatione. fo. 65. colum. tertia. erit ergo hoc re medium perpetuum vs. q; ad triginta annos, etiam stante. l. Taurina. 6. qua cauetur actiõ personalem competentem ad petendum debita tum præscribi viginti annis, nam talis lex non extenditur ad supplementum legitimæ. vel ad legitimam, pro qua datur petitio hæreditatis: & ita loquendo in simili statuto concludit Philip. Cornetus. consi. 274. in hac consultatione. colum. 1. & 2. in primo. volu. & Balb. in suo tractatu præscriptionum. fol. 56. colum. 4. versic. 23. quæro. & istud ius agendi ad supplementum transmittitur ad hæredes. vt not. Bald. in. l. vnica. §. in nouissimo. C. de caduc. tolliend. Salicet. in. l. scimus. in principio. versi. quæritur. cum glo. C. de inoffic. testamen. Decius vbi refert aliqua consilia Alexand. consilio. 81. numero. 1. vt tamen excluditur hæ restringinta annis, si non perat supplementum: sic excluderentur & hæredes: quia cursu talis temporis induci videtur repudiatio, vt tradit Roderic. vbi supra qui laborat in respondendo, quomodo excludi posset lapsu temporis hæres, cum repletio fiat ipso iure, tu vero posses etiam respondere adhoc, quod repletio ita fit ipso iure: dum tamen petatur a parte, vt dixit gloss. notabilis, in dict. Licimus. in principio. quam ibi approbant Alber. Bartol. & Paul. de Cast. & idem vult Bal. ibi quoad immutabilem acquisitionem, quæ non fit nisi per agnitionem. Solus Salice. ibi vult, quod suppletio fiat ipso iure, & si nihil petatur a parte, & sic quod fiat pure, & non conditionaliter si petat, mouetur quia si aliter diceretur, grauamen inesset: quod est cõtra. l. quoniam in prioribus. C. eod. neq; tunc secundum eum transiuit retur ad hæredem si supplementum non fuisset petitum. l. si ita legatum. §. illi si voler. ff. de legat. 1. tandem fatetur Salicet. quod in essentia repletionis non prodesset: nisi petatur per filium vel eius hæredem, in quẽ transmittit. & ita simpliciter transit ibi laso. & vt vides opinio gloss. est magis communis. vnde admirari non desino, qualiter Roderic. vbi supra dixerit gloss. illam communiter reprobari: cum solus Salice. reprobet eam, motus forte fragili fundamento, illa nanque tacita conditio a lege subintellecta, si filius pereirit, non impedit transmissionem, vt in. l. conditiones extrinsecus. ff. de conditio. & demonstratio. Sed pone quod pater per viam legati fecit maioriam in vnum filium, & alium filium hæredem vniuersalem instituit, & filium monachum forte præteriuit vel ei minus legitima reliquit: modo iste filius monachus vel qui alias vult agere ad supplementum vult agere tam contra illum cuius relicta maioria quam contra hæredem vniuersaliter institutum, vt suppleatur legitima, an possit? & videtur quod sic, imò quòd ab vtroq; repetat per text. singularem in. l. si

b ¶ *Partiesse.* Prosequitur nota, per Azo. C. de inofficio. testamẽ. in summa. columna fina. versicu. si autem non faciat pater perfectum testamentum & concordat cum lege. parẽtibus. C. eod. & l. final. C. famil. hercis. & videper Alexand. consi. 168. quinto volum. incipit pondera tis narratis in themate. columna secunda. vbi probat, quod talis diuisio non requiritur, quod fiat titu. institutionis. & quod ita debeat finitari. d. §. aliud quoque capitulum. & distingui per. d. l. final. & ita approbatur hic.

c ¶ *Si non protestasse.* Not. hoc de protestatione, quia nõ ita exprimebatur clare in. ll. de quibus ista tumpta est. & inducipotest ad quæstionem de filio recipiente rem a patre sub certo grauamine quæ tamen erat res antiquæ maioriæ quod ex hoc sibi filius præiudicet de qua quæstione vide quod not. Bal. in capitu. vnico. de feu. guardiæ. §. fi. verisimodo quæro. vbi dicit q̃ si talis recognitio fiat per errorem vel impressionem aliter quam more solito non nocet sibi neque posteris. & dicit etiam Bald. in cap. 1. qualiter iurare debet vassa. domi. fideli. quod nouas iuramenta ex orta contra antiquam consuetudinem præsumuntur impressiua. quod tu nota.

d ¶ *La querella.* Ius dicendi nullum, quia non fuit relictum iure institutionis, vt in d. §. aliud quoque capitulum. vel dic, quod intelligatur proprie de querela in officioli testamenti. & sic quod per istam. l. limitetur conclusio docto. per. d. tex. quod testamentum sit nullum, si filius non instituatur, licet aliquid sibi relinquatur iure legati vel fideicommissi: vt non procedat quando filius simpliciter acceptauit legatũ sibi relictum pro legitima: nam tunc tenebit testamentum, neque poterit rescindi per querelam, nisi protestetur, cum recipit q̃ saluum sit sibi ius querelæ, imo etiam vlterius probari videtur ex ista. l. quod etiã si filius non acceptet legatum relictum sibi pro legitima tam en adhuc ad rescissionem testamenti opus erit intentare querelam. & sic quod non competat sibi ius dicendi nullum. & isto casu poterit procedere opinio communior, de qua dixi supra in gloss. secunda. obstat tamen adhoc text. in. d. §. aliud quoque capitulũ. ibi nec si per quamlibet donationem vel legatum vel fideicommissum, vel alium quemcunque modum eis dederint legibus debitam portionem. vnde cum ista. l. superius dixit (quebrantar.) exponevt dixi supra in glo. 3. dicendo testamentum nullum.

e ¶ *Si como heredero.* Approbatur gloss. in. l. omnimodo. C. eodem. in verbo vel fideicommisso. quid autem, si testator, qui per verbum relinquo aliquid, dat filio suo, adiiciat quod vult quod testamẽtum valeat omni meliori modo, via & forma &c. an per hoc sustentetur testamentum, & censeatur relinqui iure institutionis? Baldus notabiliter vult quod sic in. l. quoriens. columna secunda. C. de hæredibus instit. ex eo, quod verba sunt trahenda & aptanda personis, quibus loquimur secundum qualitates personarum allegat. l. qui iure militari. ff. de testa. milit. & alia quæ ibi videbis: & quia vulgares homines illiterati

In no. rec. est. l. 6. tit. 15. lib. 4.

Titul. VIII. Quando podra el desheredado quebrantar el testamento. 55

terati nesciunt vulgarizare aliud verbum, quàm relinquo, & durum & contra æquitatem est dicere, quòd verbum generale non aptetur in ea specie, in qua magis fauetur. Subdit tamen, quòd si testator expresse diceret relinquo iure legitimæ filius esset præteritus. Et satis placet istud dictum Bald. quia consonat rationi. &. l. ista partitarum non repugnat imò confert, cum superius dixit (mas como en razõ de manda.

Qualitercunq; exhæredatus consentiat testamento, vt puta legatum recipiendo, ei vel suo iuri subiecto relictũ, vel si testamẽtũ vt procurator vel aduocatus defendat excluditur ab ista querela. h. d. Habuit ortum a. l. parentibus. C. eo. titu. & l. penultima. & fin. ff. eod. titu.

c ¶ *Asu fiso.* Adde. l. nihil interest. ff. eod.

d ¶ *Rescibiesse.* Add. l. supra proximam ibi. casi la recibiesse. cum concordan. ibi allega.

e ¶ *Abogado, o personero.* Concord. cum. l. fin. ff. eod.

f ¶ *Semejante destas.* Vt in casu. l. penulti. §. si hæres. ff. de inofficio. testamen. in verb. diuersum. & versic. quid ergo. & in casu. l. si proponas. §. si. eod. titu. & in casu. l. parentibus. C. eod.

g ¶ *Querella-se.* Et in fine etiam subditur (ni deue ser oydo) & sic exhæredatus agnoscens iudicium defuncti repellitur a querela, & nihil habebit de bonis testatoris, & si petat legitimam. Nam, quod dicitur quòd agnoscens iudicium defuncti repellitur a querela, non præiudicat sibi in legitima, vt habetur in. l. si quando. §. & generaliter. C. de inofficio. testamento, procedit. vt ibi habetur, quando filius fuit in aliquo institutus: tunc enim & si recipiat, quod fuit relictum sine aliqua protestatione, remanet sibi saluum ius legitimæ, prout nouissime post alios adducit Roderic. Suarez in repet. l. quoniam in prioribus. in nona ampliatione. Requiritur enim tunc specifica renuntiatio legitimę secundum Baldum. & alios, in dict. §. & generaliter. & secundum Alexand. consilio octauo. volumine tertio. & vide in materia elegans consilium Petri de Anchara. consilio. 152. incipit, plura sunt dubia. si verò filius fuisset exhæredatus, tunc agnoscens iudicium defuncti repellitur a querela, & etiã a iure petendi legitimam seu supplementum legitimæ, vt declarat Paul. de Cast. in. l. Papinianus. §. si conditioni. ff. de inoffi. testam.

¶ *Ley. V I.* Como aquel que otorga, o consiente en el testamento en que lo desheredan su padre, non lo puede desfatar despues.

EN qualquier manera que otorgasse o consentiesse el fiso, o el nieto en el testamento en q̃ le ouiessen desheredado, assi como si le ouiesse dexado mãda en el, o a su fiso[c], o a otro alguno que fuesse en su poder, e la recibiesse[d], o si el fuesse abogado[e], o personero en defendiendo el testamẽto, o alguna de las mandas que fuessen en el escriptas, o cõsentiesse en el testamẽto en alguna otra manera semeiante destas[f] nõ podria despues querellarse, para quebrantar el testamento, nin deue ser oydo.

¶ *Ley. V II. Que fuerça ha el juyzio que es dado para quebrantar el testamento.*

QVebrantado seyendo el testamento por alguna de las razones sobredichas, en las leyes deste titulo[h], tal fuerça ha este quebrantamiento, que luego que la sentencia es

turẽ legitima patronis. in. l. si libertus sub conditione. §. libertus. in fine. ff. de bonis libertorum. Vt hic vides. l. ista partitarum loquitur, simpliciter, videtur dicendum cum Saliceto post alios quòd cum legitima filiis debita censetur vt æs alienum, vt in dicto. §. quarta. omne æs alienum primo ab hæreditate deducetur, secundo verò ad æris alieni similitudinem legitima filij deducetur, ex residuo vero soluentur legata de tracta falcidia iure institutionis hæredi debita & per hunc modum potest dici, quòd de trahitur de vtroque: vbi vero portio remanet sua hæredi ita sit opulenta, quòd sufficiat ad repletionem legitimæ filij, & prosua falcidia: tunc integra legata soluentur, & nihil eis minuetur. Et ita videtur intelligenda ista. l. partitarum.

¶ *Lex. V I.*

Rupto testamento per sententiam quæ trãsiuit in rem iudicatam hæredis institutio remanet nulla, & succedunt venientes ab intestato: legata tamen & libertates valida remanent. h. d.

¶ *Deste titulo.* Siue ex causa exhæredationis, siue ex causa præteritionis, vt supra eodem. l. prima. & in authentica. ex causa. C. de liber. præteri. & quod hic dicit, quebrantado, intelligelargo modo, vt procedat etiam euacuato, seu annullato testamento ex causa præteritionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 a ¶ *Pierde.* Adde.l. Papinianus.§.fin.ff.eod.&.l.mater decedens.
3 b ¶ *Fijo, &c.* Adde.l.mater decedens.ff.eodem.
4 c ¶ *Segund derecho.* Non aperit quam partem, intellige ergo de ea, quam habiturus esset abintestato, secundum opinionem Yrnerij, de qua per.gl.in dicta.l.mater decedens. quam approbant ibi Alberi.& Paul. de Castr.& satis hoc vult.l. ista partitarũ cũ rescisso testamẽto,& redacto ad causam intestati, deiure debent filij in viriles partes succedere.

dada por el juez, para quebrantar lo, si non se alçare, o alçando se si fuere dado el juyzio del alçada contra el heredero: contra quien fuere dada, pierde[a] por ende aquella parte en que era establescido por heredero. Fueras ende si fuesse fijo, o nieto[b] del que fiziesse el testamento. Ca estonce este a tal, maguer se quebrantasse el testamento por querella de alguno de sus hermanos, aura, la su parte que deuia auer segũ derecho[c]. Otrosi dezimos, que como quier que el fijo[d], o el nieto, que fuesse desheredado[e] en el testamẽto, lo quebrãtasse[f] por algunas de las razones sobredichas, con todo esso, las mandas[g] que fueron y escritas, e las libertades que fuessen y mãdadas, e otorgadas a los sieruos, non se embargan, nin se desatan por esta razõ. E sobre todas las razones q̃ auemos dichas en este titulo, dezimos que el yerro que el padre pusiere al fijo en el testamẽto, para desheredallo, quel heredero que establesciere, es tenudo de lo prouar, assi como diximos en el titulo de los desheredamientos.

5 d ¶ *El fijo.* In patre vide.l.n.ad fin. supra titu. primo. & qd in fratre præterito vel exhæredato turpi persona ĩstituta? Bald.in.l. fratres.in.3.q.C. de inofficio.testamẽ. tenet quòd idem erit; & quòd legata conseruent Angel. verò in authen. vt cum de appellã. cognos.§.fi.colla.8.& Imo. in.l.filio præterito. tenet contrarium, quia cum ĩstæ.ll. sint correctoriæ. & solum loquantur in filijs & parentibus, non debent extendi ad fratres: & sic isto casu rumpentur etiam legata.l. Papinianus. §. fin. ff. de inofficio. testamen. idem tenet Paul. de Castr. in.l. si patroni. §. fi. ff. ad Trebell. vbi etiam idem tenet Alexand. colum. pen.

6 e ¶ *Desheredado.* Vide quæ dico in glo. sequenti. & quid si pater, vel mater prætereat filium, quem ignorabat habere, an procedat ĩsta.l.&.d. authenti. ex causa. in hoc fuerunt contrariæ opiniones, de quibus latè vide per Alexand. in dict. authen. ex causa. columna decima. vndecima, & duodecima. vbi concludit æquiorem esse opinionem Barto. & aliorum tenentium, quòd tunc legata non conseruentur cum limitationibus. Angel. quas ibi refert, sed veriorem esse opinionem cõtrariam in puncto iuris, quæ fuit Bald. & aliorum. vide ibi latè per eum.

7 f ¶ *Lo quebrantasse.* Siue per querelam, siue per ius dicendi nullum, vel per bonorum possessionem contra tabul. sic etiam docto. communiter intelliguntur text. in. §. siue igitur. in authen. vt cum de appella. cognos. dum loquitur de recisione, vt accipiatur diuersimode, idest, ipso iure quando a principio testamentum fuit nullum. Et de recisione per remedia reciso ria, quando fuit validum, facit text. cum gloss. in. l. secunda. ff. de offic. proconsu. & satis hoc probatur in. l. vndecima. titul. supra proximo. ad finem legis, verbum enim semel positum aliquando proprie, vel improprie ponitur. gloss. in dicta. l. secunda. & sic etiam si filius in potestate prætereatur, conseruãtur legata per ĩstã legem. & per dictam authenticam ex causa, & in corpore, vnde sumitur licet Oldraldus consilio. 118. incipit thema tale est. Durandus habens quatuor filios in prima quæstione contrarium tenuit per fundamenta, quæ ibi videbis: & tenuerunt etiam alii docto. antiqui, inter quos fuisse videtur Azo. C. de inofficioso testamento. in summa. columna penultim. versiculo. hodie autem non videtur. Et fundamentum istorum est, quia cum tunc legata non pendeant ab institutione per se ipsa detecta nullitate subsistere non possunt. & quòd text. in dict. §. siue igitur. dum tractat de conseruatione legatorum, non loquitur de præteritis, sed de exhæredatis, vel de emancipatis præteritis: qui laborant in rumpendo per contra tabulas, magis communis opinio tamen est in contrarium, secundum Alexand. in dicta authentica ex causa. columna decima. versi. extra gloss. est videndum, qui respondet motiuis antiquorum, & Ioan. de Imol. qui tenuerunt contra communem. & sustentat opinionem communem, ista tamen. l. partitarum videtur velle, q̃ tunc legata & cætera hic contenta conseruentur, quando filius fuit exhæredatus, patet expresse, cum dicit (que como quier que el fijo, o el nieto fuere desheredado.) Et sic aperte videtur approbare opinionem Azo. & Oldrãli, & aliorum antiquorum nisi sustentando communem opinionem dicas, quòd istud verbum, exhæredatio, large sumitur pro exclusione ab hæreditate facta tacite vel expresse, prout respondet Bartolus in lege. filio præterito. colum. secunda. ff. de iniust. rupt. & quia negari non potest, quin ista l. & dict. §. siue igitur. in versicu. sin autem hæc obseruata. habeant locum, quando filius fuit exhæredatus a patre sine expresione causæ, quòd tunc legata conseruentur. vt dicit gloss. in dicta authentica. ex causa. vbi late hoc probat Barto. versic. expedit ĩsumus de contrarijs, circa verbum præteritionis. & quia. l. prima. supra ĩsto titu. æquiparat exhæredationem perperam factam, & præteritionem, & ita est quòd exhæredatio facta sine causa, tanquam non solennis haberi debet pro præteritione paterna. l. non putauit. §. non quæuis. ff. de bonorum possessio. contra tabu. ergo ista. l. & d. §. siue igitur. habent locum in præteritione paterna, quæ vt largo modo dixi dicitur exhæredatio: & qa hoc expressũ habem[1] in patre exhæredato ã filio sine causa, q̃ conseruentur legata. & cætera præter exhæredationem in lau. titul. 7. supra eadem partita. igitur idem dicendum in filio non rite exhæredato, vel prætereto: & hoc videtur tenẽdum. quid autem si pater fecit testamentum, in quo filium prætexit & neminem hæredem instituit, an habebit locum ista. l. & dict. authent. ex causa. glo. in. l. prima. §. fi. ff. de vulga. & pupilla. vult quòd non, quam ibi not. Barto. & sic quòd authentica ex causa. non habeat locum, quando quis fecit testamentum, & nemo in eo fuit hæres institutus. Et idem tenet Bartol. allegãs dict. glo. in dict. §. siue igitur. & Alexand. post alios in dicto. §. fina. & idem si testamentum sit nullum ratione nõ rectæ institutionis, vt in quæstione Angel. in. l. Gallus. §. ille casus. ff. de liberis & posth. hodie tamen per. l. ordina. titu. de los testamentos. l. prima. etiam nemine instituto, conseruantur legata & alia in testamento contenta. & sic non procedet dispositio illius glo. & cum. l. ibi dicit, quebrantasse, intelli ge quo ad institutionem, vt in dicta authentica. ex causa. de qua sumpta est, sed est pulchrum dubium, an saltem quo ad quintam partem, in qua poterat institui extraneus. filio exhæredato vel præterito, conseruabitur institutio? & videbatur quòd sic per textum in. l. filiũ. §. sed si portio. ff. de legat. præstan. contra tabu. bono. poss. peti. tu dic quòd in nullo conseruabitur quo ad institutionem, quando exhæredatio non fuit rite facta. vel filius fuit præteritus, qui erat in potestate, vel si erat emancipatus, fuit præteritus sine causa, quia cum illis casibus testamentum sit nullum, vt not. gloss. in authentic. de hæredib. & falcid. §. exhæredatos. in nullo tenebit quo ad institutionem, & hæreditas æquis portionibus veniet ad libertos, & successores ab intestato, si vero exhæredetur filius vel prætereatur causa inserta, & sit emancipatus, est maius dubium. Cum tali casu tenebat testamentum, & opus erat remedio reciserio. Sed etiam adhuc videtur idem dicendũ in isto casu, & ita probatur in dict. §. siue igitur. in principio. & in vers. si tales. nam tunc testamento quia causa non est probata, testamentũ redditur nullum quo ad institutionem, & hæreditas æquis portionibus deueniet ad liberos, vt ibi habetur, & ita vult Alexand. in. d. authentica. ex causa. colum. fina. versic. limitatur etiam ista authenti ca. & adde Bald. in. l. & in epistola. C. de fideicõ. dum tenet, quòd etiã si pauperes sint instituti, filio præterito, præteritus filius dicet testamentum nullum: & pauperes instituti nihil consequentur. allegat. d. authenticam. ex causa.

8 g ¶ *Mandas.* Extende etiã in legatis relictis sub falsa demõstratione iuxta. l. si non designata. C. de falsa. causa. adiect. lega. secundum Salice. ibi licet ibi contrarium voluit Ange. & opi. Salice, approbat Alexã. in. d. authen. ex causa. col. antep. Vtrum autem legata relicta filio præterito qui testamentum rupit, debeantur? gloss. mouit istam quæstionem. in. l. maximũ vitium. C. de libe. præter. super verbo. totius substantiæ & ponit opiniones non se firmans. Bart. in. l. filium. §. 1. ff. de lega. præstan. refert q̃ Marti. Silla. disputauit hanc quæstionẽ & tenuit, q̃ non debeantur ei, q impugnauit testamentum: cuius opinionem tenet ibi Bart. quẽ videas plenius in hoc loquentẽ, & idem tenentẽ in. d. authẽ. ex causa. col. 9. & in prin. 10. & ista opi. Bar. tenetur per Alexã. post alios q̃ plures per eum relatos in. d. l. maximũ vitiũ. ad fi. quid etiam si vnus ex filiis esset institutus, & ab eo legatum relictũ, & alij præteriti, vel exhæredati rumpant testamentum: an tale legatum debeatur ab omnibus vel solum ab institutos? vide tex. cum glo. in. l. nonnunq̃. §. 1. ff. de lega. præstan. quid etiam si testator fecerit primũ testamentum

validum & secundum fecit inualidum propter vitium præteritionis: vtrum hoc casu hæredes scripti in primo testamento teneantur præstare legata relicta in secundo? Barto. in. l. si iure. ff. de legat. 3. simpliciter tenet q̃ sic volens q̃ authen. ex causa. etiam habeat locum in isto casu: contrarium tamen tenet Angel. in consil. 86. incipit, berta habens virũ, motus ex eo. q̃. d. auth. & in corpore, vnde sumitur, corrigit iura antiqua eo casu, quo rupto testamẽto vadit hæreditas ad succedentes ab intestato. Ergo cũ simus in correctorijs, non debet fieri extensio ad similem casum. Et istam opinionẽ Angel. post alios sequitur Alexan. in. d. authen. ex causa. col. fin. limitans post Bart. nisi in secundo testamento esset clausula codicillaris, licèt in hoc contrarium etiam tenuit Bald. in. l. si filius qui in potestate, i vltimo dicto. ff. de libe. & post hu. & in dict. authen. ex causa. col. 11. versi. 5. quæro. & Ioan. de Imol. in cap. cum esses. de testament. quinta charta. Quid autẽ in donationibus causa mortis, an conseruentur similiter sicut legata? vide Bald. quòd sic in. l. licèt. ad finem. C. de pact. vide etiam Bald. in. l. secunda. colu. tercia. C. quib. res iudi. non nocet. & Barto. in dict. authentica. ex causa. columna antepenult. de substitutione pupilla. vide. l. decimã. titu. quinto. suprà ead. partita. vbi etiam vide quæ dixi in exemplari sub ĩstitutione, de fideicommisso vniuersali, an conseruetur? Bartol. tenet quòd sic in. l. ita tamen. §. quotiens. ff. ad trebel. post glossã ibi. & idem tenet Bald. in dicta authentica. ex causa. columna decima. versic. secũdo oppono. & ibi dicit quod filius habebit legitimam, & reliquum vigore fideicommissi restituet, & hãc dicit communem opinionem Alexand. in dicta authentica. ex causa. columna quinta. & in dicto. §. quotiens. columna quarta. dicit hanc esse magis communem opinionem. mouentur ad hoc docto. quia per dictam authenticã cætera firma manent & appellatione cæterorum venit fideicommissum vniuersale, vt in dicti. §. quotiens. & l. si seruum. §. primo. ff. si quis omiss. caus. testa. & hoc videtur tenendum etiam stante ista. l. partitarum, quæ non ita large dicit de cæteris in testamento contentis, & supplendi debeat in hoc per alias. ll. iuris communis quibus ista noluit derogare, & bene confert ad hoc. l. vndecima. in fine. suprà titu. primo ibi cum dicit (mas las mandas, e las otras cosas.) & de aliis etiam quæ venium̃t sub appellatione cæterorum, vide per Bald. in dicta authentica ex causa. columna decima. alias etiam limitationes ad istam. l. & d. authẽt. vide per Guliel. Benedict. in repetione capituli. Rayn̄untius, de testament. in verbo, in eodem testamento relinquens. fol. 227.

Ad tit. ff. de legat. & in ĩstit. & C. vid. 44. titu. 5. part. 5.

Titulo.IX. De las mandas que los omes fazen en sus testamentos.

MAndas fazen los omes en sus testamentos por sus animas, o por fazer biẽ a algũos cõ quiẽ han debdo de amor, o de parentesco. E pues q̃ en los otros titulos ante deste, fablamos de los herederos, q̃ heredan todos los bienes de aquellos q̃ los establescieren. E otrosi de los desheredamientos q̃ se fazẽ a derecho, o a tuerto, contra aquellos que deuen heredar. Queremos aqui dezir de las mãdas que dexa el testador de cosas señaladas en su testamento. E mostrar que cosa es manda. E quien la puede fazer. E quien non. E en que manera. E de q̃ cosas. E como se puede reuocar, o desatar. E quien la puede demandar, despues que fuere fecha. E en que tiempo. E en que lugar.

Ley. I. Que cosa es manda, e quien la puede fazer e a quien, e en que manera.

MAnda es vna manera de donaciõ[b] que dexa el testador en su testamento, o en cobdicillo a alguno por amor de Dios, o de su anima, o por fazer algo aquel a quien dexa la manda. Otra donaciõ fazẽ a q̃ dizẽ en latin, donatio causa mortis, q̃ quier tãto dezir, como cosa q̃ da el testador a otro, cuyo dãdo se morir. E deste fablamos en el titulo de las donaciones[c]. E puede fazer tal mãda, o tal donaciõ todo ome q̃ ha poder de fazer testamẽto, o codicillo[d]. Otrosi dezimos: q̃ a todos aq̃llos puede ser dexada manda q̃ puedẽ ser establescidos por herederos[e], e quales son los que pueden esto fazer e quales non mostramos cumplidamente en las leyes que fablã en esta razon, en el titulo de los testamẽtos[f], e en el titulo de los establescimientos de los herederos[g]. Pero dezimos, que maguer acaesciesse que algũo ouiesse tal embargo en el tiẽpo q̃ le mãdassen algo en el testamento, que estonce nõ lo pudiesse auer de derecho, si en el tiempo que muriesse[h] el testador fuesse libre de aquella razon que gelo embargaua, non deue perder la manda que le fue dexada, ante la deue auer.

a ¶ *En el titulo.* Vide in. l. quarta. & decima. supra eodem.

¶ *Titulus nonus. De legatis.*

¶ *Lex prima.*

1 Legatum est quædam donatio in testamẽto vel codicillo relicta, & potest legari ei, qui potest hæres institui. Itẽ si legatarius non fit capax tempore testamenti sufficit q̃ sit capax & liber tempore mortis testatoris. h. d.

b ¶ *De donacion,* Adde. l. legatũ ff. de lega. 2. & instit. de leg. in princi. vbi etiã addit ab hæredes de præstanda. Quid autem si ipse testator in vita rem legatam tradat legatario: an tũc transeat in nouam donationẽ & incipiat esse donatio inter viuos? Dynus voluit, q̃ sic Rayne. quẽ sequitur Alberic. in. d. l. legatum tenet contrarium, imo q̃ adhuc retineat suã naturam legati. vide ibi per Barto. distinguentem, an soluat simpliciter vel exprimendo ex causa legati.

c ¶ *En el titulo de las donaciones.* In. l. fina. 2

d ¶ *Codicillo.* Adde. l. 2. ff. de lega. 1. & l. tam is. ff. de donatio. caus. mort. 3
prohibitus ergo testari vel codicillari non poterit legata vel fideicommissa relinquere: vnde Cardinales qui non possunt testari, nisi de licentia Papæ secundum consuetudinem Romanæ curiæ, vt voluit Hostien. in summa. titu. de pœniten. & remiss. §. cui confitendi. versicul. cui autem debent vel episcopi de rebus ecclesiæ intuitu acquisitis, vt in. c. 1. de testa. non poterũt legata nec fideicommissa de talibus rebus relinquere, de qua materia, vide notabile consilium Socin. 3. volu. consilio. 91. & Soci. iunioris. consi. 89. primo volu.

e ¶ *Por herederos.* Adde. §. legari. institu. de lega. 4

f ¶ *En el titulo de los testamentos.* Vide in. l. 13. cum sequentibus. 5

g ¶ *En el titulo de las establescimientos de los herederos.* Vid. in. l. 3. & 4. & 5. 6

h ¶ *Muriesse.* Add. l. si mihi, & tibi. §. regula. ff. de leg. 1. & l. si seruus eius. 7
ff. de acqr. hære. & l. si cognatis. ff. de reb. dub. & l. si deportati seruo. ff. de leg. 3. 1. respon. & l. nõ intelligit. ff. de iur. fisci. §. 3. & glos. in. d. l. si cognatis. & approbatur hic opinio illorũ quiin legatis dicebant capacitatem spectandã in legatario tẽpore mortis vt tradit Lucas de Penna in. l. 1. C. de delato. lib. 10.

¶ *Lex. II.*

2 Pluribus hæredibus in testamento relictis si vni eorum testator singulariter aliquid legat, & is velit hæreditatem repudiare potest, sed nihilominus legatum habebit nisi testator prohibuit legatum repudianti hæreditatem. h. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 a ¶ *La manda.* Concord. cum. l. qui filiabus. §. fi. cum. l. sequenti. ff. de legat. 1. eod. titul. l. filio quem pater. & cum. l. miles. §. pro parte. ff. de legat. 2. & cum. l. cum responso. C. de lega. & istud est vtile quando hæreditas est multum implicata, & hæres institutus vult: potius prælegatum: quia lites execratur secundum Bald. & Ioan. de Imol. in. d. §. fin. hinc orta fuit decisio l. Tau. 21. q filius meliorat[a] in tertio & quinto bonorum pōt acceptare melioratione, & repudiare hæreditatem: & habetur etiā in. l. 29. de dote & aliis donationibus. tū in casu. d. l. 21. detrahitur pro rata æs alienū siue melioratio facta fuerit in certa re, siue in certa parte bonorum. & in hoc est illa. l. singularis & notanda. & bene facit. l. si quis seruum. §. fina. cū. l. sequenti. ff. de legat. 2. & certe qū melioratio est in quota bonorum, satisratio suadet quòd meliorat[a] pro rata teneatur ad debita. cum bona dicantur deducto ære alieno. l. sublignatum. §. bona. ff. de verbor. signi. l. mulier bona. ff. de iur. dot. quando vero fuit melioratus in re certa, non militat ista ratio: & cum sit legatum rei particularis, legatarius non videbatur teneri ad debita. argu. l. i. C. si cert. pet. & bene confert, quòd not. Bart. o. in. l. fina. ff. de vsufruct. lega. versi. quæro quid si legatur. vbi dicit, quòd si legatur tertia pars bonorum mobilium & immobilium, videtur legatum certarū rerum: quia iura, & actiones non continet. & sic talis legatarius non debet grauari oneribus creditorum. vt in. §. si quis vna. inst. de fideicōmiss. hæredi. l. si hæreditatem. §. 1. ff. manda. & in donationibus donatarius non obligat creditoribus hæreditariis. Sed hæres donatoris. l. æris. & l. si pater C. de donatio. & l. 12. C. de reuoc. his q æin frau. credito. aliena. iunt. quod procedit nec dum in donatione rei particularis, sed etiam in donatione tertiæ vel quintæ partis bonorum prout late consuluit Decius consi. 237. incipit in casu proposito. & forte ratio illius decisionis fuit, quia cum omnia bona, excepta quinta parte, sint legitima filiorum, iuxta. l. ll. huius regni, si legatarius vel donatarius partis bonorum haberet talem partem liberam ab onere creditorum, filiis fieret præiudicium in tota legitima, ex qua deberet soluere creditoribus: cum legitima intelligatur deducto ære alieno. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. testa. Et ideo ne fiat præiudicium filiis in legitima legatarius vel donatarius tertiæ partis vel quintæ bonorum in esse tu tenetur ad debita, quia debet prius detrahi omne æs alienum, vt tradit Paul. de Castr. in. d. l. si quis seruum. §. fin. sicut enim reuocantur legata propter æs alienum, vt in. l. si. §. licentia. C. de iur. de liber. sic etiā reuocātur propter debitum bonorum subsidium. l. ex facto. versi. vnde scio. ff. de hæred. instit. & not. glo. in. d. l. 1. C. si cert. peta. quæ ratio ita militat, si tertium vel quintum assignetur in omnibus bonis, siue in certa re particulari. Et hæc nota. pro declaratione & intellectu dict. l. Tauri & eorum, quæ tradunt Docto. in locis de quibus supra. nam vbi cessaret istud præiudicium in legitima filiorum: si donaretur vel legaretur certa res, tunc nihil detraheretur de re donata, vel legata ratione æris alieni. Sed hæres teneretur, quando hæreditas esset soluendo, nam si non esset soluendo, tunc procederet quod habetur in. d. l. fina. §. & si præfatam. versi. licentia. C. de iur. deliber. nō ergo est dicendū, quod. d. l. Taurina. corrigat. ll iuris communis. & dicta Docto, prout in hoc dixit quidā ex interpretibus dictarū. ll. tauri, imo eius dispositio conformis est cum iure communi, & caue ne decipiaris, cum legeris dictum cōsilium Decii: cum vult quod dedonatione tertiæ vel quartæ partis bonorum non detrahatur æs alienum pro rata: sed q totum onus spectet ad hæredem: quia hoc esset falsum, & contra tex. in dicta. l. si quis seruum. §. fina. cum. l. sequenti. & contra glos. ibi communiter approbatam: quæ licet loquatur in legato, idem est dicendum in donatione, cum legatum sit donatio, supra eodem. l. 1. & quia est eadem ratio: cum bona intelligantur deducto ære alieno. & Barto. quem ad suum propositum allegat Decius in dicto. §. fin. non negatimo assentit, quod de tali legato deducendum sit æs alienum.

In no. re. est. l. 5. tit. 4. lib. 5.

In no. rec. est. l. 3. tit. 8. lib. 5.

Quas po sit. §. ti. p ximo. sup glo. 1. l. 5. il lius tituli.

Et. d. l. no uæ rec. ei 3. proxi me addita

scido por heredero con los otros, non se le embarga porende q̄ nō aya la māda[a], de la cosa señalada q̄ le dexo el testador, Fueras ende, si le fuesse defendido señaladamente en el testamēto, q̄ non ouiesse la manda[b], si dexasse la herencia, nō q̄riendo ser heredero della.

¶ *Ley. III. Como el fazedor del testamento puede obligar a aquellos a quien manda algo en el que den a otri fasta en aquella quantia que les dexa.*

PVede el testador mandar, e obligar en su testamento, o cobdicillo a aquel que estableſciere por su heredero[c], que de o pague alguna cosa a otri. Esse mismo mandamiento puede fazer todo ome a aquellos que han derecho de heredar lo suyo si muriere sin testamento[d]. Estos herederos lo deuen cumplir luego[e], que son apoderados de la herencia del finado. E aun dezimos que si el testador mandasse a alguno de aquellos, a quien el ouiesse dexado de lo suyo señaladamente, que de aquello que le mandaua, que diesse alguna cosa a otri: tenudo es de lo cumplir, [f] fasta aquella quantia, [g] que montasse aquello que el auia dexado por manda. E non tan solamente son obligados a cumplir esto que diximos los sobredichos en esta ley: mas aun los herederos dellos[a]. Fueras ende, si el testador deseredasse su fijo menor de catorze años, e mayor de diez años e medio[b], por alguna razon derecha: e estableſciesse a otro por heredero del moço, en los bienes que le viniessen de parte de su madre, en tal manera, que si el moço muriesse ante que fuesse de edad de catorze años, este que fuesse estableſcido por heredero lo heredasse e mādasse a este a tal que de los bienes que heredasse del moço diesse alguna cosa a otro, tal mandamiento como este, non obliga al substituto[c] nin es tenudo de lo cumplir. Ca assaz abonda[d] al padre de poder desheredar su fijo e estableſcer otro por heredero en lugar del, en los bienes que el fijo gano de otra parte.

¶ *Ley. IIII. Como el fazedor del testamento puede obligar a los herederos de aquellos a quien manda algo en que den a otro, fasta en aquella quantia que les dexa.*

SI el testador quando estableſcieſſe por su heredero a alguno, dixere en su testamento assi, quienquier que sea heredero de mi heredero mando que de a fulano tantos marauedis, o si dixesse ruego a aquel que hā de heredar lo mio, que mande a su heredero que faga, o de tal cosa[e] a otro, q̄ tal manda dezimos q̄

b ¶ *Que non ouiesse la manda.* Add. l. sed si non ff. de lega. 1. cū ll. sequēntibus. quas vide.

¶ *Lex. III.*

3 ¶ Possum grauare hæredem meum ex testamento vel ab intestato alicui quid alij dare & etiam legatarium vsque ad legati valorem sed si filiū maiorem decem annorum cum dimidio exhæredo ei dato substituto pupillariter non possum substitutum in aliquo dando grauare. Itē hæres hæredis vel legatarii tenetur sicut is cui successit. hoc dicit.

c ¶ *Su heredero.* Adde. l. primum. §. iciendum. & l. si ita fuerit. ff. de lega. 1 tertio. & instit. de legat. in pr n.

d ¶ *Sin testamento.* Adde dict. l. si non fuerit. & l. si quis. & l. conficiuntur. in prin. ff. de iur. codicillo. à filio tamen præterito licet iuus hæres erit, fideicommissum relinqui non potest. l. ex filio. & ibi vi. Bart. ff. de lega. tertio. l. quidam. C. de fideicommiss. dicebat tamen Bal. in l. prima. C. de bonor. posse. contra tabu. in secunda oppo. quòd si testator grauat prætheritum sub conditione, si hæreditas ad eum peruenit, quod valet: secus si eum non putat successurum, & tamen grauat. argum. l. sed si sic. ff. de lega. 3. quod dictum videtur contra. d. l. ex filio. & idem Bal. contrarium ibi voluit, quia ex quo prætheritus nominatim est grauatus, non tenet legatum, neq; conseruaretur per authen. ex causa & l. fina. supra titu. primo. Si tamen generaliter grauaret venientes ab intestato, vt puta, si apposuit clausulam codicillarem, tunc prætherito succedente, valeret etiam legatum. Et idem vult Ang. in dicta. l. prima.

e ¶ *Complir luego.* Nam hæreditatis aditio moram legati quidem petitioni facit licet cessioni diei non. l. hæredis. ff. quando dies lega. ced. & rei legatæ vere dominium transit ab adita hæreditate, & quæ rei legatæ accedunt. l. si tibi homo. 5. cum seruus. ff. de lega. primo. & ibi Papinianus. & per Bartol. quid de fructibus & accessionibus rei legatæ ante aditam hæreditatem, & vide etiam in materia Barto. late in. l. in fideicōmissaria. in princi. ff. ad Trebellia. & l. si quis bonorum. & ibi Bartol. Ang. & Imol. ff. de legatis primo. & Barto. & Imol. in. l. seruo legato. in prin. ff. de legatis primo. & Bald. in. l. grege. ff. de legat. primo. & in l. fin. §. sed quia. C. communia de lega.

f ¶ *Fenudo de cumplir.* Adde dictam. l. primam. §. sciendum. ff. de leg. ter tio. & l. ab eo. C. de fideicom.

g ¶ *Fasta aquella quantia.* Adde. l. 6. j. eo. nam in eo quòd excedit non tenet grauamen, vt in dicta. l. ab eo. & in. l. cum quis vxori. §. primo. ff. de dot. præleg. & l. facta. §. si Titius. ff. ad Trebell. quid autem de fructibus, quos habuit: an etiam in illis possit grauari? videtur quòd sic vt in dicto. §. primo. & ibi vide Bar. hoc intelligentem, quando constaret hoc fuisse de mente testatoris, alias secus. vt in. l. quod his verbis. in princi. ff. de legatis. 3. & adde. l. filius familias. §. apud Marcellum. ff. de legatis primo. & l. ſtichus. §. titia. ff. de alimēt. & cibar. lega. & tex. nota. vbi vide glo. fi. & ibi Paul. de Castr. in. l. quòd de bonis. §. quòd autus. ff. ad leg. falci. & adi stam. l. adde etiam. l. Imperator. §. ſicentum. ff. de legat. secundo. vbi ponit regulam, quod oneratus in quantitate non potest vltra grauari, quam sit quantitas & eius vsuræ. & l. si cui. ff. de fideicommiss. liberta. & eodē titul. l. generaliter. §. si quis alienum. vbi bonus tex. & l. si debitor. in prin. & in. §. in fideicommissaria. & in istis. ll. habet vna limitatio in ista materia, vt procedat, quando quantitas cum quantitate compensatur. secus si cum specie propria. veluti si pecunia accepta, rogatus sit seruum proprium manumittere, vel rem propriam quanquā maioris pretij restituere: nam legato præcepto, tenet: & si plus res sua vel seruus valeat. vt. §. eo. l. 6. & in. d. §. si centū. & in dictis legibus. ff. de fideicommiss. liber. & idē dicendum

si legaret speciem propriam animo compensandi cum debito, quod legatario debebat: nam legato percepto, non poterit legatarius dicere, quòd species sibi legata valet minus, quàm quantitas sibi debita: & quòd ideo petit residuum. glos. nota. in. l. creditorem. ff. de lega. 2. quæ adhoc allegat. d. §. si centum. & illam glos. dicit ibi singulariter notandam Rapha. Cuma. & Ioan. de Imol. dicit eam mentī tenendā. cū qua secundū eum transeunt Dinus & Bart. idem tamen Ioan. de Imol. sub dubio forte dicit, quòd dict. glo. videtur contra. l. ciuitatibus. §. si. ff. de legatis. 1. cum ibi nota. Pau. de Castr. in. l. cū a bvno. ff. de lega. secūdo. & in. l. si cō pēsandi. C. de hæredib. instituendis. distinguit, quòd aut testator legat aliquid animo compensandi & plus non dicit, & tunc dato, quòd legatarius legatum agnoscat non tenetur compensare, nisi pro rata valoris rei legatæ. l. penulti. §. fina. ff. de alimentis & cibar. legatis. Aut adiecit testator quòd nihil amplius petere possit: & tunc si agnoscat legatum creditor nihil amplius petere poterit, dato quod legatum minus valeat, quàm sit debitum. & cum hoc dicto Paul. videtur transire Alexand. consilio. 62. incipit viso instrumento diuisionis. secundo volum. Cōsideranda sunt verba, quibus debitor legat speciem animo compensandi cum quantitate: nam si diceret, lego pro debito, seu loco debiti, satis apparet quod prohibeat, ne plus petat. vide in hoc quod tradit Salice. in. l. fin. C. de his quæ sub mod. legat.

6 a ¶ *Los herederos dellos.* Dupliciter potest hæc litera intelligi, vel q̄ hæres hæredis teneatur ad legata, sicut etiam ipse hæres, quia hæres hæredis testatoris est hæres. l. si quis filium. §. fi. ff. de acquirend. hæredi. l. fina. C. de codicil. vel quòd etiam ab hærede hæredis vel legatarii possit legari, vel fideicommitti. l. si fuerit. 9. primo. cum. l. sequenti. ff. de legatis tertio. & in hunc sensum loquutus est Azo. C. eod. in summa ad fin. prima col. cuius dicta prosequitur ista lex.

7 b ¶ *Diez años e medio.* Nam ante istam ætatem non posset committere causam ingratitudinis, vt habetur supra titulo septimo. in. l. secunda. & not. glo in. §. non solum. instituta. de pupillari substitu.

8 c ¶ *Substituto.* Concordat cum. l. ab exhæredati substituto. ff. de legatis tertio. & cum. l. cum quidam. C. de lega. & aduerte, quia ista. l. non exprimit, an hoc procedat, & si pater filio exhæredato aliquid legauerit, vt neque respectu talis legati substitutus exhæredati possit grauari. quod tamen clare exprimit dict. l. cum quidam. &. l. qui fundum §. qui filios. ff. ad legem falcidiam. quæ extensio ita fuit mirabilis doctoribus scribentibus in dictis legibus, quòd neque ipsi neque glossi. sciuerunt dare rationem illius dispositionis, & merito. Cum illa dispositio aduersari videtur iuribus disponentibus, quòd quando pater filio exhæredato legat, potest eum grauare ratione talis legati. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulgar. & pupilla. & l. ab eo. C. de fideicō miss. si ergo potest legare ab exhæredato, multo fortius ab eius substituto. l. si fuerit. §. primo. ff. de legatis tertio. & supra in ista. l. hoc satis colligitur. ex quo forte videretur dicendum, quod cum talis extensio careat ratione, & ista. l. partitarum illam hic non expresit, q̄ non sit seruanda, in his regnis talis dispositio tanquam ratione carens & non approbata in istis. ll. partitarum. in contrarium tamen videtur, quia ista. l. sumpta est a dictis Azo. C. de legat. in summa. ad fin. prima columna. nam cum tractat, a quo possit legari, subiungit. item ab hærede hæredis mei, & ab hærede legatarii mei. vt. ff. de legat. ter

9 d ¶ *Abonda al padre.* In illis verbis, quæ hic ponuntur, videtur appro bari illa ratio, q̄ dispositio. d. l. cū quidam. & d. §. qui filios. l. qui fundum. ff. ad. l. falcid. sit in odium exhæredantis: quæ fuit opinio Azo. quam ibi ponit glo. quæ secundum Alex. ibi est magis cōis. Et certe ratio ista applicata ad casum huius. l. in qua nihil exprimitur de legato facto filio exhæredato, satis concludit, q̄ verò legatū est relictum non solū non cōcludit, imo auget difficultatē, quia si hoc est in odiū exhæredantis, a fortiori nō deberet valere fideicōmissum ab ipso ex hæredato, quā si fieret ab eius substituto, vt dixi in glo. præcedenti.

¶ *Lex. IIII.*

10 a ¶ Possum meum hæredē vel legatarium grauare vt hæredi suo quid dare vel facere mandet, sed si dico, mando quòd si talis fuerit hæres mei hæredis det tali tantum non valet, quia non iudicio meo est hæres, & quia quem non honoro, onerare non queo. h. d.

1 c ¶ *Lo de tal cosa.* Et dato quòd ipse hæres rogatus a testatore non roget hæredem tuum, vt det vel faciat, deberur fideicommissum, vt ista. l. vult & etiam. ff. de legat. tertio. l. si fuerit. §. si quis. & ibi not. Bal. & facit ad quæstionem. vt si condens maioratum grauet successorem, vt etiam ipse talem rem, vel quantitatem ponat in maioratu, quòd licèt ipse successor non ponat haberi debeat pro apposita: ex quo successor habuit maioratum, vel saltim compelletur ipse vel hæres eius, vt ponat. quod videtur intelligendum, iuxta ea quæ dixi supra in. l. proxima. in glo. super verbo, fasta aquella quantia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 a ¶*Non vale.* Adde.l.sed & si fic.ff.de lega.3.& sic habes, quòd nominatim persona non honorata, non potest relinqui fideicommissum: licet postea a casu fortunæ ille succedat præter iudicium testatoris. ex quo infert Bal.in.d.l.sed & sic. quam legit sub.l.si fuerit. §. si quis. quòd si testator dicat instituo filium meum hæredem, & si decesserit cum filia hærede, rogo quòd illa filia det cētū. quòd nō tenet istud fideicommissum. debet ergo secundum eum verba grauaminis dirigere in ipsum filium institutū hoc modo. si decesserit cum filia hærede, rogo ipsum filium institutū, quod det cētum. quod dicit multum esse aduertendum in forma grauaminis. quod dictum vel est corruptum in meo libro, vel non videtur esse verum. nam ex quo ego possum legare, & fideicommittere ab hærede hæredis mei, vt supra. l. proxima. & in dicta. l. si fuerit. §. 1. talis filia hæres potuit sic grauari. quando vero non adiiceretur, cum filia hærede: sed tantum, cum filia, tunc procedere posset dictum Bald. & in materia maioriæ multum debet attendi ad formam grauaminis, & fideicommissi iuxta ea quæ not. Bart. in dicta. l. sed & si sic. & in. l. centuriocolumna. 12. versicu. quæro vlterius. ff. de vulg. & pupil. & quia est dubia illa decisio Bartol. vide late per Alexā. cōsi. 105. primo vol. & cōsi. 185. secūdi volu. & Corne. cōsil. 184. vers. & licet Bar. & 3. volu. consi. 24. & Decium. con. 27. dicētē, quòd in illo puncto communis opinio est contra Bart. & idem dicit. consi. 421. Paulus tamen in consi. 3. primo volu. consuluit secundum illam doctrinam Bart. & Alexan. licet se fundet ex aliis etiā mediis. consil. 64. quinto volu. vbi refert Rapha. dicentem opinionem Bar. esse cōmunem, sunt etiam consideranda verba fideicommissi, an grauamen videlicet fit scriptum in rem, & sic hæreditas sit grauata vel ne: nam tale grauamen in rem scriptum afficit rem ad quemcunq; vadat: vt in eleganti quæstione tradit Bald. in. l. precibus. col. pen. verfic. extra quæritur. C. de impube. & aliis substi. & bene facit. l. plane. la. 2. §. qui rogatus. in fi. ff. de lega. primo. quod quando ab initio fideicommissum est vtile: quia est impositū ei, cui potuit imponi: licet alii acquiratur hæreditas facto illius, cui erat impositum: non ideo expirat onerisimpositio. argu. l. a patre. ff. de lega. tertio. & l. si alien⁹. ff. de lega. secundo. & not. Alberic. post Din. in dicta. l. sed & si sic. & aduerte q quando aliquid est relictum alicui ad certum tempus: & post illud tempus alii, videtur grauari primus legatarius: licet verba grauaminis ad eum non referantur. l. codicillis. in prin. & ibi Barto. ff. de vsufruct. lega.

3 b ¶*Por auentura.* Sic & alias. not. glo. quòd non proficit fieri fato. in. l. 2. ff. de condit. & demōstra. & tradit glo. in capitulo remittūtur. §. hinc notandum. super parte non nisi. 23. quæstio. 5. & ignoranter præsentans bannitum non gaudet præmio statuti. l. si is qui. versi. quòd si ser⁹ us. & ibi Bartol. ff. de acquir. rer. domi. & in. l. genero. ff. de his qui notant. infa. & per Bald. in. l. si quis hæredem. C. de institu. & substitu. vide tamen in hoc, quod de interficiente exbannitum, etiam si ignoret bannum. notat Barto. per text. ibi. in. l. inter omnes. §. recte. versi. vltimo hunc. §. allego. ff. de furt. & adde de eo, qui in veritate est iudex de legatus: sed ipse non scit, an teneat sententia. Bart. in. l. mul-

Titul.IX.De las mandas. 58

vale. E es tenudo de la cumplir aquel que heredare los bienes del heredero del testador. Mas si en el estable scimiento del heredero dixesse el testador: establezco a tal ome por mi heredero. E si acaescie sse que fulano, nō brādolo señaladamente heredare los bienes deste mi heredero quando muriere, mando que de tal cosa, o tantos marauedis a tal ome dezimos que tal māda non vale[a], nin es tenudo aquel a quien nombro de la pagar. E esto es porque este a tal, non es heredero del otro por juyzio del testador mas por auentura[b], e porende aquel nō es obligado de pagar tal manda. Ca ningund ome non puede obligar a otro, q̄ de alguna cosa por el, si non le ouiere el dado algo[c] de lo suyo.

¶*Ley. V. Porque razon el heredero non es tenudo de pagar las mandas, que el Señor de la herencia ouiere dexadas.*

tum. ff. de conditio. & demonst. & Nicho. de Neapo. in. l. quæro. ff. de eo q pro tuto. & de processu contumaciæ punitiuo, an valeat, quando iudici non constitit de contumacia? Barto. tenet quòd non, quia ignorat fundamentum sui processus. vide per eum. in dicta. l. multum interest. & in. l. si finita. §. Julian⁹. ff. de dāno infect. per Abb. in capitul. quoniam contra falsam. col. 6. de proba. & an in cōtractibus oporteat conditionem potestatiuam impleri ex proposito? vi las. quod non in l. cum filiusfamilias. in. §. in hac. in princ. ff. de verborū obligationib.

Dixim⁹[d], ē las leyes ante desta q̄ todo heredero es tenudo de cūplir las mādas, de aq̄l cuyos bienes hereda, quier los herede por razō de testamēto, o sin testamento. Pero casos y a, en q̄ nō seria assi. E esto seria como si algund ome q̄ nō fiziesse testamēto dixesse assi ante testigos: a fulano[e], q̄ es mi pariente mas propinco, q̄ ha derecho de heredar lo mio, mādole q̄ de tantos marauedis, a tal ome, ca si este a tal, nō q̄siesse ser heredero, d̄ los bienes d̄ aq̄l q̄ le esto mādaua, e lo ētrasse otro q̄ fuesse mas cercano pariēte despues del, nō seria obligado este postrimero heredero de pagar tales mandas: como quier q̄ lo fuera el primero, a quié el auia nōbrado si ouiere recebido la heredad. Mas si esteg q̄ tomo la herēcia del muerto, era en egual grado de parētesco q̄ el otro q̄ la d̄ fecha: estōce dezimos, q̄ es tenudo[h] de cūplir la māda sobredicha, tābiē como lo fuera el otro si ouiesse tomado la he-

¶*Ley. V I.* Si el fazedor del testamēto diesse su sieruo a otro, en manera que le aforrasse, e le mandasse que diesse alguna cosa a otro como non es tenudo de lo fazer.

SI el fazedor del testamēto diesse su sieruo a otro: en tal manera que lo aforrasse luego: e por esta razon q̄ gelo dauaⁱ lo quisiesse agrauiar, rogādole, o mādādole q̄ diesse alguna cosa a otro: dezimos[d], q̄ nō le puede agrauiar, nin es tenudo[e], de pagar la māda, aq̄l aquié diesse el sieruo e esta manera: mas si gelo diere, diziendo assi: que le daua el sieruo so tal condició, que se seruiesse del, e le fiziesse libre fasta algū tiēpo o dia cierto, estōce bien lo podria rogar q̄ diesse alguna cosa a otro: e aquel q̄ recibiesse el sieruo en esta manera, tenudo es de pagar tal manda como esta, fasta aquella quantia: que montare la ganancia quel vino por razon del sieruo, o del seruicio que recibio del, desde el dia que lo recibio, fasta el dia que lo a

rencia del finado. Otrosi dezimos[a], que si algū ome q̄ fuesse aforrado de su Señor, nō ouiesse fijos[b], q̄ heredassen lo suyo, nin fiziesse testamēto: mas dixesse assi, ruego a fulano que sue mi señor, que ha derecho de heredar[c] lo mio, que de tāstos marauedis, o tal cosa a tal ome. Ca si acaescie sse que este señor a tal muriesse, en ante que entrasse la heredad del aforrado, maguer la entrassen sus fijos despues: non son tenudos de pagar las mādas que el aforrado ouiesse assi dexadas, cōmo quier que lo fueran, si su padre o viesse entrado tal herencia ante que muriesse.

¶*Ley. V I. Si el fazedor del testamēto diesse su sieruo a otro, en manera que le aforrasse, e le mandasse que diesse alguna cosa a otro como non es tenudo de lo fazer.*

SI el fazedor del testamēto diesse su sieruo a otro: en tal manera que lo aforrasse luego: e por esta razon q̄ gelo dauaⁱ lo quisiesse agrauiar, rogādole, o mādādole q̄ diesse alguna cosa a otro: dezimos[d], q̄ nō le puede agrauiar, nin es tenudo[e], de pagar la māda, aq̄l aquié diesse el sieruo en esta manera: mas si gelo diere, diziendo assi: que le daua el sieruo so tal condició, que se seruiesse del, e le fiziesse libre fasta algū tiēpo o dia cierto, estōce bien lo podria rogar q̄ diesse alguna cosa a otro: e aquel q̄ recibiesse el sieruo en esta manera, tenudo es de pagar tal manda como esta, fasta aquella quantia: que montare la ganancia quel vino por razon del sieruo, o del seruicio que recibio del, desde el dia que lo recibio, fasta el dia que lo a

forro. Otrosi dezimos, que si el señor franqueasse por si su sieruo, e non le diesse ninguna cosa de sus bienes, que por razon del aforramiento[h], non lo puede l agrauiar mandando le que de algūa cosa a otro en razon de manda. E aun dezimos, que si algund ome rogasse a otro, q̄ aforrasse su sieruo dexando le en su testamento alguna cosa de lo suyo, por que lo fiziesse, si despues desto recibiesse el señor del sieruo, aquello que le auia mandado, maguer el sieruo valiesse mucho mas que aquello que auia recebido tenudo es de aforrarlo[i]: porque semeja[k], q̄ pues que lo recibio q̄ se tuuo por pagado dello. Pero si tal sieruo fuesse agenol, e valiesse mas que aquello que le dieron, de guisa que el señor non lo quisiesse dar par tanto: estonce aquel a quié rogaron que lo aforrasse, nō es tenudo de dar por el: mas de aq̄llo q̄ recibio. E si por este precio non lo puede auer deue lo guardar e trabajarse[m] toda via, d̄lo auer por aq̄l precio, si pudiere: ca tales cosas son q̄ nō puede ome acabar en vn dia q̄ las acaba en otro. Mas si algū testador dexasse marauedis ciertos ē su testamento a algūd ome, e mādasse a aquel aquié los dexo, que diesse a otro mas de aquello que el le auia dexado, dezimos q̄ este a tal nō es tenudo de pagar ninguna cosa, de mas de aquella quantia que recibio, maguer ouiesse recebido[n] aquello que el testador le mando.

¶*Ley. V II. Como el heredero dene caber el ruego del testador, mādādole dar a otro fasta en aquella quantia que recibio del.*

Nota hæc verba, & adde quæ habentur supra eo. l. 2. an autem posset deducere sumptus, quos fecit in consequendo legatum? videtur, q̄ sic argu. l. si legatarius. ff. de legat. 2. an autem filia posit grauari in dote recepta, vt eam restituat. vid. l. si. §. fideicommissis. alias incipit filiç ff. de legat. 2. Et quod ibi dicit Barto. & Bald. in. l. cum virum. C. de fideicommiss.

¶*Lex. V II.*

Possum rogare illum, quem cum filio meo instituo hæredem, vt filium meum cum suis instituat: & tenetur quatenus ei accedit cum fructibus inde perceptis. Item legatarius certæ rei: rogatus eam alij restituere, tenetur si eam habet: alias ad cedendum actionem tenetur substituto: & si plusquam res illa ei relinquitur, & habeat, & sua culpa res restituenda perditur vel negligētia in petendo imputetur tenebitur substituto, sed si aliud ei legatum non fuit, non tenetur nisi de dolo. hoc dicit.

est de liberto. hoc dicit.

d ¶*Diximos.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. col. secūda versi. 1
licet autem dixerim.

e ¶*Fulano.* Hic ponitur casus. l. 1. §. fi. ff. de lega. 3.

f ¶*Despues del.* Idest, qui erat in gradu sequāti. Et sic collige, prout not. glo. in. l. si Titio & mæuio. §. Iulianus. & ibi not. Bald. ff. de legat. 2. q̄ 2
abintestato ille demum videtur venire ex tacita voluntate defuncti, qui est proximior tempore mortis: non ille qui est vlterior in gradu. Adde tn secūdū Bald. q̄d notat in. l. 1. §. vel maxime. ff. de colla. bono.

g ¶*Mas si este.* Hic ponitur casus. l. si Titio & Mæuio. §. Iulianus. ff. de le- 4
gat. secundo. & approbatur hic secundā positio. glossæ, quæ fuit Azo. quam etiam tenuit Dinus, & Alberic. ibi.

h ¶*Tenudo.* Videbatur dicendum contrarium, ex quo legatum nomi- 5
natim fuit relictū nomine, ꝓprio ab eo, qui repudiauit: vnde portio hæreditatis eius sine onere transire debebat ad cohæredes abintestato. vt in. l. Celsus. §. q̄d alicui'. ff. de lega. 2. & ita tenet Bart. in. d. §. Iulianus. & etiam Io. de Imol. & est cōis opinio, prout attestatur ibi Paul. de Cast. & idem Paul. in. l. licet Imperator. ff. de lega. 1. vnde dicendū est, ꝙ ista. l. sit expressa cōtra illam cōmunē opinionē: & ꝙ approbet hic opinio Azo. de qua p glo. in. d. §. q̄ alicuius. scilicet q̄ille. §. corriguntur: si intelligat sin hæreditate caduca vel quasi caduca. præscriptum Seueri, de quo fit mētio in. l. si Titio & Mæuio. §. Iulianus. ff. de lega. secundo. & in. l. non iustam. C. ad Trebellianum. quam opinionem Azo. tenet Paul. de Cast. in. d. l. licet Imperator. & in. d. §. q̄ alicui'. & sic attenta dispositione huius. l. est dicendum, q̄ q̄n aliquis est institutus vel nominat⁹ de his, q̄ succedūt abintestato: & si legata nōinatim & ꝓprio nōe fuerint relicta a tali hærede instituto, vel abintestato succedenti: licet de rigore verborum nō debeant a substituto vel alio succedente abintestato, & si sit in pari gradu cū eo, a quo est legatum, vt in. d. §. q̄ alicuius. tn ex rescripto dicti Imperatoris, qui fuit interpretatus contrarium de æquitate, & ex coniecturata mente defuncti debent. vt in. d. §. Iulianus. quā æquitatē amplectit ista. l. partitarū. & istā opinionē, vt dixi, vt, pcedat etiam de iure cōmuni, late cōprobat Paul. in. d. l. licet Imperator. vbi etiā aliter respondet ad. d. §. quòd ali cuius. vt procedat quando legata non habuerunt originem in persona nominatim grauati: quia non erat in rerum natura tempore

grauaminis: ꝙ in casu huius. l. cessat cum hic viuebat, sed repudiauit hæreditatē. vide plenē per Alex. in. d. l. licet imperator. col. 2. & 3. vbi refert Rapha. & Christo. for. de Cast. idem tenentes cum paul. & dicit vtranq; opinionē esse sustentabilē. Sed ꝙ non sit recedendū a cōmuni opinione, tene ergo menti istam. l. partitarū, quæ decidit istud dubium contra dictā cōmunē opinionem.

6 a ¶*Dezimos.* Cōcord. cum. d. l. 1. §. fin. ver. sed & si a patrono ff. de legat. 3.

7 b ¶*Fijos.* Vide in l. 10. titul. 22. 4. partit. vbi etiā ponit d̄ fratre.

8 c ¶*Heredar.* vid. in dict. l. 10. & 1. §. sed nostra. instit. de succe. liberto.

¶*Lex. V I.*

Legato seruo vt statim legatarius eū manumittat non potest legatario huius præ textu aliquod onus imponi: secus si post tēpus est manumittēdus: tunc potest apponi eius considerato seruitij commodo nec etiam seruo in testamēto manumisso, cui nil aliud tel in quitur potest onus imponi: sed legatari⁹ rogat⁹ seruū suū manumittere, si legatū recepit, etiā si minus valet: tenetur: si est alienus, nō tenetur pro eo plusquā recepit, dare. Item legatarius quātitatis non potest in maiori quātitate grauari. hæd.

1 d ¶*Dezimos.* Prosequitur dicta Azo. C. eo. in summa. col. a. versi. si tamen seruum tibi legauero.

2 e ¶*Nin es tenudo.* Concor. cum. l. planē si filium. §. fi. ff. de leg. 1. nam nō est locupletior qui libertum habet, vt ibi per gloss. his enim demum pecuniam ex causa fideicommissi præstare cogendus est, qui aliquid eiusdem generis vel simile ex testamento consequitur. verba sunt illius. l. quæ regula secundum Bal. ibi non ita bene alibi reperitur. Ioan. de Imol. Paul. etiam de Cast. ibi notat, ꝙ ex iure patronatus non dicitur quis locupletior vt propter ipsum possit pecuniariter grauari. Ad de qd nota. in. l. naturalis. §. fi. ff. de præscrip. verb.

3 f ¶*Fasta algund tiempo.* Concord. cum. l. si mulier. §. iulianus. ff. de leg. 3.

4 g ¶*Fasta aquella quantia.* Adde. l. tertiam supra eod.

5 h ¶*Por razon del aforramiento.* Adde dict. l. planē si filium. §. fi. ff. de leg. 3. cum enim libertas sit res inextimabilis, non potest grauari onere pecuniario vel extimabili: & ex hoc allegatur illa. l. ꝙ finiti ad infinitū nulla est proportio secundum Bald. & Paul. ibi.

6 i ¶*Aforralle.* Cōcor. cū. l. si legatario. & cū. l. gñaliter. §. si qs alienū. ff. d

k ¶*Porque semeja.* Adde. l. imperator. §. cētū. ff. de lega. 1. & in. l. sed si nō 7
seruus. ff. ad leg. Falci. & dixi supra eod. in. l. 3. & facit hoc secūdū Bal. in dict. l. imperator. §. si centū. ꝙ dānatus in testamento vendere rem nō possit intētare remediū. l. 1. C. de rescinden. vēditio. quod luto. ibi intelligit, & limitat: quando esset à testatore designatum pretium certū vid ibi per eū.

l ¶*Le geno.* adde 8
l. si cui. &. l. ge neraliter. §. si quis alienū. ff. de fideicōms. liberta.

m ¶*Trabajarse.* 9
Adde. l. deberi. C. de fideicōmiss. liber. vbi ponitur etiā ista ratio. quā hic ponit ista l. ꝙ potest induci, vt grauatus per fideicōmissum, vt emat talem rē & ponat eam in maioria, ꝙ licet dominus reiab eo requisitus vt vēdat, nolit vendere: & ita respondeat, ꝙ propter hoc nō liberatur grauat⁹ sed teneafad tale grauamen si in posterum res talis posit haberi, vt ponatur in maioriā. vide et per Bald. in. d. l. deberi, vbi hoc i ducit ad alia, q̄ sunt notanda, neq; obstabit. l. pater filiū. §. tusculanus. ff. de le. j. quia ibi defuit spes possibilitatis ad implēdi iussa defuncti, ꝓpter difficultionē collegij.

n ¶*Maguer ouiesse recebido* 10
se aquello recebi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 a ¶ *Que establezcas.* Potest enim quis grauari, vt aliquem hæredem instituat. vt hic, & in.l. imperator. §. cum quidã. ff. de legat. 2. de quo. l. ista sumpta est.

b ¶ *Dezimos.* Concordat cum. l. imperator. in princip. de lega. & cum. l. si legatarius. ff. de legatis tertio.

c ¶ *Por su culpa.* Concord. cum l. si seruus legatus. §. cũ quid. ff. de legat. 1 & intelligẽ d culpa leui, quia est ad similitudinem contractus: vt ibi habetur, & tenet ibi Albericus habes ergo. hic. & in. d. §. cũ qd. de qua culpa teneat legatarius fideicommissario: de qua autẽ teneat hæres legatarijs, & fideicõmissarijs, dic vt in. l. cum res. §. culpa. ff. eodẽ. de qua vero teneatur executor legatarijs, vide per Bald. in. d. §. cũ qd vbi cõcludit, q̃ si erat mixtus executor, vt quia aliqd commodũ sibi remanebat ex testamento, tunc teneat etiam de leui culpa: si autẽ sit merus executor, vt quia nullum commodum habebat ex testamento, & q̃ tunc solum teneatur de dolo & lata culpa. per illum text. iuncta. l. q̃ nerua. ff. de posit. & facit ista. l. vt posses sor maioricatus teneatur ipse & eius hæredes ad restitutionẽ damnorũ, quæ culpa sua euenerũt in rebus maioriæ. Sic etiã prælatus tenetur refarcire ecclesiæ omne damnũ quod cõtigit propter eius negligentiam. glo. in authen. idẽ de nestorianis. C. hæretic. Et not. Ioan. de Plat. per tex. ibi in. l. vnica. C. de colo. illirici. lib. 11. in fi. Adde etiã de prælato dimittẽte per negligẽtiã rem ecclesię præscribi. gl. in. c. placuit. el segundo. 16. q. 3. & Abb. in. c. ex præsentiũ de pigno. in. 3. notabi. & in. c. 1. de dona. & in. c. 1. col. 3. de in integ. restitu. & per Francis. Balb. in tractatu præscriptio. charta. 43. col. 2. & dic bar. gl. in. c. sæpe lit. 11. qõ. 1. clericum posse priuari ecclesia, si negligit agros vel alias vtilitates ecclesiæ. An autem compensetur tale damnũ illatum in rebus maioriæ, vel ecclesiæ cum lucro siue melioramẽtis in alia re facti? vide quæ notantur in. l. si negotia. ff. de negot. gest.

4 d ¶ *Lengaño.* Vel lata culpa, quia est ad similitudinem contractuum bonæ fidei, vt in. d. §. cũ quid. & l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda.

¶ *Lex. VIII.*

☞ Seruo hæredis non potest pure legari, sed ad diem, vel sub conditione sic: & si liber fuerit cũ cesserit dies legati, habebit illud: sed si seruo instituto eius domino qui legetur; & ante additionem efficiatur liber, habebit dominus legatum, & seruus hæreditatem. h. d.

e ¶ *Al siervo del heredero.* Idem die si legetur seruo testatoris, vt in. l. seruis. C. de lega. & idẽ dicẽdũ in monacho & monasterio, vel ẽcontra: sicut hic dicitur de seruo, & hærede Io. Fab. i. §. an seruo. in fi. in fi. ff. de legat. sed an ad alimẽta valeat relictum ꝓprio seruo? vide. l. seruos. & ibi Bart. ff. de aliment. & cibar. lega. & an à patre pos sit legari filio? vide in. l. filiã. ff. de aur. & argen. lega. & in l. vbi puré. in princip. ff. ad Trebel. & in. l. cum filio. vbi per Bart. col. 1. in fi. ff. de leg. 1. vbi Bar. vult q̃ si pater ad quẽ pueni t hæreditas, mediã te filio, grauẽ restituere hæreditatẽ filio, q̃ censẽ frogatus restituere post mortem patris nõ ante ætatem. l. epistola. §. 1. ff. ad Trebellia. vbi etiam Paul. de Castro refert. hoc dictũ Bar. licet si pater esset institutus & grauatus restituere, videretur grauatus pure. Et sic non valeret de iure digestorum, per §. an seruo. in fi. tuta. de leg. de quo ista. l. sumpta est, nisi appositum sit verba, per quę voluerit differre in tempus, quo esset effectus sui iuris. de iure vero nouo tanquam aduentitia quo ad proprietatem filii quereretur, & sic valeret grauamen, vt etiam vult Ioan. Fab. in. d. §. an seruo.

f ¶ *Mas si el siervo.* Ratione diuersitatis inter 1. iuuu & primum casum ponit tex. in dicto. §. an seruo, quia in casu illo hæreditas delata seruo est separata à legato mihi facto, quod non est q̃s seruo meo est legatum à me instituto: quia legatum non separatur ab hæreditate. Et ibi declarat Angel. scilicet q̃ quando dominus est hæres institutus & legatum eius seruo, hæreditas & legatum pendẽt à sola voluntate domini: quãdo vero institutus est seruus. tunc non pendet à sola voluntate domini: quia etiam concurrere debet voluntas seruiin adeundo vt in. l. cũ proponas. C. de hæredi. instit. ¶ *Lex. IX.*

☞ Si legatur Titio, & sunt duo Titij: nec de quo sensit testator apparet, non valet legatum propter incertitudinem: sed vbi de persona cõstat, error nominis vel pronominis non nocet. hoc dicit.

g ¶ *Dos amigos.* Concor. cum. l. si quis seruum. §. si inter. ff. de legatis. 2. & 1

cũ. l. si fuerit. ff. de reb. dub. & exponit Alberic. in. d. §. si inter. quando erant amici testatoris pari amicitia. bonus text. licet ipse non alleget in. d. l. si fuerit. vbi expresse not. Socinus q̃ debet maiori amicitia coniuncto: licet postea arguit in contrariũ. q̃. d. §. si inter. indistincte loquatur, & non bene se firmat: secus vero si vnus non est amicus, alter licet propter meritũ & amicitiam legẽt. l. neque adiecit. ff. ꝓ loc. & bene confert q̃d not. idẽ Albericus in. l. si seruꝰ pluriũ. §. fi. co. 2. ff. de leg. 1. vbi inducit illũ text. ad quæstionẽ, q̃ dicit habuisse de facto de q̃dã, qui fuerat electus ad quoddã officiũ, qui vocabat Lanfrancus fattini: & duo erant qui tali nomine vocabãtur, & petebant se admitti ad tale officium: q̃ si vnus erat consanguineus electoris, alter nõ q̃ præferendus sit consanguineus. Capitur enim coniectura ex consanguinitate & amicitia. vt in. d. §. fin. & subdit ibi notabile verbum, quod quando electo declarat, de quo sentẽrit, standum est eius declarationi in dubio. arg. l. in prætorijs. ff. de prætor. stipulat. & in. l. in ambiguis. ff. de reg. iur.

2 a ¶ *Non sepuede saber.* Facit ad quæstionem de partu gemino, de qua teti gi in. l. 2. titu 1. partita. 2. de incertitudine vero circa res, videglo. & docto. in. d. §. si inter.

3 b ¶ *Ni es el heredero tenudo.* Posset tamẽ ipse si vellet eligere cui solua, vt probat tex. cũ glo. in. d. §. si inter. Et si ita solueret hæres, legatarius posideret titu. pro legato, & nõ titulo pro donato, vt ibi declarat Bar. to. quod optime confert ad quæstionem in materia maioriæ, vt si aliqua incertitudo oriatur ex verbis institutiõis maioriæ, quis sit vocatꝰ à constituente. & de cõmuni assensu illorũ qui prætẽdũt ius ad bona maioriæ, declaretur quis eorũ succedat, q̃ videtur succedere titu. maloriæ. & cum vinculis & grauaminibus in institutione maioriæ expressis, & non titu. pro donato: tenementi. & vt hic vides approbatur glo. d. §. si inter. cũ gl. exposuit dictum verbũ debet, id est, potest & est magis cõmunis expositio licet Bal. ibi q̃ ne esse habeat hæres alterum eligere, seu alter rigratificari: quia conuictus est per probationes. Cuius dictum Io. de Imol. ibi dicit forte esse verius, quia probatio est facta cũ hærede, non autem est facta per vnum legatarium cum alio: & res inter alios acta alijs non nocet. l. 1. & 2. C. quib. res iudica. non noc. potest tamen ex dicto Imol. esse cautus, vt cum hæres super solutione talis legati vocetur in ius per vnum ex illis legatarijs, q̃ faciat alium legatarium euocari, & amborum processus cumulari, vt sic probationes fiant tam cum hærede, quam cum legatario. Quid autem si alter ex amicis petit, alter non, vel repudiat? vide per Bart. in. d. §. si inter. & si quis opponat contra hoc q̃ in ista. l. habetur de. c. duobus. de rescript. lib. 6. vbi habetur q̃ si sunt duo impetrantes in eadem ecclesia, in omnibus pares, & eãdẽ datã habẽtes, q̃ capitulũ, debeat & teneatur alterũ eligere. solue vt per Paul. de Castr. in. d. §. si inter. q̃ ibi quilibet eorũ habebat voluntatẽ papæ: hic vero non quilibet habebat voluntatẽ testatoris, sed vnus tantum, de quo erat incertitudo.

4 c ¶ *Maguer errasse.* Concord. cum. §. si quis in nomine. insti. de lega.

¶ *Lex. X.*

☞ Si testator rem alienã quã legat scit esse alienã tenetur hæres eã emere, & legatario de scientia testatoris probanti dare: & si nõ potest eam habere, soluat iuxta æstimatiõnẽ arbitrio duorum bonorũ virorũ. Si vero ignorauit alienã nõ valet legatum, nisi seruo alieno libertatem: aut vxori vel consanguineo relinquat legatum. hoc dicit.

1 d ¶ *De las personas.* Prosequitur nota. per Azo. C. eo. in summa. colum. 3. versic. huiusmodi talis de personis.

2 e ¶ *De aquel que estableser.* Concord. cũ. §. non solũ. insti. de leg. & l. vnũ ex familia. §. si rẽ tuã. ff. de legat. 1. vbi habetur, q̃ hoc ꝓcedit, etiã si testator leget rẽ hæredis, vt suã sciẽter vel ignorãter: & etiã si testator in tali re hæredis ius aliqd vel partẽ habeat: tã & quoad totã rẽ valet legatũ. 1. cũ filius. §. dñs. ff. de leg. 2. vbi Bar. & docẽt. q̃d planè, ꝓcedit vbi testator simpliciter legaret rẽ heredis: secus si diceret rem talẽ meã lego, secũdũ Ioan. de Imol. in. d. §. fi rem. & Bart. & Iason in. l. seruj electione. §. fi. ff. de lega. 1. nõ tñ rei hæredis legatæ ipso iure transfiret dominiũ sicut quãdo legatur res ꝓpria. vt not. gl. in. l. Papinianꝰ. ff. de seruit. reprobata. glo. quæ voluit contrarium in. l. 2. C. communia. de lega. quæ communiter reprobatur p. l. si qs. inquilinos. §. cũleruũ. ff. de leg. 1. an aũt testator posit obligare remhę redis? variæ fuerũt opiniones de quibus per Alexand. in. l. si hæredis seruus. colum. 2. ff. de legat. 1. vbi Alex. dicit cõclusiue, q̃ aut defunctus noũ hæredis, obligauit bonã hęredis: & tunc ꝓcedat opinio, q̃ posit obligare: quæ fuit opinio. Patri, & Ang. in. l. absidui. C. qui potior. in pig. habeã. & Bal. & Ang. in [illegible] aut nõ obligauit noũ hæredis: & tunc procedat opinio cõtraria, quę fuit Cyni, & Sali. in. d. l. absiduis. ꝑ tex. in. l. si Titio ff. de pig. & ꝑ. l. rẽ alienã, 2. resp̃õ. ff. de pignora. actio. idẽ tñ Alex. cõ fil. 73. vol. 1. incipit. viso themate. Quod etiã est repetitu. 3. vel. cõ. 91. in distinctẽ tenet testator ẽ posse obligare rẽ hæredis: & q̃ hæres adeũdo hæreditatẽ testatoris, vt dicta obligationẽ approbasse. l. cũ à matre. C. de reivẽdi. l. si creditoribus. C. de seruo. pign. dat. manu. & pignꝰ solo cõsensu etiã absq; traditione cõstituitur. l. 1. ff. de pignora. actio. l. 3. ff. in quib. cauſ. pign. tacite cõtrahi. Põt & testator, phibere alienationẽ rei hæredis, sicut propriæ, vt probatur in. l. si: qs ita fit legatus. §. 1. ff. de manumiss. testa. quẽ tex. ad hoc allegat Pau. de Castr. in. d. §. si rem tuam. Et facit vt testator posit grauare hæredẽ: vt rẽ ponat in maiori catu facto per testatorem vel ab alio, à quo testator habuit: & prohibere eius rei alienationem, sicut si esset propria. facit. l. vxorem. in prin cip. ff. de leg. 3. facit etiam ista. l. vt habens à rege licentiam faciẽdi maioricatum. sub vinculis & grauaminibus sibi placitis posse maioriam etiam facere de rebus hæredis. quod bene nota.

f ¶ *De la comprar.* Cõcord. cũ. §. non solum. inst. de lega. & C. eod. l. cũ alienã. & ff. de lega. 3. l. nõ dubiũ. §. fi. & l. in mẽuius. §. fundo. ff. de lega. 2. vbi habetur, quãdo vsus fructus fundi legati erat alienus. An aũt dispositio istius. ll. procedat de iure canonico? dicto. late insisti unt in d. l. cum alienam. & in. c. filius noster. de testa. propter varies intellectus illius. c. & videtur q̃ prædicta dispositio procedat in vtroq; foro. vt in ca. si episcopus. 12. q. 5. & q. d. c. filius. procedat in suo casu specialiter, in quo loquitur, videlicet quãdo res aliena est legata ecclesiæ in pretium sepulturæ, prout tex. ille cantare videtur, q̃ vt quodãmodo exerabile iuxta tex. in. c. abolendæ. de sepultu. & ideo papa ibi noluit tale legatum rei alienæ admittere, etiã quoad æstimationem ne locus sacer vel religiosus ad sepulchrum vendi videretur. Et licet non ita disponat ille intellectus voluit tenere Ang. in. d. l. cũ alienã. vult etiã, licet non ita clare, Didacus à Couarruuias in relectione sua. d. c. filius noster. ad fi. dicens ita colligi per lectã epistolam beati Gregorij. de qua illa decretalis sumpta est. & q̃ ad hoc ipse animaduertit, & certè Ange. vt credo iam animaduerterat in. d. l. cum alienã. Cõtra istum intellectũ tñ facit q̃ relinquere aliquid ecclesiæ etiã gratia sepulturæ, nõ est prohibitũ, vt probat text. in. d. c. filius. & ibi notat Abb. neq; hoc prolibetur alias quo iure: ex quo non interuenit vẽditio sepulturæ ex cõuentione, sed liberaliter testator elargitur. vnde nulla. l. diuina, neque canonica hoc vetat: papa tamen ibi monetur, ne quid fiat contra leges Dei. & sic patet quod dictus intellectus procedere non posit. præterea si locus sepulturæ, de quo in dicto. c. erat sacer leu religiosus, etiam per. ll. feculi non potest vendi: quia non est in commercio. l. in tantum

Quæst. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

§.sacræ.ff.de rer.diuis.l.13.infra eo.& sic papa,ibi nõ potuit ex hoc mo ueri contra leges ciuiles exercendo venditionem loci ad sepulchrum: cum etiam ipsæ.ll.hoc exercentur.vnde pro nũc magis placet intelle ctus Bal.quem datad illũ tex.in repetitione.l.1. col.14.versi.itẽpono tertiũ casũ.C.de sacrosan.eccles.q licet attẽto iure ciuili legatũ factũ ecclesiæ dicaſ factũ coniunctepersonę.& sic etiã siigno rãdo rem esse alienam, fiat à testatore debeatur, vt in d.l.cũ alienã. Hoc tamẽ nõ procedat de iure canonico, ex eo q Deus istas præsumptiones, & im proprietates, q aliàs esset relictur[a], & si sciret rẽ alienã, non curat, ne eaſ per istas si mulationes.& istũ dicit esse casum illius.c.q secundũ eum canonistæ simplices nõ intelligunt.& licet Abb.in.d.c.filius.in.5. lectura.repro bet istũ intellectũ motus ex quibusdã leuibus fundamentis, mihi sa tis placet:nã in primis iste intellect[b], nõ diuinat, licet enim ibi nõ fiat mẽtio de ignorãtia in dubio,illa præsumit,& nõ scientia. l. verius. ff. de proba.imõ,vt in ista.l.habetur legatarius tenef probare scientiam. & sic de iure ignorãtia præsumit.Itẽ nihil repugnat, q etiã iura ciuilia intelligãtur etiã de coniunctione spirituali,quæ maior & fauorabi lior est quã carnalis,vt in.c.inter corporalia.de trãsiatio.episcopi,vel electi.& quia etiã si testator ignorãter leget rẽ alienã nõ coniuncto, si tamẽ diligit eũ,vt proximũ seu coniunctum,tenet legatum. vt dixit Guilliel.de Cug.in.d.l.cũ alienã.& sequif ibi Alex.proceditetiã,quã do legatũ fit ad pias causas,seu pro anima: vt late tradit Alex.in.d.l. cũ alienã.col.2. Itẽ licet nõ reperiaf expressum de iure ciuili, q debea tur æstimatio,quãdo legatur res aliena ecclesiæ à testatore ignorante rẽ esse alienã,satis hoc cõstat:cũ expresserit in cõiunctis, & cũ exp̃sse rit quãdo legaf pro libertate.& placet iste intellectus, quãdo hæres à quo fieret, ecclesiæ legatum rei alienæ:erranter esset filius, & non ita diues,prout fuit in casu.d.ca.filius noster.argu.ca.fi.17.q.vlti.quia no luit papa tale lucrum cum damno filiorũ extorquere:licet de rigore iuris ciuilis poterat.& sic q cũ isto temperamẽto procedat intellectus Bal.tu qui maius ocium habueris labora,si possis aliũ melioré intel lectum inuenire ad illud.c.erga quod ita docto,illustres insudarunt, neq; obliuiscaris vnũ intellectũ,ex ibi traditis per docto,quem etiam tenet Archi.in.c.vna sola.33.q.5.secundum quẽ poteris inferre, q si le garetur res alicuius maioriæ non debeatur æstimatio,vide.l.si quis in quiinos.in principio.ff.de legati.3.&cogita circa prædicta si pos set dici, quod aut res est prohibita alienari,ex facultate principis, & nõ debeatur æstimatio.l.apud Iulianũ.§.cõstat,& ibi gl. Bar. & docti. ff.de leg.1.si vero maioria esset facta fine facultate,in casu quo posset fieri,& tunc si legatũ factũ fuit,sciẽter debeaf æstimatio, vt not.glos. & Bar.in.l.vnũ ex familia.§.si fundũ.ff.de lega.2.ibi vi. Pau. de cast. & in casu in quo nõ debetur æstimatio si legaret rẽ maioriæ,vel talem rẽ aliã,quæ nõ esset maiorię,teneret legatũ p tex.in.l.fi.§.fi. ff. q & à quibus.glo.notabilis.in.c.multorũ.26.q.2.in verbo aut certè.& l.nõ vtiq;,in prin.ff.de eo qđ cer.loco.& ad quæstionẽ prædictã, q legata re maioriæ sciẽter debeatur æstimatio.vi. Ioan.Fabri.in.§.non solũ in fi.insti.de lega.loquentẽ in re feudali.& ibi vi.ad intellectũ.d.c.filius. in.2.col.ibi in hoc põt dici.Sed pone q testator p viam legati reliquit possessori maioriæ aliquã rẽ,& grauauit eũ vt præstaret alteri aliquã rem maioriæ,& q aliàs si non præstet pereat legatũ:an teneat tale gra uamẽ:videtur q nõ cũ hoc sit impossibile, & ipse incideret in pœnã stante dispositione maioriæ,q nõ possit permutari. tu dic q ſaltẽ de beatur æstimatio,secũdum Bal.in.l.apud Iulianũ.§.constat.ff.de lega. 1.vbi & Ioan.de Imol.dicentes,q licet grauamen sit de impossibile de beat impleri voluntas testatoris in aliud simile,& sic dico q debebitur æstimatio,vt in.l.non dubiũ.§.fi.ff.de legat.3.& vide q dixi in.l.10. tit.16.in gl.magna.ver.quid aũt si alicui.4.partit. Sed pone q pater fe cit maioriam per viam testamenti,de re vnius filij qui erat in eius po testate in alium filium,moritur post ea iste filius cuius erat res, an re conualescet relictum hoc in maioriam?vide in ista quæstione ad eius decisionem Barto.& docto.signanter Paulum de Castr.qui subtiliter considerat post glos.ibi in.l.feruum filij.ff.de lega.primo.in princi. Quid autem si pater rem quam posuit in maioria emerat, & non sol uerat pretium in totum,vel pro parte an teneatur ad pretium soluen dum ille cui relinquitur maioria,vel hæredes defuncti? Bald. dicit q

Quæst.1.

Quæst.3.

Quæst.4.

hæredes in.l.cum alienã.C.de legat.versic.dubitatur tamẽ. Et si euin catur res maioriæ,an hæredes teneant?vi.tex.in.l.cũ pater.§.euictis.ff. de lega.2.Bal.in.d.l.cum alienã.C.de lega.versic.vlterius in fi. Quid autẽ si quis legat fundũ dotalẽ,an debeaf æstimatio gl.in.l.dotalẽ.ff. de testa.mili.dicit q non.Bar.tñ ibi tenet contrariũ.& Bald.nouel.in tractatu. de dote parte. 7. priuilegio. 22. fol.iñ. 34.col. 4.Paul. Alex. & Iason in. l. apud Iulianũ. §.cõstat. ff. de legat.1. Bal. in d.l.cum alienã. vbi hoc dicit communiter teneri:& q cedit secundũ docto. vt Bal. dicit in.l3.C. de iure doti.col.2.versic.sed tunc quæro.& si maritus sit ille,qui legat rem dotalem.Idem tamen Bald.& Angel.in.d.l.dotalem. & Salicet. l.cum alienam.C.de legat.& Ioan.de Imol.in.d.§.constat.intelligunt quando extraneus legaret:secus si maritus,qui tantum videtur legaſse ius suum:licet eius morte periturum iuxta illam opinionem, quæ est magis communis, de qua per Bartolum & Alexand.in.l. quod in rerum.§.1.ff.de legatis.1.quæ opinio,quando testator sciebat verẽ,vel præsumptiuè,ius suum per eius mortẽ expirare, mihi videtur insipi da.vnde contra eam tenuit Ioan.de Imol.Et multi alij relati per Alexan.& ipsemet Alex.in.d.l.quòd in rerum secundum quam opinio nem procederet,quod dixi:& si maritus sit,qui legaret fundum dota lem.Quid autem,si legetur res furtiua?dic quod tenet legatum, quia Quæst.6. potest redimi à domino,secundum Bald.in.l.1.in fine.C.de vsucapior. pro empto.si vero legetur res feudalis per errorem iuris, credens se legare posse,nõ debetur aliquid.l.fi.cho.ff.de vsufruct.lega.si ex certa scientia valet legatum,vt debeatur æstimatio, secundum Baldũ.post Odofred.de feud.succesio.in principi.vide in hoc per eundem Bald. in capi.1.§.donare.qualiter feud.alien.po.co.1.versicu.sed ego quæro. vbi dicit nihil deberi,quia ex quo testator legat ius suũ, quod morte finitur,inutile est legatũ.l.vxor patrui.C.de lega. Et si quis tãtum ha bens habitationem,eam legat?dic q non valet,vt per Bal.in.l.habita tio.C.de vsufruct.per.d.l.vxor patrui.circa cuius.l. materiã vide per Alex.consil.9.2.volu.co.fi.& qđ not.Abb.in.c.quod aũt. de iure pa tro.& in donante,an videatur tantum donare ius q habet in re? vide Alex.consil.47.volu.3.quãdo tamẽ quis habet aliquam partem, vel aliquod ius in re q illud tantũ videatur legare.vide.l.ſerui electione. §.fin.ff.de lega.1.& tex.nota.in.l.qui concubinam.§.qui fundum. ff. de lega.1.& l.fi.cho.& ibi Bart.ff. de vsufruct.lega.& l.si domus. §. fi. ff.de lega.1.& eo.tit.l.q in rerũ.§.1.& limita istam.l.nisi testator credi disset rẽ,quã legabat,esse suã ex aliquo titu.speciali, qui iã extinctus erat,vt in.l.fi.cho.ad fi.ff.de vsufruct.lega.& ibi glosſ. & Bar. Et addo q tradit Abb.in.d.c.filius noster.de eo.qui habet ius pignoris tãtum, in re quam legat.Et aduerte,q leges disponentes, q videtur quis lega re respectu iuris,quod habet,in re aliena procedunt quando testator sciebat illud ius,nam si ignorabat,tota res,vel eius æstimatio debitur. tex.est,& ibi Bar.& Paul.de Castr.in.l.feruum filii.ff.de legat.1.in.§. 1.& vi.eundem Pau.in.l.si domus.§.de euictione &.§.fi.ff.eo.

a ¶ *Que lo prueue.* Et sic legatario incũbit probatio,q testator sciuerit rẽ esse alienam,vt hic,& in.§.non solum.insti.de leg.& quando præsu matur scientia vel ignorantia in testatore in ista materia.vide per Bal. in.d.l.cum alienam.col.fi.versi.dubitatur. 4

b ¶ *Quanto apreciaren.* Adde.d.§.non solũ.inst.de lega.& l.non dubiũ. §.1.& l.qui concubinam.§.fi.ff.de lega.3.& l.alienus.ff.ad .l.Falci. 5

c ¶ *Estonce non deue auer.* Limita nisi legauerat rem alienã,quã suam puta bat animo cõpensandi,et cũ debitore naturali tñ, quia censetur velle sibi deberi æstimationem,si res euincatur. & q in omnẽ casum volue rit eam habere.ita notabiliter.Paul.de Cast.in.l.hæres percepto.ff.ad Trebellia.per tex.ibi quem dicit esse expressum ea sum. 6

d ¶ *Allegança.* Cócor.cũ.d.l.cũ alienã.& cũ.l.prædia.C.de fideicõm.& l.quint°.§.fi.ff.d aur.& argẽ.leg.& vide per gl.in.d.l.cũ alienã, quę di catur cõiũcta psona,& vsq; ad quẽ gradũ. vide ibi p Alex. & an ſſuffi ciat q sit cõiũcta psona tẽpore testamenti, licet postea defecerit?vide p Bal.in.d.l.prædia.colum.fi.vbi vult q ſic.vide ibi per eum,& an si fi lius instituatur in re certa aliena, possit dicere testamentum nullum? vide Bal.notabiliter in.l.scim°.in prin.C.de inofficio.test.col.2.versf. extra quærit.vbi post Guilliel.vult q non,& si isto casu error iuduxit patrẽ ad relinquẽdũrẽ alienã.qđ limitat nisi res nõ esset in cõmercio 7

vel non esset in rerum natura, an autem re euicta agat legatarius de euictione?vide in.l.si dom°.§.de euictione.ff.de leg.1.& in.l.cũ pater. §.euictis.& ibi Bar.ff.de lega.2.& per glo.& docto.in.d.l.cum alienã. Limita tñ singulariter & intellige qũ legans sciebat ius, quod habe bat in re legata.si vero credebat nullum ius habere, & legauit rem alie nam: tunc nõ restringef ad ius, quod habebat,sed debebitur pleno iure secundum Bart. & Paul.de Cast. in. l.seruõ filij.§.si quis rẽ. ff.de lega.1.,qđ nota ad maioriã, si aliquis forte habens ius pignoris, quod ignorabat: de tali re constitueret maioriam. Et vide etiam p Pau.in.l.si domus.§.de euictione.&.§.fi. ff.de lega.1. Et vide omnino ad prædicta, q̃ dicit Paul. in. l. vnum ex familia.§. sed si fundum. ff. de lega.2.

8 a ¶ *Aforrarlo.* Concord. cũ l.Paulus.1.respõ.ff.de fideicommiſſ.liber. ¶ *Lex. XI.*

§ Testatore rem suam pignoratam minori pretio valoris scienter legan te tenetur eam hæres luere de bonis defuncti & legatario dare : idem si pro maiori quã valet vel pro tanto etiam ignoranter erat pignori da ta,tenetur enim hæres luere de bonis testatoris:sed si pro minori pre tio erat pignorata,testatore ignorante luetur pecunia legatarij. hoc di cit,Habuit originem à.§.sed & si rem suam.insti tu.eod.titu.& à. l.si res obligata.ff.de lega.primo.

1 b ¶ *Manda.* Concord.cum.l.si res obligata.ff.de lega.1.& cum.l.prædia C.de fideicommiſſ.& cum.§.sed & si rem.inſt.de lega.

2 c ¶ *Suya.* Quid si legaret rem alienam,quæ erat obligata? vide per Barto. in.l.si tibi homo.in prin.ff.de lega.1. Et poteris illum tex. qui est sin gularis inducere ad quæſt.an si possessor maiorię leget maioriam se gualis inducere ad quæst.an si possessor maiorię leget maioriam se gualis alicui ex facultate regis q hæredes defuncti legantis teneantur luere talem rem per illum tex.qui non est alibi sic dm Paul. de Castr. ibi post Dinum.

3 d ¶ *Que el sabia.* Et in facto proprio præsumitur scientia. l. quanquam. ff.ad Velleia.quod limita,nisi in facto antiquo vel multum implici to,secũdum Bar.in.d.l.si res obligata.Et istud de facto antiquo sub limita tripliciter,vt per Alexan.ibi. quid autem si testator obligauit rem post testamentum?dic quòd tunc hæres tenetur eam luere in di ſſtincte.l.tertia.C.de lega.

4 e ¶ *Empeñada.* Intellige siue sit obligata p debito hæreditario, siue p de bito alieno alicui? tertij,sc̃dm cõem opinionẽ cõtra Bar. in.d.l. si res obligata.cũ illa.l.& ista,indiſſtinctè loquanſ:& eo casu quo erat obli gata pro debito alieno,& onus luendi spectat ad legatarium : tenetur hæres cedere legatario actionem, quam habebat hæres contra illum tertium.per.l.apud Iulianum.§.idem Iulian°. ff. de lega.1. Si vero res fuit obligata pro debito hæredis ante mortem testatoris: tunc distin ctio huius.l.non habet locum : quia indiſſtinctè tenebitur hæres ad luendum,cum non luendo videatur esse in dolo & culpa.l. cum res. §.culpa.ff.eo.& ita tenẽt Angel.& Raphael.& Paul.de Cast. & Alex. in.d.l.si res obligata.licet Ioan.de Imol.ibi voluerit, quod etiam in isto casu procedat distinctio illius.l.& eius dispositio.cum indiſſtinctè loquatur.Sed opinio prædictorũ videtur verior & æquior, quam etiã tenuit Bart.in.l.prædia.C.de fideicomm. & pro ista opinione faciti sta.l.partitarũ.ibi cum dicit(de los bienes del finado) nam si pro de bito hæredis fuerat obligata:etiam de propriis bonis hæres teneretur & sic erit ista vna limitatio huius.l.alias duas limitationes ponit Bal. in.d.l.prædia.scilicet q̃n res esset obligata facto legatarij, & quando, quid vniuersale vt peculium vel apotheca puta pannorum, legatum esset:nam tunc onus luendi non spectat ad hæredẽ,sed ad legatarium.

f ¶ *Onr.* Quia legatũ esset q̃si inutile, si legatario incũberet onus luen di. Et ideo tunc spectat ad hæredẽ,etiã si testator ignorauit rem fuisse 5 obligatam, & ita etiã intelligebat glosſ. d. l.si res obligata. vbi ista est cõis opinio. docť. & Azo. C.eo. in suma col.3.licet contra dictã rõnẽ facit.l.& si æquo.ff. de le.1. prõne ſdicta tñ optime facit.l.q cõcubina.§.q hortos. ff.de leg.3. vbi bonus casus. Ange. ẏo quẽ sequuntur Rapha. & Paul. de Castro. & Alex.in.d.l.si res obligata. aliter intelligit illã.l. vide licet q si aliqd põtesse super fluum soluto ęre alieno,tũc indiſſtincte hæres luere teneatur, qm videt esse in culpa nõ luendo & faciendo, sicut quilibet diligens prãmilias fecisset, licet testator hoc ignorauerit:q vero nihil supersit, de ducto ære alieno:tũc quia hæres nõ põt dici esse in culpa non tenebi tur hæres luere:eo q in effectu esset legare rẽ alienã.& q̃ quodãmodo vẽ exiuisse de primonio testatoris, nisi q̃n legatarij? esset coniũcta pso na,& occasionẽ huic varietati inter ſtos Docto. dedit litera illi° tex. vbi glo. supplet tex.cũ dictiõe nõ.cũ tex.dicit, vel põt aliquid esse su pfluũ.supplet glo.vel nisi nõ põt aliqd esse supfluum , & sic, vt litera tex.intelligerę plane Ange.dicẽsit à lectura glosſ.sed re vera ibi in litera debet esse illud,nõ,& ita vidi in alia impreſsione. & illã literam cũ suppletione non sequitur ilța.l.partitarum.tene menti.

g ¶ *Lamanda.* Limita & intellige, nisi esset cõiuncta psona , seu talis cui 6 alias testator relictur? esset:nã tũc hæres luere tenebit.vt in.l.ṗdia.C. de fideicõ.& glo.& docto.cõiter in.d.l.si res obligata.

¶ *Lex. XII.*

§ Possunt legari fruct? nascituri. Et si res de qua dubitat an viuat, legeſ, cauet hæres de ea restituẽda cũ eã habuerit, & q̃ret eã suis expſis.h.d. Habuit originem ab insti.eod.titu.§.ead.quoq;.& ff..de leg.1.l.quod in rerum.in prin.

h ¶ *Nascer.* Prosequitisita.l.nor.p Azo.C.eo.in sũma.co.3. ¶ si.itẽ legari 1 potest.& cõcord.cum.l.quod in rerum.in prin.ff.de lega.1.& ibi glosſ. allegat concordantias.

i ¶ *Ciertos.* Et sic tẽpore testamẽti iã dubitaba esset i rerũ natura, vt ne 2 vtũ sufficit cauere legatario:vt hic,& in.l.feruo legato.§.fina.ff.de leg.1.& no.gl.cõiter approbata.in.l.cũ seruº.ff.eo.si aũt sciaf, q res sit in rerũ natura:sed sit in loco remoto,debet hæres suo sumptu eã rem pquirere,& dare legatario.vt in.d.l.cũ seruº. per quã limitaf. l.cũ res. §.1.ff.eo.& q notaf p glo.in.l.q legaf.ff.de iudi.q fatis sit hæredi ista re legatario rẽ eo loco,quo erat tẽpore testamẽti:inã hoc fallit q̃ res tũc tẽporis fuisset in loco multũ lõgin quo:ne alias si diceremus lega tariũ suo sũptu cogi,ꝑsequi rẽ legatã,inutile redderet legatum. & ita nor.loã.de Imo.& Alex.in.d.l.cũ seruº.vbi attẽtaf Alex.ita cõiter te neri.qđ tñ ibi limitat Pau.de Cas. vt ꝑcedat q̃n testator sciuit rẽ esse in lõgin quo:sec° si ignorauerit:& ita intelligit.d.l.cũ res.§.1. & cũ ista limitatiõe Paul.de Cas.trãsit ibi Alex.asserẽs,ꝑbari.in.l.seruº legatº. in prin.ff.eo.& mihi satis placet nisi in casu quo ꝑpter expensas pro secutiõis legatũ totaliter redderet inutile.argu.l.si res obligata.ff.eod. &.l.3.,ꝑxime,& quæ ibi dixi:tunc enim sumptu hæredis debet per quiriq̃n vero seruus legatus fugit post testamentum, vel mortem te statoris, vide per glo.in.d.l.cum seruus,& ibi Bar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 a ¶ *Assi es.* Adde.d.l.seruo legato.§.fi.ff.eo.& facit ad id q̃d dixi.s. in fin.glo.præcedentis.

¶ *Ley.XIII.*

30 Res sacra aut principis, vel ædibus affixa, seu seruus christianus, infideli non potest legari: nec debetur æstimatio: idem si res legata postea sine hæredis culpa venit ad casum, quo legari non possit. fi.d.

1 b ¶ *Cosas sagradas.* Dixerat q̃dam dicta Azo. C. eo in sũma. co 4. ver. licet autem dexerim. & adde.l. & liberi hominis. ff. de corr. emptio & .l. apud iulianũ. §. constat. ff. de lega. 1. & .l. 1. titu. 5. par. 5. & 3. par. l. 7. titu. 28.

2 c ¶ *De los Reyes.* Rex habet duplex patrimonium, vnũ q̃d dicitur priuatum, & appellatur patrimonium Cæsaris q̃d habet tanquam Titius, nõ tanquam princeps seu rex vel imperator: aliud est patrimonium fiscale quod habet tãquam princeps, l. procurator. & ibi Cinus. C. de dẽ. l. 2. §. hoc interdictũ. ff. ne qd in loc. pub. & .l. 1. ff. de officio. procu. cæsa. l. 1. & 2. cũ ibi notatis. C. si aduersus fiscũ. l. procurator C. vbi caus. fiscal. & tradit Alex. 4. vol. cons. 6. ponderatis his quæ in supra scripto. cui adde quæ dixit Lucas de pen. in rubrica. C. de fund. rei priua. lib. 11. dixit etiam Bal. in. l. 1. C. de hæredi. vel actio. vendi. de duplici patrimonio principis q̃ vnũ appellatur fiscale puta introitus & exitus cameræ fiscalis: aliud appellatur totius patrimonij regalis de rebus quæ sunt in æterno patrimonio principis. videtur ergo intelligenda ita. l. de his q̃ sunt in perpetuo patrimonio regis & non in his q̃ ad aliquem principẽ cõperterẽt iure priuati patrimonij. veluti ad ptium vid. l. 1. tit. 17. 2. par. & quæ ibi dixi. itẽ non procedet in his quæ iure confiscationis principi applicarẽtur: ita q̃ non essent redacta in formã patrimonij principis: prout exprimit ẽt tex. in. d. §. constat. & in terminis q̃ a q̃ confiscantur non dicãtur de dominio seu patrimonio principis tenet And. de Iser. de prohibit. feu. aliena. per Fede. ver. neq; dominus. col. 3. & idẽ vult Carolus molẽdinus in gl. sua cõsue. pariſien. §. 4. nu. 1. 4. vbi dicit q̃ dominiũ regis est inalienabile & extra cõmercium priuatorũ: q̃m non est principis sed maiestatis suæ & reipublicæ: tẽ feuda & subfeuda & alia quæcunq; immobilia ab eodẽ dominio dependentia, quę iure confiscationis, vel cõmissi ad regẽ deferũtur possunt libere per eũ alienari, & in perpetuũ concedi: q̃m huiusmodi accessiones & obuentiones licet dependerent & mouerentur à dominio regio & p confiscationẽ vel commissum factę sunt principis: tñ nõ sunt de dominio antequam dominio incorporẽtur & ideo possũt per principẽ alienari. Allegat & Andre. de Iser. vbi supra & in. c. 1. in princi. col. 2. de his qui feud. dar. pot. & constitutionẽ regni Siciliæ Federici secũdi q̃ incipit cõstitutionẽ. & ibi Mathęũ de Afflicto. & licet l. ista declaret aliqua eorum quæ sunt in patrimonio principis veluti palatia & hortos principis intellige vt dixi quãdo essent in perpetuo patrimonio principis non de alijs: licet sine eius consensu nõ possent alienari cũ in hoc nõ intercedat cõsensus, vt cõsensus principis: sed vt consensus cuiuslibet priuati & non bene quia docẽt. nõ ita bene declarãt. Itẽ etiam rebus hic enumeratis. Adde reditus regales de quibus in. l. 6. tit. 28. 3. part. sunt enim & illa in perpetuo patrimonio regis & regni & sunt impræscriptibilia vt ibi habetur. & dixi latẽ. & quia magis furiosus videretur ille qui legat reditus tales quam ille qui legat fundum albanũ vel ortos Sallustianos principis qui reputatur in. d. §. constat. videri furiosus & vt dicit Andr. de Iser. in dict. ver. neq; dñs feudi. colũ. 1. sub appellatione dominij principis etiã de eius numero sunt panes ciuiles do hanæ gabellæ demania ad victũ principis ordinata, prout etiam dixit. dict. l. 6.

3 d ¶ *Sin mandado dellos.* Adde. d. l. apud iulianum. §. constat. ff. eo. & à cõtrario videtur hic q̃ patrimoniũ regale possit alienari per principem seu de eius mandato. & sic arguebat Andr. de Iser. in dict. c. imperialem in. d. ver. neq; dominus feudi. col. 1. qui tamen cõcludit q̃ sine gratui prę iudicium regni & dignitatis hæ alienationes fierent & dignitas regis grauiter læderetur non valerent, iuxta ea quæ habentur in cap. intellecto. de iur. iur. vide q̃ dixi in. l. 10. titul. 18. 3. par. & in. d. 18. tit. 11. ea. par. habes etiam hic & in dict. §. constat. q̃ reputantur impossibilia ea quæ dependent ex sola voluntate principis. & vide ibi per Bar. & Paulum de Cast. Alexand. & Iaso. inferentes ad aliquas quæstiones quas ibi vide per Baldum. in. l. cum alienam. columna. 1. C. de legat. versi. item dubitatur. & adde Bal. in. l. 1. col. 4. C. de iust. dicẽtem q̃ si relinquitur sub aliqua conditione, q̃ nõ pòt existere nisi per dispositionẽ principis q̃ talis cõditio habetur pro non adiecta, nisi quando esset talis conditio quæ esset de substãtia, vt si pater reliquit filio sub conditione legitimationis. l. in tẽpus. ff. de hæred. in

dero deue dar recabdo a aquela quien fue mandada tal cosa, que si la pudiere auer por alguna manera que gela de. E a vn dezimos: que el heredero se deue trabaiar a su costa[a] por cobrarla.

¶ *Ley. XIII. De quales cosas non puede ser fecha manda.*

PAs cosas sagradas[b] q̃ pertenescen a la yglesia; otrosi las cosas que son señaladamente delos Reyes[c]: assi como los palacios: e las huertas: e los cilleros: q̃ son cosas que non deuen ser vẽdidas, nin enagenadas en ningũa manera sin mandado dellos[d]. Otrosi las plaças, e los exidos, e las otras cosas, que sõ comũnales[e], delas ciudades, e ãlas villas e otras cosas semeiãtes, nõ se puedẽ mãdar[f]. Otrosi dezimos, q̃ nin los marmoles[g], nin los pilares, nin las pilas, nin las puertas, nin madera, nin ningũa delas otras cosas q̃ son puestas e ayũtadas a las casas[h], e a los otros edificios, nõ pueden ser mãdadas ẽ testamẽto a otri. E si algũ ome fiziesse mãda dellas, o de otras semeiantes, nõ vale, nin es tenudo el heredero de dar aquella cosa: nin la estimacion della[i]. E esto es defendido, porque tales cosas como estas, fazen mas

stituen. & adde Bar. in. l. continuus. §. cũ quis. in fi. ff. de verbo. obligatur impossibile. quod docẽt. limitãt nisi in eis quę de facili princeps cõcedere cõsueuit, vt no. Pau. in. l. cõtinuę. §. cũ quis. ff. de verb. oblig. A lex. & Iaſ. in. d. §. cõstat. per. l. quidã relegatus. in pri. ff. de reb. dub. & l. intercidit. ff. de cõditio. & demõſt. & per tex. in. d. §. cõstat. & per illã. l. & istã potest dici q̃ si possessor maioriæ legat rem aliquam maioriæ alicui etiam si leget eam scienter non debeatur æstimatio quando in tali maioria interuenit prohibitio principis, ne resillæ alienentur quia cum sine principis licentia non possint alienari non debetur æstimatio. quid tamen si legaret talem rem & aliã quæ non erat maioriæ: sed libera alternatiuę videtur q̃ tunc debeatur resilla quæ est libera per tex. in. l. fi. §. ff. qui & à quib. & facit gl. not. in. c. multorum. 27. q. 2. in verbo aut certe, & .l. nõ vtiq;. post prin. ff. de eo quod certo. loc. licet in contrarium faciat. l. quæ sub conditione. §. sed si sub iureiurãdo. ff. de condi. in stitu. & quod ibi Bart. dicit in fin. principij.

c ¶ *Que son comunales.* i. in publico vsu: vt platea: forum, & illa quibus p 4
miscuẽ vtuntur vt hic & in dicto. §. constat. secus ergo de alijs cuius vsus non est publicus licet sint in patrimonio populi vt in. l. sed & celsus. ff. de contrah. emp. & .l. fin. C. de venden. reb. ciuita. libr. 11. & vide quæ dixi in. l. 15. titu. 5. 5. parti.

f ¶ *Non pueden mandar.* Et sic neq; debebitur æstimatio. quod limita nisi q
de voluntate testatoris tacita vel expressa aliud constaret vt. in. l. si gs inquilinos. & ibi not. glo. ff. de lega. 1. & glo. in. §. non solum. in versic. sed si talis. instituta de lega. & tenet Alberi. in dict. §. cõstat. sed illa gl. communiter reprobatur secundum Bald. & Ioan. de Imol. ibi. Adducte tamen quia Alberi. vt dixi tenet illam glo. & idem vult in dict. l. si quis in quilinos. vbi idem videtur velle Paul. de Cast. tenet etiam Io. Faber in. d. §. non solum. & Azo. C. eo. in summa colla. 4. forte potest dici q̃ in re sacra cuius non est æstimatio si legetur non debetur æstimatio & si testator voluerit vt detur æstimatio: in alia vero re quæ de per se esset æstimabilis nihil repugnat si talis res legetur licet non sit in cõmercio: quia debeatur æstimatio si de voluntate testatoris constet voluisse deberi æstimationem, de qua voluntate deberet constare manifeste vt dixit glo. in dict. §. non solum. vt si dixisset lego talem rem vel eius æstimationem.

g ¶ *Marmoles.* Et an appellatione saxorum contineantur marmora. gl. 6
q̃ sic & ibi not. Ioan. de Platea in. l. pe. C. de metalla. lib. 11. vbi vid. an liceat inuito domino prædij intrare & ibi quæritur marmora? & adde. l. 8. titu. 11. lib. 6. in ordinatio. rega.

h ¶ *Ayuntadas a las casas.* Concor. cum. l. cætera. ff. de legat. 1. & .l. nutu. In nouo cop. est. l. 3. tit. 3. li. 6.
§. fi. ff. de lega. 3. vbi ista. l. singulariter limitat quãdo res affixæ sine de formatione æ dium remoueri possent. & adde tex. nota. in. l. fideicõmissa. §. si q̃ sillicite. ff. de leg. 3. vbi & ista regula limitat in his q̃ illicite essent affixa. qd aũt in affixis paruæ domuculæ vide. l. senatus. §. marcellus. ff. de lega. 1. item limitatur in casu. §. sed & si quis. dict. l. cætera. & in casu. l. marcellus. cũ ibi nota. ff. de donatio. inter vir. & vxo.

i ¶ *Nin la estimacion.* Reprobat opinionem glo. in dict. l. cætera. in princ. 8
super verbo non possunt q̃ voluit q̃ licet legatũ rei ædibus affixæ nõ

valeat quo ad ipsam rem: valet tamen quo ad eius extimationem & illa glo. communiter tenetur ibi per doctos. vt attestatur Alexan. in. d. l. cætera. §. 1. & ibi etiam Iason. Rapha. ver. ò tenuit contrariam opinionem, imo quòd non deberetur extimatio per aliqua fundamenta quæ ibi referunt Alexan. & Iason, qui tamen fatentur per hoc non esse recedendũ à cõmuni opinione. tu tene mẽti iltam. l. partitarum contra illam glos. & communẽ opinionem, & tene opinionem glos. quæ fuit Azo. in. l. qui dotem. ff. solu. mat. quã opinionẽ et ã aliqui alij tenebant prout refert Ioan. de Imol. in. d. l. cętera. in princi. & forte ratio huius. l. fuit ne hæres de facto videns se teneri ad extimationem auelleret res affixas domui, vt eas posti[v] q̃ extimationẽ sol ueret & sic ciuitas deforma ret, vt subdit. Et limita istã l. partitarũ in casu. d. l. cætera. in. §. item quæri potest. in versi. si duobus, vt sic sit il le casus specialis, prout eiã dicebat Rapha. i quo specialiter si ista tutum deberi extimationẽ, propter dubium quod in ea si illo resultabat ex his quæ dicta erant in princ. illius. §.

p a ¶ *Apuestas.* Adde. l. 15. titul. 2. 3. parti. & quæ ibi dixi. & .l. 37. tit. 28. eadem part. & .l. 20. & l. pen. tit. fi. ea. parti. & .l. 2. C. de præd. & rebus nauicula. lib. 11. vbi etiam vide Ioa. de Pla. & vide in materia. l. fi. & ibi Ioan. de Plat. C. de iur. rei publi. lib. 11.

10 b ¶ *No es valedera.* Adde. l. vnicam. C. ne christian. mancip. & .l. fin. tit. 21. quarta partita. & .l. 22. titul. 11. quinta partita. & .c. mancipia. 54. dist. & not. hic, q̃ dicitur de hæretico & etiam dicitur in. d. l. fi. & in rubri. C. ne christia. manci. & vide gloss. notabilem in ista materia in. §. hoc tunc. 54. distin. & ista casu neq; extimatio debetur. l. mortuo. §. labeo. ff. de legat. 2. & glo. in. l. sed si res. ff. de lega. 1. hinc Bart. in. l. apud iulianum. §. constat. ff. de legat. 1. dicit ponens aliud exemplum q̃ si per statutum est prohibitus forensis acquirere in mobilia q̃ si legetur forensi non tenet legatum etiam respectu extimationis, sed contra Bartolo. tenent communiter docto. in. d. §. constat. vbi vide per Alex. in forensi enim non est incapacitas ratione delicti, vt in iudæo vel hæretico cui legatur christianum mancipium, & satis facit pro dicta opinione communi quod disponitur, infrà eo. in. l. sequenti.

11 c ¶ *Tal manda.* Concord. cum. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obliga. & cum. l. cætera. §. fi. cum. l. sequenti. ff. de legat. primo. quid autem è conuerso, si à principio tempore testamenti nõ potuit legari, vt quia res erat sacra vel ædibus affixa, & postea tempore mortis testatoris vel aditæ hereditatis istud impedimentum cessabat: vide in dicta. l. cætera. §. primo.

d ¶ *Del heredero.* Adde. d. l. cętera. §. fi. & q̃ ibi not. Ioann. de Imol. & quæ habẽtur. d. §. sacram. 12

¶ *Lex. XIIII.*

30 Si feudum in certo seruitio deputatum leget testator ei quę scit illud seruitium facere non potest: valet legatum quantum ad æstimationem sed si legatarij impotentiam ignorauit, nihil debetur: nisi sicut testator posset legatarius deseruire. h, d.

c ¶ *Castillo.* Ortum habet à. l. fideicommissa. §. cũ quid alicui. ff. de legat. primo. & à nota. per gl. i. l. sed & si res. eod. tit. & per Azo. C. eod. in summa. colu. quarta. 1

b ¶ *Señalado.* Habes hic. q̃ castra & villa seu oppida regni possunt per regẽ dari aliquibus militibus vt ex reditibus possint de seruire regi & regno: aliquo seruitio designato neque tũc dicetur donatio, vt sic dicatur contineri sub legibus regni prohibentibus donationes talium, sed concessio in feudum, vt in. l. secunda. titulo. 25. quarta partita. & cit. l. quod autem. §. si vir & vxor. ff. de donatio. inter virum & vxor. vel potius hic dicetur contractus innominatus do vt facias quam donatio. l. naturalis. ff. de præscript. verb. l. final. titulo sexto, quinta partita. 4

g ¶ *Almoçauares.* De his habes. secunda partita, titulo. 22. l. penul. 5

h ¶ *De dar la estimacion.* Si legatarius tamen erat coniuncta persona 4
debebitur extimatio, & si testator ignorauit illum cui legabat esse inhabilem ad hoc, arguẽto. l. cum alienam. C. de legatis. supra eod. l. decima. & tenet Alex. in. l. apud iulianum. §. constat. in fine. ff. de legatis primo. post Pet. de bella perti. & Nico. de Neapo. & Rapha.

¶ *Lex. XV.*

40 Possunt legari incorporalia & nomina debitorum, & si postquam testator legauerit rem exegerit, videtur reuocasse legatũ, secus si non petente debitor soluat. h. d.

¶ *Ley. XIIII. Como castillo, o otro lugar q̃ fuesse dado a algun ome por seruicio señalado q̃ el fiziesse por ello, nõ puede ser fecha mãda dela a otros que non supiessen fazer aql seruicio.*

CAstillo o villa, o aldea, o alguna heredad, que diesse Emperador, o rey a algunos omes, porque le fiziessen algun seruicio señalado, de las rẽtas que le ouassen dende, obligando para siempre aquella cosa por aquel seruicio, assi como si la diesse a caualleros q̃ le seruiessen con armas, segun que cõuiene a ordẽ de caualleria, o si la diesse a marineros, que le fiziessen seruicio cõ nauios sobre mar, o almogauares, g o ballesteros, si la cosa fuesse dada por alguna destas razones sobredichas: o por otras que les semejan, si fiziesse manda alguno de aquellos aquiẽ era dada, atales omes, que nõ supiessen fazer aquel seruicio, aque era obligado, dezimos, que si aquel que faze tal manda, fuesse estonce cierto, que aquellos aquien mãdaua tal cosa como esta, que non eran omes que supiessen cumplir aquel seruicio, que semeja que su volũtad fue, que ouiessen tãto de sus bienes, quanto vale aquella cosa que les manda. E porende el heredero es tenudo de dar la estimacion[h] de tal manda, e e non la cosa mandada. Mas si non fuesse cierto quando la mando si eran omes para cumplir aquel seruicio, o nõ: estonce non seria tenudo el heredero de cumplir tal manda, nin de dar la estimacion della. Fueras ende, si aquellos aquien tal manda faze el testador, fuessen tan sabidores, e tan buenos, para cũplir el seruicio sobredicho, como era aquel que fizo la manda. Ca estonce deue se cumplir en todas guisas.

¶ *Ley. XV. Como pueden ser fechas mandas delas cosas que non son corporales.*

HAzer se puede manda non tã solamẽte de las cosas corporales, assi como de las heredades e de las otras cosas q̃ puede ome tañer e ver. Mas aũ, se pueden legar las cosas que son incorporales, assi como el derecho que ha el señor sobre sus vasallos, o el que ha el vasallo sobre el señor, o el que ha el vno vasallo sobre el otro, o el que ha el vno heredero sobre el otro, o el que ha el vno sobre el otro, o el que ha el vno sobre el otro, o el que ha el vno

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 a ¶ *Que le enpeñen.* Adde.l.cætera,in principio.ff.de legat.primo.&.§.tã aut en̄ instituta.eodem.

2 b ¶ *Contra esas dendores.* Et ex tali legato acquiritur vtilis actio etiam sine cessione.C.eo.l.ex legato nominis.& quid si legatario agenti oppo nat debitor q̄ testamentum est falsum vel non solenne,an ad euitandum eius calūniam hæres possit agere directis actionibus? vide Bal. q̄ sic in.l.1.col. fi. C. commu. de lega.& facit ista.l.q̄ maioria potest constituí istis reditibus annuis q̄ dicuntur iuros vel censos,& an si isti reditus deputentur ad maioriam veniēt reditus illi qui iā cucurrerant viuo testatore seu viuo eo q̄ condidit maioriam, vide.l. nomē debitoris. in prin.ff. de legat.1.& Paul. de Cast. in.l.si tibi homo.§.cum seruus.ff.de legatis primo.

de fazer de aq̄llas q̄ lo nō son[a],assi como de los derechos q̄ome ha contra sus debdores.[b] Ca bien los puede mādar a otro en su testamēto si quisiere. Esso mismo dezimos q̄ puede fazer de los otros derechos, q̄ ouiesse por razon de seruidūbres[c] en personas, o en casas, o en cāpos a genos. Pero si aq̄lla debda, o cosa de q̄ fizo la māda el testador en su vida, la ouiesse ya demādada e recebida a de aq̄l q̄ gela deuia, estonce non le valdria tal māda, nin seria tenudo el heredero de dar la estimacion della, porque se entiēde, que la reuoco pues que la demando, e que gela dieron. Mas si el debdor de su grado[c] pagasse aquella debda al testador so bredicho, aquien la deuia nō gela demā dando: estonce el heredero tenudo seria de dar la cosa, o la estimacion della, a aq̄l aquien fue mandada. E esto es, porque pues el debdor gelo pago de su grado, non gela demandando el fazedor del testamēto, semesa que su entencion fue de la recebir, como para guardar la, para a quel a quien la auia mandada.

¶ Ley. XVI. Como aquel que māda la cosa que tiene en peños, nō se entiēde q̄ le quita la debda.

[d] EN peños teniendo algū ome cosa de otro, por dineros que ouiesse empres tado sobre ella si este atal aquien fuesse obligada, fiziesse manda de aquella cosa a aquel mismo que gela obligara, vale e tal manda. Pero a sus herederos en saluo les finca su derecho, para poder demandar a aquel que la empeño, los dineros [h] que el testador le auia prestado sobre aquella cosa

3 c ¶ *De seruidumbre.* Vide de hoc pleniùs in.l.pecoris,ff. de seruitu. rustico,prædio.&.ff. de seruitu. lega. per totum.&in.l. fina. ff. communia prædio.

4 d ¶ *E recebida.* Concord. cum.d.§.tam autem.&ibi per glo. & nota cum dicit recebida,nam per solam petitionem etiam sequuta sententia non diceretur legatum adeptum.l.nepoti.§.1.& ibi Barto. ff. de fund.inst. & ibi vide per Bar. an per nouationem extinguatur legatum nominis.

5 e ¶ *De su grado.* Adde.l.fideicommissa.§.fi rem.ff.de lega. tertio.& glos. in dict.§.tam autem. ¶ *Lex. XVI.*

Creditor pignus debitori legans non videtur debitum legare sed pignus.h.d.

1 f ¶ *E este atal.* Quid ē contra si debitor leget rem pignoratam creditori? vide.l.creditor.C.de lega.&.l.creditorem.ff. de lega. 2. vbi habetur q̄ valet legatum,& per hoc creditor non repellitur a petitione debiti,& vide infra eo.in glo.fi.versi.& quid si debitor.

2 g ¶ *Vale.* Quo ad remissionem pignoris non quo ad liberationem debiti,vt subijcit nisi alia fuerit voluntas testatoris quæ non præsumitur nisi a legatario probetur.vt in.l.prima.§.1.ff.de libera.lega. & in.l. si mulier.§.fi.ff. de lega.3.de quibus ista.l.sumpta est. & à dictis ibi per glo.non tamen ob tale legatum debitor cui remissio pignoris legatur detur potest grauari quia remissio pignoris non continet commodum pecuniarium.l. si pignus.ff. quæ in fraud. credito. & non dicitur donatio vt colligit Bald.in.d.§.fi.& adde.vt per gl.in.l.creditor.C.eo. quid autem si creditor legās in casu huius.l.putaret eam rem esse suā, an tunc videatur remittere pignus? Bar.dicit q̄ non,in.l. si tibi homo. in princ.ff. de lega.1.nisi quando legaret cōiunctæ personæ.per.l. cum alienam.C.eod.quam limitationem recte impugnat ibi Alexan. post Paul. de Cas. & facit optime tex.in.l.vnum ex familia.in.§. si rem in ratione sui.ff. de lega. 2. quia si testator habuit animum legandi dominium rei quanto fortius videtur ius pignoris legasse? Quid autem si tibi lego rē tuā quæ est alteri obligata? hic est casus.d.l.si tibi homo.in prin. vt legatum valeat,& hæres cogatur rem liberare qui casus non est alibi,secundū Din.Bal.& Alex.ibi & procedit ille casus secundum Bar.ibi quando testator sciuit rem esse alienam & non ignorabat eam alteri esse obligatam,secus si putauit esse suam vel ignorauit alteri esse obligatam.vi.ibi per Barto.Paul.& Alexand.facit text.in ratione sui in.l.si res obligata.ff. de lega.1.

3 h ¶ *Los dineros.* Barto.in.d.l.si tibi homo,in prin.limitat vt hoc non procedat quando æquiualeret quantitas debiti extimationi rei legatæ, id est res esset obligata pro tanto quod non sit verisimile quod debitor eam luat,quia tunc videtur testator etiam remittere debitum principale. Allegat text.in.l.qui habebat.in princi.ff. de legat.3.& cum Bar-

1. Limit.

to. transeunt Nico. de Neapo.& Raphā. ibi,& Petr. de Anchar. & Ioā. de Imol.in.c.filius.de testamen.Ange. vero & idem Imol. & Paul. de Castr.& Alexand.in dict.l.si tibi homo.in princ. tenent contrarium & istud videtur verius.maxime stante ista.l.partitarum, ita hoc generaliter disponente. ¶ Sed quid si debitor leget creditori rē pignoratam? Quæst.1. dixi supra, in glos.1. non enī debitor videt legare animo compensandi vnde creditor habebit vtrunq̄,& procedit etiam si vir leget vxori cui erat obligatus ad dotem, vt ī l.1.§.sciēdum. C. de rei vxor. actī. nisi exprimat q̄ legat animo compensandi seu prodote, vt ibi vel si dicat aliqd simile ex quo talis eius intentio colligatur, vt in.l.cum pater.§. qui dotale.ff. de lega.1.

¶ Quid autē si vir legat vxori mancipia q̄ extimata recepit in dotem, an possit mulier habere mancipia & extimationem? Quæst.2. gloss. dicit q̄ sic in.l.1.cinius.in prin.ff. de lega.1.& tenet Bar. quem vide in.l.2.§.mela.ff. de dot. prelega. Et vult illa glo. quòd etiā hoc procedunt etiam si testator dixerit quòd legabat talem rem seu talia mancipia quæ sibi in dotem data fuerunt: talia enim verba, secundū Imo. ibi videntur adiecta causa demonstrationis non taxationis. ¶ Quid autem si testator dicat q̄ petere non possit, an per hoc videatur legare animo compensandi? respondeexnotatis per Bald.in.l. quoniam nouella.colum.fi.versi.1.quæritur.C. de inofficio.testa. Et ex his quæ dicit in.l.si adulta.secundo nota. C. de hæredita.actio. in verb. sed nunquid per hæc verba. & idem Baldus in.l. liberti.colū.octaua. C. de operi.liber. vide ibi omnino. ¶ Quid autem si pater legauit filiæ ducēta pro ea maritanda qui postea eam maritauit datis centum nomine dotis, vtrum filia possit petere residuum? vide Bartol. in.l. lucius titius. ff. de legat.2. vbi post Din. vult quod non, sed videas ibi per eum. & per Alexand. in additio. videas etiam per Alexand. in.l. huiusmodi. §. cum pater. ff. de lega.1. vbi vltra Oldra. refert multos qui tenuerunt contrarium, imo quod filia possit petere alia centum, sed opinionem Bartol. & Dini tenet ibi Ioā. de Imol. & in.c. filius. de testa. per.l. libertis quos. ff. de alimen. & cibar. legat. & idem tenet ibi Rapha. & etiam Nico. de Neapo. in dict.l. lucius. & videtur æqua opinio, licèt forte in puncto iuris contraria opinio possit esse verior. Et istam dicit esse communem opinionem Iaso. in.l. filia legatorum. C. de legat. & Soci. consil. 101. in princi. incipit visis duobus testamētis. 3. volumine. ¶ Quid vero si pater, primo dotat filiam & postea legat vide.l. titia.§. qui in vita. ff. de legat.2. & vide.l. si cum dotem.§. si pater. & ibi Bart. ff. solut. mat. & quæ late tradit Iaso. post Bald. ibi in authen. præterea. C. vnde vir. & vxor. & vide etiam in.l. huiusmodi.§. cum pater. ff. de lega.1. & adde quod not. Bald. in dicto.§. sciendum. & in.l. quoniam in prioribus. penul. & fin. colum. C. de inofficiis. testa. fit enim distinctio an debitor sit necessarius qui legat, vel voluntarius: vt in.d.§. sciendū. & in.d.§. cū pater. & in.d.l. creditorē. vide etiā nota. per Bal. in.l. si vxor. C. de bon. autori. iudic. possit. versi. quæro nunquid in dubio, vbi concludit quòd aut est debitum ex necessitate legis inductum, & videtur relictum animo compensandi. vt in. d. authen. præterea. & in. d.l. si cū dotem.§. si pater. aut ex necessitate contractus, & fecus tunt mixta ratione, legis & contractus, vt in statuto disponente quod maritus lucretur tertiam partem dotis, & tunc aut legatum recipit functionem cum dote, & sic compensatio, secundum Iacob. de Aret. & Bart. sed secundum Freder. de Scal. cuius opinionem Bald. ibi dicit esse verior. rem non fit cōpensatio quia ille qui cōsequitur cōmodū ex contractu cō sequitur ex sua prouidentia: legatum autem consequitur ex prouidētia aliena, & sic separatæ sunt causæ. l. si debitor. ff. ad leg. fal. li aut ē

Quæst.3.

Quæst.4.

Quæst.5.

non recipiunt functionem, vt quia dos est in pecunia legatum in specie: tunc non fit compensatio, quia qualitas rerum non patitur. l.2. §.1. ff. si certum petat. ¶ Quid autē e contra si debitum est voluntarium relictum vero necessarium ex dispositione. l. nunquid fiet compensatio? Bald. ibidem q̄ non per casum illius. l. quem dicit singularem vide ibi per eū

Quæst.6.

Quæst.7.

¶ An aut hoc q̄d dicit in legato procedat in dato intervivos, vt videat dari animo cōpensādi quādo debitor est necessarius? Iaso. dicit q̄ sic in authē. præterea. colu. 11. C. vnde vir. & vxor. versi. item adde q̄ ex decisione Bald. (de quo etiam in hoc meminit doctor. de segura. in repetitione. l. cohæredi. §. cum filiæ. fo. 17. colu. 2. ff. de vulga. & pupil. vide etiam notata per Iaso. in. l. frater a fratre. colum. 18. in prima lectura. ff. de condi. indeb. versicul. & ex his habes colligere singularem doctrinam, vbi hoc declarat, limitat & intelligit. vide etiam de promittente dotem nomine mulieris, an videatur animo compensandi cū eo quod sibi debet per Barto. in. l. vxorē. §. pater natur. dis. ff. de lega. tertio. & vbi potest capi alia coniectura quam donationis non præsumitur donatio. vide per Bald. in. l. fin. C. de dot. promis. Aduerte tamen q̄ quia ad id q̄d dictum est, quod etiam data inter viuos computentur in debito necessario seu videantur data animo compensandi cum tali debito, obstare videtur text. in. l. etiam. §. si debita. in versic. sed & si non mortis. ff. de bon. libert. vbi videtur exigi quòd dentur contemplatione debiti & sic q̄ constat de animo compensandi. & l. si vero. §. cæterum. ff. eod. vbi bonus textus. & vide in hoc quæ eleganter tradit Soci. consil. 93. incipit Circa primum. præsentis consultationis articulum in quinta & sexta dubitatione. primo volu. forte potest dici q̄ si præcessit promissio debitis ab eo qui tenetur dotare obligatione legali, & sic necessario si postea donet inter viuos videatur donare animo compensandi. dict. l. huiusmodi. §. cum pater. Si verò nulla promissio præcesserit ne q̄ pater dotem iam datam filiæ exggerit, iuxta tex. in dict. l. si cum dotem. §. si pater. q̄ tūc aliud sit in donatione quàm in legato, & sic quod non videatur donare animo compensandi, per text. in dict. l. etiam. §. si debita. &. l. si vero. §. cæterū. ff. de bon. liber. & ad hoc consert quod not. Bartol. in dict. l. huiusmodi, §. cum pater. versicu. quæro, quid ecōtra. vbi dicit quòd si pater primo legat simpliciter, & postea dotat q̄ tunc filia debet habere vtrūq̄. argumento. l. quinquaginta. ff. de probatio. & quòd notatur in. l. plane. §. primo. ff. de legatis primo. dictum tamen istud Barto. communiter reprehenditur secundum Iason. in. d. l. filia legatorum. quia pater simpliciter legās filiæ in dubio, videtur legare pro dote, vt singulariter dixit Baldus in. l. quòd autem in stipulatione. per illum text. ff. de iur. dot. qui tamē nec. Italis. §. 1. hoc nō probāt in casu quo primo legaret quam dotaret, sed si dicit lego pro dote perinde est ac si diceret animo compēsandi cum dote. text. est. in. l. vnica. §. primum. C. de rei vxo. actio. & ibi not. Bal. vel dic q̄ aut donat, vel legat filiæ quæ tūc erat nubilis ætatis, & videtur donare, vel legare pro dote, si vero adhuc non erat talis ætatis tunc secus, & sic non potest dici q̄ animo compensandi: cum tunc pater non poterit cogi ad dotandum. l. q̄ pupillæ. ff. quādo dies lega. ced. & tunc cessat necessitas legalis, vt in dict. §. si pater. ita Alexand. in dic. §. cum pater. col. 3. vers. 3. potest limitari. & an maritus legans vxori videatur legare animo compēsandi cū arthis sibi promissis? vide Rode. Suarez, in repe. l. 11. tit. de iuras arras. foro legum. versi. sed pone quæstionē valde quotidianam, tenore istā mentis: quia sunt longa lectione collecta.

¶ *Ley. XVII.*

Si rem legatam donat testator, videtur reuocasse legatum, secus si vendat, aut permunet, quia debebitur a stimatio. h.d.

1 a ¶ *Semejante.* Et sic innuit quod non esset idem in re mobili, sed contrarium credo cum nulla sit in hoc ratio diuersitatis. &. l. fideicommissa. §. si rem. de qua ista sumpta est loquatur generaliter, & in quacunque re & etiam. §. si rem. in stitu. de lega. &. l. rem legatam. ff. de adimē. leg.

2 b ¶ *Vendiesse.* Ex necessitate rei familiaris, vel quia res esset peritura, vt

¶ Ley. XVII. Porque razones se entiende que es reuocada la manda, quando el fazedor del testamēto la enagena, despues que la ha fecho.

[a] AVña, o tierra, o otra cosa semejante[a] destas, que fuesse suya del testador, si la mandasse a alguno en su testamento. E despues desto en su vida la vēdiesse o la camiasse, en saluo finca aquel aquien la manda, de demādar la estimacion de aquella cosa. Fueras ende, si el heredero del testador pudiesse prouar que su entencion fue del que fizo la manda, dīreuocarla, e por esto la enagenaua. Mas si el fazedor del testamento,[c] despues q̄ ouiesse mādada alguna cosa, la diesse en don[d] a otro, estonce se entiende, que reuoca la manda, que auia fecha della, e porende non la puede despues demandar al heredero.

¶ Ley. XVIII. Como vale o non la manda q̄ el testador faze de dineros q̄ cuyda tener en el arca.

TEniendo algun testador dineros en su arca, si cuydando que erā diez marauedis dixesse assi, diez marauedis secūdum Iaco. de Belouis. quem sequitur Bal. in. d. l. qui post testamētum. super glo. fecus in fine. & vide etiam in ista materia alia per Bart. in. d. l. rem legatam. & per Bald. in. d. l. qui post. & dum tex. in. d. l. qui post. dispōnit, quòd per ipsum rei non extinguitur legatum doctō. limitant nisi pignoratio esset pro tanto quod non esset per solutionis. l. qui habebat. in prin. ff. de lega. 1. & intellige, vt per Paulum de Castro in dic. l. qui post. nisi etiam tunc interesse affectionis præterderetur, vt quia fuit suorum maiorum, & sic habito respectu ad hanc affectionem non censebitur obligata pro tanto quantum valet, quia non est verisimile q̄ velit illam diuinitrere apud creditorem, & si casu nō habebit locū distinctio. l. qui habebat. Quid si testator iussit ecclesiam fieri in domo sua quam postea vendidit, & emit aliam: an in domo empta debeat fieri ecclesia? Bartol. consuluit q̄ sic si ibi commodo de fieri possit, vt paret eius consilio. 26. incipit testator. & si ibi commodo de fieri non possit tunc autoritate episcopi conuocatis his quorum interest construetur alibi, vide ibi per eum.

c ¶ *De testamento.* Secus si hæres etiam ex permissione testatoris alienaret. l. postquam. §. fi. ff. vt legato, nomine cauea.

d ¶ *En don.* Adde. d. l. rem legatā. ff. de adimen. lega. & quid si mulier res quas in testō legauerat postea dedit marito in dotē: an videatur reuocatū legatum? vide per Alex. consi. 31. incipit pōderatis his q̄ in themate. 3. vol. ver. vlti. etiam nō obstat. ex cuius fundamētis vult q̄ nō, vide atur reuocatū legatū, licèt Iaso. in. d. l. qui post. dicit se nullatenus hoc audere affirmare, sed certe fundamenta Alex. satis virgēt. Et nota q̄ si ut reuocatur legatū ex alienatione voluntaria, sic etiam reuocatur donatio causa mortis q̄ legato cōparatur. l. marcellꝰ. §. 1. ff. de dona. cauſ. mor. Bal. post Din. in. l. illichū qui meus erit. in prin. ff. de leg. 1. & Alex. i. d. l. q̄ post testm. C. eo. & procedit ista. l. etiā si post voluntaria alienationem testator redimat, nā non reintegrabitur legatū. l. prædia. §. liberto. ff. de fund. instru. l. cū tuus. & ibi Bar. ff. de adimen. lega. qd tū fallit in casu. l. cum. alias incipit seu allegatur verū. ff. de manu. test. fauore, scilicet libertatis, vñ idē dicendū esset in legato ad piascausas ex nota. per Io. de Imo. in. l. 3. §. 1. ff. de hæred. instī. vbi etiā Bal. & tenet Ar. in. §. si rem. instī. de lega. Sed quid si res legata fuit alienata ex causa voluntaria non tū fuit tradita vel pretiū nō fuit receptū? Bald. in. d. l. qui post. per textum in. l. prædia. § liberto. ff. de fund. instru. lega. tenet q̄ sol' cōtractus nō extinguat legatū, & sequitur Ang. & Paul. de Castro. cōtrariū tenuit gl. & Bar. in. d. §. liberto. Sal. Ale. & Iaso. in. d. l. qui post testm. quia etiam vbi alienatio testatoris nō tenuit reuocare legatū, vt in. l. legatū. §. pater hortos. ff. de adimē. leg. a fortiori reuocabitur isto casu. & adde Bal. in rubr. C. de verb. sig. ver. sed quid si testato? alia etiā vide per Bal. & Paul. in ista materia in. d. l. qui post testamentum. si autem rei legatæ fiat translatio in aliam speciem, vide. l. Scia. ff. de aur. & argen. lega. & si rei legatæ ali quid addatur, vide. l. stat uam. eod. titul.

¶ *Lex. XVIII.*

Si testator legat centum quæ putat in area sua habere, sive sint tot vel minus, tenetur ea hæres legatario dare, & si pluresfint quàm centum, nō tenetur hæres plus dare. Item si tempore mortis testatoris dicta cē tum erant in arca, & postea fuerunt diminuta, tenetur hæres vīq; ad quantitatem legatam. h. d. Habuit originem a. l. seruus legatus. §. qui quinq;. ff. de legatis primo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 a ¶ *Verdaderas.* Quid si dixit quæ habeo penes me deposita? videtur quod sit idem dicendum per text.in.l.1.§.adeo versicul.nam & si quis. ff.de dot.prælega. vbi videtur casus de hoc. Barto. tamen ibi dicit post Oldrad. quod in dubio videatur testator se referre ad quantitatem, & non ad certum corpus quando non fuit designatus certus locus. l.Iuli.§.quisquis.el.2.ff. de legat.2. & ideo & si nihil, vel minus reperiatur in depósito tora quantitas debetur. q̃ fuit opin. Roger. glossatoris ibi nisi probaretur ab hærede, quod testator errauit credens apud se deposita, nã tunc cum causa legandi erat obligatoria, cohæret legato, & vitiatur legatũ eo ipso quod error probatur, vt ibi p Bar.& glossl.in dic.§.quisquis. sed contra dispositionẽ huius.l.&.l.si seruus legatus.§. quiquinq;.ff. de leg. primo videt ex.in.l. fina.in princ. ff.de vino triti.& ole. lega. sed respondet, vt per glossl. & Bart.ibi. Et qd si testator dixit ex decem quæ legauit titio volo quod præstes quinq; Seio nunqd per hoc probetur aliquid legatum titio? vide per Bald.in.l. prima col. ti.ver. quæro testator.ff.de fals.caus.adiect. lega.

Adrin.C. de fals.caus.adiect. lega.& ff. uelibe.le.

2 b ¶ *Fueren tantos.* Non aperit de tempore testamenti, vel mortis, & videtur quod intelligi debeat de tempore testamenti.l.si ita.ff. de aur.& argen.lega. vnde si tempore testamenti non erant nisi quinque illa solum videntur legata, & si alia fuerunt addita non deberentur. dicit tamen Paul.de Castr.in.d.§. qui quinq;. quod si testator putabat esse decem, & postea reperiantur addita, tota deberẽtur. secus si testator sciebat tantum esse quinque, & quod probatio talis scientiæ incumbere debeat hæredi, super quo tamen relinquit cogitandum. sed dictũ Pau. videtur rationabile, imo etiam de mente Alberic. ibi est quod istud referatur ad tempus mortis, & sic quod ista verba, licet sint præsentis temporis referuntur ad futurum, sed intelligo, quando non constaret, quod testator sciuit tantum esse quinq;, & pro hoc facit ista.l. partitarum cum dixit. cuidando que eran diez marauedis. Si vero tempore testamenti erat tota summa, sed testator consumpsit, & repofuit, tũc tota debetur, secundum Bar.& Doct.in.d.§.qui quinq;. & vide per Bar. in.d.l.si ita.ff.de aur.& argen.lega. vbi vide de vestibus legatis vxori, & de fumento legato cõsumpto, & alio subrogato, & per Bar.& Pau. in.d.§.qui quinq;.

¶ *Lex. IX.*

3 a Si lego tibi centum, quæ debeo tibi licet eam̃ debeam habebis tamẽ ea de bonis meis: si tamen ea debebam vel partem, tenebitur hæres solum ad id quod erat debitum. Hoc dicit. Habuit originem à.l.si creditorem, &.l.legaui.ff.de libe.lega.

1 c ¶ *Cierta quantia.* Concord.cum.l.2.C.de fals.caus.adiect.lega.& cum.l. legaui.ff.de libera.lega.& l.si sic.§.ff.de lega.1.

2 d ¶ *Que yo deuo.* Quid econtra, si creditor leget debitori? vi.d.l.legaui.& per gl.ibi.& in.d.l.secunda.& in dicta.l.si sic.§.primo.& in.l.fina.in prin.& ibi Bar.ff.de libera.lega.

3 c ¶ *Que le non deuiesse.* Et sciat testator nihil ei debere: secus si putaret esse suum debitorem, quia tunc cessare videtur causa finalis legati, & non

q̃ estan en aquel arca mia, mãdo loga fulano si los marauedis fueren tantos b vale la manda. E si por ventura fuessen menos, vale otrosi quãto en aquello que y fallaren, e el heredero non será tenudo de dar mas. E si los diez marauedis sobredichos fuessen en el arca quãdo murio el testador: e por culpa del heredero se menoscabaró despues, tenudo es el heredero de dar fasta en aq̃lla quãtia sobredicha,

¶ *Ley. XIX. Como deue valer la manda que el testador fiziesse a alguno, cuidando que le deuia algo, e non fuesse assi.*

Cierta quantia c de marauedis mandãdo el testador en su testamẽto a otro diziẽdo a si, cient marauedis q̃ yo deuo d a fulano, mãdo q̃ gelos dẽ: si por auẽtura acaesciere que le non deuiesse c ninguna cosa, tenudo es el heredero del testador, de dar la quantia sobre dicha, a aquel a quien la manda: porque se entiẽde que gelo quiso dar. E si gelos deuiesse el testador, por tal manda como esta non seria el heredero tenudo de dar le mas, de aquello que le deuia por razon del debdo.

¶ *Ley. XX. Como nõ le empesce a la manda, falsa o mentirosa razon, que sea puesta en ella.*

Falsa o mentirosa razon diziendo el testador, quando fiziesse la mãda, non le empesce, nin se embarga por ella. f. esto seria como si dixesse: mando a fulano ome q̃ me fizo tal honrra, o tal seruicio, tãtos marauedis: o tal cosa. Ca maguer nõ fuesse verdad q̃ le ouiesse fecho aquella honrra, nin aquel seruicio, non se embargaria la manda g por esta razon, ante es tenudo el heredero de la cumplir.

¶ *Ley. XXI. De las condiciones e razones, e maneras ciertas que pueden ser puestas en las mandas.*

Condiciones e razones, e maneras ciertas ponen los omes quando fazen sus mandas, e las condiciones se fazen por esta palabra, si, h como quando dize el que faze la manda

d Adde.l.muto.§.sub conditione.ff. de ture.& l.si decem cum petiero. ff.de verbo.obli.i.pe.C.quando dies lega.ced.l.q puto.ff.eo.& de verbis seu dictionibus importantibus conditionem. vide per Bartol.in.d. l.2.per totum, & de dictione, vt, add e Bald.in.l.si mulier.C.de inr.dot. & de dictione. Secundum, add e Bald.in.l.pe.C.de institutio.& substitutio. & de dictiõr, ita, adde Bald.in prælud is feudorũ. com.adde etiã de dictione si & cum per Ia. in.l.stipulatio ista.§.incertã. ff.de v.b. obli.

2 a ¶ *Si me le hasecho.* Nã etiã cõditio concipitur in præteritum. l. conditio in præteritum.ff. de verbo. obliga. vide.l.tertiam. i princip. & ibi Bart.ff. de adimen. lega.

3 b ¶ *Venir.* Et licet cõditio cõcipiãt per verba futuri tẽporis sufficit q̃ fuerit impleta testatore ignorante tempore quo actus geritur, vt in. l. inæc conditio filiæ meæ.§.fi. cum.l. sequẽti ff. de conditio. & demonstr. l. si ita sit scriptum.§.fi.ff. de lega.2.l. quidam relegatus. in princ.ff. de reb. dub. vnde si Papa mandat alicui prouideri in certa ecclesia de prima vacatura poterit prouideri de ea quæ tunc vacabat tempore datæ fattẽ si Papa ignorabat tunc vacare: vt tenet Cinus in.l.cum vxori. C. quando dies lega.ced. Angel. & moder. in.l. Titius. §.1. perillum tex. ff. de libe. & posthu. & adde quod not. Bald. in.l.fi. colum. fi. C. de senten. quæ si nec cert. quanti. profer. vnde si princeps concedat licentiam faciendi maioriam comprehendet etiam iam factam. argu. l. si quis filio ex hæredato. §. irritũ. ver. qua ratione. ff. de iniuff. rupt. vbi Bald. colligit q̃ permittens de nouo facere videtur confirmare iam factum nisi aliqua ratio in contrarium subesset, secundum Paul. de Castro, in dict. §. irritum. & in. d. l. hæc conditio. §. si sic. vbi vide ad quæstionem qeam dicit se habuisse de facto.

4 c ¶ *Cumpla.* Concordat cum. l. vnica. §. fin autem aliquid. C. de caduc. tol len. & cum. l. cedere diem. ff. de verbo. signi. & cum. l. 1. tit. 4. par. quarta. & l. 26. titul. 5. partita, 5. & cad. patti. titul. 11. l. 14. l. huius modi. cum similibus. ff. quando dies legat. ced. l. qui hæredi. §. fi. ff. de conditio. & demonstra.

5 d ¶ *Causa.* Habes hic quod, razon in nostro vulgari, idem est quod causa in latino sermone & quid sit causa? vide per Barto. in. l. demonstratio falsa. §. quod autem. in princi. ff. de codit. & demonstra. vbi Barto. diffinit quod causa est quid præteritum vel instans quo impellimur vt aliquid disponamus. & Bal. in rubr. C. de instit. & substitu. dicit, quod causa est adiectio, motiuum finale, vel impulsiuum testatoris ottẽdẽs. & satis cum ista diffinitione Bar. & Bal. consonat ista lex.

6 e ¶ *Verdadera.* Vide supra. in. l. proxima.

7 f ¶ *Manera.* Adde. l. secundam. titul. quarto. quarta partita. & modus est adiacens determinationi non dispositioni, sed executioni eius secundum Bald. in. l. si plures. column. septima. C. de cõditio. insert. & quo modo cognoscatur modus a conditione, vide per Bald. in. l. cum eorum. C. de senten. & vide quod dicit in. l. cum res. C. de donatio. & qd dicit Barto. in. l. licet. ff. vt legato. nomi. cauea. & quando est modus licet testator vtatur verbo, ea conditione nihilominus est modus, secundum Bar. in. l. quibus diebus. §. fin. column. 2. ff. de conditio. & demõ. & vide per Socin. consil. 11. tertio volum. columna. penulti. & fin. & per Alexand. consil. 102. primo volu. col. 2. & cod. volum. consil. 119. colu. prima. & Oldra. consi. 18. col. 2.

g ¶ *Entregado.* Adde. l. liberto. §. lucius. ff. de annuis lega. & l. quibus die bus. §. fin. & l. eas. ff. de condicio. & demonstr. & per gl. in. l. prima. C. de his quæ sub mod. Et limita nisi testator expresse, vel tacite voluit ante impleri, quam emolumentum cõsequat. l. thais ancilla. §. fi chus. ff. de fideicommiss. liberta. Bart. in d. l. quibus diebus. §. fin. col. secunda.

h ¶ *Recabdo.* Ad de. d. l. quibus diebus. §. fi. & l. eas ff. de condit. & demonstra. l. si tibi legatum est. ff. de lega. tertio. & debet esse cum fideiussore, vt in. d. §. fi. vbi vide p doctos. & vtrum indifferẽtiẽ debeat caueri, de modo implendo? vide Bart. in. d. §. fi. colu. 2. versi. quæro. vbi vide casus in quibus non est necesse caueri, & quando modus nõ est causa finalis non cogitur quis cauere. l. Titio centum. in princip. ff. de conditio. & demonstra. & ex quo modus implendus respicit commodum alterius, non dicitur continere causam finalem dispositionis. dict. l. Titio centũ. in principio. & per Bar. in. l. si fundum per fideicommissum. §. iulianus. ff. de lega. primo. alias incipit. l. si Titio. & adde Pau. de Cast. in. l. §. ff. de cõdi. ob caus. quod qui dicit causam finalem debet hoc probare.

i ¶ *Señorio.* Et infra luego que cumpliere, ex illis verbis innuitur, quod ante impletionem modi, legatarius, cui est sub modo relictum, & si præstiterit satisfationem. de qua hic: non acquirit dominum rei legatę quod nullibi si bene meminividi in iure cõmuni expressum: licẽrin legato sub conditione sic, vt in. l. si fur. ff. de vsufructu. l. 1. & post litem. §. res. ff. famil. hercis. l. prima. §. seruus. ff. ad syllania. imò contrarium videtur de mente Barto. in. l. quibus diebus. §. termĩus. colum. 4. ff. condit. & demonst. dum tractat, quæ remedia competant hæredi, qui rem legatam sub modo tradit legatario, si legatarius non impleret modum. Facit etiam. l. prima. C. de donatio. quæ sub mod. per locũ ab spe ciali vbi in casu illo datur vtilis rei vendicatio, & non cõdicio ob causam. & not. glossl. in. l. prima. C. de his quæ sub mod. & in rubr. ff. de cõditio. & demõstr. die ergo, q̃ ista. l. intelligatur, quod tunc acquiratdominium, scilicet irreuocabiliter, nam si non impleret modum priualo turlegato cum fructibus receptis. vt in. l. liberto. §. lucius. ff. de annu. lega. reuocabiliter tamen bene transit dominium præstita satisfatione. d. l. quibus diebus. §. fi. l. à. Titio, cum similibus. ff. de fun.

k ¶ *Pudiere.* Adde. l. si Titius. ff. de conditio. & demõst. & ibi glo. & l. primam. C. de institu. & substitu. l. si fundum per fideicommissum. §. primo. alias. l. si Titio. ff. de legatis primo. & in. l. in testamento. ff. de conditio. & demõst. l. seq; in prin.

l ¶ *Con quia.* Sumpta sunt hæc ab Azo. C. de fals. caus. adiect. legat. in summa.

¶ *Lex. XXII.*

1 a Si cõditio potestatiua per casum in personã implẽtis vel eius ĩ quo debet impleri deficiat, habetur, pro impleta, sed si facto terẽi casus venit, in persona eius in quo impleri debet, habetur p defecta, nisi sit cõditio liberrati apposita, cuius fauore habetur, pro impleta, fed cõditio in casu aut facto legatarij deficiens habetur pro defecta, si tamẽ factum eius

mando a fulano tal cosa, si me fiziere tal cosa, o si me fiziesse tal seruicio, o si me le ha fecho. a E tal condicion como esta, puede ser puesta en las mandas, tambien en el tiempo passado como en el por venir. b E si se cumple, o es cumplida, vale la manda sobre que es puesta, e puede luego pedir la cosa mandada aquel a quiẽ la mandaron, mas ante que se cũpla c la condicion, non la puede, nin deue demãdar. Otrosi los fazedores de los testamentos, ponẽ razones en las mandas quando las fazen. E a esta razón llaman en latin causa. d E esto es como quando dize el testador, mando a fulano ciẽt marauedis por seruicio que me fizo. E tal razon como esta, cata siempre al tiempo passado. E la mãda que es assi fecha, dezimos, que maguer la razõ que es puesta en ella, non sea verdadera, vale, e puede luego demãdar tal manda aquel a quien es fecha, e deue ser entregada della. E a las vegadas fazen las mandas de otra guisa, aque llaman en latin modo, q̃ quier tanto dezir como manera. f E esto es como quando dize el testador, mando a fulana muger mil marauedis porque case con tal ome. E la manda que es fecha en esta manera, o en otra semejante della, vale, e deue ser luego entregado, g della aquel a quien es fecha, dando recabdo h que se trabaja ra de cumplir lo que el testador le mando, e gana el señorio i dela cosa que le es assi mandada, luego que cumpliere lo que le mãda fazer el testador. E esso mismo seria quando se trabajare quanto pudiere k, aquel a quien era fecha la manda, para cumplir lo que manda el testador, maguer nõ se cumpliesse. E cada vna destas tres maneras sobredichas, ha su manera cierta en latin porque se ponc. Ca la primera se faze con si, la segũda con quia l e la tercera con vt.

¶ *Ley. XXII. Como vale la manda o non, si la cõdicion que es puesta en ella non se cumple por occasion, o por otra manera.*

Si la condicion que es puesta en la manda, fuesse en poder de la acabar de aquel a quiẽ fue

1 a ¶ *Señorio.* Et infra luego que cumpliere, ex illis verbis innuitur, quod ante impletionem modi, legatarius, cui est sub modo relictum, & si præstiterit satisfationem. de qua hic: non acquirit dominum rei legatę quod nullibi si bene meminividi in iure cõmuni expressum: licẽrin legato sub conditione sic, vt in. l. si fur. ff. de vsufructu. l. 1. & post litem. §. res. ff. famil. hercis. l. prima. §. seruus. ff. ad syllania. imò contrarium videtur de mente Barto. in. l. quibus diebus. §. termĩus. colum. 4. ff. condit. & demonst. dum tractat, quæ remedia competant hæredi, qui rem legatam sub modo tradit legatario, si legatarius non impleret modum. Facit etiam. l. prima. C. de donatio. quæ sub mod. per locũ ab spe ciali vbi in casu illo datur vtilis rei vendicatio, & non cõdicio ob causam. & not. glossl. in. l. prima. C. de his quæ sub mod. & in rubr. ff. de cõditio. & demõstr. die ergo, q̃ ista. l. intelligatur, quod tunc acquiratdominium, scilicet irreuocabiliter, nam si non impleret modum priualo turlegato cum fructibus receptis. vt in. l. liberto. §. lucius. ff. de annu. lega. reuocabiliter tamen bene transit dominium præstita satisfatione. d. l. quibus diebus. §. fi. l. à. Titio, cum similibus. ff. de fun.

k ¶ *Pudiere.* Adde. l. si Titius. ff. de conditio. & demõst. & ibi glo. & l. primam. C. de institu. & substitu. l. si fundum per fideicommissum. §. primo. alias. l. si Titio. ff. de legatis primo. & in. l. in testamento. ff. de conditio. & demõst. l. seq; in prin.

l ¶ *Con quia.* Sumpta sunt hæc ab Azo. C. de fals. caus. adiect. legat. in summa.

¶ *Lex. XXII.*

1 a Si cõditio potestatiua per casum in personã implẽtis vel eius ĩ quo debet impleri deficiat, habetur, pro impleta, sed si facto terẽi casus venit, in persona eius in quo impleri debet, habetur p defecta, nisi sit cõditio liberrati apposita, cuius fauore habetur, pro impleta, fed cõditio in casu aut facto legatarij deficiens habetur pro defecta, si tamẽ factum eius

quo erat impleta da defecit, habetur pro impleta l. d.

1 a ¶ *Dezimos.* Prosequitur ista. l. dicta Azo. C. de conditio. inser. in summ. ad ff. i. co. & column. 2. & glo. in. l. i. C. de institu. & substitu. & vide supra eo. part. tit. 4. l. 14.

a b ¶ *Se muriesse.* Quid si legatarius decesserit, an poterit conditio ista de manumittendo seruum per hæredem eius impleri, quod est dicere, an ius implendi conditionem trãseat actiuè in hæredes impiere debentis: est satis dubia quæstio, de qua p Bart. in. l. cui fund? &. l. à testatore. ff. de condit. & demonstra. & in. l. si pœnã. ff. quando dies lega. ced. vbi dicit, quod de ista quæstione in vltimis voluntatibus fæpe dubitauit, crederem quod casu huius. l. ista facultas non transmitteretur in hæredẽ, licet contrarium hæc precedentem dispositionem ex notatis per Salicet. in. l. si plures. versi. quæro. C. de condit. inserr. & per Ias. in. l. si decem cum petiero. colũ. 3 versic. in quantum. Bar. ff. de verbo. obliga.

c ¶ *Ai sierue.* Nõ aperit ista l. an seruus occidatur à tertio viuo testatore, vel post mortem testatoris, & sic cum generaliter & indistincte loquatur, generaliter videtur intelligenda, & quia etiam ita intelligit glosſ. communiter approbata in. l. inde Neratius. §. idem iulianus. in verbo, quam retrorsum, ff. ad leg. aquil. & ita etiam videtur quòd debeat intelligi. l. 14. titul. 4. supra eod. partita. vbi vide quæ dixi. & adde Azo. C. de condi. insert. in summa. in princip. 2. col. & not. istam. l. ad intellectum. d. §. idem iulianus. Forte tamen dici posset quod lex ista partitarum non decidat casum illum, quando seruus à tertio fuit occisus, viuo testatore: sed illum tantum, quando post mortem: cum ista. l. prosequatur dicta Azo. vbi supra. ex cuius dictis expresse patet, q loquitur quando fuit occisus post mortẽ testatoris, dicit enim, si impedior per alium, nihil consequor: sed impediens tenetur secundum qualitatem delicti, vel lege aquilia, vel condictione furtiua, vel actione in factum, vt. ff. ad leg. aquil. l. inde Neratius. §. idem Iulianus. & de condi. furti. l. 3. & de condi. ex cauſ. dat. l. 3. §. vlti. & ff. de cõdi. & demonſt. l. quibus diebus. primo responso. & l. qui situm. sed illo non existente soluendo forte æquum erit me admitti ad legatum, vt. ff. de eo per quem factum erit. in. l. vlti. & sic Azo aperte loquitur de occisoſt mortem: nam si testatore viuo, non competeret legatario actio contra occisorẽ, vt aperte dicit text. in dic. §. idem iulianus. vnde nõ potest dici, q quæstio illa, si occidatur seruus viuo testatore, determinetur per istam. l. partitarum, neq; per. d. l. 14. quæ expresse nõ loquitur in isto casu, & non potest negari: quin sit magna æquitas, vt in casu quo non competit actio cõtra occisorem ad extimationem hæreditatis, q conditio debeat haberi pro impleta, sicut etiam est in casu, quãdo occiditur post mortem testãtis, & occisor non est soluendo, & sicut etiam est in casu, quando seruus naturaliter moritur viuo testatore, vt in. d. §. idem iulianus. cum vtrobique eadẽ ratio æquitatis videatur, prout ponderant Ioa. de Imol. & Soci. in. l. in testamento. la segunda. ff. de condit. & demon. & ibi respondent ad. d. §. idem iulianus q ille text. non dicat conditionẽ non haberi pro impleta, q̃ seruus occidit testatore viuo sed solũ negat actionem competere propretio hæreditatis, contra occidẽtem, & tũ tali casu conditio debeat haberi pro impleta: cum sit eadem ratio, ac si esset naturaliter mortuus, vel si esset occisus post mortem, & occidẽs nõ esset soluẽdo, ex quo illa litera illius §. ad hoc non repugnat, argu. l. illud. cũ similibus. ff. ad leg. aquil. & l. §. hoc interdicto. ff. de fõte. cogita tiũ: ga. l. ista aperte facit differẽtiam, an seruus moriatur naturaliter, vel occidaſ à tertio q̃ ad effectum an cõditio habeatur pro impleta, vel ne: et loquitur generaliter, & in distincte, sed q̃ dixi post Imo

Adũt. ff. de opti. lega. & l. 25. eodẽ tu. & arg. lega. vlt.

ziere manda so alguna condicion, que fuesse en poder de la cumplir de aquel aquien fue fecha, e de otro alguno, si acaesciesse que se non cumpliesse la condicion por culpa de aquel aquien fue fecha la mãda o por alguna ocasion que auiniere que la embargasse de guisa que non se pudiesse cumplir que estonce nõ valdria la manda. E esto seria como si el testador dixesse assi: mando a fulano o me mill marauedis si casare con tal muger. Ca si aquel aquien fue fecha la manda, non quisiere fazer el casamiẽto con aq̃lla muger, o si muriesse algũo dellos enante que casassen, dezimos que nõ valdria la manda. Mas si se embargasse por culpa de la muger, que non quisiesse casar con el, estonce valdria la manda, e seria tenudo el heredero de la cumplir. E esto ha lugar en todas las otras cosas, en que tal condicion como esta fuesse puesta segun que aqui diximos.

¶ Ley. XXIII. Quando el fazedor del testamento manda algun sieruo o otra cosa en general, cuya deue ser la escogencia.

Eneralmente mandando el fazedor del testamento vn sieruo a otro, non lo señalãdo, si el fazedor de la manda non auia mas de vno[h], el heredero deue le dar aq̃l sieruo, io otro tã bueno como

fecha dezimos, aque trabajandose el, de la cumplir, quãto pudiesse, maguer nõ se cumpla por ocasion de auentura e sin su culpa: estõce valdria la mãda, tãbiẽ como si la cõdiciõ fuesse cumplida. E esto seria como si el testador mãdasse alguna quantia cierta de maraucdis a algund omo: si a forrasse su sieruo. Ca si el sieruo se muriesse[b] de su muerte, ante que lo aforrasse: o de otra manera, por alguna ocasion, non lo matando otri, vale la mãda. E esto se entiende, quando el embargo de tal ocasion como sobredicho es, a uiene en la persona de aq̃l q deue cũplir la cõdiciõ, o en la persona de aq̃l en quiẽ se deue cũplir. Mas si el embargo auiniesse por otra persona algũa d fuera, assi como si matasse algund ome al sieruo[c] ante que lo aforrasse su Señor: estonce non valdria la manda, nin es el heredero tenudo de la cumplir. Pero si algund testador mandasse aforrar su sieruo, so tal cõdicion, que fiziesse algund seruicio a otro: si este atal se trabajasse quanto pudiesse para cumplir a quel seruicio. e gelo embargasse otro alguno, valdria la manda, e seria forro[d] el sieruo, tambien como si ouiesse cumplida la condicion. E esto es porque las leyes siempre ayudaron a la franqueza, e a la libertad de los omes. Otrosi dezimos, [e]que quando algud testador fi-

Adũt. ff. de condi. lega. & l. 25. eodẽ tu. & arg. lega. vlt.

lam, & Socin. fulcitur maxima æquitate.

d ¶ *Seia forro.* Adde. l. cum ita datur. ff. de cõdi. & demonstr. & l. fin. C. de condi. insert. & est fauore libertatis, vt fabijcit. 4

e ¶ *Otrosi dezimos.* Prosequitur dicta Azo. vbi supra co. 2. versi. in. 2. casu. 5

f ¶ *Si casare.* Adde. l. 14. ti. 4. 2. par. & quæ ibi dixi. 6

¶ *Text. XXIII.*

g Seruo vel alio animali in genere legato, si testator habet vnum, ille est dandus, si plures eligat legatarius non meliorem, nec maiordomum, vel dispensatorem: quia sciunt hæreditaria negotia: sed si nullum habet, emet hæres mediocrem, quem ipse elegerit, domo autẽ in genere legata vel adificio si vnam habet testator, illa debetur: si plures habet quam ha res elegerit, si vero nullam habet, non valet legatum. h. d.

h ¶ *Mas de vno.* Facit in argu. ad facultatem regiã ait: cũ cessam, vt possit facere maioriã in vnum ex filiis, q etiam si vnum tantum si iam habeat possit in illius persona facere maioriam: & pro hoc optime facit. l. i. §. proxim^e. ff. vnd. cogna. & melius facit. l. si tibi electio. §. n. ff. de optio. lega. iuncta gl. ibi, & quod dicit Alex. allegando illam. l. in. l. serui electione. in prin. ff. de leg. 1. neq; obstabit. l. vtrum. la segunda. ff. de assignan. liber. & gl. in. §. 1. inst. de assignan. liber. quia ibi ideo quia in vno tantum liberto assignatio nõ erat necessaria, & sic esset superflua, hic verò etiam in vnico filio ad effectum maioriæ & vinculationis bonorum, adhuc vno tantum existente est necessaria. 1

i ¶ *Aquel sieruo.* Quia cum talis seruus reperiatur in patrimonio testatoris, ille videtur legatus, licet in genere seruus sit legat^s. l. si dom^s. in pri. ff. de lega. 1. facit. l. 3. & ibi expresse notat Bart. ff. de vino. titi. vel oleo lega. & l. si quis argentum. in princ. & in verſicu. simílique modo. C. 2

de donatio. & ibi not. Bal. quod promittens certam quantitatem fimenti in genere. videtur promittere de suis fundis, si fundos habet: & q legatum intelligatur de his, quæ sunt in domo seu hæreditate. ad dc. l. Titia. §. sempronix. & l. si vxori. & ibi Bar. ff. de aur. & argen. le. a.

3 a ¶ *Conuel.* Forte debet intelligi si relictus in patrimonio non posset dari forte: quia esset mortuus: quia cùm homo in genere fuerit legatus, genus perire nó potest. l. in cendiuus. C. si cert. pet. Sed contra hoc videtur: quia cũ vnicum tantũ seruum habebat, perinde ac si in legato illum specifice demonstrasset. d. l. ff. de liber. & posth. l. fundus qui legatus. ff. de fund. instr. vnde si quis legat seruũ in genere: & habeat seruos in patrimonio, & illa postea perierint, extinguetur legatum, & ita expresse firmat Rapha. Cuma. in. d. l. legato generaliter. & in. l. si ita legatum. in principio. eodẽtit. & Alex. post eum in. d. l. legato. col. 3 vel dic, quòd si talis seruus esset multum expediẽs hæreditati, veluti si erat actor vel castaldio quem dando totius domus hæreditaria; aduersionem induceret. vt. ff. de officio præsid. l. fin. & l. legato generaliter. in princip. ff. de legat. 1. quòd tunc poterit hæres præstare alium æque bonum, vt hic. facit quod not. Paul. de Cast. in. d. l. si domus. in principio. vbi quærit, quid si testator legat domũ, & nõ habeat nisi vnam, & de illa non est verisimile, quod senserit, quia reliquit filios, qui illam domum ingrediebantur, & ea indigebant an valebit legatum in illa domo? & tenet quòd non, quòd est singulariter notandum, licet Alex. and. ibi videatur hoc dictum impugnare, nec legatum domus fit eluforium, per illum tex. tamen in legato serui cessat istud inconueniens, quod esset in domo quæ consueuit habere fines facto hominis, & non à natura, vt hic. no vel equus.

4 b ¶ *Muchos sieruos.* Quid tamen si testator habens plures equos legat dicens: lego Titio equum meum à vide per Bald. in. l. 1. versi. Sed quid si testator. C. de verbo. significa. vbi concludit, quòd intelligatur de eo quem testator habeat in vsu. per. l. si vxori mundus. §. primo. ff. de aur. & argen. lega.

5 c ¶ *Fecha la manda.* Concor. cum. l. legato generaliter. ff. de legat. primo. & l. si seruus legatus. §. cum homo. eod. tit. & §. si generaliter. Institut. de lega. & ibi per glosſ. limita, nisi verba executiua legati dirigantur ad hæredem. vt si testator dicat, quòd hæres det seruum quem legat in genere: quia tunc hæredis erit electio. secundũ Barto. in. d. l. legato generaliter. q. l. plane. §. ita. ff. eod. & per. l. qui concubinã, §. 1. ff. de lega. 3. & cum Bart. tr. nit. Rapha. Cuma. & alij mo der. ibi. Anto. & Ioan. de Imol. in. c. indicante. de testa. Petrus tamen & Cynus tenuerunt contrarium, quibus videtur adhærere Alex. in. d. l. legato generaliter. Item limita, nisi testator senserit de certo, non tamen constat de quo. quia tunc electio est hæredis. vt in. d. l. legato generaliter. §. 1. & l. si quis a filio. §. si plures. eod. titu. quia tunc est potius declaratio, quam electio.

6 d ¶ *El mejor.* Potest ergo eligere mediocrẽ. & etiam pessimũ si voluerit, etiam hæredi inuito. secundũ Ioa. de Imol. Pau. & Alexan. in. d. l. legato generaliter. Licet Angel. ibi tenuit contrariũ, sed opinio Imol. & aliorum satis probatur in illa. l. partitarũ, cũ dixit, qual quisiere fueras ende que non pueda escoger el mejor. not. ergo. quòd habens electionem rerum, non pòt eligere meliorẽ. quod fallit vbi duæ tantum essẽt res, super quibus heri deberet electio: quia tunc melior capi poterit. l. qui duobus. ff. de lega. 1. Bal. in. l. si. §. 1. C. communia de lega. verſic. pone, q̃ sunt in hæreditate. & procedit quod hic dicitur: q nõ pòt legatarius eligere meliorẽ: etiã si expresse per testatorẽ electio sit data legatario secundũ gl. ibi & Bar. & tenet coster Docto. in. l. 2. ff. de optio. legat. vide etiam per Bald. & docto. in. d. si. §. 1. C. coia de lega. & quia in hoc fuerunt opiniones die pro concordia, quia aut testator qui dedit electionem legatario reliquit seruos in patrimonio, quia tunc posset ex virtute talis electionis expresse legare, eligere meliorem: si vero non reliquit tunc non posset: & sic procedat opinio glos. & Barto. in. d. l. 1. ff. de optio. lega. istam concordiam ponit Imol. in. d. l. legato generaliter. columna. 1. vbi etiam tenet Iason refertque Aretin. & alios modernos ita tenere. Alexand. tamen ibi videtur tantum fare cum dictis Bart. in l. 2. ff. de optio. lega. nullam faciens mentionem de ista concordia Ioã. de Imol. & mihi magis placet, vt indistincte procedat, quòd legatarius non eligat meliorem siue à testatore, siue à lege detur electio cum testator dando electionem legatario, de his seruis vel iumentis, quæ

habet in patrimonio, exprimat quod tacite de iure inest: ideo nihil debet operari. l. hæc verba. cum similibus. ff. de legat. 1. non tecte. C. de fideiuſſo. propter authoritatem tamen Imo. & aliorum. tu magis cogita. & facit pro opinione cõtra Imol. quia etiam si electio expresse detur à testatore hæredi, non posit eligere pessimum: sed debet ad hæc eligere tne dioctem, vt in l. si hæres generaliter. ff. de legatis. 1. ergo idem debet esse si detur legatario quod non posit eligere meliorẽ & aduerte, q̃ ista l. cum habe - vbi electio da, tur legatario

testador non ouiesse seruo ninguno: estõce en escogẽcia es del heredero[c] de le comprar vn sieruo, que sea comunalmente bueno e dar gelo, e lo que diximos del sieruo, deue ser guardado en las bestias[g], e en las otras cosas semejantes[h], q̃ fuessen assi mãdadas. Pero si el fazedor del testamento, mandasse a otro

vel hæredi in his rebus, quarum aliquam expedit potius non habere, vt est in seruis vel iumẽtis, vel similibus, in rebus verò inanimatis quarum nulla inutilis est legatario: tunc in legato dubio comprehenditur & censetur legata minima res. l. apud Iulianum. §. Seyo. ff. de legatis primo. l. nũmis. ff. de legatis tertio. l. semper in obscuris. ff. de regulisiuris. Docto. communiter in dicta. l. legato generaliter. §. primo. in legatis tamen pijs id intelligitur, quod maius est non quod minus. l. Titia. §. Seya. & ibi Bart. l. not. ff. de aur. & argen. lega. Abb. in dicto capitulo. indicante. de testa. columna fina. vbi etiam Barba. numer. 11. hanc asserit communem opinionem. Bald. tamen nouell. in tractatu de dote parte. 6. in. 73. principio. dubitat de hoc. & vult contrarium motus ex text. in dicto. §. Seya. vbi consultus ponderat consuetudinem de nomorum quæ in templo illo ponebantur, quia erant tantum vel aurea, vel argentea, & disponit, quòd debeat esse argentea, & sic ille text. pertius probat contrarium: imo quòd id quod est minus, debeatur. hoc idem tenet decius in. l. semper in obscuris. ff. de regulis. quia ad istam partem ponderat capitul. ex parte. de censi. & cerne. dicit. §. Seya. multum vrget pro opinione Bal. nouel. prout communiter habemus in libro. Si tamen illa. l. aliter debet haberi, prout ex castilgetionibus Holoandri. d. illa l. egitur. & tradit Didacus à Couarrutias in relectione sua in dicto capit. indicante. text. etit expressus pro contraria opinione, quã Barba. asserit communem: mihi satis est persuasum, quod in materia residere debeat in iudicis arbitrio, qui attenta qualitate legantis, & ecclesiæ cui legatur, hoc decidat. quid enim, si legans sit pauper, homo vel multos filios habens, quibus oportet hæreditatem relinqui, nunc tunc potius etiam in legato pio iudicabitur id comprehendi, quod est minus, quam quod maius? argu. capitu. fina. 17. quæstione vltima. & bene facit ad hoc pulchrum dictum Bal. in leg. 1. versi. Sed pone quod testator. C. de verbo. significa. vbi quærit si testator legauit equum sum armatum: quem tamen testator diuersis modis armabat: nam quando ibat ad torneamenta, ponebat sibi phaleras, id est ornamẽta cum pectis & auro, quando verò accedebat ad prelium ponebat phaleras de corio, & respondet quòd minores vel mediocres debebuntur: quia tenere medium est viri prudentis, & legis à sapientibus instituta. vt in lege. qui lancem. ff. de aur. & argen. lega. nisi propter eximiam nobilitatem testatoris atque legatarij amplius præsumatur. vt. ff. de donatio. l. filius & l. vxori. in fin. ff. de legatis. 3. l. plenum. §. equitij. ff. de vſu. & habitat. hoc etiam expressius tenet Bald. in. l. 3. C. de furt. ad fin. verſicu. extra nota. vbi dicit, quod si testator mandat in ecclesia emi vnum calicem, neque exprimit pretium neque materiam, quod intelligitur de calice honorabili, secundum consuetudinem illius ecclesiæ, & facultates testatoris. quia in relictis incertis ad pias causas, semper est connexum taciteè arbitrium boni viri. argu. l. fideicommissa. ff. de fideicommissa, liberta. allegat etiam ad hoc. d. l. Titia. §. Seya.

e ¶ *Del heredero.* Adde. l. huiusmodi. §. si cui homo. cum ibi nota. ff. de legatis primo. & l. Titia testamento. §. primo. ff. de aur. & argen. lega. gl. in dicta. l. legato generaliter. quæ tamen non allegat dicta iaura. & vide per Bart. in. l. 4. ff. de vin. titi. vel ole. lega. quod limita, nisi verba executiua legati à testatore prolata dirigantur seu sint relata ad legatarij, vt si dixisset, quod legatarius reciplat sibi seruum vel homem, quem in gener legat. vt dixi supra in gloſ. super verbo. a quien fue fecha la manda. vide ibi.

f ¶ *Bueno.* Et sic non potest dare pessimum: sed mediocrem. vt hic. & in l. si hæres generaliter. ff. de lega. 1.

g ¶ *Bestias.* Veluti equis, vel alijs iumentis, bobus, vel alijs similibus. & quid si dixit, lego equum meum, cum plures habeat? dixi supra in gl. super parte. El mejor.

h ¶ *Semejãtes.* Quæ habebat terminos à natura, sicut homo, equ^s, vt bos,

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum Bart. in l. si domus. in principio. ff. de lega. 1. secus ergo erit, si legetur lanx vel scutella, seu quid simile inanimatum, quod facto Dominus sines habere conueuit. vt in dict. l. legato generaliter. in fin. & per gloss. in ca. indicante. de resta. & nota a. in l. qui lancem. ff. de aur. & argent. legat. neque in his rebus cogetur eligere mediocremised po-

potest dare id quod est minimum, & communiter doctores in dict. l. legato generaliter. vbi taxat per glo. quid autem si testator, qui legauit scutellam vel vestem nullam scutellam vel vestem habeat in patrimonio? Alberic. tenet in l. si domus. in principio. ff. de legatis. 1. quod tunc non valet legatum, nisi ex aliquo adiuncto possit constare ad quod possit terminari, seu referri. vide ibi per eum & quæ dico inferius. in glos. proxima.

vnas casas[a], e no las señalasse, deue el heredero darle vnas casas de las del testador qual quisiere[b]: e si no ouiesse mas de vnas casas[c]: aquellas mismas deue entregar, a aquel a quien fuessen assi mandadas. E si por auentura el fazedor del testamento no ouiesse casas ningunas, estonce el heredero non es tenudo de comprar otras: ante dezimos, que non vale tal manda[d], ca seme ja que lo fizo por escarnio, mas que por otra cosa: e lo que diximos de las casas, ha lugar en todos los otros edificios[e], que fuessen assi generalmente mandados a otri.

¶ Ley. XXIIII. En que manera deue ser dado el gouierno a aquellos aquien es mandado en el testamento.

QVoiernos mãdan dar los fazedores de los testamẽtos a otros q̃ no dizen quanto, ni en q̃ manera los deué dar los herederos, en tal caso como este dezimos[f], q̃ si el testador q̃ mando gouiernos a otro, era vsado en su vida[g] de dar cierta quãtia de pan, o de dineros, por gouierno a aquel a quien fizo la manda: tenudo es el heredero de darle otro tãto. E si por auentura no̅ da ua cosa cierta: estonce deue le dar segun qual ome fuere [h] aquel aquien fuesse fecha la manda del gouierno, e segun fueren los bienes [i] que heredo del testador.

a ¶ *Vnas casas.* Idem est dicẽdum si legaret fundum: nam in rebus debet dari vnum fundum ex his, quæ testator reliquit: vnde quod hic disponitur in domo, habet etiam locum in fundo in genere legato. ita vult glo. relata ad text. in l. si domus. ff. de legat. 1. de qua ista sumpta est. & hoc tenent Iacob. de Aren. Petrus. & Cynus, Bal. Rapha. Ioã. de Imo. Paul. de Castr. & Alexand. ibi & ita intelligunt l. cum post. §. gener. ff. de iur. doti. contra glossi. ibi licet opinionem glo. in. §. gener. sequantur Bart. Angel. & Imol. in. l. ita stipulatus. in octaua oppo. ff. de verborũ obliga. & Angel. in dict. l. si domus. vt sit differentia inter legatum fundi, & domus: sed magis placet prima opinio, eo quia testator videtur sensisse de vno ex suis fundis, & in eo modo & forma prout erat in vsu testatoris. Quid autem si legaret planctã, vel vestem, vel quid simile? vide quæ dixi supra in glos. proxima ad finem. contra id tamen quod ibi dixi, tenet Paul. de Castr. in dict. l. si domus. in principio dicẽs hoc esse durum, & vult quod in aliis rebus à domo generaliter legatis, legatum valeat & intelligatur secundum consuetudinem regionis. l. si ter uus plurium. §. ti. ff. de lega. primo. l. Titia. §. 1. ff. de aur. & argen. lega. illud tamen quod in dict. glo. dixi tenetur communiter, & tenet glos. in. l. quòd in rerum. §. fin. ff. eo. in verbo eam. limita tamen, nisi legatũ esset pium. vt dixi supra in glos. super parte, el meior. Allegando. Bald. in. 1. 1. C. de verbo. signific. & pro opinione Paul. de Castr. videtur facere ista. l. partitam. quatenus ad finem dicit, q̃ dicta in domo procedant in aliis ædificijs, & non extendit ad res mobiles in gene re legatas, quæ fines habeant facto hominis, & certe dura videtur illa communis opinio, quòd legatum sit deriforium, sicut est in domo, si quis in genere vestem leget alicui, vel capsam vel quid simile.

b ¶ *Qual quisiere.* Concord. cum dict. l. si domus. in principio. si tamen testator duas habebat domes, vnam in domicilio: aliam extra legasse intelligitur illam, quam habebat in domicilio. argumen. l. quæ conditio. §. 1. ff. de conditic. & demonst. secundum Bal. in dicta l. si dom⁹. in principio. & sequitur ibi Alexand.

c ¶ *Casas.* Not. istam. l. & videtur satis ratiõabile. ar. l. 2. ff. de liber. & post &. l. fundus qui locatus. ff. locati. & facit ista. l. contra id qd dixit Paul. de Castr. in. d. l. si domus. in principio. de quo dixi supra in glos. super parte. el mejor. quando testator reliquisset domum, & vnicam tantũ habebat, qua filii eius hæredes indigebant, quod illa non sit danda. & quod legatum non valeat: nam hic probatur contrarium, & contra Paul. tenet Alex. in dict. l. si domus. ad fin. principij. & in dict. l. legato generaliter. & benè. vnde filij aliam sibi domum acquirent, vel condu cent, nisi aliter de mente testatoris appareat. & ista conferunt ad quæstionem, testator habens duos filios fecit maioriam in primogenitum de certis rebus & postea ædificauit magnam domum quã dicebat q̃ volebat eam pro maioria & deinde in suo testamento dixit q̃ legabat filio secundo domum non designans quam domum: nam si constat de voluntate patris q̃ dictam domum voluit esse maioriæ legatum domus in secundo filio erit deriforium per di. l. si domus. in princip. si de hoc non constaret deberet domus dari secundo filio per iſtam & illã legem. nota etiam q̃ si testator fecit maioriam de domo sua in qua habitabat venient etiã domus a ienæ quæ erant appendices istius dom⁹, Bart. in. l. orædijs. j. qui domum. vbi & bonus tex. ii. de legat. tertio. ubi et an habetur de orto. & vi. per Alex. cons. 26. vol. 4. & Ioan. Cirier. in tracta. primogenituræ. lib. 2. q. 4. & Andream Tiraquellũ in tract. de nobilitate & iure primogeniorum. q. 73.

d ¶ *Non valet tal manda.* Limitasi testator daret legata rio electionem de domo, quã velit: nam tũc etiam si nullas domos testator in patrimonio reliquerit, tenet legatum per. l. titia. §. 1. in fine. ff. de aur. & argẽ. lega. & tenet Alberi. post Nicho. de Neapo. in dict. l. si dom⁹. in prin. limita etiam secundum Paul. de Cast. in dict. l. si domus. in principio. q̃ non habeat locum in legato habitationis in genere: quia licet testator nullas reliquerit habitatiões in patrimonio, debet præstari habitatio, secundum qualitatem legatari, & tenebitur soluere pensionem talis domus. per tex. in. l. cum antiquitas. C. de vsufruct. quod multum ibi exaltat Alex. dicens, quod multi dixissent contrarium. Ad tit. ff. & alim. & cib. lega. & ff. de ann. legat. & l. cibaria.

e ¶ *Otros edificios.* Nota bene & adde glo. in dicta. l. quod in rerum. §. fi. in verbo eam. quæ hoc exemplificat in naui.

¶ Lex. XXIIII.

Legatis alimentis sine quantitate præstabuntur sicut testator consueuit: & si non consueuit secundum legatarij personam & facultatem hereditatis. hoc dicit.

f ¶ *Dezmos.* Sumpta est ista. l. à. l. si cui annuũ. ff. de ann. lega. & à. l. cum alimenta. ff. de alimen. & cibar. lega. in principio. 1

g ¶ *E fado en su vida.* Quid si est diuersitas in vsu nam aliter præstabat tẽpore mortis, aliter antea? dic quòd inspicietur tempus mortis. l. mella. §. 1. ff. de aliment. & cibar. lega. & an comprehendet hoc legatum ea q̃ non ordinariè, sed extraordinariè testator solitus erat præstare? vid. l. Seio. §. medico. ff. de ann. leg. & vid. quod notabiliter per illam. l. consuluit Oldraldus consi. 229. incipit in quæstione qua quæritur an illud quod solitum est præstari Archidiacono. &c. & quod etiam per illam l. not. in consi. 216. incipit circa primum articulum, an obitus, in mense facultatibus computentur. 2

h ¶ *Qual hombre fuere.* Nam pro modo ætatis: quia aliter puero, & aliter iuueni. vide. l. cum vnus. §. finali. ff. de aliment. & cibar. lega. aliter militi, & aliter rustico. dicta. l. si cui annuum. & tradit Ioan. de Platea in. l. super creandis. C. de iure fisci. 3

i ¶ *Los bienes.* Adde. l. cum alimenta. ff. de alimen. & cibar. lega. & limita vt in casu. l. cum vnus. §. fi. ff. eo. & leges quæ dicunt, q̃ alimenta quæq; debeant moderari, secundum facultatem patrimonij. vt in. l. ius alimentorum. ff. vbi pupil. educar. debet intelligi non respectu valoris, sed respectu reditum. l. imperator. in fin. & ibi not Bartol. ff. ad Trebel. & in dicta. l. ius alimentorum. in princi. vnde si fœnetus non sufficiunt ad alimenta non propterea hæres tenebitur immobile vẽdere, vt est text. singularis. in. l. qui bonis. verũ. dum modo. ff. de cessio. bono. quem ad hoc dicit singularem Ioan. de Plat in. l. super creandis. in fin. C. de iure fisci. libro. 10 illam etiam. l. ad hoc dixerunt singularem Bald. & Angel. in locis relatis per Alexand. in dicta. l. imperator. in. 4. nota. quod tamen limitabis secundum Ioan. de Imo. in dicta. imperator. quando debentur alimenta alteri, quam illi qui est futurus dominus bonorũ: nam si debeantur tali futuro domino, posset fieri alienatio & valeret per. l. primam. §. mulier. ff. de vent. in poss. mit. & sequitur Alex. ibidem. & potest induci ad maioriã bona vt tali casu non obstante prohibitione alienationis possent vendi. facit authenti. res quæ. C. communia de lega. vbi Bar. contra glo. ibi. item si tractaretur de alienatis seruis hæreditarijs, & fructus non sufficiunt, possunt vendi corpora hæreditatis. l. diuus. ff. de petitio. hæredi. vbi hoc not. Ang. limita etiam in casu authenticæ. contra rogatus. vbi etiam Angel. C. ad Trebel. 4

¶ Lex. XXV.

Option alicuius rei lega: a legatarius semel eligẽs non potest variare: sed si legetur in optione tertij eo intra annum non eligente eliget legatarius. hoc dicit.

1 2 ¶ *Arrepentir.* Concor. cum. l. serui electione. in princi. ff. de legat. & l. apud Aufidiũ ff. de optio. legat. & ibi habes, q̃ non licet variare electione semel facta, & plane præcedit in vltimis voluntatibus, quæ nõ debent esse in pendenti. l. si. ff. communia prædio. secus verò est in contractibus. l. si quis stipulatus sit sticlum. & l. eum qui certarum. §. fin. ff. de verbo. obliga. & intellige istam. l. quando electio valuit: nam si non potest variare. l. 1. ff. de optio. lega. & requisita vt electio teneat. ponit glossi. in dict. l. serui electione. in principio. vbi per Bart. & docto. & an possit variari ab eo, qui habet potestatem eligendi ex rescripto, seu ex literis ad beneficia? vide per glossi. in cap. gratia. de rescriptis. libro sexto vbi deciditur, quòd nõ. & ibi Ioannem And. in nouella. & an facta electione liceat variare? vide in capitul. publicato. de electio. & quæ tradit Alexand. in dict. l. serui electione. in principio. in colum. fin. vbi etiam vide quid in declaratione iudicialì & an quod disponitur in dict. capit. publicato. procedat in alijs officijs quæ deferuntur per electionem. vide per Abb. in capitu. penulto. portula. præla. & in capitu. cũ inter canonicos. columna fina. de election. & de compromissarijs ad eligendum, adde Abb. in capitu. causam quæ. de electio. & an postulatione præsentata superiori, vel postulato, habeat locum pœnitentia? vide text. & ibi Abb. in decimo nota. in capitu. bone. el segundo. de postulat. prælato. & per Bald. in. l. secunda. columna 6. C. de seruitu. & an pater qui recipit emphyteosim pro se, & vno filio nominato, possit postea variando alium nominare? vide Bald. in. l. prima. columna finali. C. per quas personas nob. acquiri. & qui eligit viam contractus, non potest postea redire ad viam distractus, vel è contra. l. commissoriæ. & ibi Bald. C. de pactis. inter empto. & vendito. l. 3. titulo quinto. partit. quinta. & quando in electione rerum alternatiuè debitarum admittatur variatio, vide in dict. l. si quis stipulatus sit sticlum. ff. de verborum obligationi. & l. qui ex pluribus. & dict. l. eũ sticlum. ff. de verborum obligationi. & ibi Bart. & an quod semel approbaui possim postea reprobare, vel è contra? vide per Bart. in. l. quo enim. §. Iulianus. ff. rem rat. habe. & l. si cui simplici via. & ibi Paulus de Castr. ff. de seruitu. & vide etiam quod habetur in. l. 21. titulo nono. de Castr. ff. de seruitu. & vide etiam quod habetur in. l. 21. titulo nono. septima partita. & in. l. fina. titu. secundo. libro sexto. ordina. regali. & de libello semel declarato. vide quod not. Bald. in. l. fina. columna. 3. C. de codi. not. etiam quòd non potest variare, qui iam elegit locum, C. de codi. not. etiam quòd non potest variare, qui iam elegit locum, vbi conuenit re eum, qui sibi erat obligatus respondere, omni loco. vide Bald. in. l. fina. §. sed & si quis. C. communia de legat. & an qui noluit recipere, quod sibi offerebatur, possit postea pœnitere? vide Bald. in. l. si plures. columna fina. C. de conditio. insert. & de executore testamẽti, q̃ renuntiauit officio. vide Bald. in. l. deberi. C. de fideicommissiamẽti, q̃ renuntiauit officio. vide Bald. in. l. deberi. C. de fideicommissa. libera. qui tenet, quod possit pœnitere, si episcopus assentiat, & nota quod in casibus, in quibus permittitur variatio, non permittitur, nisi semel. Bal. in authẽtica habita. col. 5. C. ne filius pro patre. tradit Alexand. in. l. hex toto. §. fina. ff. de legatis. 1. Rochus in tractat. de iur. patronatus. Char. 7. colum. 4. quod post ius quæsitũ alteri, non licet variare. vide Abba. vt suprain. d. cap. bonæ. el segundo. L. 3. cum sequent. ff. de iur. et. 9. nou. rec. & vid. l. 17. cum aliis sti. lib. c. dicta ibi. l. 9. no. re.

2 b ¶ *Del anoen adelante.* Adde. l. fin. §. 1. C. communia delegat. & facit ista. l. ad quæstionem quòd si mulier det mario facultatem eligendi vnũ ex filijs ad maioriatu per eam instit utam, vel meliorandi vnum ex eius filijs, quem maritus eleg erit, quòd si maritus non eligat intra annũ, quòd sit ex clusus à tali electione, & si post annum eligat, vel nominet filium, quod talis electio vel nominatio non teneat. sed cõtrarium est verius: quia quando datur electio personarum, non finitur anno facultas ad hoc data: sed durat perpetuò, quonsque iis contestetur super tali electione. vt tenet Bartolus in dicta lege finali. §. 1. et text. in. l. cum quidam. ff. de legatis secundo. vbi etiam Ioannes de Imol. neque in isto casu Bald. in dicta lege finali. §. 1. columna. 4. versi. quæro testator. dicit contrarium, imo si rectè inspiciatur, vult idem. dicit enim, quæro testator reliquit vni ex familijs, quem maritus eleget, an post annum electio remaneat hæredi? respon. non vt. ff. de legatis secundo. l. cum quidam. quæ lex intelligitur, quando legatur amico vel consanguineo: secus si legatur piæ causæ, 3

non se puede despues arrepentir[a]: maguer quiera dexar aquella que escogio e tomar otra. Mas si la escogencia de la cosa que mandasse a otri, el fazedor del testamento, fuesse puesta en aluedrio, o en mano de otro, si este a tal aquien fuesse otorgado poder dela escoger, nõ la escogiere fasta vn año, non podiendo, o non queriendo: del año en adelante[b] la puede escoger aquel aquien fue manda la cosa.

¶ Ley. XXV. Como aquel a quien es mãdada escogencia de alguna cosa de las del testador, non se puede arrepentir despues dela auer escogido.

LEscogencia otorgan los testadores a las vegadas a algund ome que escoja de dos cosas quel manda, la vna qual quisiere. E quando la manda es fecha en esta manera dezimos, q̃ si escogere vna vez para si alguna cosa de aq̃llas q̃ el testador le ouiere mãdado, q̃ non se puede despues arrepentir: maguer quiera dexar aquella que escogio e tomar otra. Mas si la escogencia de la cosa que mandasse a otri, el fazedor del testamento, fuesse puesta en aluedrio, o en mano de otro, si este a tal aquien fuesse otorgado poder dela escoger, nõ la escogiere fasta vn año, non podiendo, o non queriendo: del año en adelante[b] la puede escoger aquel aquien fue manda la cosa.

quòd in casu extra pias causas electio elapso etiam anno remaneat apud maritum, ex quo a iuremen. datur legitimus executor in eius negligentia: quinimo & sic relicto ad pias causas etiam elapso anno ante interpellationem, per his contestationem, facultas eligendi durat secundum Barto. in dicta. l. cum quidam. & alios quos refert ibi in dicto. §. primo. Angelus tamen ibi in eo quod attinet ad pias causas, vult cum electio pauperum fuit commissa, tunc quod elapso anno deuoluatur ad episcopum, etiam si debens eligere non fuerit interpellatus: & dicit ita communiter tenuri, & seruari de consuetudine. in eandem sententiam videtur inclinare Bald. in dicta quarta columna. verticul. pone quod infra annum. sed quidquid sit in his casibus, in quibus opinio Angeli & Baldi satis sustentabilis videtur: quia cum dies sit præfixus executioni relictorum piorum: per consequens videtur prælixus electioni sine qua executio fieri non possit, & hic refert ratio dict. l. cum quidam. in quæstione supra formata nullum est dubium, quin lapsus anni non excludat dictam facultatem eligendi. quod etiam voluit Baldus in lege. captatorias. columna finali. C. de testamen. nisi. neque prædictæ assertioni refragabitur. l. Taurina tragis- materia: quia in præfixione termini, de qua ibi non comprehenditur iste casus. nam. l. illa vult isto casu commissarium semper esse obligatu ad faciendum declarationem sibi commissam à defuncto, & si sine declaratione potest aliure suppleri. l. illa habet pro facta elapso illo termino tali declarationem: si vero declaratio sit necessaria, ita quod à lege non possit suppleri ex mente illius legis. videtur quod sit adhuc fienda etiam elapsis illis terminis, de quibus ibi. & ad istam legem partitarum & similes respondetur, quòd procedunt in electione rerum, non in electione personarum. Quid autem si mater dedit marito facultatem faciendi maioriam in vnum ex filijs an post sit eligere filium in potestate & acquirere sibi vsumfructum? videtur quòd non ex dicto Baldi in. l. tutor. §. primo. ff. de excu. tuto. quod esset limitandum nisi omnes essent in potestate, vel si eligeretur filius maior, nam de mente matris & consuetudine videtur quod ille possit eligi & sic quòd etiam pater habeat vsumfructum. 3

In no. re. est l. 7. t. 4. lib. 5.

c ¶ *La cosa.* Quæ consistebat in specie: nam secus si in genere: quia tũc non transfertur electio in legatarium, sed in arbitrium boni viri. l. prima. ff. de legatis secundo. habes etiam hic. & in dicta. l. finali. §. primo. vbi notat Angelus quòd si electio rerum, vel personarum conceditur tertio, nõ dicitur voluntas captatoria. Adde dict. l. cum quidam. ff. de legatis secundo. & l. cum pater. §. hæreditatem. & §. à filia. ff. de legatis secundo. & lege. vnum ex familia. in principio. & §. primo. & ibi Bartolum. eodem titulo. l. cum quidam. §. vtrum. ff. de verborum obligationibus. optimus textus in lege. hæredes mei. §. finali. ff. ad Trebellianum. & lege. ex facto. §. li quis rogatus. eodem titulo. & lege fideicommissaria. §. finali. ff. de fideicommissari. libertat. Aduerte etiam quòd si electio est commissa per modum conditionis, tunc nõ procederet ista lex, vt si dicat, si Titius arbitratus fuerit. vt in dicta lege prima. ff. de legatis secundo. & l. qui hæredi. §. finali. ff. de conditionibus & demonstrationibus. l. centesimis. ff. de verborum obligationibus. & hoc si arbitrium per modum conditionis appositum respiciat substantiam ipsius negotij, seu ipsum totale negotium: alias caetenus vitiat, quatenus respicit non vltra. l. tertia. ff. locati. Albericus in dicta lege finali. §. primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Lex. XXVI.

Si duobus legatur serui optio: & discordent in electione: mandet iudex sorte dirimi: vt quem sors prætulerit eligat, & habeat rem: æstimationem partis alteri arbitrio bonorum virorum soluendo: idem est si vni optione legata (eo ante electione relicto) pluribus heredibus deinde ita scripto.

¶Ley. XXVI. Que quando es mandada escogencia de alguna cosa del testador a dos omes si se desauenieren, que es lo que deue fazer el juez en esta razon.

Si a dos omes[a] fiziere el testador manda de vna de sus cosas, poniẽdo la a escogẽcia dellos, que puedan tomar la que mas quisiesse: como si dixesse que les mandaua vno de sus seruos o vno de sus cauallos, o otra cosa semejãte, qual ellos quisieré escoger: si acaesciere que auenga desauenencia entre ellos de manera que el vno nõ se pagasse de lo ql otro escogiesse, estõce puede les mandar el judgador echar suertes, e aql aquiẽ cayere la suerte[b], deue la escoger e auer. Pero tenudo es de dar al otro la estimaciõ de la su parte, que auia en aquella cosa, e esta estimacion deue ser fecha por aluedrio de dos omes buenos. E esso mismo seria, si tal cosa como sobredicha es, fuesse mãdada a vno poniendo la en su escogencia. Casi acaesciere que este atal muera ante que escoja finca a sus herederos[c] la escogencia della. E si se desacordaren los herederos en escoger la, deuen echar suertes, e fazer assi como sobredicho es.

¶Aos hobres. Coniunctim vel diuisim, vt sequitur, & idem si separatim res duobus legetur. Ita q̃ vni deberetur res, alteri æstimatio. l. si pluribus eadem. ff. de legat. 1. & vnus velit rem alter similiter & sic vterq, vel sint rem: quia forte dirimetur, cui res præstetur, & cui æstimatio tenet la. in. l. fin. in princip. C. cõmuni de leg.

¶La suerte. Ad de. d. l. si. in pric. C. communia de legat. & quæ ibi Bald. tradit de sorte. & etiã Paul. de Castr. in. l. in tribus. ff. de iudic. & q̃ habetur prouerbio 18. cõtradictio nescomprimit sors, & interpotentes quoque diiudicat. & vide in ista materia Ioan. Cirier. in suo tractatu primogenituræ. libro. 1. quæstione. 9. vbi tractat, an in quæstione partu gemino sit ad inicium sortis recurrendum, vbi multa accumulat.

¶Finca a sus herederos. Et sic legatum optionis non est conditionale. §. optionis. in fi. l. de lega. si enim fuerat conditionale, non trãsmitteretur ad hæredes. l. vnica. §. fin autem aliquid. C. de caduc. toll.

¶Lex. XXVII.

Licet ad hæredem legatarij transmittatur legatum, ex quo fuit legatario ius acquisitum. fallit in legato fossionis mineræ vel lapidicinæ scindendæ, quia non transit ad hæredem, nisi hoc testator specialiter exprimat. hoc dicit.

¶Que tajasse piedra. Adde. l. idem Iulianus. §. si quis. ff. de legat. 1. & sic habes q̃ concessio facti indeterminati tam qualitate quam tempore emanans à priuato censetur personalis, secus si tale factum esset determinatum, vt si testator concessisset facultatem incidendi decem cutus lignorum, ex nemore suo: nam tunc talis facultas transiret ad hæredes legatarij, secundum Cyn. & Albe. & alios signanter per Alexand. in ci cto. §. si quis. Quod tamen limitat Alex. nisi legatum esset annuũ, quia ad hæredes non transit. l. 4. ff. de annu. leg. & per hæc dicit Alex. posse limitari doctrinam Bar. in. l. si sic. la grande. ff. de ver. obij. & doc. in. l. veteris. C. de contrah. & cõmitten. stipula. vbi dicũt, q̃ stipulatio facti affirmatiuè est transitoria ad hæredes per. d. l. veteris. cum similibus: quia hoc est verũ, si factũ erat determinatũ, & certũ secus si indeterminatũ. Quid tñ si illa concessio fieret Ciuitati in terminis huius. l. partitarum. vel similibus, an censeri debeat perpetua? videtur q̃ sic, vt probatur in. l. vectigalia. C. de vectiga. vbi Bald. not. quod priuilegia concessa ciuitatibus præsumuntur perpetua. facit bonus text. in. l. forma. §. quanquam. ff. de censi. et enim idem populus per surrogationem. l. proponebatur. ff. de iudic. l. sicut. §. in decurionibus. ff. quod cuiusque vniuersitat. nomi. sic etiam priuilegium concessum ecclesiæ perpetuo intelligitur concessum: quia ecclesia nunquam moritur. decim. sec. cum da quæstione. 2. cap. liberti.

¶En la vida de aquel. Sed an poterit eædere lapidem, semel tantum, vel an pluries per totum tempus vitæ ipsius. l. innuit quod pluries per vitam. & hoc tenet Paul. de Castr. & post eum Iason in dicto. §. si quis alicui.

¶Lex. XXVII. Como la manda que es fecha de minera de metales o de pedrera, non passa en los herederos de aquellos aquien la fazen.

Minera de metales, o pedrera auiendo algun testador en alguna su heredad, si fiziesse manda en su testamẽto a algund ome que tajasse piedra a en aquella pedrera, o que causasse algũo de los metales para aprouecharse dello, valdria tal mãda, quanto en la vida de aq̃l[e] aquien fuesse fecha. Mas despues que el fuesse muerto, nõ valdria la manda, nin auria poder de sacar ende ninguna cosa el heredero de aquel aquien la ouiesse fecha. Fueras ende, si el testador dixesse señaladamente quando fiziesse la manda sobredicha, que la fazia tambien a el, como a sus herederos[f].

¶Ley. XXVIII. Porq̃ palabras puedẽ ser dexadas las mãdas a que dizen en latin de legatis tertio.

De legatis tertio, ẽ latin tãto quiere dezir ẽ romãce, como vna razõ q̃ es escrita en el derecho, q̃ muestra, porq̃ palabras puede ser dxadas las mãdas. E dezimos, q̃ por todas palabras que ayã entendimiento[h], que sean guisadas e cõuenibles, para espaladinar las cosas, q̃l fazedor del testamẽto quiere mãdar a otri, puedẽ ser otorgadas e puestas las mandas en los testamentos, o en el codicillo que alguno fiziere, casi de otra guisa las dixesse, nõ valdria la mãda e esto seria como si el testador ouiessevo lũtad de mãdar oro a alguno, e dixesse que le mandaua latonciereyendo q̃l oro auia tal nome, ca estõce non valdria tal manda: maguer aquel aquien fuesse fecha, quisiesse prouar q̃ su intenciõ del testador, era de mandar le oro, e non latõ. E esso mismo dezimos, que seria en todas las otras cosas que hã nomes genera les en que acuerdan los omes comunalmẽte en cada tierra en nombrar las: assi como plata, o vino, o pan, o paños, o ve stiduras, e todas las otras cosas semejãtes destas. Ca en qualquier destas cosas sobredichas, si el testador errasse el nome de la cosa que mandasse, diziendo otro nome e non el suyo, cuydãdo[a] q̃ aquel q̃l le dezia era su nome, non valdria la mãda. Pero en las cosas que han nomes señalados: assi como son los omes, non seria assi. Ca maguer el testador errasse en el nome de algun ome[b], diziendo otro nome e non el suyo, cuydando que aql era su nome que el le dezia valdria

sustinere non valet scriptura. l. quo tutela. §. pen. ff. de regul. iur. Bald. in. l. voluntatis. col. 2. C. de fideicommiss. & vide. l. secundam. ff. de his quæ pro non script. habẽ.

¶Cayendo. Concor. cum ista. l. si quis infandi vocabulo. in principi. ff. de lega. 1. vbi Angel. limitat quatuor modis. Primo si res in cuius appellatiõe erratur erat præsens & singulariter demonstratur, vt si dixerint lego tibi hunc equũ demonstratoboue. glo. quæ nõ est alibi in l. quæ extrinsecus. ff. de verbo. obliga. secundo vbi nomia sunt multum conformia. vt in. l. libroram. §. si quid tamẽ. ff. de lega. 3. Tertio si sermo errantis sustineri possit per communem vsum loquendi alicuius ciuitatis, vel castri. l. labeo. versi. neq, mirum. ff. de supellectil. lega. & pro hoc facit ista. l. partitarum cum dicit, communalmente en cada tierra. Quarto limitat li di sponens ante dispositionem volũtatem suã declarasset, q̃ cum vteretur vno appellatiuo nomine, intelligeretur de vero & proprio conuenienti reiin dispositione deductæ. glossi. in dict. l. si quis in fundi vocabulo. Quinto limita, vt procedat in nominibus appellatiuis omnino diuersis, vt sunt equus, & mulus, bos & asin[a]: sed si non essent omnino diuersa, sed haberent se, vt exced[a]ia & exceſſa vt si testator voluerit legare ducenta, & dixerit centum, nam si constaret de errore valebit dispositio in ducenta. glo. in. l. qui quartã. in principio. & ibi Imol. Bald. & Pau. de Castr. & probatur in. l. quotiens. §. sed si non in corpore. ff. de hæreditib. instituen. & not. bene istam. l. & dal. si quis ad limitationem. l. non aliter. ff. de lega. 3. & quæ not. glo. in. l. voluntatis. C. de fideicommiss.

¶De algun ome. Adde. l. si quis in fundi vocabulo. & l. si quis in nomine. C. de testamen. & in. §. si in nomine. insti. de lega. & limita triplicine. ter. vt per Alex. in. d. l. si quis in principio. col. 1. & de errore conuiniter. vt per Alex. in. d. l. si quis in principio. col. 1. & de errore conuiniter. videibi per Imo. & Alex. & adde in ista materia tex. nota. & ibi Bar. in. l. pen. ff. de reb. dub. & l. 9. & quæ ibi dixi suprà eodem.

¶Dezimos. Concord. cum. l. secunda. C. communia de lega.

¶La entencion. Tantũ ergo valet tacita voluntas cõiecturata, quãtũ ex ipsa. adde. l. cũ pponebat. ff. de leg. 2. l. inter vestẽ. ff. de auro. & arg. lega. & tradit plene Curti[s] Senior cõsi. 5. in. 2. & 2. col. ¶Lex. XXIX.

Si legatum relinquatur in liberam voluntatem hæredis non debetur hæredenolente: secus si in eius arbitrium, seu per verba importantia arbitrium boni viri: quia tunc debetur ubi hæres causam probabilem non ostenderit cum dare nolit. Item captatoria voluntas non tenet in legatis, neque in institutione hæredis, tenet tamen legatum vni factum si tertius tale quid fecerit. h. d.

¶Si heredere. Concor. cum. l. si sic legatum. in principio. ff. de lega. 1. & not. glo. in. l. senatus. §. pe. eo. titu. & adde nota. per Azo. quæ hic prosequitur ista. l. in summa. C. eo. colum. ante pe. versi. item legari potest si existimauerit. & ci vide etiam in. l. fideicommissa. §. sic fideicommissum ff. de lega. 3. & habes hic, q̃ verba si exitu amauerit si ultimum, si arbitratus fuerit sunt important arbitrium boni viri. & de his & de aliis hoc in portãtibus. vi. in. d. l. si sic. & in. d. l. fideicommissa. &. §. si fideicommissum versi. quanquã. & l. fideicommissa. in prin. ff. de fideicommiss. liber. & de quibuidam aliis. vide per Bart. in dictis legibus, & per alios docto. & signanter per Alexan. in. d. l. si sic. col. 1. & 2. vbi etiam vide quid de verbo iudicio tuo, & de verbo libuerit, & de verbo facias tuo sensu, & de verbo, cõmitto prudentiæ tuæ, & de verbo, liberã facultatem, & de verbis, facias quidquid tibi visum fuerit expedire. & de verbo cõscientiæ tuæ committimus. & de verbo licentiam, & verbo, potestatis & de verbo, omitto ilaro tuo iuramento, seu verbo tuo: & de verbo pono rem in manũ tuã, & de his verbis pro tuæ voluntatis arbitrio: & de verbis misericordiæ tuæ: & de verbo videbitur. vide ibi per Alexan. & adde Abb. in capitu. primo. co. 4. de sequestra. possess. & fruct. & Bar. in. l. alio. col. 3. de alimẽ. & cibar. lega. & Bal. in. l. 3. in. 2. lectu. C. de dot. promiss. & per Cardina. Alexan. in. c. humanũ genus. col. 3. ii distin. & p Bal. in. l. captatorias. C. de testa. milli & de illo verbo facias, q̃d tibi videbi f expedire. Adde Bald. in verbo nomina. de pace cõstantiæ. & plenissime per Bal. in extrauagan. ad reprimendũ. in gl. super parte vide ibitur. vbi etiã vide de verbis importãtibus liberam voluntatẽ. & ibid[e] quid si apponantur verba significãtia tã liberam voluntatẽ, quã arbitriũ boni viri, & ibidẽ en ex concessione illiberę facultatis, possit rei icere exceprionem præscriptiõis, & adde Bar. in. l. Luci[a] Titius. ff. de fideicõ. liber. & de verbo si tibi placet. vide. l. Thais ancilla. §. sorore. eo. tit. & ibi Bar, & per Bar. in. l. 1. §. si plures. col. 7. in repe. ff. de exerci. & dillo verbo iuditio tuo. adde Bar. i. d. l. Thais. §. Luci[a] Titi[a] ita testamẽto. & q̃ tradit Fel. in. c. 19. 20. & 21. col. de cõsuet. vbi plene de his verbis cum aliquibus notabilibus declarationibus, vi. etiã ad declarationem q̃ not. Bal. in. d. l. col. 14. ff. de lega. 2. & decisio. quandam Neapolii. & ex his q̃ndo casus occurrerit, poterisbene frui ideo nõ pupẽdas. & q̃d in contractibus, an hæc verba, si approbaueris, æstimaueris, vel iuſtũ putaueris, vel similia importẽt arbitriũ boni viri vel liberã voluntatẽ, vide in. l. in vẽdetis. C. de cõtrah. empt. & per Alber. in. d. §. sic fideicõmissum. vbi dicit, q̃ veritas est q̃ important in contractibus merã voluntatẽ, nã in cõtractibus subsistãtialia cõtractus nõ possunt cõmittiarbitriũ cõtrahẽtis, etiã ad arbitriũ boni viri. l. q̃ læpe. §. ff. de cõtrahẽd. empt. licet accidentalia sic. l. hæc vẽditio. ff. eodem.

¶En aluedrio. Et sic verbũ arbitriũ portat arbitriũ boni viri, limita tñ secũm Imol. in. l. filius familias. ff. de dona. nisi daret arbitrium ei, q̃ aliqs haberet: quia tunc intelligetur de libero arbitrio, vt verba aliquid operentur. argu. l. si quando. in princip. cum similib. ff. de legatis primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& si per hæredem stat quia non vult arbitrari, perinde est ac si arbitratus esset deberi. secundum Paul. de Cast. in. d. l. Isisic. Sed vide ibi per Imo. col. 1. dicentem quod non sufficeret præceptum alicui de facto vt arbitretur vt sic eo existente in mora dispositio habeatur pro purificata, sed aduerte quia Imol. loquitur quando in arbitrium tertij fuit collatum,

Pau. vero quãdo in arbitriũ hæredis, quod etiam voluit Bart. in. d. l. 1. ff. de legat. 2. vbi etiã Paul. col. pe. & Ale. col. 5.

ro de muestra alguna derecha razon[a], porque nõ la quisiere dar nin otorgar. Mas si dixesse el testador, mãdo a fulano tal cosa si mi heredero quisiere[b] o touiere por bien[c] q̃ la aya estõce en voluntades del heredero de cũplir la mãda, q̃ assi fuesse fecha, o de reuocar la si quisiere. E esto es, porque vsando el testador a dezir tales palablas, quãdo hazia la mãda, semejaua q̃ en todas guisas la ponia el en el aluedrio ãl heredero. Mas si el testador dixesse, mãdo a fulano o me mil maravedis, si quisiere tal ome[d] cierto, diziẽdo el nome de cada vno dellos señaladamente, nõ valdria tal mãda, porq̃ es fecha a vno, e es puesta señaladamente en aluedrio de otro. E porende dixerõ los sabios antiguos que las mãdas e los establesçimientos de los herederos, deué ser fechos segund su voluntad del fazedor del testamento, e non deuen ser puestas en juyzio e en plazer de otri. Mas si el testador fiziesse la manda, diziendo assi, q̃ mandaua a vno mil maravedis, si otro que nombraua señaladamente fiziesse[e] alguna cosa, ciertamente, como quier que aquella cosa en voluntad e en aluedrio del otro, era de la fazer o non: valdria la manda, si aquella cosa que nombrasse se cumpliesse.

¶ *Ley. XXX. Si vale la manda que el testador faze, diziendo, mando que mi heredero de a fulano tantos marauedis, o tal cosa quando el quisiere.*

ECha seyendo la mãda por tales palabras que dixesse el testador, mando a fulano ome mil marauedis, que los aya quando el mi heredero[f] quisiere, si acaesciere que este heredero muriesse, e non pagasse estos marauedis en su vida, nin señallasse dia a su heredero a que los pagasse aquel que ouiesse de heredar los bienes del heredero del testador: seria tenudo de pagar la mãda, luego que entrasse la heredad, sin alongamiento ninguno: porque aquel cuyos bienes hereda, non lo contrasto[b] en su vida. Mas si el testador dixesse assi: mando a fulano cien maravedis, que los aya si quisiere: estõce valdra la manda. Pero si a tal aquiẽ fuesse fecha la manda, nõ dixesse en su vida que la queria[i] e se muriesse, estonce el su heredero, non ha derecho ninguno en ella, nin la puede demandar despues.

¶ *Quando el mi heredero quisiere.* Concordat cum. l. fideicommissa. §. sic tide commissum. ff. de leg. 3. & cum nota. per Azo. C. de leg. in summa col. antepe. in vers. item lega ri potest.

¶ *Nin señalasse dia.* Et nota hoc verbũ q̃ non ita declaratur in dict. §. fideicommissũ ver, hoc autem de quo. l. ista sumpta est.

¶ *No le cõtrastó* Et sic morien-do, videtur vel le quod est fauore vltimę voluntatis: quia secus in contractibus. vt in. l. centesimis. §. fi. ff. de verbo. obliga. Bar. & Bal. in. d. §. sic fideicommissum. in versic. hoc autem. & videtur velle ista lex, q̃ si hæres declarauit, se nolle dare legatum, q̃ tunc neq; ipse neq; hæres ei[j] teneat, qd nota: quia nõ ita bene aperitur in dict. versi. hoc autem. In cõtrarium tamen videtur. l. vxorem. §. Scæuola. ff. de lega. 3. vbi habetur, q̃ hæres grauatus, cũ volet vel voluerit videtur grauatus post mortem, si ipse antea, non declaret se velle, & sic non est in potestate eius q̃ nolit. hoc etiam patet ex dictis Bart. in. d. l. centesimis. §. fi. ad fi. 1. colum. vbi dicit, q̃ in vltimis voluntatibus idẽ est dicere, cũm voluerit, vel cum volet hæres det, q̃ est dicere, de post mortem suam, & sic post mortem debetur, tanquam adueniente die per text. in dicto. §. Scæuola. & sic illud legatum dicitur conditionale. vt habetur in dict. §. sic fideicommissum est. propter diem incertum mortis. l. dies incertus. ff. de conditio. & demonstra. in contractibus vero faciet ali casu diem & conditionem. vt declarat Bar. in. d. §. fi. quem sequitur ibi Ange. & fuerunt verba Petr. ibi. Sed certe ista. l. partitarũ multum vrget, cõtra illa dict. Bar. & aliorum. & ad dictam. l. vxorem. §. Scçuola. potest dici, q̃ intelligatur, si hæres nõ contradixerit in vita prout ista. l. dicit, & pro hoc facit, quia regulariter inter, si, & cum, non est differentia. l. qui promisit. cum ibi nota. ff. de condi. in debi. & tamẽ si testator dixerat, si hæres meus volet, vel voluerit, poterit contradicere. vt supra. l. proxima & vult Bar. in dict. l. centesimis. §. fi. in principi. column. 2. igitur idem dicendum, si dixerit: cum voluerit: in hoc tamẽ erit special fauore vltimæ voluntatis, q̃ non contradicente hæredi a quo sic fuit legatũ, in vita, debebitur post eius mortem, vt hic & in dicto. §. Scæuola. cogita tamen: quia secundum illum intellectum, videtur fieri aliqua violentia dicto. §. Scçuola. qui vult hoc relictum videri post mortem.

¶ *Que la quería.* Concor. cum. l. si ita expressum. ff. de conditionibus, & demonstrationibus. l. si ita legatum. §. illi si volet. ff. de legat. 1. quid autem si dixerat cum voluerit: dic quod tunc non est necesse, quod legatarius ante mortem suam declaret se velle. secundum Bart. in. l. 1. ff. de legat. secũdo, per. l. vxorem. §. Scçuola. ff. de legat. tertio, q̃ lex licet loquatur quando ista verba cũm voluerit fuerunt relata ad hæredem: tamen eadem videtur ratio, si referantur ad legatarium, secundum

¶ *Alguna derechara̅con.* Vt quia legatari[a] erat demeritus testatori. l. fideicommissa. §. quanquam ff. de lega. 1. vel quia forte res legata erat, ita magna q̃ quasi absorberet totũ patrimoniũ relinquentis. l. quidã testamento. ff. de legat. 1. vel quia patrimonium erat tenue, & filij testatoris egerẽt arg. u. c. fin. 17. q. fina. & si res certa non esset legata: sed qd incertum debet arbitrari iuxta id q̃ dicunt gloss. & Bart. in. dict. l. 1. ff. de leg. 2. vbi Bart. col. pen. verse. quæro qualiter bonus vir erit.

¶ *Quisiere.* Adde. d. l. senatus. §. pe. ff. de lega. 1. & l. fideicõmissa. §. quãquam. ff. de lega. 3. quid tamen si diceret lego tibi q̃ Titius vel hæres declarauerit se velle, quia talis voluntas requirit declarationem, & sic fa̅ctum hæredis. dicit Ange. in. l. centesimis. §. fi. ff. de verbo. obliga. q̃ tũc valeret perinde, vt valet, cum dicitur si capitolium ascenderit: vel tale quid fecerit. vt in. l. nonnunquam. ff. de condi. & demonst. & infra ista l. ad finem, & Angel. sequitur ibi simpliciter. Paul. de Cast. vbi Imo. d hoc dicto dubitat, & istud dictũ dicit non esse verum Alex. in dict. l. 1. ff. de leg. 2. col. 5. ex eo, quia etiam verbũ, si voluerit, intelligitur de voluntate declarata. vt est text. in. l. si ita. §. illi si volet. ff. de leg. 1. ergo idẽ dicendum est, & si illud exprimatur: quia exprimitur, qd tacite inest. & magis placet hoc. & adde Bald. in. l. voluntatis. columna. 1. C. de fideico. qui intelligit, & limitat dicta iura, quando volũtas adjicitur verbo substantiuo, vel effectiuo: secus si in verbo executiuo volũtatis substantia. vel declaratio ponitur. Allegat. l. tertiam. C. de dot. promis. & videtur in effectu idem, quod dixit Angel. Alexand. tamẽ in additio. ad Bal. ibi dicit, q̃ istud dictum Bal. videtur contra. l. cum quidam. ff. de lega. secundo. & quæ ibi dicit idem Bald.

¶ *O toniere por bien.* Not. hoc q̃ idem importat hoc verbum, sicut si voluerit, & est hoc contra Bal. in. l. fideicommissa. §. quanquam. ff. de lega. 3. dicentem, q̃ omne verbum intelligitur sonare in arbitrium boni viri, præter verbum volo, & facit ad istam. l. 1. fideicommissaria libertas. ibi, si ei libuerit. ff. de fideicommiss. liberta.

¶ *Talome.* Est enim voluntas captatoria. vt. ff. de lega. 1. l. captatoriæ. Adde. l. 11. & quæ ibi dixi ti. 3. supra ea. par. & aduerte, cũm dicit si quiere: nã secus esset si legatum fuisset collatum in arbitriũ alterius: qa intelligeretur de arbitrio boni viri, & legatum teneret. l. 1. ff. de legat. 1.

¶ *Fuere.* Adde. l. si quis sempronium. ff. de hære. instit. & l. nõ nunquã ff. de conditio. & demonstra.

¶ *Lex. XXX.*

Alex. in. d. l. 1. col. 5. licet Ioan. de Imol. ibi velit in hoc facere differẽtiam & tenere contra Bart. vt videbis ibi per eum & per Alexan. col. 4. &. 5. & aduerte quod per istam. l. videtur non posse sustineri, quod Raph. Cuma. dicebat in. l. si ita. §. illi si volet. ff. de lega. primo. & in. l. 1. ff. de lega. secundo. & in. l. centesimis. §. fin. ff. de verbo. obliga. & sequitur eum Alexã. in. d. l. 1. col. 5. q̃ istud tale legatum, cum legatarius voluerit, censetur esse purum, sicut cum lego tibi cum petieris. l. Titia. ff. de condit. & demonstr. l. si decem cũ petiero. ff. de verb. oblig. nam, vt hic vides, tale legatũ nõ est purum: quia si purum transmitteretur ad hæredem etiã nulla declaratione sequuta, quam tamen declarationem exigit ista. l. & quod alias ei[a] hæres habere nõ posisit: sed dic, quod ista l. non loquit, quando dixit cum legatari[a] voluerit: sed si voluerit, vnde tene menti in practica dictũ Rapha. & sic erit differentia, an ista verba, cum volueris referantur ad hæredem, vel legatarium.

¶ *Ley. XXXI. Como se pueden fazer las mandas sin condicion, e a dia cierto.*

PVramente a pueden fazer los testadores sus mandas: que quiere tanto dezir, como sin ninguna condicion. E esto seria como si dixesse algun testador: mando a fulano tantos marauedis o tal cosa. E aun la podria fazer a dia cierto, o de dia cierto en adelante. E esto seria como si dixesse el testador: mãdo q̃ den a fulano tantos marauedis el dia de sant Iuan Baptista este primero que verna: o si dixesse, mando que del dia de sant Iuan en adelante que gelos den. E aun las podria fazer so condiciõ. E esto seria, como si dixesse: mando a fulano tantos marauedis si fiziere tal cosa. Otrosi dezimos, que si el testador quando fiziesse la manda dixesse tales palabras: mãdo q̃ den a fulano mil marauedis, quando fuere de edad[b] de catorze años, si acaesciere que aquel a quien la faze, llegare a aquella edad, valdra la manda: e si muriere enante, non la puede demandar su heredero, nin ha derecho de la auer. Pero caso y ha en que valdria la manda que fuesse fecha por tales palabras, maguer non se cũpliesse la condicion. E esto seria como si dixesse el testador: mando que a forren a fulano mi siervo, quando mi fijo fuere de edad de catorze años. Ca maguer el fijo non llegasse a aquella edad, nin se cumpliesse aquella condicion, valdria la manda, e seria forro por razon de la franqueza, que es otorgada a la libertad[c].

¶ *Ley. XXXII. Como las mandas deuen ser judgadas por las leyes deste libro, maguer el testador lo defendiesse.*

NON puede ningun testador fazer manda en ninguna manera, que por el derecho de las leyes deste nuestro libro, non deua ser judgada. E porende, maguer el defendiere señaladamẽte, que ninguna ley, ni ningun derecho non pudiesse cõtrastar, nin embargar la manda que faze: con todo esso si la fiziere contra derecho[d], o como non detradit Alex. in. l. captatorias. C. de testa. milit. & dixi supra eo. l. 17.

¶ *Lex. XXXII.*

Non potest quis contra iuris dispositionem testari: nec de sepultura quid iniustum vel inconsuetum ordinare: & habebit legatarius fibi re licẽtum, etiam si iniustum vel inconsuetum in sepultura non faciat. h. d. Habuit ortum ista lex a. l. nemo potest. ff. de lega. 1.

¶ *Contra derecho.* Not. hic bona verba Angel. in. l. nemo potest. ad fin. ff. de leg. 1. de qua iex ista sumpta est q̃ legibus prohibitiuis non derogatur per testantem, neq; etiam per contrahentes. l. cum lex. ff. de fideiussio. similiter legibus respicientibus ordinationem testamenti & eius substantiam non derogatur: quia sine illis non potest esse testamentum. l. 2. ff. de testa. similiter neque derogatur legibus concernentibus durationem obligationis personalis, quæ contrahitur ad legata, vel fideicommissa: siue voluerit testator derogare per adiectionẽ temporis, siue loci, siue per adiectionem cõditionis, legibus autem aliquid introducentibus mere in fauorem testantis, renuntiari potest. l. secunda. C. vt in possess. lega. vnde etiam dixit Bald. in. l. 1. in fine. 4. colum. C. de his quæ pœnæ nomi. quod quando lex disponit ad executionẽ voluntatis, potest testator illud remmittere: si vero ad necessitatem fauoris hæredis, & non potest remittere: cum tamen ipse hæres posset expresse & tacite, vt nota. in. l. 2. ff. de vsufruct. & hinc est, quod testator potest remittere tacitam hypothecam, quæ oritur pro legatis. glo. singularis. in. l. 2. C. vt in possess. lega. & illam sequuntur magis communiter docto. ibi & in dicta. l. nemo potest prout attestatur Alexan. ibi. col. 4. & per illam glo. dicit Bal. ibi quod testator potest remittere, ne dominium transeat in legatarium sine possessione. vide etiam ibi per Bald. nunquid testator possit facere, quod legatario currat præscriptio annalis, quæ de iure communi est perpetua, vel quod legatario non currat minor præscriptio centum annorum? de quo etiam vide per Bart. & Alexan. in. d. l. nemo potest. & ex prædictis etiam deducitur, quod potest testator dare legatario licentiam capiendi rem propria autoritate cõtra. l. non dubium. C. de lega. vide per Bar. in. d. l. nemo potest. vbi etiam Alex. colũ. 3. & si testator solum dicat, vim fieri veto legatariis meis, videtur eis dare licentiam capiendi propria autoritate. Bal. in. l. 1. in lectu. antiqua. C. communia de leg. per textum sin

Universidad de Deusto
Biblioteca

gularem, secundum Iacobum de Are. in lege. permisceri. ff. de acquirē da possessione, facit etiam textus. & ibi nor. Ang. in lege. hoc si res. ff. de rei vendicatione. & an possit remittere confectionem inuentarij: vide ibidem Bartolum, quod sic in dicta lege. nemo potest. vbi Alexan. columna quarta. tradit etiam de inuentario hæredis, quatenus tangit prædictum

legatariorum.

Quid autem, si testator prohibuit hæredem alibi conueniri pro legatis, quam in certo loco, si hæres dolo, vel mora intercedente non venit ad locum illum, die quòd tunc poterit alibi conueniri. l. bonæ fidei. ff. de eo quod certo loco. & ibi Bartolus, Baldus, & Fulgo. poterit etiam testator præfigere tempus in testamento hæredi ad adeundum hæreditatem, vt post illud tempus mero iure excludatur, secundum Angelum in lege. si quis hæres ita scriptus. ff. de acquirenda hæreditate. per illum textum. & per not. per glo. in lege. cretionum. C. de iure deliberandi. vbi etiam Paul. respondet ad dictam. l. nemo potest. & sequitur Alexand. in dicta lege. nemo potest. in fin. adde etiam quod neque possunt facere contrahentes, quod legum dispositio non habeat locum in actibus eorum. l. fin. ff. de stipula. seruo. & not. Bald. in capit. primo. §. & quia videmus. colum. sexta. de his qui feu. dare pos.

a. a. *Lo como non deuiere.* An autem si prohibeat leges non obstare suo testamento, operetur talis prohibitio, esse dictum clausulæ codicillaris? vide glo. & docto. quod sic in. d. l. nemo potest.

b. b. *Non valdra.* Quia excepto principe omnis homo est sub lege. l. digna vox. C. de legibus. & ideo clausula non obstante, soli principi cōuenit, non alij: vt hic, & in dicta lege. nemo potest. vbi hoc nota. Angelus in lege. ius publicum. ff. de pactis. lege secunda. ff. de testament. lege. codicillis. §. fina. ff. de legatis secundo. vbi glos. prima vocat stultum testatorem volentem contra leges disponere: hinc euenit, quod volentes condere maioriam in vnum ex filiis, vel nepotibus: eum ipsi non possint filiis imponere grauamen in legitima, vel eam diminuere. l. quoniam in prioribus. lege. quoniam nouella. C. de inofficioso testamento. l. 17. titul. primo. supra eadem partita. etiam respectu bonorum quæ essent extra regnum licet tibi esset latior facultas disponendi ex his quæ notat Bart. per textum. ibi in lege. ex castrensi. ff. de castrens. pecul. adeunt principem, vt super hoc rescribat: cum clausula non obstante, qui filius emancipatus videtur, post editionem statutarum. ll. partitarum. quod patet quia in istis legibus in titul. decimo octauo. tertiæ partitæ. nulla fit mentio formulæ talis licentiæ, & talem formulam consulit late ordinandam Roderic. Suarez in repetitione. l. quoniam in prioribus. in secunda limitatione illius legis. folio sexagesimo quinto. columna quarta. totius repetitionis, vbi ipse illam ordinat subdens, quod si alias sub nube & implicitè aliquis impetraret à principe liberam testamenti factionem, non specificè ad supra dicta contenta in eius formula, neque cum derogatione dictarum. ll. non posset vigore talis facultatis facere maioriam in præiudicium filiorum, & ibidem parum antea. folio sexagesimo quarto. columna secunda. versiculo. ex ante dictis. damnat illam formulam consuetam, quatenus dicit, do os licencia y facultad, para que de todos vuestros bienes, o de qualquier parte dellos podays hazer y hagays mayorazzo en vno de vuestros hijos qual quisieredes y por bien touieredes, &c. Quatenus enim dicit, de omnibus bonis: asserit talem licentiam esse valde iniustam, & conscientiæ concedentis onerosam: cùm per eam expresè tollatur legitima aliis filijs, quod apertè est contra ius naturale, vt ipse in eadem limitatione ante hoc latè deduxit, & ibi allegat notanter Bald. in lege fina. columna secunda. C. de fructi. & liti. expen. quòd princeps potest alicui concedere potestatem testandi diminuta legitima, & quod priuilegium concessum ad minuendum legitimam, non est iniquum: sed ad tollendum in totum sic: cum legitima sit de iure naturali, loco alimentorum. non tamen eius meta: sed de arbitrio legislatoris, ibique. columna tertia. dicit, quod pater, qui vigore talis facultatis, faceret maioriam in vnum ex filiis, priuādo alios bonis suis, fine iusta causa. de qua in. §. causas. in authentica. vt cum de appellatio. cognosc. peccaret, neque esset tutus in foro conscientiæ: neque excusaretur prætextu talis facultatis, allegat glos. in capitulo. non est. de vot. & alia, quæ ibi videre poteris: tandem concludit colum. quarta. dictam clausulam esse iniustissimam, consulitque ab ea abstinendum, & idem ego consulerem, si in talifacultate non contineretur illud quod communiter solet etiam apponi. scilicet, quod ita hoc fiat, vt reseruentur alimenta aliis filiis, licet non sit tanta portio, quanta alias sibi iusta. ll. regni competeret: hac tamen clausula appositā, vt semper apponitur non bene percipio, quid scrupuli esse possit: ex ea nanque euidenter constat principem nolle in totum tollere legitimam: sed diminuere, prout etiam dixi in lege. vnde decima. titulo quarto. supra eadem partita. in glos. prima. vbi vide.

uiere[a] en alguna manera, non valdra[b].

E deue ser reuocada, e judgada por las

¶ Sed an vigore huius facultatis possit diminuere legitimam filii qui esset clericus in minoribus tempore datæ licentiæ? videtur quod non ex his quæ tradit Baldus in capitul. cum venissent, columna secunda. versicul. oppono dicitur hic de eo qui mittit in posse. causa rei seruand. vi de quæ habentur. in capitu. ecclesia Sanctæ Mariæ. de constitu. & quæ dixi in lege quarta. titu. decimo quinto. quarta partita. super glossam. in parte, en cuyo señorio. Et cogita in hoc nam ex hoc subuerterentur multæ facultates regiæ fieret clericus vide capitu. si eo tempore. de rescript. libr. sexto. & quod notat Bartolus in lege. vsufructus. in fine. ff. de stipul. ser. Quæst. 1.

¶ Sed quid si aliquis sine licētia principis fecit maioriam de bonis suis & etiam de aliquibus bonis filiorum, seu quæ aliquo modo ad filios spectabant qui filii ne de facto sibi præiudicaretur impetrauerunt à principe reuocationem istius maioriæ respectu bonorum filiorum, an ex hoc videatur princeps approbare maioriam respectu bonorum patris: cum sciens princeps sine eius licentia factam maioriam reuocauit tantum quoad bona filiorum. videtur quod sic ex dictis Bartol. & Paull. de Castro in lege. legata inutiliter. ff. de legatis primo. videbi Paul. de Castr. ver. & inducitur per Dynum. ¶ Aduerte etiam, quod ipse rex de bonis patrimonialibus extra regnum poterit cum non recognoscat superiorem facere maioriam inter filios. l. Cæsar. ff. de public. & vectiga. l. donationes quas. C. de donationibus inter virū & vxorem. Baldus in. §. item sacramenta. de pace iure. firm. quarta columna. versiculo secundo. verum rex. bonus textus in capit. si Romanorum. in principio. 19. distinctio. l. omnium. C. de testament. ¶ Et an habens facultatem ad faciendum maioriam de certis bonis ex authoritate regia possit vigore legis regni facere maioriam in tertia bonorum de aliis bonis: videbatur, quod sic per textum. & quod ibi notat Bald. in lege. fin. C. de repu. hære. quod priuilegium non confunditur cum iure communi, in contrarium tamen facit, quod non est verisimile principem voluisse grauare filios duplici onere. l. nauis onustæ. §. primo. ff. ad leg. Rhod. de iactu. cap. mandatum. de rescrip. ¶ Et an teneat maioria facta cum facultate primogeniti filii regis patre viuente si maioria fiat post quam primogenitus successit in regno. vide quæ notat Bartol. in. l. cum vir. ff. de viucapio. & in. l. hæreditatem. ff. de castrens. pecu. Et quid si detur facultas ad faciendum maioriam in vnum ex posteris suis, an videatur, data vt possit etiam in descendentes ex fœmina? tex. facit quod non in. l. prima. ff. de iure immu. vide ibi per doctores. ¶ Quid si rex dedit licentiam faciēdi maioriam in secundum filium sub condicione si filius maior consenserit, & ante cōsensum filii maioris moritur rex, postea consensit filius maior & fit maioria in secundum: an tenebit? dic quod sic quia non apponitur condicio concessioni, sed executioni actus. l. prima. in fine. ff. quod quisq; iur. vide Bald. in capi. primo. in princi. colum. 2. hic finitur lex. Iaso. in. l. si quis neque causam. ff. si certum petatur. ¶ Aduerte etiam, quod videtur quod vt plenior sit facultas oportet quod in ea fiat mentio etiam de aliis filiis posthumis nascituris: quia licentia filios grauandi in legitima non extenditur alias ad posthumos ex notatis per Bartol. in. l. Titius. ff. de liberis & posthum. in fine princip. reprobando glossi. ibi & videtur tex. in. l. ex facto. in princip. ibi nam verisimile est. ff. de vulg. & pupil. ¶ An autem virtute talis facultatis, quod possit facere maioriam in vnum ex filiis, quem veller, possit illam facere in filium spurium: & certè stantibus legitimis, crederem quod nō per tex. nota. in capit. dicat aliquis. 32. quæst. quarta. & quia princeps intellexisse videtur de filio legitimo & naturali. l. filium dixinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. fina. ff. de iure deliberan. & ibi Paul. de Castr. & in authen. vt liceat matr. & auiæ. §. ad hoc. & per Fabr. in. §. fina. Institu. de adoptio. ¶ Quid autem, si princeps ex certa scientia & de plenitudine potestatis, dedit licentiam faciendi maioriam in quendam filium spurium, vel naturalem, non obstantibus filiis legitimis, quibus princeps tantum voluit relinqui alimenta, an tenebit talis constitutio maioriæ per maximè si princeps potuit moueri ad id concedendum propter strenuitatem, & bonitatem talis filij bastardi? & videtur quod non teneat, neque princeps hoc posset: quia neque legitimatio filiorum spuriorum, neq; naturalium potest fieri, ex rescripto principis legitimis & naturalibus stantibus, vt in authen. quibus mod. natura effician. legiti. §. si quis ergo non habens. & dicebat Bald. in capitu. primo. §. filii nati. si de feud. fue. contro. inter domin. & agna. quod imperator qui legitimat spurios existentibus filiis legitimis, vt cum eis æqualiter succedant, videtur quoddam pecus non habens præoculis iustitiam publicæ honestatis, neq; cōsiderans, quod per solas nuptias cōseruat ele

Quæst. 2.

Quæst. 3.

Quæst. 4.

Quæst. 5.

Quæst. 6.

Quæst. 7.

Quæst. 8.

gans genus humanum.

¶ Præterea & hoc videtur de iure diuino prohibitum, Genes. 21. capi. cum dicit eijce ancillam & filium eius, non erit hæres filius ancillæ cū filio liberæ: & istud idem habetur in capitu. non omnis. 32. quæstione secunda. vbi etiam adiicitur istud a domino constitutum, prius quam initium romani iuris exiteric, adducitur quoq; authoritas Apostoli ad Galatas. quarto capi. vbi etiam allegat illud Genes. 21. facit ad idem quod habetur in summa. & in capitul. vnico. 35. quæst. septima. facit etiam quod not. Barto. Bald. & Paul. de Castr. in. l. tertia. ff. de testam. & tradit latè Paul. de Castr. consil. 467. volu. 2. incipit, viso dicto puncto. vbi concludunt non posse fieri per statutum, quòd spurii filij possint succedere, & inter alias rationes adducit Barto. illam, quod esset contra ius diuinum, quo cauetur, non erit filius ancillæ cum filio liberæ. Bald. etiam adducit aliam, quæ multum confert in proposita quæstione, quia quòd spurius non possit instituti est introductum propter turpitudinem testantis: & actus propter turpitudinem agentis reprobatus nulla constitutione permitti potest, vt in dict. authen. vt nul li iudicum.

¶ Item actus reprobatus, propter turpitudinem æquiparatur actui prohibito de iure diuino. capitu. ex parte. de consuetu. & contra ius diuinum non valet statutum, quod enim spurij non possint succedere patri est inductum propter eius delictum, & vt refræneatur ab illicito coitu, vt in lege fina. C. de natura. libe. vnde contra bonos mores esset, quod princeps super hoc dispensaret maximè in exclusionem: & cum tam graui præiudicio legitimorum: imo & fortius est, quod voluit Ioann. de Imol. in dicta lege tertia. ad finem. quòd neque valeret statutum, quòd filii naturales tantum succedant patri: quia sic indifferenter habilitando naturalem præberet materiam delinquendi: & ideo non videtur valere.

¶ Præterea tale priuilegium principis quodammodo alios alliceret ad illicitos coitus, videntes posse se impertare tale priuilegium, & omnis consuetudo constitutio iuramentum & priuilegium per quę nutriri possunt peccata, non valent secundum Ioannem Andream in capitu. extirpandæ. de præbend. super veroo, consuetudine qualiber. pro parte verò contraria facit illa decisio Neapolitana collecta per Matthæum de Afflicto decisio. nonagesimanona, incipit, si pater. vbi refert bis in duabus causis fuisse iudicatum, quod si pater mediante pecunia recepit emphyteosim pro se, & Titio, & hæredibus dicti Titij filij sui spurij nati ex damnato coitu, quòd in tali emphyteosi succedet dictus spurius, exclusis hæredibus venientibus ab intestato, per nota. per Baldum in lege secunda. C. de iure emphyteo. columna prima. dat Bald. rationem: quia non vt hæres: sed mediante stipulatione veniunt. & sequitur ibi Iason. in sexagesimanona columna. totius tractatus retuli supra quinta partita. titulo octauo. in lege penultima. super gloss. segun se onieren. sic ergo videtur, quod ad maioriam possit venire mediante gratia, & priuilegio principis. adducit etiam & Mathæus in dict. decisione, quod necdum spurio verum etiam seruo, potest de nouo dari feudum & emphyteosis, vt in capitu. primo. §. personam. per quos fiat inuestii.

¶ Præterea (vt dixi superius) per principem potest minui legitima filii, licet non possit tolli in totum, secundum magis communem opinionem: poterit ergo princeps reseruata portione sufficienti ad alimenta filiorum dispensare: vt cætera bona per viam maioriæ veniantin spurium: neque repugnabit ius diuinum alliegatum: quia vt dicit Ioannes de Imola in dicta lege tertia. ff. de testamen. illa auctoritas non multum vrget: quia illud erat quodam præceptum iudicialle legis veteris, & non videntur obligare in lege noua ista iudicialia, ni si quatenus sunt approbata per habentem authoritatem legis condend, vt habetur in capitu. translato. de constitu. & per Sanctum Thomam. prima secundæ, quæstione. 104. articulo tertio. de quo etiam in capitulo fina. de successio. ab intesta. & in. §. hisita. 6. distinctione. hoc etiam videtur de mente Hostien. in summa. in titu. qui filii sint legiti. vbi dicit, quòd licet Imperator possit legitimando spurios eos ad præreditatem admittere: non tamen hoc posset legem generalem condendo statuere, quod admittantur ad successionem: quia multi essent qui non curarent: vnde filios haberent, si scirent eos sibi succedere debere: & sic si non esset legem generaliter condendo: sed in casu particulari dispensando videtur de eius mente, quòd hoc possit imperator. hoc etiam vult Bald. in lege. eam quam. columna nona. C. de fidei commiss. vbi dicit, quòd non potest princeps facere legem generalem, quòd spurii succedant: quia est indirectè contra bonos mores, sicut neque constitutio valeret, quòd quilibet posset adulterari & incestum committere: & subdit quòd hac ratione non potest legitimare nascituros ex aliquo, qui nondum sunt concepti in vtero: quia est dolus de futuro: sed si essent nati, vel concepti, potest: quia est dolus de præterito, circa quæ non remouetur reatus, sed pœna, & pro ista parte etiam facit, quod not. Ioannes Andre. in additio. ad Speculato. titu. de successio. ab intesta. §. finali. versicul. sed ex facto. vbi dicit, quod princeps posit statuere, quòd tales succedant patribus, sicut statuit, quod succederent matribus potissimè cum generatione & natura sint filii, & consanguinei, licet ad comprimendum illicitos coitus primo excluserit illos per legem suam, vt in authentica. quibus modis natura. efficium. sui. §. si oportet. si ergo ad primordium naturæ reducitur spurius, cessat causa querelandi. lege prima. C. de imponen. lucrati. descriptio. libro decimo. finaliter tantum refert Hostiens. tenere contrarium vbi supra, ista etiam quæstio latissimè tractatur per Præpositum Alexand. in capitul. per venerabilem. in versicul. quod autem. qui filii sint legiti. in quinta quæstione principali. versiculo octauo quarto. & in capitul. constitutiones. decima distinctione. & concludit necdum hoc posse statui per legem imperialem: verum etiam per aliam legem ciuilem, vel statutum nam ex quo per legem ciuilem matribus possunt succedere, vbi etiā militat ratio peccati vitandi: ita eaiam sit lex admittenda si statuat, quod succedant patribus. Adducit etiam, quòd iste successiones sint de iure ciuili de iure, licet in filiis hoc suadeat naturalis ratio, vt in lege. cum ratio. ff. de bonis damna. ideo ius ciuile potest eas modificare, & augere & circa eas disponere, iuxta notata per Dynum in regul. indultum. de regulis iuris. libro sexto. nec erit facienda differentia inter natos ex damnato coitu, & alios secundum eum: quia prædicta fundamenta militant in vtrisque, licet Baldus in lege prima. C. de iur. aureo. annu. faciat inter istos differentiam: cum quo etiam videtur transire Decius in capitul. in præsentia. de probationi. numero quadragesimotertio, quia secundum eum cum differentia Bald. fundetur super peccato, non procedit: quia in vtroque est peccatum mortale, licet in natis ex damnato coitu sit malus ibi? respondet ad principale motiuum tenentium statutum tale non valere, scilicet, quia dare videtur occasionem peccandi: nam secundum eum illud procederet, vbi lex directè disponeret ad peccatum: secus si à remotis: nam causa remota non ordinatur directè ad effectum: & ideo non habetur in consideratione. lege qui domum habebat. ff. locatio in fin. leg. Neratius. ff. de seruo corrup. capitu. de occidendis. vigesimaquinta quæstione quinta. capitu. exhibita. de homici. alias dicere mus, quod lex euangelica, quæ prohibuit repudium dari vxori, pervirum esset iniqua, si contingeret, quòd ob hanc causam in dissolubilitatis occideret aliquis vxorem suam, quam haberet exosam, & illud dictum non erit hæres. &c. quod etiam retulit Apostolas ad Galatas quarto. non obstabit: nam secundum eum Apostolus loquitur, secundum illas leges, quarum erant & nunc sunt: per hoc tamen non dicunt legem imperialem super hoc de nouo edi non posse: facit etiam pro ista parte communis doctorum conclusio in lege. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthumis. qui dicunt principem posse legitimare filios illegitimos in præiudicium filiorum legitimorum. & istud fuit sequutus Bald. in dicto. §. & quid si tantum. & in dicto. §. filii nati. si de feud. fuerit controuer. inter domin. & agna. & in lege. cunctos populos. C. de summa Trinitate & fide Catholic. & in lege prima. C. de iure aureo. annulo. quinimo, & de iure isto partitarum, hoc est decimum per legem fina. titul. decimoquinto. quarta partitarum, vbi vide, quod dixi, & licet ista quæstio pro vtraque parte satis sit disputabilis: mihi tamen magis placet prima opinio, velutiusstior, & æquior, & bonis moribus & honestati congruens. & quia vt habetur in Euangelio, non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. & illud Apostoli, si filius ergo hæres. & quia licet exclusio legitimorum non habuerit fontem a iure diuino, vt supra dictum est, sed tantum a iure ciuili, & lege positiua: cum talis res ita sit rationabilis, & honesta princeps est obligatus ad obseruantiam talis legis à dictamine rationis: quia est animal rationale, & à tali dictamine rationis princeps non est solutus, sicut neque a lege æterna, vel naturæ. vt tradit Baldus in lege secunda. columna septima. C. de seruitutib. & alibi dixit idem Bald. quod licet principis sit suprema auctoritas: tamen naturalis ratio auctoritate eius mutari non potest, in lege. si non speciali. C. de testament. & quia si lex reputat absurdissimum, quod extantibus legitimis naturales sibi introducantur in successione, & si legitimentur, vt in authentica. quibus modis natura efficiun. sui. in. §. tribus. multò magis reputari debet absurdissimum, si ita spurius introducatur, vt legitimos excludat, quasi a tota successione: enormiter nanque lædere in legitima est idem, quòd in totum tollere, vt dixi in lege. vnde decima. titulo quarto. supra eadem partita. Et in hanc sententiam inclinat ille vir luminus seu difica, & christianus vir Andreas de Isernia in. §. naturales. si de feud. fuer. controuer. inter domin. & agna. & quia illa opinio, quòd non valet statutum, quòd spurius succedat est magis communis opinio. & qui eam impugnant loquuntur, quando non essent filii legitimi: & licet Imola, & Franciscus de Aretio in dicta lege tertia. ff. de testamē tis. conentur responsiones dare ad illud iuris diuini, eiice ancillam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

&c. videp illam auctoritatem adductam per Sanctum Ambrosium & positam in volumine Decretorum in dicto capitulo. dicat aliquis. quam auctoritatem etiam Bald. in lege. cunctos populos. in quarto fol. C. de summa Trinitate & fide Catholi. exponit ideſt non erit hæres filius concubinæ cum filio vxoris legitimæ. & quia lex illa partitarum loquitur in filijs naturalibus legitimatis, vt patet ex serie illius tituli, & intelligitur vt ibi dixi de legitimatis ante natiuitatem filiorũ legitimorum, & naturalium, vt ibi dixi, quod etiam & hodie non admisit dicta. l. Taurina pro ista etiam parte bene facit doctrina Bartol. in extrauagan. ad reprimendum. in gloſſ. super parte videbitur. in ver siculo. secundo casu principali.

Inno. rec. eſt. l. 7. & 8. tit. 8. libro. 5.

¶ Bene tamen fateor, quod posset princeps concedere priuilegium facienti maioriam, quod posit vocare filios vel nepotes spurios ad maioriam, eo casu quo deficerent filij legitimi, sicut & alias in defectum aliorum lex habilitat spurios, ad honorem publicum decurionatus. lege. generaliter. §. spurios. & lege. spurij. ff. de decurio. & in propijs terminis ita consuluit Decius in consilio ducentesimo septuagesimo primo. incipit, in casu transmisso de Hispania. versicul. postremo. penultima colum. & fin. & intellige. & limita, vt dixi supra quinta partita. titul. octauo. l. penultima. in fine. gloſſ. super parte, segun se auiene. non tamẽ ex tali facultate posset vocari spurius ad maioriam dignitatis, veluti ad ducatum, vel comitatum ex eo, quod not. Bald. in l. eam quam. columna decima. C. de fideicommiſſ. verſ. quæro vtrum legitimatus. vbi quærit, vtrum legitimatus ad feuda comprehendatur sub isto generali vocabulo ad feuda dignitatis. & respondet quod non: quia dignitas, vult dignos vtero, non impetrato beneficio indesinente: nam talis interpretatio non extenditur ad curata, neque ad dignitatem, quoniam in illis reddit se princeps difficiliorem in concedendo. ad quod vide bonum textum in capitul. cum in illis. de præbend. libro sexto. & capitul. fina. de præbend. in volumi. decretalium. & Socin. consilio ducentesimo sexagesimo. in causa nautensis secundo volumine. columna decimatertia. verſicul. quarta principalis conclusio. quinimo. argument. dict. capit. cum illis. in principio. videtur dicẽdum, quod si in maioria essent castra, & villæ cum iurisdictione & vasallis, quod ex tali generali facultate, spurius ad ista non posset vocari: & quia habere vasallos est dignitas, cui iurisdictio inest, vt dicit Baldus in verſicul. Marchio. ad finem. de his qui feud. dare poſſ. hoc tamen non firmo ex eo quod hodie iurisdictiones vendantur cũ territorijs, & vasallis & rusticus posset esse capax: & quia maior ratio militat in cura animarum, de qua in dicto capitul. cum illis. quam in iurisdictione temporali.

¶ Et si filius qui in defectum legitimorum, vocaretur ad maioriam, esset filius naturalis: crederem non esse necessariam ad hoc specialem principis concessionem: cum de iure communi. & isto partitarum pater potest deficientibus filijs legitimis, relinquere bona sua filio naturali tantum, vt in authentica. licet. C. de natura. libe. & in. l. fina. tit. decimotertio. infra eadem partita. & si habeat ascendentes legitimos, vt in. l. 10. in ordina. Tauri. & satis bene hoc probatur in. l. vigesimasexta. in ordina. Tauri. neque ad hoc obstat textus in lege. si is qui. ff. de vulgari & pupillari. cum gloſſ. ibi quatenus exemplificat illam legem in filio naturali vbi habetur, quod si pater substituat filio legitimo, & naturali impuberi filium naturalem patris, quod talis substitutus adueniente casu substitutionis, licet posit habere ex substitutione bona pupilli: non tamen bona patris, in quibus alias non potest extantibus legitimis, succedere, propter eius incapacitatem: nam de necessitate lex illa debet intelligi prout Ioannes de Imol. eam intelligit in lege. Lucius. ff. eodem. quando vltra pupillum stabat alius filius legitimus: alias autem substitutus pupillaris admitteretur, etiam ad bona patris. quod Alexand. ibi. columna tertia. in principio. dicit fumme esse notandum, pro limitatione illius legis. & licet iste intellectus aliqualiter diuinet secundum eundem Ioannem de Imol. tamen dicit esse tenendum, vt euitetur contrarium, quod alias posset formari de dicta lege. Lucius. & cum isto intellectu tenet etiã Alexander in dicta lege. si is qui. & ratio suadet, quia cum exclusio naturalis, quoad bona patris non sit propter fauorem pupilli: quia imo fauor pupilli esset, quòd naturalis substitutus caperet etiam bona patris. argumento legis. si pupillus. ff. de acquirenda hæreditate. restat dicendum id statutum fuisse propter fauorem aliorum filiorum legitimorum, quibus non extantibus, nihil repugnat: quin etiam bona paterna naturalis capiat ex substitutione, & cum dicta tex. Lucius. permittat filium naturalem venire ad totam hæreditatem ex substitutione, legitimo repudiante: & sic, quod succedat ex vulgari, idem dicendum est in fideicommissaria substitutione: cum etiam per vtranque succedatur testatori. lege. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulgari & pupillari substitutio. Vnde non stante alio filio legitimo, poterit pater filium grauando ex facultate regia vocare naturalem in defectum descendentium legitimorum. & quod idem

In no. rec. eſt. l. 8. tit. 8. lib. 5. In no. rec. eſt. l. 5. tit. 6. lib. 5.

sit dicendum in fideicommissaria, quod in vulgari. tenet Alexand. in dicta lege. si is qui. Quæſt. 9.

¶ Quid autem si cum haberem filium spurium quem ex errore iuris credebam legitimum, & communi opinione talis reputabatur, feci in eum maioriam an tenebit? vide quod dicit Baldus in lege. si arbiter. verſicul. pone habebam. C. de senten.

¶ Aduerte etiam circa prædicta quod & si expresse non vocetur filius naturalis ad maioriam in defectum legitimorum, ex eo quod quis fecit maioriam in filium maiorem & cæteros descendentes ordine primogenituræ videtur, quod sit vocatus filius naturalis deficientibus legitimis. l. cognoscere. §. liberorum. & ibi gloſſ. & Bart. ff. de verborũ signifi. videnda tamen sunt in hoc quæ habentur & notantur in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel.

¶ Aduerte etiam, quod licet vigore facultatis regiæ hoc concedentis, vt posit facere maioriam in vnum ex filijs, quem elegerit pater posit eligere talem filium, si ipse eligat inter filios, filius sic electus non poterit eligere vnum ex suis filijs: sicut poterat pater, videtur pro hoc casu in lege. liberi. ff. de asſignan. liber. & quia concesso regia non extenditur vltra primam vicem. lege. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significa.

¶ Et potest dici, quod vigore talis licentiæ regiæ, quæ est in vsu, quod posit facere maioriam, cum vinculis, restitutionibus, & submissionibus, quibus vellet, quòd poterit condens maioriam dare filio suo, in quem fecit maioriam potestatem eligendi vnum filium, quem vellet, vt in ipsa succedat, licet in casu quo non concederet, succederet maior, vt dixi (cum hoc sit de more maioricatuum Hispaniæ) cum princeps eius arbitrio hoc reliquerit, tenebit talis ordinatio. Non tamen poterit talis filius, quem elegerit eligere temporaliter, seu vsque ad certum diem: imo talis electus per filium, debet habere maioriam toto tempore vitæ suæ. hoc probatur per textum in lege fina. §. ex die. iuncta, lege prima. quam gloſſ. ibi aliegat. ff. de asſignan. liber. quod sine dubio procederet, quando ex verbis primi disponentis appareret, quod sic electi debebant possidere ad vitam, vt si inuestituræ tenor, seu maioricatus diceret: filius meus eligat vnum de filijs suis, tempore suæ mortis. & ille sic electus posit etiam tempore suæ mortis, vel in vita eligere vnum de filijs suis, idem tamen crederem, & si ista verba vel similia non essent in institutione maioriæ: nam talis electio non debet esse temporalis, vsque ad certum diem. argumen. dictæ legis final. §. ex die. cum gloſſ. ibi & quia tam princeps, qui facultatem concedit quam conditor maioriæ, in vocationibus & fideicommissis, quę faciunt habere videntur respectum ad consuetudinem maioratuum, Hispaniæ, quæ est vt succedatur ad vitam, non ad certum diem: vt in simili tradit Andre. Sicul. in consilio decimo, sapienter scribitur. in principio. & per totum. secundo volumine. & Decius in consilio. 397. viso puncto. tertio volumine. & iuxta nota. per Bartolum in lege. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebellianum.

¶ Aduerte etiam. quòd vigore talis facultatis, non videtur princeps concedere, quòd faciat maioriam in fauorem filij, qui sit inimicus regis. bonus textus in lege. Lucius. §. Lucius Titius damam. ff. de legatis secundo. facit bene lex fina. C. de pact. inter empt. & vendi. per quam l. gloſſ. & Bald. in capit. primo. in principio. de proh. feu. alie. per Fredericum. vbi Baldus. columna tertia. dicunt, quòd si dominus det licentiam vendendi feudum amico, non poterit vassallus vendere inimico domini, & facit quod not. idem Bald. in. §. porrò. columna prima. quæ sit pri. cauſ. beneficij amit. de vassallo fideiubente pro inimico domini, adde quod not. Bartolus in extrauagan. ad reprimendum. in gloſſ. super verbo, videbitur. verſiculo. secundo casu principali. In contrarium tamen facit, quod not. Bald. in lege. id quod pauperibus. columna octaua. verſicul. vigesimosecundo quæritur. C. de episcopis & clericis. in quæstione. an executor testamenti posit eligere pauperem inimicum testatoris, vbi dicit, quod si talis erat odiosus & indignus, quod tunc non posit eligi per nota. in lege. fideicommiſſum. C. de fideicommiſſ. secus si erat odiosus. & non indignus: quia cum testator decesit confessus, & contritus, istud odium remisit in extremis, vt notatur. Instit. de iniur. in fin. & subdit quod de hoc fiat articulus.

¶ Sed an comprehendatur filius posthumus in facultate ad faciendum maioriam in vnum ex filijs? videtur quod sic. vt in. l. si quis operas. ff. de oper. liber. Quæſt. 10.

¶ Sed pone, quod quis impetrauit à principe licentiam faciendi maioriam in vnum ex filijs suis simpliciter, non adiecto quod posit grauare in legitima alios filios, an poterit eos grauare virtute talis facultatis? dicendum est, quod non, & si rex in licentia poneret, vt liberè posset per textum notabi. in lege. si quando. in principio. C. de inoffi cioso testamento. & tradit in specie Roderic. Suarez. vbi supra folio. sexagesimoseptimo sexto. columna prima, & adde quæ not. Abb. in capitul. dilecti. de iudic. verſicul. quid si potestas. cum sequenti. non ergo vi-

In noua rec. eſt. l. 3. tit. 5. li. 5

gore talis simplicis facultatis poterit ponere aliquas conditiones, contra ius: vt patet ex prædictis. Quæſt. 11.

¶ Sed an ille, qui habet licentiam regiam ad maioriam faciendam in filium, si non habeat filios legitimos posit illam facere in filium spurium. tetigi supra & crederem quod non: quia in tali generali licentia non comprehenditur incapax. vt in dicto lege Lucius. §. Lucius Titius damam. & quæ notat Baldus in lege. eam quam. C. de fideicommiſſ. & facit bene quod not. Paul. de Castr. in lege. Lucius. §. in testamento. ff. de legatis primo. in quæstione. Li de testatore, qui instituit vxorem, & grauauit, vt post mortem suam restitueret, vel distribuiret bona inter pauperes, quos sibi placuerit vni, vel pluribus. & dicit Paul. quod in tali generali grauamine, non includitur persona incapax. argumento dictæ legis Lucius, §. Lucius Titius damam. allegat etiam Speculato. tit. de instrumen. editio. §. nunc vero aliqua. in additio. incipien. continuatur etiam hic alia quæstio. & idem vult Bart. in. l. fina. ff. de his quibus vt indign. in eadem quæstione. licet Paul. ibi referat Barto. in contrarium.

¶ Talis etiam licentia non prodesset, quantumcunque latissima esset data potestas, si ille cui datur, esset incapax factionis testamenti, vel dispondi alias de suis bonis, vt est text. cum gloſſ. in. l. verbis. ff. de verborum significatio. facit. §. in extraneis. Institu. de hæred. qualita. & differ. & etiam dicta lex. si quando. in principio. adde pro hoc bonum textum in capitu. si gratiosè. in fin. de refeript. libro sexto. & capit. dudum. el segundo. de electio. & sic in hoc magis vincit, seu operatur iuris potentia, quam priuilegium. tex. & ibi Bal. in. l. Titius. §. Romæ. ff. de excusatio. tuto. quia secundum Philosophum actus actiũ rum sunt in patienti bene disposito. capitu. venerabilem. de electio. quod intellige, nisi princeps sciens illum incapacem eam capacitate, super qua princeps dispensare posset dedisset ei hac facultatem: quia videretur cum eo dispensare. l. idem Vlpianus. ff. de excusatio. tuto. l. quidam consulebant. ff. de re iudica.

¶ Ex quo potest dici quod si rex facta sibi relatione quod quis possidebat ali quam viliam titulo maioriæ dedit liberam testandi facultatem de tali villa ei qui illam possidebat quod ex tali licentia poterit disponere etiam in præiudicium sperantis maioriam: quia erat sequens vocatus & ad hoc vide bonum textum in lege etiam in principio. ff. de bon. liber. quod procedere forte posset in maioria quæ habetur ex lege ciuili vel alio principe non tamen forte in ea quæ habetur ex contractu seu de iure gentium in quo princeps non dispensat vt plene deduxi in quadam mea allegatione in fauorem Marchionis de Monte mayor.

¶ An autem vigore talis facultatis, qua sibi conceditur, vt faciat maioriam in vnum ex filijs, posit duas maiorias facere, in duos vel plures ex filijs, vel plures filios vocare ad eandem maioriã? videbatur quod non per textum in capitu. recepimus. & capitu. porro. de priuileg. vbi habetur, quod in priuilegijs debet seruari iuxta eorum tenorem, pro hoc etiam videtur text. in lege. qui soluendo. la primera. ff. de hæredibus instituen. & ibi gloſſ. nota. ex qua videretur dicendum, quod teneret prima maiori e constitutio, non vero secundæ. in cõtrarium ta men est bonus textus in lege prima. in princi io. iuncto. §. quanuis. ff. de asſign. libert. cuius verba sunt. quanuis in singulari sermone Senatusconsultum scriptum est, tamen & pluribus liberis & plures libertas fuse, posse asſignari certum est. Item etiam si testator mandauerit restituirem vni de familia, potest fieri restitutio duobus. l. vnum ex familia. §. si duos. de legatis secundo. & ibi Bartolus, & Ioannes de Imol. & Paulus de Castr. & Baldus in verſiculo itaque. eiusdem legis. & per Bartolum in. §. fed & si fundum. eiusdem. l. vbi idem vult esse econtra, vt si rogetur restituere pluribus, possit restituere vni tantum: & sic si data esset licentia ad maioriam in plures filios, poterit fieri in vnum tantum. & istam partem credo veriorem: nam licitum est recedere aliqualiter à forma data per disponentem: dummodo non recedatur à mente, vt not. Baldus in dicta lege. vnum ex familia. Imol. in dicto. §. si duos. cum eo in mens principis sit dare in hoc istam facultatem, ita vt reguletur secundum voluntatem & dispositionem eius, cui dat: de mente principis est concedere in vnum vel plures, pro ut condens maioriam voluerit, sicut etiam in dicta lege. vnum ex familia. in principio. & §. si duos. mens testatoris seruatur, quæ fuit ne res exiret de familia, quod conseruatur, siue restituat vni, siue pluribus de familia: & præsertim procederet vbi bona essent tanta, quod sufficerent ad vnam vel plures maiorias, prout etiam tradit Paul. de Castr. vbi supra. cum tractat de relicto pro hospitali fabricãdo, quod possunt per executorem fabricari plura, si bona sufficiunt. hoc etiam confirmatur ex. l. decimanona. in ordinamen. Tauri. vbi habetur, quod licet ex lege fori permissum fuerit meliorare in tertio vnum ex filijs, poterit pater si voluerit meliorare plures, cuius opinionis fuit doctor de Segura. in repetitione dict. §. fed & si fundum. folio. octauo. columna secunda. verſiculo sexto. & folio decimoquarto. colum. na pri-

Quæſtio. 12. In noua rec. eſt. l. 1. tit. 6. li. 5

¶ Et an virtute facultatis faciendi maioriam in vnum ex filijs posit facere filio quicunque in potestate per viam donationis? videtur quod sic ex. l. decima septima. in ordinamen. Tauri. & ex dicto Bald. in authen. si quas ruinas. ver. iuxta hoc quæro vtrum. C. de sacrosanctis ecclesijs. Paulus in lege. si quando. in principio. ff. de legatis primo. & an possit fieri in posthumum vide. l. antepenult. ff. de legatis primo. quod sic. & an in filium extantem apud hostes. vi. l. illa. §. primo. ff. de hæredit. instituendis. & textum cum gloſ. in lege. hæredis. ff. quando dies legatus cedit.

¶ Sed pone, quod rex concesit priuilegium faciendi maioriam in vnum ex filijs: cùm pater plures filios habeat, an poterit facere maioriam in nepotem ex vno ex filijs? est aduertendum ad decisionem huius quæstionis, quod appellatione filij non comprehenditur nepos, quando agitur de præiudicio alterius, ita quod est merum priuilegium: secus si esset beneficium, secundum Bartolum in lege. libertorum. columna tertia. ff. de verborum significatio. textus & ibi Baldus in. l. sed & milites. in principio. ff. de excusatio. tuto. Bal. in. §. quia vidimus. de his qui feud. dare poſſ. vnde videtur, quod non possit fieri maioria in nepotem exantibus aliis filijs. ipsis tamen deficientibus, si euenerit casus, quod vnicum tantum haberet nepotem naturalem, & legitimum: ille comprehenderetur sub licentia, quatenus tangeret in præiudicium legitimæ, necessarius esset consensus talis nepotis, iuridicè præstitus iuxta id quod habetur in lege. si quando. §. & generaliter. C. de inofficioso testam. en. & licet tali casu fine licentia principis, fieri poterat maioria: adhuc tamen multum esset regis licentia proficua, vt vincula, & submissiones. & restitutiones extendantur vltra quartam generationis, iuxta ea quæ habentur in authentica. de restitu. fideicommiſſ. & ad alia velut ad impediendum ex prohibitione alienationis, transflationem dominii: si tamen nepos esset bastardus seu naturalis, tunc non comprehenderetur: cum vt superius dixi, princeps videatur intellexisse de filio legitimo, & naturali: vnde in dubio non comprehenderetur, nisi aliud constaret de voluntate regis, & quod superius dixi, quod stantibus aliis filijs, nepos non comprehenderetur in facultate, intelligeret nisi pater talis nepotis iam decessisset quia cum tunc intret in locum patris, videtur quod in eo posit vigore facultatis constitui maioria. ad quod facit bene doctri. Bartoli in dicta. l. libertorum. columna quarta. quod statutum, quo deficientibus filijs feminarum non succedat, procedet stante nepote masculo, patre mortuo: & procederet hoc & si in licentia regia contineatur, quod posit facere maioriam in filium ex se natum: nam mortuo patre, nepotis comprehenderetur nepos, ex notatis per Bartolum in dicta lege. libertorum. ad finem. quinta colum. & intelligeiuxta prædicta, quando nepos existentibus aliis filijs, intraret locum patris, vel si esset solus, fieret de eius assensu quatenus tangit sibi præiudicium in legitima, per ea quæ dixi. & Barto. tradit in dicta lege. liberorum. columna tertia. & gloſ. in lege. filij. ff. eodem. de verborum significatio. Imò & forte posset dici quod dato quod vitueret pater talis nepotis si maioria fieret in nepotem teneret & videretur relicta filio ex quo eius contemplatione relinquitur nepoti filio eius. pro quo videtur bonus casus qui loquitur in forte ribus termi ris in lege secunda. cum principio. & §. primo. legis sequentis. ff. de asſign. liber. & facit lex. decim octauam. ff. de collatio. bono. & ibi Bartolus, &. ll. quæ disponunt quod aliquid relinqui patri, sufficit si relinquatur eius filijs in potestate. l. tertia. ff. de legat. præſ. & tuenda est dispositio patris, vt saluetur meliori modo quo posit l. penultima. ff. de testamen. milita. & confert ad hoc. l. 2. in ordina. Tauri. & facit bonus textus in. l. secunda. §. si ma ter. verſicu. & quid in epetil u. ff. ad Tertullianum. qui text. etiam in materia pœnali loquitur: crederem tamen idem esse verius quod stan-

In noua rec. eſt. tit. 6. lib. 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

te filio non posset facere in nepotem vide Alexand. in l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Trebellianum. & quod non acquiratur patri videtur casus in l. sed si morris. §. hoc autem. ff. de lega. præf. & ibi Barto. nisi fieret nomine patris conferendo acquisitionem patri vt est text. ibi in. §. sequen. & Barto. in dicto. §. hoc autem. & vide Socin. consilio ducente sumo quadragesimo primo. columna decima. volumine secundo. & ad de ad prædicta Barto. quod non possit fieri in nepotem filio stante in l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de libe. & posthu. & Ioan. de Pla. in. l. 1. C. de priui. eo. qui in sacro pala. milit. lib. 12.

1. quæst. ¶ Quid tamen si vigore regiæ licentiæ datæ in forma folita, pater inter viuos, seu per viam vltimæ voluntatis, constituit maioriam in vnum filium, post cuius mortem vocauit nepotem eius filium, & filius in vita patris decessit, nondum habita maioria, an tenebit cõstitutio in persona nepotis? Christopho. de Mies. vir præclari ingenij & satis mihi venerandus, qui obijt sub religione Seraphici Francisci, qui compo suit tractatum intitulatum, triophus Christi, contra infideles. in quadam ex multis quæstionibus per eum motis in ista materia maioriæ, quas in discursu sui studij collegit succincte & non pleno calamo: sed indigeste sperans dante Deo plenius tradere, in quæstione ista inclinauit, quod non teneret maioria in personam nepotis, nihil allegans: nisi tantum, quod videtur noua maioria in personam nepotis, ad quem facultas te non extendebat quando nepos esset solus: & non starent alij filij iuxta ea quæ supra dixi. solum allegabat nota. per glossam in dicta lege. filij. & per Bartolum in dicta lege. liberorum. columna tertia. Ego vero in quæstione ista contrarium tenerem: quia ex quo auus cõstituit maioriam cum facultate in filium, cuisubstituit ex vigore eiusdem nepotem, licet filius decedat viuo patre, & auo nepotis, nepos venit ex maioria facta per dictam facultatem, & in persona eius non est noua maioria: sed antiqua. argumento. l. vnum ex familia. §. primo. ff. de legatis secundo. & quia sue dicamus substitutionem huius nepotis vulgarem, vel compendiosam, non est quod obstet quin nepos succedat ex substitutione, licet pater eius in vita aui constituentis decesserit: licet enim in stitutus decederet viuo testatore, substitutus nepos succedit ex vulgari, vt in lege. si pater filium. ff. de vulgari & pupiliari. l. Thais. §. splendophorus. ff. de fideicommissa. liber. gloss. & Bartolus in lege. Gallus. §. quidam recte. ff. de liberis & posthumis. quod etiam procedit etiã si instituturus vocetur ex vulgari contẽta in compendiosa: nam & si in stitutus decederet viuo testatore, substitutus admittitur ex vulgari: licet compendiosa contenta, secũdum Cynum in. l. precibus. C. de inpuber. & aliis substitu. & Bartolũ in lege. Centurio. ff. de vulgari & pupillari. Baldũ quinto volumine. consilio centesimo septuagesimo. incipit, quidam Nicolaus. confirmatur etiam ex decisione. l. Lucius. quæst ante penulti. in. §. filiam. ff. de legatis secundo. vbi habetur, quod relictum in defectum institutorum & substituorum, censetur repetitum ab hæredibus, etiam venientibus ab intestato: & si non apponatur alia clausula codicillaris. facit etiam lex, hæc conditio. in princip. ff. de conditionibus & demonstrationibus.

17. quæst. ¶ Sed quid si res concessit facultatẽ faciendi maioriam in vnum ex filijs, quem vellet eligere & fecit in vnum ex pluribus qui viuo patre decessit sine filijs & maioria reuersa est ad parentem. an poterit eiusdem facultatis vigore eligere alium filium & in eum facere maioriam? casus videtur quod non in lege. cuius bonis. ff. de cura. furio. & quia facultas expirauit in prima electione. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatione. quod de plano videtur procedere si primus filius acceptauit & habuit maioriam & sic actus vigore facultatis fuit perfectus: si enim non venit in filium maioria & ante eius acquisitionem mortuus esset videtur quod possit eligere alium filium. argumento cap. si compromissarius. & capitu. si electio. de electi. libro sexto. & tradit Oldrald. consilio quinquagesimo septimo. incipit, papa reseruauit. & conferunt quæ tradit Felinus in capitul. innouamus. de treuga & pace in limitationibus ad dictum. §. hoc sermone. Item si conditor maioriæ reuocasset illam in casu quo potest iuxta. ll. Taurinas videtur quod non possit sine noua facultate iterum illam facere per dictum. §. hoc sermone. & l. multum notabile in lege. matrimonij. ff. qui & à quibus manu. libe. non fiant. l. cum vir. ff. de conditionibus & demonstra.

Vtl. l. 44 Tau. & in noua recopila. est. l. 4. titu. 7. libro. 5.

18. quæst. ¶ Quid autem si rex concesit licentiam faciendi maioriam, in talem filium, puta petrum an possit pater, eo mortuo facere maioriam, incipiendo a persona nepotis filij illius defuncti? & videtur tali casu dicendum, quod non per text. nota. in. l. si ita quis. in princip. ff. de testa. tute. in versicu. si quis filio. in gloss. paruula ibidem: cum dicit non expresso proprio nomine, vbi etiam Bartol. colligit, quod appellatio filij expresso nomine proprio, non comprehendit alium, quam filium sic specialiter nominatum, facit. l. Gallus. §. instituens. & per totam illam. l. ff. de liberis & posthumis. vbi in stitutio facta de filio. non extenditur ad nepotes. & facit quod not. Bartol. in dicta lege. liberorum. columna secunda. versiculo aut tractamus. vbi allegat dictum. §. instituens. adde text. cum gloss. in. l. Neratius. ff. de regulis iuris.

¶ Et idem esset eadem ratione dicendum, vt concessa facultate in talem filium, quod illo mortuo, non poterit fieri in alium per prædicta.

19. quæst. ¶ Sed pone, quod dedit rex facultatem faciendi maioriam in filium Titium, qui mortuus est, & postea natus fuit sibi alius filius, quem vocauit pater similiter Titium, an poterit in illum constituere maioriam? videbatur quod sic, per textum nota. in lege. filiæ. §. à Titia. ff. de conditionibus & demonstrationib. qui videtur esse casus quæstionis. Cẽterum tamen credo: quia destructare destruitur etiam priuilegium: & si reædificetur, non habebit illud priuilegiũ, nisi eiusdem priuilegiantis auctoritate fiat, per notata per doct. signanter per Ioannem de Imol. in lege. inter stipulantem. §. Iacram. ff. de verborum obligationibus. ad finem. sic etiam videmus, castra vetera inhabitata reficiũ posse, nisi auctoritate principis secũdum Innocentium in capitu. Pisanis. de restitutione spoliatorum. Baldũ in lege prima. versiculo. in initio. ff. de offic. præfect. vrb. facit etiam. l. pater. §. Tusculanus. ff. de legatis tertio. neque obstat dicta lex filiæ. §. à Titia, quia ibi sumus in casu, qui tantum pendebat à voluntate testatoris, de cuius mente ideo præsumitur, non reuocasse legatum ancillæ Agatheæ. de qua ibi: quia aliam quam post alienationem primæ Agatheæ habuit, vocabit eodem nomine Agatheam. in quæstione vero nostra hoc non dependet à potestate patris constituentis maioriam. sed à potestate, & licentia regis, & huius sententiæ fuit dictus Christopho. de Mie. vir doctissimus in dictis suis quæstionibus.

20. quæst. ¶ Quid autem si rex concedit licentiam faciendi maioriam, prout ipse vellet, liberam sibi in hoc pæte testatem concedens, an per hoc solennitates iuris ciuilis, & in capacitates hæredum videntur sublatæ, vt sic ta li casu possit relinquere maioriam alicui incapaci? videtur, quod sic, vt in lege prima. iuncta. l. neque. in. §. deportati. & quæ ibi Bartolus. ff. de testamen. milita. cogita tamen & vide quæ superius dixi. & per ta lem clausulam non tolluntur ea quæ sunt iuris naturalis, sed quæ sunt iuris ciuilis.

21. quæst. ¶ Quid autem si quis fecit maioriam cum licentia principis, quæ expirauit post factam maioriam, postea verò constituens cancellauit, seu incidit in strumentum maioriæ: post modum pœnitentia ductus, vult illam valere, an possit? & videtur quod non: quia licentia expirauit per constitutionem validam, quæ facta fuit: vnde cũ pœnitet & vult, quod valeat reperitur sine licentia. facit tex. in lege penul. §. fina. ff. de bonorum possessio. contra tabu. ibi neque putauerit quis quam nuda voluntate constituit testamentum.

¶ Præterea eadem solennitas requiritur in actu reparando, quæ in faciendo. l. si vt proponis. la legunda. C. de nupt. & quod ibi notat Baldus, & multain materia cumulat. lason in repetitio. l. quominus. ff. de flumi. in fina. quæstione de Molendino in totum destructo. In contrarium tamen videtur quod notat Abbas per textum ibi in capitulo. per tuas. de donatio. in quarto nota. vbi not. quod qui reintegrat, non dicitur de nouo facere: vnde licentia prius concessa, durat in tali reintegratione, & dicta lex si vt proponis. non videtur obstare: quia ibi erat ins patri quæsitum ex diuortio ad dotem, quam dedit filiæ: in casu vero proposito nullum ius erat quæsitum regi, ita vt ab eo noua licencia requireretur. Præterea de mente principis fuit concedere licentiam, nedum ad primum actum constituendi maioriam, licet validum: sed etiam ad secundum actum, si primus ex aliqua causa corruerit: scilebat enim princeps istum actum de sui natura reuocabilem vsque ad mortem. l. quadragesima quarta. in ordinamen. Taurī. vnde iuxta naturam actus videtur dedisse licentiam. argumento. l. fina. & quæ ibi notantur. C. de non numera. pecun. & etiam de constitutione maioriæ, quæ effectum haberet sensit non de revocabili, iuxta ea quæ late tradit Felinus in capitulo secundo. de treug. & pac. ad intellectum. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verborum significatione. & conferunt multum in ista materia notabilia verba Bald. per textum ibi in capitu. cum accessissent. de constitu. columna quinta. numero decimo septimo. vbi ponit hęc verba. Item not. quod vbi resurgit dignitas resurgit confirmatio dignitatis: quia resurgit per dispositionem iuris communis: neque est opus, quod papa de nouo confirmet statutum, super hoc edictum ex quo non intelligitur noua creatio: sed quodammodo redire ad naturam suam. facit. l. deferte. §. fina. ff. de iure fisci. l. fina. ff. de mino. ibique respondet Bald. ad dictam legem. si vt proponis, & paulò inferius eodem numero dicit: oportet, quod in noua creatione interueniat autoritas summi pontificis: sed in reparatione non requiritur noua auctoritas Papæ, subditque notabilia verba. porrò non dicitur omnino extincta, quando supereſt aliqua spes, vel indicium reparationis, vel aliquis habitus, vel figura remanet, vel memoria in codicibus ecclesiæ, non

In nouare copi. est. l. 4. tit. 7. libro. 5.

cancellatis. allegat. l. peculium. §. si opem. ff. de pecul. quod satis confert ad quæstionem istam: nam hic licentia regis non fuit incisa: sed mansit originalis & in registro, quam cum construens non incidisset seu incidi fecisset, non fuit actus maioriæ totaliter destructus: nam manserunt reliquiæ licentiæ (vide quæ dixi in lege vigesima quarta titulo primo eadem partita. & l. fina. ff. de his quæ in testamento.) imo & in fortioribus terminis ego induco dictum capitulum cum accessissent: nam certum est quod noua dignitas non potest creari in ecclesia, sine licentia papæ. vt in capitulo primo vigesima secunda distinctione. & tamen ea ratione: quia ab antiquo illa dignitas primiceriatus, de qua ibi fuit in illa ecclesia ücet postea authoritate papæ illa dignitas fuisset extincta: tamen potuit solum capitulum illam reparare ex primeua licentia, licet extinctio authoritate papæ facta fuisset, quod est singulare ad istam quæstionem vt & si Rex consensisset reuocationi maioriæ factæ, per constituentem tantum si constituens valet pœnitere & reparare maioriam, poterit ex primeua licentia.

22. quæst. ¶ Et quid si licentia Regis detur Titio comiti, & sic sub nomine principio & dignitatis: an si Titius comes illa non vtatur, poterit vti eius successor? decide ex his quæ dicit Baldus in capitulo primo. §. Marchio. versiculo. Pone concessum est priuilegium. de his qui feudũ dare possunt. Et fac it quod notat Bald. in lege prima. §. si defunctus. ff. de rebus eorum.

23. quæst. ¶ Sed quæro de pulchra quæstione, sæpe, vt ex more videmus, Rex solet concedere facultates ad vendendum, & alienandum aliquas res maioriæ, seu obligandi eas pro dote & arrhis: quod de iure videtur principem facere posse: cum ex eius priuilegio vires sumpsit maioria, iuxta nota. per Baldum in lege. qui se patris. C. vnde libe. columna antepenul. & traditur in plerisque locis, & facit ad hoc quod notat Baldus in capitulo primo. §. hoc quoque. columna secunda. versiculo. accidit quæritio. de succesio. feud. & quia si lex mortua introduxit res prohibitas alienari pro restitutione dotis, vel alias, vt in authenti. res quæ. C. communia de legatis. idem dicendum in lege viua, quæ est princeps. An sit dare aliquem modum, vt Regi tollatur potestas dandi talem facultatem, ex qua potest venire subuersio maioriæ? & videtur dicendum quod sic scilicet, quod licentia ad maioriam detur propter pecuniam, vel in remunerationem, seu solutionem alicuius seruitij, vel quia princeps sibi aliquid debebat, & principem liberauit hoc acto, vt prima princeps sibi aliquid debebat, & principem liberauit hoc acto, vt de iure sibi talis licentia: quia cum tali casu habeatur licentia mediante contractu cum principe: erit irreuocabilis, & non poterit princeps in eius subuersione dare prædicta facultatẽ vẽdendi seu extrahẽdi aliquã rem à maioria, q probatur ex nota. per glo. in lege. quod semel. ff. de decre. ab ordin. facien. & in. l. secunda. ff. de iur. immunita. & Bartolum vt robique. & idẽ Bartolum in lege. omnes populi. ff. de iustitia & iure. nu. 29. Bald. in dicta lege. quis se patris. Paul. de Castr. in lege. digna vox. C. de legib.

24. quæst. Illa est. l. 3. li. 5. nouæ rec. ¶ Notabis tamen singulariter ad id quod dixi principem posse dare talem licentiam vendendi, vel alienandi, quod possessor maioriæ, cui data fuit talis facultas vendidit: sed adhuc pretium non recepit vel fuit recepit, non consumpsit, quod eo mortuo talis pecunia pertinebit tantum ad successorem in maioria, vt in bonis maioriæ conuertatur, & tum ad successorem in maioria, vt in bonis maioriæ conuertatur, & tum ad alios filios vel hæredes per text. nota. in lege. si operarum iudicio. ff. de ope. liberto. iuncta glossi. ibi. sed quare in certa. Quæro præterea licet ex lege thaurina. 42. licentia debeat præcedere ad maioriam tollũ in lege. Gallus. §. & quid si tantum. colum. fina. versi. quandoque ipse filius petit se legitimari & tunc si pater hoc disposuisset in testamento, &c. ff. de liberis & posthumis. & vide infra eadem gloss. versic. sed an si quis.

25. quæst. ¶ Sed pone quod quis leget filio talem rem in tertia parte bonorum ex lege regni in maioriam qui etiam dicit vel lego illi tales res & tales de quibus facio maioriam, si Rex confirmauerit cui supplico vt confirmet, quo facto mortuus est ante confirmationem, item & moritur filius in quem fecit maioriam antequam princeps super hoc aliquid declararet, an transmittet ad suos descendentes primam partem legati, illam videlicet rem, quam reliquit in tertia parte bonorum, quæ non egebat principis confirmatione? & videtur quod neque illam transmittat, neque eius filius poterit petere confirmationem à principe alterius partis legati, scilicet rerum quas reliquit, si princeps confirmaret. & hoc per text. in lege. cum ita. in princi. ff. quando dies lega. cedit. & ibi Bartolum. & eodem titulo. l. cum illud. neque obstat ad hoc. l. si vsusfructus. eodem titu. quia loquitur quando vnum legatum deficit ex morte ipsius, cui legatur. vnde purificatur aliud seu prima pars alternatiuæ, ex quo sequitur quod si legatum fieret isto modo, relinquo filio meo talem rem in maioria, vel talem & talem si filius meus se obligauerit soluere fratribus suis certas quantitates, vel quid aliud vel si voluerit hoc soluere: tunc enim si moriatur filius ante implementum conditionis, valebit prima pars legati seu alternatiuæ: quia purificatur primum relictum, vt habetur in dict. l. si vsusfructus. in princip.

¶ Item si defunctus non ita alternatiuè legaret: sed per viam legati de pluribus rebus faceret maioriam in filium maiorem supplicando Regi, vt eam confirmaret. & quod si princeps non confirmaret, quod faciebat maioriam de vna ex illis in tertia bonorum: tunc enim & si moriatur filius ante quam princeps declaret, trãsmittet ad filium rem, quæ relicta est in tertia bonorum. l. si quis ita scripsit. ff. de hæredibus instituen. neque obstabit. l. huiusmodi. ff. quando dies legati cedit, quia in isto casu in omnem euentum res legata erat peruenturaiure maioriæ: quod non est in casu. l. huiusmodi. & quia quando relinquitur iure maioriæ non solũ relinquitur primo: verũ omnibus descendentibus, & sic non est quid tractetur de iure tranſmittendi, seu de die legati cedentis. Imo cum in omnem euentum illa res debeat esse ma ioriæ, posset filius accipere eius possessionem statim, pro quo facit gloss. in dicta lege huiusmodi. & l. Iulianus. ff. de conditio. indeb. l. cum quidam. ff. de acquirenda hæredita. l. antiqui. ff. fi pars hære. pet. l. si pater. ff. de solu. l. si duobus. §. fin. & lege. qui filiabus. §. primo. ff. de legatis. 1.

¶ Nota etiam in materia ista quod facultas principis data ad faciendum maioriam per viam testamenti, vel durationis inter viuos, vel vti vellet, intelligi debet dummodo ille cui datur sit capax factionis testamenti. l. verbis. ff. de verborum significatio. &. §. in extraneis. in sti. de hæredi. qualita. & diffe. facit. l. si quando. C. de inofficio. testamen.

¶ Item nota, quod si quis fecit maioriam, & misit ad Regem, vt confirmaret, & tempore confirmationis, qui maioriã fecit sit furiosus, quod non tenebit confirmatio. l. si quis alicui. ff. de acquir. hære. & vide. l. fi. & ibi glo. & Bart. ff. de bono. posses.

¶ Item & aduerte, quia & in istis facultatibus conceditur, quod possit addere, & augere in maioria, quicquid voluerit, & multotiens poterit dubitari, in his quæ addit, an videtur repetere titulo maioriæ & vt bona quæ addit sint maioriæ. ad quod vide text. notabilem. in. l. Sæuola. ff. de verborum significa. & l. libertis. ff. de conditio. & demonstratio. & iunge dicta Bar. in. l. si tibi pure. in fine. ff. de leg. 3.

26. quæst. ¶ Sed quid si mercator huius regni exerceat mercantias extra regnum, vbi nõ est necessaria ista facultas ad maioriam: quia legitima filiorum non est ita ampla, prout est in istis regnis, an poterit de talibus bonis consistentibus extra regnum disponere vt emantur ex eis bona quæ sint maioriæ vel vinculando illa prout possunt ciues regni vbi sunt mercantiæ? videtur dicendum quod non: & quod talia bona mobilia debent sequi personam ex eo quod Balcus vult in lege mercatores. C. de commer. & mercato. dicens quod mobilia concernunt personã: immobilia autem territorium, vbi sita sunt, & in istis mercantijs seu mobilibus, quæ non sunt perpetuò destinata ad locum, vbi sunt. Idem vult & pulchrè Salycetus in lege prima. C. de summa trinita. & fide catholi. l. ex facto. §. rerum autem. ff. de hæredi. in sti. tent. l. vx e rem. §. legauerat. ff. de lega. tertio. & tradit latius Ioan. lecirier in suo tracta. iuris primogeniturarum. libro secundo. quæstio. 8. vbi allegat dictum Bald. quod facit in oppositum. & ipse allegat de pace iura. fir. & debet dicere de pace tenenda. colum. secunda. numero. 9. vbi dicit, quod bona mobilia censentur de territorio vbi reperiuntur. & quod populo seu fisco illius loci confiscantur: sed tandem resider in conclusione Salycę. vbi supra. an sint ibi perpetuo destinata vel ne. Quid autem esset dicendum si bona essent immobilia? vide per dictum Ioannem in. d. tracta. & libro. quæst. 7. vbi late.

27. quæst. ¶ Et quid si habens facultatem ad faciendum maioriam cum eam fecit dicit quod facit disponendo de tertia & quinta bonorum: bona tamen quæ ponit in maioria excedunt tertiam & quintam, an sustinebitur maioria, virtute facultatis? vide quod dicit Bartolus in lege. ambitiosa. in fi. ff. de decre. ab ordi. fa. i. & in. q. per eum disputata, quam ibi refert. & vide text. & ibi Abb. in c. nisi essent. de præben.

28. quæst. ¶ Nota etiam quod si habens facultatem fecit maioriam, si postea impetret facultatem vt possit eam reuocare, non videtur ex sola impetratione ista illam reuocare. l. forma. §. fin. ff. de censib. & tex. cum gloss. in cap. ex tenore. de rescript.

29. quæst. Quę est l. 44. tau. & 4. tit. 7. libr. est. l. 4. ti. 7. libr. 5. ¶ Item quid si ex facultate regia, vel ex dispositione legis thauri, reuocet quis maioriam factam, in filium maiorem cum certo onere de præstando aliis filijs certam quantitatem, & in stituat maioriam in secundum filium non repetens dictum grauamen, an censeatur repetitum? in no. ict. videtur quod sic per text. & quod ibi notat Barto. in. l. Caio. in princi. ff. de ali. & cibaria lega.

Universidad de Deusto
Biblioteca

30. quæst. ¶Sed quid si rex concesit facultatem faciendi maiorìam, sub conditione, si uxor eius vel talis eorum filius consenserit: contingit quod is cui data fuit talis facultas, fecit maioriam de rebus designatis, dicens quod facit sub conditione prædicta, si uxor vel filius consenserit: & de illa consensit, uxor vel filius: eo tamen tempore, quo iam ille qui fecit maioriam erat deportatus, vel apud hostes, vel in articulo mortis constitutus, an valebit constitutio ista maioris? & facit quòd nò valeat notabile dictum Bar. in. l. postquam. in principio. ff. vt lega. seu fideicommiss. no. cauea, quod forte bene procederet in eo, qui de iure iam erat incapax ad faciendum actum, veluti in eo, cuius bona iam erant publicata, quo casu loquitur Barto. vel in capto apud hostes: non tamen forte procederet in eo, qui de facto non poterat, vt in eo qui perdidit libertatem, quæ tamen cum ille præsumatur in eadem voluntate durare. l. eum qui. ff. de proba. glo. in capitu. de neptis. 31. quæstio. 2. & accedat consensus tempore habili, de iure ad actum: videtur quod actus talis casu tenere: non tamen teneret si consensus accederet post mortem eius, qui fecit: vt probat text. per locum ab speciali in. l. si pater. ff. de manu. vindi.

31. quæst. ¶Sed pone quod data est facultas ad maioriam faciendam sub conditione, si dotauerit competenter filias, pater vero dotauit filias tradens eis certa bona in dotem, & fecit de aliis bonis maioriam, & postmodum illa bona fuerunt filiabus euicta, an filiæ poterunt agere de euictione, vel escindere maioriam, tanquam non seruata conditione? vi. text. cum glo. qui videtur probare quod sic. in. l. si verò. §. si patronus. ff. de bonis liberto.

32. quæst. ¶Item quid si princeps concesit facultatem faciendi maioriam in vnum ex filijs, quem elegerit, an posit eam facere in casu quo non habet nisi vnum tantum filium? & videbatur quod non. per. l. i. in princ. iuncta. l. vtrum. ff. de assign. liber. glo. in fi. de assig. liber. in contrariũ facit: quia principis intentio in hoc non repugnat: imo magis fauet quando vnus tantum esset filius, ex quo præiudicium aliis non irrogatur, & quia dict. l. procedunt in meliuratione inter plures, quæ non cadit in vnum: maioria vero bene cadit in vno.

In no. rec. est. l. 3. tit. 7. lib. 5. ¶Aduerte etiam quod ista licentia seu facultas regia, quando est necessaria ad maioriam vendam, debet præcedere, vt cauetur lege thaurina. 43. bene tamen sufficeret si post factam maioriam, princeps eam confirmaret, vt eadem lege colligitur & probatur ex his quæ notant Hostien. Cardi. & Abb. in cap. in nouit. de elect. & præpo. Alexand. in. c. quicunque. el secundo. 50. distin. Sed dubium est an post talem confirmationem posset qui fecit reuocare maioriam si fecerat eam per viam donationis inter viuos? & videtur quod sic traditione non sequuta vel vel cum ex causa non onerosa facta fuit iuxta. l. 44. in ordina. thauri.

In no. rec. est. l. 4. tit. 7. libr. 5. illa tamen lex loquitur, quando præcesit licentia, non quando confirmatio fuit subsecuta: sed videtur idem dicendum: quia talis confirmatio intelligenda est, secundum naturam actus qui confirmatur. l. fina. C. de non nume. pecu. tu. cogita. Sed quid si ille in quem facta fuit maioria, erat incapax, & Rex habilitauit eum, an quis constituit maioriam poterit reuocare in casu, quo potest reuocari maioria? & ex dictis Alexandri. i. vbi supra colligitur decisio quod aut ipse constituens maioriam ignorabat habilitatem, & potest reuocare cum sciat, aut sciebat & non potest. vide ibi per eum.

¶Aduerte etiam quod ex licentia ad faciendum maioriam in vnum ex filijs, si deficiat masculus potest fieri in fœminam filiam, vt dixi in l. 2. titu. 15. secunda partita. & vide. l. 2. §. filijs ibi vtique & filiabus. ff. ad Tertul. & ibi Barto.

37. quæst. ¶Et quid si concederitur faculras faciendi maioriam alicui in vnum de consanguineis suis, an posit in consanguineos ex parte matris? rex, videtur quod non in. l. 1. ff. de iure immu. sed attenta consuetudine loquendi in vulgari in Hispania contrarium crederem.

36. quæst. ¶Sed quæro quid si Rex reuocet omnes facultates ad maiorias per se à tali tempore concessas, an effectus istius reuocationis extendatur ad maiorias iam factas & præsertim quarum iam est in donatarium translatum dominium? & videtur quod non ex dicto Bald. in. l. 1. col. 3. versicu. & facit ad quæstionem. ff. sol. mat. vbi videas, quia vult quod dominium non reuocetur iam translatum, & si princeps reuocasset etiam quo ad effectus sequutos.

37. quæst. Vi. ll. no. re. in ti. 6. & 7. lib. 5. ¶Item quæro an per talem reuocationem facultatum subuertantur, etiam maioriæ quæ ex lege regni in tertia & quinta fieri possunt ab iq; alia qua facultate? & videtur quod non quia princeps suum non legis aufert priuilegium. & ad hoc facit bonus text. in lege. nam similes. ff. de iniust. rupt.

38. quæst. L. tau. 42. in no. rec. el. l. 3. tit. 7. lib. 5. ¶Item quæro cum ex lege thaurina licentia Regis debet præcedere maioriam, & non sufficit si subsequatur an hoc procedet, etiam si faciens maioriam vnicum tantum habuisset filium? & in hoc in quæstionibus illius viri doctissimi de Miesses reperi q̃ limitabat dictam legẽ thauri, nisi ille in quem fecit pater maioriã esset vnicus patri suo. & hoc dicebat esse singulare & verum. allegabat text. & ibi Barto. in. l. oppo. in. l. posthumus. in prin. ff. de iniust. rup. de quo ego dubito cũ non reperiam rationem diuersitatis, an sit vnus vel plures filii cum eadem quantitas ligi imæ debeatur vni, quæ & pluribus imo & maiori: cum si vnus sit non cadat melioratio tertij, neque quinti & ex vinculis & prohibitionibus maioriæ eadem læsio inferatur quo ad grauamina filio vnico, sicut si essent plures. limitabat etiam dictam. l. thaurinam in casu quo ante maioriam fuit data facultas: nam si eius vigore facta fuit si postea reuocetur, vel ex aliqua causa desinat, si postea ex iterũ eam concedat reconualescet maioria. per. l. si quis filio ex hæredato. §. irritum. ff. de iniust. rupto. & ibi Bart. in princip. & in pe. oppo. & in dicta. l. posthumus. in prin. in. 3. oppo.

39. quæst. ¶Sed pone quod cauetur in maioriæ inuestitura, quod filius bastardus legitimatus possit succedere in maioria, si sibi à patre relinquatur. pater ante legitimationem reliquit maioriam filio bastardo nondum legitimato, legitimauit tamen eum postea, an succedet in maioria? videtur quod non: tam ex dictæ legis thaurinæ dispositione quæ facit in argumentum, quam per. l. in tempus. & l. si extraneum. §. 1. ff. de hære dib. instituen. Et no. re. de qua. 3.

40. quæst. ¶Quid tamen si cum impetrat legitimationem vel alias cum legitimat dicit quod facit hoc vt succedat in maioria? videtur quod sufficiat arg. l. si quis hæres. ff. de iniust. rupto. & l. Pamphilo. §. propositum. ff. de lega. 3. & bene conferunt quæ tradit Iason in repetitione. l. quominus. ff. de flumi. 21. q.

42. & no. re. de qua supra. ¶Item nota quod si maioria fieret sub conditione si princeps eam cõfirmet tenebit si sequatur confirmatio ex. l. thauri. & vi. 12. q. 5. in capitu. quia Ioannes.

41. quæst. ¶Item pone quod habens facultatem fecit maioriam in filium, & cum haberet vxorem prægnantẽ, dixit, quod posthumo vel posthumæ quæ erat in vtero legabat mille pro alimentis, contigit quod nascuntur duo masculus, & fœmina ex eodem ventre, an vitiabitur, constitutio maioriæ? dic quod non, sed quilibet posthumorum habebit mille, quæ fuerunt relicta. l. si ita scriptum. in prin. ff. de libe. & post. glo. & Bar. in. l. 3. §. fin. ff. eodem. glo. in. l. 3. ff. de iniust. rupt. in verbo. si nascuntur.

42. & no. re. de qua supra. ¶Aduerte etiam, q̃licet ex. l. Taurina. licentia debeat præcedere, hoc procedet quando alias non esset valida constitutio maioriæ, si tamen sine licentia esset valida tamen ad valorem aliquarum vocationum vel prohibitionum alienationis, seu alias qualitates esset necessaria facultas regia, si talis facultas subsequatur constitutionem, bene tenebit & vna conuertetur in aliam. vnde defuncto constituẽte cum prima maioria tenebit subsecuta facultate ad illas qualitates, quę erant necessariæ ad eius valorem. ar. tex. cum glo. & ibi Bar. colum. 2. in. l. 2. in prin. ff. de vulg. & pupil. licet enim prius fecerit maioriam sine regia licentia illa confirmabitur seu validabitur, si postea habeat licentiam regiam ad constituendum maioriam, vt probatur per text. in. l. si quis filio. §. irritum. ff. de iniust. rup. & ibi Barto. & vide multa quæ in proposito adduci possunt de quibus per Iaſ. in repetitio. l. quominus. ff. de flumi. q. 11. cogita tamen.

42. quæst. ¶Sed quæro iuxta ea quæ post principium huius glo. dixi quod Rex concesit facultatem alicui faciendi maioriam in quarta parte bonorũ suorum, an per hoc videatur sibi sublata facultas, ne faciat in tertia iuxta. ll. regni in quo videtur dicendum quod non per textum in. l. non tantum. §. si emancipatus. ff. de bo. no. poss. contra tabu. & ibi Bar. & facit. l. legatum. ff. de fundo instru. neque obstat. l. si ita quis. ff. de vulga. & pupil. quia respondeꝛ, vt ibi per Bart.

43. quæst. ¶Quid autem si Rex dedit facultatem faciẽdi maioriam alicui in vni cum filium, quem tunc habebat & postea nascitur sibi alius filius, an poterit facere maioriam adhuc ex vigore facultatis? dic quod non per tex. in. l. ex facto. in prin. ff. de vulg. & pupil.

44. quæst. ¶Item aduerte, quod si non habens facultatem facit maioriam per viã donationis in vnum, & in eius defectum in alium, translato dominio in primum, non transfertur in secundum mortuo illo. vnde si primus alienaret, vel alij concederet teneret alienatio. ita colligeꝛ ex decisione quadam Guidonis in decisio. Delphinatus quæstione. 512. & intelligẽ de carente facultate à principe vel à lege propter ea quæ habentur in. l. 7. titu. 4. partira. 5. & in. l. Taurina. de qua supra proxi.

45. quæst. ¶Quid autem si quis faciat maioriam de omnibus bonis suis, an veniant bona futura? & dic quod non. l. si ita. ff. de auro & argent. legat. Bald. in. §. similiter. de contro. inuest. in fine. sed quid si princeps legitimauit ad petitionem patris vel alias filium bastardum & concesit, vt possit in eum facere maioriam, an versa vice videatur data eadem licentia filio, vt forte ditatus de his, quæ acquisiuit faciat maioriam in patrem, ex vigore facultatis, si erat necessaria? vide per Felinum in capitu. postulasti. de rescript. in quæstione illa an extendatur dispensatio. ex cuius dictis videtur quod non. ¶Pone autem, quod Rex dedit licentiam faciẽdi maioriã in filiũ fratris: quia is cui dedit nõ habebat filiũ, an si postmodũ nascatur sibi filius, poterit ex ista facultate facere

46. quæst. in eum maioriam? & videtur quod non: quia, esset extensio de psona ad personam in materia odiosa. ex notatis per Bald. in. l. sed & milites. in princip. ff. de excu. tuto. & per Francisc. de Are. in. l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posth. & quia hic est maior ratio prohibitionis, vt filius nõ grauetur in legitima. & sic princeps esset difficilior in concedendo. & facit p hoc: nã si rex concederet alicui castrũ, vt post vitam illius maneret iure maioriæ in quendã nepotem filium fratris donatarij, tunc propter natiuitatem filij, non excludetur ille nepos filius fratris, vt vult Bal. in. l. cum acutissimi. C. de fideicõ. in fi. sed considera si fortè hoc potest limitari si concesio principis totaliter tenderet in fauorem patrui, vt quia princeps ad illum non ad filium fratris habebat affectionem. & probaretur ista limitatio ex dictis eiusdẽ Bald. in. d. l. cum acutissimi. in fine. & facit. l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupi. & l. sociũ qui in eo. ff. pro socio. ¶Sed an si quis fecit maioriam sine licentia principis, an si princeps post illius mortem illam confirmet teneat? vide Ange. per tex. ibi quod sic in. l. pe. in ad di. ad Bar. C. de præpo. sacri. cubi. lib. 12. & vide text. not. in. c. quia Ioannes. 12. q. 5. ¶Quid autem si in facultate regia ad maioriam dicitur, q̃ dotatis filiabus possit facere maioriam, qualiter hoc intelligatur quòd sint dotatæ. vide quæ notat Bald. in lege fin. col. 3. in quibusdam quæstionibus. C. de pactis. & idem Bald. in. l. si plures col. pe. C. de condit. inser. & Bar. in. l. cum plures. §. pe. ff. de admi. tuto. & in. l. titio. §. titio certum. ff. de condi. & demõstrati. & quia docto. amplo stilo commentari sunt dictã legem. nemo potest. de qua ista sumpta est ego simi liter istam. l. his laboribus pro communi vtilitate ornare decreui, & labores isti pro maiori parte fuerunt illius docti viri licenciati de Miesses in quibusdam suis recollectis quæstionibus in ista materia. & tam istæ quæstiões quam aliæ multæ sparsæ in ista materia per istos libros partitarũ fuerunt dicti domini aliquibus per me addictis eius anima requiescat in pace qui sperabat fauente deo in ista materia maioriæ ad nostrum modum hispanicum, pleniori stilo multa & practicabilia, & nota. digna tradere, sed morte præuentus & quia ante mortem monasticam vitam elegit non potuit. & ne mireris si aliqua ex his tibi videantur non ita digesta vt oportuit, tum quia ille in dictis recollectis non habuit rem istam pro perfecte absoluta sed tantum in progressu suorum studiorum induxit. ll. ad istas quæstiones, tum etiam quia mihi homini valde occupato deficit tempus ad maturius cogitandum. Tu lector amantissime cum casus occurrerit latius cogitabis & pro leuamine laboris tibi ista placebunt: sufficit enim si cui vel in paucis amici labore consulatur. l. tutori. C. de negog. gest.

4 a ¶*Mandasse fazer.* Concord. cum. l. seruo. alieno. §. fi. & l. si quis in quilinos. §. fi. & l. filius familias. §. æ des. ff. de lega. 1.

5 b ¶*Huessos.* Concord. cum. l. quidam. in principio. ff de conditio. institu.

6 c ¶*O en fecho de sepultura.* Vt si mandauit sibi fieri sepulturam magni sumptus, quæ statui suo non esset conueniens: alias hæredem priuat: nam talis voluntas non est seruanda, nec hæres perderet hæreditatem. ita exemplificat Paul. de Castr. in dicta lege. seruo alieno. §. fina. & facit ad eum, qui successorem in maioria tali onere grauaret, vel secundum Paul. de Castr. ibidem si mandaret, se sepeliri cum melioribus vestibus, quas habebat, vel annulis vt faciebant pagani, qui de alio seculo non cogitabant. & facit ad quæstionem quam latè tractat Alberic. in dicto. §. fina. de milite, qui more solito cum indumentis singulis & equis coopertis sepelitur apud monasterium prædicatorum, an de istis debeatur quarta presbytero parrochiali? vide ibi late.

7 d ¶*Contra ley.* Adde. l. conditiones contra edicta. ff. de conditio. institu & eo. titu. l. conditiones quę contra bonos mores.

¶*Lex. XXXIII.*

Si eadem res vni vel pluribus legatur coniunctim vel diuisim, valet legatum & æqualiter eam diuident: & si eorum aliquis ante testatorem moriatur: vel si in vita testatoris parti suæ renuntiet, vel alias ei non pertinet: tunc portio sua accrescit collegatarijs. h. d.

¶*En muchos.* Prosequitur nota. p Azo. C. eodem. in summa. col. 7. versicul. item legari potest vni & legari potest pluribus.

¶*Por si.* Quid si aliqui sint coniuncti alij vero disiuncti? dic vt per glo. & Barto.

AVno o a muchos [e] puede ser fecha mãda de vna cosa. E quãdo la fazen a muchos, quier sea fecha a todos ayuntadamẽte, o a cada vno por sí vale la manda, e deuẽ la partir todos entre sí egualmẽte. E si por auẽtura, alguno dellos muriere enãte q̃ el testador [f] o biuiẽdo renũciasse su parte [h]: o acaesciesse otra razõ algũa [i], porq̃ non la ouiesse [f] aql aquiẽ fuera mãdada: estõce acrescer seya [k] aql la parte a todos los otros, aquiẽ

in. l. planè. in princip. ff. de lega. primo. in glo. super verbo potestate. & intellige, vt per Paul. de Cast. in dicta lege. si plurib. us. columna prima. quod ibi coniunctis fuerunt verbis tantum, vt quia testator dixerat æquis portionibus, licet non potest negari, quin sit diuinare ad illum text.

g ¶*En ante que el testador.* Adde. l. vnicam. §. pro secundo. C. de caducis tollen. & l. si titio & mæuio. §. Iulianus. ff. de lega. secundo. & quid si tempore testamenti iam legatarius cum alio coniunctus erat mortuus? vide in. d. l. vnica. §. in primo. & ibi glos. in parte ad illos.

h ¶*Renunciasse su parte.* Adde. §. si eadem res. inst. de lega.

i ¶*Otra razon alguna.* Vide per glos. in dicto. §. si eadem. super verbo defecerit.

k ¶*Acrescer seya.* Vt in. d. §. si eadem. & in dicta lege vnica. §. in primo & §. pro secundo. si tamen deficiat legatũ propter defectum legatarij. vel propter eius delictum tale quod legatum debeat fisco applicari: tunc non accrescit coniuncto vt in lege. si titio & ei qui capere non potest. ff. de legat. secundo. si vero legatum deficiat ratione rei legatæ. tunc etiam non accrescet coniuncto, vt in. l. huiusmodi. §. si titio. ff. de lega. primo. si vero legatum deficiat attenta persona legatarij, vel mixta consideratione rei, & personæ legatarij, vel ipsius legantis, tunc dic vt in. l. planè. §. si duobus. & §. sequenti. ff. de lega. primo. & vide in ista materia singulariter per Bartol. in dicta lege. huiusmodi. §. si titio. el primo. cum aliquibus ibi additis per Ioann. de Immol. & Alexand. q̃ quia. l. ista tractat de materia iuris accrescendi inter collegatarios. adde latius. in. l. vnica. §. his ita difinitis. C. de caducis tollend. & in. l. re coniũcti. vbi Barto. latissimè. ff. de leg. tertio. Et aliqua ex multis, quæ in ista materia cumulani hic annotare decreui: nam & si conditio adiecta vni coniunctorum in eius persona deficiat, non ex hoc minuitur: imo augetur ius alterius. l. si tibi & ei qui. ff. de lega. tertio. quæ lex est satis notabilis. not. etiam quod in habitatione pluribus relicta, habet locum ius accrescendi. vide. l. codicillis. in princip. & ibi Barto. ff. de vsufruct. lega. Item habet locũ inter duos correos, quibus est relicta liberatio. l. siis. & ibi Barto. ff. de libera. lega. Item etiam ius accrescendi habet locum in legitima. vide per Bald. in. l. vnica. §. in primo, columna tertia. C. de caducis tollend. & vide de hoc plenius per Alexand. in. l. planè. §. fi duobus. columna tertia. ff. de legatis primo. Et vtrum filio instituto in legitimatantum accrescat totum residuum, per ius accrescendi? vide Bald. in. l. vnica. columna sexta. C. quando non petent. partes. habet etiam ius accrescendi locum in donationibus causa mortis. l. vnica. §. cum autem. C. de caducis tollen. adde Bal. quem vide in. l. vnica. columna decimatertia. C. quando non petentium partes. Aduerte etiam quod coniunctus per ius accrescendi præfertur venientibus ab intestato, in eo, quod non potest capere coniunctus ratione incapacitatis. vide per Bald. in. l. eam quam. columna fina. C. de fideicom. dixit etiam Bal. in. l. vnica. §. in primo. in princip. C. de caducis toll. quod etiam inutilis coniunctio, parit ius accrescendi. Quærit etiam Bald. in dicta lege vnica. §. vbi autem. columna penultima. an si dispensatum sit cum patre, quod possit legare duobus filijs suis spurijs vsque ad certam quantitatem, vel quidquid pater voluerit, nun-

Quæst. 1.

Quæst. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid inter eos habebit locum ius accrescendi? & primo dicit videri quod non: quia dispensatio vt odiosa est restringenda: sed contrarium videtur secundum eum, quia voluntas testatoris fauorabilis est & amplianda: demum dicit de hoc minimè dubitandum, si essent legitimati.

Quæst. 3.

¶ Et potest in duci ad quæstionem maioritæ, vt si ex priuilegio principis quis faciat maioratum in duos filios, vel nepotes spurios, quod in defectum vnius alter habeat totum per ius accrescendi, quando maioria fieret p modum vitimæ voluntatis: dixit tamen Bald. in. l. senium. in fin. C. qui testamen. facer. poss. quod relictum quòd capit vires ex dispensatione non recipit ius accrescendi. vide etiam per Bald. in. d. §. vbi aũt. An in caducoper sententiam habeat locum ius accrescendi? dixit etiam Bald. in. l. vnica. columna quarta. C. quando non peten. partes. quod etiam contra exclusum per præscriptionem habeat locum ius accrescendi. & in. l. illa, quinta sexta. & alijs col. Bald. late tractat de ista materia iuris accrescendi, & ibi Bald. column. septima. dixit quod ius accrescendi est eiusdem conditionis, & prærogatiuæ, & rationis, cuius est suum principale, vide etiam ibi per eum in. 3. column. an ius accrescendi locum habeat in iurisdictione ordinaria, vel delegata vel arbitraria? & ibi per additionatorem, an habeat locum in salarijs, vide in additio. super parte contractibus. & etiam ibidem per Bald. an in vocibus habeat locum ius accrescendi, & ius accrescendi est eodem iure aliquid accrescere, nec est necessaria noua agnitio. Bald. de duobus fratribus à capitaneo. inuesti. vide. l. secundam. §. si duo. ff. de bonor. poss. secundum tabu. & portio conuicti non omnibus: sed coniuncto accrescit: disiuncti verò, omnibus. l. hæredes. ff. de hæred. instit. ¶ Nunc vero aduerte ad aliqua, in quibus cessat ius accrescendi. & primo cessat inter coniunctos coniunctione legali, in legatis text. notabi. in. l. & proculo. ff. de lega. secundo. quod limita nisi legatum esset pro non scripto. l. verum. §. si seruo communi. ff. pro socio, & sublimita. per. l. filius. §. sequens quæstio. ff. de falsa. in hæreditate verò inter coniunctos coniunctione etiam legali, locus est iuri accrescendi. l. seruus communis ab extero. ff. de acquiren. hæredi. & vide quod dicit Bald. in. l. hac edictali. column. fina. C. de secundis nup. & vide per Bald. in lege prima. columna octaua. C. quando non petent. partes. & in. d. l. hac edictali. §. primo. colum. secunda. in vsufructu etiam inter coniunctos coniunctione legali, locus est iuri accrescendi. lege prima. §. n. ff. de vsufruct. accresc. Item ius accrescendi non habet locum post quæsitas portiones, nisi in vsufructu. d. l. 1. §. fi. vide glo. & Paul. de Cast. in. l. aquam. ff. quemadmo. seruitu. amittan. & p Bar. in. l. codicillis. ff. de vsufruct. lega. & in. l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebell. Quid tamen si aliquis petijt restitutionẽ, vt abstineat: vide per glo. & Bar. in. l. sed cũ patrono. in prin. ff. de bono. poss. sec. & limita, vt in. l. vtrum. vbi glo. ff. de assignã. libert. Item in exhæredatione non habet locum ius accrescendi. Bald. in. l. 1. C. de liber. præte. & sic exhæredatus à quota non videtur exhæredatus à toto. Item licet accrescat ius, non tamen accrescit possessio sine noua apprehensione, secundum Bal. in. d. l. vnica. co. 2. C. quando nõ peten. partes. & ibi de Carboniana, & alijs bonorum possessionibus. Item ius accrescendi non habet locum in portione, quæ non deficit ipso iure: sed ope exceptionis. glo. cum tex. & ibi Bar. in. l. si duo patroni. in prin. ff. de iureiur. vide per Iaſ. in. l. si mihi & titio. colu. 3. ff. de verbo. oblig. Item non habet locũ ius accrescendi in acquisitorum resolutione, secundum Azo. in summa. C. de assignan. liber. nisi in duobus casibus. s. in assignatione libertorũ, & in vsufructu formali: non autem in dominio directo, vel vtili. adde Bal. in aut. si quas ruinas. colum. fi. ver. 2. casu. C. de summa trini. & fide Catho. & per Iaſ. in. d. l. si mihi & titio. col. 5. Item ius accrescendi non habet locum de possessione naturali ad ciuilẽ. glo. & ibi Bart. in. l. sed & si nolit. ff. de acquir. poss. Item verba taxatiua impediunt ius accrescendi. l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebel. vide Bar. in. l. pater filiũ. col. pen. ff. de inoffici. testa. Bal. in. l. 1. 14. col. C. de sacrosc. eccle. & in. l. vnica. col. 7. C. quãdo non peten. partes. & vide Bal. in. l. 2. col. 4. C. de secund. nup. Item non habet locum in relicto alimentorum. l. dominus. ff. de vsufruc. Bal. in d. l. 1. 14. col. C. de sacrosc. eccle. & in. d. l. dominus. quod nota ad filios spurios. Quid autem de fructibus canonicatus vacantis, an accrescãt alijs canonicis, vel ecclesiæ: Bald. dicit quod ecclesiæ. in. l. non plures. C. de sacrosan. eccle. Item nota quod testator in legatis, potest tollere sua voluntate ius accrescendi. vide p Bart. in. d. l. re coniuncti. colum. 10. ff. de lega. 3. & in. d. l. pater filium. colum. pen. ff. de inoffici. testa. in repet. & vide per Bald. in. l. quotiens. ff. de hæredib. institu. & in. l. fina. C. si quis omiss. caus. testa. Et an iuri accrescendi possit renuntiari, vide per Bald. in. d. l. vnica. columna. 9. C. quando non petent. partes. Item qui admittitur ad legatum, de iure speciali non habet ius accrescendi. l. mulieri. & titio. ff. de conditio. & demonstra. vide ibi per Bartol. & docto. non parui pendas: ista, sed gaude cum laboribus meis: & hæc summula sit tibi gemmula. Quæst. 6.

a ¶ *Como si dixesse.* Nota istud exemplum, & hic dicuntur coniuncti re & verbis, secundum glos. in lege prima. §. fina. ff. de vsufruct. accresc. & tenet Barto. in. l. re coniuncti. ff. de lega. tertio. columna sexta. versicu. tertio loco. principaliter quæro contrarium: imò, quod isti sint coniuncti verbis. sed disiuncti re: quia testator à principio videtur diuisisse inter eos, tenuerunt Petrus & Cynus. in. l. vnica. §. vbi autẽ. C. de caducis tollend. quam opinionem dicit veriorem in puncto iuris. Alexan. in. l. planè. §. si coniunctim. ff. de lega. primo. colum na prima. ista. l. partitarum: neque facit pro opinione glos. & Bart. neque pro contraria: imò posset dici, quod faciat pro opinione Petri & Cyni: nam ponit exemplum quando titio & Seio lego decem nam cum tunc intelligatur de eisdem decem, vt in lege. si qui testamento. in princip. ff. de lega. primo. ergo æquis partibus videntur vocati, & sic erunt coniuncti verbis sed non re: sed dic quod imò & illo casu erunt re & verbis coniuncti. & facient sibi partes per concursum, sicut cum fundus legatur. 7

Quæst. 4.

b ¶ *Apartadamente. &c.* Isti sunt coniuncti re: sed disiuncti verbis, vt hic & in dicta lege. re coniuncti. ff. de lega. tertio. vbi Barto. columna tertia. versicu. primo. de coniunctis re tantum, & si vnus istorum acceptat legatum: alter vero nondum acceptat, neque repudiat, possit ille qui acceptauit habere totam rem legatam, & illam vendere? vide per Bald. in. l. vnica. §. vbi autem. C. de caducis tollen. columna penulti. versicu. extra quæro. qui dicit, quod quando legatum est purum, cum ambo legatarij ipso iure sibi faciant partes per concursum agnoscens non poterit petere totum legatum: sed faciat assignari terminum collegatario ad acceptandum, vel repudiandum. allegat. l. cùm pater. §. furdo. ff. de lega. secundo. &. l. cum quidam ita. cum. l. sequenti. eodem titul. si autem vni esset legatum purè, alteri sub conditione: tunc dies legati puri cedit statim in solidum, & ideo interim totum peti potest: quia cessat concursus. vide ibi per eum. Quid etiam in hæreditatibus, & an si pluribus promittatur aliquid in genere, an cuilibet debeatur in solidum vel concurrant? vide per Bald. in quæstione nota. in dicta lege vnica. §. cum autem. C. de caducis tollen. 8

c ¶ *Egualmente.* Nam inter disiunctos verbis, coniunctos re, vnus non præfertur alij. Quid autem de alijs coniunctis, vide per Barto. in. d. l. re coniuncti. verlic. 6. principaliter. 9

¶ *Lex. XXXIIII.*

Si legatum est purum, vel in diem certum mortuo testatore dominium rei sic legatæ transit in legatarium: & transmittit eum ad hęredem suum post mortem testatoris, & si ante aditam hæreditatem decedat legatarius. Si vero sit legatum conditionale, moriens legatarius ante conditionis existentiam non transmittit, imò remanet legatum apud hæredem testatoris: nisi legatarius habuerit coniunctum vel substitutum: tunc impleta possea conditione admittitur substitutus, vel coniunctus. h. d.

sed quid si non accrescit ei; cum vna dimidia, & ad illum accrescit alia dimidia.

a ¶ *Non valdria.* Limita, vt habetur, in. l. 2. titul. 11. 3. partita. & in. l. fina. C. de fideicom.

b ¶ *En las leyes.* Vide in. l. 7. &. 8.

c ¶ *El señorio.* Nota bene: nam decidit circa varietatem opinionum, quæ circa hęc erant de iure communi, vt tradit in. l. si tibi nomo. §. cum seruus. ff. de lega. primo. & in. l. Latitio. ff. de iurt. nam vt dicebat Petrus quẽ referunt Cynus & Ioann. de Imol. in. l. huiusmodi. §. ædes. ff. de leg. primo. q ante agnitionem legati, etiã post aditam hæreditatem, verũ dominium rei legatæ est penes hæredem: sed fictum apud legatariũ, post agnitionem vero est verum dominium penes legatarium. allegat. l. si fundũ sub conditione. §. si titius. ff. de lega. 1. & l. titius. la prima. cum duabus sequentibus. ff. de actio. empti. communis tamen opinio est, quod verè ab adita hæreditate transit dominium in legatarium: licet vero a morte testatoris, & hoc si legatarius acceptat: nam si repudiat nunquam videtur fuisse suum, vt in. d. §. cum seruus. & in. l. seruum filij. §. 4. ff. eod. & hoc quando legatum est purum, & tenẽdo communem opinionem Alex. in dict. §. cum seruus. concludit, quod aut quæritur quo ad transmissionem legati: & regulariter legatum acquiritur à tempore mortis testatoris. l. vnica. §. cum igitur. &. §. in nouissimo. C. de caducis tollend. aut quæritur de acquisitione dominij: & ista est triplex, quædam dominij nuda, & tale dominium adita hæreditate fingitur fuisse quæsitum à tempore mortis testatoris: & quodita intelligetur dict. l. Latitio. &. l. legatum. la secunda. ff. de lega. tertio. cum simili ex eo: quia aditio hæreditatis sequitur post mortem testatoris, trahitur retro & fingitur facta à tempore mortis. l. hæres quandoq;. cum similibus. ff. de acquirenda hæredita. ante aditam vero hæreditatem non est verum, secundum Alexand. dicere quod aliquod dominium sit acquisitum legatarijs: quia hæreditate non adita legata non subsistunt. l. eam quam. cum aliis. C. de fideicom. Secunda acquisitio est dominij revocabiliter veri, & istud acquiritur post aditam hæreditatem, ante agnitionem legati, neq; retro fingitur. & de hoc dominio loquitur. l. seruo legato. in princip. ff. de lega. primo. &. l. cum pater. §. furdo. ff. de lega. secundo. vbi legatum acquiritur ignoranti. Tertia est acquisitio veri dominij irrevocabilis, quæ causatur agnitione legati, vnà cum aditione hæreditatis, vt in. l. si quis ita hæreditatem. & ibi nota. ff. de condit. & demonstra. l. proinde. ff. si certum peta. sed vt hic videsapertissimè. l. ista partitarum. decidit, quod etiam ante aditam hæreditatem à morte testatoris dominium statim transit in legatarium. & hodie stante. l. ordina. libro quinto. titul. secundo. l. prima. hoc est magis in dubium: cum per dict. l. legata debeantur, & valeant etiam non adita hæreditate. tene ergo menti istam. l. intellige tamen vt dixi, quod sequuta repudiatione legati, fingitur nunquam fuisse acquisitum. Item intellige istam. l. partitarum, quod ante aditam hæreditatem dominium, quod transit dicatur directè fictum & non verum, prout etiam dicebat glo. & Bald. & docto. in. d. §. cum seruus. quod patet: quia si verum dominium transiret legatarius haberet fructus rei legatæ habitos ante aditam hæreditatem, quos tamen non habet vt infra eodem. l. 37. igitur dominus non fuit verè: quia non facit tales fructus suos, iuxta nota. per gloss. in. l. vnica. §. libertatibus. C. de cadu. tollen. vbi habetur, quod fictum dominium tale non est sufficiens ad acquirendum, vide tamen circa fructus sic ante aditam hæreditatem perceptos. quod dicam infra eodem. in dicta. l. 37. Quid autem si legatum sit ad diem certum? dic quod ante diem non transit dominium? glo. in. l. si ita sit scriptum. & ibi Bar. §. primo. ff. de lega. secundo. & per Pau. de Castin. l. Papinianus. ff. de seruitu. l. sempronius Atalus. ff. de vsufru. lega. & nota quod similiter transfertur dominium in sequentem in gradu, quando contra prohibitionem testatoris res alienatur. l. peto. §. si. ff. de lega. secundo. gio. fin. l. si. C. de reb. alien. non alienan. & vide glo. no ta. in authẽti. vt communia. de. rerum. ecclesiasticarũ. collat. 3. super verbo licentiã damus. & q̃d ibi dicit Bart. an propria autotitate possit apprehendere possessionem & vide per Alexan. in. l. qui absenti. §. 1. colum. fi. in versalias. ff. de acquirẽ. possess. & de eo qui legat, vel vendit bina ædes vna contiguatiõe tectas, qualiter legatarij acquirant dominium tignorum. l. binas ædes. ff. de seruitu. vrba. prædio. si vero quis legat seruitutem, tunc adita hæreditate quæritur legatario, etiam ignoranti, vt in. l. si partem. §. fin. ff. quemadmod. seruitu. amittit. vide per gl. & docto. in. l. vnica. §. libertatibus. in glo. fin. C. de caducis tollend. nam in seruitute reali, quo ad transmissionem cedit à morte testatoris. quod intellige quando legatur vni vel pluribus, non habentibus concordare circa vsum seruitutis: secus si habeant concordare, vt in seruitute itineris: tunc non acquiritur antequam concordauerint. l. itinere. & ibi Paul. ff. de seruitu. rustico. prædio. Item & hoc limita quando seruitus fuit expressè legata: secus si tacitè hoc colligatur ex voluntate defuncti: quia tunc non transfertur dominium, seu ius seruitutis absque eo, quod de nouo imponatur. l. testatrix. ff. si seruit. vendice. & ibi Paul. de Castro. sic & in tacito legato non transfertur dominium. l. seruum filij. §. fina. & ibi nota. ff. de lega. primo. Item nota, quod in re legata hæres non habet titulum: sed illum propriè habet legatarius solus: nisi ipse repudiet legatum, secundum Bald. in lege prima. columna fina. l. C. de vsur. & fructi. legato. vbi hoc intelligit post aditam hæreditatem: nam ante aditam neuter habet, secundum eum titulum efficacem vel si habet est ad rem non in re, quod fortè hodie de iure nostri regni non esset dicendum: imò dici debeat, quod cum aditio hæreditatis non sit necessaria, etiam ante aditam hæreditatem habeat ius & dominium in re legata. Quid autem si in proprietate res sit testatoris: ne vsufructus sit hæredis? vide. l. si fructuarium. & ibi Barto. ff. de manu. testa. quod transit dominium. nota etiam quod in legato quantitatis dominium non transit recta via. vide per Barto. in lege si legatum. §. quod ita legatum. ff. de adimen. lega. Item si legatur vsus fructus pecuniæ, non transit. incontinenti dominium pecuniæ. l. prima. §. si decem. vbi vide Bart. ff. vt legato. seu fideicommisso. nomi. caue. & quid in legato relicto seruo legato? vide. l. cum legato. ff. quando dies lega. ced. & in. d. §. libertatibus. Quæst. 1.

In nouo. recopt. l. 1. tit. 4. li. 5.

d ¶ *El su heredero.* Adde. l. vnicam. §. cum igitur. C. de caducis tollen. & extende. vt in. l. fin. C. quando dies lega. ced. & limita, vt in ead. l. vnica. in. §. libertatibus. & in. l. sequenti. & in lege secunda. ff. quam do dies lega. ced. & de fideicommisso vniuersali, vide Bart. in. l. cum filio. ad fin. ff. de lega. primo. 4

e ¶ *Esso seria.* Vide notabiliter in ista materia per Angel. Areti. in. §. si peculium. instit. de lega. 5

f ¶ *Ante que se cumpliesse la condicion.* An autem aliquo casu ius legati vel fideicommissi conditionalis transmittatur? glo. fi. in. l. si is cui. ff. de actio. & obligatio. dixit quod sic. l. per filios. illa tamen glo. vt Bar. ibi dicit communiter reprehenditur: & etiam dicit hoc Bar. post 6

Universidad de Deusto
Biblioteca

glo. ibiin. l. vnica. C. de his qui ante apertas tabu. Bald. in. l. si in personam. C. de fideicom. Item ex coniecturata voluntate testatoris, si deicommissum vel legatum conditionale ad hæredem transmittitur, vt not. Bal. in. d. l. 1. colum. fina. ver. quæro de tali quæstione. C. de his qui ante aper. tabu. quia in vltimis voluntatibus sufficit voluntas testatoris, etiam tacita: quæ ex coniecturis intelligatur. l. licet imperator. ff. de legat. 1. & ff. de legat. 2. l. cum proponeretur. & quia sicut testator potest disponere, q illud quod est transmissibile non transmittatur. l. in conditionibus primum locum. §. hæc scriptura. ff. de condit. & demonstra. vbi Imol. ita etiam potest è contra facere, vt illud quod non transit in hæredem transmittatur. Bald. in. l. si pater. quæst. 4. C. de institu. & in. l. 1. in princip. C. vt actio. ab hæredib. & cont. hæred. & quòd istæ coniecturæ colligi debeant ex ipso testamento, tradit Soci. in. l. hæredes mei. §. cum ita. colum. 5. ff. ad Trebel. & his adde quæ dico infra ea. l. in glos. fin.

quier destas dos cosas, aura la manda el compañero: o el sustituto [a] del finado, e nō el heredero del testador, si despues se cumpliesse la condicion[b], que fuesse puesta en la manda.

¶ *Ley. XXXV. Como non vale la māda que faze el testador a algun ome, cuydādo que era bi uo e fuesse muerto.*

Vydando el testador que era biuo algun ome, a quien el fiziesse manda: si estonce fuesse muerto[c], non le valdria ni la podria demandar el heredero del. Esso mismo seria, si fuesse biuo quando fiziesse la manda, e se muriesse despues [d] naturalmēte, o fuesse desterrado para siēpre [e], en ante

7 a ¶ *El compañero, o el sustituto.* Cōcord. cum. l. vnica. §. sin autem aliquid sub conditione. C. de cadu. tollen.

8 b ¶ *Se cumpliesse la condicion.* An autem ius implendi conditionem, transeat in hæredes? vide per Bartolum in lege. cui fundus. ff. de conditionib. & demonstratio. vbi vult quod si legatarius antequam decederet obtulit hæredi implementum conditionis, si hæres fuit in mora recipiendi: cum isto casu conditio habeatur pro purificata, & impleta, vt sic legatum sit purificatum. l. iure ciuili. ff. de condition. ib. & demonstra. tunc transmittatur tale ius implendi conditionem. vt in. d. l. cui fundus. tamen licet ita sit secundum Paulum de Cast. post Petrū & alios ibi. intelligitur ita tamen quod hæredes legatarij non admittātur ad petendum: nisi conditionem impleant: quia quoad hoc non habetur pro impleta, vt est casus singularis secundum Paul. in dict. l. cui fundus. necesse ergo habebit legatarius si voluerit rem sibi legatā per fideicommissum, soluere quod testator iussit causa conditionis implendæ per text. multum notabilem in dict. l. cui fundus. idem etiam voluit: Paul. de Cast. in. l. si hæres. ff. ad lege Falciciam. vbi dicit quod etiam si hæres recusēt recipere, quod sibi offertur gratia conditionis implendæ, si postea eum pœniteat: & vult recipere, quod audietur. allegat dictā. l. cui fundus. secundum intellectum Petr. referentq; idem tenere Iacob. de Aren. Bald. tamē in lege. si plures. C. de conditio. infer. columna fina. versic. sed starim quæritur. tenet contrarium dicens, quod cum semel fiat impleuerit conditionem, non cogitur vlterius offerre si ille cui fuit oblatum, non habuit causam non recipiendi: secus si habuit: purā quia ignorabat factum, & ita intelligit dict. l. cui fundus. sed est diuinare ad illam. l. ideo tenet intellectum Petri, cum quo etiam tenet Barto. & Ioānes de Imol. in dicta. l. cui fundus. & etiam videtur tenere idem Bald. in lege prima. columna secunda. C. vt actio. ab hæredi. & contrahere. ibi, intelligitur & tertio modo. vbi approbat dictum intellectum Petri. & quid si sit cōditio, quæ à iure ineſt veluti, si dicat testator: Lego tibi decem, sub hac conditione, si Caius missi hæres erit, an si decesseris antequam hæres adieris transmittas? Bald. dicit quod non in dicta lege vnica. in princip. columna secunda. ad finem. C. de cadu. tollen. ex eo quia eo animo fuit testator vt faceret conditionem allegat. l. in conditionibus primum locum. versicu. nisi. quem versiculum dicit non esse alibi. ff. de conditio. & demonstra. de cuius dictiue ritate, vide ibi per Alexā. in additio. de conditione vero omnino extitura. vide. l. huiusmodi. ff. quando dies lega. ced. & si legatum purum sub conditione transfundatur in aliud, vide. l. si pœnam. ff. eodem ti. & ibi Barto. & quid si conditio sit extrinseca, quæ non venit ex testamento vide. l. cum illud. eodem titu. in. §. fina. & quid si legatum fuit purum: sed declaratio eius alicui fuit commissa per testatorem? vide. l. primam. ff. de lega. secundo.

¶ *Lex. XXXV.*

9 a Quod relictum est iam defuncto, vel ei qui in vita decedit testatoris, seu perpetuo exulat, non transmittitur ad legatarij hæredem. item legatum libertatis seruo testatoris relictæ, vel alterius rei ei legatæ cedit demum ab adita hæreditate: idem si seruus testatoris vel vsusfructus aut habitatio alicui legetur. h. d.

1 c ¶ *Estence fuesse muerto.* Istud dicitur prononscriptum. & concordat ista l. cum. l. vnica. §. in primo. C. de caduc. tollend. & quid si legatum pro non scriptum sit ad pias causas. vide Bartol. in. l. alio. col. 1. ff. de alimē. & cibar. lega. & vide ibi Alexand. in additione. & legatum pro non scriptum remanet apud hæredem vel coniunctum, vel substitutum, sine onere, vt in dicto. §. in primo. excepti casibus. de quibus ibi in gl. fin. & casum vltimum illius gloss. dicit ibi Angel. singulariter notandum. per quē infert quod legata prononscripta transeunt ad substitutum, vel coniunctum cum onere relictorum ad pias causas: q̄d dicit mentis tenendum. & pro hoc facere optime. l. cum vero. §. si prononscripto. ff. de fideicommissa. liber. quam. l. gloss. ibi allegauit pro primo casu. & idem tenet Paulus de Castro in dicto. §. in primo. allegans etiam Barto. in dict. lege. alio. vt supra retuli post glossam ibi. & vide quæ not. Bart. in lege. pater filium. §. Tusculanus. ff. de legatis tertio. Quid autem si onus pariter sit iniunctum in persona coniuncti, cui remanet pars, illius quæ habetur prononscripto? vide text. nota. in. l. ciuitatibus. §. Lucius. ff. de legat. primo. nam si pariter sunt coniuncti in onere, coniunctus tenebitur ad totum onus secundum Albericum, Bald. & Paulum in dict. §. in primo. licet Dinus ibi relatus ab Alberi. voluerit contrarium. & quod legatum prononscriptum remaneat apud hæredem, vel coniunctum seu substitutum sine onere, intellige quando est pro non scripto propter defectum substantiæ personæ, cui fuit relictum, vt in casu. d. §. in primo. secus autem si legatum deficiat ex alia causa: vt quia sibi adscripsit in testamento, vel quia prima voluntas fuit captatoria: nam his casibus remanet legatum cum onere, vt est casus in. l. fina. & ibi Bart. ff. de his quæ pro non scripto. haben. & eodem titul. l. prima. in fin. vbi & etiam dicit notabile verbum, quod si testator legauit vni coram duobus testibus centum, & grauauit eum de restituendo ecclesiæ, vel pauperibus: cum tale legatum in personam eius, cui legatur sit pronōscriptum propter defectum solennitatis numeri testium: tamen remanebit apud hæredem cum onere suo: & ad hoc dicit esse casum in illa. l. & ex hoc dari optimam limitatio. ad. d. §. in primo. & ad istud dictum Bart. adde cō sil. 78. 1. parte. inter consilia Socini incipit, in eandem sententiam. columna secunda.

d ¶ *Muriesse despues.* Istud dicitur quasi caducum. vt in. §. pro secundo. d. l. vnicæ. C. de caducis tollendis. & differt à prononscripto: quia remanet apud hæredem seu grauatum substitutum, vel coniunctum cum onere. vt ibi habetur. & in lege. si ab eo. ff. de vsufruct. lega. & debet impleri onus in diem iniunctum à testatore. l. vxori vsusfructus. ff. de vsufruct. lega. adde quod legatum transfatum in alium intelligitur cum onere suo. l. Caio. in princip. ff. de alimē. & cibar. lega. & l. legatum. la secunda. & l. alumnæ. in princi. vbi vide Barto. ff. de adimē. lega. & si adimatur, vide per Barto. in. l. si adimendi. vbi bonus tex. ff. eodem. & cod. titu. l. penultim. §. primo. vbi vide Barto. Quid autem si testator legauit Bertæ pauperi centum si nupserit Titio: & moriatur dicta Berta: antequam nubat, an reuertantur dicta centum, sine aliquo onere ad hæredem: vel an teneatur erogare in similem causam? vide per Bald. nouell. intractatu. de dote. fo. vigesimo sexto. columna prima. in. 71. priui. qui videtur concludere quod si legatum fuit ob piam causam hæres teneatur erogare in similem causam. vide ibi per eum nam loquitur late.

e ¶ *Desterrado para siempre.* De deportato vel damnato in metallum intellige, qui non sunt capaces extra causam alimentorum. lege. si in metallum. ff. de his qui prononscript. haben. lege prima. C. de hæredibus instituend. lege. si mandauero. §. is cuius. ff. manda. non de relegato etiam si perpetuo relegetur: nam & hic non est in capax, neque perdit ciuitatem, vt in lege. relegatorum. ff. de interdict. & relega. §. relegati. Instit. quibus mod. ius patr. potesta. solui. lege. tertia. titulo decimooctauo. quarta patita. & quod intelligatur ista l. de deportato patet in lege secunda. dict. titul. decimooctauo. quarta partita. ibi, la otra manera es quando desierran. Aduerte etiam, quia Barto. idem vult in eo qui esset damnatus ad mortem, vel ad perpetuum carcerem in dicta lege. si in metallum. neque hoc erit hodie reuocatum ex dispositione legis Tauri. quartæ in ordina. Tauri. prout dixi in lege. decimaquinta. titulo primo. supra eadem partita.

In non. recop. est l. 3. tit. 4. libr. 5.

4 a ¶ *Casey ha.* Concord. cū. d. l. vnica. §. libertatibus. C. de cadu. tollen. & l. 2. ff. quando dies lega. ced. rationem diuersitatis ponit Alberi. in. d. §. in nonissimo.

5 b ¶ *El vsufructo.* Quid si alternatiuè legatus est alicui fundus, vel vsusfructus, & ante aditionem hæreditatis decedat legatarius, an transmittat legatū, ad hæredem? Ange. in dic. l. vnica. §. in nouissimo. tenet q̄ sic, quia nō est legatum cōditionale, cessabit tamē potentia optandi vsumfructū, qui non transmittitur. facit l. illud. ff. de optio. lega. & l. cum illud. ff. quando dies lega. ced.

6 c ¶ *Con la morada.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

¶ *Lex. XXXVI.*

10 Non potest legatarius partē legati accipere, & partē repudiare, siue sit certæ rei, siue vniuersitatis. eo autem mortuo die legati cedēte, potest quilibet eius hæredū partē suā capere, etiā si alius non recipiat. pluribus autem rebus ei legatis potest vnam recipere & aliā omittere, nisi vna cū onere, alia sine legetur sibi. nā si legantur cētū, & seruus vt manumittatur, si velit centum omisso altero nil habebit: & seruus erit statim liber. h. d.

1 d ¶ *En escogencia.* Prosequitur dicta Azo. C. eo. in summa. col. pen. versic. est enim in legatarij potestate. & concordat cum. l. legatarius. ff. de lega. 1. & cum. l. 2. 4. 5. & 6. ff. de legat. 2.

2 e ¶ *De la dexar.* Et si repudiat, perinde habetur ac si nihil ei relictum esset. d. l. legatarius. §. si legatum. & l. seruum filij. §. si quis. & l. si tibi homo. §. cum seruus. ff. de lega. 1. & dixi supra eo. l. 34.

3 f ¶ *Dexar la otra.* Vt in dict. l. legatarius. & l. neminem. & limita nisi legata esset res, vel pars eius. l. lucio. ff. de leg. 2. Pau. in. d. l. neminē. qd autem si res legatur à pluribus hæredibus, an poterit acceptari quo ad vnum, & quo ad alium repudiari: Paul. in. d. l. neminem. vult q̄ sic quia censetur legatum, quodammodo diuisum, nisi factum esset sub conditione dandi aliud hæredibus, quo casu dando partem vni non consequeretur partem alterius. l. qui duobus. ff. de conditio. & demō. Et nota quòd per agnitionem partis rei legatæ, videtur facta agnitio totius. l. si cui res. ff. de legatis secundo.

g ¶ *Semejante.* Vt supellectilem, vel aurum, vel argentum, aut peculiū instrumentum, aut vestem. l. grege. ff. de lega. 2. Azo. vbi supra.

h ¶ *Dellos.* Et portio repudiata non accrescet acceptanti, quia illa cēsetur coniuncti coniunctione legali, secundum Bartol. in. l. reconiuncti. in versi. 5. principaliter. ff. de legat. 3. Paulus Bal. & Alexā. in. dic. l. legatarius. ff. de lega. 1. vbi ex hoc Bald. sumit argumentum ad quæstionem q̄ si sunt duo hæredes vnius empliteotæ propter delictum vel repudiationem vnius, sua portio non accrescit alteri cohæredi: sed redit ad dominum, quod est notabile, & sequit ibi Alexand. & Iaso.

¶ *Agrauamiento.* Adde dic. l. neminē. ff. de legat. 2. & ibi Barto. inducit ad quæstionē de executore constituto à testatore, cui aliquid fuit legatū, quod tenetur satisfdare & si velit repudiare legatum vide ibi p eū.

¶ *Libre.* Adde l. si legatario. ff. de fideicommis. liber. & l. si ea lege. & l. si is qui. C. si manc. itafuer. aliena. vt manu. sed cur hic disponitur ista tim fieri liberū seruum. cū fideicommissaria libertas nō competat ipso iure: sed sit ab hærede vel legatario præstāda, vt in. l. si te. C. de fideicommissa. libe. dic hoc esse, quia fuit in mora: cum dicit, e non quisiere aforrar el sieruo. Vnde tūc habere debet libertatem, velut si directo ei a testatore esset relicta. l. ancillam. C. de fideicommissa libertā,

n ome. E esto seria como si dixesse el testador, q̄ mādaua vna cabaña de ouejas cō todas las cosas q̄ le pertenescē. Ca como quien q̄ en tal māda como esta, o en otra semejāte [g] della, y a muchas cosas, cō todo esso por vna māda es cōtada, e porende cōuiene q̄ todas las tome, o todas las dexe. Mas si aquel q̄ aya de auer la māda de vna cosa muriesse, e dexasse muchos herederos, estonce bien podria cada vno dellos [h] tomar su parte, maguer el otro, o los otros, nō quisiessen recebir la suya, quier fuesse la māda de vna cosa, o de muchas. E si la māda fuesse de muchas cosas señaladas, e la fiziesse a vno bien podria estōce tomar dellas, la q̄ quisiesse e dexar las otras: fueras ende, i quando el testador mandasse a alguno dos cosas: la vna, con agrauamiento, e la otra sin el. Ca si aquel a quiē tales mandas son fechas, quisiesse tomar aq̄lla cosa de q̄ se puede aprouechar luego, e dexar la otra, nō lo podria fazer, ante dezimos que las deue amas tomar, o dexar. E esto seria como si dixesse que le mandaua cincuēta marauedis e vn sieruo o gandole que lo aforrasse, ca si este a tal [k] quisiesse tomar los marauedis e nō quisiesse aforrar el sieruo, estonce non deue auer la vna manda, nin la otra, como quier que el sieruo por derecho, en tal caso como este, es luego libre [k], tambiē como si el otro lo ouiesse aforrado.

¶ *Ley. XXXVII. Como el heredero deue entregar la cosa, a aquel a quien es mandada.*

Entregar deue el heredero a aquel a quien fue fecha la māda de la cosa que el testador le mando, con todo lo al q̄ le pertenesciesse a aquella cosa mandada. E esto seria como si le mandasse vn solar, e despues de tomar la cosa, a aquel a quien es mandada, si es fecha sin cōdició, casos y a, [a] en que cōuiene en todas guisas, que el heredero entre la heredad primeramente, ante que aquel a quien es fecha la māda, gane el señorio della. El primero dellos seria como si el testador oviesse algun sieruo a quien otorgasse en su testamento que fuesse libre. Ca este a tal maguer muera el testador, nō puede ganar la libertad, a menos del heredero entrar la herencia, o otorgarse por heredero. E el segūdo caso seria, si a tal sieruo como sobredicho es, mandasse el testador alguna cosa, en aq̄l mismo testamento, en que le aforrasse, ca nō puede auer la manda, a menos del heredero entrar la heredad. El tercero caso seria como si el testador mandasse su sieruo a algun ome, ca nō passa el señorio aquel a quien le mādo, a menos del heredero entrar la heredad. El quarto caso seria, como si mādasse el testador a algūo el vsufructo [b] de algūa heredad, o la morada [c] de alguna casa: ca nō ganaria el señorio de tal māda, aquel a quien fuesse fecha, a menos del heredero entrar primeramē te la heredad del fazedor del testamēto.

Ley. XXXVI. Como aquel a quiē es otorgada alguna manda la puede dexar o non, si la non quisiere.

En escogencia [d] es de aquel a quien es fecha la manda, de la tomar toda, o de la dexar e si quisiere e non podria tomar parte della, e dexar la otra: maguer quisiesse. E esto ha lugar, quādo alguna cosa es mādada señaladamēte a vno, o muchas q̄ se comprehēdē so vn

1 a ¶ *A.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

2 b ¶ *Que cumpla.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

3 c ¶ *Estonce.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

4 d ¶ *Escogencia.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

5 e ¶ *Si non quisiere.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

6 f ¶ *Aforrar.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

7 g ¶ *Si non quisiere aforrar.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

8 h ¶ *Que cumpla.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

9 i ¶ *Quando el testador.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

10 k ¶ *Luego es libre.* Vide in. d. l. 2. ff. quando dies lega. ced.

¶ *Lex. XXXVII.*

1 Illud quod rei legatæ ædificatione, plātatione, seu alluuione, accedit legatario debetur: & si res erat testatoris: debētur etiam fructus ab adita hæreditate, si autem res aliena, debentur fructus & a die qua requisitus fuerit hæres per legatarium, & eā noluit comparare, tenetur ad rem & fructus, vel ad æstimationem. h. d.

1 ¶ *Con todo lo al que le pertenesciesse.* Concord. cum. l. si ex toto. in prin. & cum. l. q̄ in rerum. §. si quis. & l. seruum filij. §. si arcæ. ff. de leg. primo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& adde.l.si tibi homo.5.cum seruus. ff.eo. & facit in argu. quòd si possessor oppidi alicuius quod habet, vt bona maioriæ, acquirat tali oppido mercatum francum ex priuilegio regis, q̃ similiter & tale mercatum cedet oppido vel castro. Si tamen postea pronuntiaretur tale oppidum non esse maioriæ vel alij adiudicaretur, vt bona libera an qui acquisiuit tale priuilegiũ possit petere pretium valoris priuilegij. vid. tex. in. c. 1. ¶ Si. si vasallus hic fin. l. do. fred. facit ẽt ista. l. q̃ si quis addidit maioriæ an tiq̃ aliqua bona nihil vltra addes de ꝓhibitionibus & vinculis quòd intelligatur sub eisdem vinculis & prohibitionibus. facit bonus tex. in. c. quia cognouim⁹. n. q. 2. & tex. & ibi Ioã. de Pla. in. l. 3. C. de agric. & censi. lib. 11. Quid autem si testator legauit rem alienam, in qua post testamentum factum fuit incrementum. vi. l. si chorus. §. area. ff. de legatis. 3. per Alex. & Soci. in. d. l. si ex toto. in prin. & limita, vt per glo. in. l. si ex toto. §. fi. ff. eo. f. si testator, qui partem habebat in fundo, legat fundum suum, & postea partem alterius redemit: quia tunc pars redempta non venit in legato: si verò non dixit quòd legabat fundum suum: sed quòd legabat fundum simpliciter, tunc secundum Bar. post Iacob. de Aren. est idem ac si diceret suum Bal. verò & alij relati per Alexan. dicunt contrarium. Socinus verò dittinguit an portio fundi, quæ erat aliena, erat pro indiuiso, & procedat opinio Bartol. Si verò pro diuiso, tunc si fuit adiecta alteri portioni, includitur per l. cum fundus. in fin. ff. de lega. 2. & d. l. si ex toto. secus si à testatore separatim esset possessa: quia tunc videtur potius accedere personæ quã rei. Quid autem si totus fundus erat testatoris. & dixit lego fundum meum, an tunc portio postea empta cedat legatario? vide Bal. in. d. l. si ex toto. §. fin. & ibi per Alexan. & Socin. vbi etiam vide, quid si simpliciter legaret fundum. sed quid econtra an legando quis rem, propter quam est obligatus ad aliquod onus personale, an transeat tale onus in legatarium? distingue, vt per Bar. in. l. quæro. ff. de vsufr. u. lega. post glos. f. in. l. pe. §. fi. ff. de lega. 3. nam si est onus, ad quod quis tenetur habitare respectu fructuum, & tunc tale onus transit in legatarium, vt in. d. l. quæro. Si verò est aliud onus ad quod fuit obligatus pro haben da ipsa re legata, & tunc non trãsit tale onus in legatariũ, vt in. d. l. pe. §. fi. & adde pulchrum tex. in. l. qui concubinam. §. qui hortos. ff. de leg. 1. vbi si conductor legat fructus rei conductæ, non videtur legare cũ onere soluendi pensionem: sed pensio est soluenda ab hærede testatoris, quem casum singulariter nota. Et quid etiam si legata res minuatur, an diminuatur onus in iunctum? vide tex. cum glos. & ibi Bartol. in. l. plautius. ff. de conditio. & demonst.

2 a ¶ *Fiziesse el testador casa.* Adde. d. l. seruum filij. §. si arex. ff. de lega. 1. vbi etiam vid. quid si legauit domum, quæ destructa est, an area veniat in legato? & quid si postea in tali area aperteſtatorem vel hæredem ædificetur? vide ibi per Doctores.

5 b ¶ *O se ayuntassen.* Docto. in. d. l. si ex toto. in prin. trahunt in argumentum ad terram nouiter additam reguo, quòd debeat regi cõsuetudinibus regni. & dixit supra.

4 c ¶ *Los frutos.* Et infra ibi. entre la heredad. habes ergo hic, quod fructus rei legatæ debentur legatario, à die adltæ hæreditatis, & non à morte testatoris, prout dicebat glos. f. in. l. ꝙ seruus. ff. de lega. 2. & idem tenuerunt Iacob. de Aren. Bart. & Ange. in. l. semo legato. in prin. ff. de leg. primo. Bar. etiam in. l. in fideicõmissaria. ff. ad Trebell. quã opinionẽ Alexand. dicit esse multũ sustentabilem, attento q̃ dominiũ censetur legatarij à tempore mortis, adde etiam Alberic. in. l. huic scripturæ. in prin. per illum text. ff. ad. l. aquil. in contrarium tñ est cõis opinio, quã tenuit gl. in. l. Herennius. & in. l. æquis. ff. de vsur. & in. l. fi. C. de vsur. rei iudic. & ista opinio approbatur hic per istã. l. & limita quinq; modis, vt per Alex. in. d. §. cũ seruus. scilicet in fructibus seminatis a testatore: quia illi semper debẽtur legatario: & si hæres nõ sit in mora, & habeat bonam fidem, vt declarat Alberi. post Oldra. in. l. fi. C. de vsur. & fructib. legato. & nisi res esset tradita per testatorẽ, vel sibi esset data licentia eam apprehendendi, & præterquã in cõmodo vsuratum debitarũ occasione sortis, vt tradit ibi Paul. de Cast. inducens ad legatũ pecuniarũ, quas testator habebat super monte florentino. per. l. nomẽ d bitoris. in prin. ff. de lega. §. & etiã nisi testator dixerit, quòd legat rem cum commodis suis. gl. in. l. Lucius. la primera. ff. de lega. 2. & ibi Bar.

item nisi hæres fecisset moram in adeunda hæreditate, secundum Bal. in. l. 1. C. de vsur. & fructib. legato. & quãdo fructi⁹ essent bona fide percepti, qui ante moram pertinent ad hæredem, licet adierit hæreditatẽ secundum glo. in. d. l. 1. C. de vsur. & fructib. lega. & tenent Docto. cõmuniter. Si tamẽ sint extãtes, tenetur eos restituere, vel si sunt cõsumpti, quatenus factus est locupletior: reliquos lucratur propter bonã fidem. l. quæsitum. ff. de acquiren. rer. domi. & tradit Paul. de Castr. in. d. §. cum seruus. sed an hodie de iure regni. per. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordina. In no. rec.

arboles: o fuesse y puesta viña despues. Otrosi dezimos, q̃ deue auer aql a quien es fecha la manda, los frutos[c] de aquella cosa q̃ le fuesse mandada, si era de aquel que la mando: desde el dia q̃ el heredero étre la heredad, por palabra o por fecho. Mas si la cosa mãdada fuesse agena, deue la comprar el heredero, e dar la a aquel, a quiẽ el testador la mando dar. E si por

sponitur valere legata, & deberi etiam non adita hæreditate, fructus pertinebunt ad legatarium à morte testatoris: & videbatur q̃ nõ: imo à die hæreditatis aditæ. vt in ista. l. partitarum habetur illa enim. l. totũ videt disponere in casu, quo non adeatur hæreditas ex testamento non tamen negat, quin saltim à venientibus ab intestato debeat hæreditas adiri, argu. l. 2. ff. de fideicommissa. liber. & not. gl. in. l. qui filio. §. 1. quam ibi approbant Bartol. Imol. & alij. ff. de hæredi. instit. Iason in. l. eam quam. in. 3. nota. colu. 7. C. de fideicommiss. & hoc etiam videtur argui ex verbis dict. l. ordin. cum dicit. estõce herede aquel que segund derecho o costumbre de la tierra deuia heredar. & satis operatur illa. l. regni, quod videatur grauare venientes ab intestato, & legata ab eis videntur repetita, licet testator non dixerit ad quod alias de iure non fuerant obligati, vt tradit Imol. in. d. l. qui filio. §. 4. & cum illa l. clarè non exprimat, q̃ legata debeantur, & si hæreditas non adeatur à venientibus ab intestato, non debemus dicere, quòd ex ea leges iuris communis, & etiã partitarum in hoc corrigantur. Præterea si illa. l. aliter intelligeretur induceretur absurditas, & maximum damnum hæredi, nã non existẽte hærede, qui adiuisset, ꝓpter legata pecuniaria, licet parua res hæreditatis etiam pretiosæ venderentur, & in quo pretio: vnde neque de mente testatoris, neque legis debemus præsumere, quòd tale damnum vel simile inferre velint hæreditati. facit ad hoc quod not. Barto. in. l. alio. versic. quæro. an hæres sit requirendus. ff. d alimen. & cibar. lega. In contrarium tamen faciunt verba generalia illius. l. vbi nihil dicitur d adeuda hæreditate per venientes ab intestato. & quia si daretur casus, quòd nullus adiret esset dicere, quòd in effectu legata non valerent, cuius contrarium apertè vult illa. l. vnde etiam non adita hæreditate ab hærede scripto, vel venientibus abintestato, legata debẽtur per illam. l. & competet officiũ iudicis, ad hoc vt etiam in legatis ad pias causas, volnit Bald. in dict. l. qui filio. §. 1. & tradit Specula. titul. de actio. & petitio. colum. 11. quod in isto casu nõ esset dubium, quòd cõpeteret ex quo. l. prædicta videtur dirigere verba ad iudicem: cum dicit. cumplase el testamento. & cum verba dirigũtur ad iudicem, competit officium iudicis, vt in terminis similis statutitradit Alexand. in. l. 1. columna. 11. ff. de lega. 1. vbi etiam Socinus idem tractat circa tale statutum, & innuit quod vtroque modo posset quis dicere, quod intelligatur statutum, vel quòd avenientibus abinte stato adiri debeat hæreditas. vel quòd etiã intelligatur & si nullo modo adeatur hæreditas. & ibi ponit practicam quod sic intelligendo curator detur bonis. Bene tamen esset tenendum, quòd iudex cuius officium imploratur, requirere debeat venientes ab intestato, an velint adire hæreditatem antequam iubeat solui legata. neq; det curatorem bonis: vt tradit Bar. in. l. 1. ff. de curato. bonis dand. tradit Alexan. consil. 137. col. 3. volu. a. & si ista aditio nõ expectatur. per. d. l. ad valorẽ legatorum in cõsequentiã videtur dicẽdum quòd fructus debeantur legatario a morte testatoris, vt enim habetur in. d. l. si tibi homo. §. cũ seruus. legata pẽdent vsq; ad additionem hæreditatis: eò quia de iure illo, & etiam d iure isto partitarũ erat necessaria aditio hæreditatis, & legata corruebant nõ adita hæreditate, & fructus ideo nõ debebantur nisi a die adiræ hæreditatis, quo obstaculo sublato. per. d. l. ordina. restat dicendum, q̃ etiam legatario pertineat fructus rei legatæ a morte testatoris, super quo tamen tibi, qui maius ocium habueris, relinquo cogitandum. Quid autem si res quæ legatur non sit propria testatoris, sed hæredis, vel aliena? vi. per Doct. vbi supra, & per Bar. in. l. in fideicommissaria. ff. ad Trebe. & per Ange. Aret. in. §. 1. Insti. de lega. col. fi. per Albe. & alios. in. l. fi. C. de vsur. & fructi. legato. & habes infra in ista. l. in legato verò vniuersali a quo tempore veniant fructus? vide in dicta. l. æquis. & in. l. peculium. ff. de lega. secundo.

Et no. rec. supra proxime additam.

5 a *Que saliessen della.* Adde. l. fin. & ibi gl. & docto. C. de vsur. & fructib. legato. an autem etiam tenebitur de percipiendis? videtur q̃ sic, vt in l. cũ seruus. §. fructus. ff. d leg. 1. sed illa. l. loquitur quãdo legata fuit res propria testatoris, idẽtamen dicit Alberic. in. d. l. fi. si legaretur res aliena: nam post aditam hæreditatem, & interpellationẽ, & morã veniũt indistinctè tã percepti, q̃ pendẽdi per. l. 1. fin. C. eo. nota tamẽ q̃ nõ venirẽ tilli, quos percipere potuisset petitor sed illi quos p cipere potuit possessor secũdum Alberic. post Pet. in. d. l. fin. ita intelligẽs, q̃ habetur in. d. §. fructus & i. l. patron⁹. in princ. in secundo respon. ff. de lega. 3. licèt quando res propria legaretur a tempore morę venirent etiam percipiẽdi, quos legatarius percipere, scilicet poterat. vt in. d. §. fructus. l. cũ seruus alias incipit apud iulianum.

¶ *Lex. XXXVIII.*

Teneturheres rem legatam tradere legatario, si eam ad manus habet: alias idulgetur per iudicem tẽpus, sed si est aliena, nec potest commodè emi, sufficit æstimationem soluere, idem si est institutus seruus testatoris, & eius fili⁹ vel pater alij legatur, quia liberatur æstimationem soluendo. h. d.

1 b ¶ *Entregar.* Si res est alibi, & hæres eopiam non habet eam dandi, vt i l. cùm res. ff. de lega. 1. nam regulariter hæres tenetur tradere rem legatam in loco, vbi est. vt ibi vide casus fallentiæ.

2 c ¶ *Dezimos.* Concord. cum. l. non dubium. §. fi. ff. de lega. 3. & cum. §. nõ solũm. insti. de lega. & vide supra eo. in. l. 10. quid autem si hæres alias potuit rem legatam redimere congruo pretio, & noluit, modo verò habere non potest, nisi im mẽso pretio? vide gl. nota. in. l. qui concubinã. §. fi. ff. de legatis tertio.

3 d ¶ *Parentesco.* Concord. cum. l. si domus. §. qui confiterur. ff. de lega. 1. & not. istam. l. cum dixit. o parientes muy de cerca. Nam videtur latius loqui quam. d. §. qui confitetur. & facit. l. 1. tit. 5. 4. partita. & l. possessionum. C. commun. vtriusque iudi.

4 e ¶ *Semejantes desta.* Et sic vbi esset affectio ratione personarũ, ne resultet aliquid inhumanum: secus ergo si esset affectio rerũ, vt in. d. §. qui confitetur. per quem dicit Bald. quòd si pater doctor reliquit filium hæredem, & legat alteri libros, non audietur filius, & si sit doctor volens soluere æstimationem, ne sibi ab eo separentur. non enim habetur consideratio talis interesse contra dispositionem testatoris secũdũ eum & Pau. de Castr. ibidem.

¶ *Lex. XXXIX.*

Legatum potest reuocari expresse per testatorem tam in testamento quam in codicillis, & etiam ipso facto, vt per cancellationem testatoris, vel alterius eius mandato, sed si sine mandato cancelletur, & legi potest, vel per quinq; testes probetur valet legatũ. h. d. Habuit ortum a. l. datum. C. de legatis.

f ¶ *Reuocar.* Et nota quòd per adẽptionem prælegati facti vni ex hæredibus, videt reuocatũ prælegatum factũ alteri hæredi quando adem ptio fuit facta causa adæquationis vt esset æqualitas inter hæredes. ca fus est singularis in. l. alteri. ff. de adi. lega. ex quo infereꝛ ad quæstionẽ q̃ si pater fecit maioriã in vnum ex filijs si postea dicat q̃ facit causa æqualitatis aliã maioriã in alterum filiũ q̃ reuocata prima maioria, causa adæquationis ꝑdictæ videtur etiam reuocata seda maioria. & qd si q̃s fecit maioriam reuocabilem de certis rebus in vnum filiũ postea de eisdem rebus facit maioriã in aliũm filiũ an videatur prima reuocata si de ea facit mẽtionem? glossi. in. l. seya. ff. de don. cau. mor. in v. b. permittitur, dicit q̃ sic, & sequitur Ilam Dynus, & Paulus ibi tenet contrarium volens q̃ videatur donare secundo illi ꝺ in casu quo primus non haberet. & facit. l. sequens quæstio. ff. de lega. secundo.

g ¶ *Codicilla.* Ex hoc videtur, quòd etiam ipso iure videtur adẽptum in codicillis, quod erat relictum in testamento, & sic non sit opus exceptione, vt dicebat glossi. quam ibi tenet Pau. de Castr. in. l. si ita sit scriptum. ff. de lega. 1. & illi glos. est alia cõtraria in. l. fideicommissium. C. de fideicom. quam sequuntur communiter docto. ibi. Bar. Bal. & Ang. & Alex. in. d. l. si ita sit scriptum. per tex. insti. de adem. lega.

h ¶ *Cancellasse.* Adde. l. 1. §. fed & si legi. & §. fed cõsulto. & l. proximè. ff. de his quæ in testa. delen.

i ¶ *Alguno.* Adde. l. 1. in prin. ff. de his quæ in testa. delen.

¶ *Lex. XL.*

Si rem legatam donat testator videtur reuocasse legatum, secus si vendar, aut permuter, vel pignori dedit. h. d.

k ¶ *Desataje.* Add. l. 17. supra eo. & quæ ibi dixi, & facit q̃ si testator fecit maioriam de pluribus rebus, & postea voluntarie alienauit aliquam rem ex eis quia forte dedit secundo filio q̃ & si postea eam rehabeat non reincidat in maioriam. l. cum seruus. ff. de adi. lega. Bald. in. l. 3. C. de lega. & idem si venditio fuit nulla, secundum Bald. in rubr. C. de verb. signi. versi. sed quid si testator. ¶ Quid autem si testator reliquit maioriæ domum suam principalẽ quam postea vendit & aliam emit, an empta surrogetur loco primæ? videtur quòd sic argum. huius. l. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

per en quæ notat Barto. in l. placet. ff. de libe. & posth. in materia post humi instituti. & qd si testator instituit filios suos hæredes, & in vnū ex eis fecit maioriam de certis rebus, & de tali re quæ tunc erat aliena: sub conditione si fuerit sua tempore mortis, quia forte cogitabat illam emere emit eam postea & tradidit illi filio in quem faciebat maioriā, an videtur tradere vt sit maioria, vel an intelligatur defectacoditio? dic q erit maioriæ l. talem. ff. de hære. institu. iuncta gloss. in verbo palam. est in. §. 1. & vide. l. lucius. ff. de lega. 2.

se arrepintio, pues la dio, a otro enãte q̃ muriesse. Mas si la vendiesse, o empeñasse, nõ se desataria nin reuocaria porẽde, ante dezimos, que aquel a quien fue mãdada, q̃ deue auer el precio, porque fue vendida, o la estimaciõ, si fuere empeñada, assi como de suso diximos. E esto es porque semeja, que pues que el testador la vendio, o la empeño, que su entenciõ fue de lo fazer por menguą que auia e nõ por reuocar la manda.

¶ *Ley. XLI. Como se desata la manda si la cosa de que es fecha se pierde, o se muere.*

Si la cosa que ouiesse mandada el testador a otro señaladamẽte, se perdiesse despues, o si se muriesse sin culpa del heredero [a]: desatase porende la manda, e non seria tenudo el heredero de la cũplir. Pero si dubdassen si se perdiera aquella cosa por su culpa del heredero, o si fuera traspuesta, o escondida, con su sabiduria, estonce deue el dar tal recabdo, que si pareseiesse aquella cosa, que la de [b] a aquel a quien fue mandada. E dezimos que estonce se pierde la cosa por culpa del heredero, quando non la guardasse, o nõ la fiziesse guardar, assi como las otras sus cosas [c]. o se perdio, detardãdo [d] a sabiẽdas de la dar, por non querer, o por negligencia del. E porende la deue pechar el heredero, a aquel a quiẽ fue mandada:

1 a ¶ *Del heredero.* Prosequit ista l. nota. per Azo. C. eod. in summa. colũ. fi. vers. item liberatur hæres.

2 b ¶ *Que la de.* Et sic habes, q̃ hæres tantum teneatur cauere de præstando rem sine culpa hæredis, nõ apparentem: si ad eum peruenerit non autem de persequendo rem. gl. in. l. si quis seruum. in prin. ff. de leg. 2. Bar. Ang. & Imo. in. d. l. cũ res. in prin. & nota q̃ etiã tenebitur hæres persequi seruum existentem in fuga, vel similẽ rem sumptu legatarij, & eius periculo. l. si seruus legatus. in prin. ff. de lega. 1. sed an tenebitur etiam de hoc cauere? & dicẽdum videtur q̃ sic per. l. seruo legato. §. fi. eod. tit. cui. & q̃ sic suppleatur ista. l. ita tenent Bart. & alij communiter in. d. l. si quis seruum. Pau. & Alex. in. d. l. cum res. & si seruus legat [e] erat in fuga tempore testamenti: tunc hæres etiam suo sumptu eum debet persequi. l. cum seruus legatus. ff. eo. & ibi vide gloss. & intellige, si seruus ita lõge abijt, vt legatum esset inutile, si expensis legatarii quæ rendus esset secundum Bar. Pau. & Alex. ibi, secus vero si non exigeret ita magnam expensam.

3 c ¶ *Como las otras sus cosas.* Aduerte quia de iure cõmuni, in ista materia de qua culpa teneretur hæres legatario, cõmuniter tenetur distinctio quam ponit Bart. in. l. cũm res. §. culpa. ff. de lega. 1. videlicet quòd si il le quasi contractus, qui celebratur aditione hęreditatis, per quem obligatur hæres legatariis, & fideicommissariis fit gratia legatarii, vel fidei cõmissarii tm: quod est qñ maior pars hæreditatis vadit ad legatariũ, vel fideicõmissariũ: & tũc hæres nõ tenetur nisi de dolo, & lata culpa. l. mulier. §. si hæres. ff. ad Trebel. qñq; est celebratus cõtractus iste gratia hæredis, vt qñ apud hæredem maior pars remanet: & tunc tenetur etiã de leuissima culpa, vt in. d. §. culpa. qñq; celebrat gra vtriusq;, qa modicũ plus vadit ad legatarios, quã ad hæredẽ, vel e contra: & tunc tenetur de leui tm. l. si seruus legat [e]. §. cũ quid. ff. eo. & ista distinctio fuit originaliter Petri, in. d. §. culpa, & tenuit etiã eam Bar. ī. l. q̃ nerua. fi. q. ff. depos. & quasi cõiter tenef p scribẽtes prout attestat Alex. & Ias. in. d. §. culpa. Bal. tñ ibi dicit hæredẽ in distinctẽ nõ teneri de leuissima culpa: cũ obligetur ex quasi cõtractu aditiõis celebrato gratia vtriusq; eius. s. & legatarij. l. apud iulianũ. in fi. ff. quib. ex caus. in posse. ea. erde leuissima culpa non debet teneri. l. si vt certo. §. nũc videndũ. ff. cõ moda. l. cõtractus. ff. de reg. iur. q̃ fuit pria opinio glos. in d. §. culpa. & il lã videt tenuisse Azo. C. eo. in sum. col. fi. vbi ponit hæc yba. culpa autẽ æstimãdaẽ, nõ tm dolo, p̃xima: sed etiã leuis, & vt non ptermittat qd debet facere, & sit diligens in faciendo qd pertinet ad rei custodiã, allegat. d. l. cũres. §. culpa, & certẽ hæc lex ptiarũ satisfauere videt huic opinioni ī isto verbo, assi como las otras sus cosas. imò etiã vult singularius, q̃ leuis culpa de qua vult hæredẽ teneri, cõsidereť nõ prout Bar. eam diffinit & cõsiderat in re [b] prorsus aliena, in dict. l. q̃ nerua. col. 8. & 9. & prout etiã l. partitarũ dif finit tit. 3. l. 3. supra. §. part. Sed prout eam diffinit ibidẽ Bart. in rebus cõibus incidẽter, vel ex cõuentione, quia licẽt dñium rei legatæ trãseat in legatariũ adhuc tñ, cũ sit de hæreditate nõ iudicatur hic prout res prorsus aliena, quoad istum effectũ sicut etiã in simili dixi in. l. 2. titu. 2. 5. parti. & nimirum quia cõsideratur ista. l. gratia vtriusq; hæredẽ ex quasi cõtractu aditionis obligatũ fuisse, bene tñ placet distinctio Bart. quæ cõiter approbatur cui nõ resistit ista. l. partitarũ, & probatur satis in legibus per eum allegatis & sic concordentur ista iura, & quia. d. §. culpa. non violando eius literam satis probat hæredem etiam de leuissima teneri, vnde tenenda videtur distinctio prædicta.

fueras ende, si el testador ouiesse fecha manda a otro de algun sieruo, e despues le fallasse el heredero cõ su muger, o cõ su fisa [c], e lo matasse. Ca estonce non seria tenudo de cumplir la manda, nin de pechar ninguna cosa por el, aquel aquiẽ fue mandado tal sieruo.

¶ *Ley. XLII. Como se desata o non, la mãda que es fecha de lana, o de madera, o de otra cosa semejante, si se fiziesse despues alguna lauor de llas.*

Dana, o madera auiendo al gund testador, si despues que ouiesse fecha manda dellas, enante que se muriesse, fiziesse paño [f] de la lana, o fiziesse de la madera casa, o naue, o otro edificio, desatase porende tal manda e non vale despues, porque faziendo esto, entiende se que quiso reuocar la manda a aquel que la auia fecho. Otrosi dezimos, que si el testador fiziere manda de alguna carreta, o carro, que aquel a quien es mandada tal cosa, la deue auer con la bestia que la trae. Pero si despues en vida del testador se muriesse la bestia [g], que la solia traer, desatase porende la manda, e non vale, fueras ende, si el testador en su vida metiesse otra bestia en lugar de aq̃lla, que fuesse muerta, ca estonce aura la manda aquel aquien fuesse fecha.

d ¶ *Detardando.* Si enim res legata perit post morã, perit periculo hæredis, vt hic & in. d. §. culpa. nõ facta distinctiõe, an esset eodẽ modo periturapenes legatarium vel nõ? & ista est magis cõmunis cõclusio glo. & doct. in. l. q̃ te. ff. si cert. peta. & in. l. nemo. §. si post moram. & ibi. Bartol. ff. de verbo. obliga. & per Alexan. in. d. §. culpa. vide quę dixi in. l. fi. tit. 2. par. 5. in glo. fi. 4

e ¶ *Consu muger, o con su fija.* Adde. l. quid ergo. §. si hæres. & ibi glo. ff. de legatis primo. ¶ *Lex. XLII.* 5

Testatore ex lana vel tignis legatis ædificium vel pannum faciente reuocatur legatũ. Et quadriga, aut curru legato, debetur etiã bestia ad ducẽs currũ vel q̃drigã, qua mortua, interit legatũ, nisi aliã eius loco ponat testator. h. d. Concord. ff. de lega. 3. l. fi. cui lana. & l. lana legata.

f ¶ *Paño.* Prosequitur ista, l. nota. per Azo. C. eo. in sum. col. fi. vers. itẽ liberatur hæres propter transformationem rei. 1

g ¶ *La bestia.* Loquitur ista, l. quando vnus tñ equus, vel mulus ducebat currum. Quid vero si esset quadriga vel currus, qui duobus mulis veheretur, qui fuit legatus, an vno perempto pereat legatũ vel debeãtur reliquiæ quæ supersunt? distingue, an sit legata proprietas vel vsus fructus, nam si vsus fructus currus fuit legatus: cum tale legatum respiciat formam rei, illa perempta deficit legatum. vt probatur in. l. quid tamẽ. §. fin. vbi Angel. & Bal. & i. l. repeti. §. fi. ff. qb. mod. vsusfru. ami. si verò proprietas legatur, tũc dicvt per Imo. & Pau. de Cas. post Bart. in. l. peculiũ. §. qua drigæ. ff. de legat. secundo. 2

¶ *Lex. XLIII.*

Si rem legatã recipiat legatarius iure donationis à testatore, vel ab alio nõ potest eam petere iure legati, secus si sit donata seruo legatarij per extraneum, qui nihilominus petet æstimationem iure legati ab hærede, si tamen ex titulo oneroso legatarius rem legatam ab alio quo eam tenẽte consequatur, potest pretium petere ab hærede testatoris. h. d. Habuit originẽ à. l. si seruus legatus. §. fi id qd. ff. de leg. 1. & à. §. si res aliena. instit. de legat.

1 a ¶ *Recibiendo.* Prosequit nota. per Azo. C. eo. in summa. col. fi. ver. item succurritur hæredi.

Eadẽre vni in diuersis testamẽtis legata, si prius ab vno legatario cõsequitur æstimationem: ab alio rem petere potest: sed si prius rem consequitur taliter quod ab eo euelli non potest: non potest postea æstimationem petere. h. d. Habuit ortum ab insti. de lega. §. hac ratione. & de lega. 1. l. planè. §. si duorum.

1 b ¶ *Vna casa.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. col. fin. vers. fed & vbi res mihi legata est in duorum testamentis.

2 c ¶ *Contrallar.* Vide. ff. de lega. 1. l. non quicunq; in princip.

¶ *Lex. XLIV.*

Si eadem res vni in eodem testamento legetur, semel debetur, sed si legatum est in numero, pondere, vel mensura, & legatarius probet testatorem sæpius legando voluisse sæpius deberi, ita soluetur nisi hæres probet testatorem voluisse vnam fieri præstationem. Si tamen eadem quantitas legetur eidem in testamento, & postea in codicillis: præsumitur q̃ testator bis eam voluit præstari: nisi hæres probet contrariũ.

h. d. Habuit ortum à. l. planè. §. si eadem. cum sequentibus. ff. de legatis primo.

d ¶ *Muchas vegadas.* Prosequitur dicta Azo. C. eod. in summa. column. 1 fi. ad fi. vers. item succurritur hæredi.

e ¶ *Mas de vna vez.* Concord. cum. d. planè. §. si eadem. ff. de lega. primo. 2 & cum. l. mæuius. §. cum. ff. de lega. 2. & p̃cedit, secundũ Ioan. de Imol. Raph. Paulum & Alexand. & si testator expresse dixisset quòd eadem res sæpius præstaretur: cum eadem res ex eadẽ causa sæpius non videtur posse præstari vel deberi. Quid autem si testator legauit fundum cornelianum titio, & in eodem testamento eũdem fundum legauit seruo Titij, an tunc legatum multiplicabitur. l. 34. supra eo. facit q̃ sic, & adde. l. quid ergo si maiorem. §. si quis duos in fin. & ā. l. seruo meo. in princi. ff. de legatis primo. neque refert se cundum Paul. de Castr. in. d. §. si quis duos circa finem. quid prius fuerim consequutus: nam & si prius rem consequar, possũ agere ad extimationem ex persona alterius: quia non obstat regula de duabus causis lucrativis: cũ habuerunt oriri ambæ in personam eiusdem de directo, sed habeant per obliquum. istud tamen limitat & intelligit Paul. de Castro. post Dinum in dicta. l. planè. §. si eadem. versicul. item quæro. hoc esse verum, si appareat quod testator voluit pluries præstari. videbi, qui de tiam si primo legauit tibi partem fundi, postea lego tibi fundum. Paul. de Castr. in. d. §. si eadem. respondet, quòd non videatur secundo legare, nisi eã partem quam prius legauerat, licet secus esset secundum eum, si hæres meus legauit tibi fundum, cuius ego legaueram partem, quia videtur sentire de alia parte non debita. per text. quem dicit notabilem in vtroq; dicto. in. l. mæuius, in principio. ff. de legatis secundo. & commendat multum primum dictum dicens, quòd prima facie quilibet diceret contrarium. Alexand. tamen ibi videtur, in hoc primo dicto tenere contra Paulum. imò quòd legando secundo loco fundum videatur legare totum, & non illam partem, quam primo legauit. vide ibi per eum.

Muchas vegadas [d] mandãdo el testador vna cosa misma assi como casa, o viña, o otra cosa señalada a vn ome en vn mismo testamento, nõ se entiende que al heredero la deue dar mas de vna vez [e]. Mas si acaesciere q̃ el testador mandasse a otro quãtia cierta de maruedis, o de otra cosa qualquier que se pudiesse contar, o pesar o medir, e en aq̃l mismo testamento le mandasse tanta quantia cierta muchas vezes, si aquel a quien la mandaron [f] pudiere prouar que quantas vegadas le mando aquella quantia, tantas vegadas fue su entencion de acrescer en la mãda, estonce bien puede auer todas las quantias, que son nombradas en el testamento cumplidamente. mas si non lo pudiere prouar deue se tener por pagado de la vna quantia dellas. Pero si el testador mandasse en su testamẽto quãtia cierta de maruedis a vn ome e despues desto fiziesse otro testamento o otra escritura que es llamada en latin codicillus, en que le mandasse aquella que le de aquella cosa q̃ le fue mãdada. Mas si primeramẽte rescibiesse aq̃lla cosa misma, q̃ le fue mãdada del heredero del vn testador, auiẽdo la possession e la propriedad della, de manera, que segũd derecho, non gela pudiessen cõtrallar, estonce non podria demãdar la estimacion della al heredero del otro que gela auia dexado.

¶ *Ley. XLV. Como si la cosa es mandada muchas vezes en el testamento, non es tenudo el heredero de la dar mas de vna vez.*

f ¶ *Aquien la mandaron.* Vide in dicta. l. planè. §. si eadem. versicu. sed si non corpus. ff. de legatis primo. & quod habetur in. l. sempronius. ff. de legatis secundo. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 a ¶ *Dos vezes.* Concord. cum. l. quinquaginta. alias incipit. quingenta. ff. de proba. ¶ *Lex. XLVI.*

2 a Si testador legat alicui, vt seruus ei seruiat, intelligitur ad vitã legatarii dũtaxat. h. d. Habuit ortũ. a. l. vxori vsus fructus. ff. d. vsufru. leg. §. vlt.

1 b ¶ *Nose entiende.* Concor. cũ. l. vxori. l. 1. §. fin. ff. de vsufru. leg. quẽ casum dicit ibi Alberic. de eo alibi non recordari. ¶ *Lex. XLVII.*

3 a Pót legari instrumẽtũ debiti: & intelligit per hoc debitum legatũ: si tamẽ testator mandet quod debitor suꝰ soluat debitũ testatoris creditori, nõ pótob hoc agere creditor testatoris contra debitorẽ, sed cõtra hæredẽ, & hæres cõtra debitorẽ vt soluat creditori. h. d. Habuit originẽ seda pars a l. seruo legato §. si testator. ff. de legatis. 1.

1 c ¶ *Aquel deudo.* Concord. cũ. l. seruũ filii. §. cũ qui chirographũ. ff. de leg. 1. & hoc ideo: qa si legatũ chirographi hoc non importaret nullã, vtilitatem legatũ afferret, vnde si quis renuntiaret instrumento, nõ ex hoc videtur renuntiare debito in eo contento, sed probationi, quam faceret instrumentum, secũdum Bal. in. l. labeo. §. 1. ff. de pact. Alleg. l. 3. C. de fid. instru. & si lex, vel statutũ annullat instrumentum, non videtur in dubio annullare contractũ, seu obligationem: sed tãtũ pbationes instrumẽtũ. Ioan. de Imol. Rapha. Pau. & Alex. in. d. §. cũ qui chirographũ. cõtra Bal. ibi. & in. l. huiusmodi. §. fi. ita. ff. eo. & vide per Paul. de Castr. secundo volu. consi. 5. incipit notandum est quod præfatum statutum. & per Decium. con. 17. incipit viso puncto.

2 d ¶ *Entiende.* Add. l. si cui legetur. §. si titio. & l. seruo legato. §. si testator. ff. de legatis primo. & l. fideicommissa. §. interdum. ff. de lega. 3.

3 c ¶ *El heredero.* Cuius cõtẽplatione testator fecit, vt à debito liberaretur, & sic ille agit ex lega., cuius interest, licet verba legati ad eũ nõ dirigãtur, vt in. d. §. si testator. & in. d. §. interdũ. & §. si Titio. & vide q tradit Socinus. con. 73. vol. 1. in. 4. dubio. ¶ *Lex finalis.*

3 b Species pure legata statim adita hæreditate potest peti in loco domicilij hæredis, aut vbi est maior pars hæreditatis, vel vbi est res, & ibi est tradenda, nisi testator locum vbi traderetur expressit. Et si hæres malicioſe transportet eam, sui sumptibus eã reducat. legatũ autem in genere: põdere: numero: vel mensura contẽtum: potest peti in loco domicilij hæredis, vel vbi est maior pars hæreditatis: vel vbi hæres soluere incepit legata: seu vbi testator solui iussit. Et causa legatorum est breuiter absq; malitia terminanda. hoc dicit. Habuit ortum tota ista lex a. l. quod legatũ. & a. l. fideicommissũ. in prin. ff. de iudi. & a l. cum res. ff. de lega. 1.

f ¶ *La herencia.* Vides ergo, q ad perfectionem & complementum legatorũ, vt possint peti requiritur aditio hæreditatis: per hæredem scriptum, vt hic & in. l. eam quã C. de fideicommiss. hodieverò dic, vt in. l. 1. ti. 2. lib. 5. ordina. rega. In no. re. est. l. 1. tit. l. tradita p A. 29. C. vbi fideicõ. peti. oportet. in summa.

h ¶ *Entregar.* Imò 3 in loco, vbi res est, vt in. l. cum res. ff. de legat. 1. in. §. 1. & in. l. sed & si susceperit. §. fiscca. ff. de iudi. dic q in quolibet istorum locorum debet tradi: si tamen petitur extra locũ, vbi res est, debet hoc fieri expensis legatarii, & eius periculo, vt in. l. si res. & l. nisi. ff. de rei vendi. & vi. supra eo. l. 38. in princ.

¶ *Mandado.* Vide in. d. l. cũm res. 4

k ¶ *Aquel lugar.* Et aduerte: qa etiam si tempore mortis alibi sit res, ita quòd si de illo loco nõ amoueretur liberaretur hæres eam præstando in loco illo. Si tamen illam indemouit dolo vel culpa, non liberaretur, & si velit eam reducere & præstare in loco illo, sed tenetur reducere eam ad locum, vbi fuit actũ, si legatarius velit, vt probatur in. d. l. cum res. versi. sed si alibi. & ibi ita intelligit Paul. de Castr. & sic ista. l. intelligetur nisi alibi legatarius velit sibi dari in loco, scilicet vbi hæres cõuenitur, ratione fori: ista tamẽ l. partitarum videtur huic dicto aduersari, cum noluit vltra punire dolum, vel culpam hæredis: nisi suis expensis reducat rem in eum locũ à quo amouit.

1 ¶ *Generalmente.* Add. l. quòd legatur. §. præterea. & l. si fideicõmissum in princ. ff. de iudic. & in. d. l. cum res. 6

7 a ¶ *Començare a pagar.* Adde. l. si fideicommissum. §. fi. & quanuis. & l. sed & si. t. responso. ff. de iudi.

8 b ¶ *Las mandasse pagar.* Vel vbi verisimile est eum voluisse, quòd solueretur, vt si dicat centum modios ex illo horreo: nam ibi voluit præstari vbi est horreũ. l. quod legatur. & l. sed & si susceperit. §. 1. ff. de iudic. & i dict. l. cum res.

9 c ¶ *E sin alongamiento.* Adde §. illud. in authentic. de hæred. & falci. & ibi glo. & Angel. & an adsolutionem legati, procedatne via executiua? vide per Rodericũ Suarez in repet. l. post rem iudicatam. ff. de rei udi. versi. sex tus casus.

¶ *Titulus. X. De executoribus testamenti.*

1 d ¶ *Dos fraremes.* Latius exordi tur, quam Iacob. de Aren. qui fecit tractatum de istis diuidẽs illum, in quor partes, de quo mẽtionem facit Ioan. andr. in additio, ad specula. titul. de instrumento. æditio. §. nunc vero aliqua. in principio.

¶ *Lex. I.*

10 a Dicitur executor testamẽti, cui testator committit factum animæ suæ, & prodest quia per eum citius impletur testatoris voluntas, & potest constitui executor testamẽtarius, siue sit præsens, siue absens. hoc dicit.

1 e ¶ *Nombres de partidos.* Dicuntur etiã executores & diuisores & distributores, vel dispẽsatores, vel ministri. vt tradit Specula. in titu. de instrumen. æditio. §. nunc vero aliqua. columna. 3. versic. porro.

2 f ¶ *Fideicommissarios.* Sic vocat eos Hubertus de Bobio in. l. nulli. C. de episcopis & cleri. & Accursius. in. l. vxorẽ. ff. ad. l. Cornel. de fall. & in l. si quis pro redemptione. C. de dona. & in. l. diuus. ff. si cui plusquam. per leg. falci.

3 g ¶ *En la verdad destos.* Vnde & isti sic electi à testatore præferũtur episcopo. vt in authentico de ecclesiastis. titu. §. si quis autẽ. colla. 9. non tamẽ poterit testator, phibere episcopũ, vt nõ impediat se cõtra executores testamenti malè agentes. vt not. Abb. in. c. tua nobis. de test. & quid si testator nullũ reliquit executorẽ? dic q poterit iudex tũc ipsũ dare. secũdum Bar. in. l. 3. ff. de alimẽ. & cibar. lega. Item etiam per statutum ciuitatis possunt deputari executores testamẽtorũ. vide Bal. in authentica. hoc amplius. 1. col. C. de fideicõmiss. & Felin. in. c. ecclesia. S. Mariæ col. 4. o. de constit. Item nullo executore nominato. hæredi cõpetit executio, etiã in his quæ ad piam causam reliquuntur vt in capit. 3. de testa. vide infra eo. l. pe. sitamen sit relictum ad redemptionẽ captiuorũ, tũc nullo à testatore executore nominato, pertinet executio ad eũdem. vt in. d. authẽtic. de ecclesiast. tit. §. si quis ædificationẽ. & §. pro redẽptione. in relictis verò, præstitutiõẽ p vim ablatorũ, seu illicite acquisitorũ, de quib⁹ nõ aliter, quã ex testatis cõfessione appareat, executio pertinet ad nominatos p testatorẽ vel hæredẽ, seu executorem à iudice constitutum. secundum Ioan. de Ana. & Fel. in. c. cum sit. de iudæ. si vero, aliunde constaret de talibus malè ablatis, fiet de consi. epi. secũdum Abba. & Felin. in. d. cap. cũ sit. ca. sicut dignũ. §. eas in super. de homici. ad diffinien dũ tamen, quę ex vsuris testator acquisierit, non potest alium quam episcopum nominare. Domin. de execu. con. 20. quem testam. videas. & aduerte. q si iste executor sit suspectus, poterit remoueri, vid. Specular. in. d. §. nũc verò aliqua. fol. 6. col. 3. versic. quid si executorẽ suspectus.

4 ¶ *Que nò lo sea.* Adde. l. 1. §. fin ff. de procura. sunt enim isti executores q̃si quidã procuratores constituti post mortẽ. secũdũ Bal. in. l. quæ fortuitis. colu. 7. C. de pignor. actio.

¶ *Titulus. X. De los testamentarios.*

Estamentarios son llamados aquellos q̃ han de seguir e de cumplir las mandas e las volũtades de los defuntos, que dexan en sus testamentos. Onde pues q̃ en el titulo ante deste fablamos delas mandas: queremos dezir en este delos testamentarios, que las han de cũplir. E mostraremos[d] que quiere dezir testamentarios, e aque cosas tienen pro e en que manera deuen ser puestos. E que poderio han en las mandas, e en los testamẽtos. E como deuen cumplir la voluntad del finado. E fasta quanto tiẽ de las cosas sobre dichas, q̃ la puede pedir aquel a quien fuere mandada, ẽ aq̃l lugar do morare el heredero: o allí do fuere la mayor partida de los bienes del testador: o en otro logar qualquier do el heredero começare a pagar[a] las mandas: ò en aquel lugar do el testador las mandase pagar[b]. E sobre todo dezimos que en aquel tiẽpo e en aquella manera deuen ser pagadas las mandas, que el testador mando señaladamẽte en su testamẽto que las pagassen. E los pleytos de las mandas, deuen los judgadores, ante quien vinieren, librar los derechamente, e sin alongamiento[c], e sin escatima ninguna.

¶ *Ley. I. Que quiere dezir testamentarios, e a que tienẽ pro: e en que manera deuen ser fechos.*

Abeçaleros e testamentarios, e manssessores, como quier que han nomes departidos[e] el officio dellos vno es, e en latin llamã los fideicommissarios: porque en la se e en la verdad de ſtos omes tales dexan e ẽcomiendã los fazedores delos testamẽtos, el fecho de sus animas. E tienẽ grã pro estos atales quando fazen su officio lealmẽte: ca se cũplen mas ayna por acucia dellos, las mandas que son puestas en los testamẽ h tos. E pueden los establesçer para esto, estando ellos presentes ante los fazedores delos testamentos, e aunque lo non sean[h].

¶ *Ley. II. Que poderio han los testamentarios en cũplir las mandas de los testamentos, e como deuen cumplir las mandas del finado.*

Poderio han los testamentarios de entregar, e dedar las mandas[i] q̃ son fechas en los testamentos, e en los cobdicilos, en la manera que los fazedores de los testamentos lo ordenaren. E pue po. E quien los puede apremiar que las cumplan. E quiẽ deue entrar ẽ el logar dellos, para cumplir el testamẽto, si por su culpa lo ouierẽ a facar desus manos. E quepena deuen auer los testamentarios, quãdo maliciosamẽte alo ngassen de cumplir las mandas del testamento.

a ¶ *Començare a pagar.* Vide in. l. 1. ff. de rei vendi. & in. l. 38. in princ. & vi. supra eo. l. 38. in princ.

b ¶ *Mandado.* Vide in. d. l. cũm res. 4

c ¶ *Aquel lugar.* Et aduerte: qa etiam si tempore mortis alibi sit res, ita quòd si de illo loco nõ amouetur liberaretur hæres eam præstando in loco illo. Si tamen illam indemouit dolo vel culpa, non liberaretur, & si velit eam reducere & præstare in loco illo, sed tenetur reducere eam ad locum, vbi fuit actũ, si legatarius velit, vt probatur in. d. l. cum res. versi. sed si alibi. & ibi ita intelligit Paul. de Castr. & sic ista. l. intelligetur nisi alibi legatarius velit sibi dari in loco, scilicet vbi hæres cõuenitur, ratione fori: ista tamẽ l. partitarum videtur huic dicto aduersari, cum noluit vltra punire dolum, vel culpam hæredis: nisi suis expensis reducat rem in eum locũ à quo amouit.

d ¶ *Que poderio han los testamentarios en cũplir las mandas de los testamentos, e como deuen cumplir las mandas del finado.* Adde. l. 1. §. fin ff. de procura. sunt enim isti executores q̃si quidã procuratores constituti post mortẽ. secũdũ Bal. in. l. quæ fortuitis. colu. 7. C. de pignor. actio.

¶ *Lex. II.*

10 a Executor testamenti potest legata soluere, & ea ab hærede exige re nec tenetur soluendo legata hæredi cauere si sit religiosus, vel suspicione carens, alias sic. h. d. Ad aliq̃s. l. 1. tit. C. d episcopis & clerici.

e ¶ *E dar las mandas.* Habes hic expressum q̃ executor testamenti potest mittere legatarium in possessionẽ rei legatę, qd nota nã Specul. in. d. §. nunc vero aliqua. fol. 7. col. 1. versi. itẽ dicũt quidã, potius inclinat, q̃ executor nõ potsit, ppria auctoritate capere res legatas: imo oportet, q̃ sibi tradantur. alleg. l. fi. §. fi. C. arbitr. tute. & l. orphanotrophos. §. 1. C. de episcopis & cleri. potest dici, q̃ inuito hærede non potsit: qa nõ potest executor per vim expellere hæredem à possessione. ff. de regu. iur. l. nõ est singulis, & ita vult Bal. in. l. id qd pauperibus. co. 8. vers. 18. quærit. C. de episcopis & cleri. & bene facit q̃ inferi[s] subditur in ista l. Sibi (pueden procurar, y demandar las cosas. &c.) heredetũ nõ resistẽte, satis videtur q̃ possit hoc facere executor in reb⁹ specialiter legatis. pro. quo etiã est qd adducit idẽ Bal. in. d. l. id qd pauperib⁹. col. 7. vers. 15. quæro. & vers. 16. quęritur. vbi dicit, q̃ restitutionẽ, quæ est facti in fideicõmiſ. vniuersali, potest facere executor, & etiã restitutionẽ legati particularis. add ẽt Bal. in. l. nõ dubiũ. C. de leg. q̃ si ipse executor est ẽt legatarius, põt tũc capere legatũ propria authoritate. alleg. l. hi sulas §. fundũ. ff. de oõtrah. empt. & qd notan. l. d his. C. de furt. in hoc tñ at tẽdẽda est forma cõmissiõis, & ptãtis executori à testatore datæ cũ ea pẽ deat potestas executorũ. vt tradit idẽ Bal. in. d. l. id qd pauperibus. co. 4. vers. venio ad quartũ. & tradit Bar. in. l. alio. col. 3. ff. de ali.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cibar.lega.& facit q etiam statim subditur in ista.l.ibi en la manera que los fazedores delos testamentos lo ordenaren.

2 a ¶ *Demandar las cosas.* Adde.l.nulli.C.de episcopis & cleri.& vide qd habetur infra eod.in.l.4.

3 b ¶ *Sospecharen.* Tuncergo permittitur hæredipetere cautionem istam ab executore quando iustã habuerit causam suspicionis, non alias quia regulariter executor testamentarius quãdo est merus executor, non satisdat. vt not.Bart.vbi bonus text. in.l.diuus.ff.si cui plusquam per leg.falcid. bonus text.in l.liberto.§.largius.ff.de ann.lega.l.firmio.§.1.ff.quando dies lega.ced.& per Salicet. in.l.nulli.vers. quæro.2.extra gloss.C.de episcopis & cleri.

den procurar e demandar las cosas[a] de q̃ fuessen fechas las mandas, quier las touiesse el heredero del finado, quier otri. Pero si los herederos sospecharen[b], que los cabeçaleros non daran las mandas a aq̃llos a quien fueron mãdadas, deué tomar tal recabdo dellos, q̃ sean ende seguros, que las den, segund son escritas ẽ el testamento. E si tales omes fuessen q̃ non sean sospechosos: assi como frayles[c], e omes religiosos, nõ deuen tomar este recabdo dellos, nin son ellos tenudos de lo dar, maguer se lo mandassen. Ca tales personas como estas deue ome sospechar que lo faran bien[d].

¶ *Ley.III. Que los testamentarios deuen cumplir la voluntad del finado, e non segund su aluedrio.*

SI el fazedor del testamento mãdasse dar a personas ciertas de lo suyo algunas cosas señaladas, o cierta quantia de marauedis, e todos los otros bienes, q̃ouiesse, dexasse ẽ mano de algũo q̃ estableciesse por su testamẽtario, otorgandole poder, q̃el segund su aluedrio los partiesse a pobres: tal testamẽtario como este non puede dar mas a ningũa de aq̃llas personas ciertas, de quanto el le mando dar señaladamente[e] en su testamento: maguer viesse el, que alguno dellos era muy pobre, e feria bien de dar le mas, de aquello que le auia mãdado el testador, como quier q̃ puede partir los otros bienes que de xo en su poder el testador, entre las otras personas, que non son señaladas: e lo han menester, assi como lo el touiere por bien[a].

4 c ¶ *Frayles.* Qui executores testamẽti esse possunt impetrata superioris licentia.capit.2.de testa.lib.6.clemen.1.eo.ritu.vbi bonus text. q̃ monachi tale officium suscipientes coram ordinariis iudicibus possunt conuenirii de fraude, & culpa, & vt rationem reddant administrationis, etiam si aliãsint exempti. Fratres tamen minores arcẽtur ab hac executoria per text.in clementina exini.§.verũ.de verbor.significa. vbi Cardina.& Ancharra.tenuerunt, quòd neque eius eligendi paupe res eis committi possit.idemque tenuerunt Domin.& Philip.Franc⁹ in.d.capit.2.contrarium tamen in hoc tenuit Bart.in tractatu minoricarum.lib.3.c.4.dicens hoc potius esse factiquam iuris.ideoq; eis tale electionem committi posse.l.cum pater.§.hæreditatem.ff.de leg.2.l. ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Trebellia.& hocetiam tenuit Roma. consil.409.col.2.& sentit Bal.in.l.id qd pauperibus.colũ.3.C.de episcopis & cleri.idque videtur verius: cum ratio.d.§.verũ. cesset in hac electione facienda. Idem etiam tenuit doctor de Couarruuias vir honorandus in suã relectione.d.cap.tua nobis.de testa.column.1.qui ex hac ratione vult electionem executorum eis per testatorem commit tiposse. Cui dicto multum obstat, quod consuluit Bald.5.vol.consil. 399.incipit de principali instrumento.numer.2. vbi tenet nullam esse similem declarationem, de qualibi factam per fratrem minorem: quia e.ẽt occasio nominandi aliquem amicum, in quem peruenirent pecuniæ, & daretur occasio, q̃ per illum venirent ad manus fratris minoris, qd fuit motiuum.d.clem.exiui de paradiso.& ad materiam.d.c.2. in princ.de testa.lib.6.quãdo religiosus posset esse executor testamenti. vide notabile consilium Paul.de Cast.1.volu.consi.13. incipit super primo dubio. vbi tenet, q illud cap. non habet locum in religioso, qui esset perpetuo institutus ad curam animarum in aliqua parrochiali ecclesia: quia ille dicitur a monasterio plenè translatus, & licet sit religiosus non tamen est sub obedientia abbatis, ibique vult idem esse in priore conuentuali, misso extra monasterium ad regendum aliquem conuentum fratrum, licet ille prolibito abbatis possit reuocari ad clausturum. videibi per eum: quia est hoc vltimum satis dubitabile. Aduerte etiam, quia Fredericus consil.29.ad fi. cõsuluit executionẽ factam etiam per monachum ordinis minorum, etiam non impetrata superioris licentia validam esse, licet fieri non debuerit, & cum ita decisione tranfit Felin.in ca.2.de iudi.col.2.& dicit magis communiter teneri Decius consi.494.& consi.490.& cum dicto Frederico tenuit etiam in.l.in ambiguis.§.non est.ff.de regul.iur. qui tamen in dictis consiliis ab ista opinione recedit per.l.non dubium.C.de legib.& per alia, quæ ibi videbis. & contra opinionem Frederic. tenet etiam Philip.Franchus in.d.cap.2.in princ.inducens ad hoc illũ tex. cum dicit religiosus executor esse non potest: quæ verba actũ in contrarium gestum nullum esse ostendunt. gloss.in capitulo.1.de regul. iur.libro.6.& in.l.gallus.in principio.ff.de liber.& post. sed forte opinio communis sustentari potest: quia ad.l.non dubium. ipsemet Fredericus respondet, quod vbi lex aliquid simpliciter prohibet propter honestatem, quod valebit actus, licet sit contra legem. allegat Ioan.Andr.in capitu.ficut.ne clerici vel monachi.& ad tex.in.d.cap.2.in principio, responderi potest, quòd ibi verbum, non potest, non ponitur respectu valoris facti, seu respectu iuris: sed respectu ipsius monachi tale officium suscipientis, vel exequentis, & sic respectu ipsius: cum velle vel nolle non habeat, non potest: non tamen negatur, quod si de facto faceret actus teneret: eo quia talis actus sit ad alienum commodum, & non ipsius monachi: quia si ipsius monachi fauor tantũ esset, actus nullus esset: & ita procedat quod dicit gloss. in dict. capi.1.& quod habetur in.l. nemo potest. ff.de legat.1.& benefacit. nã licet alteri stipulari nemo possit.l. stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbo.obligat. tamẽ adhuc illi acquiritur naturalis obligatio. vt latè tradit Alex.and.in dict.§.alteri. Aduerte etiam, quia cẽsemina põt esse executrix testamenti.l.à filio.in principio.vbi Bart.ff.de alimen.& cibar.lega.& vxor relicta executrix in testamento mariti, nõ amittit ius executionis, & si contrahat secundas nuptias. secundum Bartol.ibi.& tenet Decius in.l.2.ff.de regul.iur. Bart.in authentica. eisdem.C.de secundis nupt.ad fin.& vide Ioan.de Plat.in.l.patrimoniorum.C.de muner.patrimo.lib.10.minor etiam.25.annorum maior.17.annorum, potest esse executor testamenti. gloss.in dict.capitu.2.in principio.de testa.libro.6.

d ¶ *Lo haran bien.* Not.hic præsumi pro religiosis.& adde capitu.2.de no ui operis enuntia.& ibi glo.& gl.in capitu. de præsentium.portitore. 16.quæstio.1.

¶ *Ley.III.*

Executor non potest excedere mandatum testatoris in legatis certis: sed si arbitrio executoris distributionem bonorum testator ei committat in pauperibus potest libere inter pauperes illos quibus testator nihil certum reliquit distributionem facere. hoc dicit.

e ¶ *Le mandado dar señaladamente.* Hoc ideo quia generaliter facultas data commissario executori, non refertur ad easdem personas, de quib⁹ iã per testatorem erat specialiter prouisum, vt in.l. talis scriptura. in principio.ff.de legat.1.l.doli clausula.ff.de verbo.obligat.l.cohæredi.§.q patrem.ff.de vulgar.& pupilla.l.alimenta.§.basilicæ.ff.de aliment.& cibar.lega.& eod.tit.l.Ilichus.&.ff.de lega.3.l.vxorem.§.fœlicissimo. Si vero dispositio specialis in istis personis non præcesserat: sed prius præcesserat prouisio generalis,& postea specialis, tunc secus esset: imò generalis prouisio præcedens referetur etiam ad illum, cui specialiter est prouisum. vt est casus notabilis.in.l. Titia.§.qui marco.ff. de ann.lega.Barto.post gloss.in.l.quæsitum.§.fin.ff.de vsufruct.lega. columna.3.verficu.venio ad secundam quæstionem.& est ratio: quia quando generale præcedit, secundum sui naturam, iam comprehendit omnia sub se contenta,& ideo speciale subsequens non est sic potens, vt possit derogare in his, quæ iam sunt comprehensa: Sed quando speciale præcedit, & postea sequitur generale, tunc appositio primi specialis impedit omnia comprehendere. Vnde solet dici, quod facilius impeditur faciendum, quam iam factum. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alie.iur.istam rationem ponit Alberic.post Petrum. Cuius fuit dicta distinctio in dict.§.qui marco. & in terminis nostræ legis. quod si præcesserat generalis prouisio, poterant speciales legatarij habere, etiam ex prouisione generali, tenet Arch.in cap.quia Ioanes.11.q.1.dicit enim.pone testatorem generaleni fecisse mentionem, dicendo sic: volo quod cẽtum de bonis meis distribuantur inter pauperes ciuitatis Bononiæ. & certis ex pauperibus ipsius ciuitatis reliquit cuilibet decem, nunquid illi petere

poterunt de generali legato, non obstante speciali legato eis relicto? die q̃ sic.ff.de annu.lega.l.Titia.§.qui Marco.& argu.ff.de alimen.& cibar.lega.l.à filio.ggo tũ crederẽ in casu huius.l.nihil ii referte an prius præcesserit specialis prouisio, vel generalis: ex eo: quia in casu isto nõ põt dici, q̃ generalis prouisio præcedens comprehẽderet istos pauperes quib⁹ testator spãliter legauit: qd patet quia legatum generale non debebatur omnibus pauperibus sed sufficiebat in certis distribui per executorem, & sic cessat ratio quam superius adduxi, q̃ propter legatum speciale non derogetur generali, in quo etiã continebatur ille legatarius specialis, & sic cessat dispositio.d.§.qui marco.& dicta distinctio Petri & Bar.de qua supra & testabit dicendum, q̃ neutro casu executor poterit distribuere in eũ, cui testator aliquid in specie seu in particulari legauit, & procedent leges dicentes, q̃ generalis prouisio nõ refertur ad specialiter prouisa. & ita videtur in hoc tenere Ioann. And. in additio. ad Specula.in.d.§. nunc vero aliqua.titu.de instrumen.editio.col.32.in additione incipiẽ ti, cõstat q̃ tenet institutio pauperum, vbi refert dicta Archidia. de q̃ bus supra.& dicit q̃ Archidia.formauit dictam quæstionem non prouide, & q̃ non potest procedere, cum in.q.per eum formata non debetur legatũ omnibus pauperibus, vt dixi: sed sufficit in certis distribui, vnde secũdum eũdem Ioa. Andr. ꝑederet quæstio Archidia. si aliter formaretur, videlicet si ipter sacerdotes curator ciuitatis iussisset cẽtũ distribui, & posta aliquibus ex illis legasset aliquid in particulari: diceret etiam ibidẽ, q̃ si testator expressisset per fidei comissarios distribuẽ da illa centũ, & fortius si dixisset lego comissarij scentũ distribuenda. &c. quæstio sibi nõ esset dubia, & idem ẽconuerso, quãdo dixisset lego dictam summã cẽtũ librarũ, &c. nõ tñ aperit Ioã. Andr. quid velit seu quid decideret sed quòd quæstio sibi nõ esset dubia. vnde tenenda est menti.l.partitarum hoc decidens. & confert in huius decisionis corroborationẽ, quod dicit Bald. post Iaco. Butri. in.l.si ecclesiæ. C. de episcopis & cleri. vbi dicit q̃ licet pœna statuta per illã sit quinque libras auri, cõtra violãtes priuilegia ecclesiæ: si tamen in cõcessione priuilegij, imponatur certa pœna cõtra non obseruantes non habebit locũ tũc pœna illius.l. cum de speciali pœna sit prouisum. d.l. sanctio. legũ ff. de pœn. conferunt etiam adducta per Bal. in.l. non dubiũ. co. pe. & si. C. de legib. in.q. illa an per appositionẽ pœnę specialis videatur sub lata pœna nullitatis actus. similiter dixit Bald. in authen. hoc amplius C. de fideicommis. col. pe. versi. item quæro vtrũ pœna. q̃ pœna illius authen. statuta contra hæredẽ nõ adimplentem volũtatem defunctũ, nõ habebit locũ quãdo testator imposuit aliã pœnã specialem. & illa est soluta per hæredem. dicit etiã Dinus, q̃ si testator fecit testamentũ in quo instituit filiũ impuberem, & vxori reliquit alimenta, & si filius decesserit in pupillari ætate, substituit ei matrẽ impuberis, & fratrem testatoris demũ moritur impubes in pupillari ætate, & mater & frater testatoris adeunt hæreditatem ex substitutione pupillari, mater non poterit petere alimenta ex eo: quia prouisum fuit matri in secũdo casu super via substitutionis: vnde videtur recessum à via tacitæ repetitionis. de qua in.l. licet Imperator. ff. de leg.1.in quo tamẽ Bald. tenet ibi contrarium. vide ibi per eum. dicit etiam Bal. in.l.2.co.1.C. sentent. re scindi non poss. versi. quæro iudex. q̃ si iudex statuit patri terminum ad probãdum exceptionem, deinde statuit generalem dilationem q̃ omissum probari in speciali dilatione non poterit probari in generali, seu suppleri. Cõfert etiam quod not. Bal. in.l. executorem. ad fi. 6. co. C. de executi. reiiudi. vbi dicit, quod si sunt duo statuta: vnũ quod sententiæ pupillorum mãdentur executioni per priorem artium tãtum: aliud quòd sententiæ à centum libris, supra mandentur executioni tantum per potestatem: quòd si fit lata sententia pro pupillo in ducenta, quod specialior iudex ide ille, qui datus est ætati exequetur, ibique subdit, quod paruum genus magno generi derogat, & indiuiduũ derogat vtriq;, facit etiã quod adducit Bal. in.l. si consul. in. 2. lectura. quando est in diuersis orationibus prior non fungatur vice duorum: sed suo speciali relicto. de qua quæstione. vi. per Cyn. & alios in.l. cũ quæstio. C. de lega. per Bar. in. d. §. qui Marco. & in. l. si seruus commu nis sibi. ff. de stipula. seruo. per Iean. de Plat. in. l. his scholaribus. C. de erogatio. milita. anno. lib. 12. vi. etiam per Bal. in. l. obseruare. §. pfisci. co. 3. versi. sed nunquid iudex. ff. de offic. procosulis, & lega. An pœna specialis iudici in aliquo articulo speciali apposita liberet eum a pœna periurij, ratione generalis iuramenti, quod fecit de obseruando leges vel statuta. Sic enim generalis sermo sequens non refertur, vt excludat ea, de quibus iam specialiter erat prouisum. l. quotiens. C. famil. hercis. &. l. cum ita legatur. §. qui plures. ff. de legatis secundo

& in elegãti quæstione, adducit Oldrald. consi. 311. incipit ad primam quæstionem, columna. 2. versi. ad tertiam quæstionem. sic & etiam generalis confirmatio nõ refertur ad id quod est specialiter cassatum. l. si quis priore. vbi gloss. & Barto. ff. ad Trebelli. & per Iason. in. l. stipulationes commodissime. ff. de verborum obliga. & dixit Bar. in extra uaganti. ad reprimẽdum. in glos. super par te, non obstantibus. quòd modus procedendi per illã constitutionem inductus in crimine læsæ maiestatis, non habet locũ in casu. l. 1. C. si quis impera. maledixer. cum ibi sit specialiter prouisum, & per dictam constitutionem generaliter loquentem, non, videtur ei derogatum.

a ¶ *Touiere por bien.* Sed an poterit distribuere in suos filios vel consanguineos pauperes? vide per Bal. in repe. 1. 1. col. 11. vers. super. 7. quæstio. C. de sacrosan. eccle. vbi tenet quòd sic in minuta distributione, velut iad alimenta. & bona fide. & adde Abb. in cap. 1. ad fin. de cohabita. clerico. & mulie. vbi per tex. ibi vult, quod clericus executor potest distribuere inter consanguineos pauperes. vide etiam de hoc per Ioan. And. in additio. incipi. continuatur hic alia quæstio. vbi vult quod non posset dare propinquo sibi valde coniuncto, nisi forte ille coniunct⁹ esset summè pauper, & ibi etiam ad fin. tenet quod posset de eleemosynis dispensare in filium spurium defuncti pauperem, non de quota alia iure filiationis: sed vt pauperi de eleemosynis. An autem executores teneantur inter plurimos pauperes distribuere, vel an possint dare vni tantum? vide Bald. in repe. d. l. 1. column. 12. verfic. iuxta hoc quæritur. vbi dicit hoc solũ auctoritate Prophetæ. Psal. 111. Dispersit dedit pauperibus. 75. distin. § in ipsa autem liberalitate. & ead. distin. c. non satis. adde Bart. in. l. 1. ff. de optio. lega. vbi dicit, quòd si testator iubet bona sua distribui inter pauperes eligendos per talem, qd ille non possit vnũ eligere, & dare ei omnia. ar. cum illius. l. &. l. 3. ff. de ann. lega. nec peccat executor præferendo pauperẽ pauperi: quia locus est gratificationi. secundum Bal. ibidem. ver. item quæritur. videibi eius addition atorem. & dicit Abb. in capit. cum in iure. colum. 2. de electio. q̃ plures deputati ad certa bona distribuenda inter pauperes, possũt illa distribuere in aliquem ex ipsis dũmodo alias egeat ibique se remittit ad ea, quæ dixit in dict. cap. primo. de cohabita. clerico. & mulier. vide etiam ibi Bal. de prælato executore an possit eligere suum cõuentum, vel pater suum filium pauperem? & quid si testator dixit, quòd daret cui velit, an possit dare sibi? vide quod in simili dicit Bald. in. l. si is cui. versicu. extra quæritur. C. de fur. Quid autem si testator iusit bona sua distribui pro malè ablatis, & non apparent tot malè ablata, quę capiant vsque ad quantitatem bonorum, vel vsque ad quantitatem taxatam per testatorem, putà mille librarum: nunquid superfluum reddi debet hæredi, vel cõmissarius poterit de hoc disponere pro anima? vide Bald. in. l. si quis ad declinandam. columna quarta. C. de episcopis & cleri. vbi post Iacob. Butri. in suo tractatu executorum respõdet, quòd si testator sic disposuit, vt in aliam causam non conuertatur & tunc redditur hæredi, quia expressio causæ limitat legatum. l. medico. §. fina. ff. de ann. lega. aut non ita disposuit & tunc quod superest dẽ bet pauperibus erogari: & sic in aliam causam cõuerti hæredẽ adhibito. l. legatum. &. l. quidam. ff. de vsufru. lega. l. in testamẽto. ff. de cõditionibus & demonstrationibus. l. fin. ff. de operib. publi. & in autenti de ecclesia. titu. 5. si quis in nomine. &. 5. sequenti. Abbas etiã in capitulo. tua nobis. de testa. tenet idem: quia credibile est defunctũ fuisse obligatum ad talem restitutionem, ex quo ipse hoc iussit. Nota tamen ad istam. l. quòd si executor testamenti malè arbitretur in eligendo pauperes, recurri potest ad iudicem. videper Baldum in authenti præterea. C. vnde vir & vxor. Sed quid si ciuitas indigeat reparatione murorum vel pontium seu viarum, nunquid de talibus relictis pro anima arbitrio executoris erogandis poterit fieri dicta reparatio etiam inuito executore? videas per Lucam de penna in. l. vnica. C. de expensis publicorum ludorum. libro vndecimo qui allegat pro vtraque parte, & concludit quòd possit fieri præmaximè vrgente necessitate, puta, vt ipse ait, quia bella hostium quæ insidiæ frequenter insultant ciuitatem, neque aliunde possit haberi pecunia sine scandalo ciuitatis. videas latius ibi per eum qui etiam tractat in versiculo secundo quæritur an si testator iubeat capellas construi in loco religiosorum, possit hoc conuerti in faciendo vel reficiendo dormitorio quo religiosi indigent, & vult quod possit fieri episcopo dispensante, & diuina quæ testator iussit celebrari celebrabuntur in ipsa ecclesia monasterij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. IIII.*

In quatuor casib[a] inuito hærede exigit commissarius in iudicio bona defuncti, scilicet, pro executione relictorum ad pias causas vel ob alimenta indigentium, vel quando quid fuit relictum alijs vna cum cõmissarijs, vel quando testator dedit liberam potestatem commissarijs petendi in iudicio, vel extra bona sua ad executionẽ testamẽti, alias nõ põt sed legatarius agere contra hæredem p̃ suo legato, hoc dicit.

1 a ¶ *Para obras de piedad.* Adde l. nulli. C. de episcopis & cleric.

a b ¶ *En vna con los testamentarios.* Tuc enim non sunt nudi ministri. & ideo agit l. si quis Titio. & ibi Bar. ff. de lega. 2. l. si legatarius ff. de legat. 3. gl. in l. Lucius. §. Mæuia. ff. ad Trebell.

3 c ¶ *Gouernar.* Id est ad alimenta. & adde. l. alio. ff. de alimen. & cibar. lega. & glo. in d. §. Mæuia. vbi etiam Paul[o] de Castr.

4 d ¶ *Que da libre poder.* Vt iam dixi supra eo. l. executorum potestas pendet à facultate, quam eis dat testator: potuerit ergo indistinctè agere, si à testatore tali potestas sit ei data, vt hic, & facit. l. quidam. §. si scriptus. &. l. si a pluribus. ff. de lega. 1. cardinalis in clem. vnica. q. 13. de testa. vbi etiã Ioan. de Imo. colu. 8. & hodie communiter tolẽt dari per verba magis aucta, quam hic habentur: de quibus vide per Bar. late in l. alio. ff. de alimen. & cibar. lega. vbi vide de istis facultatibus, & quæritur debeat se habere executores in vendendis, & alienandis rebus hæreditarijs. & ibi dicitis adde quid si aliquis emit ab aliquo tanquam ab executore vltimæ voluntatis, & longo tẽpore tenuit, hæres vendicat, ille dicit bona fide emittere: nõ tamẽ põt probare, q̃ ille fuit executor. Bal. in l. C. de reb. alie. non alien. decidit, q̃ nisi emptor probet ex aliquibus cõiecturis se credidisse illum executorem: puta quia ita audiuit dici à pluribus honestis personis, præsumitur emptor malæ fidei, & ideo non præscribit. & ad id quod Bar. tractat in colu. 4. an executores possint vendere rem quam volunt? Adde Bald. in. l. cum non solum. §. sin autẽ legata. per tex. ibi. C. de bon. quæ liber. & in l. quandiu. C. de iustr. pigno. Item & ad illud quod in ea. colu. tractat. an hæres sit requirendus, quãdo executor vẽdit. Adde q̃d not. Bal. in. l. captatorias. C. de testa. milit. col. 2. vers. modo circa hoc quæritur. vbi dicit referens. Bar. ita cõsuluisse, q̃ si testator cõmisit declarationẽ incertorũ Caio, qui declaravit nõ requisito hærede in distinctẽ, q̃ debeat restitui Seio tãquã ab eo extorta: q̃ nõ tenebit declaratio: quia non est sequutus formã boni viri: subdit tamen Bal. q̃ debeat in hoc stari iuramẽto executoris, si est honesta persona. l. theopompus. ff. de dot. prælega. l. si quis pro redemptione. C. de dona. & non videtur fieri bona fide, quod ut non citato, neque requisito eo, cuius interest. l. necessario. ff. de in diẽ adictione. l. cum quidam. ff. de lega. 2. Bald. in. l. creditor. C. de distra. pign. & dicit Bald. in d. l. captorias. in fi. quod executores non tenentur requirere hæredes, nisi cũ indigent eorum informatione, vel voluntatis eorum explorationẽ: quia non sunt iudices, sed executores. argu. l. quod si nolit. 4. ff. de ædi. edict. Adde etiam Alexan. 2. volu. consil. 62. incipit visa facti narratione, quod si hæres est pupillus & ipsi executores sunt etiam eius tutores, possunt vendere, non alias requisito pupillo. & ibi vide circa gloss. in. l. si prædium. C. quando decre. opus non est. Adde etiam cum Bart. in. d. l. alio. circa finem. dicit q̃ promissio de euictione, quam faciunt executores obligat hæredes, si promittant, secundum consuetudinem ciuitatis, quod possunt etiam emptores agere contra hæredes, vt habeant ratum factum executorum, vt ipsi sint magis securi. secundum Bald. in authentica. si captiui. C. de episcopis & clerit. Et an executor habens potestatem vẽdendi, possit vendere filio suo? vide per Bald. in repetitio. l. 1. C. d sacrosan. eccles. n. & 12. colum.

¶ *Ley. IIII. En que cosas pueden los testamentarios demandar los bienes del finado en juyzio e fuera de juyzio.*

QVatro cosas son señaladamente: en que pueden los testamentarios demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del muerto, para cumplir su testamento, maguer non quieran los herederos del fazedor del. E el vno es, quando la manda es, para obras de piedad, [a] o de misericordia. E el segundo es, quando el fazedor del testamento, manda alguna cosa a otros en vno cõ los testamentarios [b]. E el tercero es, quando la manda es atal, q̃ es establescida para gouernar [c] huerfanos, o otras personas qualesquier. E el quarto es, quando el fazedor del testamento dize assi: que da libre poder [d] a sus testamentarios: que puedan demandar en juyzio, e fuera de juyzio los bienes del fazedor, para cumplir sus mandas. E sacadas estas quatro cosas sobredichas, en otro caso ninguno, non han poder [e] los testamentarios de demãdar en juyzio los bienes del muerto, para cumplir sus mandas. Mas cada vno de aquellos, a quien es mandado algo en el testamento, puede por si demandar a aquel que touiere los bienes del finado, la parte que le fue mandada en el testamento. E segund el departimiento, que se muestra por esta ley, se entiende en todas las otras, que fablan del poderio que han los testamentarios.

¶ *Ley. V. Quiẽ puede cumplir las mandas que son fechas para sacar catiuos, si el fazedor del testamento nõ dexa testamentario que lo cũpla.*

QVando algund ome en su testamento marauedis, o heredad, o otra cosa cierta, q̃ mãdasse dar por su anima, de que lacassen catiuos [f], si non señalasse ẽ omes ciertos que cumpliessen esto: estõce el obispo de aquel logar, onde es natural el que fizo el testamento, o aquel en cuyo obispado [a] ouiere la mayor parte de sus bienes, lo deue fazer cumplir. Pero el obispo luego, que aya recebidos los marauedis sobredichos: o aquella cosa que fue establescida, para sacar catiuos, deue dezir al juez ordinario de aquel logar, que faga escreuir [b] en su registro, la quantidad de aquel auer, o de aquella cosa que recibio por esta razon: e el dia, e el mes, e la era, en que lo recibio. Otrosi dezimos, que los herederos del fazedor del testamento, non puedẽ embargar al obispo, que non reciba los marauedis, o aquella cosa que fue establescida del testador para sacar catiuos. Pero despues que sea passado vn año, que recibio los marauedis, para esto fazer, tenudo es el obispo de dar cuenta [c] por si, o por otro al juez ordinario [d], quantos catiuos saco, e quãto dio por cada vno de aq̃llos dineros. E tambiẽ el obispo que esto ouiesse de fazer como los otros escriuanos que escriuen alguna cosa de las que son dichas en esta ley: non deuen tomar para si, por razon del trabajo [e] que lieuan en esto ninguna cosa de aq̃llas que son dadas para sacar los catiuos: ante lo deuen fazer de grado, e sin precio ninguno [f]. E esto es, porq̃ son dexadas para obra de piedad, e los obispos si contra esto fiziessen errarian en quatro maneras. La vna contra Dios. E la otra contra el anima del finado. E la tercera cõtra los pariẽtes del muerto. E la quarta al señor de la tierra, q̃ es guardador de todos los bienes [g] desu señorio. E si por auentura acaescieesse, que alguno de los que fiziessen tal manda, para sacar catiuos, fuesse ome estraño, q̃ non supiessen dõde era natural, nin morador, el obispo de aq̃l logar do muriere, deue fazer cumplir la manda del, ẽ la manera que de suso diximos, si fallare de lo suyo en aquel logar, o en otro de q̃ lo pueda fazer.

¶ *Ley. V I. Fasta quanto tiempo deuen cũplir los testamentarios el testamento del finado.*

SI muchos fuerẽ los testamẽtarios, en cuya mano dexare algũo su testamento, todos [h] deué ser en vno para cũplir lo, si pudieren en aq̃lla manera [i], e guarda el anno & dia, que es establescido para los testamentos, e las mandas, que non sean complidas, fasta que sea passado el dicho anno & dia, e non antes. Pero si algunos testamentarios fallaren, que es menester, que sea complido algo del testamento, ante del anno & dia, por razon de algunos pleytos, que sobre esto ouiesse, o por otra razon derecha, que lo deuen fazer saber a los otros testamentarios, que son en la tierra, e a los herederos, o a aquellos, que touieren los bienes del finado, si fueren en la tierra, e si non fallaren ninguno de estos, deuen lo fazer saber a los alcaldes del logar, e a los omes buenos, que y fallaren, e mostrarles el testamento, e dezirles como lo quieren cumplir, e rogarles, que lo manden ver, e librar, si es derecho, o non. E si ellos dixieren, que es derecho, e lo mandaren cumplir, deuen lo cumplir, segund que dixieren, e mandaren. E si dixieren, que non es derecho, non lo deuen cumplir, fasta que sea librado por juyzio, segund que dixieren, e mandaren. E si algunos testamentarios fallaren, que es menester, que sea complido algo del testamento, ante del anno & dia, por razon de algunos pleytos, que sobre esto ouiesse, o por otra razon derecha, que lo deuen fazer saber a los otros testamentarios, que son en la tierra, e a los herederos, o a aquellos, que touieren los bienes del finado, si fueren en la tierra, e si non fallaren ninguno de estos, deuen lo fazer saber a los alcaldes del logar, e a los omes buenos, que y fallaren, e mostrarles el testamento, e dezirles como lo quieren cumplir, e rogarles, que lo manden ver, e librar, si es derecho, o non. E si ellos dixieren, que es derecho, e lo mandaren cumplir, deuen lo cumplir, segund que dixieren, e mandaren. E si dixieren, que non es derecho, non lo deuen cumplir, fasta que sea librado por juyzio, segund que dixieren, e mandaren.

3 a ¶ *O aquel en cuyo obispado.* l. nulli. non dicit de isto, sed tantum de episcopo loci originis defuncti. gl. tamẽ ibi dicit, q̃ vterq; eps exequi põt Iaco. vero de Beloui. & Alberi. post eum distinguũt, q̃ si patrimoniũ defuncti est in vtroque loco, tunc quilibet potest distribuere res suæ dioces. & si non cõcurrent in executione: sed erit executio diuisa per loca. l. 1. C. vbi petã. tuto. aut bona sunt in altero loco tantum, & tunc ille episcopus in cuius loco sunt bona, exequetur argumẽ. l. si fideicommissum. ff. de iudic. si verò in neutro loco sunt bona: sed in alio tertio loco, tunc præferetur episcopus originis. vt in dict. l. nulli. & in. l. ciues. C. de incol. libro. 10. si vero origo est dubia: tunc episcopus domicilij, & si de domicilio est dubium, tũc episcopus ciuitatis, in qua defunctus est per d. l. nulli. qd limitabat Petr. esse verũ in rebus solo cohærentibus, quæ sunt propriè de territorio, vt dioceſi. Sed pecunia non intelligitur esse huiusmodi. Bal. tñ. in. d. l. nulli. col. fi. dicit q̃ in pecunia exequitur ille episcopus, qui potest celerius exequi. argu. illius. l. nulli. versic. sine vlla cunctatione. fortè per istã legẽ alter defunctus est in vtroque loco, tunc quilibet potest distribuere res suæ dioces. & si non cõcurrent in executione: sed erit executio diuisa per

aquel en cuyo obispado [a] ouiere la mayor parte de sus bienes, lo deue fazer cumplir. Pero el obispo luego, que aya recebidos los marauedis sobredichos: o aquella cosa que fue establescida, para sacar catiuos, deue dezir al juez ordinario de aquel logar, que faga escreuir [b] en su registro, la quantidad de aquel auer, o de aquella cosa que recibio por esta razon: e el dia, e el mes, e la era, en que lo recibio. Otrosi dezimos, que los herederos del fazedor del testamento, non puedẽ embargar al obispo, que non reciba los marauedis, o aquella cosa que fue establescida del testador para sacar catiuos. Pero despues que sea passado vn año, que recibio los marauedis, para esto fazer, tenudo es el obispo de dar cuenta [c] por si, o por otro al juez ordinario [d], quantos catiuos saco, e quãto dio por cada vno de aq̃llos dineros. E tambiẽ el obispo que esto ouiesse de fazer como los otros escriuanos que escriuen alguna cosa de las que son dichas en esta ley: non deuen tomar para si, por razon del trabajo [e] que lieuan en esto ninguna cosa de aq̃llas que son dadas para sacar los catiuos: ante lo deuen fazer de grado, e sin precio ninguno [f]. E esto es, porq̃ son dexadas para obra de piedad, e los obispos si contra esto fiziessen errarian en quatro maneras. La vna contra Dios. E la otra contra el anima del finado. E la tercera cõtra los pariẽtes del muerto. E la quarta al señor de la tierra, q̃ es guardador de todos los bienes [g] desu señorio. E si por auentura acaescieesse, que alguno de los que fiziessen tal manda, para sacar catiuos, fuesse ome estraño, q̃ non supiessen dõde era natural, nin morador, el obispo de aq̃l logar do muriere, deue fazer cumplir la manda del, ẽ la manera que de suso diximos, si fallare de lo suyo en aquel logar, o en otro de q̃ lo pueda fazer.

¶ *Ley. V I. Fasta quanto tiempo deuen cũplir los testamentarios el testamento del finado.*

SI muchos fuerẽ los testamẽtarios, en cuya mano dexare algũo su testamento, todos [h] deué ser en vno para cũplir lo, si pudieren en aq̃lla manera [i], e

4 b ¶ *Fagaescreuir.* Habes hic q̃ executor testamenti tenetur facere inuentariũ. & adde Specul. & ibi Ioa. Andr. in additio. tit. de instru. æditio. §. nunc vero aliqua. col. 8. vers. fed an tenetur. Bal. in. l. nulli. co. 2. C. d episcopis, & cleric. & in auth. sed cum testator. in fin. C. ad leg. falcid. & an isti teneantur iurare? vid. per Ioan. de Plat. in. l. pe. in princi. C. d erogatio. milita. anno. lib. 12. gl. & Bar. in. l. diuus. ff. si cui plusquã per leg. falcid.

5 c ¶ *Darcuenta.* Similiter & executor designatus à testatore, tenet reddere rationem præfidi, & etiã episcopo in relictis ad pias causas. l. si quis pro redemptione. & ibi not. Bal. C. de donatio. imo ibi dicit Bal. q̃ red dere tenetur rationem cuicũque, cuius interest. & dicit Bal. in. l. si quis ad declinandã. col. 5. C. de episcopis & cleri. q̃ omnes tales executores dati ad pias causas, tenẽtur episcopo reddere rationem, & ipse potest contra eos inquirere, & eos punire. & an sufficiat iuramentum executoris in ista redditione rationum? gl. videtur velle q̃ sic in. d. l. diuus. ff. si cui plusquam per leg. Falci. vi. Bar. post Cyn. in. d. l. id qd pauperib[us] C. de episcopis & cleric. intelligit in legatis minutis seu paruis distributionib[us]. magna tamẽ debeãt probari per testes. & vide quæ ibi Alexan. allegat in additio. adde etiam Bald. in. d. l. si quis pro redẽptione. ad fin. vbi vult, quod in his quæ habeant difficultatem probatiõis stetur iuramento executoris. & adde eũdem Bal. in. l. nulli. colu. pe. C. de episcopis & cleri. vbi etiam vide Salicet. col. pe, ver. quæro qualiter & erogatione. vbi & limitat in his, quæ secreto eroganda commissa sunt à testatore disponente.

6 d ¶ *Al juez ordinario.* Adde. l. nulli. C. de episcopis & cleric. habes hic casum, in quo episcopus efficitur de foro iudicis secularis: & mirum quia ex quo lex ei dedit istam distributionem, quod ipse similiter teneatur reddere rationem coram iudice seculari. facit quod not. Bal. de clerico, qui recipit depositum de manu iudicis secularis, in. l. acceptam. columna. 2. C. de vsur. Paul. de Castr. tamen in. d. l. nulli. ad fi. dicit, quod hodie episcopus soli deo rationem reddit. al legat. l. si quis ad declinãdã. C. eo. sed adhuc credo iustè in hoc regem, & eius cõsilium implorari, vt detur cedula, vt episcopus talem rationem reddat per istum tex. & d. l. nulli. Salicet. tamen in authẽtica. licet. C. de episcopis, & cleric. dicit, q̃ olim ita erat dispositum, q̃ episcopus redderet rationẽ præfidi: hodie tamen per tex. in authentico. de eccles. siaſt. titu. §. si autem qui facere iussi sunt. coll. 9. tenetur reddere talem rationem Metropolitano.

7 ¶ *Por razon del trabajo.* not. bene. & adde. l. nulli. C. de episcopis & cleric. & nota verbum superius positum, alguna cosa de las que son dichas. Nam intelligitur de gestis inuentarii, & de gestis rationum, vnde si executor litiget pro pecuniis exigendis, notarius non debet facere acta gratis, prout etiam notat Salicet. in. d. l. nulli. parum post principium.

f ¶ *Sin precio ninguno.* Nec de relictis ad redemptionem, neque etiam de bursa episcopi. vt hic & in dict. l. nulli. 8

g ¶ *Guardador de todos los bienes.* Nota bonum verbum ad ea, quæ habentur in. l. bene à Zenone. C. de quadriẽ. præscriptio. per glo. & doct. 9

¶ *Lex. V I.*

1 2 Pluribus existentibus executoribus testamenti, si omnes interesse nequeunt aut nolunt: possunt duo vel vnus exequi, & debet commissarius exequi testamentum quam citius potsit ita q̃ sit infra annum à morte testatoris. hoc dicit. Habuit originẽ à cap. religiosus. §. sanè. de testa. libro. 6.

1 h ¶ *Todos.* Quod omnes executores, & non vnus sine alio regulariter debeant exequi, satis probatur hic. & in capit. 2. §. 1. de testa. libr. 6. quod intelligit Iacob. Butric. & Bal. post eum in. l. nulli. column. fin. C. de episcopis & cleric. quãdo incerta est distributio: quia debet per eorum arbitrium distribui, prout melius sibi videbitur: sed quando distributio est certa, vt quia dixit testator, detur illud tali pauperi: tunc enim vnus tantum potest soluere & exequi. Quid autem si est discordia inter executores? vide quæ tradit Speculat. titul. de instrumen. editio. §. nunc vero aliqua. column. 22. versicu. sed quid erit si sunt plures. Bal. in. l. fin. in principio. C. communia. deleg. co. 2. vbi respondet ad hoc quod in his quæ sunt ad pias causas episcopus est diffinitor, ad prophanas vero præles loci.

1 i ¶ *Si pudieren en aquella manera.* Nota hoc, est enim regulare, vt 2 voluntas testatoris mandetur executioni intra tempus ab eo dis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

finitum quod etiam curret à die aditæ hæreditatis. & not. Abb. in cap nos quidē. de testa. bonꝰ tex. in. l. statu liberos. §. si qs hæredi. ff. de statu liber. tradit Alex. in. l. si mihi. & tibi. §. 1. ff. de leg. 1°. & facit ad ista. l. ad id qd not. Bar. p tex. ibi in. l. cū pater. §. à filia. ff. de leg. secūdo. q̄ executor nō possit præuenire diē ab ipso testatore ad executionē suę voluntatis signatā: vñ si testator p̄cepit, q̄ post mortē hæredis, vel post tale tēpus distribuerent bona eiꝰ inter pauperes, vel talē summam q̄tales executores nō poterunt in vita hæredis vel intra tempus designatum eligere pauperes vel exqui secundum Bart. ibi in. l. post mortem. C. de fideicommissis. distributio enim ante illud tempus facta præiudicium non infert futuris tunc pauperibus. Idem tenent Angel. & Alexand. in. l. stipulatio ista. §. si quis dolum. ff. de verborum obligationi. Iaſ. in dict. l. post mortem. columna secunda. dicens hanc opinionem esse communem & idem fatetur Decius. in. l. cum tempus. ff. de regul. iur. Bald. tamen in dict. l. post mortem colum. 4. versi. sed pone testator. inclinat in cōtrariam sententiam in quæstione quam mouet de testatore, qui instituit vxorem suam in vita volens, quod post mortem suam bona distribuantur inter puellas virgines, q̄ possit vxor in vita eligere puellas & maritare: quia si testator hoc cogitasset de voluntate vxoris, permisisset ita fieri propter fauorem animæ: & sic pro expresso debet haberi. l. tale pactum. §. fina. cum glosſ. ibi. ff. de pact. ibique respondet ad dict. §. à filia. quia ibi legatarij poterant præmori: in quæstione verò ista non. idemque vult & si relinquat pauperibus in genere: quia testator in certam personam singulariter non habet affectionem: sed ad genus personæ: ideſt qualitatem paupertatis vel pietatis, quæ vna & idem est. sed Alexand. de Imol. in. l. sed & si ante. ff. ad Trebell. quā legit sub lege. recusare. §. final. ponit opiniones, quæ in hoc fuerūt & inclinat, quod sit vera communis opinio in casu, quo pauperes debent eligi, quasi velit secus, si esset relictum pauperibus simpliciter. vide ibi per eum qui ad hoc allegat. l. vnum ex familia. circa princi. ff. de legatis secundo. contra communem etiam opinionem tenet Decius in dict. l. cum tempus. ex eo quod testator disponens potius salutem animæ respexit, quam tempus executionis, quod forte adiecit exilli mans ante illud tempus absque detrimento rei familiaris non posse fieri. Item quod non magis futuros pauperes, quam præsentes dilexerit quæ etiam fuerunt motiua Bald. & mihi satis placet, quòd pōderandæ sunt circunstantiæ occurrentes in casu: & si voluntas testatoris non refragetur, satis æqua videtur ista vltima opinio: & pro opinione communi satis bene facit. l. vxori vsumfructum. ff. de vsufruct. lega. cui tamen potest responderi, quòd ibi erat hæres in quem finito vsufructu fundus veniebat dandus per hæredem peracto quinquennio libertis de quibus ibi: prout in eleganti quæstione respondebat Ioan. Andr. in additio. ad Specul. titu. de locato. versi. 145. in additio. super parte. vxori.

3 a ¶ *Lo mas ayna.* Nota bene istam. l. non enim ita aperte inuenio cautū de iure communi, licet. l. nulli. C. de episcopis & cleri. bene facit ibi si nevlla cunctatione, & quia si hæres tenetur rem legatam statim, cum potest tradere, & sic exequi defuncti voluntatem. vt in. l. cum res. & l. si domus. §. in pecunia. ff. de legat. 1. sic etiam & executor deputatus, potest ergo episcopus vel secularis iudex cogere, etiam ante annum executores ad executionem testamēti. vt in ca. si hæredes. de testa. etiā quo ad legata profana. glo. & ibi Abb. col. 1. & Imol. col. 3. in dict. cap. si hæredes. pōt etiam episcopus propria constitutione excommunicationis pœnā statuere contra executores negligentes. vt tradit Frederi. consi. 95. & Roman. consi. 228. Paul. de Cast. in. d. l. nulli. cum dicit & scias q̄ hodie episcopi per suas constitutiones generaliter monēt executores, q̄ exequatur infra annum, quæ monitio potest dici, secūdum q̄ afficiar scientes nō autem ignorantes se datos executores. vt notatur per Bart. in. l. genero. ff. de his qui notan. infamia.

4 b ¶ *Fasta vn año despues dela muerte del testador.* Tenet mentio istam. l. nā de iure communi videbatur q̄ iste annus curreret à die monitionis factæ per iudicem. vt probatur in ca. nos quidem. de testamē. vbi hoc asserunt Imo. Cardina. & Abb. & Bald. in. l. id qd pauperibus. colū. 3. C. de episcopis & cleri. vbi dicit hāc esse cōmunem opinionem. Abb. etiam consil. 12. volu. 2. & consi. 59. vol. 1. quinimo & si cōstitutione episcopali caueatur, q̄ testamēta executioni mādentur à die mortis testatoris, infra annū intelligenda, & limitāda est talis cōstitutio, vt hic annꝰ currat à die aditæ hæreditatis, & scientiæ executoris prout etiā in specie tenet Abb. in. d. ca. nos quidem. colū. fi. & Roma. consi. 228. col. 2. & sic videtur, q̄ sit intelligenda, & limitanda ista l. partitatū. & supra ea. l. dixi, q̄ etiā tēpꝰ à testatore statutū ad executionē non currit, nisi à die aditæ hæreditatis. Et inde est, vt executor testamēta rius possit cōpellere hereden en todas guisas a lo mas tarde, fasta vn año despues de la muerte del testadorᵇ. Pero si acaesciere que todos non puedē yser, o no quieren ᶜ, lo que fizieren los dos, o el vno, deue valer, maguer los otros non se acierten y.

¶ Ley. VII. Quien puede apremiar a los testamentarios quādo son negligentes de cumplir la Voluntad del finado: e quien deue entrar en su lugar para cumplirla.

iudicis præcepto ad adeundum hæreditatem, secundū Specula. tit. de instrumen. æditio. §. nūc vero aliqua. co. 27. hodie vero non attenta. l. regni dispōnē te legata tenere, & deberi etiā nō adita hæreditate annus iste nō exigeretur ad eius curſū additionem hæreditatis. Confert q̄d not. Bal. in. l. id qd pauperibus. col. 4. versū. vltimo circa tempꝰ. C. de episcopis & cleri. vbi dicit, q̄ annus iste curriat ad pias causas ante aditā hæreditatem: cū huiusmodi legata nō pendeant ab additione: bene tamē placet, q̄ de iudicis præcepto hæredi notificaretur, vt infra certū tempꝰ adeat, vel repudiet: vt sic sine detrimento hereditatis executio, pcedat, & si infra tale tēpus nolit adire, legata mittēte executioni, & sic tal tim à lapſu talis termini curreret iste annꝰ. bene tamē placet, q̄ exigat scientia executoris: cū regulariter dilatio data à lege non currat ignorāti. c. quia diuersitatē. de concessio. præben. l. vnica. C. de annal. exceptio. l. annus. ff. de calumniato. gl. notab. in. c. Titius. si de feud. fue. cōtro. inter domi. & agna. & licet alias tempus datū in fauorem alicuius ad agendū actū, nō in odiū ipsius, cui datur currat ignoranti & impedito. gl. singularis. & in. c. statutum. de præben. lib. 6. l. 7. tit. 7. lib. 5. ordi. rega. id procedit, quando datur in merū alicuius fauorem, secus quādo datur ad conuincendam alicuius negligentiā, prout est in præsenti casu, & satis probatur in. d. c. nos quidem. secūdum Imol. ibi & Abb. in repetitio. c. cū esset, de testa. col. fi. Probatur etiā infra eo. l. fi. ibi se yendo amonestados, quæ. l. ibi videtur probare, q̄ requiratur etiā monitio. & vide quæ ibi dico. Aduerte tamen q̄ Specular. in. d. §. nūc vero aliqua. nu. 39. dixit tempus datum ad executionem vltimarū volūtatū etiā currere ignorāti & impedito, quia datur in fauorem pauperū, & eorū quibꝰ aliquid ex testamento est distribuendū, & nō in odiū ipsius ex cuius [illegible] cum quo etiam tenet Cardina. in. d. c. nos quidem. & in. d. c. quia diuersitatem. col. 1. Bal. in. l. captorias. C. de testamili. col. fi. dicens in practica ita seruari. vi. Barb. in. d. c. nos quidem. nu. 33. qd not. ppter istorū auctoritatem, q̄bus etiā fauere videtur lex ista partitarū. forte tamen in pūcto iuris verior erit opinio contraria, put etiā vult Didacus à Couarruuias in. d. c. nos q̄dem. referens aliqua quę ibi poteris videre. Adde etiā q̄ aliquādo ad executionem, maius vel minus tempus assignatur, qua annus. vt tradit Specula. titu. de instrumento æditio. §. nunc vero aliqua. ad finem. quæstione. 82.

c ¶ *Non pudeny ser, o no quiere.* Adde. c. 2. §. sane. de testa. li. 6. vbi etiā isti casus ponūtur. & qd si vno ex executoribus mortuo eps velit adūgere aliū, vel se ipsū loco ipsius? Bal. in. l. nulli. ad fi. C. de episcopis & cleri. dicit: q̄ nō: q̄a episcopꝰ negligentiā & malitiā executorū supplere potest: sed nō pōt in casu fortuito supplere. secūdū Ioā. And. in nouella. in. d. §. sanē. dicit etiā ibi Bal. q̄ acceptatio officij non tribuit ius absenti in remotis, vt non possit aliꝰ executor sine eo facere executionem: q̄a anima testatoris ex sua absentia nō debet pēdere, nisi esset absentia breuis, & modici temporis: quia tūc debet expectari, secūdū eū dem Io. And. vbi supra allegat etiā Bal. l. mulcta nō cōmittitur. ff. de cōditio. & demonſ. vnde & ista lex cū dicit non puedem, procedet in impedimento nō modici temporis: secus si esset modicū. vt probatur in. d. §. sanē. ibi nimium differri prout etiam ponderat Ioa. An. in additio. ad Specul. tit. de instrumento. æditio. §. nūc vero aliqua. col. 21. in additio. incipien. iste versiculus. Itē si testator prohibuit vnū sine altero nō exequi tūc neq; in dictis casibus posset vnus. vt in. d. §. sanē. in fi. & vide in. d. additio. per Ioa. And. quid si vnus sine altero litigare velit in iudicio, an possit? & concludit q̄ sic: quādo litigare velit ad pias causas, si interueniat auctoritas iudicis. c. si duo. §. fi. de procura. lib. 6.

¶ *Lex. VII.*

2ª Si executor nō vult exequi testatoris volūtatē episcopus exequetur vel alium ponat, qui exequatur & potest executoris negligentiā qui libet de populo episcopo denunciare, & si testator non dimisit executorem, & hæres, non implenit, potest episcopus facere implerī quia est opus pietatis, & quasi spirituale. ibi. d.

1 a ¶ *Que cumplan.* Adde cap. si hæredes. de testa. libr. 6. & cap. tua. & in ca. Ioannes. eo. tit. & quod habetur in. l. 7. titu. 19. pri. partita. imo etiam ad iudices seculares ptinet ista cura: quia munus hoc mixti fori est, vt in authē. de eccle sia. titulo. §. si quis autē ætiationē. col. 9. l. hæreditas. ff. de petitio. heredi. Abba. i. d. c. si hæredes. vbi & Barba. col. 1. & 2. vide p Spec. titu. de instrument. editio. §. nūc verò aliqua. co. penul. versi. sed nunquid iudex secularis. & l. 3. ff. de ali. & cibar. lega. Bar. in. l. 1. colum. 2. versū. aduertendum. ff. de lega. 2.

2 b ¶ *Del pueblo.* Nota bene, & adde. l. nulli. C. de episco. & cleri. & in authen. de eccleſia. titul. versū. si autem qui hoc facere. & per Roman. consilio. 69.

3 c ¶ *Obispos.* Concord. l. nulli. C. de episco. & cle. & c. nos quidē. de testa. & aduerte q̄ si ante executionē est necessaria electio veluti pauperum in quos debet distribui si talis elector vel declarator non eligat intra annulus ipsum eligendi deuoluitur episcopo. Ange. Phili. Cor. & Iaſ. per tex. ibi. in. l. fi. §. 1. C. cōia de lega. Cardi. Ioā. de Imo. & Barb. in. d. c. nos quidē. licēt Bar. in. l. cum quidā. ff. de lega. 2. voluit isto casu talē electorē posse eligere, etiā post annū excluso episco. & Abb. referens Bar. in. d. c. nos quidē. & priorsententia videtur verior ex eo q̄a præuia electio requiritur sine qua non potest fieri executio, neq; ad id obstabit. l. taurina. 33. illa enim loquitur in potestate essentiæ non in potestate electionis super re dispōsita à testatore iuxta notata per Bal. in. l. captatorias. C. de testamen. milli.

4 d ¶ *Albaceas.* Isti executores dicentur datiui, de quibus vide per Specu. de instru. editio. §. nunc vero aliqua. col. 3. versi. datiui. & si testator velit excludere episcopum ab hoc, subl ituat ipse testator alios executores in negligentia priorum, vt tradit Bal. in authen. licēt. C. de episco. & cleri. non tamen poterit testator rerum subſtituere negligentem, vt tradit Bal. ibidem, & facit ca. cōmissa. de electio. libro. 6. & potest inducia ad quæstionem. vt si tendens ad mortem aliquis fecit maioriam & commisit alicui vt ponat conditiones & prohibitiones quas voluerit & talis commissarius in prohibitione alienationis dispoſuerit quòd possessor alienans non perdat rem maioriæ & quod ipse, & non sequens in gradu repetat illam quod non valeat talis dispositio, quia esset subuertere maioriam, & contraius.

5 e ¶ *Herederos.* Si verò hæres exequatur & non sit negligens episcopus se non intromittit, vt dixi. 3. eo. l. 1.

¶ *Lex. VIII.*

4ª Si executor testamenti ad exequendum monitus, non exequitur & negligens fuerit, iudicialiter ab executione remotus, fiet quod erat exillo testamēto habituras, nisi sit filius testatoris, cui legitima conseruatur. hoc dicit.

1 f ¶ *Amonestados.* Cum non dicat hanc monitionē à iudice debere fieri personaliter, sufficiet, si ex decreto iudicis per alium fiat: vt aperte probatur in authē. de hæredi. & falcid. §. si quis autem non implens. licēt Angel. ibi tenuit contrarium, & alij docto. in authē. hoc amplius. C. de fideicom. & etiam ex ista. l. videtur, quòd tēpus præfixum ad exequendum currat à die monitionis, sed contra supra eo. l. 6. vbi dicitur, quòd currit annus à morte testatoris. potest dici quod ista. l. intelligatur iuxta formam text. in authen. de eccleſiaſti. tit. n. §. si quis autem pro redemptione. versū. si autem, qui hoc facere iussi sunt. & authen. dicēt. C. de episco. & cleri. vt etiam ante annum, si executor bis fuerit monitus ab episcopo constituatur in negligentia & auferatur ab eo oficiū executionis: & transfertur in episcopū, & perdat quod sibi relictum fuit in testamento, prout etiam hic dicitur, & tradit Specula. titu. de instrumē. editio. §. nunc vero aliqua. col. pen. versic. illud etiā quæritur. quæst. 82. quē tamē textum Imo. in dict. c. nos quidem. de testa. & Salice. in authen. hoc amplius. C. de fideicō. colū. 2. intelligunt quo ad legatapia, ista tamen. l. partitarū indistinctē & generaliter loquitur. quod ergo habetur supra. l. 6. peedet, qū nulla præcessit vel nō bina monitio, vt tūc annus, de quo ibi currat à die mortis testatoris, etiam nulla præcedente monitione, data tñ scientia executoris, prout dixi in. d. l. 6. in glo. sup parte fasta vn año, quando verò præcesit monitio, non requiratur cursus anni: sed cūstituatur in negligētia ex quo monitꝰ neglexit exequi iuxta dispositionem. d. §. si quis autē. & huius. l. sed an sufficiet tali casu vnica monitio vel requiratur bina? videtur bina requiri prout habetur in. d. §. si quis autem. quia cū agatur ad amissionē lucri eis à testatore relicti non debet sufficere vnica monitio, sed requiritur bina, & ita sit intelligenda. ista pars tiarū. q̄d plane procedit in legatis pijs iuxta. d. §. si quis autē. in alijs vero legatis executore negligente sufficeret vnica monitio cum transcursu anni à die monitionis factæ per iudicem vel eius decreto, vt quis priuetur cōmodo sibi à testatore relicto, put voluit glo. in. d. authē. de hæred. & falci. §. si quis autē non implens. & ibi Bar. & Ange. & tenet. t cōiter docto. in auf. hoc amplius. C. de fideicom. respectu vero denolutionis ad episcopū ppter negligentiā, vel ad aliū executorē à testatore prouisum in tali negligentia iuxta id qd not. Bal. in auf. licēt. C. de episc. & cleri. sufficeret vnica monitio, cū transcursu anni. vt in. d. c. nos quidē. vel etiā sine aliqua monitione, cū transcursu anni à die scientiæ executoris. vt dixi supra eo. l. 6. de quo qualiter procedat in relictis ad non pias causas. vide Per Abb. in. c. si hæredes. de testamen. colu in. 3. versicu. venio ad tertium.

g ¶ *Por juyzio.* Et sic videtur q̄ requiratur ad hoc vt executor perdat ius crū sibi à testatore relictū q̄ pferatur prius sententia priuationis ab officio executiōis cōtra eū qd nullibi si bene memini reperif expressum in iure cōi, imò ex fola monitione, cum transcursu anni ipso iure, tā hæres nō exequēs, seu nō adimplēs volūtatē testatoris q̄ alius legatarij, vel fideicōmissarij, seu q̄cūq; q cōmodū ex testō cōsequit, cui incūbit tale onus adimplēdi volūtatē defuncti perdit tale rel. etū, vt habetur in auf. de hæred. & falc. §. si qs aūt nō implēs. & ibi Bar. & alij. & ibi tenet Azo in sum. & etiā. g. ibi. & doct. & doct. cēiter in auf. hoc amplius. C. de fideic. licēt Paul. de Cast. ibi. col. 2. voluit sen tētiam requiri super tali priuatione quē Iaſ. ibi dicit in aduertenter loquutū. Bar. etiā post Iac. de Belleuiſin auf. de iureiurtan. à mori. præſcolla. §. vult q̄ requiritsententia, cū dicit q̄ aut hæres est inobediēs in faciēdo aliqō cōtra volutatē defuncti & tūc priuat ipſo iure: si vero in obediens sit negligēdo implere volūtatē defuncti tunc nō priuat ipso iure, & allegat nota. in. d. §. si qs aūt nō implēs, q̄cuid ergo sit de iure cōi in hærede & cæteris quātū ad executorē, tenēdum videt q̄ requisententia sup priuatione officij, ppter negligētiā, put. l. ista apte vult & lata ali sententia luctū ex testō perdet executor ipso iure, putest magis cōis opinio tenere ergo mēti legē ista partitarū. nili forte obstaret q̄ in hac l. supplēdū sit maxime, vt per hoc dicat maximē si, ppter hoc p̄ sentiā ſublati sunt ab officio executionis, ci. vt dixi nullibi in iure cōi hoc inueniam sed qa materia est pœnalis, primū magis placet.

h ¶ *Aquella parte.* Concord. cum. §. si quis autē. p redemptione. versi. si

roᶜ del muerto non lo quisiesse fazer. E esto deuē ellos fazer, para cumplir la voluntad del testador, que es obra de piedad e como cosa spiritual.

¶ Ley. VIII. Que pena deuen auer los testamentarios, quando maliciosamente aluengan de cūplir las mandas.

Por malicia, o por descuydamiento, non queriendo los testamentarios cumplir las mandas, que ouiesse alguno dexado en su mano, si por tal razon como esta, seyendo amonestados[f], fueren tollidos deste officio por juyzio [g], pierden aquella parte [h] que deuen auer en el testamento. Fueras ende, si alguno dellos fuesse fijo del testador, ca este atal non deue perder la su

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui autem facere iussi sunt. de hæred. & falci. iuncto. §. his omnibus. vbi titiam de hærede & alijs. & in auten. hoc amplius. C. de fideicom. vbi vide 8. limitationis. per Iaso. vide etiam in. c. si hæredes. de testa. & adde q̃ vt pœna illius auf. pros edat in hærede requiritur q̃ hæreditas sic ab eo adita. vt tenet Bar. in. d. §. si quis autẽ nõ implens. per. §. semp i. fin. ibi inducte res ad eunt, de hæredibus & falci. Aduerte etiã q̃ hæres minor aduersus talem negligẽtiam restituet vt hæreditatẽ nõ perdat. argu. l. 3. §. si hæres. ff. de men. & idem videt dicendũ in hospitali, vel ecclesia, quia licèt subiaceat pœnis illi cõstitutionis. auten. de hæred. & falci. vt probat text. & ibi not. Bar. in. d. auten. in. §. si. in fi. tamẽ cõpetet restitutio, sicut minori. An aũt pœna illius autẽt. ꝓdat in hærede hæredis si primus hæres decessit ante moram? vide per Bart. in cõsi. 7. incipien. factũ tale est Andreas quidam. vbi distinguere videtur, an primus hæres fuerit nominatim grauatus pœnali grauamine si non impleret. & tunc pœna non transeat ad hæredem: aut non nominatim & tunc transeat. cum quo transit Alexand. in. l. fi. C. de hæred. instit. quod dictum procedit quando testator specialiter prouidit de pœna contra hæredem non adimplentem: si vero de hoc non fecit aliquam prouisionem, sed dimisit in dispositione iuris cõmunis. Bar. hoc nõ decidit, & videtur q̃ primo hærede decedente ante morã hæres substitutus incurrat in pœnam. di auten. ex regula. d. l. fi. C. de testa. q̃ hæres hæredis testatoris est hæres si verò decessit post moram, tunc videtur quod recurrendum sit ad cautionem de quain. d. auten. & in corpore vnde summitur & non ad aliam pœnam. Et ex prædictis decides quæstionẽ si conditor maioriæ grauauit nominatim illum quem primo loco vocauit, vt impleret suum testamẽtum sub pœna perditionis maioriæ, & ex eius constitutione in pœnam non adimplentis deuoluta est ad alium maioria quod si ille non impleat nõ perdat maioriam. & his adde glo. singularem, & ibi Bart. & alios in. l. recusare. ff. ad trebell. Bal. in. l. cum alienã. colum. 2. C. de legatis.

Ad tit. ff. & C. & in fi. a. ad. l. falc.

4 a ¶ *Legitima.* Adde. d. auten. hoc amplius. & in corpore vnde illa sumif. & ex generalitate huius. l. poteris dicere q̃ eius dispositio, & dispositio. d. auten. procedat etiam si negligẽtia sit in exequendis legatis pijs de quo glo. posuit opiniones cõtrarias in. c. sylvester. n. q. 1. vbi Archidia. & Domin. tenent contrarium, imõ q̃ illa auten. quatenus disponit de excipienda legitima non procedat in legatis pijs & sic q̃ legata pia soluuntur integraliter absq; deductione legitimæ, & q̃ propter talem negligentiam circa legata pia filius perdat legitimam. tenent etiam Hollien. loã. Andr. & Ancharra. ibi & istam esse cõmunẽ opinionem attestatur. Imo. in. d. c. si hæredes. de testa. cõtraria tñ opinio imõ quod etiam tali casu filius non perdat legitimam, videtur probabilior ex eo q̃ in. d. auten. hoc amplius sit mentio legatæ libertatis quod est legatum pium. l. 1. §. si autem. C. de cõmu. seru. manu. & ibi Bal. & nihilominus, ibi statuitur q̃ legitimam adhuc habeat filius. Item legitima non dicitur lucrum. Sed quasi debitum. l. si quis legatum. §. fi. vbi gl. notabi. ff. de falsi. cum ergo. ll. imponãt pœnam amissionis lucri hæredi negligenti soluere legata pia. vt in auten. de eccles. titu. §. si qui autem facere quæ iussi sunt. nõ debent extendi ad alias pœnas. Et hanc sententiam tenent Cardi. Abb. Imo. & Barbat. in. d. c. si hæredes. Bald. in auten. hoc amplius. C. de sacrosanc. eccles. Summa. in verbo testamentum. la. secunda. q. 10. Didacus à segura. in repetitio. l. 3. §. hæres. de lib. & posthu. fo. 7. col. 1. ex hoc inferẽs filium cui pater reliquit tertiã & quintã partẽ bonorũ differentẽ seu negligẽtẽ exequi per annũ patris vltimã volũtatẽ amittere quintam partem nõ verò tertiã quæ legitimæ portiõis pars est. hanc etiam opinionẽ sensit gl. in. d. c. si hæredes. in fi. & istam dicit cõmunẽ opinionẽ Io. Lecirier in tract. primogenituræ. li. 3. q. 6. & sequit Carolus Molinæus, in consuetudinibus Parisiensibus tit. 1. §. 8. in gl. 3. q. 1. tenet etiã Didac? à Couarru. in. d. c. si hæredes. vbi respondet ad

digamos en este, quãto es lo que el heredero puede sacar de cada mãda, quando non fuesse aquella parte, q̃ deuia auer. E de que cosas puede esto ser fecho. E en qual manera, e en que tiempo.

¶ Ley. I. Quanto es, lo q̃ el heredero puede sacar de cada manda, quãdo nõ oniesse aquella parte que ha de auer, e en q̃ cosas lo puede fazer.

FAlcidia es llamada en latin la quarta parte de la herencia, q̃ deue auer el heredero estraño alomenos, de los bienes del finado, por razon que era escrito en testamẽto de otro. E porẽde dezimos, que quãdo algũ ome faze mãda de todos sus bienes, de manera q̃ nõ dexa al heredero la su parte, q̃ deue auer, estonce el heredero puede abaxar de cada vna delas mãdas[c], la quarta parte de lla e retenella para si. E si por auẽtura el testador non fiziesse mandas de todos sus bienes, pero mẽguasse los, de guisa que el heredero pagãdo enteramẽte las mãdas, non le fincaria en saluo la su parte, dezimos, que biẽ puede abaxar de cada vna delas mandas, aquello q̃ demassa mandare, e retener la para si, fasta q̃ aya su derecho. E este abaxamiento se deue fazer de cada manda, segun fuere la quãtia dellas. Mas si los herederos fuessen de los que descienden, o suben por la liña derecha, del fazedor del testamẽto, estõce deuẽ auer la su parte legitima[b], aq̃lla man en latin, debitum iure naturæ. Assi como diximos de suso en el titulo, delos que pueden fazer testamento, en la ley que comiença, Religiosa vida. Otrosi dezimos, q̃ el heredero puede sacar su parte, assi como diximos de todas las mandas, o donaciones[c], que los testadores fazen, por razon de su muerte.

¶ Titulus vndecimus, De falcidia & trebellianica.

b ¶ *Ningun.* Habes hic vnam rationem quare fuit introducta falcidia; alias vide per Bart. in. l. nemo potest. col. 1. ff. de lega. 1. & aduerte q̃ locum habet falcidia etiã fauore hæredis succedẽtis ab intestato. l. filius familias. ff. ad leg. falci. Quid autem in legatario, an possit detrahere falcidiam de suo legato alteri legatario. Iacob. Butri. tenuit q̃ sic si totum fuit legatarius iussus restituere alij legatario. glo. tamen tenet contrarium in auten. de hæred. & falci. §. huius igitur. & ibi Bart. glo. etiam & ibi Bal. in. l. prima. fi. col. C. cõmunia. de lega. vide text. in. l. pœnales. §. si titio. ff. ad leg. falcid. de fideicommissario vniuersali, an detrahat si hæres non detraxit? vide per Barto. in. d. §. his igitur. & per Ioan. de Imol. & Alexan. in. l. prima §. deniq; ff. ad trebell. & Azo. C. eodem. in summa. colum. prima.

¶ *Lex prima.*

2 ➻ Hæres extraneus instítutus debet habere quartum quæ dicitur falcidia q̃ grauatur multis legatis ita quod excedunt alias trasparteshereditatis & refecatur de quolibet legato, vt habeat dictam quartam si vero hæres institutus sit de descendentibus testatoris habere debet legitimam debitam iure naturæ. h. d.

c ¶ *De las mandas.* Adde. l. 2. C. ad. leg. falc. & l. in quantitate. §. fi. l. Paulus. & l. lineam margaritarum. ff. eod. & non potest detrahere falcidiam in vna re tantum. vt not. Azo. C. eo. in summa. co. 2. gl. in. d. l. 2. & vide per Bar. in. l. in quarta. ff. eo. & adde. l. 2. in fi. infra eo. quid aũt de eo q̃d detrahitur de legatis, vt legata q̃ excedũt patrimoniũ reducãtur ad vires patrimonii? dic q̃ illa pars q̃ excedit detrahetur de omnibus legatis tam pijs q̃ non pijs ad dictum effectum. licet alias de legatis pijs non deducatur falcidia quæ debetur iure institutionis. vt in auf. similiter. C. eo. & infra eo. l. 4. probat hoc bene in. d. si certaru. §. fi.

1

Titulo. XI. Como se puede menguar la manda, e fasta q̃ quãtia, que dizen en latin falcidia, o debitum bonorũ subsidiũ, o trebellianica.

COnuenible cosa es e con razon, que el heredero de cada vn ome aya los bienes de aquel aquien deue heredar, o cierta parte dellos. Ca desaguisado seria de auer nome de heredero e non le venir ende pro ninguno[b]. E porque acaesce alas vegadas, que los omes esparzẽ e derraman todos sus bienes, faziendo mãdas dellos de manera que non finca al heredero, aquella parte q̃ deuia auer por derecho. Porende pues que en el titulo ante deste diximos de las mandas e de los testamẽtarios, que las hã de pagar. Cõuiene que

legitima a parte, q̃ los fisos deuen auer en los bienes del padre, por razõ de la naturaleza, segũ diximos en el titulo de los testamentos en la ley que comiença. Religiosa vida.

Titulo. XI. Como se puede menguar la manda, e fasta q̃ quãtia, que dizen en latin falcidia, o debitum bonorũ subsidiũ, o trebellianica.

COnuenible cosa es e con razon, que el heredero de cada vn ome aya los bienes de aquel aquien deue heredar, o cierta parte dellos. Ca desaguisado seria de auer nome de heredero e non le venir ende pro ninguno[b]. E porque acaesce alas vegadas, que los omes esparzẽ e derraman todos sus bienes, faziendo mãdas dellos de manera que non finca al heredero, aquella parte q̃ deuia auer por derecho. Porende pues que en el titulo ante deste diximos de las mandas e de los testamẽtarios, que las hã de pagar. Cõuiene que

legitima a parte, q̃ los fisos deuen auer en los bienes del padre, por razõ de la naturaleza, segũ diximos en el titulo de los testamentos en la ley que comiença. Religiosa vida.

¶ Ley. I. Quanto es, lo q̃ el heredero puede sacar de cada manda, quãdo nõ oniesse aquella parte que ha de auer, e en q̃ cosas lo puede fazer.

FAlcidia es llamada en latin la quarta parte de la herencia, q̃ deue auer el heredero estraño alomenos, de los bienes del finado, por razon que era escrito en testamẽto de otro. E porẽde dezimos, que quãdo algũ ome faze mãda de todos sus bienes, de manera q̃ nõ dexa al heredero la su parte, q̃ deue auer, estonce el heredero puede abaxar de cada vna delas mãdas[c], la quarta parte de lla e retenella para si. E si por auẽtura el testador non fiziesse mandas de todos sus bienes, pero mẽguasse los, de guisa que el heredero pagãdo enteramẽte las mãdas, non le fincaria en saluo la su parte, dezimos, que biẽ puede abaxar de cada vna delas mandas, aquello q̃ demassa mandare, e retener la para si, fasta q̃ aya su derecho. E este abaxamiento se deue fazer de cada manda, segun fuere la quãtia dellas. Mas si los herederos fuessen de los que descienden, o suben por la liña derecha, del fazedor del testamẽto, estõce deuẽ auer la su parte legitima[b], aq̃lla man en latin, debitum iure naturæ. Assi como diximos de suso en el titulo, delos que pueden fazer testamento, en la ley que comiença, Religiosa vida. Otrosi dezimos, q̃ el heredero puede sacar su parte, assi como diximos de todas las mandas, o donaciones[c], que los testadores fazen, por razon de su muerte.

¶ Titulus vndecimus, De falcidia & trebellianica.

b ¶ *Ningun.* Habes hic vnam rationem quare fuit introducta falcidia; alias vide per Bart. in. l. nemo potest. col. 1. ff. de lega. 1. & aduerte q̃ locum habet falcidia etiã fauore hæredis succedẽtis ab intestato. l. filius familias. ff. ad leg. falci. Quid autem in legatario, an possit detrahere falcidiam de suo legato alteri legatario. Iacob. Butri. tenuit q̃ sic si totum fuit legatarius iussus restituere alij legatario. glo. tamen tenet contrarium in auten. de hæred. & falci. §. huius igitur. & ibi Bart. glo. etiam & ibi Bal. in. l. prima. fi. col. C. cõmunia. de lega. vide text. in. l. pœnales. §. si titio. ff. ad leg. falcid. de fideicommissario vniuersali, an detrahat si hæres non detraxit? vide per Barto. in. d. §. his igitur. & per Ioan. de Imol. & Alexan. in. l. prima §. deniq; ff. ad trebell. & Azo. C. eodem. in summa. colum. prima.

¶ *Lex prima.*

2 ➻ Hæres extraneus instítutus debet habere quartum quæ dicitur falcidia q̃ grauatur multis legatis ita quod excedunt alias trasparteshereditatis & refecatur de quolibet legato, vt habeat dictam quartam si vero hæres institutus sit de descendentibus testatoris habere debet legitimam debitam iure naturæ. h. d.

c ¶ *De las mandas.* Adde. l. 2. C. ad. leg. falc. & l. in quantitate. §. fi. l. Paulus. & l. lineam margaritarum. ff. eod. & non potest detrahere falcidiam in vna re tantum. vt not. Azo. C. eo. in summa. co. 2. gl. in. d. l. 2. & vide per Bar. in. l. in quarta. ff. eo. & adde. l. 2. in fi. infra eo. quid aũt de eo q̃d detrahitur de legatis, vt legata q̃ excedũt patrimoniũ reducãtur ad vires patrimonii? dic q̃ illa pars q̃ excedit detrahetur de omnibus legatis tam pijs q̃ non pijs ad dictum effectum. licet alias de legatis pijs non deducatur falcidia quæ debetur iure institutionis. vt in auf. similiter. C. eo. & infra eo. l. 4. probat hoc bene in. d. si certaru. §. fi.

1

ff. de testa. mili. & tenet Ioan. Andr. in addi. ad Speculatitu. de testa. §. 1. super verb. quid si legatum. in fi. tenet etiam Alberic. in. l. si quis ad declinandã. C. de episc. & cler. Io. de Imo. Pau. & Alex. in. l. si post missionẽ. ff. ad leg. falci. Bart. in. d. aut. similiter. dicit tamen singulariter Angel. in. d. l. si certarum. §. similes. hoc esse verũ, si legata consistunt in quantitatibus, secus si in speciebus consisterent, nam tunc illa quæ sunt in speciebus hæreditarijs præstabũtur integra. ꝓ quo bũ facit tex. in. l. si fideicõmissorũ. ff. vt in post. lega. idẽ tñ Ange. in. l. quærebat. ff. ad leg. falci. p illũ text. tenet cõtrariũ, imõ q̃ pro rata de trahat de quolibet legato si ue cõsistat in quãtitate siue in specie & ibi respondet ad nota. per glos. in. l. si verò cõposita. ff. de testa. mili. quæ dicit non fieri cõpositionem neq; cõtributionẽ cum quædã legata consistant in specie, quædã in genere: quia dicit se intelligere illam gl. quando oia legata sunt intra vires patrimonij, sed q̃n exhauriunt patrimoniũ forte in longe pluri tunc ad compositionẽ venitur per. d. l. quærebatur. Pau. de Castr. fuit in hoc sibi contrarius, vt refert Alexan. in. d. l. quærebatur. vbi ipse tenet opinionẽ Ange. tanq̃ tutiorẽ quã etiã dicit tenere Bal. in. l. 2. §. 1. ff. de condi. indeb. vbi respondet ad. d. l. si fideicõmissorum. & idem tenet Bal. in. l. 2. ad fi. C. ad leg. falci. & in. l. licèt. eod. tit. vbi dicit esse ad hoc text. expressum. Aduette etiam quod pretiũ seruorũ manumissorum ex iudicio defuncti deducitur de hæreditate tanq̃ æs alienum & per consequens deducitur ante omnia legata, vt in. l. si seruus. §. si incertum. cũ. l. sequenti. & l. æris. ff. ad leg. falci. 1. 1. §. in quibusdã. ff. si cui plusq̃ per leg. falc. sed intelligẽdũ est ne in hoc decipiaris respectu legis falcidiæ debitæ iure institutionis non vero respectu diminutionis fiendæ propter defectum patrimonij secundũ Bart. in. d. auf. similiter. & quia est eadẽ ratio in alijs legatis pijs, quæ tñ diminuuntur, vt dixi propter defectũ patrimonij quod tñ subintelligerem & limitarẽ quando ageret de prætudicio legitimæ si iorum debitæ de iure naturæ quia illa non debet minui etiam ꝓpter libertates legatas seruis, vt not. glo. in. l. papinianus. §. quarta. ff. de inofficio. testam. cessante verò legitima tunc etiam propter defectũ patrimonij nõ debent minui legata talia libertatis sed deducuntur vt æs alienũ, vt probat tex. apertus. in. d. §. in quibusdam. nota etiã q̃ legatum dotis factũ filiæ per patrem ante omnia alia legata deducitur tanq̃ æs alienum & sic alijs legatis præiudicat Bar. notabiliter in. l. 2. §. si sponsa. ff. de priuileg. credito. Bald. nouel. in tracta. de dote. fo. 14. col. 3. versicu. 1 priuilegium. de legato autẽ alimẽtorũ, vel vsus fructus seu in annos singulos, quo modo defalcetur. vide. l. cũ titio, & l. hæreditatũ. ff. ad. leg. falcid.

2 a ¶ *Demas.* Adde. d. l. in quantitate. §. fi. ff. eo. & instit. eo. §. si.

3 b ¶ *Su parte legitima.* Satis aperte probatur hic filium vel patrem non posse detrahere duas quartas debitam, scilicet, iure naturæ & aliam debitam iure institutionis. quod patet ex dictione, mas, quæ latine, sed, aduersatur in iure & in facto. l. secunda. ff. si quis in ius vocat. non ierit. glo. & Bart. in. l. qui vsumfructum. ff. de verbo. obli. & in. l. prætorix. §. 1. ff. de prætor. stipula. habebit ergo filius legitimã debitam iure naturæ tantum, vt hic vides & non quartam falcidiã debitam iure institutionis, licet ei locus esset eo q̃ hæreditas onerata esset legatis puris vel conditionalibus vel in diem, & huius sententiæ fuit Azo in summa. authen. de hæred. & falcid. colum. 2. versi. hic autem quæri potest. vbi quærit, an alicui plures falcidiæ competere possint, vt si filius fuerit institutus, & in totum restituere rogatus, an quartam trebellianicam, & iure naturæ debitam possit habere, vel fuerit si legatis oneratus, an quartam iure naturæ, & iure institutionis habeat, vel si fuerit arrogatus, an quartam ex constitutione diui Pij, & iure naturæ & trebellianicam possit petere: Et respondet satis se putare in omnibus casibus huiusmodi vnam quartam sufficere. argu. §. si quis autẽ non implens in eod. auten. &. l. papinianus. §. penu. ff. de inofficio. testa. nisi in casu, quando rogatus esset filius, de restituenda hæreditate sub conditione, vel in diem nam statim potest retinere debitum bonorum subsidium, sed aduenjente die, potest habere quartam trebellianicã, vt. C. ad trebellia. l. iubemus. & ista est cõmunis opinio, & quæ præticatur in iudicijs, & in scholis, secundum Angel. in. d. co hæredi. §. cũ filiæ. ff. de vulg. & pupil. & plene tradit Alexan. in. l. in ratione. §. q̃ vulgo. 5. & 6. col. ff. ad. leg. falc. & cõsi. 142. incipient. Circa primam dubitationem. in. 2 vol. & in. 2. dubio, Iason in auten. res quæ C. cõmunia. de lega. 2. col. 3. & in auten. nouissima. C. de inofficio. testa. nume. 39, & in. l. filiũ. nume. 8.

C. famil. herciscę. Decius, consi. 55. num. 8. & consi. 228. col. fin. & cõsi. 419. co. 1. idẽ etiã esset in ascẽdentibus à liberis grauatis, de restituenda hæreditate sub cõditione vel in diem, tenent Ange. & Cuma. in. l. si à milite. §. fi. ff. de testa. mili. vbi Bal. de hoc dubitauit, & opinionẽ Ange. & Cuma. sequunt dicẽtes eam esse cõmunẽ Ioan. Crottus. in. l. qui romæ. §. duo fratres. co. 22. ff. de vsybo. obli. & Aimõd. Sab. in cons. 110. quãuis Alex. cõtrariũ tenuerit, in. d. §. quod vulgo. co. 7. An autem de illo iure partitarũ, & legũ fori, & tauri procedat hodie illud de trebellianica, quãdo filius vel pater fuit grauatus de restituenda hæreditate, sub conditione vel in diẽ? vide quod dixi, in. l. 1. in glos. fi. titu. supra ea. parti, & quod dixi supra nõ posse detrahi legitimã. s. debitã iure naturæ & falcidiam debitam iure institutionis, etiam q̃n legata erant conditionalia, vel in diem, tenet Fulgo. in. l. quanq̃. C. ad. l. falci. & istam partẽ tenet Alex. in. d. §. q̃ vulgo. co. 7. versi. potest etiam ex prædictis dubitari. vbi vult in hoc esse diuersitatẽ inter falcidiã, & trebellianicam, quãuis Bald. in. d. l. quanq̃. voluerit contrarium. An autem in casu, quo filius potest deducere duas quartas, possit adhiberi remediũ quod vnam tantum detrahat? vide per Alex. in. l. si debitor ff. ad leg. falcid. vbi tradit q̃ sic, videlicet vt pater prohibeat trebellianicã deduci, & iubeat cõpensari eam cum legitima, videibi per eum quã plures ad hoc allegantẽ. Aduerte etiã q̃ in casu, quo deducendæ essent duæ quartæ detrahetur prius de vniuerso legitima iure naturæ, & postea de residuo trebellianica. ita vult gl. in. c. raynaldus super verbo medietatẽ. & super verbo licèt ipsas non expresserit. de testa. & tenet Bar. in. d. aut. de hære. & facit. §. si quis autẽ nõ implens.

4 c ¶ *Donationes.* Habet enim locũ falcidia nõ solũ in legatis & fideicommissis: sed etiam in donationibus causa mortis. l. si quis quadringenta ff. ad. l. falci. & etiã in donationibus factis inter viuos; ita tamen si mortẽ confirmantur. l. in donationibus. C. eo. & l. antepe. C. de donatio. inter vir, & vxor. habet etiam locũ in mortis causa captionibus. in. d. l. si is qui quadringenta. & tenet Azo. C. eo. in summa. colum. prima. versi. locum habet falcidia. ¶ *Lex. 11.*

➻ Antequam detrahatur falcidia, deducitur de bonis defuncti æs alienum etiam ipsi hæredi debitum: nisi testator prohibuerit deduci quod debet hæredi, deducuntur etiam expensæ funeris & inuentarij, & instrumenti testamenti. Item non detrahitur falcidia de pecunia relicta ad emendos seruos alienos, & manumittendos nisi in eo quod excedat pretium emptionis. ex legato tamen quo quis granatur, vt proprium seruum manumittat detrahitur falcidia, de cæteris vero rebus detrahitur in eisdem rebus si diuisionem recipiãt alias in extimatione, neq; potest hæres eligere falcidiam in vna re alij legata, nisi de legatarij cõsensu. h. d.

d ¶ *Esesta.* Prosequitur dicta Azo. C. ad leg. falcid. in summa. col. 2. versicu. sic autem ponitur. 1

e ¶ *Las debdas.* Adde. l. qui fundum. §. si quis hæredem. ff. eo. C. eo. in. l. irritum. & l. in imponenda. 2

f ¶ *A conquerir que se faga.* Adde. l. si debitor. ff. eod. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 a ¶ *Las despensas.* Impensa funeris omnino deducitur: quia necessaria est, vt lic. & intellige, vt habetur in. l. 1. §. fin. ff. eo. & l. 2. & in. §. cũ autẽ inst. eo. titu. vbi vide. quid si monumentum sit sumptuosum, quod testator iusserit fieri, an detrahetur falcidia de superfluo, vltra necessitatem, secundum qualitatem personæ defuncti: nam Ange. in. d. §. fin. & in. l. hæreditas. §. 1. in prin. ff. de petitio. hæreditat. tenet quòd cũ hoc tendat ad ornatum ecclesiæ, dicit re lictũ ad pias causas, & sic idistinctè cessabit falcidia. Ioan. de Imo. tamen ibi tenet contrariũ quia nõ videt propriè respicere piã causam, quatenꝰ expenditur vltra necessitatem: sed potiꝰ tendit ad vanam ploriam & solatiũ viuorũ, & memoriã defuncti. Alexand. ibi trãsit cũ Angel. post Rapha. & Paul. de Cast. cũ limitatione tũ quòd hoc tendat ad ornatum ecclesiæ: quia relicta ad ornatum ecclesiarũ enumerantur inter legata pia, vt tradit idem Alexan. in. l. 1. §. ad municipium. ff. eo. Si ergo, secundum qualitatẽ defuncti dedecus esset sepeliri in terra impensa necessaria reputabitur constructioni monumenti ad sepeliendum eum: dum tamen talis impensa sit decens statui suo, vt declarat Ioan. de Imol. in. d. §. de impensa. seu finali. ff. eod. & Angel. Aretin. in. §. fin. inst. eo. quid autem de expensis, quæ fiũt in exequijs prælati mortui, an sint soluendæ de dignitate, vel de bonis prælati mortui, vel eius hæredũ: vide per Abb. in. c. vt præteritæ. de electio. vbi refert se in hoc non vidisse auctoritatem doctoris antiqui, & quod Cardina. ibi breuissimè dixit se credere quòd sint fiendæ ex bonis prælaturæ: quia procedunt ad negotium electionis, vt in. c. bonæ. el. 2. de electio. Abb. vero ibi referens se ad disputationem suam. quæ incipit Sempronius. concludit, quod expensæ concernentes remedium seu solatiũ animæ defuncti, fieri debent ex bonis prælaturæ, quantuncũq; prælatus habuerit proprij per argumentum optimũ. in. c. ad apostolicæ. de donati. & in. c. bonæ rei. 12. q. 2. & in. c. vbi periculum. de electio. li. 6. expensæ vero, quæ fiunt ad consolationem & pompam viuorum, vt magnus apparatus funerum in vestibus, & alijs similibus, istæ non sint deducendæ ex bonis prælaturæ. videas ibi per eum & plene in. d. sua. disputatione. Quid autem si papa det clerico licentiam testandi de his, quæ habuit ex titulis suorũ beneficiorum, ad quæ spectet impensa funeris tunc, vide per Deciũ. in hoc consulentem. consi. 157. incipit. quæritur. de expensis funeralium Reuerendissimi Cardinalis Triburtii. & quatenus ibi tradit, q̃ translatio bonorum videtur facta cum oneribus suis. Adde ad allegata ibi per eum. l. 2. §. si quid. ff. de hæredi. vel actio. vendi. quæ magis in terminis facere videtur. quæ autem dicantur impensæ funeris (seu por razon dela muerte, vt in ista. l. dicitur) dic quòd quidquid in hoc fuerit erogatum antequam corpus sepeliatur. l. at si quis. §. funeris causa. & l. funeris sumptꝰ. ff. de religios. & sumpti. fune. optima l. 12. titu. 13. partita. 1. ex quo inferturprout infert Michael de Cisuentes. in. l. 3. in ordina. Tauri, quòd impensa facta in pulsatione cãpanum, & in recõmendatione clericorum & in ductione corporis ad ecclesiam sepulturæ, & in apertura sepulturæ, & in missis, cera, & oblationibus, quæ offeruntur, & in vestibus luctuosis, dicitur impensa funeris. Allegat gl. notata. & ibi Angel. in. l. si ex re. §. fi. ff. de stipul. seruo. Cætera vero quæ expenduntur sepulto iam corpore non dicũtur impensa funeris, nisi in casu: cum corpus sepeliatur de nocte, & postea die sequenti antequam diuertatur ad extraneos actus et hician tur obsequiæ: nam etiam tunc dicetur impensa funeris, secundum Caroinal. in clemen. dudum. in. §. verum. 4. quæstiõe. de sepulturis. l. tamen istam & similes, scilicet quòd impensa fueris deducatur, vt æs alienum, vt hic, & in. d. l. in imponenda. & d. §. fi. cũ. l. sequẽti. & l. impensa. ff. de religios. & sumpt. funer. & l. fina. §. in computatione. C. de iur. deliber. limitabis vbi tractaretur de legitima filiorum vel ascendentium: nam tunc detrahitur talis expensa de quinto vel tertio bonorum, & nõ de tota hæreditate, vt cauetur. in. d. l. 30. & in. l. 6. in ordina. tauri. & quod supra retuli de vestibus luctuosis, quod reputentur impensa funeris, ex glo. & Ange. in. d. l. si ex re. §. fi. cõfert. secũdũ Ange. ibi quòd vestimenta vidualia tradita vxori tempore funeris, & lucti maritiimputentur hæredi, & non in summa dotis suæ. limita & intellige, secũdum Ioan. de Imo. in. d. §. fi. d. l. si ex re. qñ tales vestes essent vilis pretij, & deputatæ ad vsum q̃tidianum: secus forte secũdum eum si essent vestes festiuæ, & magni valoris: quia tunc videtur potius tradita dicta vestis vt seruet honorem mariti, quandiu sit vidua, quàm videatur donata. argu. l. si vt certo. §. interdum. ff. commoda. & ideo si tunc mulier nuberet hæres posset, secundũ eũ tales vestes pretiosas repetere, quod tamen intelligit nisi alia esset consuetudo regionis: nam illa esset seruãda. argu. l. minimæ. ff. de legi. Vitalis etiam in suo tractatu clausularum. fol. 32. cum sequenti. Adducit in ista. q. Bald. in margarita. Inno. super parte maritus. & Ludoui. Roma. in auctẽ. ex testamento. C. de colla. & videtur se reducere quòd aut hæredes tenentur ad alimenta: quia dos cõsistebat in mobilibus, vel vxor mansit prægnãs & tunc tenentur hæredes vxoriad vestimenta lugubria, aut non tenentur ad alimenta, & tunc neq; tenebuntur ad istas vestes: si tamen ei datæ fuerunt, & sunt viles efficiũtur vxoris: si verò sunt magni valoris, videntur traditæ ad vsum non animo donandi. vnde si transeat vxor ad secunda vota, possunt repeti ab ea, quæ omnia intelligit nisi aliter se habeat cõsuetudo: quia illa est seruanda: & quod istas vestes nigras vxor secundo nubens reddere debeat, adde Bal. §. volu. consi. in consi. 478. incipit quædã sunt res. vbi etiam ponit hæc verba quo ad pannos nigros viduales debet distingui qualitas personarum: nã sicut vxor debet habere alimenta: ita etiam indumenta, vnde absq; viduali veste non potest honestè transire, debet fieri expensis viri, vt notatur in. l. sicut. de oper. liberto. & ita seruat consuetudo tamen si postea deponit luctum, & habitum vidualem, reddat vestes quas recepit & contemnit. argu. ff. solut. matri. l. in his. §. 1. mulier vero q̃ non vult. indui de nigro, nõ ꝓptereaest infamis, vt. C. de infami. l. decreto.

In noua rec. est. l. 1. titu. 8. libro. 5.

Quæst. 1.

Quæst. 2.

Quæst. 3.

Quæst. 4

In noua rec. est. l. 13. titu. 6. lib. 5.

¶ Otrosi deue sacar en ante todas las despensas, que fuessen fechas por razon de la muerte del defunto, e aun deue sacar en ante, las despensas que fizieren en los escritos del testamẽto, e en los memoriales[b] de los bienes del defũto. Otrosi deuen ante sacar los dineros q̃ el testador mãdasse para comprar los sieruos q̃ mãdasse franquear. Pero en esto ya departimiento: ca si el testador mandasse a alguno dineros, porque franqueasse su siervo mismo[c], de tal manda como esta, bien puede sacar la parte que es llamada falcidia. Mas si mandasse dar los dineros a algun ome a quien mandasse comprar sieruo de otri: si todos los dineros entrassen en la compra del sieruo: non se puede porende sacar la falcidia. Mas si sobrassen dineros de la cõpra, biẽ se puede en de sacar[d], e de todo aquel q̃ fuere, puede el heredero sacar la su parte legitima en esta manera, q̃ si aquella cosa de que fue fecha la manda, fuere atal q̃ se pueda partir sin daño, e sin mal estança della, deue el heredero tomar della su parte[e]. Mas si fuesse cosa que se nõ pudiesse partir, assi como sieruo, o cauallo, o libro, o otra cosa semejante: estonce deuen la apreciarf, e del precio della, deue tomar el heredero la su parte. E si el heredero quisiesse tomar su parte entera en vna cosag, aparta damente: que fuesse mãdada a otro: non lo puede fazer, si non fuere cõ plazer de aquel a quen fue mandada.

¶ *Ley. III.*

5a Quantitas hæreditatis in computatione falcidiæ inspicitur tempore mortis testatoris. nec q̃d postea accreuit auferet hæredi falcidiam: nec quod diminuitur eum exonerata legatorum prælatione. h. d. Habuit ortum. à. §. quantitas. instit. ad leg. falc. & à. l. in quantitate. ff. ad l. falcid.

1 a ¶ *Fino.* Adde. l. in quantitate iu princ. ff. ad leg. falci. & institu. eo. §. pe.

b ¶ *O se creciere.* Adde. l. in ratione. in prin. ff. eo. vbi vide Ang. & Alex. limitantẽ hoc quatuor modis. & p Paul. de Castr. limitantem etiã ni si diminutio vel augmentũ cõtingẽs post mortem testatoris sumpsisset originẽ in vita testatoris quia tunc videretur contigisse in vita. l. Paulus. ff. eo. & vide ibi per Alex. per quẽ etiam vide, qd in trebellianica, & quid etiam i legitima debita de iure naturæ. & per Paul. de Cast. ibidẽ, & in. l. si quantitate. in prin. eod. titu.

¶ *Ley. III. Que tiẽpo deue ser catado, para poder menguar las mãdas, en razõ de sacar el heredero la su parte legitima.*

EA quãtia de los bienes del defunto, deue ser catada e asmada en el tiempo que el fino[a], porque segun lo que por estonce era, de ue el heredero sacar la su parte. E si despues se méguo, o se crescio[b], el daño, o el pro della, pertenesce al heredero, e nõ a aquellos que deuen auer las mandas. E esto seria, como si el testador ouiesse en valia ciẽt marauedis, quãdo finasse, e los bienes en quelos ouiesse, fuessẽ en ganados, assi como en vacas, o en ouejas o cabras, o otros ganados. Casi quando muriesse el testador, valiessen cient marauedis los ganados e non mas, e despues pariessen, o esquilmassen dellos otros frutos, assi como queso e lana, de guisa que los fijos, e los esquilmos valiessen otros ciẽt marauedis o mas, por todo esso aura el heredero todo el esquilmo d̃ los ganados, e la quarta parte de los ciẽt marauedis que valiã los bienes del testador, quãdo fino. Otrosi dezimos que si se menguassen despues de los bienes del finado la quarta parte dellos, cõ todo esso aurã las mandas cumplidamente, aq̃llos a quien fueron mandadas, e el heredero perdera la su parte, de todo aquello que mẽguare ende. Ca derecho es, pues que a el pertenesce el pro del acrescẽtamiento de la herencia, que otrosi sufra el daño[c], quãdo y acaesciere, despues de la muerte del testador.

¶ *Ley. IIII. Quales mandas non deuen ser mengudas por razon de falcidia.*

SAcar puedẽ los herederos de las mandas, la su quarta parte legitima, aquel llamã en latin falcidia, assi como de suso mostramos. Empero mãdas y a de tal natura, de que la nõ podrian sacar e son estas: assi como de las cosas que dexa el fazedor del testamento a[d] eglesia, o a otro lugar religioso, o a hospital, o a pobres, o para quitar los captiuos, o ẽ alguna otra manera q̃ fuesse obra de piedad[e]. Ca de tales mãdas como estas, nin hæres debet detrahere falcidiã de legatis: sed pia causa legatarij fundat se in priuilegio speciali, ideo debet præferri. l. si. ff. ex quib. caus. maio. & respondet ad. §. sed hoc præsenti. quod ibi vtraq; causa reperiebatur in specie priuilegiata. & istam opinionem cicit Alexand. vbi supra magis sibi placere in puncto iuris, per. d. l. fin. & nota. per Bart. in. d. aur. quas actiones. C. de sacrosanc. eccle. ibi q̃ respondet ad. d. l. sed & milites q̃ ibi non cõpetebat priuilegium, cõtra excusatiões iuris cõmunis, & subdit, q in practica durũ esset obtinere contra autoritates prædictorum doctorũ tenentiũ, tunc falcidiam posse detrahi, & certẽnõ est recedendum ab opinione prædictorũ, quæ est cõmunis, vt tradit Dec. in. d. c. in præsentia. nume. 52. & quia priuilegiatꝰ i specie non vtitur priuilegio cõtra alium priuilegiatum in genere, ꝓpter similem eius qualitatẽ, nisi quando priuilegiatus ingenere certat de lucro, & alter de damno vitando, vt est in casu. d. l. vt latius prosequitur Decius vbi suprà, post Bald. in auten. perpetua. C. de sacrosanct. eccle. & quia secundũ Ange. in. d. §. sed hæc præsentia. rationes quare cessat falcidia in relictis ad piam causam, cessant quando pia causa est instituta.

e ¶ *De piedad.* Et tale legatum plũ detrahetur, vt æs alienum de hæreditate. l. eius. & l. æris alieni. ff. ad leg. falci. gl. in. d. auten. similiter. doc. comuniter in. l. ex asse. ff. ad leg. falci. volentes q̃ legata sint quædam pia, quæ dã non pia, de non pijs non detrahetur falcidia, pro pijs. text. nota. in. l. si post missionẽ. ff. eod. si tamẽ eidem relinquatur vnũ legatũ ad pias causas, & aliud ad non pias causas: tunc de legato non pio detrahetur falcidia pro vtroq; secundũ Ange. in. l. sed si non seruus. §. 1. in prin. per illũ tex. ff. eod. & sequuntur lo. de Imo. Pau. & Alexand. ibidẽ, sub. l. si seruus. eo. titu. Paul. in. l. si post missionẽ. ff. eo. & Bar. in auten. sed in ea. C. eo. & habes hic q̃ relictũ ecclesiæ vel hospitali, vel in vsus pauperũ, vel redẽptionem captiuorũ, dicitur relictum ad pias causas, & adde Specu. titu. de instrumento editio. §. nũc vero aliqua, versi. & scias, el segundo, vbi vide q̃ inter relicta ad pias causas. idem esset si relinquaf, ꝓ refectione murorũ, & pro custodia terræ, quia custodiunf orphani & miserabiles, qui sunt intus. ita tẽ relictum ad institutionẽ pontiũ, & viarũ, dicitur ad pias causas. glo. & ibi not. Nico. de Neapo. in. l. 1. §. ad municipiũ. ff. ad. l. falcid. q̃d intellige secũdũ Spec. in. d. versi. & scias, el segundo. si necessitas immineat, non aliter per. l. ad institutionẽ. C. de sacrosan. eccle. cũ aliis ibi allegatis. sic ergo limitabis quæ dicit Pau. de Cast. in. l. pater filiũ. col. 2. ff. de inoffi. testa. cũ dixit, q̃ illa solũ fortiunf priuilegia pię causę quę in iure reperiuntur specificata: vnde secũdũ eum legatũ ad refectionẽ viæ, vel pontium vel murorũ, nõ dicif piũ: & isto etiã modo limita & intellige q̃ hic dicif de redẽptione captiuorũ: nam debet intelligi, vt redimãtur capti egentes: si enipsi habeãt facultates, qbus se redimãt nõ dicef relictũ piũ: vt etiã in terminis tradit Bal. nouell. in tracta. de dote. fo. 207. col. 1. & vide Spec. vbi. 5. de relicto, vt pingat in ago beatæ virginis Mariæ, vel alterius sancti, quod dicatur q̃d piũ, cuã tenet Ang. in. d. §. ad municipiũ. vbi etiã Alex. & vt dicit Bal. in. d. auten. similiter, omne ꝓpter

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod dãa testatoris subleuatur vel aĩa cuiuscũq; catholici, vel anima tũ corpus carcerati, etiã p maleficio dicit relictũ ad pias causas, iuxta nota. in l. ii quis titio. ff. de lega. 2. bonus tex. in authẽ. vt cũ de appel. cognos. §. si quis de prædictis. ibi, eorũ animæ pijssimæ subleuent. Bal. in authẽ. cõtra rogatus. C. ad trebel. vult cõtrariũ in carceratis pro maleficio, qa nõ sunt digni secũdũ eũ mi sericordia, qui deliquerunt, sed soli innocentes. Primũ tũ dictũ videt verius, & tenuit glo. in c. sacro rũ. 12. q. 2. dum dicit, q dispositio illius. c. & l. sancimus. C. de sacrosanct. eccle. dicens q res eccleſiæ possunt alienari i redẽptionẽ captiuorũ, militat etiã in carceratis p maleficio. alleg. tex tum in. c. si res aliena. 14. q. 6. et. c. 1. & c. reos 14. q. 5. vbi habet, q nõ est i humanũ bñcare etiã his q deliquerũt. allegetiã. c. non satis. 81. distin. ibi cũ dicit, sed pl'illis, q sine culpa & illam glo. sequũtur Ioan. de Imo. & Alexã. in. l. quanuis. ff. solu. mat. & intellige de carceratis pauperibus, vt suprà tetigi post Specu. & adde Ange. in tracta. maleficio. in parte qui iudex dictũ Caiũ carcerari iussit. Adde etiam q pia causa est maritare virgines, vt tradit, Bal. id authẽ. nisi rogati. C. ad trebel. & vide per Bald. nouel. vbi. 3. & intellige de pauperibus cõgruã dotem nõ habẽtibus, vt tradit Bald. no uel. ibi quẽ vide. Itẽ an relictũ pro male ablatis dicatur piũ. vide per Spec. vbi supra. & ibi per Io. and. in addi. colu. mili. 29. & 30. & ibi vi de quid si male ablata nõ asc̃ẽdũt ad quãtitatem legati. an q̃d superest conuertat in alios pios vsus, q tenet q tic. Item dicitur relictum ad pias causas, si relinquatur pro alimentis etiã in consanguineo pauperi. glo. in. l. illud. C. de sacrosanct. eccle. per Bar. in. l. alio. ff. de alimen. & ciba. lega. col. 2. & non ex verbis testatoris iudicãdũ est fit pium, vel ne: sed ex qualitate causæ, vt dicit Alber. in. l. nulli. col. pe. C. de episco. & cleri. Bald. in. d. aut. similiter. nõ em potest assertio testatoris veritatẽ immutare. l. qui testamentum. ff. de proba. l. si forte. ff. de castr. pecul. & argu. l. si. ff. de exerci.

a ¶ *De falcidia.* Quid de trebellianica? glo. in c. si pater. de testa. lib. 6. in verb. trebellianicæ. tenet q detrahat etiã de fideicõmisso, & idẽ tenẽt ibi Archid. & Io. Andr. & tenẽt alij plerique; docto. de quib' per Alex. in. l. marcellus. in prin. col. 3. & 4. ff. ad trebel. Bar. tũ in. d. l. marcellus. tenet cõtrariũ, imo q in trebellianica, sit idẽ qd in falcidia. vbi Alex. & Iaso. attestan fistã esse cõmunẽ opi. quã etiã similiter dicit cõmunẽ Soci. cõsi. 116. col. fi. i. volu. vbi tradit multos q istã opinionẽ tenuerũt. quã cõmunẽ oponionẽ, limita q̃n pia causa fuit instituta, & de restituẽdo grauata, vt etiã dixi in falcidia supra ea. l. in glo. licet Alex. in d. l. marcellus. voluit cõtrarium in ista limitatione, & aduerte q licet primus substitutus non sit priuilegiatus, sit ille grauetur etiã de restituendo pauperibus, vel aliæ piæ causæ hæres trebellianicã non detrahet, etiã à primo substituto nõ priuilegiato: quia debet inspici persona pauperũ, vel causa pia in quos vltimo deuenire debet, qui sunt priuilegiati, ita tenet Ludo. Roma. in. d. l. marcellus. §. quod autẽ. & dicit si ita consuluisse, & est in eius consilijs, consi. 206. licet ex cõmuni cõclusione. ad fi. vbi dicit istud esse verũ, q̃uerat certum relictũ esse perueniturũ ad pias causas, secus si erat incertũ, vt quia esset grauatus restituere piæ causæ sub condicione, si sine liberis decederet & istud etiã tenet Alex. 3. vol. consi. 20. ad fi. incipit põderatis his, quæ in themate. & in. l. cũ dotẽ. ff. ad leg. falc. vbi sublimita limitationẽ Roma. s. vt interim locus sit detractioni falcidiæ, sed debebit hæres cauere, q̃ eueniẽte cõditiõe restituet qd detraxit. arg. l. in. l. falcidia non habet. ff. eo. iũcta. l. 1. in prin. cũ similib'. ff. vt legato. nomi. cauea. ista tũ sublimitatio Alex. non caret aliã serupulo. nã Bald. in cõsi. suo incipit. in q̃stiõe. quæ vertitur inter scholam S. Mariæ. consuluit cõtrariũ quẽ refert Socin. consi. 8. 1. volu. in. 2. dubio testator enim in casu Bal. instituerat filios, & prædecedẽti sine liberis, substituit superstitẽ & si vterq; mortes sine liberis, substituit pauperes christi: cõcludit q euenienti casu q primus decedat sine liberis, superstite altero, & decedẽte similiter sine liberis postea altero, pia causa non habet de portione primi, nisi dimidiã, detracta, scilicet legitima & trebellianica, quæ deuenerũt ad fratrẽ superstitẽ, vt hæredẽ fratris: nõ vt fideicõmissariũ patris testatoris. i. eius hæres, non restituit illam dimidiam piæ causæ, cum em semel dicta legitima & trebellianica à fideicommisso exempta sit, rursus in fideicõmissum non incidit. argu. l. solita prouidentia. C. de remissio. pigno. dicit tñ Soci. vbi supra. q si talis casus occurreret satis dubitaret. idẽ tñ Soci. consi. 144. eiusdẽ. 1. volu. incipit diligẽter cõsideranda. col. fi. videtur adhærere dicto Bald. in d. consi. dicit em q quãdo restitutio est tienda mediare, & cõmutabiliter, sub aliqua cõditione tũc à primo fideicõmissario, potest deduci trebellianica, quæ deducta rursus non incidit in fideicommissum. arg. d. l. solita. & alleg. Bald. in d. consi. & q idẽ voluerũt Roma. vbi suprà. & Ioan. de monte Sperelo. in d. authẽ. similiter. & q ita sæpius vidit consultum per doctissimos viros. ego adhærerem dictis Alexan. dum vult, q̃ mediante cautione pia causa in hoc iuuabitur.

b ¶ *Legitima.* Debita iure naturæ, hoc enim per nuullam falcidiam minuitur, vt hic. & in. l. scimus. C. de inofficioso testament. 4

c ¶ *Manera.* Adde. l. 11. titu. 4. supra ead. partita.

d ¶ *Cauallero.* Adde. l. si post missionẽ. & l. ad veterani. & l. si miles. ff. ad leg. falcid. & C. eo. l. in testamento. vbi glo. dixit idem in trebellianica. & vide. l. 2. & quæ ibi dixi. titu. 5. supra eadẽ parti. 5 6

e ¶ *De mientra que estan en hueste.* Vide. ll. supra allegatas & quæ dixi in l. 49. titu. 5. part. 5. 7

¶ *Lex. V.*

Hæres accommodans taciturnã fidem testatori de legato incapaci præstando, si præstet perdit quod sibi debetur per falcidiam, nisi sit filius nepos, aut testatoris sertus, qui ratione potestatis tenentur eius roganimibus vel mandatis obedire. h. d. Habuit ortum à. l. beneficio. & à. l. hæreditatũ. in fi. ff. ad. l. falcid. & à. l. rescriptũ. ff. de his qui. vt in dig. & de his quæ in testa. delẽ. & à. l. 1. & si quis ali. testa. prohi. l. 2.

f ¶ *Pierdan.* Adde. l. hæres. ff. de his quib. vt indig. 1

g ¶ *Fijo, o nieto, o sierno.* Adde. l. si tantum. ff. ad leg. falcid. 2

3 a ¶ *Non la deuen perder.* Confiscabitur ergo hæreditas sine præiudicio talis hæredis, quo ad falcidiam. vt in dicta. l. si tacitam.

4 b ¶ *De caber su ruego.* Facit ad ea quę dixi in. l. 1. titu. 7. supra eadem parti. & ex hoc nota. prout not. Alexan. in. d. l. si tacitum. quod accommodare tacitam fidem de restituendo incapaci, non censetur inter atrociora delicta: quia alias non excusaretur seruus si pa ruit domino. vt in. l. ad eã. ff. de regu iur. l. seruus. ff. de actio. & oblig.

¶ *Lex. VI.*

Non detrahit hæres falcidiã maliciosẽ cancellans testamentũ, vel legata ne valerent: quia per hoc perdit falcidiam nec de trahet de legata quã subtrahit dicendo suam, esse & de his casibus, vel de eorum aliquo si in iure conuictus fuerit, priuatur falcidia. Item nec detrahitur, si testator prohibet ne detrahatur: nec etiam detrahitur de re legata prohibita à testatore alienari nec de reliquis pro legitima vel dote aut libertate: nec detrahitur si hæres credens satis sibi remanere incœpit aliqua legata solida dependere: tunc nõ detrahitur & de alijs: nisi de nouo magnum debitoris debitũ de tegatur quia tunc de non soluris detrahet falcidiam. h. d.

to. Ca estos herederos a tales, nõ la deuẽ perder[a], por tal razõ; porque ellos estan en poder del, e son tenudos de caber su ruego[b], e de obedeceer su mandado.

¶ *Ley. VI. Por quales razones, e de que cosas non puede sacar falcidia el heredero*

MAliciosamente cãcelando el heredero el testamento, o las mandas, porq̃ nõ valiessen, pierde por ende que nõ puede sacar la falcidia dellas. Otrosi dezimos, q̃ si el heredero furtasse alguã cosa de las q̃ el testador fiziesse manda a otri, o la negasse maliciosamente, diziẽdo que era suya propria, e non del testador, por qualquier destas razones q̃ sea vencido el heredero por juyzio, pierde por ende[d], q̃ nõ pueda sacar de las mandas la falcidia. Otrosi aq̃llos herederos que nõ suben, nin descienden por la liña derecha del testador, non pueden sacar falcidia de las mandas, si el testador les defendiesse señaladamẽte[e], que la nõ sacassen. Otrosi dezimos, que si el testador fiziesse manda a alguno de castillo o de otra heredad, cierta en tal manera q̃ la non pudiessen vender[f], nin enaxenar, mas que siempre fincasse a el e a sus

c ¶ *Pierde.* Concordat cum. l. beneficio. ff. eodem.

2 d ¶ *Pierde por ende.* Concord. cum. l. hæreditatem. 5. fi. ff. eod. & intellige quòd perdit falcidiam in his rebus, quas subtraxit, vel negauit esse hæreditarias, vt ibi habetur.

3 e ¶ *Señaladamente.* Non ergo sufficit tacita prohibitio, vt hic. & in authen. sed cum testator. C. ad. l. Falcid. vnde & si testator sciente distribuat patrimonium suum per legata, si expresẽ non prohibuit detractionem falcidiæ habebit locum falcidia, vt etiam notat Bartol. in authen. de hæredib. & fal. §. si verò expressim. ad fi. & est bonus text. vbi Abb. vlti. nota. in c. Raynaldus. de testa. quia non sufficit tacita: sed requiritur expressa prohibitio, vt hic & in d. authẽ. & ita voluit Angel. in d. authen. sed cum testator. & in corpore vnde sumitur: sufficeret tamen verba æquipollẽtia expressæ prohibitionis, veluti si testator iubeat integre legata soluere. glossi. singularis. in. l. decem. ff. de fideicommissa. liber. Bal. in. d. authen. sed cum testator. vbi etiam Paul. de Cast. intelligit de verbis ita æquipollentibus, quòd nõ possent aliud importare: secus si possent aliud importare, vt si dixerit pleno iure. vide ibi per eum, & per Alexand. 3. voluni. consi. 5. circa primũ dubium. in secundo dubio. vbi plura adducit circa. d. glo. l. decem. & vide quę in simili: adducit Alexand. consi. 133. super quæstitis de quibus in themate. 1. quæsti.

5. volumi. & Decius consi. 402. col. 2. & 3. Sed quid si, præstet est de consuetudine, in cõfectione testamẽtorũ testator dicat: & adimpleto hoc meo testamento, solutisque legatis in eo contentis, in reliquo instituo Titium hæredẽ, an ex hoc videatur prohiberi deductio falcidiæ. text. videtur quod non. in. l. Marcellus. §. idem Pomponius. ff. ad Trebellia. & ibi Pal. de Cast. quod tamen limita ex dictis Ange. ibi nisi hæres deductis legatis rogatus esset restituere hæreditatem sub conditione: nam tunc testator videtur voluisse integra legata præstari sine detractiõe falcidiæ. Et tũc de solo fideicõmisso vniuersali. hæres adueniente conditione grauatus detrahit quartam Trebellianicam, & ita dicit Angel. seruari de consuetudine. vide quæ etiam in hoc dico. in. l. fina. in glo. 1. infra. eo. Si verò in clausula testamenti diceretur & solutis omnibus legatis, seu in totum solutis legatis, an ex his verbis videatur prohibita falcidiæ deductio? videtur quod sic: quia perinde est ac si diceret integre solutis. & videtur de mente Paul. de Cast. in. d. authent. sed cum testator, quod sine dubio procedit cũ dixit in totum solutis, cũ verò tantũ dixit, solutisq; omnibus legatis: tũc videtur maius dubium: cum idẽ sit dicere solutis legatis: quod solutis omnibus legatis, cum incertũ. Et quia testator ex his verbis videtur prohibere deductionem falcidiæ, ideo dicit Alexan. quod hæres non detrahit falcidiam, & ita tenet Bal. in. l. 1. C. de inofficioso testamento. & ita tenet Ioan. de Imo. in. l. si pluribus. ff. de legatis secundo. & Paul. loquitur quando dixit soluat totum fundum. Cogita tamen: quia ad præsens in terminis non inuenio hoc decisum nisi dicas decidi ex dicto Ange. in dicta. §. idem Pomponius. velentis hoc casu videri prohibitam falcidiam, & hæredem debere esse contentum cum eo, quod sibi relinquitur, quod etiã militat quando, & soluunt dixisset, & soluris legatis licet non adderet omnibus tu latius consideratis: nã pro primo dicto facit. l. nam qa. §. ii. cum. l. sequenti. & l. q totam. ff. ad Trebe. vbi habetur, quòd licet testator dicat vniuersa bona mea, vel tota hæreditas restituatur tamen adhuc poteti detrahi Trebellianica. & est optimus tex. & ibi not. Abbas in cap. Raynaldus. in fin. de testa. qui tex. fuit post dispositionem. d. authen. Sed cum testator. & vult adhuc Trebellianicam detrahi contra tacitam voluntatem testatoris, & per illum text. in terminis quando testator iussit omnia bona sua in totum restitui. tenet Socinus consi. 14. sequendo ordinem. col. fin. & latius idem Socinus consi. 13. prosequendo ordinem. in. 4. q. col. pe. & fin. vbi plura adducit, quod requiratur specifica prohibitio: & non sufficiat coniecturata, & fi dicatur, quod integrẽ bona restituenturtaduerte tamen, quòd in hoc contrarium cõsuluit Alexan. consi. 5. volumi., incipit, circa primum dubium. col. fi. vbi voluit sufficere voluntatem coniecturatam ex nota. per Bald. in. l. Centurio. ff. de vulga. & pupilla. substi. dum tractat de effectu substitutionis compendiosæ factæ per verba communia. vbi plura adducit. & ibi respondet ad leges quas prosequitur adducit Socinus. vide ibi per eum. & ista opinio magis placet mihi & illud quod ex mente colligitur, dicitur expressium. l. prætor. in principio. ff. de oper. nou. nuntia. & ibi Bartol. & alij. & tradit idem Socinus consi. 127. quoniam in præsenti consultatione. 3. volumi. colum. ante penulti. & Decius consi. 385. visa longa serie. colum. fina. si verò testator adijciens dictæ clausulæ quæ est de consuetudine diceret & hæres plus non petat: satis ex hoc videtur prohiberi detractio falcidiæ, secundum Baldum in. l. cum patrem. C. de iur. doti. & not. quòd licet testator dicat, quod res quas relinquit hæredi valent tantum, quòd sufficeret ad falcidiam debitam iure institutionis, non videtur ex hoc prohibere falcidiam: quia videtur errare. & non esse certus de viribus patrimonii, vt declarant Barto. Ang. Paul. & Docto. in. l. quòd de bonis. vbi bon' tex. ff. ad. l. Falci. & nota etiam quòd etiam de iure communi, quando testator prohibet falcidiam legata debentur etiam sine hæreditatis additione. vt in authenti. de hæredib. & fal. §. hinc nobis. & ibi Iacob. de bello vi. & Bal. in. l. filiũ quem habentem. col. 12. C. famil. hercis. vbi etiam Bal. dicit in versic. deinde quæritur. quòd non potest testator prohibere quartam quæ debetur alicui ex forma consuetudinis, vel statuti. allegat tex. in. c. Raynũtius. de testa. Sed an trebellianica similiter possit à testatore prohiberi? variæ sunt opiniones, etiam inter glo. vt patet ex gl. in dicta authent. sed cum testator. vbi voluit Trebellianicam non posse à testatore prohiberi: cuius contrarium tenuit glo. in authen. de hæredib. & falci. in. §. si verò expressim. quod est magis communiter à Docto. approbatum. & tenet Barto. in. l. Marcellus. in princip. ff. ad Trebellia. vbi Iason numero. 45. fatetur hanc esse magis communem opinionem, & Alexan. consil. 67. primo volumi. & consil. 5. tertio volumi. quòd an procedat etiam in liberis primi gradus de restituendo grauatis, dicam in. l. final. infra eodem.

e ¶ *Que la non pudiesse vender.* Concordat cum authentic. vt sponsalitia largitas. §. fina. & C. ad legem Falcid. authen. sed in ea. Si ergo quis instituat aliquem hæredem in bonis suis, quæ voluit esse bona maioriæ, & prohibuit alienationem non poterit detrahi per institutum falcidia. neque Trebellianica, vt hic videtur, & not. Bal. in. d. authẽ. 4

delas otras semejãtes dellas, nõ deue el heredero retener ninguna cosa para si, por razon de falcidia, ante deuen ser dadas cumplidamente, assi como el testador las mando. Fueras ende, si el heredero fuesse delos que descienden o suben por liña derecha del testador. Ca estos a tales ẽ todas guisas deuẽ auer la su parte legitima[b], e nõ gela puedẽ ẽbargar por tales mandas, como sobre dichas son, nin por otra manera ninguna. Fueras ende, si el heredero fiziesse tal yerro, por q̃ el testador le ouiesse desheredado con derecho. Otrosi dezimos, que quando estuuiesse algun caualleroᵈ enhuesteᵉ en seruicio del Rey, o en seruicio comunalmente dela tierra, si fiziesse manda, en que dexasse mãdas a otro, e estableciesse por su heredero a alguno, q̃ non fuesse de los que descendiessen, o subiessen por la liña derecha del mismo, tal heredero como este, non deue sacar de las mandas, que el caualleroᵈ fiziesse en tal lugar, ninguna cosa, maguer nõ ouiesse de otra parte, de que pudiesse auer la su parte legitima. E esto es, porq̃ los caualleros de miẽtra q̃ está en huesteᵉ hã este priuilegio e otras mayorias, mas q̃ los otros omes, assi como se muestra en las leyes deste nro libro, porq̃ sõ puestos para amparar el pro comunal dela tierra.

¶ *Ley. V. Como si el heredero da alguna cosa ascõdidamente por mãdado del testador a ome q̃ la non podia auer dederecho, non puede despues sacar della falcidia.*

PErsonas ciertas son aquiẽ defiẽden las leyes deste nro libro q̃ les non puedan dexar los omes mandas, nin otras cosas ẽ testamẽtos, assi como diximos dẽ suso eñl titulo delos herederos. E porq̃ acaesce a las vegadas q̃ los fazedores de los testamẽtos ruegã ascõdidamẽte a los herederos, q̃ dẽ alguna cosa a tales personas: porẽde mãdamos, q̃ los herederos nõ seã tenudos dl los obedecer enesto. E si cõtra esto fizierẽ, pierdã porende la su parte q̃ es llamada facidia, de manera q̃ la non puedan sacar de las mandas, e si la han sacada que la den a la camara del Rey. Fueras ẽde, si el heredero fuesse fijo o nieto, o seruoᵍ del fazedor del testamẽ

sessi in ea. & facit ista lex quòd sicut in bonis maioriæ non habet locũ alienatio legalis, ex falcidia vel Trebellianica quod neque habebit locum alienatio per viam præscriptionis, & quòd sic præscriptio non habeat locum in bonis maioriæ, in qua quæstione vide quæ latissimè di xi in. l. 10. titu. 25 partita. 4. ¶ Facit etiam, q̃ bona maioriæ prohibita alienari non publicentur propter delictum possidentis maioriam. de quo est text. nota. & ibi Bartol. in. l. imperator. ff. de fideicommissa. liber. citra quam legem, vide Alexan. consil. 23. volu. 1. in duobus locis. Adde. l. eum qui. ff. de interdi. & rele. & notata per Cynum in. l. secunda. C. de liber. & eorum libe. & Salice. in. l. si quis presbyter C. de episc. & cleri. & adde etiam. l. res vxoris, C. de dona. inter virum & vxorem. & vide etiã. l. statius florus. §. Cornelio felici. ff. de iure fisci. l. papinianus. §. meminisse. ff. de inofficio. testamen. quod procedit etiam in crimine læsæ maiestatis text. & ibi Angel. in. l. eorum. ff. ad leg. iul. maiestatis. vbi est casus, quòd ea, quæ non transeunt in extraneum hæredem, non transeunt in fiscum publicatis bonis, propter crimen. l. iuliæ maiestatis, quod etiam tenet Bald. in. §. fina. quæ sit prima causa bene fisi. amitten. & in. §. insuper. de prohibi. feud aliena. per Fredericũ. vbi tenet quòd propter delictum commissum in personam domini, licet perdatur feudum illa tamen quæ habentur iure genituræ, & debent ad alios iure primogenituræ transire, non perduntur propter delictum commissum contra dominum. quod etiam tenet expressius Bald. in dicto. §. final. & confert ad prædicta quod habetur in Psalm. 88. Incipit, Misericordia domini. iuncto Psal. 131. incipit, Memẽto domine David. nam Deus promiserat regnum perpetuum semini David & licet Deus propter peccatum soleat reuocare promissa, tamen, quia istud pactum factum est Dauid non reuocauit licet aliqui ab eo descendentes Reges, commiserunt crimen læsæ maiestatis idolatrãdo vt traditur per glossam ordinariam Matthæi capitu. 1. & ibi Nicola. de Lyra. & adde quod habetur ad Roman. capitu. 5. ibi. Quid enim si quidam illorum non crediderunt, &c. & ibi Nicola. de Lyra. poterit ergo ille ad quem pertinet maioria impedire fiscum, ne bona maioriæ incorporet. l. fin. & ibi Bal. C. de bon. va[illegible]. in. 11. nota. lib. decimo. l. si pater. C. qui bõ. cede. poss. bene tamen publicabitur vsus fructus in vita delinquentis. in dicto. §. Cornelio Felici, quę omnia procedent: nisi per tenorem inuestituræ, seu maioriæ prouisum esset, quod statim in casu confiscationis bona maioriæ transeant in illam personam, quę post mortem delinquentis vocatur ad maioriam, vel alias in hoc disponatur: nam tunc seruabitur dispositio maioriæ quando facta fuit facultate regia vel per testamentum: si vero sine facultate regia tunc recurrendum esset ad notata per gloss. & Bartol. in lege. qui absenti. ff. de acquirenda possessione. vide in hoc quæ tradit Alexand. dicto consil. vigesimo tertio. & in casu quo ex tenore maioriæ locus est confiscationi, an tunc bona erunt apud regem, vt bona maioriæ, vel vt bona liberæ: dic quòd vt bona libera, nam variata persona variatur conditio rei text. cum gloss. in lege prima. §. si is. ff. de colla. bono. Bald. in lege secunda. colũna secunda. C. de iure fisci. l. fina. C. de vsur. fisca. Bar. in. l. fiscus. la primera. C. de iure fisc. lib. decimo. l. cum in fundo. §. quod si acciderit. ff. de iure dot. Bal. in. l. secunda. in princip. ff. solut. matri. & ex hoc infertur quòd si facta confiscatione rex donet eam filio delinquentis, vel proximiori vocato, quòd erit apud illum donatarium, vt noua maioria non vt antiqua: posito, quod rex donauerit vt esset maioria: vel erat ex sui natura, vt comitatus vel ducatus: & pro hoc videtur text. in lege. si libertus meus in seruitutem. ff. de bon. liber. & tenet Bald. in. §. insuper. de prohi. feu. alie. per Fredericum, quæst. fina. & videper Ludouicum de Goza. consil. 40. numero. 16. & vide quid in hoc dicit Ioan. de Pla. per textũ ibi, in lege. in fine. C. de impo. lucra. def. libro decimo.

1. quæsti. ¶ Sed quid si pater in constitutione maioriæ appossuit pactum, quod si filius committeret delictum ex quo bona confiscarentur bona reuerterentur ad patrem, si tamen princeps indulserit filio quod reuertantur ad filium contigit, quòd omnia ita acciderunt, & princeps indulsit filio: pater vero vult de nouo apponere grauamen vel conditionem in maioria an possit? Et videtur, quod non ex docto. Bartol. in. l. post dotem. columna sexta. ibi, & ideo dico quando pater dat dotem

2. quæsti. primo viro. ff. soluto matrimonio. ¶ Quid tamen in casu quo non est locus confiscationi maioriæ si princeps remittat postea delictum, & restituit delinquentem forte iam condemnatum, an recuperabit bona maioriæ, vel adhuc transibunt in sequentem vocatum? & videtur dicendum, quod si ille delinquens fuit condemnatus, & ita secundum vinculum maioratus bona fecerunt transitum in alium, seu ius maiori: tunc restitutio principis nihil operabitur, in præiudicium illius, qui sic erat vocatus propter delictum alterius. vt tradit Baldus in capi. primo. hic finitur lex, deinde consuetu. reg. incip. colum. fina. & quæstione fi. ti vero adhuc non erat condemnatus: bona tamen ipso iure erant confiscata, & cum tunc fecerunt transitum in sic vocatum, & sic indulgentia vel restitutio, nihil debet operari: si vero neque condemnatio fuit secuta, neque bona ipso iure fuerunt confiscata: & tunc non videtur perdidisse maioratum, & erit proficua indulgentia. Ista distinctio colligitur ex verbis Baldi in dict. capit. 1. §. insuper. de prohibi. feud aliena. per Fredericum. quæstione fina. & vide quæ not. Bald. in capit. vnico. quid iuris sit si post aliena. vasl. feud. recupe. in principio. In casu vero quo per maioriæ instrumentum nihil disponitur, ad quem ex delicto transeat maioria, publicabitur vsus fructus, vt dixi, & si princeps crimen indulgeat, & restituat operabitur restitutio, vt reha beat suum maioratum: vti patus cum fructibus: secundum Baldum in dicto capitu. primo. hic finitur lex. columna fina. videtur enim restitutio facta, vt sint bona maioriæ non vt liberaper tex. in. l. etiam. §. si deportatus. ff. de bo. liber. & l. 2. & 3. ff. de sen. passis. Quod intellige si princeps ante restitutionem non fecerat donationem alteri, talis vsus fructus: nam tunc recuperaret per restitutionem, secundum Baldum ibidem. penultima columna. a. de quo tamen vltimo vide quæ latè traduntur & notantur per Alexandrum & moder. in lege. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthu. Parto. in. l. quæcunque. C. de fide instrum. & iur. hastæ fisca. libr. decimo. Cardina. & Ioan. de Imo. in capi. quia diligentia. de electio. Felin. in cap. fi. col. 4. de constitu. & in capit. inter quatuor. de maiori. & obedien. Abb. in capitul. 1. de parrochijs. & singulariter per Socinum consi. 166. colum. 19. 20. & 21. cum sequenti. Hodie communiter in facultatibus regalibus ad maioriam excipiuntur crimina hæresis, & læsæ maiestatis, & criminis nefandi, vt in illis perdantur bona maioriæ: quod seruandum videtur in his bonis, quæ vinculantur ex vigore facultatis, & aliter non possent vinculari eorumque alienationes prohiberi: cum enim has vires receperunt ex priuilegio principis: nimirum, si princeps tale priuilegium in hoc possit modificare & declarare. seu sub certis limitationibus concedere. Si verò conditor maioriæ etiam sine facultate principis, poterat bona sua grauare fideicommisso, & restitutioni subijcere: vt quia nullos descendentes, vel ascendentes habebat, & libere poterat bona sua vinculare, vel si habebat in tertia & quinta poterat libere disponere iuxta. ll. regni, talia bona non perdentur, etiam propter crimen læsæ maiestatis: vt dixi, & licet interueniat facultas principis insimul cum potestate, quæ disponenti competit, de iure communi non perdentur talia bona, in quibus competebat de iure communi etiam citra rescriptum principis talis facultas: in dubio nanque ex quo condens maioriam non se restringit in sua dispositione ad talem regiam facultatem, visus fuit disponere omni meliori modo, quo dispositio sua conseruari posset. Baldus in lege. id quod pauperibus. columna fina. versicul. vltimo quæritur circa hoc. C. de episcopis & clericis. & lege. planè. ff. quod falso. tuto. aucto. & ibi Baldus. Et actus qui potuit geri ex duplici potestate, sustentabitur ex ea, qua melius valere potest: vt est casus multum singularis in capitu. nisi essent. de præbendis. & ibi Abbas in secundo notabi. & per illum textum eleganter etiam dicit Baldus in. §. primo. columna penultima. de lege corra. quod si partes compromiserunt in iudicem delegatum, non per hoc videntur renuntiare rescripto: imo ex vtraque authoritate intelligitur iudex procedere, & potest pro parte valere sententia ex vna authoritate, & pro alia parte: ex altera per dictum capi. nisi essent. quod dicit non esse alibi. Semper enim actus videtur esse gestus ex ea authoritate, quæ maius robur & maiorem efficaciam dat actui. vt in lege tertia. vbi casus notabi. ff. de testamen. milit. nam valens actum exercere ex duplici potestate: videtur actum exercuisse præ textu maioris potestatis, vt dixit Abb. per text. ibi & per. d. l. 3. in. c. 9 sicut. pe. nota. de electio. dixit etiam Bald. in. l. humanitatis. colum. septima. C. de impuber. & aliis substi. quod habens duo arbitria ad aliquem actum, videtur facere ex arbitrio pleniori. & hoc idem voluit Innocentius in capitu. cum ex officij. de præscriptio. vbi etiam fortius videtur, quod si quis habens authoritatem ordinariam, crederet etiam se habere authoritatem delegatam: quam tamen in veritate non habebat, & protestaretur velle tantum procedere authoritate delegata: nihilominus processus tenebit authoritate ordinariæ iurisdictionis, quam tantum habebat: quod est singulare, firmiora nanque reputantur illa quę aguntur de iure communi, quam illa quæ aguntur de iure speciali. l. eius militis. §. militia missus. ff. de testamen. milit. & l. in testamento. la primera. cod. titu. & ideo dicit Frederi. de Sen. consil. 115. incipit facium tale est, quædam domus. q̃ si quis potest procedere, vt ordinarius, & vt delegatus præsumitur in dubio vti potestate ordinaria. Cõsulo ergo, q̃ disponentes circa maioriam exprimant se meliori potestate qua possent facere, & disponere, vt omnis dubietas tollatur, & quod protestentur velle vti iure communi, & facultate, illa via & forma, qua melius eorum dispositio conseruari possit: & confert etiam ad prædicta. l. habebat. ff. de institut. per quam ibi not. Bartol. quod licet contraham tecum respectu vnius mandati, quod te habere credebam: tamen possum agere contra te vigore

Vide. l. 11. cum omnibus alijs illius titu. in titu. 6. libro. 5. nouæ recop.

alterius mandati, quod habes licet ignorantem tempore contractus & sic sustinetur contractus, etiam ex alio mandato: de quo non fuit facta mentio, vt etiam plenius concludit Bartolus in sua disputatione incipienti adunantia generalis, & Bald. & in. l. falsus. C. de furt. & tetigit. Bart. in. l. ambitiosa. colum. vlti. ff. de decret. ab ordin. facien. Sed erit pulchrum dubium, an in casu quo perdatur maioria ex crimine læsæ maiestatis, vel alterius criminis, an tenebitur de euictione quitale crimen commiserit haberet vn de possit soluere, & videtur quod sic ex dicto Bal. in. §. rursus. quibus mod. feu. ami. versicul. sed quæritur vnum auctor. ¶ Quod autem dixi, quòd neque per crimẽ læsæ maiestatis per dantur bona maioriæ. imo adhuc venient in sequentem vocatum, an procedat in filijs delinquentis, qui ad maioriam essent vocati: vide quę dicam in lege secunda. titu. 2. partita. 7. vbi etiam tractabitur de dante de filijs ante vel post delictum cõceptis, & de intellectu. l. quisquis. C. ad legem Iul. maiest. & l. 6. titu. 17. partita. 2. Et in casu quo ex teno re inuestituræ, vel aliàs bona, vel vsus fructus maioriæ confiscarentur si possessor deseruiuit regi, si filius eius vel maioriæ successor seruiuit inclinari debet rex ad bene meritum, vt iubeat ei dari bona, neque tam debent attendi demerita patris quam merita filij. l. non tantum. §. si debent attendi demeritas patris quam merita filij. l. non tantum. §. si mancipatus. ff. de bonorum possessi. contra tabul. & facit quod notat Baldus in capi. primo. in principio. col. 3. versicu. quid si sunt duo fratres. quibus mod. feu. ami. vbi dicit, quod si ex duobus fratribus vnus

4. quæst. deceda. quid dominum, alter sua probitate defendit, quòd tunc excusaretur vnus propter alterum propter coniunctionem personarum & feudi. ¶ Quid autem si villa seu castrum maioriæ confiscaretur ex his quæ habentur in. l. 22. titu. 13. partita secunda. ibi, esso mismo dezimos. vide dictam. l. & quæ ibi dixi. Facit etiam ista. l. ad id quod notat Bal. in authentica. præterea. C. vnd. vir & vxor. colum. 2. versicu. vlterius etiã. Nota quòd prohibitus alienare, non potest per suum contractum vel quasi contractum introducere dispositionem legalem in oppositum: in. ô tenetur curare ne id fiat. l. si ita quis. 9. ea. l. in gloss. ff. de verborũ

5. quæst. obliga. & adde Bald. in. l. prima. C. de inofficio. doti. ¶ Item etiam facit ista lex ad decisionem illius dubitationis, an dispositio authenticæ. res quæ. C. communia. de lega. scilicet, quòd bona filio subiecta restitutioni possunt alienari ex causa dotis, quando liberis legitima portio non sufficeret, procedat etiam stante expressa prohibitione testatoris. quam quæstionem late tractat Iason in dicta authentica. res quæ. columna septima. & 8. vbi asserit communem esse opinionem, quòd procedat etiam stante expressa prohibitione, contra Baldum qui voluit contrarium in. §. donare. qualiter olim feud. alien. posl. & communem opinionem tenet doctor de Palat Rub. in repetitione. capit. per vestras. de donatio. inter virum & vxorem. colum. 55. & 56. cum sequentibus in formis minoribus. Certè ista. l. partitarum potest induci pro opinione Bald. vltra alia quæ pro ea inducit Iason in dicta authentica. res quæ. Cum vult hæc lex quod stante ista tali ex pretta prohibitione, cesset alienatio etiam ex dispositione legali: & sic licet onus dotandi filias descendat à lege, vt in. l. qui liberos. ff. de ritu nuptia. l. 8. titul. 11. partita quarta. Licet dispossit, quod ista. l. parum faciat: cum tatio eius sit quia testator potest prohibere falcidiam, & prohibendo alienationem, per consequens videtur prohibere diminutionem per viam falcidiæ stante testator tamen non potest prohibere obligationem quatenetur pater dotare filiam. Sed adhuc potest responderi, quod per expressam prohibitionẽ, quòd neq; ex causa dotis res subiectæ restitutioni alienentur, potest prouideri per testatorem. vt tradit Alexander consilio. 56. consideratis verbis testamenti. 1. volumine. quod etiam est repetitum consil. 43. voluni. secundo. quitamẽ ad hoc nihil allegat: de dicto tamen eius meminit Anebrosius, prout etiam refert Palat. Ruui. vbi supra. colum. 62. in repe. l. filius familias. §. diui. ff. de legat. 1. & Iason in. d. authentica. res quæ. In cõfirmationẽ tamen illius dicti Alexand. tradit Palat. Ruui. vbi supra. q̃ sicut potest adijci pactum vel conditio, vt res non possit alienari in ecclesiam, vel pium locum. vt tradit Bald. in. c. clerici. colũ. 2. de iudi. & in. c. quæ in ecclesiarum. de constitu. col. 3. versi. sed hic quæritur Felin. in ca. quæ in ecclesiarum. eo. titu. Bald. & alij in. l. ea. l. C. de condictio. ob caus. per dicto. in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verborum oblig. sic etiam valere debet dispositio: ne res alienetur etiam ex causa dotis, per hoc tamen nõ arbitror recedendum à communi opinione: cum expressior sit prohibitio, quòd neque propter dotem alienentur, quàm si simpliciter alienatio prohibeatur. & quod dixi, quod teneat expressa prohibitio, vt neque ex causa dotis alienetur. Limita & intellige quando prohibens non tenebatur ad dotem: nam si teneretur talis prohibitio non obstaret. vt tradit Barto. in. l. filius familias. §. diui. ff. de lega. 1. quæst. 2. idem Pala. Ruui. vbi supra. col. 65. tex. nota. in. l. cum fidei. ff. de fideicommissa. liber. l. peto. §. prędiũ. ff. de lega. 2. & crederem hoc procedere etiam si mortuo patre nulla promissa dote ab eo vel constituta, filia de restituendo granata, talem dotem promitteret, vel constituerit, quicquid in contrariũ voluerit Angel. in authẽtico. de restitu. & ea q̃ parit colla. 4. superglo, quæ incipit, sed nonne, quia videtur in hoc esse tex. in contrarium in. l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebellia. & in specie tenet Iason in. d. authentica. res quæ. col. final. versi. 11. limita. & doctor de Palati. Ruui. vbi supra colũ. 66. Decius consil. 376. viso casu proposito. aduerte tamen, quòd hodie in regno attenta mente. ll. regni, videtur dicendum, quòd filia in quam deueniret maioria, in qua essent bona alienari prohibita: etiam si non exprimeretur, quòd neque ex causa dotis alienaretur: sed generaliter esset prohibita alienatio: adhuc non posset ex causa suæ dotis alienare bona maioriæ, juxta dispositionem. d. §. cum proponeretur. & dict. authenticæ. res quæ. quia in dictis iuribus non erat dicta filia rogata restituere filijs suis, si eos haberet: sed erat rogata restituere, si sine filijs decesserit, vnde filij erant in conditione non in dispositione iuxta gloss. magis communiter approbatã in. l. Luciur. ff. de hæredib. institu. vnde in casu. d. §. cũ proponeretur. eo. casu quo mulier non dedisset bona fideicommissi in dotem & contraheret matrimonium, poterat dispossessa ad libitum de fructibus, tanquàm de rebus paraphernalibus, iuxta notata. in. l. penul. ff. ad legem Falcid. & in. l. hac lege. C. de pact. conuent. in. l. dotis. ff. de iure dotì. vnde nullus forte vellet cõtrahere matrimonium cum ea, & sic non inueniret maritum, & ideo emanauit prouisio. d. §. & d. authenticæ. Item si daretur casus, quòd in casu illo filia haberet filios, poterat ipsa bona libere alienare: & sic maritus inueniret se, & illam si cum ea contraheret sine bonis, ex quibus possent onera matrimonij sustentare: vnde considerat ur ibi, quòd maritus non aliter vellet contrahere: nisi dote data, seu promissa. & ideo necessaria fuit illa prouisio, vt fideicommissum ex causa dotis minueretur. In regno vero nostro maritus habet administrationem bonorum vxoris etiam non dotalium, & fructus ita sunt sui sicut essent fructus dotis: sunt enim omnes fructus communes inter virum & vxorem, ex quibus cunque bonis percipiuntur, secundum. ll. regni, secundum quæ etiam neque mulier sine assensu viri potest disponere de rebus suis, etiam paraphernalibus. Item in casu maioriæ filij sunt in dispositione, & ad eam vocati à primo disponente. Præterea de iure regni nihil amplius posset habere maritus: si hæc bona maioriæ sibi darentur in dotem, quàm si simpliciter contraheret matrimonium, neque videmus quod mariti curent, quod talia bona sibi ad signentur in dotem: tantum procurator, q̃ vxor fit dives, & habeat bona: & hoc habito non curatur de constitutione dotis: imo libenter volunt recipere bona sine ad signatione dotis: quia minus obligantur. vnde videtur: quod cesset dispositio dictarum. ll. à cessante ratione. Imò per hoc videtur casus in. d. §. cum proponeretur. ibi cum dicit nisi de fructibus posset sibi prouideri de dote: cum igitur tantum importet ad matrimonium maioria, quæ trahitur sine aliqua ad signatione dotis: sicut si ad signaretur in dotem, cessare debet dicta dispositio, & non poterit in regno talis filia seu alia fœmina: inquam veniret maioria alienare eius bona, etiam propter causam suæ dotis: & bene etiam ad prædicta confert quod habetur in capit. nuper. de donatio. inter virum & vxorem. ¶ Quando vero nõ tractaretur de dote filiæ, in quam venit maioria, sed de dotandis alijs liberis descendentibus à primo disponẽte, est dubium an si tales liberi nati sunt iam ipso disponente mortuo, possint dotari de bonis maioriæ: in quo videtur velle Paul. de Castr. quod sic in dicto. §. cũ proponeretur. in principio. Cum tradit quid fuerit illius. §. dispositioni additum per dispositionem authenti. res quæ. & dicit quod primo additur: quia in dicto §. tantum habetur de filia instituta & de restituendo grauata: in dicto verò authentic. idem decidit ur in nepote ex filio, vel in pronepote ex nepote & sic de cæteris descendentibus: vt ibi colligitur in verbo liberis, quod comprehendit omnes descendentes: nam onus dotandi omnium personarum prædictarum pertineret ad testatorem, si viueret vt in lege dedit dotem. ff. de collatio. bono. l. octaua. titul. 11. partit. 4. vnde secundum eum censetur voluisse quod faceret illud quod testator esset facturus, argu. l. cum seruus. ante fi. ff. de condi. & demonstra. ibi nanque ipse viuus. Secus in nepote ex filia, vel pronepote ex nepote: quia onus dotandi illas non pertinet ad primum dispontentem. sed ad parentes illorum, per ea, quæ not. gloss. in. l. à filia. ff. ad Trebel. vult ergo. Paul. de Cast. quod de mente primi disponentis sit licet iam sit mortuus, quod in omnibus descendentibus eius super filium vel nepotem posit fieri alienatio ex causa dotis, iuxta dispositionem dict. authen. res quæ. de quo ego multum dubito, & potius inclinarem in contrarium. & primo excludo casum in dubitabilem, vbi conditor maioriæ etiam ex causa dotis prohiberet alienationem: nam tunc dispositio eius seruanda est (vt dixi) & etiam in isto casu est de mente Paul. de Castr. Cum fundamentum eius sit quod si viueret ipse faceret: & sic quod censetur voluisse, quòd fiat post eius mortem. Quod fundamentum cessat stante voluntate expressa in contrarium, quando verò non fuit hoc expressum, sed simpliciter prohibuit alienationem, tunc videtur, quod in liberis natis eo mortuo, in quos nulla fuit orta obligatio dotandi, non censeatur idẽ voluisse quod faceret ac si ipse viueret

Et. l. 4. li. 5. ordi. l. 5. titu. 9. lib. 5. nouæ re.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In no. re. est. l. 8. tit. 1. lib. 5.

neque præsumitur voluisse contra suam prohibitionem bona distrahi in eo in quo ipse nullo modo erat obligatus. argumen. l. cum de indebito. ff. de probationib. & vbi potest sumi alia coniectura non præsumitur donatio. vt tradit Baldus in l. ge. 1. C. ad Trebellia. & constat hic voluisse bona integra velle manere in maioria, & si talis coniectura donandi daretur, esset destruere omnes maiorias, vel penè omnes. Sitale quid permitteretur in descendentes in infinitum. &. l. cum seruus. alle. per Paul. nihil in hoc probat. Imò ibi illa præsumptio tendebat ad conseruationem maiorem bonorum ex redditione rationum, quã in eorum diminutionem, & procedit hoc magis indubiè de iure regni, ex quo per contractum matrimonij filius liberatur à patria potestate, iusta. l. Fauri: & sic nulla obligatio dotandi esset in auo paterno nepotem ex filio: & facit ad prædicta. l. 1. §. si quis proximior. ff. vnd. cognabi nam si post mortem neque obstabit alij, neque ipse admittetur: quia nec fuit proximior cognatus ei, quo viuo nondum animal fuerit. &. l. 1. & iendum. cum similibus. ff. de suis, & legi. hæredi. Præterea ratio fundamentalis. dict. authenticæ. res quæ. vt tradit Paulus de Castro consilio. 80. primo volumi. quia per suprascriptum eximium consulto rem, &c. est, quia patet tenetur filiam dotare. vnde sicut nõ posset huic obligationi derogare subijciendo res suas restitutioni, quo minus ob dictam causam fieret diminutio: ita neque prohibendo illarum alienationem: cum non debeat esse in potestate debitoris ab obligatione se eximere. l. sicut. C. de actio. & obliga. Si igitur ista est ratio, & talis obligatio cessat, prout cessat in primo disponente, qui nunquam fuit obligatus ad dotandum neptes, vel præneptes, quæ non erant, nec fuerunt in rerum natura, eo viuo patet quòd potuit bona sua subijcere restitutioni, & prohibere alienationem: neque talis descendens habet de quo conqueratur: cum nunquam habuit talem ascendentem obligatum. Prætereà etiam Paulus in dicto consi. videtur declarare se circa id quod dixerat in dicto. 8. cum proponeretur. & in dicta authentica. res quæ. penultima colum. sf. vt quod dixit, procedat quando tantum erat prohibitio tacitè legali. de non alienando: eo quod bona erant subiecta fideicommisso: quando verò esset expressa prohibitio, & defectus non esset in potestate disponentis, & prohibentis: tunc non procedat dispositio. d. authenticæ. res quæ. Sed adhuc in stabit quis: quia secundum hoc nihil specialitatis, vel prærogatiuæ inductum fuerit per dictam authenticam. res quæ. ex quo dicitur, quòd tantum procedat in obligato ad dotandũ, seu quãdo in persona primi dispõentis nata fuit obligatio dotandi: ad quod respondeo quod adhuc est multum fauoris & prærogatiuæ: quia ipso mortuo tantum poterat agere filia pro sua legitima, vel neptis quæ forte non sufficeret ad constituendam dotem, secundum quam partem filiæ vel neptis, & alia de quibus in. l. filiæ. ff. de legatis tertio. & tetigi in lege. 8. titulo quarto. partita. 5. in glos. super parte, tambien. Et illud introductum fuit per dictam authenticam, vt legitima non sufficienti mitti possit manus ad bona prohibita alienari: vel potest dici quòd multum inducat de nouo illa authentica. vt stante tantum tacita prohibitione legali, ex præsumpta voluntate defuncti disponentis, bona subiecta fideicommisso possint alienari pro dote, etiam per liberos, qui non erant in rerum natura viuo primo disponente: quod non est stante expressa prohibitione, vt dixi velle Paul. de Castro in dicto consi. Sed primum mihi plus placet, & quod in hoc nulla sit differentia inter expressam, & tacitam prohibitionem: & confert ad prædicta, quia maioricatus in multis participat de natura feudi: & arguitur de vno ad aliud, vt tradit Baldus in lege. cum antiquioribus. C. de iur. delibe. Socin. consil. 147. volu. 3. & videmus, quòd feudum non potest dari in dotem. vt in cap. 1. §. donare. qualiter olim feud. alie. poss. & per illum tex. dicit ibi Bal. quod authentica. res quæ. non habet locum in re feudali, & in casu in quo permittitur aliquando feudum dari in dotem, procedit pro vita vassalli dantis in feudum tantum, & non perpetuò, secundum Innocent. & docto. in dicto cap. nuper. & postea reuertitur feudum mortuo vassallo ad eum, ad quem ex forma inuestituræ reuerti debet, secundum prædictos docto. & tradit Felinus in cap. quæ in ecclesiarum. de constitu. columna. 29. hinc etiam videmus quotidie à rege impetrare licentias, & facultates, vt de bonis maioriæ possint filiæ dotari, vel bona maioriæ obligari pro restitutione dotis. & impetrantur quotidie à descendentibus primi disponentis, quasi sit pro certo habitum, aliter non posse de iure fieri: ga frustra precibus impetratur quod aiure communi conceditur. l. 1. cum similibus. C. de thesaur. libro. 10. l. cum per absentiam. C. quib. non obiicitur long. tempo. præscrip.

¶ Et licet non sit disputandum de hoc de potestate principis auferentis per tales licentias ius futuri fideicommissi, iuxta ea quæ plenè tradit Alexander consilio. 2. visis codicillis legitimatione & aliis, primo volumine. & consilio. 94. vbi ad finem. dicit quòd secundum illud consilium fuit iudicatum. Consulo tamen dominis de consilio regis ad hoc deputatis, vt raro & cum magna causa istæ & similes facultates in euersionem bonorum maioriæ & fideicommissi, detur: si enim darentur sine causa iusta forte tenerentur ad interesse parti læsæ, ex eo quòd notat Baldus posse glossam ibi in. §. fina. columna quinta. versicul. item nota ex ista glossa. de pace iuramen. firman. & quæ habetur in. l. 32. tit. 18. partita 3. & vide Petrum de Anchar. in regul. possessor. columna decima septima. versiculo. quinto quæro. de regulis iuris. libro sexto. & ipse principes concedens tales licentias sine causa non iuste faceret. neque videtur posse per prædicta, vel saltem tenebitur gratuato prouidere de bono cambio, vt notanter voluit Innocen. in capit. nisi cum pridem. de renun. column. secunda. versicu. nos credimus. & neque recipientes erunt tuti in conscientia iuxta glo. in capit. nõ est. de voto. Item & sæpe patres in præiudicium filiorum vel filiarum qui bus defertur maioria impetrant facultates regias cum filij sint sub eorum potestate & protectione videntur delinquere. argument. l. deferre. §. Item eos. ff. de iure fisci. vnde non debet eis faueri. Tales licentiæ tendunt contra publicam vtilitatem, quæ consistit in conseruãdis bonis in familia nobilium. l. prima. §. denuntiare. versicul. publicè enim interest. ff. de vent. inspi. & quod tradit Ioannes Andre. in additio. ad Speculato. titu. de successio. ab intesta. vbi referens disputationem Iacob. de Are. dicit pertinere ad publicam vtilitatem, q̃ agnatis & familiæ diuitiæ conseruentur: constat enim, quòd per diuitias familiarum conseruatur honestas, quæ perit per inopiam, vt in authentico de testibus. 9. sancimus. collatio. septima. & sicut principatus diuisione destruuntur. vt in. §. præterea ducatus. de prohibi. feud. alien. per Fredericũ. ita etiam patrimonia, vt experientia docet. vt tradit Socinus consilio 47. volumi. primo. colum. secunda. & inter nobiles melior est quandoque aliorum filiorum dispersio, quam hæreditatis diuisio. vt tradit Abb. referens dictum beati Bernardi in capit. licet. de voto. Rescripta contra publicam vtilitatem, & in damnum aliorum vocatorum ad maioriam, non sunt concedenda. l. rescripta. C. de precib. impera. offeren. l. fina. C. si contraius, vel vtilitatem publicam. capit. rescripta. & capit. decenti. versi. omnes. 25. quæstione secunda.

¶ Quid autem si rex dedit licentiam extrahendi vnam rem vel prædium à maioria pro dote filiæ, eo quia pater non habebat aliunde vnde dotaret: an si pater postea perueniat ad pinguiorem fortunam, teneatur ipse dotare & res ita alienata reuerti debet ad maioriam? videtur dicendum, quòd non, per ea quæ not. gloss. in dicta authẽtica. res quæ. & in corpore, vnde sumitur, & probatur in dicta. l. mulier. §. cum proponeretur. & faciunt quæ not. gloss. in lege. vbi adhuc. C. de iure dotium. & Barto. in. l. si constante, in principio. ff. soluto matrimo. in quæstione illa. si vir incipiat esse dives post dotem datam vxori, propter eius paupertatem. In contrarium facit quod notat Innocent. in capit. quia plerique. de immuni. ecclesia. tradit Socinus consi. 164. volu. secundo. vbi dicit, quòd si princeps subsistente aliqua causa abstrahit rem vni, si postea cessat causa, cessat dispositio: & res ablata debet restitui: & quia auctis facultatibus, tollitur primi legium paupertatis. l. non tantum. §. eos. ff. de excusatio. tuto. l. cura. §. primo. ff. de muneri. & honor. l. his oneribus. §. auctis. ff. de vacat. mune. l. Titia. §. vsuras. ff. de legatis secundo. Præterea hoc videtur de mente Bart. in dicta. l. si constante. in principio. colum. fina. quem pro prima parte iam citaui cum distinguit in quæstione illa: Quòd si actus superueniens qui ab initio impediret actum geri, tendit ad eundem effectum cum actu gesto, & tũc ex superuenienti casu non tollitur id quod est gestum. l. verbis. ff. ad legem Falcid. Si verò tendit ad contrarium effectum cum actu celebrato, & tunc vult quòd retractetur actus ex superuenienti casu, & ita respondet ad dict. leg. cura. §. deficientium. ff. de munerib. & hono. cum similibus. Vnde in casu quæstionis propositæ diuitiæ superuenientes tendunt ad contrarium effectum actus celebrati, scilicet permissionis ob inopiam extrahendi pro dote rem maioriæ: & videtur dicendum, quod res redire debeat ad maioriam, & pater dotet ex superuenientibus diuitijs Sed dicendum videtur, quòd extractio talis rei, & cõstitutio dotis ex ea facta non retractetur nec licet superueniant diuitiæ, vt in regula factum legitimè. de regulis iuris. libro sexto. & quia cum actus est iam confirmatus tunc per cessationem causæ non debet eius effectus retractari. l. qui res. §. areã. ff. de solut. l. sancimus. la prima. C. de administra. tuto. Alexander in dicta lege. si constante in principio. columna finali. fortè tamen compellendus esset extrahens vigore talis facultatis de talibus diuitijs superuenientibus subrogare aliam rem in maioria valoris rei, quæ extracta fuit, & optima cautela erit, quòd in talibus licentijs ita specificetur, & illud ad quod allegauit Innocent. in dicto capitu. quia plerique. non videtur ita indistinctè verum, neque Innocent. hoc dicit ita vt Socinus in dicto consil. eum retulit, vt per te poteris videre. erit ergo optimum, vt cum tales licentiæ conceduntur, quod dixi exprimatur, & ita licentia limitetur: vel exprimatur, quòd tali casu res sic extracta, reincidat in maioriam, & pater extrahens pro dote filiæ dotem soluat de superuenientibus diuitijs. ¶ Et si de consensu alienantis ex facultate Regia, & emptoris dissoluitur alienatio, videtur quod res redeat in maioriam. vt in lege.

6. quæsti.

voluntate. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. & vide quod habetur in. l. si cui. §. si voluntate. eo. titu. & c. li. 8. q. 2. & gl. in. c. nuptiarum. in pa te vxores. 27. quæst. 1. ¶ Ex quibus decides q̃ si res sit extracta à maioria ex facultate regia, & de ea sit factus alius maioricatus, an si res redeat ad priorem dominum possit iterum ex ea concedere maioriam in qua quæstione vt dicendum, quod res sic rehabita non reincidat in maioriam, vt probatur in. l. si tita. & c. li. 8. q. 2. & dominus. ff. de lega. 1. & probatur etiam in. d. §. si voluntate: vnde ad faciendum de ea nouam maioriam in præiudicium filiorum cuius erit nuda facultate, & adde quæ dixi supra parum post principium huius glo. ¶ Aduerte etiam, quod qui ludit rem maioris peribit de ea ac si rem alienallet vnde incidere in pœnam alienanti. glo. not. in. l. 3. §. miles. ff. de re milit. ¶ Et quid si ludere tet super re maioris in tanta quantitate quod non esset spes solutionis? vide l. qui habebat. ff. de lega. 1. & Bal. in. §. aut si libellario quibus mod. feudamit. Item aduerte quod si quis habuit à principe licentiam vendendi rem maioratus & morte prauentus non fecit, nõ poterit successor eius in maioriam vendere ex tali facultate. vt tradit notater Bal. in. §. Marchio. colu. 1. versi. pone concessum est priuilegium, de his qui feudum dare possũt. Item & aduerte, quòd ille qui habuit licentiam vendendi rem aliquam maioriæ emat talem rem per interpositam personam, vt forte alteri filio relinquat, quòd non obstante tali licentia, & tali alienatione vocatus ad maioriam poterit talem rem petere. argu. l. 3. iis qui bonis. ff. de acquisitio. & adde Bal. in. l. ordo. col. 2. versi. quæro data est potestas. C. de exercu. rei iudi. ¶ An autem pretium quod habetur ex re quæ permittitur vendi ex maioratu sit maioriæ, vt conuertatur in emptionem alicuius rei immobilis, & si in facultate ad vendendũ hoc non exprimatur? videtur, quòd sic ex his quæ not. Bal. in. c. 1. de feud. non habente propr. naturam feudi. versi. quæro nunquid pretium. ex quo in casu isto pretium habetur ex causa lucrativa. ¶ Sed qui si possessor maioriæ iurauit, quòn non alienauit res maioriæ qui tamen postea impetrauit licentiam à rege quòd possit alienare tacens de iuramento prædicto, an potest tunc alienare? videbatur, quòd sic ex dicto Bald. in capit. in prin. colum. 4. de his qui feud. dare possunt. versic. & circa hoc quæro ipra latus iurauit. referens Ioa. And. in. c. vt super de rebus ecclesiæ non alienam. dicentem q̃ si prælatus iurauit non alienare sine licentia Papæ, quod si impetrat licentiam à Papa tacito iuramẽto, quod possit alienare, neque fit transgressio iuramenti. Videtur tamen in hoc dicendum, quòd si istud iuramentum, præsertur futuris successoribus, vel ad eorum fauorem, & conseruationem rerum maioriæ, quòd tunc non valebit alienatio etiam si impetret licentiam tacito iuramento. quod & est de mente Ioan. Andre. in. d. c. vt super. dum dicit, quod si iuraret nõ alienare sine licentia Metropolitani, quod tunc si impetraret à Papa talem licentiam tacito iuramento non teneret licentia neque posset fieri alienatio. ¶ Aduerte etiam, quòd vigore talis facultatis regiæ non debent vendi neque pro dote obligari res pretiosiores seu res magnæ maioriæ: si de vilioribus potest satisfieri, quia videtur debet in hoc arbitrium boni viri. l. magis puto. §. ne patris. ff. de reb. eor. & ibi Bal. notabiliter. Bart. in. l. alio. ff. de ali. & ciba. lega. ¶ Et si data fuit licentia regia ad obligandum res maioriæ pro dote videtur & dari vt possint vendi. l. si pupillorum. §. 1. & ibi Bal. ff. de rebus eorũ. Si tamen licentia daretur ad vendendum non pessent eius virtute res maiori e obligari, vt in. d. l. si pupillorum. §. si prætor. quia à forma decreti non est recedendum. adde. l. fin. C. de præd. curial. lib. 10. & glos. in. l. non debet. ff. de regu. iuris. ¶ Sed pone quod data fuit licentia alternatiue ad vendendum vel ad obligãdum res maioriæ pro aliqua necessitate potest enim sic alternatiue dari. vt in dicto. §. si prætor. an tũc si eligat obligare, possit postea vendere? & videtur, quod non per text. in. l. cuius. ff. de curato. iudio. quod fortè procederet si per viam obligationis satisfieret necessitatis consultum non aliàs. ¶ Quid autem si possessor maioriæ legauit aliquam rem maioriæ & postea impetrauit facultatem regiam ad extrahendum talem rem à maioria, an reconualescat: legatum? vide. l. ferunt filij. in prin. ff. de lega. 1. & ibi Bartol. & Paul. ¶ Quid autem si ille qui vult impugnare alienationem rei maioriæ cum facultate regis factam sit clericus videtur, quòd sit tempore facultatis iam erat clericus, quòd possit: quia si princeps de eo dil posuit: vt non possit contrauenire non potuit ex defectu potestatis: si verò tantum generaliter prouidit, quòd nullus contraueniat: illa verba generalia non referuntur ad impossibilia disponenti, & ad ea ad quæ tua iurisdictio se non extendit. vide Bal. in. l. fin. §. in computatione. in fi. C. de iure delibe. & Barto. in. l. si quis sub conditione. ff. de conditionibus institutionum. ¶ Sed pone, quòd rex dedit licentiam alienandi aliquam rem maioriæ, an ille ad quem pertiner post mortem alienantis potuit in possessionis offerendo pretium rei, ad inbleandam necessitatem pro qua venditur? videtur dicendum, quòd sic. & facit bene quod notat Bald. in. §. deni que. versiculo. Item nota. quę fuit prima causa benefi. amittẽdi. vbi & tractat de successore, qualiter impediat alienationem. Imò & videtur, quòd nec dũ proximus in gradu hoc posset verum etiam quilibet alius de familia

7. quæst.

8. quæsti.

9. quæsti.

10. quæst.

11. quæsti.

12. quæsti.

13. quæsti.

14. quæsti.

vocatorum facit. l. qui romę. §. cohæredes. ff. de verborum obligationibus. & text. singularis in ratione tuitionis. l. virilis. ff. de legatis 1. §. diadcierit. & facit optime. l. peto. §. fratre. ff. de legatis secundo. Item & videtur, quod tali casu locus sit retractui ex legis dispositione, quia res est de genere eius auo. lengo. ¶ Quia autem si princeps decit licentiam alienandi ex maioria pro dote filiæ: & tamen pater no detauit filiam: sed in suos vsus expendit: an poterit successor maioriæ petere res alienatas? videtur, quod sic ex dicto Bart. per textum ibi in. l. is qui. 54. ci qui. ff. de lega. prælaudate tamen quæ dixi in. d. 1. 4. titu. 13. partita quinta. addetiam. si operarum iudicio. ff. de oper. liber. iuncta. glo. ibi in verbo danda. versicu. sed quare in certo. vnde idem esset si vendit or pretium non consumpsit vnde pecunia illa conuerteretur in vtilitatem maioriæ. Item si alienatio fuit nulla: eo non teneat: res debet manere penes maiorem filium, & non penes omnes hæredes. l. sicut. ff. de operis libert. ¶ Sed quid si ille, qui ex facul. ate poterat extrahere à maioria rem aliquam pro dote filiæ, vel alias leget illæ talem rem, cum onere si ipsa deberet filio suo, qui succedebat in maioria talem rem, vel tantã quantitatem: & erat talis maioria, in qua non succedebat fœmina stantibus masculis: contingit quod moritur pater, item & filius masculus & succedit quidam masculus transuersalis, cui filia recusat dare rem vel quãtitatem à patre iniunctam, dicens quod ipsa est hæres fratris: & sic ad impletum est onus iniunctum, an teneatur adhuc soluere transuersali succedenti in maioria, quoad soluere debebat tratit dic quod sic per tex. notatin. l. si is qui. §. si. ff. de lega. præs. ¶ Item pone quod quis impetrauit à rege, vt possit extrahere à maioria talem rem pro secundo filio, qui filius ante acceptationem mortuus est, an reuertetur talis res ad maioriam? & videtur quòd sic. per text. in. l. proponebatur. ff. de calstren. pecu. & l. filius familias. & l. hæreditatem. 5. pater cui legauit. contitu. & confert ad hoc, quòd si res concessit quod posset vendere rem maioriæ Titio non videtur concedere, quòd vendat. Sed secundum Andr. de isser. de prohib. feudi aliena. per Freder. C. Imperialem. 1. respõso. l. cum seruo. 1. responso. ff. de cotrahenda empione. Lucas de Pen. in. l. si quis in fi. C. de bonis vacanti. lib. 10. ¶ Sed pone, q̃ pater mortuus est, iuit habuit licentia à principe alienãdi aliquam rẽ ex maioria, qui in vita non alienauit, sed commisit filio successori vt id faciat, an possit videtur q̃ nõ per tex. in. l. cerdone. ff. de ope. liber, in contrarium tamen fortiter facit. l. si cut. §. si debitori. ff. quibus mod. pig. vel hypo. sol. vbi qui consentit debitori videtur consentire hæredi eius. pro resolutione videas Bar. in. l. si marito. §. si voluntate. ff. solu. ma. vbi diligenter inter consentientem ex voluntate, & consentientem ex necessitate. & ego adderem in consentiente ex necessitate, an duret necessitas in hærede vel non. quid enim si necessitas dotandi sororẽ adhuc duraret pro qua princeps alienationem permisit? certe tunc cum duret necessitas durabit, & licentia ex mente Bartol. in dict. §. si voluntate. ¶ Sed quid si testator qui concidit maioriam concessit licentiam vendendi, donandi, & permutandi, prout vellet rem maioriæ an possit tempore mortis legare, & transiuit multum tempus, q̃ nunquam disposuit post licentiam: fortè potest argui q̃ non. arg. l. vnicus. ff. si quis in fraudem patro. licet non multum faciat. Tu cogita in hoc. ¶ Aduerte etiã, q̃ ista licentiæ quę dantur à principe ad alienandas res maioriæ intelligi debent dũmodo alienet bona fide, & sine fraude maioriæ ex notatis per Bart. in. l. alio. ff. de ali. & ciba. le. a. bonus tex. in. l. 2. §. pe. & l. si libertus. ff. si quid in frau. patro. ¶ Quid aũt si habebat licentiam vendendi rem ex maioria, & hæ generaliter: iste vero habebat duas maiorias. vnam ex parte patris, aliam ex parte matris, vendidit rem ex maioria matris, quam si esset maioriæ patris an tenebit vendítio? & videtur quod sic. vt notat gloss. & ibi Barto. & Platea in. l. 1. C. ne fiscus rem quam vendidit. euin. lib. 10. contrariũ tamen esset, si licentia fuerat specialis ad rem ex maioria matris, si vendidisset rem ex maioria patris, vt vult ibi Platea in eo quod dicit de re quæ erat alterius ecclesiæ, cuius rector non consensit. & adde Bald. in. d. l. 1. & in. c. 1. de his qui feu. dare pos. colu. 2. versi. sed nunquid superior. ¶ Quid si minor 25. annis impetrauit licentiam regiam ad vendendam rem maioriæ, vendidit & tradidit, & post ea in integrum restitutus est, ac uerfus venditionem. & rehabuit rem, an reincidat in maioriam? dic, quòd sic. l. secunda. §. interdum. & ibi Barto. ad finem. ff. de vulga. & pupil. l. prima. §. si quis adita. ff. ad Tertullianum. ¶ Sed pone, quòd minor possidens maioriam impetrauit à principe facultatem alienandi aliquam rem, ex ea non facta mentione ætatis: an tenebit alienatio? & videtur dicendum, quod si alienatio erat ex causa necessaria, & seruata fuerit solennitas requisita in venditione rerum minorum, quod tenebit alienatio. quia & si expressisset ætatem adhuc princeps dedisset licentiam, ex quo causa erat necessaria. Si verò alienatio fuit ex causa voluntaria, non tenebit alienatio, ex quo princeps minori in tali casu facultatem non dedisset, seu non ita de facili. c. postulasti. & c. super literis. de rescript.

¶ Sed pone q̃ minor sine facultate vẽdidit, & sine solẽnitatibus postea facta mẽtione ætatis, & maioriæ impetrauit à principe confirmationẽ vẽditionis? videt q̃ sufficiat: quia authoritas principis supplet omnem

solennitatem requisitam in alienatione. tex. & ibi Ioan. de Plat. in. 4. si qui hæreditatis C. de venden. rebus ciui. libr. 11. Ité & in ista materia, vide quod dixi in. 1. 10. tit. 16. partita. 4. in gl. 9. magna. in verbe. sed an pretium. ¶ Sed pone q̃ pater habebat facultatem faciendi maioriam nouam, & tollendi & mutandi antiquam, qui fecit nouã maioriam in filium, cui veniebat antiq̃ maioria, ponens in noua aliqua bona antiquæ maiori: omittens alia de quibus non fecit mentionem: posuit tamen in noua maioria alia bona propria & quiualentia his, quæ omisit ex antiqua maioria, an videatur ex hoc vigore facultatis extraxisse bona, quæ sic omisit ex antiqua maioria: vt illa diuidantur inter hæredes? & videtur quod per hoc videatur extraxisse. argumen. in. l. maritus. C. de procu. rato. cum concordan. de quibus ibi in gl. ff. & quia non est verisimile disponentem grauare voluisse hæredes duplici onere. l. Titia. cum testamento. §. qui inuita filia. ff. de lega. 2. & glosſ. ibi in verbo, non est verisimile. quæ ponderat verba text. quod non est intentio multiplicandæ dotis, quando ob dotem relinquitur, cũ ergo hic nomine maioriæ relinquit, non videtur velle facere duas maiorias. & facit tex. in ratione sui in. l. licet. ff. de lega. 1. & l. cum alimẽta. §. fi. ff. de ali. & cibaria lega. in contrarium tamen facit tex. in. l. Aurelius. §. testator. ff. de libe. lega. vbi non videtur recessum in codicillis à dispositione testamenti, quando non ponuntur in codicillis verba restrictiua: sed dic: quòd ideo ibi statuitur: quia fuit positum verbum hoc amplius: vnde fuerũt necessaria verba restrictiua: ac ofert etiã ad hoc quod cũ præcesserit licentia tollendi antiquam maioriã, actus sequens interpretabitur ex licentia præcedenti. l. quædam mulier. ff. de rei vendi. & quod notat Bald. in. C. vnico. quid iuris sit si post alie. vasa. feu. recu. ibi. 2. not. in verſ. profecto. ¶ Item pone quod rex concesſit patri facultatem permutandi aliquam rem maioriæ, an si pater nõ fuit vsus facultate, transeat ad filiũ: & videtur q̃ non per tex. in. l. apud Iulianũ. §. si quis alicui. ff. ad leg. 1. & l. 27. tit. 9. part. 6. & vt de hoc bonus tex. in. l. sicut. §. fi. ff. quib. modo pignus vel hypo. sol. quod limita & intellige, nisi talis facultas fuerit concesſa propter vtilitatem maioriæ: vt notat Bald. in. §. marchio. ver. pone concesſum est per priuilegium. de his qui feud. dare poſ. Aduerte etiã q̃ quãdo licentia datur ad vendendum bona aliqua maioriæ: ita vt alia loco illorum surrogentur bona taliter surrogata sequuntur naturã, & qualitates primorũ, vide bonum text. in. l. generali. §. hæredes. ff. de vsuf. u. lega. & ibi Bar. ¶ Quid autem si alicui est data facultas alienandi rem aliquã maioriæ, an si vendat poſt annum incidat in pœnã, ac si vendidiſſet sine facultate? Ioan. Faber videtur velle q̃ sic. in. l. fin. C. de iure emphi. allegans Spec. tit. de locato. verſi. 98. & l. sicut. §. si voluntate. ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. ex quo doctor de Pala. Rube. in quibusdam suis recollectis inferebat ad facultatem regiam ad faciẽdum maioriã, q̃ expiret per annũ: & nihil aliud allegat nisi prædictã facit tamen ad hoc. c. plerunq;. & c. si autem. de rescript. &. l. 35. titu. 18. partita. 3. & licet loquantur in rescriptis ad lites ex ratione, videtur q̃ poſſunt ad istas facultates ad maioriam extendi: cum vtraq; rescripta videantur odiosa: sed in vtroque dicto, videtur tenendum esſe contrarium: imo q̃ talia rescripta durẽt saltem per decem annos, iuxta. l. vnicam. ff. de nundi. & l. 42. titu. 18. 3. partita. neque obstat dictum Specu. & Ioan. Fabri. quia contrarium videtur verius. & Ioar. Andr. in addi. ibi tenet contrarium, quando non esſet certus terminus præfixus. & d. c. plerũque nõ obstat, quia & ibi rescriptum valeret poſt annum, nõ impetrato secundo ab aduersa parte. glo. & docto. ibi. ¶ Sed an sit causa iusta concedendi facultatem ad alienationem bonorum maioriæ, quando res maioriæ sunt in partibus remotis a domicilio poſſeſſoris maioriæ? & videtur q̃ sic per tex. in authentico. de eccleſiaſti. titu. verſi. si autem annale legatum. colla. 9. & voluit Bal. in. l. voluntas. C. de fideicom. in lectura antiqua refert Iaſon in. l. filius familias. §. diui. in repe. nume. 8. de lega. 1. vbi hoc limitat. ¶ Quid autem si quis haberet maioriam cum licentia principis factam, & cum tali vinculo & conditione, quod & si poſſeſſor talis maioriæ committeret crimen etiam læsæ maiestatis, bona maioriæ non confiscarentur, & maioria transeat in sequentem vt catum, qui poſtea ex facultate regia extraxit aliqua ex bonis maioriæ: & eadem facultate fecit de talibus bonis aliam maioriã in aliũ, & alios, qui nõ vocabantur per maioriã an liquam sub aliquibus pactis & conditionibus: & signanter inter cætera: quod si poſſeſſor talis nouæ maioriæ cõmitteret crimen læsæ maiestatis, bona talis maioriæ perderentur, & vlterius in tali casu disposuit in quẽ transirent. modo ver. Iquis, qui poſsidebat talẽ nouã maioriã, commisit crimẽ læsæ maiestatis, & perdit illa bona, an confiscabuntur regi, vel redire debeant in primã maioriã, dubiũ est notabile. & vt q̃ non confiscentur sed redeant ad primam maioriam, per id quod in fortioribus termini notat Bald. in. c. studuiſti. de offi. lega. verſi. pone papa. vbi ponit quæstionẽ in hæc verba. Pone papa concesſit mihi quoddã castrũ sub quibusdã cõditionibus, quibus nõ seruatis castrũ debet reuerti ad papã: deinde cõcesſit mihi ciuitatem sub qua est illud castrũ, cum omnibus castris suis: deinde ego feci contra dictas cõditiones: papa dicit castrum ad se reuertim: ego dico ad me pertinere, tanquam partem ciuitatis dictæ ciuitatẽ, seu subiacentem. ff. de iudi. l. insulæ. quæritur quid iuris. respondeo, q̃ perdidi vno capite speciali, recupero ex generali: quia papa me loco sui posuit quo ad ciuitatẽ, & dictricte vnde acquiro per vniuersitatẽ, quod perdo in spẽcta specie. arg. ff. de acquir. rerũ do. l. quædam. & ff. de ser. vr. prædio. l. si domus. cuiali. §. neq; obstat, q̃ species derogat generi: quia verum est, quãdo genus venit ampliatiue, vt not. in. l. quæritũ. §. pe. ff. de fundo. instru. modo quæro quid in diuersis personis si castrũ erat cõcessum Titio: nunc ciuitas cum suo districtu conceditur Seio: & vr dicẽdũ q̃ extincto Titio ex sua cõcessione acquiratur Seio ex suo capite generali vt. ff. cõia præ dio. l. in venditione, & ff. de iure dot. l. si proprietati. dicit. l. q̃ si alpecie prius est inchoãdum postea veniendum ad genus. C. de pigno. l. 2. quæ non est alibi. in cõtrariũ vr: nã lege cauetur, q̃ si capitaneus concesserit alicui vnũ mansum in feudum: deinde vendidit curiã illud mãsum nõ venit in cõcessione generali, tãquã exceptũ à curia per speciale prouidentiam. vt in. c. quidam capitaneus. de capi. qui cur. ven. Solutio. illud ideo: quia noie curiæ non cõtinẽtur feuda: sed noie ciuitatis, bene continerentur castra saluo iure alterius: cũ aũt illud ius deficit cõsolidatur vniuersitati suæ: & idem fortẽ est in feudis per. d. l. si proprietati. Sic videbatur dicẽ. cũ in prædicta quæstione, q̃ cũ ius secundæ maioriæ deficiat cõsolidetur primæ maioriæ vniuersali. præterea ita rex voluit, q̃ illa bona extraherentur à prima maioria: vt remanerent in secũda, qua cessante nõ vr q̃ aliquid voluit agere cõtra primã maioriã, & rebus sic stantibus. ſ. stante secunda maioria, vr dispensasse contra primam non illa cessante. l. quod seruius. ff. de condi. ob caus. & quæ tradit latẽ Socinus. 2. volu. consi. 58. & Alex. cõsi. 72. col. fi. 3. vol. facit etiã quod habetur in. l. sicut. 9. illud videamus. ff. quibus mod. pignus vel hypotheca soluitur. & l. etiã. cũ. l. iubemus. C. ad Velleia. & facit optime lex proponebat. & lex filius familias. & l. hæredi tate. §. pater cũ sequenti. ff. de castrens. peculio. In cõtrariũ tũ facit: quia iam ista bona desierunt esse primæ maioriæ ex facultate regia, & trãsierunt in alia personã, vnde ia non sunt reliquiæ primæ maioriæ. l. pater filiũ. §. quindecim. ff. de lega. 3. & in simili habemus in fundo qui semel exiit de familia, q̃ desinit esse patrimonialis mutatione personæ. arg. l. gerit. in fi. ff. de acquir. hæredi. & re facta amissibili ex crimine læsæ maiestatis semper erit amissibilis, vt aliàs in in re facta alienabili: semper erit alienabilis. vt in. d. §. quindecim. & facit etiam quod habetur in. l. si quis ædes. ff. de seruit. vr. prædi. Item medij successores immutãt rei qualitatẽ. l. Paulus. §. fi. ff. de acqui. hæred. l. licitatio. §. mercatores. ff. de public. l. si auia. C. de dona. l. 1. C. de impo. lucrativa. de crip. l. 10. Bal. de eo qui sibi vel hæred. suis. in prin. Ad de bonũ & singulare casum in. l. si ita legatum. §. si domus. ff. de legat. 2. ibi, at si ea domo destructa. &c. & quod ibi Pau. de Castr. not. in fine.

¶ Per quẽ tex. etiã inferes ad quæstionẽ, q̃ si pater habens maioriã antiquã impetrauit a principe licentiam extrahendi ab ea aliqua bona, & cõstituendi ex eis maioriã aliã in filiũ secundũ: & ita fecit, q̃ mortuo secũdo filio in vita patris, non reuertũtur bona illa in primã maioriã: etiã si cõstaret de volũtate patris, q̃ reuerterentur, quia cum tali noua volũtate vt reuerterẽtur debebat etiã cõcurrere licentia regis necessaria. facit. l. quæsitum. ff. de iure codicil. si tũ ellet casus, in quo facultas regis in hoc non esſet necessaria sufficeret voluntas patris, per tex. in. §. si domus. in fi. Et illã partẽ crederẽ de iure veriorem, nisi ex coniecturis aliquibus aliis constaret principẽ voluisse deficiente secunda maioria, q̃ bona redirent ad primã, vt si cautũ fuit: q̃ decedẽtibus vocatis in secũda: bona redirẽt ad primam, vel aliàs de tali volũtate constaret, & in facultate regia non exprimerentur, q̃ bona ex crimine læsę maiestatis confiscarẽtur: quia tũc in certis nõ esſet opus coiecturis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verbo. obli. Tu quando casus occurrerit latius considera, quia quæst. est notabilis. ¶ Pone etiam, q̃ contra tenorem maioriæ vocanti in defectum masculorũ, quendã transuersalẽ ex clausa filia fœmina rex dispensauit, vt posſeſſor daret maioriam filiæ, & eius deficiendẽ tibus comparet mode, non ille primo loco vocatus, sed sequentes vocati: & dicit regẽ illis nõ præiudicasse. vnde petũt maioriã, an possint? videtur q̃ non per tex. valde notabilem in. l. 1. §. fi. ff. de asseignandis libertis. Bar. in. l. 1. §. si pater. ff. de coniungendis. cum emancipato liberis eius, q̃ de plano procederet si ille cui maioria deferebatur ellet viuus tẽpore quo defertur, secus videtur si ellet mortuus.

24. quæst.

25. quæst.

26. quæst.

27. quæst.

28. quæst.

29 quæst.

30. quæst.

a ¶ *Casus herederos.* Hoc dicit ne alias præceptum prohibitionis alienationis, dicatur nudum, vt in. l. 44. titu. 5. & ibi dixi. 5. partita. & facit hæc lex

1

hæc lex ad quæstionem maioricatus simpliciter facti quia cum secundum consuetudinem Hiſpaniæ intelligatur vt veniat de filio maioriin maiorem prohibitio facta de non alienando non dicetur nudum præceptum. probat etiam ista. l. quod si maioria fiat in descendentes & prohibitio alienationis facta sit tantum primo vocato q̃ extendatur talis prohibitio ad secundum & cæteros descendentes vocatos, videtur enim prohibitio esſe realis non personalis iuxta id qd̃ not. Bart. in. l. 3. §. opus nouum. ad fin. ff. de nou. oper. nuntia. & tangit Bald. in. §. rursus. columna prima verſ. quid de prohibitionibus. de contro. inuesti.

6 a ¶ *Legitima parte.* Adde. l. 1. cimus. in prine. C. de inoffici. testa. ibi nulla falcidia interueniente.

7 b ¶ *De dote.* Adde. l. cum dotem. ff. ad leg. falci. & glosſ. in l. in testamento. C. eo.

8 c ¶ *A forrar sus ſieruos.* Adde l. Papinianus. §. sed an libertates. ff. de inofficioſ. testa. & glosſ. in. d. l. in testamẽto.

9 d ¶ *Complidamente.* Adde authenticam. sed cum testator. C. eodem. & not. istam. l. partitar. quæ bene declaratistum casum & plenius quam habetur. in. d. authen. & in corpore vnde sumitur. & limita & intellige vt per Bart. & docto. in. l. si ex pluribus. ff. eod. quando scilicet plures res sub nomine collectiuo essent legatæ nam & si vna ex dictis rebus fuisset spõte soluta, falcidia posset detrahi de aliis: quia tunc est vnum tantũm legatum: quando verò sunt plura legata, & soluatur vnum procedit ista lex. Limita etiam istã. l. quando hæres soluisset integre vni legatario cum protestatione, quod non intendit sibi præiudicare quoad alios: quia tunc sibi non præiudicat, secundum Iacob. de Raue. & Alber. in. d. auth. sed cum testator. quia isto casu. l. ista non loquitur in dubio temen simpliciter soluendo vni videtur etiam consentire de soluendo aliis et iam integraliter, secundum Cy. in. d. auth. sed cum testator. q. 6. & ibi etiam Salyce. poſt. d. Iacob. de Rauen. & glosſ. in. d. authen. sed cum testator.

10 e ¶ *Cuydando.* Secus ergo si soluerit per errorem, & nõ agnitis prius viribus patrimonii, vt in. l. quod de bonis. §. non idcirco. ff. eod. & l. nõ dubium. C. de testa. & l. error. C. eo.

¶ *Lex. VII.*

20 Hæres non faciens inuentarium in forma iuris priuatur falcidia: non tamen legitima debita iure naturæ: quia cum falcidia sit beneficium legis, aufertur in legem committenti. ff. d.

1 f ¶ *Falcidia.* Adde. l. fina. §. si verò poſtquam. C. de iur. deliber. &. l. 10. titu. 6. supra ea. part.

2 g ¶ *Legitima.* Approbat opinionem glosſ. in. l. fina. §. pen. in glosſ. fi. ad fin. C. de iur. de libe. & glosſ. in authen. hoc amplius. C. de fideicom. super verbo naturale. & glosſ. in auten. sed cum testator. in verbo excedant. C. ad legem falcid. sed quæritur vtilitas in hoc cum filius non conficiens inuentarium etiam de suo proprio, teneatur solida præstare legata, vt in. l. 10. tit. 6. supra eadem partita. respondeo, vt per Bar. in. d. authẽ. sed cum testator. in verſic. quæro vtrum per non confectionem. Quid autem in Trebellianica an priuetur filius hæres, vel alius hæres, si nõ faciat inuentarium? vide quæ dixi in. d. l. 10. in gl. fin. & per Decium latẽ consil. 236. incipit. non paruadifficultas in. 5. dubio.

¶ *Ley. VII.*

Como los herederos pueden ſacar la falcidia ſi fizieren el inuentario.

Odos los herederos q̃ son eſtablecidos por los testadores, puedẽ sacar falcidia segũ que diximos en las leyes ante desta. E esto se deue entender, si fizieren primeramẽte el inuentario, que deue ser fecho segund que diximos en el titulo de como pueden auer conſejo los herederos si tomarã la heredad o nõ. E si por auentura el inuentario non ouieſſen fecho, estõce nõ podriã sacar falcidia f. Fueras ende, si los herederos fuesſen de los que deſcienden o subẽ, por la liña derecha de los fazedores de los testamentos. Ca estos a tales deuen auer la su parte legitima a, por debdo q̃ hã en los bienes del padre naturalmente: mas los otros herederos han la falcidia por otorgamiento deley. E porende pues, que estos a tales non guardã la ley deue porẽ de perder aquello que deuiã auer por otorgamiento della.

¶ *Ley. VIII. Como aquel que es eſtablecido por heredero ſi es rogado que de la herencia a otri puede ſacar della la quarta parte, a que dizen en latin trebellianica.*

Rebellianica dizen en latin la quarta parte, que el heredero deue auer de los bienes de la herencia h, en que es eſtablecido quando es rogado del testador, que deo entregue deſpues la heredad a alguna muger de lo suyo por razõ de dote b, o ſi mandaſſe aforrar sus ſieruos c. Ca de tales cosas como estas, non pueden los herederos sacar, nin retener ninguna cosa por razõ de falcidia. Otrosi dezimos, que pagando el heredero cõplidamente d algunas cosas de las mandas, que ouieſſe fecho el testador non sacando ende la falcidia, cuydando e q̃ en la heredad q̃ fincaua, auia aſſaz para pagar las otras mandas, e para retener para ſi la su parte legitima: estonce todas las otras mandas deue pagar complidamẽte. Fueras ende, ſi deſpues que las el comẽço assi a pagar, ſe deſcubrieſſe algũ debdo grande que el non lo ſopieſſe en ante que era tenudo de pagar aquel a quien el heredo. Ca estonce por esta razon bien podria sacar falcidia de aqllas mandas, que fuesſen aun por pagar.

a Rebellianica dizen en latin la quarta parte, que el heredero deue auer de los bienes de la herencia h, en que es eſtablecido quando es rogado del testador, que deo entregue deſpues la heredad a alguna muger de lo suyo por razõ de dote b, o ſi mandaſſe aforrar sus ſieruos c. Ca de tales cosas como estas, non pueden los herederos sacar, nin retener ninguna cosa por razõ de falcidia. Otrosi dezimos, que pagando el heredero cõplidamente d algunas cosas de las mandas, que ouieſſe fecho el testador non sacando ende la falcidia, cuydando e q̃ en la heredad q̃ fincaua, auia aſſaz para pagar las otras mandas, e para retener para ſi la su parte legitima: estonce todas las otras mandas deue pagar complidamẽte. Fueras ende, ſi deſpues que las el comẽço assi a pagar, ſe deſcubrieſſe algũ debdo grande que el non lo ſopieſſe en ante que era tenudo de pagar aquel a quien el heredo. Ca estonce por esta razon bien podria sacar falcidia de aqllas mandas, que fuesſen aun por pagar.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem. nota etiam vnum quod Bald. dicit mirabile in rub. C. de reuocan. his quæ in fraud. credit. aliena. sunt ad fin. quod in casu quo quis est in statutus non contemplatione sua: sed fideicõmissarii, quod tunc non detrahet quartam Trebellianicam per tex. singularem. & ibi Cy. in. fin. fideicommissi. §. cum posidius. ff. de vsu. vbi etiam videbis per Alex. in addition. ad Bart. dicit etiã Bal. in d. rub. ad fin. quod vbicũq; quis tenetur restituere hæreditatem ex cõtractu, nihil detrahit. allegat. l. quidam cum filium. ff. de hæredi. institu. Et aduerte q regulariter extra certos casus, de quibus per Bald. in. l. iubemus. in princ. C. ad Trebelli. non potest hæres sumere istam quartã in vna re, vel rebus præ cum electis & beneficium dedu cendi istam quartam transit ad hæredẽ. l. quãquam. C. ad leg. falcid. Et an testator possit prohibere Trebellianicæ detractionem, dixi in. l. 6. supra eo. vbi communiter teneri dixi q sic. Quod an procedat etiam in liberis primi gradus, de restituendo grauatis est inter scribentes maxima concertatio: & quod non possit pater prohibere filiis rogatis talem detractionem: tenet Bar. & Sali. per tex. ibi. in. d. l. iubemus. C. ad Trebellia. & idem tenet Decius consilio. 81. & consi. 118. Iason. in. l. Marcellus. num. 55. ff. ad Trebel. Lud. tamen Roma. singulari. 192. tenet contrarium imo q prohiberi etiam in his possit. cuius opinionem etiam tenuit Cy. in. d. l. iubemus. & istã opinionem dicit communem Pau. à monte pico. in. l. in quartam. colum. 117. ad. l. falci. prout late tradit Didacus à Couarruui. in relectõ. capituli. Raynuntius. de testa. §. 2. nume. 7. qui adhæret opinioni Bal. tanquam filiis fauorabili, & secundum eum magis communiter receptæ.

2 a ¶ *Contar en esta parte.* Add. l. in quartam. ff. ad legem falci. & not. quod portio hereditaria donationis, quæ morte confirmatur in trebellianicam imputatur. l. filium quem habentem. C. famil. herciscun. secundum vnam lecturam de qua per Bal. ibi. 8. column. Item etiam cõputatur datum causa cõditionis implendæ, vide ibidem & l. cum pater. in prin. ff. de lega. 2.

3 b ¶ *Los frutos.* Concor. cum. l. in fideicommissaria. & cum. l. mulier. §. si hæres. & l. ita tamen. § hæres ex asse. ff. ad Trebell. & vide glo. in. d. l. in fideicommissaria. Quid autem si testator iussit restitui retenta quarta, an tunc fructus computentur in quartam? vide per Alexand. post Rapha. in. d. l. in fideicommissaria vbi Alex. col. 5. quod tunc nõ computentur quod est bene notandum.

4 c ¶ *No deue tomar.* Nõ ergo posset hæres dicere. volo fructus restituere, & quartam in alijs rebus hæreditariis habere: vt hic patet: cuius contrarium dicebat Rapha. relatus ab Alexand. in dict. l. fideicommissariã vbi Alex. tenet contra eum, post Imol. in. d. §. si hæres. & opinio Imol. & Alexan. approbatur hic.

5 d ¶ *Fuesse negligente.* Quid si non fuit negligens: quia forte erat absens. Barto. & docto. communiter in. d. l. in fideicommissariam. tenent tũc etiam fructus cedere lucro cohæredis, qui non fuit in mora.

6 e ¶ *De la su parte que deue auer.* E sic fructus, quos percepit vltra quartam restituit: reliqui computantur in quartã. Quid tamen si fideicommissarius, dicat in tali casu, quando hæredis mora interuenit, q vult quod fructus post moram percepti sibi restituantur, & quod hæres habeat quartam de aliis rebus hæreditarijs, an sit audiendus? videtur q non, ex quo lex ista vult, q fructus intra quartam computẽtur in ea, quod planè procedit volente fideicõmissario, seu non contradicente: eo autẽ inuito non exprimit ista. l. vnde satis videtur æquũ q fideicõmissario in hoc succurratur: ne alias dicamus esse in potestate hæredis per culpam, & moram suã habere sibi quartam in talibus fructibus, inuito fideicõmissario: cũ nõ sit in potestate hęredis, in quare velit deducere quartam sed iudicis arbitrio committitur. Bartol. & alii in. l. 1 quartam. ff. ad leg. falci. & q fideicõmissarius in hoc sit audiendus tenet Ioa. de Imo. & Alexan. post lac. de Raue. in. d. l. in fideicommissaria.

si nõ le señalarõ dia cierto, aq̃ diesse la heredad, e aq̃l q̃ la deuia auer fuesse negligẽte[d] ẽ demãdar la, sabiẽdo lo, estõce dezimos q̃ este q̃ era tenedor de la heredad aura los frutos della, e nõ los cõtara en la su quarta parte. Mas si este a tal fuesse rebelde de dar la heredad o lo metiesse por alõgamiẽto maliciosamẽte: estõce q̃to q̃r q̃ valã mas los frutos, q̃ el esquilmo de la su parte, q̃ deue auer e, sera tenudo de los dar al otro cõ la heredad. E lo q̃ dixi mos en esta ley, ẽ razõ de los frutos, q̃ deuẽ ser cõtados en la quarta parte, segũ q̃ es sobredicho, ha logar quãdo el heredero aquiẽ ruega q̃ de la heredad a otri, non es de los fisos del testador[f]. Ca si de llos fuesse: estõce los frutos q̃ esquilmasse este fiso del fazedor del testamẽto, miẽtra q̃ touiesse la heredad en su poder, nõ serã cõtados en la su parte legitima[g]: an tedezimos: q̃ esta parte deue ser sacada enteramẽte, de los bienes de la herẽcia, e

7 f ¶ *Fisos del testador.* Concord. cũ. l. iubemus. C. ad Trebell. & procedit in liberis primi gradus tantũ, vt hic & ibi & not. ex generalitate huius l. inferri, quod hic disponitur procedere siue filii grauentur restituere aliis libertis, siue extraneo, licet Cynus Albe. Fulgo. Corneus in. d. l. iubemus. Alex. in. d. l. in fideicommissaria. colum. 3. tenuerunt cõtrarium, quando extraneo. primum tamen (quod ex istius. l. generalitate approbari videtur) tenuerunt Salyce. & Pau. in. d. l. iubemus. Ioan. de Imol. in. l. quod de bonis. §. cum auus. ff. ad legem falcidiam. & Ripa in dicta lege in fideicommissaria. numero. 29. quia maior ratio & fauor filii grauati est quando grauatur restituere extraneo, quã quando alteri filio.

8 g ¶ *En la su parte legitima.* Si intelligas in debito iure naturæ planum est: quia talem legitimam & legitimæ fructus, debet filius habere, vt in. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffici. test. Baldus in. l. non est tam biguum. C. famil. herciscun. gl. in. d. l. in fideicommissaria. ff. ad Trebell. Et an idem erit in legitima debita ascendentibus, vt fructus non computentur in ea? Bald. tenet quod non in repetitio. capitu. si pater. de testa. libr. sexto. allegat. l. filius familias. ff. ad legem falcid. & idem vult Alexan. in. d. l. in fideicommissaria. column. quinta. vbi dicit se alibi hoc nõ legisse, & quòd pro Bal. adduci potest, quia. §. repletionem. solum loquitur in legitima descendentium: ergo in ascendentibus remanent incorrecta iura antiqua volentia indistinctè, quòd fructus imputentur in legitimam. l. Papinianus. §. vnde si quis. ff. de inofficio. testam. mihi tamen plus placet, quod idem sit in legitima ascendentium per. l. nam & si parentibus. ff. de inofficio. testamen. & l. 6, in ordina. Tauri. & quia. l. filius familias. loquitur in falcidia, non in legitima: & quia dispositum in vno ex correlatiuis, disponitur in alio, seu censeri debet dispositum in alio. l. fina. C. de indict. viduita. toll. & in. l. fi. C. de cupress. libro vndecimo. si verò intelligas istam. l. de Trebellianica, prout etiam debet intelligi, & ipsa loquitur, procedit etiã planè, concordans cum dispositione dict. l. iubemus. neque mirum Trebellianicam, si lex ista vocet legitimam, & sic etiam vocat falcidiam vt habetur in. l. quarta. supra eod. & intellige de fructibus perceptis, post mortẽ testatoris: vt illi non computentur in legitimam debitam iure naturæ, neque Trebellianicam, percepti verò ante mortem, seu tempore mortis pendentes censentur, vt reliquæ res hæreditariæ & possunt computari & assignari à iudice pro legitima, vel Trebellianica, secundum Alexan, quem vide in. d. l. in fideicommissaria. col. 3.

In no. resti. l. 1. tit. 8. lib. 5.

9 a ¶ *Maguer el testador.* Concord. cum dict. l. iubemus. & istud vrget multum ad illud, quod dixi supra ea. l. in glo. 1. quod non possit pater prohibere Trebellianicam filijs primi gradus: an tamẽ hodie stãtibus. ll. huius regni filius grauatus debeat non solum habere legitimam: sed etiam Trebellianicã? dic vt dixi in. l. 1. n. tit. 5. supra ea. par. in gl. fi. vbi dixi quod tantum poterat detrahere legitimam, de iure naturæ: etiã eo casu quo de iure antiquo poterat detrahere duas quartas.

10 b ¶ *Si es rebelde.* Adde. l. nã q §. qui compulsus. ff. ad Trebellia. & C. eo demol. non iustam.

11 c ¶ *Su parte.* Adde inst. de fideicommissa. hæredita. in. §. sed quia. cum duobus. sequẽti. & §. si quis vna.

12 d ¶ *En las debdas.* Et sic pro rata illius quartæ tenetur creditoribus: nõ autem legatarijs. vt in. l. 1. & 2. C. ad Trebellia. super quo tamen vide latius per gloss. nota. & magistraliter distinguentem in. l. 2. §. fin. in gl. fi. ff. ad Trebell. & per Paul. de Castr. in. d. l. 1. & 2. C. eod. & per Alexan. in dict. l. 1. §. sed si quadringenta.

Addit. C. & ff. & in fi. de codic.

¶ *Titulus.* 12. *De codicillis.*

Titulo. XII. De los escritos que fazen los omes a sus finamientos, a que llaman en la tin codicillos.

¶ *Lex. I.*

Odicillos dizen en latin vna manera de escritos pequeños, que fazen los omes despues que han fecho sus testamentos, para crescer, o menguar, o mudar alguna de las mandas que auian fechas en ellos. Ondepues que en los titulos ante deste, fablamos de los testamentos, que son mayores escrituras, que los omes fazen, por razon de sus finamiẽtos. Otrosi de todas las cosas, que pueden ser puestas, e fechas en ellos. Queremos aqui dezir destas escrituras sobredichas. E mostraremos, que quiere dezir codicillus. E aque tiene pro. E quiẽ lo puede fazer. E en que manera deue ser fecho. E sobre que cosas. E que departimiento ha entre los testamentos, e los codicilos. E de si diremos, como se pueden desatar.

¶ *Ley. I. Que quiere dezir codicilo: e a que tiene pro: e quien lo puede fazer: e en q̃ manera deue ser fecho: e sobre que cosas.*

Codicillus en latin, tãto quiere dezir en romance, como escritura breue, que fazen algunos omes despues que son fechos sus testamẽtos o ante[e]. Et al escritura como esta, tiene grãpro: porque puede ome en ella crescer o mẽguar las mãdas que ouiesse fechas en el testamẽto. E puede lo fazer todo omeq̃ sea mayor de catorze años[f], e la muger de doze años, solamente que non sea de aquellos aquiẽ es defendido, segun diximos en el titulo[g] de los testamentos. E puede ser fecho el codicilo en escrito o sin el, [h]solo que se acierten y cinco testigos, [i]quando lo faze. E puedẽ ser en el mandadas todas las cosas, que pueden ser dexadas en el testamẽto, por rozon de manda.

¶ *Ley. II. Que en el cobdicilo non pueden ser esta blescidos herederos derechamẽte.*

En los cobdicilos non pueden ser establescidos herederos[k] de todas las cosas, que pueden ser puestas, e fechas en ellos. Queremos aqui dezir destas escrituras sobredichas. E mostraremos, que quiere dezir codicillus. E aque tiene pro. E quiẽ lo puede fazer. E en que manera deue ser fecho. E sobre que cosas. E que departimiento ha entre los testamentos, e los cobdicilos. E de si diremos, como se pueden desatar.

¶ *Lex. II.*

Hæreditas in codicillis non potest dari nec adimi directe: nec conditio hæredi instituto apponi: sed in codicillis hæredem immeritũ certa ratione expressa dicit testator, probata ratione non habebit hæreditatem. Item per fideic. hæres in testamẽto vel ab intestato in codicillo rogatus tenetur restituere hæreditatem & potest ex ea quartam Trebellianicam retinere. h. d.

k ¶ *Herederos.* Concor. cum §. codicillis. in stitu. eod. &. §. directo. & C. eo. l. fidem. & l. hæreditatẽ. vnde si in codicillis quis in stituatur in re certa, non habebitur loco hæredis: sed habebitur loco legatarij, secundum Bald. in. l. non codicillum. C. de testa. vbi etiam dicit, q si pater reliquit filio decem in testamento, & in codicillis dicat quod declarat q̃ iure institutionis non valebit testamẽti, cpe & declaratiõe codicillorũ. al legat. l. q̃ per manus. ff. de iur. codicillo. eo q̃ principa le nõ debet cõfirmari ab accessorio. Sed erit pulchrum dubium, an cum hodie de iure regni eadem solennitas, & numerus testiũm debeat interuenire in codicillis, quæ in testamento, & intestõ sufficiunt quinq; testes, vel tres cum tabellione, iuxta. l. ordina. si quis hodie in codicillis aliquem instituat directo, an tenebit institutio ac si facta esset in testamento? & videbatur q̃ non ex eo quod not. Bald. in. l. filij. circa fin. C. famil. hercis. vbi concludit q̃ hæreditas directẽ da ri non potest, etiam si pater in codicillis filios instituat: quia cum relinquere hæreditatem directo in codicillis speciale sit in milite: ergo in contrarium est ius commune. & idem voluit Bald. in. l. humanitatis. colu. 2. ver. sed nunquid ista exemplaria. C. de impuber. & alijs substi. & tamen constat valere testamentum inter liberos etiam cũ minori numero testium. vt in. l. hac consultissima. §. eximperfecto. C. de testa. l. 7. ti. supra ea. par. & si cs testator vocet codicillũ dispositione illam. in qua directo instituit, curabimus de nomine ẽmo de mente quæ per nomen significatur: quia ciuiliano minare intenda sunt in sui natura. l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pupil. idẽ tenet Salycet. in dict. l. filij. quãdo ex dicto notarij, vel alias constat patrem voluisse codicillari. In contrariũ tamen facit quod not. Barto. in. d. l. hac consultissima. §. si quis autẽ. & in. l. 2. ff. de iniust. rup. testa. & in. l. militis codicillis. in prin. ff. de testa. mil. vbi tenet patrem posse in codicillis filio pupilla

Quæst. 1.

Quæ est l. 1. tit. 2. li. 5. ordi. in nouæ cep. eit. l. 1. tit. 1. li. 4. lib. 5.

Vbi. l. 8. & 2. tit. 4. li. 5. nouæ cepil.

Universidad de Deusto
Biblioteca

riere substituere venientes ab intestato, & reuocare substitutionem pupillaris, priusquã fiat p eũ in testamento, in quo substituerat extraneos de quo late vide per alex. in. d. §. si qs aũt. facit etiã qđ no. Io. An. in addition. ad Specu. tit. de instru. editio. §. compendiose. col. 8. in additi. q̃ incipit ad intellectum. vbi dixit, q̃ si testator conuocatis septem testib⁹ instituat hæredes, & legata faciat, deinde dicat, q̃ vult dictam dispositionẽ iure codicillorũ valere, q̃ valebit, vt testamentũ p. l. nõ codicillum. C. de test. & probat in. l. testamẽtũ. C. de testam. vbi Bald. & Salyc. notant, q̃ licet testator testamẽtum appellet codicillos, nõ per hoc definite esse testamẽtum. dixit etiã Ang. in. l. illud. §. tractari. ff. de iur. codicillo. q̃ si testator instituat hæredes & notarius dicat talis volens codicillos facere: ista verba notarij non impediunt, quin valeat, vt testamentum, & tradit Iason. in. d. l. nõ codicillũ. refertur quod dam cõsilium Ale. & dicit Bal. in. l. imperator. la. 1. col. 2. ff. de stat. homi. verba enim impropriantur, vt deseruiant intentioni. l. insulã. ff. de præscrip. verb. l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiuran. & intelligentia. de verbo. signifi. & istud videtur tenendũ si ex aliis nõ constet testatorem voluisse codicillari, & nõ testari: quando enim hoc constaret non posset testator facere, quin leges locum habeant in suo testamento. l. nemo potest. ff. de leg. 1. & in simili. q. hoc voluit Pau. de Castr. in. d. l. nemo potest. col. 1. verſi. sed quæro quid econuerso, vbi omnino vide & in. l. si. C. de codicill. & etiã ratio videtur esse: quia quando testator eligit codicillari, eligit viam incõpetẽtem: & sic est imperfectio voluntatis, idest voluntariæ electionis, & sic est defectus in qualitate seu specie volũtatis, vt etiam tradit Bald. in. l. 1. col. 18. ver. sed hic quæro. C. de sacrosan. eccle. & istud magis placet, quam quod distinguatur, prout distinguit Alexan. volens concordare opiniones contrarias, super. q. Ioan. And. post Cy. de qua vbi supra, in dic. l. non codicillum. l. quod aut instituti erant illi qui successuri erant ab intestato, & procedat opinio Dyni. & Ioan. Andr. cum non potest tũc disp̃ostio, fortiri effectum iure fideicommissi: cum nullus sit qui eis habeat resistere, & sic tunc valeat iure testamenti. aut alij erant instituti, & tunc procedat opinio alia, de qua per Paul. in dicta. l. nemo potest. f. quod non valeat iure directo ex quo potest valere iure fideicommissi, licet enim hæc distinctio bene procedat in casu quo Dyn. consuluit, relatus vbi supra à Ioann. Andr. quia dixerat ibi testator, si non valet iure codicillorum, valeat iure testamenti: tamen quando hoc non esset dictum non esset facienda talis distinctio, ex quo testator se arctauit eligens viam codicillorum, & nõ testamenti, vt dixi. facit ad hoc, quod not. Bartol. in. l. 1. columna prima post princip. ff. de iur. codicillo. ibi oppono. &c.

2 a ¶ *Derechamente.* Verba tamen directa in codicillis posita, bene trahentur ad fideicommissum, vt in. l. sequela, vbi vide Bart. ff. ad Trebellia. & in. l. cum quis decedens. §. Seiam. ff. de lega. 3. Quid autẽ si pater in testamento filium hæredem instituit in re certa, & extraneum instituit hæredem vniuersalem, & postea in codicillis adimit filio, quod in testamento reliquerat, an valebit ademptio, & sic filius poterit testamentum dicere nullum? Baldus in. l. omnimodo. in prin. versic. 3. quæro. dicit post Iacob. de Bello vis. quod talis institutio facta de filio, ex quo in ea ratione legitimè consistebat substantia institutionis hæredis non potuit adimi in codicillis, licet secus esset, si extraneus esset institutus in re certa, dato cohærede vniuersali: cum tunc redigatur ad instar legatarij, & sic tunc institutio talis adimi possit in codicillis. quod Bald. dicit diligenter notandum. adde etiam Bald. idem tenentem. in auten. ex causa. co. 12. verſi. 6. quęro. C. de liber. præteri.

ouiesse establescido a otro por su heredero en su testamento, rogasse o le mandasse al heredero: o dixesse en el cobdicilo, que queria q̃ la heredad en q̃ lo auia establescido por heredero, q̃ la diesse a otro, vsando el Señor de la heredad, a dezir tales palabras en el cobdicilo, como estas sobredichas, o otras semejãtes[c] dellas: tenudo es el heredero de dar la heredad al otro, assi como lo mãdo el Señor della. Pero bien puede tener para si la quarta parte de la herẽcia, aque llaman en latin trebellianica: assi como susomostramos enel titulo: de como se pueden mẽguar las mandas, en las leyes[f] que fablan en esta razon.

b ¶ *Condicion.* 3 Adde. d. §. dicẽto. in fi. co. & l. diui. in prin. ff. eo. l. pe. §. fi. ff. de condit. instit.

c ¶ *Desheredar.* 4 Vide in dic. §. codicillis. & l. non codicillum. C. de testa.

d ¶ *Perderia.* quia 5 auferetur hæreditas velut ab indigno. l. hæreditas. C. de his quibus vt indign. & l. 2. tit. 1. ea. partita.

c ¶ *Semejantes.* 6 Quæ sonent in fideicommissum, vt in d. §. codicillis. & §. directo. & dict. l. si idem C. eo. si tamen essent omnino verba directa ex benignitate ad conseruandam voluntatem defuncti, trahuntur ad fideicommissum, vt dixi supra, & tradit Barto. post glo. in. l. sequela. ff. ad Trebellia. quando apparet disponentem voluisse codicillos condere vt etiam tradit Azo. C. de codicill. in summa. Alexand. in dict. l. hæreditatem. C. eo. ista tamen. l. partitarum. vt vides multum insistit, quod verba sint importantia inducere fideicommissum, & quod sint verba obliqua, vel saltim communia, vt hoc importent: quæ fuit opinio Iacob. de Aren. de qua per Bartol. in dic. l. fœuola. sed ad huc ad hæreditatem dicto propter conseruandam voluntatem defuncti. neque ista lex refiſit: quia etiam verba directa possunt dici similia, quando testator codicillatur.

f ¶ *En las leyes.* Vide supra titu. 1. l. fi. 7

¶ *Lex. III.*

3 In codicillis non requiritur testes esse rogatos, nec requiritur sigillum nec primus codicillus per secundum reuocatur, nisi expresse reuocauerit testator: in testamento tamen in scriptis, requiritur regatio & signatio. h. d.

g ¶ *Departimiento.* Ponit in quibus differant codicilla à testamentis, & ad de Azo. in summa. C. eo. col. 2. Aduertendum, q̃ qui decedit cum codicillis, non videtur decedere testatus, seu cum testamento, etiam si testamentum valeret iure codicillorũ, quando fuit apposita conditio, si decederet cum testamento, vel sine testamẽto: quia verba conditionalia sunt propriè intelligenda. l. Mæuius. &. l. qui hæredi. ff. de cõditi. & demonstra. codicilli nanq; non sunt propriè testamentum. inst. de testa. in prin. &. ff. eod. l. 1. ita dicit Soci. consi. 97. incipit præsens consultatio. 3. volum. in contrarium tamen facit: quia testamentum latè sumpto vocabulo, comprehendit codicillum: quia etiã codicillus est testatio mentis. inst. de testam. in prin. & in specie dicit Salycet. in. l. filij. in 1. nota. C. fami. herci. per tex. ibi q̃ alias consuluit in Ferraria: cum quidam iure libelli haberet fundum ab ecclesia. S. Bartholomæi cũ facultate relinquendi, cui vellet in testamento suo, q̃ potuit ille ex hac potestate relinquere in codicillo. & quia facultas concessa non requirit hæredis institutionem: sed legatum tantum. & istud crederem esse verius vbi facultas seu dispositio relata ad testamentum non requirat hæredis institutionem: sed posset fieri in codicillis: quia vt dixi codicilli dicuntur testamentum. glo. fin. in. l. 2. in verbo. ex omnibus, & ibi Bald. C. communia de lega. glo. in. l. 2. in verbo omnis. C. de consti. pecu. & gl. fi. in. c. quanquam. de vsur. lib. 6.

2 a ¶ *Sellos.* De codicillis in scriptis loquitur, vt vides in testamẽtis eñ in scriptis est vbi subscriptiones & signacula testiũ requirũtur. l. 1. tit. 1. ea dem par. l. hac cõsultissima. i prin. C. de testa. Sed est dubium hodie, maximè stãte dispositione. l. 3. in ordi. Tauri. An si codicilli[a] fiat in scriptis requratur, q̃ testes se subscribant prout etiã debẽt subscribere in testamẽto in scriptis, ex tenore illius. l. & p̃ maximè: quia l. fi. in fi. C. eo. đ qua ista sumpta est exigere vt subscriptionẽ testiũ, quando codicillus fit in scriptis, & ita tenet ibi glo. Alberi. Alexã. & Iason. cũ enim ibi lex dicit subnotationẽ intelligunt, idest subscriptionem. per l. in donationibus. C. de donat. vnde dicũt bene esse verũ, quod in codicillis in scriptis nõ exiguntur sigilla: subscriptiones tamen testium sic. & istud videtur de iure cõi potius tenendũ, quã illud quod dixit Azo. C. de codicil. in summa. col. 2. & etiam gl. in. §. fi. inst. de codicil. vbi voluerunt nẽque signacula neq; subscriptiones testium exigi: dicit enim Azo. hæc verba. Item in testamentis septem exiguntur testes, & rogati: & exigitur in testõ, quod sit in scriptis subscriptio testium, & eorum de signacula requiruntur: sed in codicillis quinq; sufficiunt testes, neq; exigũtur sigilla, vel subscriptiones, vt dictũ est. lex etiam ista partitarum disponit nõ exigi sigilla testium: de subscriptionibus verò nihil dixit, vnde non videtur corrigere in hoc ius cõmune: sed hoc sub eius dispõne relinquere, licet Michael de cisnetes vnus ex glossatoribus. ll. Tauri. in. d. l. 3. dicit q̃ista. l. partitarum. disponit contrarium, quod. d. l. fi. quod non est dicendũ: quia vt vides tãtũ dicit de sigillis nõ de subscriptionibus: dicebat etiã vbi supra dict⁹ Michael, q̃ ex illa. l. Taurina sibi vr quod hodie attenta dispositione. d. l. Tauri, requiratur subscriptio testiũ in codicillis, sicut requiritur in testamento q̃ codicillus fiet in scriptis. & quod licet illa. l. loquatur in testamẽto per eandẽ rationẽ, vt falsitas cuitetur, extendatur ad codicillos. sed aduerte quia. d. l. 3. põt induci secũdum vnũ sensum quod q̃ loquitur de solennitate codicillorum, intelligat tam de codicillis nuncupatiue factis, quã in scriptis. & quod qualitercũq; fiant seruetur in eis dispõ. l. 1. ordi. regis Alfonsi, & sic quod sufficiunt tres testes ciues cũ tabellioẽ: vel quinq; sine tabellione. & quemadmodum in testamẽto nũcupatiuo corã tabellione nõ requritur subscriptio testiũ, ex dispõne. d. l. ordine neq; in codicillis licet in scriptis fiant: cũ enim. l. illa prius loquatur tam de testamẽto nuncupatiuo, quã de testõ in scriptis, & distinguat solennitatem, quæ debet interuenire in eis, & postea subdat q̃ in codicillis interueniat solennitas requisita in testamento nuncupatiuo, iuxta. d. l. ordi. tenorem, apertè videtur loqui de codicillis, etiã in scriptis factis. arg. l. fi. ff. de reb. dub. & c. in quibusdam. & c. 2. requiris. de appella. iste tamen intellectus ad illam. l. non potest stare: nam tota illa lex, venit ad interpretationẽ. l. ordinamẽ. quæ dispõnit tantũ de testamento nũcupatiuo, & ad tollendũ dubia, quæ ex ea oriebãtur, & quatenus loquitur de testõ in scriptis est ad limitationẽ. d. l. & intra vnũ capitu lum. & cum transit ad alia capita, scilicet ad testamentũ cæci, & codicillos reuertitur ad explanationem. d. l. ordin. & sic loquitur, de testamẽto nuncupatiuo cæci: quia cæcus non potest testari in scriptis, vt dixi in. l. 4. tit. 1. ea. part. & loquitur etiam de codicillis nuncupatiue factis, iuxta dic. l. cuius dubia explanat. confert ad istum intellectum quod tradit Barr. in l. prætor ait. §. erit q; differentia. ff. vi bono. rapt. & quod habetur. ff. d. c. inquisitioi. & notatur in. d. l. fi. & qã alias intelligẽdo induceretur correctio. d. l. fin. requirẽs subscriptionẽ testium, quãdo codicillus fit in scriptis. concludo ergo q̃ cum per ista. l. partitarum tãtum disponat circa sigilla testium & dic. l. Tauri tantum loquatur đ codicillis, p nuncupationem factis, quod si codicilli fiant in scriptis, subscribere debeant testes, & erunt necessarij quinque testes, vt hic & in. d. l. fin.

Ad tit. in fi. de hære. quæ ab int. del. & ff. &. C. đ suis & legi. hęre. & C. de legi. hęre. & ad anthẽ. de hæred. ab int. veniẽ.

Et in. d. l. no. reco.

Ianno. rec. ctita. 2. tit. 4. li. 5.

¶ *En quantas maneras pueden morir los omes sin testamento.*

¶ *Ley. I.*

1 Titulo. XIII. De las herencias que ome puede ganar por razon de parentesco, quando el Señor della muere sin testamento.

Sin testamento e con el, ganãlos omes a las vegadas las herẽcias, e los bienes que fueron de otri. Onde pues, q̃ en los titulos ante deste fablamos, de como vn ome puede ser heredero de otro por testamẽto. Otrosi de las mãdas, e de las otras cosas, q̃ le pertenescẽ. Queremos aq dezir en q̃ manera puede heredar ome, por razõ de parentesco, los bienes del finado, anq̃ muera sin testamento. E diremos en quãtas guisas puedẽ morir los omes sin testamẽto. E quãtos grados son de parentesco. E quales son aq̃llos, q̃ por razõ del, deuẽ heredar los bienes del q̃ assi finare. E quanto deue auer cada vno de llos, de los bienes, quando fueren muchos herederos.

¶ *Ley. I. En quantas maneras pueden morir los omes sin testamento.*

A Bintestato[c], es palabra de latin: q̃ quier tãto dezir en romance, como ome que muere sin testamẽto. E es

b ¶ *Non desfatara.* 3 Cõcor. cum. l. cum proponas. C. eo. & inst. eo. §. fi. & l. diuus. §. codicillos. ff. de iur. codicilloru. ff.

c ¶ *Nazca despues.* Concord. cum. l. si quis eum in princ. & l. pen. ff. eo. & C. eod. l. 1. & intelligit Azo. C. eo. in summa. quando codicilli fiunt ab eo, qui vult decedere intestatus: nam si fierent ab eo, qui codicillis testamentum infirmato testamẽto, infirmarentur etiã codicilli, vt in d. l. 1. & l. ab intestato. ff. eo. quod tñ limita & intellige, vt per Pau. de Castr. & Alex. in. d. l. 1. cõsideratiõ, quod hodie stante. l. regni. tit. de los testamẽtos. l. 1. in ordi. regali. qua cauetur, quod legata debeatur etiam hęrede repudiante, vel alias non adeunte, videtur q̃ nõ posset dici, quod codicilli pendeant a testamento. & sic quocũq; modo infirmaretur testamẽtũ, nõ infirmabuntur codicilli, & debebuntur legata in eis contenta: videtur enim dic. l. grauare venientes ab intestato ad soluẽdata legata, neq; legata desiderant aditionem hæreditatis ex testõ: sicut enim non infirmarentur codicilli infirmato testamento, si in codicil lis essent expresẽ rogati venientes ab intestato, vt implerent legata. l. ex testõ. &. l. eam quam. C. de fideicom. idem erit dicendum si alegrauentur ad legata venientes ab intestato, prout vult grauare dict. l. ordina. Cogita tamen: quia mihi est noua confideratio.

Et in no. recopilat. eſt iam fæpius allegata. l. 1. titu. 4. li. 5.

d ¶ *Titule de los testamentos.* l. 1. &. 2. & l. 20. 5

¶ *Titulus. XIII. De successionibus ab intestato.*

¶ *Lex. I.*

Ianno. rec. eſt. d. l. 1. tit. 4. li. 5.

1 Intestatus dicitur quadrupliciter: primò si non condidit testamentũ: secundo si condidit imperfectum: tertio si posthumi agnatione vel testantis arrogatione vel adoptione rumpitur: quartus si hæres scriptus repudiet hæreditatem. h. d. Habuit originem ab insti. de hære. quę ab intest. defe. in prin.

e ¶ *Ab intestato.* Si bene aduertis. l. ista vult, quod ille propriè dicatur intestatus, qui testamentum facere potest, & decedit sine testamẽto, vel non iure factõ seu forma nõ seruata, vel si factum rumpatur agnatione filii præteriti, vel irrito capitis diminutione: quia testator se dicit in arrogationem, vel quando ex testamento non fuit adita hæreditas, prout etiam habes in. l. 1. ff. de in iust. rup. & in prin. inst. đ sue

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessio. ab intesta. non tamen dicitur propriè intestatus, qui decedit intestabilis, idest qui testari non potest, vt pupillus, vel furiosus, vel aliàs intestabilis, vt etiam habetur in. l. 1. ff. de suis & legit. hæredi. vbi etiam lex dicit, quod etiam hos pro intestatis accipere debemus. & ibi Bartol. dicit quod si ex communi vsu loquendi, illic qui non potest testari, dicatur decedere intestatus: tùc etiã statutum loquens de decedentibus intestatis, comprehenderet intestabiles, cuius contrarium tenuit Bald. contra Bar. in. c. 1. in prin. in ver. modo quæro. de succes sio. feudi. vi. etiam Alex. cõsi. 115. incipit æterni numinis. vol. 2. vbi multa. & pulchra ad ducit. vide ibi per eum. & vide quæ latè tradit idem Alexand. in addi tio. ad Bart. in d. l. 1. & Felin. in princ. decreta. col. 5. nam est quæstio, i qua multa scripta sunt: & vide q̃ not. Bal. in auth. præterea. col. 1. C. vnde vir. & vxor. & Albe. post Cy. in. l. 2. ad si. C. qui testa. facere poss.

2 a ¶ *Porfijar.* Vide in. §. alio. & §. non tamen. inst. quib. mod. testa. infirmen. & in. l. 18. tit. 2. ea part.

3 b ¶ *Desechandola.* Adde. l. intestatus. ff. de verb. signi.

¶ *Lex. II.*

3 a Tres sunt gradus consanguinitatis scilicet ascendentes: descendentes: & collaterales. h. d.

1 c ¶ *Tiñas.* Vide in. l. 2. tit. 6. 4. part. & ff. de gradi. l. 1. & l. iurisc̃ōsultus. & inst. de gradib. cogna. per totum.

¶ *Lex. III.*

3 a In successione ascendentium præferuntur propinquiores descendentes: sed si defunctus relinquat filium, & ex alio filio præmortuo nepotem: succedet filio nepos loco patris: nec si plures sunt nepotes: habent nisi partem, quam eorum pater, si viueret, obtineret. Item si ex vno filio vnus nepos & ex alio plures, tantum habet ille vnus, quantum plures. h. d.

1 d ¶ *El fijo o el nieto.* Siue sint in potestate siue emancipati, vt in authen. in successione. C. de suis & legiti. hæredib. & in corpore vnde sumitur. & l. meminimus. C. de legiti. hæredi.

2 c ¶ *Mageres.* Concord. cum. d. auth. in successione & l. maximum vitiũ C. de liber. præteri. aliquando tamen ex natura oneris appositi, videntur vocati masculi, & exclusæ fœminæ: vt si rex concessisset alicui castrum, vel aliam rem, vt ipse & filius maior ex eo & alii descendentes seruirent regi, in aliquo officio virili, vt deportando lanceam, quando rex iret in bello, vel vexillum, vel quod esset magister Salæ: vel quid simile: nam cum fœmina non sit capax causæ, neque erit capax causat. text. & ibi Bal. in. §. pen. de his qui feu. dar. poss. & ex ista. l. inferes quod statutum de exclusione fœminæ propter masculum, licet factum sit propter publicum bonum conseruandarum familiarum. l. 1. §. denũciare. ff. de vent. inspici. tamen non est æquum: imo odiosum quia quidquid est contra iustitiam æquitatis, est odiosum, secundum Bal. in. l. certum. col. 2. C. vnde cogna. hinc dicit enim Bal. in. l. omnes populi. colũ. 9. ff. de iusti. & iure. quod si statutum dicit, q̃ primogenitus non secundo genitus succedat, quod non extendetur ad primogenitam, asserens tale statutum esse odiosum & irrationabile: eo quia in natura pari non debent contraria statui. Bald. tamen in. l. 2. C. de in ius vocan. latè disputat, an statuta, quæ excludunt fœminas, & deferunt hæreditates masculis, sint odiosa vel fauorabilia? & tandem per glossi. ibi soluit tale statutum ex parte succedentis esse fauorabile ex parte vero mulieris, quæ repellitur, esse odiosum. vnde si statutum dicat, quod filia nõ succedat, succedet nepotis ex filio: quia

puede ser en quatro maneras. La primera es, quando ome muere, e non faze testamento. La segunda es, quando faze testameto nõ cũplido, non guardando la forma q̃ deuia ser guardada en fazer lo segũ diximos en el titulo de los testamẽtos. La tercera es quãdo el testador fizo testameto, q̃ se rõpio por algũ fiso q̃ nacio despues: del qual fiso nõ fizo enmiẽte en el testameto. O si por auẽtura aql q̃ fizo el testamento, se dexo despues por fijar [a] a otro: de manera que passasse apoder de aquel q̃ lo porfiso. La quarta es, quando faze testamento acabado, e esta blesce el heredero en el e aql heredero non quiere la heredad desechando la [b].

¶ *Ley. II. Quantos grados son de parentesco.*

TRes grados e liñas [c] son de parentesco. E la vna es, de los de escendientes: assi como de los fijos, e de los nietos, e de los que descien den por la liña derecha. La otra es, de los ascẽdientes: assi como el padre: o el auuelo, e los otros que suben por ella. La tercera es, de los de trauiesso: assi como los hermanos, e los tios, e los que nascen dellos: e de cada vno dellos diremos adelante, en las leyes, que se figué, de como pueden heredar los vnos a los otros, muriendo sin testamento.

¶ *Ley. III. Como el padre o el auuelo muriendo sin testamento, deue el fijo: o el nieto heredar los bienes del.*

MVriendo el padre o el auuelo sin testamento, o alguno de los otros que suben por la liña derecha, el fijo, o el nieto [d] que nasciesse de otro su fijo, ganan e heredan todos los bienes del finado, quier sean varones, quier mugeres [e]: maguer aquel que

hoc quòd not. Bal. in. c. fi. de feud. dat. in vicem leg. commisso. in vers. Ego de facto fui consultus. vbi concludit quod si emphyteosis ecclesiæ præscribatur extendetur in tertiam generationem tantum, non in infinitum ea ratione: quia sicut emphyteosis informiter concessa, idest, sine personarum distinctione, intelligitur in tertiam generationem. vt in auth. de non alienan. §. emphyteosim. & tamen in emphyteosi constat venire etiam fœminas, & non excludi propter masculos, quando fuit informiter concessa per viam donationis, vel priuilegij, seu in vltima voluntate, vt latè tradit Jason in. l. si quis id quod. colum. 7. ff. de iurisdictio. omn. iudi. secus tamen esse tenet in contractib', vt latè ibi per eum. colu. 6. & in. l. stipulatio ista. §. in stipulationibus. ff. de verb. obliga. In contrarium tamen facit quod notat Bald. in. l. in multis. ff. de statu homi. facit quod not. Barto. in. l. hæredes mei. §. cũ ita. ff. ad Trebellia. vbi dicit quod testator videtur se referre ad consuetudinem, & statuta loci in dispositione sua. Bal. & Petr. de Ancha. in. l. tres fratres. ff. de pact. & in terminis primogenituræ ex consuetudine Hispaniæ, tradit Andr. Sicul. 2. volu. consilio. consi. 10. incipit sapienter scribitur. & Decius consi. 397. viso puncto. col. 2. & de more hispaniæ est, vt in maioriis per existentiam masculi, licet natu posterioris, excludatur fœmina eius soror, licèt prius genita: & habemus hoc expressum in successione regni in. l. 2. tit. 15. 2. part. ad cuius exemplum cæteræ maioriæ debent regulari, vt adducit Pau. de Cast. consi. 164. in causa maioriæ Hispalensis. Facit etiam contra id quod primo loco dixi dictum Bal. quod superius retuli in. l. omnes populi. colum. 9. ff. de iustitia & iure. & hoc vltimum de iure verius: procederet tamen primum, quando non extaret filius masculus, prout etiam habetur in successione regni in dict. l. 2. & facit bene ad id quod dixi. l. agnato. ff. de legiti. tuto. vbi habetur, quod fœmina propinquior, non impedit agnatum remotiorem in successione tutelæ. vnde etiam si ali quis præcipiat, quod bona sua iure primogenituræ veniant in filium, vel filiam maiorem: filia non veniet nisi in defectum masculi: facit bonus text. in. §. similiter. de capita. qui curiam vend. vbi habetur, quod si feudum sit receptum pro masculis, & fœminis intelligitur fœmina vocata in defectum masculi, & consuetudo interpretatur pactum, cum igitur generalis sit consuetudo in maioria, quod non succedat fœmina stante masculo, ita tale pactum & dispositio debet interpretari, iuxta dictam consuetudinem, maximè stante dic. l. partitarum, & adde quæ tradit Alex. satis ad propositum. consi. 29. col. pen. in primo volu. & per totum consilium, vbi disputatur hæc quæstio pro vtraq; parte. vide etiam ad istam quæstionem Ioa. Cirier. in suo tractatu iu-

ris primogenituræ. libr. 1. q. 19. confer ad prædicta quod feudum vel maioria semper præsumitur concessa secundum suam propriam naturam, nisi alteratio probetur. Bald. in. §. fina. quid si inuestitura. & ad de prædictis decisio. Dalphinatus Guido. papæ. 506. incipit in contra

Quæst. 2. étu matrimonii. ¶ Et ex his inferre poteris, quod si concedatur licentia per regem ad faciendum maioriam in vnum ex filiis, vel filiabus, quem quis elegerit, quod stante masculo, non poterit fieri in fœminã. bonus text. in. §. quin etiam episco. vel abba. capitu. 1. de eo qui sibi vel

Quæst. 3. hæredib. suis. & quod not. Paul. de Castr. in. l. cæteras. §. si duobus. ff. de lega. 1. & quid si rex concesit facultatem faciendi maioriam in vnum ex filiis masculis, & ipse cui data est fecit in filium maiorem masculũ & eius descendentes neque disposuit quod non succederet fœmina cõtingit quod iste filius habuit filiam & non filium masculum an succedit hæc fœmina vel frater patris? videbatur quod non succederet fœmina quia clausula facultatis de masculo, intelligatur repetita in cæteris vocationibus. Sed in contrarium videtur text. in. l. 1. cõiuncta. l. 3. §.

Quæst. 4. emancipatos. & l. vtrum cum glossi. ff. de ass̃g liber. ¶ Quid autem si cõditor maioriæ voluit quòd maioria deueniret ad filios masculos, & masculos descendentes ex eis per lineam masculinam: ita quod nõ veniat ad fœminas: an in defectum filiorum masculorum veniet fœmina? videtur quod si cõditor maioriæ voluit maioriam esse perpetuam, quod tali casu deficientibus masculis fœmina succedet in maioria, facit dict. l. agnato. & quod ibi not. Bar. si tamen hoc nõ constaret, videtur

Quæst. 5. quod in persona vltimi masculi decedentis, expirent vincula maioriç. arg. l. qui solidum. §. prædium. & quod ibi not. Bart. ff. de legat. 2. ¶ Quid autem si maioria excludit fœminas, & vocat masculos & exist it masculus inhabilis tamen ad succedendum in maiora: quia forte frater minor, vel aliàs inhabilis ad succedendũ, an tunc admitteretur fœmina? Bald. in. l. maximum vitiũ. column. 5. ver. item quæro nunquid statutum, mouet istã quæstionem, in simili & concludit, q̃ si ex si statuto frater excludit sororem, nõ procedet statutum in fratre, qui nõ succedit ex eo: quia de iure non potest succedere, vel licet posset, renuntiauit tamen hæreditati. vide ibi per eũ. adde text. & ibi Bar. in. l. 2. §. sed si sint fui. ff. ad Tertul. & tex. & ibi Bar. in. l. 1. §. si pater. ff. de coniungen. cũ emancipa. liber. eius & tex. in. §. soluto. in fi. auth. de nupt. & loquitur Bar. pulchrè & subtiliter in. d. §. si pater. vide ibi per eum quia informa

Quæst. 6. bis ingenium ad aliqua pulchra in ista materia. Et adde Decium cõsi. 383. incipit viso puncto. col. 2. &. 4. ¶ Quid ergo si cautum sit in maioriæ instrumẽto, quòd deficientibus filiis masculis, maioria veniat in fœminã an intelligatur de filia primogenita, vel de alia, cui posset or maioriæ velit gratificare: Bal. in simili loquens in feudo. videtur decidere istã quæstionem in. c. 1. §. & qa vidimus. col. pe. ver. extra quæro de his q̃ feu. dare pos. vbi dicit, quod si actũ est q̃ deficientibus masculis, feudum veniat in vnam fœminam, & extãt plures fœminæ, an succedat primogenita, vel an dominꝰ gratificabitur, cui voluerit, vel an ratione incertitudinis vitiabitur vel forte dirimetur, & pro primogenita allegat. l. si quis stipulatur. ff. de verb. obl. & q̃ dño feudi, dicit q̃ facit l. si quis seruũ. §. inter duos. ff. de lega. 2. quod verò incertitudo vitiet, allegat. l. cum ex pluribus. ff. de manumis. testa. quod forte dirimatur, allegat. l. secundam. C. quando & quib. quarta pars debea. libr. 10. tandem respondet, quod si primogenita succedit in alia hæreditate, succedet etiam in feudo, & q̃ alias domini sit electio, quem vasallũ velit: in maioria tã loquendo ego simpliciter crederem absq; alia distinctione primogenitã admittendam, per tex. & quæ ibi dixi in. d. l. 2. ti. 15. 2. part. in. non enim in maioria militant rationes, quæ in feudo. ¶ Sed pone quod princeps concesit facultatem faciendi maioriam in vnũ ex filiis masculis, & ille cui fuit concessa, fecit in vnum filium masculũ, & deinde in descendentes ex eo ordine genituræ, quibus deficiẽtibus vocauit alium suum masculum, & descendentes ex eo: & non disposuit, q̃ nõ succederet fœmina: postea contigit, quod iste filius habuit vnam filiam tãtum, & nullum filium masculum, an succedet in maioria dicta filia, vel an excludetur à patruo suo fratre patris sui? & videtur prima fronte, q̃ succedat patruus: & sic quod clausula facultatis prouidentis masculis, intelligatur semper repetita, & qa videtur de intẽtione principis, quod semper succedat masculus. In cõtrarium tamen videtur esse tex. in. l. 3. coniuncta. l. 3. §. emancipatos. & l. vtrũ cum gl. ibi. ff. de ass̃gnã. lib. ibi enim habetur, quod licet à prin. assignatio liberti debeat fieri filio in potestate: tamen isti filio in hoc, iure quodammodo maioriæ succedit emancipatus filius, & nõ patruus frater patris, videmus etiam q̃ cõditio adiecta in institutione nõ censetur repetita in substitutione. l. sub cõditione. ff. de hæredib. instit. & cũ vt dixi, tractetur materia odiosa de excludendo fœminas: debet restringi, & nõ extendi. sic & Io. de Anania, consi. 22. incipit ad probandam. consuluit qualitatem masculinitatis in vno, vel duobus capitulis testamenti appositam non videri repetitam in alio capitulo, in quo simpliciter filij vocãtur. de quo latius videbis per Ias. in. l. qui filiabus, in prin. col. 2. ff. de legib.

Quæst. 8. ¶ Quid autem si ex dispositiõe maioriæ fœmina nũ potest succedere stante masculo, etiam si esset masculus ex fœmina: deficientibus vero masculis vocata est foemina, & quidam possessor maioriæ decessit relicta vxore prægnante, & etiam relicta sorore maiore iam nupta, quæ non habebat filium masculum: & relicta etiam minore sorore, quæ filium habebat masculum: contigit q̃ vxore prægnante mortuus fuit filius masculus ex sorore minore, & demum peperit vxor filium mortuum: quæritur qs succedet in maioria? & dicendũ videtur q̃ soror illa maior: ex quo nõ reperietur masculus, qui eã excludat: & videtur esse casus in. l. ite prætor. §. fi. ff. de suis & legiti. here. & l. 2. §. pe. ff. ad Tertul. ¶ Sed pone retento eodẽ themate, quod licet vxor fecerit credebat prægnãtem: in veritate tñ non erat prægnans. & vt tunc dicendũ, qd̃ succedat soror minor iure filij sui masculi, qui defunctus est, ex quo secũdum veritatem naturæ maioria iam transiuit ad illũ: & ex eius psona reuertitur ad p̃ximiorẽ sibi fœminã eius matrem. & vt de hoc esse casus in. l. in testamento. §. vtiq;. ver. est autẽ tractatũ. ff. de suis & legi. hæredi. facit. l. cũita legatur. §. in fideicommisso. ff. de leg. 2. & quæ tradit Soci. in. l. si cognatis. ff. de reb. dub. col. fi. ver. 6. & vltima conclusio. & per eũdem cõli. 49. vol. 1. ¶ Sed quid dices, cũ priꝰ fuit vocatus masculus, & in defectũ fœminæ: pone q̃ possessor maioriæ, q̃ habebat filium captus fuit ab hostibus, qui filius habuit etiã vnã filiã patre adhuc existente in captiuitate, habebatq; sororem ex patre capto, mortuꝰ est iste filius relicta dicta filia: postea vero ex sorore natꝰ fuit filius, & de inde pater moritur in captiuitate, qs succedet in maioria, an filia filij, vel filiꝰ filiæ captiui? & videtur dicendũ q̃ filia filij: quia præsumit̃ lege patrem fuisse mortuũ præambula hora captiuitatis. l. lex Cornel. ff. de vulg. & pupi. l. omnibus. ff. de capti. & postlimi. reuert. & sic filiꝰ videt̃ successisse: & cũ nõ esset natꝰ filius sororis q̃pe, quo ipse abiit, reliq̃t maioriã filiæ suæ, q̃ sibi nõ tollitur ex superuenientia masculi. & p̃ hoc potest̃ induci. l. pe. ff. de suis & legiti. hæredi. & l. 1. §. 2. ff. ad Tert. quæ etiã posset induciin parte contrariã pro filio sororis: sed primum magis placet attentis his, q̃ dicta sũt & dispositione. l. Tauri. 40. & 45. ¶ Pone etiã quod testator fecit maioriã, & dixit & quia per mulieres perdi solet generis memoria, cũ trãseunt in alienam familia, volo qd̃ in ista maioria fœmina non succedat, & contingit q̃ tpe quo defertur maioria est filia fœmina possessoris, nupta alicui de agnatione & genere testatoris, & de eius nomine: seu appellido, vt vulgariter loquar, an succedet tunc talis fœmina? & videtur q̃ sic ex quo cessat ratio a disponente assignata, & dispositio restringitur per rationẽ. l. cũ pater. §. dulcissimis. ff. de lega. 2. ex quo enim ille maritus fœminæ descendit à disponente, hoc etiã suaderi videtur fuisse de eius volũtate: & quod si fuerat interrogatus ita dispos̃uerat: & pro hoc videtur esse quali casus, in terminis. in. l. 2. §. ad filiorum. C. quando & quib. 4. pars debea. li. 10. & per illã. l. 10. de Pla. in. l. 1. C. de impon. lucrati. descript. eo. li. & etiam per tex. in. d. l. infert argumentũ, q̃ si filia mater. vel auia vasalli nubat alteri vasallo eiusdem domini, quod ipsa succedet in feudum: ex quo cõditio personæ vasalli nõ mutatur, licet alias fœminæ in feudũ non succederent: cũ enim conditio personæ non mutatur, neq; status rei cõueniat immutari, quod tu bene nota. & dato ocio, latius cogita. ¶ Sed quid si testator habẽs filias, & vxorem prægnãtem fecit maioriam, & voluit q̃ si vxor q̃ prægnans erat, pareret filiũ masculum, ille succederet in maioria: & q̃ alias faciebat eam in filiã maiorẽ, & eius descendentes ordine genituræ, & in eius defectum: in secundam filiã, contigit quod testator non decesit pro tũc: & vxor tunc peperit filiã: postmodum verò iterum ex eodem testatore prægnans facta est, qua prægnante decesit testator, quæritur si vxor pariat filium masculum, quis succedet in maioria, an ille filius masculus, vel filia maior: vel an deficiat dispositio tanquam ille casus fuerit omissus? quod prima facie videbatur per. l. commodissime. & l. placet. ff. de liber. & posthu. neque obstare videtur. l. filius. §. si quis ex certa. ff. eod. quia ibi in genere & simpliciter instituit filium ex vxore certa non se referens ad partum tunc instantem. secundum glossi. in. l. ideo que. & ibi Bar. ff. eo. videtur tamen quòd de mente defuncti fuerit vocare masculum, quandocunque nasceretur, & pro ista parte multum facit decisio Ioã. And. in additio. ad Specu. in rubri. de testa. in addicio. magna. ver. occurritalia quæstio. vbi dicit, quod licet testator instituat ventrem vxoris, si postea testator alios liberos suscipiat, & illi etiam videntur instituti: & quod procedit hoc & si eos habeat ex alia secunda vxore, tenet in expresso Socinus in. d. l. placet. & est opinio communis doctorum ibi. quicquid in contrarium voluerit ibi Paul. de Castr. & vide ibi per Socin. respondentem ad dictam glossi. in. d. l. ideoque, & tenentẽ opinionem Ioan. Andr. pro indubitata, quando nati sunt ex eadem vxore & asserentem gl. illam in hoc non contradicere: & istud videtur verius si non constet testatorem præcise se retulisse ad partum, tunc iam formatum in vtero vxoris. ¶ Succedit etiam quæstio pulchra quid si conditor maioriæ, in defectum masculi voluit succedere fœminam: hac tã cõditione q̃ nuberet homini sui generis, qui nomẽ suũ haberet & insignia, vt sui nominis memoria cõleuaret. cõtigit, q̃ talis fœmina contraxit matrimonium cum extraneo, qui tamen accepit nomẽ & insignia cõditoris maioriæ, an fœmina perdat maioriã, vel adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

posset eã haberi? & q posit illã habere, & nõ perdat videt facere tex. in l. murileguli. C. d murileg. li. 11. per quẽ Bar. & Io. d Pla. ibi inferũt ad q æstionẽ, q si monasteriũ concedat in emphyteosim sub pacto, q transeat in filiã fœminã: quę tũ nubat alicui subiecto monasterii iurisdictioni, q si filia vult nubere extraneo, qui vult effici d iurisdictioe monasterii, q̃d poterit talis fœmina sic nubẽs retinere emphyteosim. Iterũ quia ad limites rõis limitãda vr dispositio. d. l. cũpr. §. dulcissimis. ex eo enim voluit, q nuberet alicui de genere: & q̃ noĩe ei?: vt talis portaret in signia & nomẽ, qd ũ hoc faciat extraneus, vr satisfactũ mẽti & dispositioi cõditoris, & eo maxime ĩ qa etiã si talis fœmina nupsisset cũ aliquo d genere cõditoris, licet nõ defecederet per lineã masculinã: sed per fœminã satisfecit ad cõplemẽtũ dispõnis: qa etiã d gũremeo dicũ tur illi, q sunt mihi cognati. secũdũ Bal. in. l. i. ff. de, pba. Pau. de Cast. in. l. i. C. de cõdi. infertis. ver. ite q̃rit vbi dicit, q̃ ista est veritas, q descẽdẽtes ex fœminis dicunt esse de genere, & tradit latẽ Deci? cõl. 223. incipienti. in casu, ppõsito, & tradit Bar. in auth. qb. mod. nat. effici. sui. §. i. colla. 7. & tñ qui veniũr p lineã fœmininã, transierũt in alienas familias: & sic in casu qõis, disponẽs nõ vr habuisse respectũ ad cõseruãdã agnationẽ: sed tm ad nominis memoriã q̃ cõseruaf assumendo extraneus nomẽ & insignia. Itẽ talis dispositio referenda erat ad eũ, cui fœmina dignẽ & iuste & nubere posset. l. cũita legatur de cõdi. & demõ. Bar. & Platea. in. l. edicimus. C. de Murileg. li. 11. & sic talis, cui nuberet, debet esse vltra quartũ gradũ, q̃d etiã ostendit disponẽtem, hoc præcisẽ nõ iusisse, rõe sui generis: sed ratione suæ memoriæ conseruandæ q̃ cõseruatur, vt dictũ est. l. facta. §. si in danda. ver. si vero nominis. ff. ad Trebel. & de ista mutatione nominis & assumptionis alteri? nominis, & insigniũ, videas Guilliel. Benedictum vltra alios. in repe. c. Raynuntius. in prin. fo. 8. & 9. de testa. ¶ Pone verõ q ex tenore mariæ fœmina transeat salis nõ succedit: sed eã excludit masculus etiã descendens ex fœmina: modo aliquis habebat maioriã, & vxorẽ prægnantem, & sororem & fratrẽ: mortus est possessor maioriæ, relicta vxore prægnante, & fratre & sorore, contigit, q partu adhuc existente in vtero, obiit frater relicta filia, mortua etiã est eodẽ tẽpore soror relicto filio masculo: postea vero vxor prægnãs fecit abortum, quæritur quis succedat in maioria, an filia ex fratre, vel fili? ex sorore: & vr dicẽdum, q̃d filius ex sorore: cum frater, proximior agnatus decesserit pẽdẽte dubio, an posthumus nascat: & sic ius suum nõ trãsmisit in filiã: cũ sibi maioria interim nõ esset data. Et, p hoc vr esse casus. & ibi not. Bar. col. 2. in. l. ventre præterito. ff. de acqui. hære. ¶ Quid autẽ si ex tenore inuestituræ, & maioriæ fœmina non succedit: nili cum fuerit vnica patrisfuo, seu cum non sint filij masculi: sed fœminæ patri morienti, nũc pone, q auus possidebat maioriã, qui habebat duos filios masculos, cui? filius maior mortu? est in bello in seruitio regis, relicta filia: quęri tur quis succedet auo in maioria, an filius secundus aui, an filia primogeniti? & videf q̃ filia primogeniti. arg. tex. & q̃ibi Io. d Plat. in. l. 4. C. de filiis ofiçia. li. 12. nã qui in acie principis moriũtur, per gloriã viuere intelliguntur, & sic videf succedere patri moriẽti nũc: sed videf hoc rigidũ, vt per talẽ fictionẽ excludaf filij? secund? masculus, & vocef fœmina cõtra tenore maioriæ. ¶ Sed quid si testator fecit maioriã in filiũ & voluit q̃ bona maioriæ semper in familia remanerent: & ab ea non exirẽt: & q̃ille filius relinqueret proximiori de familia: modo iste filius venięs ad mortẽ, & carẽs filijs, relinquit istã maioriam sorori suæ: cũ tũ haberet & aliũ fratrẽ masculũ, an potuit facere? & videf q̃d sic p tex. & ibi Bal. in. d. volũtas. C. d fideicõ. Cõtrarium tñ credereẽ ex quo ex tenore maiorię cõstat esse ppetuã: cũ voluit semp in familia remanere: si tñ illa verba, vel æquipollẽtia nõ essent, pcederet q̃d habeẽ in d. l. volũtas. aff sec? qa iuris intellectu. pximior qui a testatore. & etiã ex. l. dispositiõe est vocatus, vt in. l. cũita legaf. §. in fideicõ. ff. de leg. 2. intelligi de masculo. vt tetigi ſuperius & adde Pau. de Cast. in. l. mari tus. C. de, pcu. ¶ Quid aũt si testator iuxta. l. Tauri. dispouit, q̃ in successione maioriæ nepos masculus ex filio, licet pmoriatur pater viuo auo possessore maioriæ, pferat patruo: si tñ talis filij? relinqueret fœmina filia, & no masculũ: tunc dispouit, q̃ succederet patruus exclusa ta li filia, modo contigit, q̃ quidã q possidebat maioriã, decidit illã in vita sua filio suo maiori, & ibi eam renũtiauit, & tradidit: mori postea filius maior, relicta filia, & viuo auo & patruo, q̃s succedet tũc in maioria? Decisio qõis videf pẽdere ex eo pũcto, an tenuerit renũtiatio in vita ĩ pr æiudiciũ vocatorũ ad maioriam vel nc. Nã si tenuit, filia fœmina succedet: cũ poterain desectum alterius fratris sui masculi succedere patri. neque repugnabat tenor maiorię, si verò renũtiatio nõ valuit, succedet alter filij?: & sic patruus, q̃d videtur de iure veri? per tex. in. l. cũ pat. §. fi. lia. ff. & leg. 2. & in. l. filij familias. §. diu? seuer?. ff. de leg. 1. & q̃ not. Bar. in. l. vnũ ex familia. §. sed & si fundũ. ff. de leg. 2. & Bal. in l. post mortẽ. C. de fideicõ. q̃d est notãdũ ad similes etiam q æstiões. ¶ Pone vero q in dispõne maioriæ continetur q in ea nõ succedat fœmina: sed q succedat masculus, ppinquiori decedẽti: contigit q pater possidet maioriam, qui habet filiã, & ex ea nepotẽ masculũ, habet etiã fratrẽ: & moritur pater & cũ fœmina excludaf: est modo contentio in ter patruũ & nepotem ex filia, quis succedat: frater asserit se esse, ppinquiorẽ decedenti: qa secundum ius canonicũ est sibi cõiũctus in primo gradu: neposvero ex fœmina est in secundo gradu: & sic q præcedit in vno gradu: nepos verò allegat pro se, q ipse est in linea descendẽtiũ, & ideo propinquior debet censeri respectu aui, quã patruus suus, q est in linea transuersali. vt est tex. hic. & in auth. in successione. C. de suis & legiti. hæredi. & testator seu conditor maiorię videtur se iure cõmuni conformasse, & disponere secũdum ius. vt tradit Bald. in. l. 1. C. de conditio. inser. & quæ notant Bar. & docto. in. l. hæredes mei. §. cũita. ff. ad Trebellia. Item quia iam maioria intrauit lineam sui aui, vnde nõ debet exire ab ea necdum fuita & facere transitum in aliam, vt in. c. vnico. de duob. fratri. à capita. inuesti. e. n. de natura successio. feu. allegat etiã pro se legẽ Tauri. 40. dispouentem nepotem excludere patruum necdum in successione ascendentium: sed etiam in successione transuersalium, quæritur quid iuris? et Bal. videtur decidere istã quæstionem in auth. cessante. co. fi. C. de legiti. hæredi. versi. vnde facit ad qõnem. vbi dicit, q si ex consuetudine nõ succedat filia in baroniam: et quidam baro habebat fratres, & nepotes ex filia præmortua: & sic decedat, q nõ admitteretur nepos: q a venit ex persona suæ matris, & ideo repellẽdus: sed vbi nõ essent fratres, neque fratrum filij: sed vlteriores, tunc beñe veniret nepos: quia tũc non consideramus personam eius, à quo descendit. secũdum Iacob. de Raue. & Cyn. vult ergo Bal. nepotem ex filia excludi a patruo, in casu quæstionis propositæ: quia non potest dici propinquiordecedenti: nili intret in locum matris, quæ cũ sit exclusa, nepos nõ est in eius locum admittendus: & q tunc nepos admitteretur, quando cõtenderet cũ alio remotiori masculo, quam esset frater defuncti: quia non esset sibi necesse tũc intrare locum matris. & ad allegata pro nepote potest respõderi, q hic nõ tractaf de successione aui ipsius nepotis: sed primi cõstituentis, qui omnibus à se descẽdentibus videtur, p se pxisse, secundum ordinẽ gradus. c. 1. de eo q lib. & hæredi. suis masculo, & fœmi. & sic cessat quod tradit in. d. c. vnico. de duob. fratri. & quod habetur in ista. l. & in. d. auth. in successione. cum etiã frater sit de linea descendenti, respectu primi disponẽtes. Lex etiã Taurina nõ obstat: qa procederet vbi ille, quẽ nepos repræsentat, potuerat succedere, & nõ alias excluderet patruũ. Tu cogita, qa qõ est notabilis, & pulchra & dubia, maxime eo attento: quia de iure ciuili frater & nepos sunt in pari gradu decedenti, vnde frater nõ poterit se dicere propinquiorem decedẽti, secundum cõputationẽ iuris ciuilis, quæ at tẽditur in successionibus. vt in. l. 3. ti. 6. 4. par. & Alb. in auth. post fratres. C. de legiti. hære. relatis dict. Iacob. de Raue. de quibus. ¶ per Bal. subdit, quod in contrariũ multũ facit: quia licet nepos veniat ex persona filiæ: tñ nõ venit vt fœmina: sed vt masculus. allegat q̃ dixit in simili. in auth. ita q̃. ad fi. C. cõia d succes. cũ igit in isto nepote cõcurrat eadem proximitas & sexus, & sit in eadẽ linea quã ingressa est maioria, maxima æquitas videtur, pisto nepote. Tu verò qui habes maius otiũ latius cogita. ¶ Sed quid si ex dispõne maioriæ vocati sunt masculi, q̃s dispouens voluit semper pferri fœminis. & in defectu masculorũ, vocauit fœminas, an tũc etiã masculi ex fœminis excludãt fœminas? & videbatur q nõ ex his, q̃ in prin. huj? gl. dixi: qa cũ tractẽt de dispõne ordiosa videt restringẽda. & sic q testator habuisset respectũ ad cõseruationẽ agnatiõis, q̃ cõseruatur p masculos descẽdẽtes ex masculis, nõ p descẽdentes ex fœminis. Habetur ergo per ind acsi vocasset agnatos, & eis deficientib? fœminas, cõfert ad hoc q̃d dicit Specul. de loca. §. nũc vero aliqua. ver. 146. q̃d si q̃s accepit rẽ in ęphyteosim, p se & filijs suis masculis intelligi debet de masculis descendẽtibus ex masculis. & nõ de descẽdẽtib? ex fœminis, licet sint masculi. & tradit ẽt Pau. in. l. Gallus. §. nũc de lege. co. fi. ff. de lib. & post. facit ad hoc ẽt q̃d no. Bal. in. c. vnica. fi. co. ver. extra quæro. an agnatus vel filj? defuncti. vbi dicit q si statuiũ dispouit q agnati excludãt filias à successione filius fororis nõ excludet filiã: qa nõ est agnatus, licet p Iustinianũ redact? sit ad paritatẽ agnatorũ, & nullũ sit ex eis idẽ. l. q̃d nerua. ff. de posti. nõ em secũdũ eũ vocat iste agnatus re & noĩe, neq; re tm: sed ilis de quo statutũ nõ loqtur maxime qa tale argumẽtũ à simili inducet exclusionẽ fœminę cõtra ius naturale. & ita dicit Bal. fuisse determinatũ Bononiæ disputan do p. D. Martĩ. in cõtrariũ videf esse tex. in. c. 1. de eo q̃ ibi et hæredi. suis masculo. & fœmi. vbi habet, q̃ si feudũ concedit masculis, & eis defficientibus fœminis masculus genitus ex sorore excludit amitã seu aliã fœminã. Neq; obstat, si dicaf q illud sit spãle in feudo, eo qa fœmina nõ pot seruire: nã rndet, put rndet Pet. de Anch. cõ. 309. incipit nos Pet? de Anch. & Floria. q illud nõ statuitibi ppaliquã spãlitat ẽ in feudorũ materia: sed est q̃d a interpretatio prudentiũ in illo casu, put ibi dr in tex. cũ nõ sit dare rõnẽ diuersitatis p supposito, q vigore pacti sint capaces fœminæ sicut & masculi, licet quodam ordine successiuo secũ dũ prudentiũ interpretationem, masculi præferãtur. arg. l. à Titio. ff. de verb. obliga. & c. inter corporalia. de trãslatio. epi vel elect. & certe videtur hoc magis de mente disponentis: cũ simpliciter dixit de masculis, vt cõprehenderet natos ex fœminis masculis deficientibus masculis descẽdentibus ex masculis. prout etiã dixit Petr. de Anch. & Flor.

in. d. cõsi. hoc etiã vult Pau. de Cast. in. l. i. in prin. C. de cõdit. insert. & p̃sertim hæc procedẽt, cũ in maiorijs vr plurimũ sint villæ & castra & turis dictio, v ñ dispouẽs cũ vocat masculos & excludit fœminas, videf cõsiderare fragilitatẽ mulierũ, quibus dominari nõ cõuenit. vt etiã adducit pulchre Petrus de Ancha. cõsi. 339. incipit pro maiori intelligẽtia dicendorũ. & sic voluit præferre masculos. q̃ ratio viget in masculis, & si descendant per lineã fœminẽ, put etiã adducit Socin. in. l. Gallus. §. nũc de lege Velleia. ff. de liber. & posth. col. ii. ver. 3. dc. iditur. vbi etiã videClaudiũ. col. fi. & ad dictũ Spe. resp. vt per Pau. in. d. l. i. & in. l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius voca. & ediã colligit rõsio ex dictis p Perr. d Ancha. & Floria. in. d. cõsi. ¶ Quid aũt si fact a fuit maioria in tiũ & in 20. quæst. dotẽ, & ille filius relinquit filiã maioriam sorori suæ: cũ tũ haberet & aliũ fratrẽ masculũ, an potuit facere? & videf q̃d sic p tex. & ibi Bal. in. d. volũtas. C. d fideicõ. Cõtrarium tñ credereẽ ex quo ex tenore maiorię cõstat esse ppetuã: cũ voluit semp in familia remanere: si tñ illa verba, vel æquipollẽtia nõ essent, pcederet q̃d habeẽ in d. l. volũtas. aff sec? qa iuris intellectu. pximior qui a testatore. & etiã ex. l. dispositiõe est vocatus. vt in. l. cũita legaf. §. in fideicõ. ff. de leg. 2. intelligi de masculo. vt tetigi ſuperius & adde Pau. de Cast. in. l. mari tus. C. de, pcu. ¶ Quid aũt si testator iuxta. l. Tauri. dispouit, q̃ in successione maioriæ nepos masculus ex filio, licet pmoriatur pater viuo auo possessore maioriæ, pferat patruo: si tñ talis filij? relinqueret fœmina filia, & no masculũ: tunc dispouit, q̃ succederet patruus exclusa ta li filia, modo contigit, q̃ quidã q possidebat maioriã, decidit illã in vita sua filio suo maiori, & ibi eam renũtiauit, & tradidit: mori postea filius maior, relicta filia, & viuo auo & patruo, q̃s succederet tũc in maioria? Decisio qõis videf pẽdere ex eo pũcto, an tenuerit renũtiatio in vita ĩ pr æiudiciũ vocatorũ ad maioriam vel nc. Nã si tenuit, filia fœmina succedet: cũ poterain desectum alterius fratris sui masculi succedere patri. neque repugnabat tenor maiorię, si verò renũtiatio nõ valuit, succedet alter filij?: & sic patruus, q̃d videtur de iure veri? per tex. in. l. cũ pat. §. fi. lia. ff. & leg. 2. & in. l. filij familias. §. diu? seuer?. ff. de leg. 1. & q̃ not. Bar. in. l. vnũ ex familia. §. sed & si fundũ. ff. de leg. 2. & Bal. in l. post mortẽ. C. de fideicõ. q̃d est notãdũ ad similes etiam q æstiões. ¶ Pone vero q in dispõne maioriæ continetur q in ea nõ succedat fœmina: sed q succedat masculus, ppinquiori decedẽti: contigit q pater possidet maioriam, qui habet filiã, & ex ea nepotẽ masculũ, habet etiã fratrẽ: & moritur pater & cũ fœmina excludaf: est modo contentio in ter patruũ & nepotem ex filia, quis succedat: frater asserit se esse, ppinquiorẽ decedenti: qa secundum ius canonicũ est sibi cõiũctus in primo gradu: neposvero ex fœmina est in secundo gradu: & sic q præcedit in vno gradu: nepos verò allegat pro se, q ipse est in linea descendẽtiũ, & ideo propinquior debet censeri respectu aui, quã patruus suus, q est in linea transuersali. vt est tex. hic. & in auth. in successione. C. de suis & legiti. hæredi. & testator seu conditor maiorię videtur se iure cõmuni conformasse, & disponere secũdum ius. vt tradit Bald. in. l. 1. C. de conditio. inser. & quæ notant Bar. & docto. in. l. hæredes mei. §. cũita. ff. ad Trebellia. Item quia iam maioria intrauit lineam sui aui, vnde nõ debet exire ab ea necdum fuita & facere transitum in aliam, vt in. c. vnico. de duob. fratri. à capita. inuesti. e. n. de natura successio. feu. allegat etiã pro se legẽ Tauri. 40. dispouentem nepotem excludere patruum necdum in successione ascendentium: sed etiam in successione transuersalium, quæritur quid iuris? et Bal. videtur decidere istã quæstionem in auth. cessante. co. fi. C. de legiti. hæredi. versi. vnde facit ad qõnem. vbi dicit, q si ex consuetudine nõ succedat filia in baroniam: et quidam baro habebat fratres, & nepotes ex filia præmortua: & sic decedat, q nõ admitteretur nepos: q a venit ex persona suæ matris, & ideo repellẽdus: sed vbi nõ essent fratres, neque fratrum filij: sed vlteriores, tunc beñe veniret nepos: quia tũc non consideramus personam eius, à quo descendit. secũdum Iacob. de Raue. & Cyn. vult ergo Bal. nepotem ex filia excludi a patruo, in casu quæstionis propositæ: quia non potest dici propinquiordecedenti: nili intret in locum matris, quæ cũ sit exclusa, nepos nõ est in eius locum admittendus: & q tunc nepos admitteretur, quando cõtenderet cũ alio remotiori masculo, quam esset frater defuncti: quia non esset sibi necesse tũc intrare locum matris. & ad allegata pro nepote potest respõderi, q hic nõ tractaf de successione aui ipsius nepotis: sed primi cõstituentis, qui omnibus à se descẽdentibus videtur, p se pxisse, secundum ordinẽ gradus. c. 1. de eo q lib. & hæredi. suis masculo, & fœmi. & sic cessat quod tradit in. d. c. vnico. de duob. fratri. & quod habetur in ista. l. & in. d. auth. in successione. cum etiã frater sit de linea descendenti, respectu primi disponẽtes. Lex etiã Taurina nõ obstat: qa procederet vbi ille, quẽ nepos repræsentat, potuerat succedere, & nõ alias excluderet patruũ. Tu cogita, qa qõ est notabilis, & pulchra & dubia, maxime eo attento: quia de iure ciuili frater & nepos sunt in pari gradu decedenti, vnde frater nõ poterit se dicere propinquiorem decedẽti, secundum cõputationẽ iuris ciuilis, quæ at tẽditur in successionibus. vt in. l. 3. ti. 6. 4. par. & Alb. in auth. post fratres. C. de legiti. hære. relatis dict. Iacob. de Raue. de quibus. ¶ per Bal. subdit, quod in contrariũ multũ facit: quia licet nepos veniat ex persona filiæ: tñ nõ venit vt fœmina: sed vt masculus. allegat q̃ dixit in simili. in auth. ita q̃. ad fi. C. cõia d succes. cũ igit in isto nepote cõcurrat eadem proximitas & sexus, & sit in eadẽ linea quã ingressa est maioria, maxima æquitas videtur, pisto nepote. Tu verò qui habes maius otiũ latius cogita. ¶ Sed quid si ex dispõne maioriæ vocati sunt masculi, q̃s dispouens voluit semper pferri fœminis. & in defectu masculorũ, vocauit fœminas, an tũc etiã masculi ex fœminis excludãt fœminas? & videbatur q nõ ex his, q̃ in prin. huj? gl. dixi: qa cũ tractẽt de dispõne ordiosa videt restringẽda. & sic q testator habuisset respectu ad cõseruationẽ agnatiõis, q̃ cõseruatur p masculos descẽdẽtes ex masculis, nõ p descẽdentes ex fœminis. Habetur ergo per ind acsi vocasset agnatos, & eis deficientib? fœminas, cõfert ad hoc q̃d dicit Specul. de loca. §. nũc vero aliqua. ver. 146. q̃d si q̃s accepit rẽ in ęphyteosim, p se & filijs suis masculis intelligi debet de masculis descendẽtibus ex masculis. & nõ de descẽdẽtib? ex fœminis, licet sint masculi. & tradit ẽt Pau. in. l. Gallus. §. nũc de lege. co. fi. ff. de lib. & post. facit ad hoc ẽt q̃d no. Bal. in. c. vnica. fi. co. ver. extra quæro. an agnatus vel filj? defuncti. vbi dicit q si statuiũ dispouit q agnati excludãt filias à successione filius fororis nõ excludet filiã: qa nõ est agnatus, licet p Iustinianũ redact? sit ad paritatẽ agnatorũ, & nullũ sit ex eis idẽ. l. q̃d nerua. ff. de posti. nõ em secũdũ eũ vocat iste agnatus re & noĩe, neq; re tm: sed ilis de quo statutũ nõ loqtur maxime qa tale argumẽtũ à simili inducet exclusionẽ fœminę cõtra ius naturale. & ita dicit Bal. fuisse determinatũ Bononiæ disputan do p. D. Martĩ. in cõtrariũ videf esse tex. in. c. 1. de eo q̃ ibi et hæredi. suis masculo. & fœmi. vbi habet, q̃ si feudũ concedit masculis, & eis defficientibus fœminis masculus genitus ex sorore excludit amitã seu aliã fœminã. Neq; obstat, si dicaf q illud sit spãle in feudo, eo qa fœmina nõ pot seruire: nã rndet, put rndet Pet. de Anch. cõ. 309. incipit nos Pet? de Anch. & Floria. q illud nõ statuitibi ppaliquã spãlitat ẽ in feudorũ materia: sed est q̃d a interpretatio prudentiũ in illo casu, put ibi dr in tex. cũ nõ sit dare rõnẽ diuersitatis p supposito, q vigore pacti sint capaces fœminæ sicut & masculi, licet quodam ordine successiuo secũ dũ prudentiũ interpretationem, masculi præferãtur. arg. l. à Titio. ff. de verb. obliga. & c. inter corporalia. de trãslatio. epi vel elect. & certe videtur hoc magis de mente disponentis: cũ simpliciter dixit de masculis, vt cõprehenderet natos ex fœminis masculis deficientibus masculis descẽdentibus ex masculis. prout etiã dixit Petr. de Anch. & Flor.

retẽ pãle vocationẽ ex persona sua, ex tenore maiorię in dubiũ videtur quin exclusa mater excludat & ipse, ex doctrina Bal. q semp et allegat. l. i. ff. de senato. nõ em in causato põt esse plus virtutis, quã pcedat ab influẽte pot tia causæ allegat. §. hoc aũt notã. tũ. q̃ feu. dat. pos. ex hoc inferens, q si filia regis francorũ ex rõabili cõsuetudine francorũ, non succedit in regno, filius. q rex Angliæ nullũ ius in regno frãcorũ pretẽdere potuit, est etiã bonus tex. ad hoc. & ibi notat Io. And. in. c. ad apostolicæ. de iudica. lib. 6. adde Bal. in. l. fi. q. 25. C. de ha red. instit. & in. l. cũ antiquioribus. col. 5. C. de iur. delib. & adde q̃ not. Bar. an. l. 2. §. videẽ dũ. ff. ad Tertul. Bal. in. l. maximũ vitiũ. C. de liber. pte. & Io. Cirier. in suo tractatu primogenituræ. li. 3. q. 13. ¶ An aũt fœmina semel exclusa 23 quæst. censeat semper exclusa vel an tẽporaliter quandiu nõ extant masculi qõ est valde tractata tã in successione hæreditatis, quã in materia feudali. d primo tradit Bar. in. l. fi. ff. ad Tertul. Bal. in. l. in quibus. C. de secũ. nup. & ĩ. l. An. de ser. Bal. & cæteri. in. c. 1. §. quin etiã epi scopũ vel abb. & magis cõis resolutio de ĩ. vr. q fœmina semel exclusa per existẽtiã masculi perpetuo datur exclusa p tex. in. d. §. quin etiã. secundũ q̃d intelligit And. de ser. ibi si tñ ex tenore inuestituræ constaret fœminã nõ ppetuo: sed tẽporaliter excludi, vt quamdiũ maioriæ cantaret, q donec masculus superesset, fœmina nõ succederet. tũ cem fœmina semel per masculũ exclusa, admitteretur ad postea deficiẽte masculo. vt in. d. c. 1. cum ibi nota. de eo qui sibi vel hæredib. suis mascu. & fœmi. & illud dicit cõlter ap. Abatũ Socinus cõsi. 91. incipit circa primũ huius cõsultatiõis articulum. col. 10. in. 4. dubitatio. 1. vol. vbi quã plures hãc opinionẽ, & in successiõe hæreditatis tenẽtes allegat. tenet etiã Fracis Curtius in sue tractatu feudali. 3. parte. ĩ prin. q. 17. ver. 2. limitate. Et ad uerte q̃ ille qui semel fuit exclusus, ppter indignitatẽ non poterit postea etiã alia vice succedere vi. tex. in. l. etiã. §. si capitis. ad fin. ff. d bonis liber. & l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. & q̃ ille qui fuit exclusus sex vna vocatione admittat ex alia licet à prima fuerit exclusus, ppter ingratitudinẽ. vi. tex. not. ibi Bal. in. l. si filius qui parti. in prin. ff. de bonis li ber. ¶ Et q̃d si quis fuit exclusus lite vel præscriptione à maioria tũ ex 24. quæst. ipse factit ille q primo loco erat vocatus, an si postea pp alienationem vel alias perdat qui possidet maioriam, ille sic exclusus poterit illã reacquirere? & vr q sic per tex. in. l. milites prohibẽtur. ff. de re mil. Io. q Pla. l. vnica. C. q̃bus ad cõductio. pdio. li. 11. nõ cẽ vi exclusus ex noua causa superueniẽti. l. q Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. obl. c. a. de renun. vnde si quis pp alienationẽ perdit maioriã si postea cũ transiuit ad aliũ iterũ vacet & ipse alienans sit, pximior admittet. vt in. c. vnico. & ibi Bal. de eo q fineẽ fecit a gnato. Bal. in. §. pterea, qb? mo. feu. amitgl. & Bal. in. c. 1. imperator lotharius Bal. in. §. fi. si de feu. fue cõtro. interdo. & agna. ¶ Quid aũt si filia semel fuit admissa ad successionẽ ma 25. quæst. ioriæ: quia nõ erat masculus an repellatur masculo postea superueniẽte? decides ex his, q̃ tradit Iacob. d bello vis. Nicola. de Neapo. & Bal. in. d. c. 1. de eo q ibi vel hæredib. suis. vbi volunt cõtra And. de ser. ibi q masculus superueniẽs nõ excludat fœminã in possessione feudi exi stente: qa natura dũiorũ acquisitorũ est, q sit ppetua. l. siue possidetis. C. d ꝓbatio. & ista partẽ post multa tenet etiã in. d. suo tractatu. feudali Francis. Curtius in. 3. pte in prin. q. 18. vbi videas. ¶ Sed q̃d si fœminæ 26. quæst. fuerunt exclusæ in vna parte, seu gradu maioriæ, an videatur ex clusæ etiã in aliis gradibus, & vocatiõibus factis in maioria? aliquid tetigi. 3. de conditione masculiniratis, an repetaf, est vtilis qõ, & requirit lõgio rẽ filiũ vr pro nunc, q si excluso fœminarã fiat intra certũ capitulum alicuius gradus, seu vocatiõis, ad se ĩ illud referatur & nõ ad sequentes vocatiões, seu substitutiões. vt probabilẽ. l. 3. §. filius. ff. de liber. & posth. & not. gl. i. l. 1. C. de liber. præte. si verò exclusio fiat in aliqua clausula de per se absolutè posita. vr q referri debeat ad oẽs gradus, & ad oẽs vocatiões per tex. in. d. §. filius. & in. l. talis scriptura. in prin. ff. de leg. 1. l. si. ff. de reb. dub. c. a. requiris. & c. ia quisit? oni. de appel. siue talis clausula apponatin prin. siue in medio, siue in fine, vt colligit rex ex dictis iuri bus, vbi cũ casus occurrerit ad maiorẽ enucleationẽ veritatis, videas sper doctos. ¶ Quid autem si habẽs pater licentiã regis ad faciendã maioriã 27. quæst. in vnũ ex filiis, cõuenit cũ vno ex filiis de faciẽdo in eũ maioriã certa pecunia, quã ab eo recepit, an possit tũc in cõstitutione maioriæ pone re clausulã, qua excludantur fœminæ: vr q nõ ex his, q̃ notat Bal. in. §. pe. ad fi. de his q feud. dare pos. ¶ Succedit tũ pulchra qõ, quã vidi in fa cto. an possit rex disponere per suum rescriptũ, vel priuilegiũ, q fœmi næ & ex eis descendentes admittãtur in successione maioriæ, exclusis masculis, & tagnatis: & si ex tenore & dispõne maiorię tales fœminæ es sent ex clusæ, ppter fauor ẽ agnatorũ? & omissis argumẽtis distinguendi sunt in materia ista aliq casus: nã si maioria facta fuit p vĩa donationis inter viuos, vel alicuius contractus, seu dispõnis: ex qua de iure naturali vel gentium transferius & dominiũ, nulla requisita licẽtia, neq; authoritate regis: & tali casu fatendũ videtur non posse regẽ derogare iuribus, & vinculis & substitutionibus maioriæ: cũ nõ possit prin ceps rescribere cõtra ea, q̃ sunt iuris naturalis vt gẽtiũ sunt enim immutabilia. vt in. §. sed naturalia. instit de iur. natu. gent. vel ciui. & non potest rex eam de plenitudine potestatis, sine causa ius & dominium

28. quæst.

Quæ. 14.

Quæst. 15.

Quæ. 16.

.l. 40. tau. & in nou. reco. est. l. 3. ti. 7. li. 5.

Quæ. 18.

20. quæst.

Quæ. 19.

In nou. reco. est. d. l. 3. ti. 7. li. 5.

21. quæst.

22. quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

alterius auferre, quando tale ius & dominium fuit acquisitum ex iure naturali vel gentium: vt est receptior conclusio & communior omniũ doctorũ in cap. quæ in ecclesiarum. de constitutio. & habetur de isto iure partitarum. in lege. 3. titu. 18. 3. parti. & in l. 2. titu. 12. 2. part. vnde neque in tali maioria posset auferre ius futuri fideicommissi, seu vocationis alicuius, licet in spe & non re, tunc tale ius habentis. Ius nanque primogenituræ & fideicommissi est ita in consideratione, ac si esset ius iam delatum, & acquisitum & ita transmittit, qui illud habet sicut æ suum vt adducit pulchre Ioan. And. in additio. ad Specula. in rubri. de feud. in quæstione illa patrui & nepotis. & Oldrad. ante eum consil. 94. & hinc est etiam, quod rex non potest dare secundogenito regnũ, quod à consuetudine vel prouidentia primorum constituentium perinneret primogenito, vt concludit Ioan. Andr. in. c. licet. de vot. & tenet etiam Abb. in ca. intellecto. col. 2. de iureiuran. vbi dicit q̃ reges non possunt priuare consanguineos descendentes ex linea paterna, secũdum Inn. in capit. grandi. de supplend. negligen. præla. lib. 6. & tradit Iason. in. l. nemo potest. ff. de leg. 1. Ioa. Cirier. in suo tractatu primogenituræ. lib. 3. quæst. 3. imo etiã in iure futuri fideicommissi q̃ sit in consideratione tanquam ius iam formatum, & quæsitum, tenet Bar. in. l. is potest. col. 3. ff. de acqui. hæred. versic. circa hoc quæro. vbi etiam dicit tale ius esse æstimabile: cum non certetur de hæreditate viuentis: sed iam mortui, hinc est q̃ ius primogenituræ est cessibile, & vendibile. vt tradit Ioan. And. in dict. cap. licet. & in. d. rub. de feud. col. antepen. in additio. ad Specula. vbi plura adducit Abb. etiam in. d. c. licet. Alex. consil. 67. 1. volu. 2. dubio. & consil. 94. eo. volumi. si verò maioria facta fuerit per viam testamenti seu alicuius vltimæ voluntatis, est maius dubium an princeps tali casu posit disponere contra disposita in testamento, & auferre ius futuri fideicommissi nam in lege. si testamentum. C. de testa. disponiturnon valere rescriptum Imperatoris, contra testamentũ. & ibi Rapha. Fulgo. & Iason dicentes quòd in hanc sententiam, quòd neque rescripto principis posit derogari testamento, potius est inclinandum: licet enim testamentum quo ad solennitatem eius, sit de iure ciuili: quoad substantiam est de iure gentium: quia eo ipso quod gentes esse cœperunt, de bonis suis disponebant. vt dicit Bartolus in lege. interdum. ff. de condictio. indebi. & secundum istam opinionem consuluit Philippus Decius. consilio. 375. incipit in casu magnifici domini Petri. & consilio. 403. incipit quanuis in casu proposito. Contrariam tamen partem, imò quòd princeps posit disponere contra contenta in testamento. tenet Baldus in dicta lege. si testamentum. in fin. dummodo princeps apponat clausulam non obstante: iniustè tamen agetin semetipsum. secundum eundem Baldum, ibi. Et quod princeps de plenitudine potestatis, posit auferre etiã sine causa ius futuri fidei commissi, ex testamento: voluit Alexand. consilio secundo. primo volumine. incipit visis codicillis, columna penulti. dicent talem acquisitionem ex testamento esse de iure ciuili. l. lege obuenire. ff. de verborum significatione. & notatur in lege prima. ff. de acquir. rer. domi. & nititur ibi respondere ad dicta Barto. in dict. l. interdum. & idem voluit consulendo idem Alexand. consi. 94. eiusd. volumi. vbi ad fin. refert ad dicta in dict. consilio secundo. referens ita fuisse iudicatum. & forte istud vltimum videtur de iure verius: sed primum iustius & æquius, & conscientiæ principis salubrius sine causa voluntates defunctorum subuertantur. Erit tamen in hoc pulchrum dubium: quid si ille qui fecit maioriam inter vitos poterat adhuc illam reuocare, qui tamen non reuocauit, imò eam testamento confirmauit: an tunc videatur maioria haberi ex testamento & non ex dispositione inter viuos? Bartolus in lege. post legatum. §. fina. ff. de his quibus vt indig. vult q̃ habeat ex testamẽto, vide ibi. & cogita super hoc. si verò maioria sumpsit vires à regia licentia, & facultate: vt quia facta fuit de legitimis filiorum, in quibus rescripto principis filij fuerant grauati: tunc videtur quod respositi dispensare contra talem maioriam, in qua vocati sunt masculi descendentes ex masculis, & admittere fœminas vel descendentes ex fœminis, quod probatur ex his, quæ not. Baldus in lege. qui se patris. colũna sexta. C. vnde libe. vbi tenet quod speciale est in principe, quod posit reuocare suum priuilegium, sine causa: etiam si ex eo alicui lis tius quæsitum, & saltim hoc procederet respectu eorum, quibus non erat adhuc ius realiter acquisitum: quia non cesserat dies seu delatio maioriæ. iuxta notata per Abb. in capitu. ncuit. de iudi. vbi dicit, quod quando priuilegium principis cõcessum subdito, habet actũ successiuum respectu rerum, aut personarum: tunc tale priuilegium, saltim quoad futuros actus & personas, est reuocabile ab ipso principe: sic etiam dicebat Paulus de Castro in lege. rescripta. C. de precib. impera. offeren. quod faciliori modo permittitur principi reuocatio rerũ ab eo donatarum, quam aliarum rerum, quas haberet subditus citra donationem & titulum principis, & quando princeps ex voluntate sua fuit causa, quod alicui ius quæratur: tunc ius ipsum sola voluntate potest auferre. vt eleganter decidit. Angelus in lege. Lucius. ff. de euictio. & ideo secundum eum potest Imperator auferre sine causa rem acquisitam ex præscriptione, vel vsucapione: quia talis modus acquirendi inductus fuit ab eo. Idem voluit Baldus in lege. final. penultima colum. verticu. sed immediatè oppono. C. senten. rescin. non posse. vbi dicit, quod quædã sunt, quæ quis potest acquirere etiã cõtra principis voluntatem: quia acquiruntur de iure gentium, sicut dominia, & ista non possunt auferri sine causa: secus in his, quæ sunt de iure ciuili, vt iudicia & sententiæ. & licet ista conclusio potest habere aliquid difficultatis, postquam dominium est perfectè acquisitum: tamen clarissima est quando lex, vel princeps dedit modum acquirendi dominiũ & ipsum modum tollit princeps sine causa, antequam quis dominium acquisierit, veluti si tollit venientibus ab intestato ius adeundi, quod est de iure ciuili. d. lege. obuenire. ff. de verborum significatione. vt tradit Felinus in dicto cap. quæ in ecclesiarum. colum. 18. versicu. 5. declaratio. Præterea in casu isto princeps non aufert de directo ius alicui competens: sed potius procedit remouendo obstaculum ab eo, cui tale ius potest competere, faciendo de incapace capacem: quo casu valet dispositio principis etiam sine causa, vt probatur in lege. quæris. ff. de natali. restitu. ita in simili quæstione huic nostræ & quasi in eisdem terminis in materia feudali, tradit Franciscus Curtius in consilio primo. posito in calce sui tractatus feudalis. columna. 10. ad fin. Neque ad hoc obstabit quod tradit Rodericus Suarez. in disputatione sua maioratus. posita in calce repetitionum. l. quoniam in prioribus. & l. post rem iudicatam. cum vult quod licet ex licentia regis bona maioriæ vinculẽtur: non per hoc dicitur quod bona sunt à rege donata, vt sic pateret in eis non habeat vsumfructum: nam illud procederet eo respectu, vt est quæstio sua. ¶ Sed in quæstione nostra multum hoc esset in consideratione, ex quo maioria & vincula eius totum robur acceperunt à licentia regia, vt posit quod dedit per talem licentiam reuocare, vel saltem modificare respectu eorum, quibus vigore suæ licentiæ bona maioriæ sunt ventura, licet enim talia bona non cicantur à principe donata iuxta. l. cum multa. C. de bonis quæ liber. tamen ille modus acquisitionis, quo venit in futuros fideicommissarios, & ad maioriam vocatos venit ex donatione principis, & sic militante, quæ supra adduxi. & hæc procederent, quando constaret principem de plenitudine potestatis, hæc velle, & vocatis per maioriam velle facere præiudicium: nam si essemus in dubio non est tale de principe præsumendum pessima vulgaria tam iuris communis, quam legum regni: vnde & si rex dicat, quod fœminæ & ex his descendentes admittantur, non obstante quacunque maioria aliter vocante & disponente, si talis dispositio maioriæ esset ex testamentis primorum constituentium, non sufficeret talis clausula: cum princeps videatur cum hæc dicat intelligere de maioria eius authoritate rebur & firmitatem assumenti: non verò de ea quæ sine eius authoritate tenuit. Vnde si in testamento quis carens liberis disposuit faciens maioriam de bonis suis, vel habens liberos disponat de tertio bonorum clausula talis nihil operabitur ad euersionẽ talis maioriæ, & substitutionum eius: neque in præiudicium futuri fideicommissarij. cum principis priuilegium ita sit interprætandum: vt minus ius tertij lædat: quando enim priuilegiũ generaliter intellectum derogaret ius alterius tertij: reducitur ad ius commune etiam eo casu, quo ita reductũ nihil operaretur. vt est text. in. l. si quando. & ibi declarat Bal. in principio. C. de inoffic. testa. & bene confert, quod generalis dispositio non refertur ad ea, quæ pendẽt ex testamento. vt not. gl. & ibi docto. in. l. tres fratres. ff. de pact. Bar. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obli. & videtur requiri principem esse informatum de cõtentis in testamentis, talibus. l. de his. & l. non est ferendus. ff. de transactio. & ideo Socinus consi. 182. in. 2. volumine. consuluit non valere laudum super certo legato cuiusdam testamenti, non obstante quod in compromisso per verba generalia videretur etiam comprehendi: quia fuit facta mentio de relictis in testamento & codicillis: cum sint verba generalia, & quæ non inferunt certam notitiam & cognitionẽ. prout dicit Bald. in dict. l. de his. in secunda lectura. & etiam Ange. per tex. ibi in. l. generaliter. C. de non numera. pecu. & l. 4. ff. de optio. lega. imo & quod requiratur citatio substituti vel fideicommissarij habentis ius in spe: quando princeps talia facit, consuluit Anchar. consil. 427. & Philip. Decius consi. 284. vbi plura refert. col. 5. versi. 3. cõmunis opinio. & Socin. consi. 246. col. 4. & 5. in. 2. volu. licet hoc dictum forte non procederet, vbi materia est talis, in qua princeps potest præiudicare alicui inuito: & constat q̃ vult præiudicare. vt tradit dictus Curtius in. d. consi. columna. 12. & 13. videas ibi per eos plura referẽtes. & in casibus in quibus dixi principem posse tollere ius futuri fideicommissi. & quod maioria aliter deferatur: an tunc apud illum cui princeps vult quod bona deueniant venient vt bona maioriæ, vel vt liberæ? & videtur q̃ debeant venire iure maioriæ. pro quo facit bonus text. & quæ ibi notat Io. de Pla. in. l. 2. C. de fundis rei priui. lib. 11. ¶ Quid autem retento codẽ themate, si quis habet maioriã, cũ licentia principis 30. quæst. factã: & cũ tali vinculo & cõditione: q̃ & si possessor talis maioriæ cõmitteret crimẽ, & læ maiestatis, bõa maioriæ nõ cõfiscarent, & maioriæ transeant in sequentem vocatum, quia postea ex facultate regia extraxit aliqua ex bonis maioriæ, & eadem facultate fecit de talib' bonis aliam maioriam in alium, & alios, qui non vocabantur per maioriam antiquam, sub aliquibus pactis & conditionibus & signanter inter cætera, quod si posset sor talis nouæ maioriæ committeret crimẽ læsæ maiestatis bona talis maioriæ perderet, neque vl terius in tali casu disposuit in quem transirent modò vero aliquis, qui possidebat talem nouã maioriam, commisit crimen læsæ maiestatis, & sic perdidit illa bona, an confiscabuntur regi vel redire debeant in primam maioriam, dubium est notabile. & videtur quod non confiscentur, sed redeant ad primam maioriam. per id q̃ in fortiori b' terminis notat Bald. in ca. studuisti. de offic. lega. versi. pone papa. vbi pomínis notat Bald. in ca. studuisti. de offic. lega. versi. pone papa. vbi pomnit quæstionem in hæc verba, pone papa concessit mihi quoddam castrum sub quibusdam conditionibus, quibus non seruatis castrum debet reuerti ad papam: deinde cõcessit mihi ciuitatem, sub qua est illud castrum cum omnibus castris suis: deinde ego feci contra dictas conditiones, papa dicit castrum ad se reuersum: ego dico ad me pertinere tanquam partem ciuitatis districtualem seu subiacentẽ. ff. de iudi. l. insulæ. quæritur quid iuris. rñ. quod perdidi ex vno capite speciali, recupero ex generali: quia papa me loco sui posuit quoad ciuitatem & districtum vnde acquiro per vniuersitatem quod perdo inspecta specie. arg. ff. de acquir. rer. domi. l. quidam. & ff. de seruitu. vrba. præcio. l. si domus. cum aliis. Neque obstat q̃ species derogat generi: quia verum est, quando genus venit ampliatiuè. vt notatur in. l. quæsitum §. pendẽ. de fund. instru. modo quæro quid in diuersis personis, si castrum erat concessum Titio: nunc ciuitas cum suo districtu cõceditur Seio. & videtur dicendum, q̃ extenso titio, ex sua concessione, acquiritur Seio ex suo capite generali. vt. ff. communia prædiorum. l. in venditione. & ff. de iure dotium. l. si proprietati. dicit. l. quod si ab specie, ptius est inchoandum, post ea veniendum ad genus. C. de pigno. l. 2. quæ non est alibi. In contrarium videtur: nam lege cauetur q̃ si capitaneus concessit alicui vnum mansum in feudum: deinde vendidit curiam, illud mansum non venit in concessione generali, tanquam exceptum à curia per specialem prouidentiam. vt in cap. quidam capitaneus. de capita. qui cur. vendi. solutio. illud ideo: quia nomine curiæ non continentur feuda. sed nomine ciuitatis bene continerentur castra, saluo iure alterius: cum autem illud ius deficiat consolidatur vniuersitati suæ. & idem fortè est in feudis per dict. l. si proprietati. sic videbatur dicendum, in prædicta quæstione quod cum ius secundæ maioriæ deficiat consolidetur primæ maioriæ vniuersali. Præterea ita rex voluit, quod ista bona extraherentur à prima maioria, vt remanerent in secunda: qua cessante non videtur quod aliquid voluit agere contra primam maioriam, & rebus sic stantibus scilicet stante secunda maioria, videtur dispensare contra primam, non illa cessante. l. quod seruus. ff. de condict. ob caus. & quæ tradit latè Socinus. 3. volu. consi. 58. & Alexan. consil. 72. col. fin. tertio volu. facit etiam quod habetur in. l. sicut. §. illud videamus. ff. quib. mod. pignus, vel hypothe. solui. & l. etiam. cum. l. iubemus. C. ad Velleia. & facit optimè. l. proponebatur. & l. filius familias. & l. hæreditate. §. pater cum sequenti. ff. de Castren. pecul. In contrarium tamen facit: quia iam ista bona desierunt esse primæ maioriæ ex facultate regia, & transierunt in aliam personam, vnde iam non sunt reliquiæ primæ maioriæ. l. pater filium. §. quindecim. ff. de legat. tertio. & in simili habemus in fundo, qui semel exiuit de familia, desinit esse patrimonialis mutatione personæ. argumen. l. gerit in fi. ff. de acquirend. hære. & refacta amissibili ex crimine læsæ maiestatis, semper erit amissibilis, vt aliasin refacta alienabili semper ent alienabilis. vt in dict. §. quinde cimi. & facit etiam quod habetur in. l. fi quis ædes. ff. de seruitu. vrbano. prædio. Item medii successores immutant rei qualitatem. l. Paulus. §. fina. ff. de acquirend. hæredi. l. licitatio. §. mercatores. ff. de publica. & l. si auia. C. de donatio. l. 1. C. de imponen. lucrati. descriptio. lib. 10. Bald. de eo qui sibi vel hæredib. suis. in princip. adde bonum & singularem casum in. l. si ita legatum. §. si domus. ff. de leg. primo. ibi: atsi ea domo destructa. &c. & quod ibi Paul. de Castr. notat in fin. Per quem text. etiam inferens ad quæstionem, quòd si pater habens maioriam antiquam, impetrauit à principe licentiam extrahendi abea aliqua bona, & constituendi ex eis maioriam in filium secundum, & ita fecit, quod mortuo secundo filio in vita patris, non reuertuntur bona illa in primam maioriam, etiam si constaret de voluntate patris, quod reuerterentur: quia cum tali noua voluntate, vt reuerterentur, debebat etiam concurrere licentia regis necessaria. facit. l. quædam. ff. de iur. codicillo. si tamen esset casus in quo facultas regis in hoc non esset necessaria, sufficeret voluntas patris, per text. in dicto. 4. si domus in fin. & istam partem crederem de iure veriorem, nisi ex aliquibus aliis coniecturis, constaret principem voluisse deficiente secunda maioria, quod bona redirent ad primam, vt si cautum fuit, quod descendentibus vocatis in secunda, bona redirent ad primam, vel alias de tali voluntate constaret: & in facultate regia non exprimeretur, quòd bona ex crimine læsæ maiestatis confiscarentur: quia tunc in certis non esset opus coniecturis. l. continu*. §. cum ita. ff. de verbo. obli. tu quando casus occurrat latius cõsidera: quia quæstio est notabilis. ¶ Pone etiam q̃ contra tenorem maioriæ vocantis in defectum masculorum, quendam transuersalem, exclusa filia fœmina, rex dispensauit, vt possessor daret maioriam filiæ, & eius descendentibus: comparet modo non ille primo loco vocatus: sed sequentes vocati, & dicunt regem illis non præiudicasse. vnde petunt maioriam, an possint? & videtur q̃ non per text. valde notabilem in. l. 1. §. fina. ff. de asignan. libert. Bart. in. l. 1. §. si pater. ff. de cõiugen. cum emãci. libe. eius. quod de plano procedit, si ille cui maioria deferebatur, esset viuus tempore, quo defertur: secus videtur si esset mortuus. Quæst. 31.

a ¶ *Hermano.* Concord. cũ authe. de hæred. ab intest. venienti. §. 1. colla. 9 3

b ¶ *El fijo y el nieto.* Et non corrumpitur gradus. sed repræsentatur: nãne 4 posingreditur locum sui patris. secũdum Bal. in. l. 1. & in. l. quibus. C. de secu. nupt. vnde & si caueatur statuto, q̃ filia dotata existentibus liberis masculis, nõ succedat: sed quod ipsi filii hæreditatem possideant nõ præfertur filius nepoti ex alio filio præmortuo. secũdum Bal. in. d. l. in quibus. ver. & prædicta faciunt ad quæstionem.

c ¶ *Igualmente.* Adde. §. cum filius. inst. de hæredita. quæ ab intesta. differtur. & l. 4. C. de suis & legiti. hæredi.

d ¶ *El tio es mas propinco.* Vt in. l. 1. §. proximus. &. §. gradatim. ff. vnde cogna. §. si plures. insti. de agnato. successio.

e ¶ *Ningun pariente de los descendientes.* Ex hoc verbo probatur, quod in linea descendentium datur cuilibet ex descẽdentibus hoc priuilegiũ repræsentationis in successione ascendentium: neque gradus est limitatus. & idẽ videtur probari in authen. de hære. ab intest. venie. §. 1. & ita tenet Saly. in authe. post fratres. ad fi. C. de legiti. hæred. Ang. tamen de Aret. in. §. cum filius. instit. de hæredita. quæ ab intesta. defecerunt. vult quod ista repræsentatio non transeat vltra pronepotem per tex. ibi. & allegat ita velle Bart. in. l. 1. §. si quis. ff. de suis. & legiti. hære. sed Bar. non limitat, vt non transeat vltra pronepotem sed vult prone potem ineludi, si ergo agatur de hæreditate proaui, & sic nepos ex vno filio & pronepos ex nepote ex alio filio, succedunt pariter nepos & pronepos. per text. hic & text. expressum in dict. §. cum filius. quicquid dixerit hic Montalus. & Ioann. Fabr. in dict. §. cum filio. si tamen ad hæreditatem proaui vellet concurrere pronepos cum filio sui proaui, an posset tali casu? & videbatur quod non: quia esset dicere quod repræsentaret personam sui aui non sui patris, & leges dicunt personam patris repræsentare. in contrarium tamen videtur text. in ista. l. partitarum, cum dicit ningund descendiente. & sic vult quod quocunque gradu sit descendens ex filio præmortuo concurrat cũ alio filio defuncti. hoc etiam expressius probatur in. d. auth. & c. d. §. ibi cum dicit sic tamen, vt si quem horum descendentium filios relinquentem mori contigerit illius filios, aut filias, aut alios descendentes in proprij parentis loco succedere siue sub potestate defuncti, siue sub potestatis inueniantur: tantam de hæreditate morientis accipientes partem, quanticunque sint, quantam eorũ parens si viueret habuisset. cum ergo dicit, aut filios descendentes: & cum dicit quantam eorum parẽs. &c. & cum dicit in proprij parentis loco. est text. expressus pro hoc, parentes enim dicuntur etiam vsque ad tritauum. vt in. l. iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradib. seu in infinitum. vt in. l. quique litigandi. §. parẽtes. ff. de in ius voc. si enim ratio est huius repræsentationis: quia proximior gradus in ista linea descendentium respectu successionis ascendentium, non consideratur. Ista ratio.

murio sin testamento ouiesse hermanos[a] o otros parientes propincos de la liña de trauiesso. Pero dizimos, q̃ q̃ndo al gũ ome muriesse sin testamẽto, dexãdo vn fijo cõ nieto fijo de algũ su otro fijo, o de fija, q̃ fuesse ya muertos amos ados el fijo, e el nieto, [b] heredaran la heredad del defunto egualmẽte[c]. E nõ épesce al nieto, porq̃ él tio es mas propinco[d] del defunto: porq̃ aquella regla de derecho que dize, que el q̃ es mas propinco de aquel que fino sin testamẽto, deue auer los bienes del, ha logar quãdo el finado non dexa ningun pariente de los descendientes[e]. Otrosí dezimos, q̃ si estos nietos fuesse muchos nascidos d̃ vn padre facultas regis in hoc non esset necessaria, sufficeret voluntas patris, per text. in dicto. 4. si domus in fin. & istam partem crederem de iure veriorem, nisi ex aliquibus aliis coniecturis, constaret principem voluisse deficiente secunda maioria, quod bona redirent ad primam, vt si cautum fuit, quod descendentibus vocatis in secunda, bona redirent ad primam, vel alias de tali voluntate constaret: & in facultate regia non exprimeretur, quòd bona ex crimine læsæ maiestatis confiscarentur: quia tunc in certis non esset opus coniecturis. l. continu*. §. cum ita. ff. de verbo. obli. tu quando casus occurrat latius cõsidera: quia quæstio est notabilis. ¶ Pone etiam q̃ contra tenorem maioriæ vocantis in defectum masculorum, quendam transuersalem, exclusa filia fœmina, rex dispensauit, vt possessor daret maioriam filiæ, & eius descendentibus: comparet modo non ille primo loco vocatus: sed sequentes vocati, & dicunt regem illis non præiudicasse. vnde petunt maioriam, an possint? & videtur q̃ non per text. valde notabilem in. l. 1. §. fina. ff. de asignan. libert. Bart. in. l. 1. §. si pater. ff. de cõiugen. cum emãci. libe. eius. quod de plano procedit, si ille cui maioria deferebatur, esset viuus tempore, quo defertur: secus videtur si esset mortuus. Quæst. 31.

a ¶ *Hermano.* Concord. cũ authe. de hæred. ab intest. venienti. §. 1. colla. 9 3

b ¶ *El fijo y el nieto.* Et non corrumpitur gradus. sed repræsentatur: nãne 4 posingreditur locum sui patris. secũdum Bal. in. l. 1. & in. l. quibus. C. de secu. nupt. vnde & si caueatur statuto, q̃ filia dotata existentibus liberis masculis, nõ succedat: sed quod ipsi filii hæreditatem possideant nõ præfertur filius nepoti ex alio filio præmortuo. secũdum Bal. in. d. l. in quibus. ver. & prædicta faciunt ad quæstionem.

c ¶ *Igualmente.* Adde. §. cum filius. inst. de hæredita. quæ ab intesta. differtur. & l. 4. C. de suis & legiti. hæredi.

d ¶ *El tio es mas propinco.* Vt in. l. 1. §. proximus. &. §. gradatim. ff. vnde cogna. §. si plures. insti. de agnato. successio.

e ¶ *Ningun pariente de los descendientes.* Ex hoc verbo probatur, quod in linea descendentium datur cuilibet ex descẽdentibus hoc priuilegiũ repræsentationis in successione ascendentium: neque gradus est limitatus. & idẽ videtur probari in authen. de hære. ab intest. venie. §. 1. & ita tenet Saly. in authe. post fratres. ad fi. C. de legiti. hæred. Ang. tamen de Aret. in. §. cum filius. instit. de hæredita. quæ ab intesta. defecerunt. vult quod ista repræsentatio non transeat vltra pronepotem per tex. ibi. & allegat ita velle Bart. in. l. 1. §. si quis. ff. de suis. & legiti. hære. sed Bar. non limitat, vt non transeat vltra pronepotem sed vult prone potem ineludi, si ergo agatur de hæreditate proaui, & sic nepos ex vno filio & pronepos ex nepote ex alio filio, succedunt pariter nepos & pronepos. per text. hic & text. expressum in dict. §. cum filius. quicquid dixerit hic Montalus. & Ioann. Fabr. in dict. §. cum filio. si tamen ad hæreditatem proaui vellet concurrere pronepos cum filio sui proaui, an posset tali casu? & videbatur quod non: quia esset dicere quod repræsentaret personam sui aui non sui patris, & leges dicunt personam patris repræsentare. in contrarium tamen videtur text. in ista. l. partitarum, cum dicit ningund descendiente. & sic vult quod quocunque gradu sit descendens ex filio præmortuo concurrat cũ alio filio defuncti. hoc etiam expressius probatur in. d. auth. & c. d. §. ibi cum dicit sic tamen, vt si quem horum descendentium filios relinquentem mori contigerit illius filios, aut filias, aut alios descendentes in proprij parentis loco succedere siue sub potestate defuncti, siue sub potestatis inueniantur: tantam de hæreditate morientis accipientes partem, quanticunque sint, quantam eorũ parens si viueret habuisset. cum ergo dicit, aut filios descendentes: & cum dicit quantam eorum parẽs. &c. & cum dicit in proprij parentis loco. est text. expressus pro hoc, parentes enim dicuntur etiam vsque ad tritauum. vt in. l. iurisconsultus. §. parentes. ff. de gradib. seu in infinitum. vt in. l. quique litigandi. §. parẽtes. ff. de in ius voc. si enim ratio est huius repræsentationis: quia proximior gradus in ista linea descendentium respectu successionis ascendentium, non consideratur. Ista ratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita limitata in pronepote concurrente cum filio, sicut & in nepote, bene etiam confertad hoc l. Tauri. 40. cum disponit filium seu nepotem, seu alium descendentem ex filio primogenito, præferri in successione maioriæ filio secundo possessoris maioriæ: & sic pronepos vel abnepos excludet à maioria patruum magnum, & si in maioria excludit in successione hæreditatis ab intestato, concurret: cũ omnia hæc statuantur ex vi præsentationis: quæ tu bene nota: quia Montaluus hic aliter decidit, dicens quæstionem istam disputatam fuisse in cancellaria, & cõclusum fuisse per famosos doctores, quod si agatur de hæreditate proaui, tunc licet nepos repræsentet personam patris, quoad hæreditatem aui, non tamẽ quoad hæreditatem proaui, stante filio dicti proaui, vt tali casu non extendatur repræsentatio ad pronepotes: tu vero tene firmiter contrarium per ea quæ dicta sunt. Et in hanc sententiam, quam ego teneo, videtur inclinare Azo in summa. in authen. de hæredi. ab intesta. veniẽ. in princip. vbi ponit hæc verba. adeo autem liberos vocat, vt si ex vno filio præmortuo, sit nepos vel pronepos, vna cum alio defuncti filio vocetur. & aduerte quod ista repræsentatio tunc habet locum, quando succeditur titulo hæreditario, & successione legali ab intestato: & secus esset si ageretur ex fideicommisso ex dispositione testatoris: nã tunc non esset locus huic repræsentationi. vt tradit Bal. in. l. cum ita legatur. 5. in fideicommisso. ff. de lega. 2. & plenè Decius. quẽ vide consi. 1. nu. 4. &. 5. qui alios refert & in consi. 42. quod tu bene nota: quia loã. de Imo. per gl. ibi cõtrarium voluit in. d. §. in fideicõmisso, & procederet opinio loã. de Imo. post glo. quando testator ad æquales succedit successionem talis fideicommissi successioni ab intestato, prout tradit idem Decius consi. 79. columna. 2. procederet etiam dicta opinio gl. & Ioa. de Imo. quando ageretur de fideicommisso inter trãseuntes: & secus esset, si ageretur inter descendentes respectu illorum qui relicti ab aliquo ex ascendentibus nam tunc idem esset in fideicommissi relicti ab aliquo ex ascendentibus nam tunc idem esset in fideicommisso, quod in hæreditate. vt tradit idem Decius consil. 217. incipit in casu proposito. & sic erit extensio ad istam. l. partitarum. vt procedat & si agatur de successione fideicommissi: procederet etiam quando ageretur de successione patrui. nam tunc etiam admitteretur repræsentatio in filijs fratris succedentibus cum patruo in fideicommisso. prout vult idẽ Decius. d. consil. 217. dicens quid quod consulit consi. 1. fuit cum ageretur de successione patrui magni, vbi non datur ista repræsentatio: & sic in effectu ista limitatio potius est extensio ad istam. l. vt scilicet vbi cunque admittatur repræsentatio habeat locum etiam si succedatur ex fideicommisso. nam cum ita sit de iure, verba testatoris, secundum dispositionem iuris debent interpretari. secũdum Bald. in. l. precibus. C. de impube. & aliis subllit. & in. l. 2. in fi. C. de cõditio. insert. l. si duo & ibi Bald. ff. de acquirend. hæredi. Sed aduerte, q̃ cum succedatur ex fideicommisso, videtur succedi primo disponenti. vt. l. cohæredi. 9. cũ filiæ. ff. de vulg. & pupil. vnde si respectu illius de iure non procederet repræsentatio, licet procederet respectu vltimi descẽdentis: non procederet repræsentatio per adducta per Decium in dictis consilijs. Aduertetiã quia in linea ascendentium, cum agitur de successione descendẽtium, non est locus tali repræsentationi: cum natura repugnet. vt in dict. authen. de hæredi. ab intesta. venien. §. consequens. colla. 9. & tradit Salyce. in authẽ. defuncto. C. ad Tertull. & in authen. post fratres C. de legiti. hæredi. hæc etiam repræsentatio in linea vel gradu collaterali nunquam agitur de successione collaterali, datur solum filijs fratrũ & nõ vlteriori. vt in. l. infra eo. & in. d. authen. de hæredib. ab intest. venien. §. fiigitur. in versi. huiusmodi.

8 a ¶ *Aquella parte.* Succedunt enim in stirpes, non in capita, vt hic, & in dict. §. cum filius. inst. de hæreditati. quæ ab intest. defer. & in. §. in authen. de hered. ab intest. venien. colla. 9. de quib⁹ iuribus sumpta est ista lex.

b ¶ *Como de todos los otros.* Concord. cum. l. secunda. C. de suis & legiti. hæredi. sed an idem sit in pronepotibus diuersorum nepotum, vt succedant proauo in stirpem, & non in capita, sicut succedũt nepotes diuersorum filiorũ. Albericus disputat in. d. l. 1. & refert Albe. Papien. tenuisse, quod pronepotes inter se succedant in capita, & illa. l. 2. loquens de nepotibus non extendatur ad pronepotes: cum enim non succedant tunc cum proximioribus in gradu, intrantes locum parentum, nimirum si tunc vocentur in capita, & non in stirpes, sicut esset quando concurrerent cum proximioribus quia tunc licet faueatur in vno grauãtur in alio, vt scilicet successio sit in stirpem & non in capita, quæ ratio cessat, quando solum succedunt inter se. Albericus tamen ibi dicit æquiorem opinionem sibi videri, q̃ etiam pronepotes succedãt proauo in stirpes, licut succedissent patres eorum, in quorum locum succedunt. Quid autem si nepotes, vel pronepotes vocentur per aliquod fideicommissum, & sic ex dispositione testatoris seu ex institutione, vel substitutione, an tunc succedãt in stirpes vel in capita: vide per Decium consi. 412. vlto eleganti cõsi. vbi concludit. q̃ tunc vocentur in capita. vide ibi per eum.

¶ *Lex. IIII.*

Mortuo descendente sine liberis, succedunt ei pater & mater vnà cum fratribus defuncti per capita: & si fratres nõ habet, succedunt parentes: his deficientibus, admittuntur aui ex vtroque parente & tantũ habebit vnus au⁹ si est solus ex vna parte, quantum duo ex alia: & ascẽdentes cum fratribus succedunt per capita: & idem de filijs fratrum. hoc dicit.

c ¶ *El padre e la madre.* Concord. cum authen. defuncto. C. ad Tertul. & cum authen. de hæredib. ab intesta. venien. §. consequẽs. colla. 9. nota tamen quod in maioria filij non succedit pater, quia maioria respicit lineam descendentem sicut & feudum vel emphyteosis ecclesiastica. Bal. in authen. defuncto. C. ad Tertur. qui licet loquitur in feudo eadẽ ratio est in maioria.

d ¶ *Egualmente.* Non ergo fiet distinctio bonorum, vt acquisita, a patre, vel patris causa patri deferantur: matri verò acquisita ex parte matris, vel eius causa prout distinguit Bartol. in authen. itaque. C. cõmunia. de successio. per text. quem dicit singularem in. l. quod scitis. C. de bonis quæ liber. cui tententiæ quamplures doctores adhæserunt: ita vt communior opinio videatur. vt tradit Andr. Tiraquellus. de retractu legali. §. 14. numero. 31. dicens hanc opinionem receptam esse apud Gallos, & probatur hæc opinio. l. 10. titul. sexto. libro tertio. foro. ll. contra dictum Bartol. tamen tenet Bal. in dict. authen. defuncto. vbi etiã Salycet. Petrus. & Cynus in. d. authẽti. itaque. & Cornẽ in. d. authent. defuncto. & plerique alij etiam relati à Tiraquello. vbi supra. & hanc dicit esse communem opinionem Bal. cõsi. 31. volumi. 2. & istam opinionem approbat. l. ista partitarũ cum dicit egualmente todos los bienes del hijo. & etiã 3. l. 6. in ordina. Tauri. vnde. l. fori nõ procederet: nisi in his locis, vbi fuerit vsu recepta, prout dicit dicta lex sexta. neque hoc limitarem in lucris nuptialibus, iuxta dispositionem. l. secũdæ. C. de bonis quæ liber. prout & Bald. limitabat in dict. l. quod scitis cum ex dispositione huius. l. & dict. l. 6. nulla sit fienda distinctio etiam cuiuscunque qualitatis sint bona, & procedat istarum legum dispositio.

Ello

In nouella rec. est. l. 5. tit. 7. li. 5.

¶ *Deuen ellos.* Hoc hodie corrigitur in regno. per. l. 7. in ordina. Tauri, quæ auetur q̃ fratres defuncti nõ concurrant cum patribus, vel alijs ascendentibus defuncti.

b ¶ *O auuela.* Habes hic, q̃ etiam si pater sit constitutus sub aui potestate, succedit filio ab intestato, excluso auo paterno. Adde. l. q̃ scitis. C. de bon. quæ liber. & text. in auten. defuncto. C. ad tertullia. & in corpore vnde sumitur. collige etiam q̃ mater excludet auũ ẽt patronũ, & sic correcta est dispositio. l. equisimũ. §. fi. ff. ad tertul. cũ neq; pater ipse ratur matri in successione filij intestati, vt hic, & in dic. §. consequens. & auten. defuncto. per quas correcta fuit. l. 2. §. objiciuntur. ff. ad orficia. & l. 2. C. ad tertull. & §. pẽrsũtur. inst. de senat. consul. tertull. collige etiam hic, q̃ si defuncto filio superstit mater vel pater, & etiã auus q̃ excluditur auus, etiã si filius talis aui pater vel mater defuncti prædecesserit viuo auo: nõ enim auus ingreditur locũ filij, vt dixi supra eo. l. 3. & nor. glos. in. d. authẽ. defuncto.

c ¶ *Descendiesse del.* Descendentes enim excluderent ascendentes, vt hic & in auten. in successione. C. de suis & legiti. hæredi. l. 6. in ordi. Tau. & in auten. Hermans. Vult q̃ si haberet fratrem vel sororem vtrinq; cõiunctos, q̃ excluderent tales fratres auum, vel auiam: cuius contrarium tenet Bart. & alij docto. communiter in. d. auten. defuncto. & contra glos. ll. Bart. & alij docto. communiter in. d. auten. defuncto. & contra opinio, quæ ibi recitatur in glos. super verb. proximis. videtur approbari hic, quam etiam tenebat Iacob. de Bellouis. in auten. de hære. ab intesta. venien. §. si vero. hodie tamen non repelleretur, imò nec cõcurrerent cum auo vel auia, vt in dict. l. 7. in ordi. Tauri. vide quæ dico infra eo. ingl. pen.

d ¶ *Egualmente.* Medietatem habebunt auus & auia paterni, & aliam medietatem auus & auia materni: non distincto vtrum bona perueneriut ex linea paterna vel materna, vt dixi supra in glo. 2. in ista l. & tradit Salyce. in auten. itaq; C. communia de successio. si verò tãũ super dit Salyce. in auten. itaq; C. communia de successio. si verò tãũ super sint auus & auia paterni vel materni diuident etiam æqualiter, vt hic, & in. d. §. consequens. & auten. defuncto.

e ¶ *Aquel solo.* Et hic isto casu fit distributio in stirpem, & non in capita. Idem habetur in. d. authen. vbi gl. & communiter docti.

f ¶ *De madre.* Concordat hæc. l. cum opinione glossæ. & docto. in dict. authen. defuncto. vt etiam fratres vtrinque coniuncti nõ excludant auum vel auiam, sed concurrant, hodie verò necq; concurrẽt, vt in dic. l. 7. in ordina. Tauri. & in. l. 1. tit. 6. lib. 3. for. ll.

g ¶ *Hermanos.* Concordat cum autẽ. vt fratrum filij. §. fi. colla. 8. hodie seruatur quod habetur in dict. l. 7. in ordina. Tauri.

¶ *Lex. V.*

¶ *Ley. V. Como los hermanos e los otros parientes de la liña de trauiesso se pueden heredar los vnos a los otros, quando mueren sin testamẽto.*

Esta aqui mostramos en q̃ manera los ascẽdientes, e los descẽdientes deuen heredar entresi, quando alguno dellos muriere sin testamẽto. E agora q̃remos dezir, como pueden heredar entresi, los que son de la liña dicha de trauiesso, assi como los hermanos, e los tios, a los otros parientes que son en aquella mesma liña, muriendo alguno dellos sin testamento. E dezimos, que si alguno que assi muriesse sin testamento, non ouiesse de los parientes que suben, o descienden por la liña derecha, e ouiesse hermano, o hermana[i] de padre o de madre, e sobrino fijo de tal hermano, o de tal hermana que fuesse ya muerta, que el hermano, e el sobrino heredarã los bienes de tal defuncto egualmẽte, e maguer sea los sobrinos dos, o mas, na scidos de vn hermano, o de hermana, nõ aurã mas de la meytad[k] de la heredad, e partir la hã ellos ẽtre si por cabeças egualmente. Mas si este que muriesse sin testamento non auiẽdo ascendiẽtes, nin descẽdiẽtes, ouiesse sobrinos de dos hermanos de parte de su padre, o de su madre e fuessen los hermanos amos muertos heredaran los sobrinos los bienes de su tio, e partir los an entresi por cabeças[l] egualmẽte. E sobre todo dezimos, que si este q̃ assi muriesse, ouiesse otros hermanos que non le pertenesciessen, si nõ de parte de su madre, o de su padre, que estos, nin los fijos dellos, non deuen auer herencia del finado,[m] con los hermanos que le pertenescẽ de parte de padre e madre, nin cõ los fijos dellos, si los padres fuessen muertos.

h ¶ *Ley. V. Como los hermanos e los otros parientes de la liña de trauiesso se pueden heredar los vnos a los otros, quando mueren sin testamẽto.*

i ¶ *O hermana.* Fratres vtrinq; coniuncti sunt, qui in successione ab intestato vocantur ad successionem fratris primo loco vt hic. & i auten. cessante. C. de legiti. hæredi. in patruis tñ succedentibus nepoti, seu sobrino suo non consideratur ista duplex cõiunctio, sed admittitur pariter siue fuerint coniuncti patri nepotis eorum fratri ex vtroq; latere, siue ex vno tãtum, vt tradit Bart. in. l. post cõsanguineos §. legitima. ff. de suis & legi. hæred. hæc nã q̃ coniunctio cõsideratur tãtum: cũ agitur de successione fratris, vel patrui. vt in autẽ. de consanguine. & vterin. fratri. ad fi. colla. 7.

k ¶ *De la meytad.* Concord. cum dict. auten. cessante. & cum l. 8. in ordina. Tauri. sed quid si frater vtrinq; coniunctus repudiet hæreditatem, quis tamen habet filium, vel filios, an pars repudiata accrescet nepotibus seu filijs sui fratris adeuntibus. vel an filij repudiantis aliquid habebunt? vide per Salicet. in dict. a authẽtica. post fratres. la primera. vbi tenet quod non accrescat, sed etiam filij repudiantis cum illis succedant, cuius contrarium tenuit ibi Corneus. vide ibi per eos, & opinio Salicet. videtur æquior, & probabilior.

In nouella rec. est. l. 5. tit. 5. libro. 5.

In nouella rec. est. l. 5. tit. 6. libro. 5.

l ¶ *Por cabeças.* Approbat opinionem Azo. C. de legiti. hære. in summa. quam etiam tenuit glos. in. §. hoc etiam. inst. de legiti. agna. successio. glos. tamen in. d. authen. cessante. tenuit cõtrariam opinionem, imò admitteretur in stirpes, & in. l. lege duodecim tabularum. C. de suis & legiti. hæredi. Bartol. in. l. post consanguineos. §. hæc hæreditas. ff. de suis & legiti. hæredi. & cõmuniter doctor. in dicta authentica. cessante, & hanc dicit communem esse opinionem Nico. de Vbaldis. in tractatu. de successio. ab intesta. 3. parte. co. 1. opinionem tamẽ Azo. tenet Bal. & Salyce. in. d. authen. cessante. Tu tene mẽ tibi Bal. partitarum hoc decidentem & opinionem Azo. approbantem, vt quãdo filij fratrum solum inter se succedunt, & non cum patruo diuisio fiat in capita, & non in stirpes. Quid autem si agatur, de successione feudi? vide per Bald. in capitulo primo. §. item quia. de his qui feud. dar. possunt. & in capitulo primo. in principio. de successio. feud. & in versu. his verò. de successio fratrum. & in capitulo vnico. de natu. successio. feud. & per Alexandr. consilio. 55. columna octaua, & nona. volumine quarto.

m ¶ *Del finado.* Concordat cũ dicta authentica. cessante. C. de legiti. hæred. & authen. itaq;. C. cõmunia de successio. q̃ autẽ si nõ ageretur de

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæreditate fratris: sed de substitutione fideicommissaria, in qua testator vocauit filios suos, qui erant ex diuersis matrimonijs, an præferantur vtrinq; coniunctis cõiunctis ex vno latere tantum? & dicendum est quòd non: cum ex tali substitutione fideicommissaria non succedatur fratri, sed testatori. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupil.

& quãtum ad ipsum testatorem omnes filij sunt æquales, licet, percati ex diuersis nuptijs: & sic omnes æqualiter admittentur, vt decidit Barto. in. l. Lucius. col. fi. pe. q. ff. de vulga. & pupil. versi. quæro quidã habens duos filios, & probatur in. l. fin. ff. ad Trebell. & tradit Decius cons. 304. incipit in casu proposito, & adde Bald. in. l. in testamento. col. 4. versic. 5. quæritur. C. de testimili. & Alexã. consi. 30. 2. vol. incipit viso testamento. Item in Baronia vel feudo non consideratur an aliquis frater sit vtrinq; coniunctus, sed an sit coniunctus ex illa parte ex qua feudum defertur. vide per Bald. in. l. 1. C. de suis & legi. hæred. Et idem videtur dicendum in maioria ex quo inferes ad quæstionem, quod si mulier quæ habebat maioriam habuit filium ex primo viro cum quo matrimonium contraxit si forte postea iste vir iuit in bellũ. & fuit orta fama quod ibi mortuus fuerit: si forte mulier contraxerit cum secundo viro ex quo etiam habuit filium & demum reuerso primo fuit restituta primo viro ex quo habuit tertiũ filium quod si mortua ista muliere succesit filius eius maior qui postea decessit sine liberis q maioria debetur filio secundo licet non sit frater vtrinq; cum eius filij maioris decedentis & non tertio filio licet fuerit fratri vtrinq; coniunctus.

¶ Ley. VI.

1 Si defunctus habet fratrem ex parte patris, & alium ex parte matris: quilibet eorum succedit in bonis quæ ex linea sua prouenerunt defuncto: in alijs autem quæ sibi succedunt æqualiter: fratre vero non existente, succedet propinquior consanguineus vsque ad decimũ gradum quibus non existentibus, succedit coniunx: & si non sit coniunx, succedit fiscus. h. d.

1 a ¶ *De parte de su padre.* Sequitur dictum gloss. in. d. aucten. post fratres. la primera. C. de legi. hæredib. per. l. de emancipatis. C. eo. & dictum Azo. C. eo. in summa. & gloss. in autẽ. ita que. C. communia. de succes. & idem quod hic disponitur in fratribus, erit in filijs fratrum, secundum Mathesilanum tracta. de successio. ab intestat. in versicu. 3. articulus principalis per text. in aucten. de hæred. ab intest. §. reliquum. & tenet etiam Angel. Aretin. in. §. si plures. ad fin. inst. de legi. agna. succes. Sed quid si concurrant auunculus ex parte matris, & patruus ex parte patris non extantibus fratribus, neque filijs fratrum an fiat ista distinctio bonorum in successione inter eos? nõ memini vidisse tactum & videtur quòd sic ex identitate rationis, & ex æquitate. Cogita tamen, quia in contrarium facit quod lex inter illos non considerat, nisi propinquitatem gradus, vt in simili quæstione dicit Paulus de Castro, in aucten. post fratres. la secunda. C. de legiti. hæredib. & quia cum sint bona commixta non debet fieri distinctio bonorum, extra casum in iure expressum. Item quia respectu istorum iam ista bona non dicuntur paterna, vel materna, prout diceretur inter fratres, vel filios fratrum, qui sunt in linea descendentia a patre, vel a matre. & sic non habebit locum. §. exceptis. l. de emancipatis. C. de legiti. hæredib. & pro hoc induco quod dicit Andreas de Yser. in capitulo si quis miles. in verficul. & filius fratris imperator Lotharius Eugenio Papæ. columna. secunda. in quæstione illa, an patruus succedat nepoti ex fratre in feudum, dicit inter alia hæc verba, constitutio etiam dilucidans successiones non debet intelligi in non enumeratis quamuis intelligerentur alias propter similitudinem vel eandem rationem & ponendo de nepote, dicta constitutio debuit patruum exprimere si fuisset intentionis suæ quod patruus succederet sicut nepos: quoniam appellatione nepotis non cõtinetur patruus, quia sunt in distanti gradu: & sicut in nomine discrepant sic in effectu. C. de fe. ijs. l. à nullo. l. si dẽ C. de cõcilijs. & post hæc scripta reperi Ludouic. Bolonin. in addito. ad nathesilanum in tracta. de incest. ab intest. charta. 9. colũ. 1. versi. nõ sunt multi dies. dicentem, q pro ista parte sic consuluit. vid. ibi per eum qui in specie tractat q̃stionem istam & concludit quod non fiat in matertera & patruo ista distinctio bonorum.

¶ Lex. VII.

1 Si matrimonium sine dote scienter cõtrahitur si mulier vñ honestè viuat post mortem viri nõ habeat, succedit ipsi viro etiam liberos habenti in quarta quæ non vltra centum libras auri ascendat, sed si habet vnde viuat, non succedit. h. d.

Addit. C. vnde vir & vxo. cũ duobus sequentibus.

1 a ¶ *Tragansa.* Sumpta est de. §. quia vero legem. in autẽ. vt liceat matri & auiæ. colla. 8. & à. §. quoniam verò, in auten. de exhiben. & introd. re. colũ. 5. & in auten. præterea. C. vnd. vir & vx. & licèt ista lex, loquatur in vxore inope. Idem erat in viro, vt in dictis auten. & vide per glo. & Bal. in. d. licèt. vbi & Bal. in. 2. lect. C. de iur. dot.

2 b ¶ *Con ellas.* Procedet etiam inter sponsos de præsenti, & si vxor non sit ducta ad domum, vide Bal. in. l. si. col. fi. ver. 6. q. C. vnde legiti.

3 c ¶ *Sin dote.* Idem si dos esset parua secũdum Bal. in. d. autẽ. præterea. circa fi. cuius dictum cõmuniter tenetur: sed tũc talis dos computabitur in quartam, secundum eum & Paul. de Castr. ibi. Quid autem, si dos fuit congrua tempore contracti matrimonij, sed postea ex mutatione temporum, qualitatis personarum, & facultatum, facta est incõgrua? vide per Soci. con. 30. in. 4. vol. col. pen.

4 d ¶ *Desamparadas.* An idem erit in viro inope vxore præmoriente? text. in. d. q̃ vero. in auten. de exhiben. reis. probat apertè, q̃ sic, & tenet glo. in. d. §. quia vero legem. vbi respondet ad tex. ibi qui videbatur obstare, & ita tenetur cõiter per doc. in. d. auten. præterea. Si tñ ex vxore præcedenti maritus habeat filios, qui succedũt matri, & pater habeat vsumfructum: tunc maritus non habebit illam quartam, quod procedit siue matrimonium fuerit cum dote, vel sine dote cum talis quarta detur in subsidium, propter inopiam, vt fatetur Decius in. d. autẽ. præterea. in prin. co. 2. si autem nõ extarent liberi, & mulier dotata fuisset, & dos esset restituenda per maritum, posset tũc maritus habere quartam, licet matrimonium esset cũ dote, vt tenet glo. singularis in. l. licet. in glo. 1. C. de iur. dot. & illam gloss. sequuntur communiter docto. vt tradunt. Alex. & Decius in. d. auten. præterea.

5 e ¶ *Non dexasse.* Ex hoc verbo, videtur q̃ dispositio huius. l. & illarum, de qua sumpta est procedat etiam condicto testamento, & idem dicũt docto. per text. ibi in. d. auten. præterea, & sic etiam contra voluntatem testatoris debet ista quarta, prout vult Bald. in. d. auten. præterea. parũ post principium. & Alex. ibidẽ. co. 2. qui alios allegat. ex quo Alex. impugnat dictum Sali. ibi inver. sed dubitari potest septimo. vbi tenet, q̃ si testator iussit vxorem esse contentam cum eo, quod sibi relinquit & vltra petere prohibuit, q̃ tunc vltra petere nõ possit: quia hæc quarta debetur vxori cõtingenter nõ necessario, & ideo solũ præter voluntatem testatoris nõ cõtra voluntatẽ debet posse venire, tu cõsidera: qa forte ex dispositione huius. l. partitarũ hæc possunt reduci ad cõcordia, vide licet q̃ si testator reliquit vxori tãtũdẽ, ex quo posset bñ & honestè vivere, licet sit minus q̃rta, q̃ tũc vxor nõ possit vltra petere. neq; exigere: supponãt verba a testatore per quæ prohibeat eã plus petere, prout exigit Salic. sed tantũ q̃ relictum sit sufficiens ad alimenta: ne vxor in felix mendicare cogatur, si verò legatum à marito relictum non esset ita sufficiens. tũc etiam si prohibeat eam plus petere: tñ petere poterit quartam istam, & imputabitur tunc tale legatum in quartã, vt disponit tex. in. d. auten. præterea. quæ ita debeat intelligi. Cum loquitur de tali imputatione. & isto medio respondetur ad fundamenta Alexãdri & opiniones reducuntur ad concordiam.

6 f ¶ *De lo suyo.* Licet ergo vxor pauper esset in dustriosa, & manibus suis posset victum lucrari, adhuc habebit ista quartam, cum hæc lex, le referat ad ea, quæ habeat in facultatibus proprijs. & in terminis ita decidit Decius in. d. auten. præterea. col. fin. versic. 3. ex supra dictis. & mouetur, quia efficacius debetur vxori inopi quarta ista, quæ iure actionis petipotest, quã alimẽta, quæ solùm iudicis officio filijs debentur, vbi ad talem industriam habetur consideratio, vt in. l. si quis à liberis. versi. sed & si fillius. ff. de liber. agnos. & quia ista quarta datur in honorem prætériti matrimonij, vt conseruentur coniuges in solito statu, vt habetur in. d. §. quoniã vero. autẽti. de exhiben. reis. vnde nõ videtur quod cogatur tunc mortuo marito plus solito victum prouisionis manibus quærere, & maximè hoc procederet, si mulier esset nobilis: cui esset dedecus laborare, vt in simili tradit Bart. in. l. alimenta. C. de nego. gest. & de filio nobili tradit Barto. in. l. 2. C. de mil. testa. lib. 12. & latius hoc placet attenta illa. l. partitarum, & alijs legibus, de quibus sumpta est. licet Soci. consi. 30. in causa dñæ Agnetis. 4. vol. vide Corariũ in co. fi. vel ex dictis Socini ibi hoc limitetur nisi dos licèt parua cũ industria sufficeret ad alimenta, & sic q̃ vltra industriã, esset dos licèt de p se nõ congruæ vide ibi per eũ quid autem si vxor superstes, haberet magnam domum vel prædium, ex quo tamẽ viuere non posset: nisi vendat proprietatem? & dic quòd nõ cogitur vendere proprietatem, vt est tex. singularis in. l. fin. §. ipsum autem. C. de bon. quæ libe. & tenet Decius, vbi supra. & adde, quæ dixi in. l. 2. tit. 19. 4. par. Item cum hic dicit, nin ella lo ouiesse de lo suyo, intelligitur tẽpore mortis mariti: quia qualitas a dicta verbo intelligitur, secũdum tempus verbi. in. l. in delictis. §. si extraneũ. ff. de noxa. & l. 1. tit. 15. vbi Bar. ff. de test. milit. vnde licèt postea efficiat dies nõ excludet ab ista quarta, & eius petitione, vt tenet idem Decius in dic. auten. præterea. in fi. referens se ita consuluisse: & patet eius cõsi. 24. ¶ Sed quid si vxor habeat patrem diuitẽ, à quo alimenta petere possit, an adhuc agere poterit ad istam quartam? Alex. in. d. auten. præterea. post Raph. Cumã. in. l. in suis. ff. de libe. & posth. tenet q̃ nõ per fundamenta quæ ibi videbis, cuius contrariũ tenet ibi Dicius col. pe. qui respondet ad fundamẽta tradita per Alex. opinio tñ Alex. cõiter tenet, vt etiã fatetur idẽ Decius col. fi. tu adde Soci. d. con. 30. incip. in causa dñæ Agnetis. 4. volu. vbi idem tenet, q̃ Cuma. & alij. Tu aduerte, q̃ duo sunt principalia fundamẽta. quib⁹ Cumanus Alex. & alij mouentur. Primũ quia q̃ habet patrẽ diuitẽ, non potest dici pauper, neq; vulgo pauper appellatur eo quòd pater & filius reputantur ea dem persona, & extimum patris reputatur extimum filij. glo. in. l. 2. C. qui ætas. libr. 10. Secundum quia filia potest cogere patrem, vt sibi alimẽta submini strẽt, & sic succurretur suæ inopiæ quod est iustius, quàm q̃ succurratur ex bonis vtriq; defuncti: & tamen ad primum potest dici q̃ illud de extimo & reputatione eiusdem personæ, pcedat, quando filius est in potestate, prout dicit glo. in. d. l. 2. sed de iure regni per cõtractum matrimonij, iuxta. l. Tauri. filia liberatur à patris potestate, & cum sit emancipata, cessat dictum motiuũ. Ad secũdũ vero potest dici, q̃ illud nõ debeat esse in consideratione ad tollẽdam petitionẽ huius quartæ: nã huius quartæ petitio locũ habet etiã extantibus filijs: illius matrimonij, vt hic, & in d. auten. præterea. & tamẽ certũ est, q̃ poterit vxor suæ inopiæ succurrere, coggendo filios ad alimenta. l. si quis à liberis. in prin. ff. de liberagnos. & cõfirmat quia vxor (q̃ alenda est ab hæredibus viri infra annũ, vt in. l. vnica. §. ex actio. C. de rei vxor. actiõe.) nõ tñ excluditur ab ista petitione, vt volunt Iacob. Butri. Salic. & Ange. in. d. l. vnica. §. cũ auteni. C. de rei vxo. actio, per tex. in. l. cũvnus in. fi. ff. de alimen. & cibar. lega. fatcit etiam pro ista opinione cõtra eõdem. l. ista partitarũ. cũ dicit, nin ella lo ouiesse de lo suyo, & sic innuit non sufficere fi alimẽta posse alias à patre consequi. Cogita, quia passus est cõsideratione dignus, & vt dicit Decius in dic. auten. præterea. col. fi. hoc totum reside re videtur in arbitrio iudicis, qui habet iudicare, & declarare, an pauper dicatur.

7 g ¶ *Heredare.* Facit quia si filij repudiarẽt, vxor succederet tertiũ per iusacrescẽdi. vide d hoc per Bal. in. l. vnica. col. 7. & si. quo ad secũdã quæst. C. qñ nõ perẽt. partes. filijs tñ cõibus illius matrimonij, pprietatem reseruare tenetur, vt in. d. auten. præterea. & q̃ succedat, vt hæres, pbat hic & in. d. §. quoniam vero. in autẽ. de exhi. reis. qđ videtur clarũ quãdo succedit ex testamento vel ab intestato: sed quando succedit contra testamentum, Bal. & Sal. Cuma. & Pau. de Cas. in. d. auten. præterea. dicit q̃ tunc vxor habebit quartam cõditione exilla. l. quibus satis est. & sic hæc litera, cũ dicit, puede heredar. tex. etiãin. d. §. quia vero legẽ. in autẽ, vt liceat matri, & auiæ, dicit vxorem accipere: & sic innuit q̃ nõ habeat petere, sed accipere, prout etiam ponderat Philip. Corneus cons. 178. 2. vol. col. 4. ver. præterea est aduertendum.

8 h ¶ *Quarta parte.* Si tres filij sint vel pauciores q̃ si plures sint succedit in virilem, vt in. d. autẽ. præterea. Quid autẽ si maritus in vita fecit aliquã donationẽ, vel donationes, ex quibus venit præiudicium in ista quarta. An vxor possit eas reuocare respectu talis quartæ? vide per Pl. Sli. Cor ne. consil. 178. 1. volu. & reperies etiam inter consilia Socin. consi. 128. in primo volum. cum subscriptione alterius consulentis, & ibi conclu-

sunt regalia, in parte bona vacantia, in vsibus feudorum. & not. q̃ si clericus non habet consanguineos, neq; beneficium ecclesiasticum, & decedit ab intestato, bona talis clerici non veniũt applicãda fisco papæ, sed potius debent applicari episcopo loci, vt iuste deliganter ea distribuat in vsum ecclesiæ vniuersalis, non verò, vt sibi appropriet, vt not. Abb. in capit. 2. vlti. nota. & in. c. 1. ad fi. de successi. ab intesta.

¶ Ley. VII. En quanta parte de los bienes del marido rico puede heredar la muger sobre si casasse sin dote, e non ha de que beuir.

1 PAgan sc̃a los omes a las vegadas de algunas mugeres, de manera que casan con ellas b sin dote, c maguer sean pobres, porende guisada cosa e derecha es, pues que las aman, e las hõran en su vida, que non finquen desamparadas d a su muerte. E por esta razon tuuieron por bien los sabios antiguos, que si el marido non dexasse e a tal muger en q̃ pudiesse bien, e honestamẽte beuir, nin ella lo ouiesse de lo suyo f q̃ pueda heredar g fasta la quarta parte h de vxor superstes, haberet magnam domum vel prædium, ex quo tamẽ viuere non posset: nisi vendat proprietatem? & dic quòd nõ cogitur vendere proprietatem, vt est tex. singularis in. l. fin. §. ipsum autem. C. de bon. quæ libe. & tenet Decius, vbi supra. & adde, quæ dixi in. l. 2. tit. 19. 4. par. Item cum hic dicit, nin ella lo ouiesse de lo suyo, intelligitur tẽpore mortis mariti: quia qualitas a dicta verbo intelligitur, secũdum tempus verbi. in. l. in delictis. §. si extraneũ. ff. de noxa. & l. 1. tit. 15. vbi Bar. ff. de test. milit. vnde licèt postea efficiat dies nõ excludet ab ista quarta, & eius petitione, vt tenet idem Decius in dic. auten. præterea. in fi. referens se ita consuluisse: & patet eius cõsi. 24. ¶ Sed quid si vxor habeat patrem diuitẽ, à quo alimenta petere possit, an adhuc agere poterit ad istam quartam? Alex. in. d. auten. præterea. post Raph. Cumã. in. l. in suis. ff. de libe. & posth. tenet q̃ nõ per fundamenta quæ ibi videbis, cuius contrariũ tenet ibi Dicius col. pe. qui respondet ad fundamẽta tradita per Alex. opinio tñ Alex. cõiter tenet, vt etiã fatetur idẽ Decius col. fi. tu adde Soci. d. con. 30. incip. in causa dñæ Agnetis. 4. volu. vbi idem tenet, q̃ Cuma. & alij. Tu aduerte, q̃ duo sunt principalia fundamẽta. quib⁹ Cumanus Alex. & alij mouentur. Primũ quia q̃ habet patrẽ diuitẽ, non potest dici pauper, neq; vulgo pauper appellatur eo quòd pater & filius reputantur ea dem persona, & extimum patris reputatur extimum filij. glo. in. l. 2. C. qui ætas. libr. 10. Secundum quia filia potest cogere patrem, vt sibi alimẽta submini strẽt, & sic succurretur suæ inopiæ quod est iustius, quàm q̃ succurratur ex bonis vtriq; defuncti: & tamen ad primum potest dici q̃ illud de extimo & reputatione eiusdem personæ, pcedat, quando filius est in potestate, prout dicit glo. in. d. l. 2. sed de iure regni per cõtractum matrimonij, iuxta. l. Tauri. filia liberatur à patris potestate, & cum sit emancipata, cessat dictum motiuũ. Ad secũdũ vero potest dici, q̃ illud nõ debeat esse in consideratione ad tollẽdam petitionẽ huius quartæ: nã huius quartæ petitio locũ habet etiã extantibus filijs: illius matrimonij, vt hic, & in d. auten. præterea. & tamẽ certũ est, q̃ poterit vxor suæ inopiæ succurrere, coggendo filios ad alimenta. l. si quis à liberis. in prin. ff. de liberagnos. & cõfirmat quia vxor (q̃ alenda est ab hæredibus viri infra annũ, vt in. l. vnica. §. ex actio. C. de rei vxor. actiõe.) nõ tñ excluditur ab ista petitione, vt volunt Iacob. Butri. Salic. & Ange. in. d. l. vnica. §. cũ auteni. C. de rei vxo. actio, per tex. in. l. cũvnus in. fi. ff. de alimen. & cibar. lega. fatcit etiam pro ista opinione cõtra eõdem. l. ista partitarũ. cũ dicit, nin ella lo ouiesse de lo suyo, & sic innuit non sufficere fi alimẽta posse alias à patre consequi. Cogita, quia passus est cõsideratione dignus, & vt dicit Decius in dic. auten. præterea. col. fi. hoc totum reside re videtur in arbitrio iudicis, qui habet iudicare, & declarare, an pauper dicatur.

1 a ¶ *Tragansa.* Sumpta est de. §. quia vero legem. in autẽ. vt liceat matri & auiæ. colla. 8. & à. §. quoniam verò, in auten. de exhiben. & introd. re. colũ. 5. & in auten. præterea. C. vnd. vir & vx. & licèt ista lex, loquatur in vxore inope. Idem erat in viro, vt in dictis auten. & vide per glo. & Bal. in. d. licèt. vbi & Bal. in. 2. lect. C. de iur. dot.

2 b ¶ *Con ellas.* Procedet etiam inter sponsos de præsenti, & si vxor non sit ducta ad domum, vide Bal. in. l. si. col. fi. ver. 6. q. C. vnde legiti.

3 c ¶ *Sin dote.* Idem si dos esset parua secũdum Bal. in. d. autẽ. præterea. circa fi. cuius dictum cõmuniter tenetur: sed tũc talis dos computabitur in quartam, secundum eum & Paul. de Castr. ibi. Quid autem, si dos fuit congrua tempore contracti matrimonij, sed postea ex mutatione temporum, qualitatis personarum, & facultatum, facta est incõgrua? vide per Soci. con. 30. in. 4. vol. col. pen.

4 d ¶ *Desamparadas.* An idem erit in viro inope vxore præmoriente? text. in. d. q̃ vero. in auten. de exhiben. reis. probat apertè, q̃ sic, & tenet glo. in. d. §. quia vero legem. vbi respondet ad tex. ibi qui videbatur obstare, & ita tenetur cõiter per doc. in. d. auten. præterea. Si tñ ex vxore præcedenti maritus habeat filios, qui succedũt matri, & pater habeat vsumfructum: tunc maritus non habebit illam quartam, quod procedit siue matrimonium fuerit cum dote, vel sine dote cum talis quarta detur in subsidium, propter inopiam, vt fatetur Decius in. d. autẽ. præterea. in prin. co. 2. si autem nõ extarent liberi, & mulier dotata fuisset, & dos esset restituenda per maritum, posset tũc maritus habere quartam, licet matrimonium esset cũ dote, vt tenet glo. singularis in. l. licet. in glo. 1. C. de iur. dot. & illam gloss. sequuntur communiter docto. vt tradunt. Alex. & Decius in. d. auten. præterea.

5 e ¶ *Non dexasse.* Ex hoc verbo, videtur q̃ dispositio huius. l. & illarum, de qua sumpta est procedat etiam condicto testamento, & idem dicũt docto. per text. ibi in. d. auten. præterea. & sic etiam contra voluntatem testatoris debet ista quarta, prout vult Bald. in. d. auten. præterea. parũ post principium. & Alex. ibidẽ. co. 2. qui alios allegat. ex quo Alex. impugnat dictum Sali. ibi inver. sed dubitari potest septimo. vbi tenet, q̃ si testator iussit vxorem esse contentam cum eo, quod sibi relinquit & vltra petere prohibuit, q̃ tunc vltra petere nõ possit: quia hæc quarta debetur vxori cõtingenter nõ necessario, & ideo solũ præter voluntatem testatoris nõ cõtra voluntatẽ debet posse venire, tu cõsidera: qa forte ex dispositione huius. l. partitarũ hæc possunt reduci ad cõcordia, vide licet q̃ si testator reliquit vxori tãtũdẽ, ex quo posset bñ & honestè vivere, licet sit minus q̃rta, q̃ tũc vxor nõ possit vltra petere. neq; exigere: supponãt verba a testatore per quæ prohibeat eã plus petere, prout exigit Salic. sed tantũ q̃ relictum sit sufficiens ad alimenta: ne vxor infelix mendicare cogatur, si verò legatum à marito relictum non esset ita sufficiens. tũc etiam si prohibeat eam plus petere: tñ petere poterit quartam istam, & imputabitur tunc tale legatum in quartã, vt disponit tex. in. d. auten. præterea. quæ ita debeat intelligi. Cum loquitur de tali imputatione. & isto medio respondetur ad fundamenta Alexãdri & opiniones reducuntur ad concordiam.

6 f ¶ *De lo suyo.* Licet ergo vxor pauper esset in dustriosa, & manibus suis posset victum lucrari, adhuc habebit ista quartam, cum hæc lex, le referat ad ea, quæ habeat in facultatibus proprijs. & in terminis ita decidit Decius in. d. auten. præterea. col. fin. versic. 3. ex supra dictis. & mouetur, quia efficacius debetur vxori inopi quarta ista, quæ iure actionis petipotest, quã alimẽta, quæ solùm iudicis officio filijs debentur, vbi ad talem industriam habetur consideratio, vt in. l. si quis à liberis. versi. sed & si fillius. ff. de liber. agnos. & quia ista quarta datur in honorem prætériti matrimonij, vt conseruentur coniuges in solito statu, vt habetur in. d. §. quoniã vero. autẽti. de exhiben. reis. vnde nõ videtur quod cogatur tunc mortuo marito plus solito victum prouisionis manibus quærere, & maximè hoc procederet, si mulier esset nobilis: cui esset dedecus laborare, vt in simili tradit Bart. in. l. alimenta. C. de nego. gest. & de filio nobili tradit Barto. in. l. 2. C. de mil. testa. lib. 12. & latius hoc placet attenta illa. l. partitarum, & alijs legibus, de quibus sumpta est. licet Soci. consi. 30. in causa dñæ Agnetis. 4. volu. vide Corariũ in co. fi. vel ex dictis Socini ibi hoc limitetur nisi dos licèt parua cũ industria sufficeret ad alimenta, & sic q̃ vltra industriã, esset dos licèt de p se nõ congruæ vide ibi per eũ quid autem si vxor superstes, haberet magnam domum vel prædium, ex quo tamẽ viuere non posset: nisi vendat proprietatem? & dic quòd nõ cogitur vendere proprietatem, vt est tex. singularis in. l. fin. §. ipsum autem. C. de bon. quæ libe. & tenet Decius, vbi supra. & adde, quæ dixi in. l. 2. tit. 19. 4. par. Item cum hic dicit, nin ella lo ouiesse de lo suyo, intelligitur tẽpore mortis mariti: quia qualitas a dicta verbo intelligitur, secũdum tempus verbi. in. l. in delictis. §. si extraneũ. ff. de noxa. & l. 1. tit. 15. vbi Bar. ff. de test. milit. vnde licèt postea efficiat dies nõ excludet ab ista quarta, & eius petitione, vt tenet idem Decius in dic. auten. præterea. in fi. referens se ita consuluisse: & patet eius cõsi. 24. ¶ Sed quid si vxor habeat patrem diuitẽ, à quo alimenta petere possit, an adhuc agere poterit ad istam quartam? Alex. in. d. auten. præterea. post Raph. Cumã. in. l. in suis. ff. de libe. & posth. tenet q̃ nõ per fundamenta quæ ibi videbis, cuius contrariũ tenet ibi Dicius col. pe. qui respondet ad fundamẽta tradita per Alex. opinio tñ Alex. cõiter tenet, vt etiã fatetur idẽ Decius col. fi. tu adde Soci. d. con. 30. incip. in causa dñæ Agnetis. 4. volu. vbi idem tenet, q̃ Cuma. & alij. Tu aduerte, q̃ duo sunt principalia fundamẽta. quib⁹ Cumanus Alex. & alij mouentur. Primũ quia q̃ habet patrẽ diuitẽ, non potest dici pauper, neq; vulgo pauper appellatur eo quòd pater & filius reputantur ea dem persona, & extimum patris reputatur extimum filij. glo. in. l. 2. C. qui ætas. libr. 10. Secundum quia filia potest cogere patrem, vt sibi alimẽta submini strẽt, & sic succurretur suæ inopiæ quod est iustius, quàm q̃ succurratur ex bonis vtriq; defuncti: & tamen ad primum potest dici q̃ illud de extimo & reputatione eiusdem personæ, pcedat, quando filius est in potestate, prout dicit glo. in. d. l. 2. sed de iure regni per cõtractum matrimonij, iuxta. l. Tauri. filia liberatur à patris potestate, & cum sit emancipata, cessat dictum motiuũ. Ad secũdũ vero potest dici, q̃ illud nõ debeat esse in consideratione ad tollẽdam petitionẽ huius quartæ: nã huius quartæ petitio locũ habet etiã extantibus filijs: illius matrimonij, vt hic, & in d. auten. præterea. & tamẽ certũ est, q̃ poterit vxor suæ inopiæ succurrere, coggendo filios ad alimenta. l. si quis à liberis. in prin. ff. de liberagnos. & cõfirmat quia vxor (q̃ alenda est ab hæredibus viri infra annũ, vt in. l. vnica. §. ex actio. C. de rei vxor. actiõe.) nõ tñ excluditur ab ista petitione, vt volunt Iacob. Butri. Salic. & Ange. in. d. l. vnica. §. cũ auteni. C. de rei vxo. actio, per tex. in. l. cũvnus in. fi. ff. de alimen. & cibar. lega. fatcit etiam pro ista opinione cõtra eõdem. l. ista partitarũ. cũ dicit, nin ella lo ouiesse de lo suyo, & sic innuit non sufficere fi alimẽta posse alias à patre consequi. Cogita, quia passus est cõsideratione dignus, & vt dicit Decius in dic. auten. præterea. col. fi. hoc totum reside re videtur in arbitrio iudicis, qui habet iudicare, & declarare, an pauper dicatur.

7 g ¶ *Heredare.* Facit quia si filij repudiarẽt, vxor succederet tertiũ per iusacrescẽdi. vide d hoc per Bal. in. l. vnica. col. 7. & si. quo ad secũdã quæst. C. qñ nõ perẽt. partes. filijs tñ cõibus illius matrimonij, pprietatem reseruare tenetur, vt in. d. auten. præterea. & q̃ succedat, vt hæres, pbat hic & in. d. §. quoniam vero. in autẽ. de exhi. reis. qđ videtur clarũ quãdo succedit ex testamento vel ab intestato: sed quando succedit contra testamentum, Bal. & Sal. Cuma. & Pau. de Cas. in. d. auten. præterea. dicit q̃ tunc vxor habebit quartam cõditione exilla. l. quibus satis est. & sic hæc litera, cũ dicit, puede heredar. tex. etiãin. d. §. quia vero legẽ. in autẽ, vt liceat matri, & auiæ, dicit vxorem accipere: & sic innuit q̃ nõ habeat petere, sed accipere, prout etiam ponderat Philip. Corneus cons. 178. 2. vol. col. 4. ver. præterea est aduertendum.

8 h ¶ *Quarta parte.* Si tres filij sint vel pauciores q̃ si plures sint succedit in virilem, vt in. d. autẽ. præterea. Quid autẽ si maritus in vita fecit aliquã donationẽ, vel donationes, ex quibus venit præiudicium in ista quarta. An vxor possit eas reuocare respectu talis quartæ? vide per Pl. Sli. Corne. consil. 178. 1. volu. & reperies etiam inter consilia Socin. consi. 128. in primo volum. cum subscriptione alterius consulentis, & ibi conclu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dit, quod non admittetur ad talem renocatoriam. vide ibi per eum.

9 a ¶ *Fijos.* Siue illius matrimonij, siue alterius, vt in dic. auten. præterea. & idem à fortiori si habeat ascendentes, secũdũ Bar. & docto. cõiter in. d. auten. præterea. & cum dispositio huius. l. partitarũ nõ reperiatur cor recta per aliquam. l. ordinamentorũ, seu alias, procedet eius dispositio etiam hodie si

delos bienes del, maguer aya fijos, apero esta quarta parte non deue montar mas de cient libras de oro, [b] quanto quier q̃ sea grande la herencia del finado. Mas si tal muger como esta ouiesse de lo suyo con que pudiesse beuir honestamente non ha demanda ninguna, en los bienes del finado, en razon desta quarta parte.

¶ *Ley. VIII. Quãdo puede heredar el fijo que non es legitimo en los bienes de su padre si muere sin testamento: o el padre en los bienes de tal fijo.*

SIn testamento muriendo ome, que non dexasse fijos legitimos, su fijo natural [c] que ouiesse auido de alguna muger de que non fuesse dubdã que la el tenia por suya, e que fuesse el fijo engendrado en tiempo que el nõ ouiesse muger legitima, nin ella otro si marido, tal fijo [d] como este, puede here-

dar las dos partes [a] de las doze de todos los bienes de su padre: e el, e su madre de uẽ partir estas dos partes y gualmẽte. Esi por auẽtura el padre nõ ouiesse pariẽte delos descẽdiẽtes, nin delos ascẽdiẽtes [b]: estõce puede el dar miẽtra biuiere, o dexar ẽ su testamẽto todo lo suyo a tal fijo como este. Pero si ouiesse fijo legitimo, nõ le podria dar, nin dexar en su testamẽto a tal fiso natural, si nõ de las doze partes de la herẽcia, la yna [c]. Mas si acaesciesse q̃ el padre non ouiesse fijo legitimo, e ouiesse otro pariẽte de los ascẽdiẽtes, assi como padre, o auuelo: estonce dexãdo a estos ascẽdientes su parte legitima [d], q̃ es la tercera parte [e] de lo suyo: las otras dos partes puede dar en su vida, o dexar en su testamẽto al fijo natural sobredicho. E si por auentura el padre nõ se acordas-

fe [f] de tal fijo como este, non dexandole ninguna cosa de lo suyo: estõce los herederos [g] del, son tenudos de le dar lo q̃ le fuere menester [h] para su gouierno, e para su vestir, e calçar, segũ aluedrio de omes buenos: de manera que lo puedã sofrir [i] sin grã su daño. Otrosi dezimos, que en aquella misma manera q̃ el fijo natural puede, e deue heredar a su padre en los bienes del, e aprouechar se dellos, assi como sobredicho es, q̃ en essa misma manera [k] puede heredar el padre en los bienes de tal fijo, e ayudar se dellos.

¶ *Ley. IX. Como non se embarga al fijo natural la su parte, que deue auer por razon de la muger legitima que fue de su padre.*

LAs leyes antiguas [m] otorgan q̃ el padre muriendo sin fijos legitimos, puede el fiso natural

Ley. VIII. Si defunct[e] nõ habet descendentes, nec ascendẽtes, succedit ei filius naturalis ex concubina in sexta parte ẽ qualiter eum matre diuidenda, sed in vita vel testamẽto bene potest ei pater omnia

bona sua donare: si autem filium legitimũ habet, vnã dũtaxat vnciã, aliud potest filio naturali relinquere, & si pater de eo non fuit recordatus, tenetur eum hæres arbitrio boni viri alimentare. prædicta omnia habent locum ecõtra cum de successione filij naturalis tractatur. h. d.

c ¶ *Natural.* Hic habes declaratum, quid debeat concurrere: vt quis dicatur filius naturalis. f. q̃ sit procreatus ex soluto & soluta. & quod non esset dubietas quin pater illam habebat in concubinam, adde. l. t. ti. 11. 7. parti. ibi, o amigada que tenga conoscidamente por suya. sed vide, quæ dixi in. l. 1. tit. 15. 4. par. & q̃ not. Abb. in. c. in nottit. de electio. penul. col.

d ¶ *Tal fijo.* Quid si esset nepos, vel alius, de liberis naturalibus vlterioris gradus? videbatur dicendum q̃ illi nunquam possunt auo, vel proauo paterno in aliquo succedere. imo neq; filius naturalis & legitimus pro creatus ex filio naturali tantum, non potest auo paterno ab intestato succedere, vt in. l. fi. in fin. C. de natura. liber. quę lex etiã hodie manet incorrecta, vt patet in auten. quib. mod. natura. effici. sui. in. §. discretis. ad fi. in verſi. de nepotibus. licet glo. ibi aliud inmuat. C. q̃ sit idem q̃ co. t. in prin. d. l. fi. non est correcta in nepotibus, neq; reperitur de iure cautum, q̃ idem sit in nepotibus circa hoc, quod est statutũ in filijs. Allegat etiam pro se tex. in dict. autẽ. in. §. filiũ vero. ibi tamẽ nullum habeat participium ad ascendentes. qui tamẽ. §. loquitur in alia materia. Ang. de Are. refert. & sequitur simpliciter mathesilla. in. §. nouissimẽ. insti. ad orficia. Sali. vero in. d. l. fin. C. de natu. liber. tenet contrariũ imo q̃ nepos naturalis succedat ab intestato in bis duabus vncijs auo. Mouetur ex eo, q̃ in successionibus nepotes patrem representant vt si esset legitimi in totum succedent, vt in auten. in succes. C. de suis & legiti. hæredi. sic naturalis in duabus vncijs, vt poterat eius pater, & subdit q̃ hæc opinio est æquior & humanior. & quod satis probatur ex mente. d. l. fin. quia in illa. l. ideo clauditur via nepotibus naturalibus: quia & erat clausa filijs. Si ergo in aliquo aperitur filijs, vt in authen. licet. C. eod. & hic. ergo & nepotibus, & quia aperte. d. l. dicit, q̃ nõ debet ita via relinquendi nepotibus restringi, sicuti & filijs. & huic opinioni Salic. videtur adhærere Roder. Suar. in commento. l. 1. titu. 6. li. 3 foro. Il. er. hæc de naturalium filiorum successione. colum. na prima. & certe puncto isto est disputabilis, vt & dicit Ioann. Baptis. Catialupin in repetitione. l. si qua illustris. C. ad orficia. vbi dicit. quòd in stricta disputatione opi. Mathesillani, videtur magis de mente text. in. d. versiculo. de nepotibus. vt latius ipse inducit, column. 16. numero. 39. vbi videre poteris, sed quia A zo in summa. C. de natura. liber. colum. prima, versiculo & quæ dixi de naturalibus filijs, tenet idem dicendum in nepotibus naturalibus, quod in filijs. & idem tenet Dinus sed ille, qui autor fuit tractatus, de successionib. ab intesta. qui est inter tractatus Barto. in consulendo, & iudicando non videretur ab ista opinione recedendum, secundum eum & etiam ego teneo per istam l. partitarum, quod ea quæ in dict. versicul. de nepotibus. continebantur circa nepotes naturales hic non tractulit: & appellatiõe filij in materia fauorabili venit nepos, vt tradit Bartol. in. l. liberorum. ff. de verborum significatio. & Salicet. in dicta. l. fin. & per Bald. in. l. maximũ vitium. columna tertia, & quarta. C. de liber. præter. & quia etiam ad d. versi. de nepotibus. coniuncta dict. l. fina. potest respõderi ita tamẽ probari nepotes, etiam legitimos ex filio naturali tantum auo intestato non succedere, vt legitimos: quod tamẽ succedant, vt naturales, nõ negant dicta iura.

1 a ¶ *Dos partes.* Cõcord. cum. d. aut. licẽt. C. de natura. liber. & remouetur ab illis vncijs seu partibus non solũ si extent filij legitimi, & naturales verum etiã si extent filij legitimati rescripto principis, quod satis probatur hic, & in. d. aut. licẽt. & ex dictis Bald. in. l. eam quam. num. 10. & in. l. cum acutissimi. C. de fideicõmiss. & idem si starent filij adoptiui, similiter excludetur, secundũ Nico. de ubal. in tractat. de succes. abintesta. colũ. 11. & Ioã. Baptist. de S. Seueri in. d. l. siq̃ Illustris. C. ad orsic. fo. 5. quid si haberet descẽdẽtes qui tamẽ renũciarunt hæreditati veluti filiæ iuxta formam. c. quanuis pactum. de pact. libr. 6. vide per Bart. in l. 1. §. habebat. ff. de bon. pos. contr. tabu. & Ludo. Roma. cõsi. 43. & Guiliel. Bũdi. in repe. c. raynũti de testa. in verbo & vxorem nomine Adelaiam. nu. 679. cum sequen. vbi & vide. quid si substituatur legitimis filijs, & vi. l. lucius. & ibi Ang. & Ioã. de Imo. ff. de vulgr. & pupil. & quę dixi suprà ea. par. tit. 9. in. l. 12. in glo. magna.

b ¶ *Ascendientes.* De iure ilto pactitarum non poterat instituì per patrẽ eius filius naturalis, si talis pater habebat patrem, vel alios ascendentes legitimos, vt hic vides, nisi in eo quod non erat legitima talium parentum, & idem habetur in. d. aut. licẽt. hodie tamẽ per. l. 10. Tauri etiam nulla legitima relicta ascendentibus potest pater instituere filium naturalem in bonis suis omnibus hæredẽ, vel relinquere quod voluerit.

5 c ¶ *La yna.* Concord. cum auten. quib. mod. natur. effician. sui. §. neigitur. & cum auten. de trien. & semis. §. consideremus. & etiã si nõ super sit concubina mater talis filij naturalis potest sibi relinqui ista vnica, vt hic colliges, & tenet glos. & Albe. in. l. a. C. de natu. liber. ¶ Quid autem si haberet duodecim filios legitimos, & vnum naturalem, an possit tunc relinquere vnciam dicto filio naturali? Alber. post Mar. de Fa. in dic. aut. licẽt. C. de natur. libe, dicit q̃ non, ne plus habeat naturalis, quã legitimus, per tex. in. l. cõmunium. in fi. eo. tit. & §. quoniã varię. in auten. de nupt. & quid si substituatur Bastardus legitimo? Vide quæ dixi suprà in glo. super verb. dos partes. An autem vltra istam vnciam potorit pater relinquere filio naturali quintam partem bonorum pro alimentis, ex dispositione. l. 10. in ordin. Tauri? & videbatur q̃ sic cum ista lex. neq; auten. licet non disponant q̃ hoc liceat patri ratione alimentorum filij naturalis, & sic etiam filio naturali diuiti, pater etiã ex tãtibus filijs legitimis poterit relinquere istam vnciam, sed contrariũ credo, imo q̃ solũ poterit pater filio naturali, etiã ex gẽo relinquere vel istam vnciam de qua hic, vel quintã bonorũ, si pater voluerit iuxta. d. l. 10. & sic ex dict. l. 10. & ex alijs. ll. fori ista vncia fuit augmentata, vsq; ad quintam partem si pater eam naturali reliquere voluerit, neq; vlterius erit capax extantibus legitimis, etiã ratione alimentorũ, eo quia cautum est, neq; invita, neq; in morte patrẽ filios legitimos habentem non posse dispone re vltra quintum bonorũ in extraneos, vel pro anima seu alias extra filios legitimos, vt habetur in. l. fori. titu. de las mandas. l. 9. & in. l. 28. in ordina. Tauri. & in. l. 1. titul. de las herencias. lib. 3. for. ll.

d ¶ *Legitima.* Hodie dic, vt in l. 10. in ordina. Tauri.

d ¶ *Tercera parte.* Adde tex. in auth. de trien. & semis. §. 1. glo. in autẽ. nouissima. C. de inoffic. testa. & ibi docto. Bart. in. l. nã & si parẽtibus. ff. eo. quam legit sub. l. pater filium. in fi. sed hodie de iure regni legitima ascendentium, sunt duæ partes de tribus, vt in. l. 6. in ordi. Tauri.

f ¶ *Atorgasse.* Satis hic probatur testamento facto per patrem nihil posse prætendere filios naturales contra tale testamentum patris, licet enim admittatur, secundum voluntatẽ, non tamen contra volũtatem patris, vt etiam voluit glosl. vbi not. Bart. in. l. 1. in prin. ff. de bonor. possessio. contra tabu. Idem Bartol. in. l. gallus. §. etiam si parente ff. de liber. & posthu.

g ¶ *Herederos.* Habes hic, q̃ onus alimentandi filium naturalem, quo pater tenebatur, vt in autẽ. ex complexu. C. de incest. nupt. & in. l. si quis 9
à liberis. §. 1. ff. de libe. agnos. l. 2. titui. 19. 4. parti. trãsit in eius hæredes etiã extraneos Concordat. d. l. si quis a liberis. §. item rescriptũ. vbi vide glo. Bart. & Alber. ff. de liber. agnos. & adde. l. 6. & q̃ ibi dixi in. d. titu. 19. 4. parr.

¶ Sed an hæredes mariti teneantur alere vxorem ino pem? glos. vult q̃ sic infrà annum à morte mariti, in. l. sicut patronus. ff. de oper. liberto. quã ad hoc alleg. Bar. in tractatu, de alimentis. col. fina. & intellige dictũ Bart. iuxta dictum illius glos.

h ¶ *Menester.* Cõ 10
cor. cum. d. aut. licẽt. C. de natu. liber. ibi huiusmodi enim naturales si lios pasci boni viri arbitrio necesse est, & ex istis verbis iunctis præce dentibus cũ dixit, non se acordasse de tal fijo, non dexãdole ninguna cosa de lo suyo e ellonces, &c. argui põt q̃ si pẽ relinquat filio naturali vnciã quæ erat. 12. pars hereditatis, vel. 5. per. d. l. 10. Tau. licẽt talis pars sic relicta, & si vẽdatur, neq; ei[e] pñtiũ nõ sufficiat ad alimẽta, q̃ nõ tenebũtur hæredes pñs ad alẽdũ talẽ filiũ naturalẽ, & idẽ li pñs naturali decedẽti ab intestato succederet in duabus vncijs: in cõtratiũ tñ videf dicẽdũ: quia alimẽta sunt debita filio naturali: etiã d iure nature. l. 1. §. pe. verſi. hinc liberorũ. ff. de iust. & iur. & insti. de iur. natu. in prin. & hinc dicebat Bal. in. l. pactũ qđ dotali. co. fi. q. fi. C. & collat. q̃ neq; talĩ uri alimẽtorũ à lege & natura debito põt renũciari, etiam cũ iuramento: neq; tale ius naturæ videtur lege mutabile: maxime attẽta æquitate ca nonica, de qua in. c. cũ haberet. & eo qui duxit in matri. quã pollu. per adulteri, neq; de mẽte hui[e]. l. neq; etiã. d. l. 5. est tollere filio naturali ta le ius petẽdi alimenta ab hæredibus pñs, in quos transiit hoc onus alimẽtorũ, vt in. l. fi. quis à liberis. §. it ẽ reſcriptũ. ff. & libe. agnos. & hic: nã intelligẽdæ sunt q̃ in ꝓprietate bonorũ q̃ ãpẽ naturali mãserũt stantibus filijs legitimis filij[e] naturalis ẽt occasione alimẽtorũ nõ sit capax aliqd vltra habẽdi etiã si à pẽ sibi reliquat nõ verò ex hoc negaẽ quin si talẽ relictũ esset in sufficiẽs ad alimenta q̃ nõ posit petere id q̃ sibi deficeret ad alimẽta ab hæredib[e] pñs filijs vel extraneis & sisster si duę vnciæ ab intestato nõ sufficerẽt idẽ vẽ dicẽdũ & q̃ ifrà. ll. intelligã q̃ vncia vel. 5. relicta, vel q̃ pẽ reliquit sufficeret ad alimenta, nam si nõ esset sufficiens nõ intẽdit tollere tale ius alimẽtorũ hic et etiã vult Rode. Suar. i cõmento. l. 1. tit. 6. li. 3. for. ll. in ver. notãdũ est igit. vbi alleg. tex. cũ gl. i. §. discretis. in aut. quib. mod. natu. effi. sui. & ibi Bar. & caue vt intelligas dicta Rode. quando duæ vnciæ non essent sufficientes ad alimenta vt prædixi & q̃ ita intelligi debet Bar. in. §. discretis.

i ¶ *Soffrir.* Not. hoc verbũ & vide. l. 2. & quæ ibi dixi. &. l. 4. tit. 19. 4. par. 11

k ¶ *Manera.* Cõcor. cũ. d. aut. licet. C. & cũ corpere vñ iumitur. & cũ. d. A zo. 12
C. de natu. libe. in fum. co. 1. &. C. de legit. hære. in fum. ad fi. vbi posuit hæc verba & forte eodẽ mõ succedit naturalis pñ filio sicut etiã natura lis filius pñs, vt ita sit eadẽ vel par ratio pietatis, vt. ff. de inoffici. testa. l. nã & si parẽtib[e]. licet pla. dix erit pñe in solidũ succedere filio natura li etiam si filius esset spurius. & vide bonũ tex. in. §. 1. insti. de seruil. cogna. & Bart. in. l. fi. col. 1. versi. quæro quid ecõntra. ff. de his quib. vt indig. & in aut. quib. mod. natu. efficit. sui. §. fi quis igitur.

1 ¶ *Dellos.* In alimentis, vt. d. auten. licet. *Ley. IX.* 13

Lege antiqua cessante, vxor defuncti non impedit filiũ naturalẽ patri in duas vncias succedere, quia ei non fecit præiudicium ante coniugiũ natus, nec quod auferendum esset naturali applicãdũ esset vxori. l. d.

m ¶ *Antiguas.* Aut. licẽt. C. de natu. liber. & in corpore vnde sumitur. 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 a ¶ *Ninguna razon.* Hostien. in summa. qui filij sint legi. versi. an vtrunq; genus. dicit illam forte esse rationem, fauor videlicet & honor matrimonialis propter quem noluit lex quod viuente exore legitima naturales succederent in memoriam matrimonij prætriti ne mulier illa se cadalizaretur. argum. l. a. ff. rerum amotarum, & C. eo. l. 2. ibiq; tra

dit q est ima-
ri triplex ge-
nus piscium mu-
renæ & locu-
stæ, & purpu-
ræ quorum pi
scium vnus ab
alio vincit nō
ēcontra: nam
murena à lo-
custa vincitur
locusta à pur-
pura, purpu-
ra à murena.
& subdit, ha-
ber ergo coniux potestatē
diaboli: quia
naturali ob-
est & sibi nihil
prodest.

3 b ¶ *A mudar.* Multum not. istam. l. vt cauteas multum in dicendo q aliquando. ll. partitarii corrigant ius com
mune, nam cum hoc. l. partitarum voluit id expresit, vt hic vides.

4 c ¶ *Non la ganaria ella.* In contrariū videbatur quia si aliquid auferr alicui alterius tenetur cedere debet illi, pro quo auferetur. l. 2. §. si duo. & ibi Bartol. ff. de collatio. bono. & in. l. 2. §. fi. ff. ad Tertull. & cōsuluit Paul. de Cast. con. 187. in. 2. vola. Incipit notandum est q si priaceps eximit castrum quod donat à iurisdictione ciuitatis cui antea subijciebatur quod cum hoc fiat cōtemplatione donatarii videtur donatario ipsam applicare. argu. l. seruo legato. §. fi testator. ff. de lega. 1. & ex nota. per Bar. in. d. l. 2. §. fi. confer tad idem quod tradit Ioan. And. in additio. ad Specul. titul. de successio. ab intest. in rub. col. 2. versic. sed quæstionē. & quæ tradit Soci. con. 5. 1. vol. incipit præsens cansultatio. & cons. 84 eo. volum. & cons. 241. col. 12. volu. 2. & cons. 73. in. 4. dubio. volum. 3. incipit dubitationem faciebat, vbi per dicta cons. notanda in proposito videre poteris, potest dici quō in casu isto istud lucrum duarū vnciarum nunquam per. ll. antiquas fuit delatum filio nisi sub hac conditione si legitima soboles vel coniux legitima non super esset, & sic non potest dici q auferatur lucrum eo quōd nunquam stante vxore legitima fuit delatum, & ideo per leges anti quas nō applicabatur vxori sed venientibus ab intestato à quibus auferretur. Præterea. ll. antiquæ non mouebantur ad hoc statuendum contemplatione vxoris cui nulla iniuria facta fuerat neq; à lege in hoc aliquid pro se habebat: sed quia sic placuit legislatori deferre tale lucrum, & nō aliis, & sic est diuersa ratio quæ in adductis in contrarium. & sic iuste motus fuit legislator princeps noster qui hanc legem condidit ad tollendum dispositionem antiquam, vt talis coniux non sit impedimento filij naturalibus ex quo ipsa non poterat sibi acquirere quod naturalibus auferretur.

¶ *Lex. X.*

1 Nazo ex fornicatione, adulterio, vel incestu non potest inter viuos vel in morte pater donare alias reuocant fratres legitimi aut patrui vel aui nisi prex confirmet: & si intra duos menses non reuocent vel non sunt qui reuocent sic donatum vel relictum erit regis. h. d.

5 d ¶ *De fornication.* Intellige de ea fornicatione quæ etiā accedente fornicantium consensu coniugalis esset non potest, nam alias inter solutū, & soluram filius inde habitus naturalis diceretur, & non spurius, vt supra eod. l. 8. Et quod de tali fornicatione hæc lex debet intelligi patet etiam ex. l. 1. tit. 15. supra. 4. part. quæ natū ex adulterio vel incestu appellat fornezinum. & ex. l. fi. tit. 14. ea. par. 4. quæ dicit idem esse dicere spurium quod fornezinum.

2 e ¶ *Fijo natural.* Imo est spurius. vide. d. l. 1. tit. 15. par. 4. & quæ ibi dixi.

3 f ¶ *Heredar.* Sunt enim tales filij omnino incapaces respectu patris, & neque ex testamento neq; ab intestato, neq; ex contractu inter viuos aliquid à patre capere possunt. vt in. §. fin. quib. mod. natura. effician. sui. & in authen. ex complexu. C. de incæst. nupt. & in authen. licet. C. de natura. libe. & hic. & l. 4. titul. 3. supra eod. partita. nisi sit ad alimenta, vt in. l. 9. & 10. in ordina. Tauri. & in. l. 1. tit. 19. 4. partit. & incū haberet. de eo qui dux. in matri. quam poss. per adulte. & per Bart. in. d. aucten. ex complexu. & respectu talium alimentorum erunt capaces etiam ratione proprietatis ita tantibus filijs legitimis alijs vtiq; ad quintā bonorū, vt in dictis legibus Tauri. & non stantibus etiā si excederet quintam dummodo talis ppriet as æstimata non excedat valorem necessarium ad alimentādum filiū spuriū considerata eius ætate, & qualitate & dignitate eius, & patris, vt notissime tradit Roderi. Suarez. in repe. l. 1. tit. 6. libr. 3. for. ll. versi. secūdum est vtrum legatum alimento rum. & cū ex dictis legibus 9. & 10. Tauri.

In nota rec. ell. l. 7. & 8. tit. 8. libr. 5.

Et d. ll. non recop.

p mittatur pri filio spurio. tit. alimentorū posse legare vel donare vsq; ad quintā bonorū, pcederer, & si filius ditilsim⁹ sit vt tradit Aimō. cō. 199

g ¶ *La donation.* Non potest ergo donari filio spurio per patrem, vt hic vides & dixi supra in glosſ. proxima. quid autem si pater donet filio de cem, & rogauit eum, vt ea restituere et an valebit fideicommissum? Bal. in. l. ab eo. C. de fideicommiss. dicit quod sic: quia licet nō capiat neq; obligetur tū tāquam executor restituere potest. allegat. l. si quis quos. ff. de lega. 2. Bart. tamen in. l. eam quam. C. eo. col. pe. versi. quæro. 4. vult cōtrariū videlicet quod ille qui est incapax in totum cū hæreditate pro non scripto nō teneat fideicommissum ex persona eius per nota. in. l. codicillis. in prin. ff. de lega. 2. sine sit fideicommissum vniuersale siue particulare. & contra Bald. tenet Alexan. in. l. cogi. §. hi qui solidū. ff. ad Trebell. col. pe. & Iason in. d. l. eam quam. co. fi. quos videas, quid autem ex titul. venditionis, vt quia inter se vendere velint? Specula. titu. de successio. ab intest. col. fin. dicit quōd neq; tit. venditionis si ponas hoc fieri ex prohibito affectu: sed sit tanquā inter prorsus extraneos forte, sed m eū tenebit venditio. argu. ff. de donatio. inter. & vxo. l. si sponsus. §. circa. & ff. de cōtrah. empt. l. si quis donationis. sed cōtrariū tud dicit facit. l. 1. C. de natura. liber. quæ locuta fuit de titu. emptionis, vt neq; hac via filij spurij, de quib' ibi essent capaces, cui adde l. 2. titul. 3. lib. 5. ordi. & l. 22. titu. 3. lib. 1. ordi. rega. & forte in dubio præsumendum esset emptionē factā ex prohibito affectu per illā. l. & per dictas. ll. regni si vero cōstaret rem gellā, vt inter extraneos forte procederet dictū Specula. præsertim attentis verbis huius. l. pticularē q nihil dicit de emptione, sed de donatione, & facit etiā quod Alberi. dicit in d. l. 1. cū dicit nota. cōtractū initū per patrē cū filijs naturalib' vel vxore non legitima præsumi fictitiū & in fraudē fa. fūs & ideo retractatur pro hoc. ff. de pbatio. l. qui testamentū. in fi. & ibi vide glo. & Salic. in d. l. 1. vbi & Bald. Segurac. in repe. l. 3. §. fi. ff. de libe. & posth. fo. 20. co. 1. pillas. ll. ordi. vult q neq; titu. vero emptionis. Sed forte limitādū est, vt dixi. qd aūt si filius spurius emat abeo cui pr vēdidit. vi. Bar. l. 1. §. i q. in fi. ff. de vul. & pu. vbi vult q adhuc alienatio ps tum affectata fraudē.

In nouā rec. est. 6. tit. 8. li. 5.

h ¶ *La manda.* Ab alio tū quā à pre etiam ab auo pōt spurio donari vel relinqui. gl. & doc. in. d. l. 1. C. de natura. liber. & dixi in. l. 4. tit. 3. supra ea. parti. intelligetn qd dixi qā relinquit ab auo nō hāte legitimā sobolē nam si haberet nō pōt relinq re nepoti spurio, nisi esset intra quintam bonorū per. ll. hui' regni. idē neq; posset auus habēs legitimā sobolē vltra. d. quintā relinquere nepoti et legitimo & naturali ex filio spurio, vt tenet gl. in. l. fi. C. de natura. liber. per tex. ibi. & tradit Iason in. l. hæreditas. pe. col. C. de his quib. vt indign. & tradit Didacus à Couar. in suo epitome m fimoniali pte. 2. c. 8. ver. 2. cōclusio. An autē possit à pre relinqui spurio cū capere possit? vide Bald. in. l. eam quam. co. 11. C. de fideicommiss. verticulo. & ex hoc infertur. vbi dicit quod non valet relictum, & illud dictum Bal. dicit pulchrum & singulare Paul.

Et. d. ll. 1. tau. 9. & In nouā rec. l. 7. titu. 8. li. 5.

de Castr. quem vide in. l. 1. ff. de regul. catonia. cōtrarium tamen tenet Alexan. & videtur communis opinio in. l. gallus. §. in stituens. col. 1. ff. de liber. & posth. Decius consil. 176. col. ante pe. ¶ An autem possit capere spurius quod relinquitur causa conditionis implendę? vide Bal. in. d. l. eam quam. circa fi. versic. sed iuxta prædicta. dicit q nō allegans gl. nota. id tenen
tem. in. l. q cōditionis. ff. de dona. caus. mor. quæ est glosſ. singularis. & idem tenet Bald. in. §. naturales. col. 1. versic. extra not. fi de feud. fuer. controuers. inter domi. & agna. vide etiam per Bald. in. d. l. eam quam. in fin. & ibi addita vtrum spurius possit succedere patri qui non est soluendo? Adde etiam q bene poterit substitui vulgariter filio spurio. vide per Bald. in. l. humanitas. colu. 10. C. de impuber. & aliis substi. ipse tamen spurius non poterit substituti vulgariter, neque per fideicommissum a patre: vt post alios tradit late Guillielm. Benedict. in repet. ca. Raynuntius. de testa. in verbo. & vxorem. nume. 690.

firmasse a la donacion, o la māda por su preuilesio. Esi fijos legitimos nō ouiere, puedē la reuocar los hermanos b del padre deste fijo atal, o su auuelo, o su auue la. E si tales parientes non ouiessen, que la reuocassen, o si los ouiere, fuessen tan negligentes q non quisiessen demādar fasta dos meses c lo q fuesse dado a tal fi-

6 a ¶ *Cōfirmasse.* Cum causula non obstante. vt tradit glo. in. d. l. 1. C. de natura. libe. & tradit Azo. C. eo. in summa. col. 1. versi. quid si imperator. vide per Salicet. in. l. fi. C. de diuers. rescrip.

7 b ¶ *Los hermanos.* Concordat cum. d. l. 1. C. de natura. liber. & nota bene: quia hæc lex approbat opinionem Azo. ibi in summa, qui intellexit illam. l. etiam in spurijs natis ex alijs personis non in dignitate positis. Et aduerte, quia per istam. l. videtur reprobari quædā quæ erat magis communis opinio, videlicet q relictum spurio palam, remanere debeat penes hæredem scriptum, vel apud venientes ab intestato: nō autem primo vadat ad personas nominatas in. d. l. 1. & hic, quam opinio. tenet Bar. in. l. hæreditas. C. de his quib. vt indign. vbi etiam Bald. Angel. & Salicet. & Alex. dicens istam opinionem magis communem, & idem tenet Bart. in dict. l. 1. vbi & Salicet. dicit q istæ personę ibi & hic nominatæ non admittuntur priusquam hæredes sed venient istæ personæ inter se ordine successiuo, eo ordine quo hæreditas defertur ab intestato, tū post hæredem scriptum. Et vt hic vides hæc lex sequens opinionem Azo. vult, q primo loco statim defertur personis hic scriptis: quam opinionem etiam voluit tenere glosſ. in dict. l. hæreditas. & inter eas defertur ordine successiuo. vt dixit Salicet. quod tu tenes mentis contra dictam magis communem opinionem, quam etiam tenuit Bar. vbi plene tractat in. l. fi. colu. 2. ff. de his quib. vt indign. versi. quæro & reuoco in dubiū. & sic q ex illis. ll. partitarum, fiat distinctio inter omnino incapaces, qui non dicuntur indigni. & tūc procedat opinio Bart. & quod habetur in l. 1. C. de hæredib. instituend. & in. l. fina. tit. 7. eod. partita. & inter incapaces ob indignitatem etiā sine culpa suis quia alieno vitio laborant, vt istli spurij: & tunc procedat opinio Azo. & gl. in. d. l. hæreditas. quæ approbatur hic. Tu vero cogita, si quo modo possit defendi communis opinio ab illa. l. partitarum. vt videlicet intelligatur non existente hærede scripto: cum hæc lex non aperiat hæredem fore scriptum: & est magna restrictio ad istam. l.

In nouā rec. est. 6. tit. 8. li. 5.

8 c ¶ *Fasta dos meses.* Concordat cum. d. l. 1. C. de natura. liber. & facit q si possessor maioriæ committat tale delictum, propter quod transeat in possessorem vocatum, quod si ille sit negligens in petendo intra duos sequentem vocatum, quod si ille sit negligens in petendo intra duos menses, q possit petere fiscus. & adde quod Bal. notabiliter dicit in. §. fi. in fin. per quos fiat inuestitu. Cogita tamen an tursus duorum mensium tantum tu sufficiat. & vide quæ dixi supra in. l. 10. 4. partit. in gl. magna. versi. item pone. titu. 26.

¶ *Lex. XII.*

1 Mater semper est certa: ideo ad eius successionem spurij cū legitimis admittuntur nisi sint incestuosi ex consanguineis intra quartum gradum geniti, aut ex damnato coitu. i. ex religiosa, vel mulier sit nobilis generis cui non succedit vulgo quæritur tum legitimis. h. d.

1 d ¶ *Siempre son ciertas.* Adde. l. quia semper. ff. de in ius vocā. & dicit Philosophus. 1. de generatione animalium, q fœmina in generatione dat corpus, ideo tm in illo trat materiam corporis informem, formatur autem per virtutem formatiuam, quæ est in semine patris: & laboriosior est generatio matrum quam patrum, & magis sciunt qui sunt ipsarum filij quam patres, ex quo secundum Philosophum. 9. ethico. magis sunt amantes filiorum quam patres. Item quia mater plus laborat in generatione, & educatione quam pater, vnde dicitur Ecclesiastī. cap. 7. gemitum matris tuæ ne obliuiscaris.

2 e ¶ *Por esta razon.* Adde. 5. nouissimē. instit. ad Orficia.

f ¶ *Los bienes de su madre.* Idē die in bonis auiæ maternæ, vel alterius ascendentis per maternam lineam. imperinde ac si nati essent de legitimo matrimonio. vt in. d. §. nouissime. & l. fi spurius. & l. hac parte. ff. vnde cognat. & l. unde. ff. & inal. 9 in ordina. Tauri. ibi; por su orden y grado. & tradit Matheusilla. in suo tracta. de succesio. ab intest. fol. 1. colu. 4. Angel. Aret. in. d. §. nouissime. & idē dic ē contra in matre & auia & alijs ascendē tibus naturalibus. vt in. d. l. si spurius. & in. §. fi. instit. ad Tertullia. & l. §. vulgo. in fin. de succesio. cogna. tradit Matheli. in suo dict. tractat. fo. 6. col. 3. versi. ant sunt partes. Angel. Areti. in. §. præfertur. in fin. ad Tertullia. & probatur in. l. 6. in ordina. Tauri. nā in hoc perinde est ac si nati essent ex legitimo matrimonio, & poterit tām a ter, quā auia vel alij ascendentes per lineam maternam, querellare cō tra testamentū talis descēdētis. l. si suspecta. §. di no officio. ff. de inofficio. testa. quæ. l. licet loquatur in mātre, idē dicēdū in alijs ascendētibus, quæ in eius locū subintrāt. vt in. §. cum filius. in fin. de hæredita. quæ ab intest. defer. & tradit Socinus, & ibi in subscriptione etiā Ilal. de Barthol. in fin. cōsi. 148. 2. volu. incipit meminiam sunt duo menses. & probatur in. d. l. 6. in ordin. Tauri. & in. §. nā & si parentibus. ff. de inofficio. testa. & eādem legitimā debent habere in bonis talium descēdentiū, ac si tales descēdentes essent de legitimo matrimonio. vt in. d. l. 6. & 9. in ordina. Tauri. & iuxta nota. per gl. & ibi Salice. & doctos in auctica. nouissima. C. de inofficio. testa. & pro indubitato tradit Socin. in d. consil. q in talibus naturalibus, seu spurijs respectu successionis materna legitima sit triens iuxta. d. authenticā. nouissimā. quę aux it anti quam legitimam, quæ erat quarta. vt in. l. Papinianus. §. quarta. ff. d in officio. testa. l. cum quæritur. C. eo. & hodie per. ll. huius regni est etiā auctā in filijs & descendentibus. vt in. l. 9. tit. 5. lib. 5. foro. ll. & in. d. l. 6. vbi etiam q duæ tertiæ partes ex tribus debent pro legitima ascendentium & licet illa. l. 6. dicat, les ascēdientes legitimos. verificatur ei iā in ascēdētibus naturalib' per lineā maternā, qui vt dixi perinde succedūt, ac si essent de legitimo matrimonio: vt etiā probari videtin. d. l. 9. titu. 5. lib. 5. for. ll. cū dicit, que ayā derecho de heredar. neque obstabit matri neque auiæ maternæ, q habeat filios legitimos & naturales, vt ex hoc repellatur à successione filij, vel nepotis naturalis: cum nullo iure caueatur, q tales filij sui obstent. & quia id in simili quæstione, videtur decidere Mathesilla. in. d. suo tracta. de successio. ab intest. 6. fol. col. 3. versi. aut sunt parentes. Cū dicit q etiā illustris mater succedit filio naturali, licet habeat filios legitimos & naturales. & tamen talis filius naturalis nō posset succedere tali matri illustri habēti filios legitimos & naturales. vt. l. si qua illustris. C. ad Orficia. & hic & idē post Mathæ. tenet Ang. Aret. in. d. §. præferūtur. col. pen. neq; huic dicto obstabit q idem Mathesilla. notat. in. d. tracta. fol. 7. col. 1. versi. & ex hoc infert mirabiliter. vbi voluit, q quēadmodū filij naturalis nō succedit patri in duabus vncijs ab intestato, quādo pater habet legitimam sobolem. vt in authentica. licet. C. de natura. liber. sic neque talis pater naturalis habēs talē sobolē, nō succedet filio naturali per text. in. §. in quibus. in authēico. quib. mod. natura. effician. sui. dispōnentē eodem modo, & vice patrem naturalem succedere filio naturali, quo & filius naturalis sibi. & idem voluit Angel. de Aret. in. d. §. præferuntur. col. fin. post cū ctum Mathesilla. & Ioā. Baptil. Catialupi. in repet. d. l. fi. qua illustris. nume. 42. quia illud dictum non credo esse verum, neque fundatur in re: quia. d. §. in quib⁹. intelligitur, vt ea vice & modo succedat pater naturalis filio, sicut & ipse filius naturalis sibi, quasi velit dicere, q cum filius earuerit legitima sobole, succedat ei pater sicut & filius succedit sibi carenti tali sobole. non verō prout intelligit Mathesilla. qui a est in rellectus extraneus & absurdus. & ita Ludou. Belognin. licet non sic declarans impugnat dictum Mathesilla. in additio. & quia dato quod dictum Mathesilla. esset verum, procederet in successione patris naturalis. Ad quam se restringit dict. §. in quibus. & l. partitarum. supra ea. l. 8. in fin. non vero in matre vel ascendentibus per lineam maternam, prout & voluit dictus Mathesilla. in successione matris illustris vt præ dixi.

In no. rec. est. l. 13. titu. 6. li. 5.

Qur in no. rec. est d. l. 7. tit. 8. li. 5.

g ¶ *Con los otros fijos legitimos.* Concordat cum. l. si qua illustris. in fin. C. ad Orficia. & §. nouissimē. & ibi glosſ. instit. eo. hoc tamen hodie contrigitur per. l. 9. in ordina. Tauri. disponentem, q tantū usufructus legitimis spurijs non succedat matri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 a *Ex tutus ex damnato coitu.* Intelligе ex quo mater debet in foro externo iuniri, vt declarat Bart. in l. fina. columna. 1. in versicu. quæro an succedat. ff. de his quib. vt indig. & idem vult Angel. de Aret. in. §. nouissime. instit. de succeſſ. cogna. col. 5. versꝰ. unum enim restat. hoc etiã expreſsè diſponitur in. l. 9. in ordinamen. Tauri. ibi, de daño y punible

In no. re. eſt. l. 7. ti. 8. lib. 5.

ayuntamien-
to, de parte de
la madre. &
doctores lo-
quentes secun
dum ius com-
mune exem-
pliſicãt in coi-

que naſcen della: quier ſea legitimo, o non. Fueras ende, ſi fuesſe tal fijo, como el que llamã en latin inceſtuoſo: q̃ quiere tãto dezir, como el que es engendrado de ome, e de muger, q̃ ſean parientes faſta el quarto grado: o fuesſe otro que llamã en latin natus ex dãnato coitu: q̃ quiere dezir tãto como el que naſce de muger religioſa[a], que es ayuntamiento dañado por ſentẽcia de ley. Eſſo meſmo ſeria, ſi tal muger como eſta fuesſe dueña de noble linaje[b], o de hõrrado lugar. Ca ſi eſte atal ouieſſe fijo, de aquellos q̃ ſon llamados ſpurios, nõ deue heredar de los bienes della el eſpurio con el legitimo[c]. E eſpurio es llamado [d] el que naſcio de muger puta, q̃ ſe da a muchos.

tu cum conſanguinea, vel affini, vel cum coniugata, vel moniali, vel in coitu inter dominam & ſeruum. vt tradit Bart. vbi ſupra. & Ioann. Baptiſ. de. S. Seuerino. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. fol. 2. colum. 1. Angel. in. d. §. nouiſſimè. inſtit. ad Orficia. idemque dicẽdum in nato ex virgine ſtupro vitiata: cum etiam talis coitus punibilis ſit, et' am ex parte matris. vt probatur in. l. ſi vxor. §. ſi quis planè. & in. §. fina. ff. de adulter. & in. l. fœdiſſimam. ſecundum primum intellectum gloſſ. C. de adulter. & tenet gloſſ. in lege. ſi mulier. C. eo. quæ tractat an pœna ſtupri reſpectu mulieris hodie ſit immutata, ſicut reperitur immutata in adulterio: de quo etiam per gloſſ. & Bart. in. l. ſi adulterium cum inceſtu. ff. de adulter. & per Salicet. in lege. eum qui duas. & in. d. l. ſi mulier. vbi diſtinguit. C. eo. & q̃ etiam mulier poniatur pœna ſtupri, ſicut & vir tenet Angel. de Aret. in tracta. maleficiorũ. in parte che me ay adulterato. columna. 7. videmus tamen hodie de conſuetudine virginem non puniri pœna ſtupri, neque alia, neque in iudicium, id contra eam deduci, neque leges patrarum virgini ſtupratæ talem pœnã imponunt: vt patet ex. l. i. & 2. titu. 17. & l. fina. titu. 18. 7. partita. dummodo talis coitus non ſit inceſtuoſus. vt in. d. l. fina. vbi tamen virgo per vim vel coitum impreſsiuum eſſet ſtuprata, talis coitus non eſſet punibilis ex parte matris: & filius ei ſucceder. t. vt tradit Bald. in. l. eã quam. colum. 6. verſicu. & ſcias. C. de fideicom. & in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. & probatur in. d. §. ſi quis planè. idemque dicendum eſſet de coitu cum vidua honeſta. l. inter liberas. & l. ſi vxor. ff. de adulte. §. 2. inſtit. de publi. iudi. cum vidua vero honeſta, & ſiin fimæ ſortis ſit, vel cum virgine paupere, vel in fimæ ſortis ſtuprum eſt punibile: vt patet in dictis. ll. & in. d. l. 2. titu. 19. 7. partita. & tradit Bertrandus conſi. 158. vol. 2. hodie vero per. l. 9. Tauri. ſolus ille coitus dicitur damnatus, & punibilis ex parte matris, eo reſpectu: vt filius ab eius ſucceſsione ex cludatur: ex quo mater eſſet punienda pœna mortis naturalis: ſeu ex quo mater incurrat in pœnam mortis naturalis. Quod exemplifica in caſu. l. i. C. de mulieri. quæ ſeru. propr. ſe immiſcue. vel quando ex tali mater committeret crimen inceſtus. vt in. l. fina. titu. 18. 7. partita. ibi cum dicit, eſta meſma pena deue auer la muger que a ſabiendas fiziere eſte peccado. & ſic vult, quod patiatur eandem pœnam, quam virtali caſu pateretur, quæ eſt pœna mortis. pro quo facit tex. notabilis cum gloſſ. in capitu. relegentes. 23. quæſtio. 5. & licet pœna in adulterio ſit innouata in mulere: non tamen hoc reperitur in inceſtu, vt in ſimili dixi ſupra eadem gloſſ. & not. gloſſ. & Bartol. in dicta lege. ſi adulterium cum inceſtu. in principio. Quod ſaltim indubiè procederet in coitu nefario, & inceſtuoſo inter aſcendentes & deſcendentes. Leuiti. capit. 18. ſeu quando adulterium & inceſtus concurrerent: tunc ſine dubio eſt pœna mortis. vt in dict. l. ſi adulterium cum inceſtu. in principio, & ibi not. Bar. & Angel. Areti. in ſuo tracta. maleficio. in parte che me ay adulterato. columna fina. in fin. ¶ Quid autem ſi mulier vxorata ex coitu adulterino ſuſcipiat filium, an talis filius adulterinus ſuccedat matri: & de iure communi nullum eſt dubium: cum talis coitus (vt dixi) ſit damnatus & punibilis ex parte matris: dubium faciebat. l. iſta partitarum, quæ cum dixit natus ex damnato coitu, ſubdit, que quiere dezir tanto como el que naſce de muger religioſa. Item in. l. 4. titulo. 3. eadem partita. dicit, ni puede eſtablesçer por heredero a ninguna perſona, que fue naſcida de dañado coitu, que quiere tanto dezir como de vedado ayuntamiento: aſsi como de parienta o de muger religioſa. & non dicit de coniugata: ſed nihilominus dicendum eſt etiam iſto iure partirarum talem filium adulterinum non ſuccedere matri: cum dicere. ll. loquantur gratia exempli, & non excludant alios ſimiles caſus, prout etiam in iſtis terminis allegans iſtam legem tenuit Rodericus Suarez in repetitione. l. 1. titulo. 6. lib. 3. for. ll. fol. fin. ad finem. maius tamen dubium in hoc ſurgit ex diſpoſitione dict. l. nonæ. in ordina. Tauri. & ex. l. fori, permittente: vt mulier adultera occidatur à viro. vt patet in lege prima. titul. de los adulterios. libro. 4. foro. ll. nam ex videtur dicendum ex tali coitu mulierem incurriſſe pœnam mortis, & in hanc ſententiam inclinant aliqui ex interpretibus illius. l. nonæ. ¶ In contrarium tamen fortiter facit: quia illa. l. fori non iubet, ſed permittit: & non damnat ad mortem: ſed permittit. & ſic non poteſt dici, quod mater per. l. incurrat pœnam mortis: et in his terminis vult Bal. in. l. data opera. colu. pen. C. qui accuſ. non poſſ. & in cap. ex literis. ad fin. de conſtitu. & eſt gloſſ. notabi. quæ cõ muniter approbatur in. l. accuſationis. C. quod met. cauſ. & in iſto caſu maritus non eſt miniſter legis: ſed vltor propriæ iniuriæ. vt declarant ibi Salicet. & Paul. de Caſtr. quos videas. propria tamen multum facit, quòd ſuf ficit, q̃ patrimonium mortis. argumen. l. ſufficit. ff. de cõdictio. indebi. ſicetiam docto. dicunt, quòd quando ex crimine non imponitur præciſè pœna capitalis: ſed alternatiuè, quod adhuc cenſetur crimen capitale. argumen. l. cum illud. ff. quando dies lega. ced. & tenent Bartol. & alij in. l. 2. ff. de publi. iudic. vbi & Ioan. de Imol. columna. 2. verſiculo. 3. tangit Bar to. dicit, quòd ſatis eſſe debet ad iudicandum crimen capitale, quòd inſpecta ordinata diſpoſitione facta ſuper ipſo crimine, poſsibile eſt pœnam capitalem imponi poſſe: ſed poteſt reſponderi, quòd iſta dicta doctо. in dicta lege ſecunda procedunt: quia in caſibus quibus loquuntur pœna capitalis ſiue alternatiuè, ſibi conditionaliter imponitur à lege, in iſto verò caſu quo hic loquimur, lex nõ imponit pœnã mortis: ſed permittit & non omnibus de populo: ſed tantum marito, & ſic in vltionem propriæ iniuriæ, & non vt miniſtro legis, cogita, quia eſt paſſus pulcher, & hactenus non conſideratus per aliquem ex doctoribus Hiſpanis, quos ego viderim. ¶ Quid autem de filijs clerici conſtituti in ſacris, vel de filio monachi, vel monachæ profeſſæ? vi de quod habetur in dicta lege. 9. ad fin. & quæ dixi in lege. 3. titulo. 21. 4. partita. ¶ An autem hæc prohibitio quòd filius ex damnato coitu non ſuccedat matri, extendatur ad filios vlteriores, vltra primum gradum? videbatur quod ſic, ſaltem natos ex radice infecta: & quia non videtur quod eſſe poſsint meliores conditionis per text. cum ibi nota. in lege fina. C. de natura. liber. & per tex. in. l. liberorum. ff. de verbo. ſignifi. tex. & ibi colligit Abb. in capit. cauſam. el primero. qui filij ſint legi. capit. lator. & ibi Anto. eo. tit. & declarat Bal. in. l. ſi. C. de verbo. ſignifi. l. ſi viua matte. C. de bon. mater. Contrarium tamen voluit Socinus conſil. 148. columna fina. 1. volumi incipit meminiam ſunt duo menſes. mouetur, quia de iure antiquo omnis ſpurius ſuccedebat matri. l. ſi ſpurius. & l. hac parte. ff. vnde cogna. & cum hodie per. l. noſtram. ſcilicet per text. in authentico. quib. mod. natura. efficiant. ſui. in §. fina. hoc reperiatur prohibitum in filij ſprimi gradus prohibitio. l. correctiuæ non debet extendi ad vlteriores gradus. l. Sancimus. C. de teſta. l. præcipimus. C. de appella. & ita dicit colligi ex dictis Cyni in dicta. l. fina. C. de natura. liber. & quòd ita in ſpecie decidit elegans doctor Ioann. de monte Sperelo. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. & ibi Socinus reſponder ad allegata in contrarium: quod illa procedant in patre & paterna linea, in qua non habemus iura reliqua permiſsiua ſucceſsionis ſpuriorum, & deſcendentium: ſed tantummodo prohibitionem ſpuriorum, vnde prohibita radice, deſcendentes non remanent ſub alia qua regula permiſsiua. & pro his dictis Socini facit etiam quod tradit Nicolaus de Vbal. in tracta de ſucceſsio. ab inteſta. 3. parte. columna. 3. verſicu. 2. caſu. dum concludit, quod licet videretur dicendũ quod ex quo mater illuſtris excluditur à ſucceſsione filij ſpurij. vt in dict. l. ſi qua illuſtris. & ſimiliter videbatur dicendum, q̃ tranſuerſales, etiam ex linea materna excludantur, cum infecta radice ramnn cuñ non poſſunt pullulare: tamẽ contrarium videtur dicendum quoniã. ll. digeſtorum ſimpliciter inuitabant matrem & omnes coniunctos ex linea materna, non diſtinguendo eſſet mater illuſtris, vel non, lex autem. C. correxit. tantum quoad filios & matrem, quando ſupereſſent legitimi, nihil dicẽdo de aliis cõiũctis remanebit ergo ius cõmune in tactum reſpectu talium coniunctorum. vt in. d. l. præcipimus. C. de appella. & c. cum expediat. de elect. li. 6. & facit tex. in authẽtico. de nupt. §. optimũ. Facit ad hæc quæ notat Bal. in. l. p. e. C. de legiti. hæredib. ad fi. vbi dicit q̃ ſi ſtatutum dicat, q̃ ſoror nõ ſuccedat fratri per hoc nõ videtur dictare q̃ è contra frater non ſuccedat ſorori: quia dato vno inconuenienti non debet dari maius, ſecundum eum, & motus ex hoc dicto Bal. aſſerit Michael de Cifuentes in dict. l. 9. quod cõſanguinei clericorum legitimi, & naturales ſuccedent filijs clericorum: & tamen tales filij non poſſent ſuccedere cognatis ex parte patris. ex quo ſimiliter & tu forte poſſes dicere, quod cum dicta. l. Tauri, ſolum repellat filium clerici à ſucceſsione matris, extendens ad hoc & amplians. l. de Soria non excludentur nepotes, & alij vlteriores deſcendentes, qui pro ſe habent antiquas leges permiſsiuas: & licet forte quis dicat, quod talis filius clerici, non poſsit ſuccedere cognatis etiam ex

1. quæſt.

2. quæſt. In no. rec. eſt. l. 1. tit. 20. libr. 8.

Et no. rec. de qua. 3. proxi.

parte matris. per dictam. l. & l. de Soria. fratres tamen & ſorores legitimi & naturales talis clerici, bene poſſunt ſibi ſuccedere, quæ tamen dicta tam Socini quam Michaelis non carent ſcrupulo propter ea quæ habentur in. d. l. ſi. & quia fratres cæterique cognati inteſtatis fratribus vel cognatis illegitimis eo modo ſuccedunt, quo ipſi illegitimi ciſdem fratribus, vel

cognatis & a-
gnatis inteſta-
to decedenti-
bus ſuccede-
ret, nam hæc
ſucceſsio reci-
proca eſt. vt in
authen. quib.
mod. natura.
effician. ſui. in
§. filiũ. Angel.
de Aret. in tra-
cta. de teſta. ſu
per verbo no-
lens inteſtatus
decedere. col.
9. & Nicho. de
Vbal. in. d. tra
ctatu de ſuc-
ceſsio ab inte-
ſta. 3. parte. col. 3. & 4. dicas ergo. q̃. d. l. Tauri tantum ampliat diſpoſitionem legis de Soria, reſpectu ſucceſsionis matris, à qua filium clerici vult excludi: nõ vero excludit filiũ clerici à ſucceſsione cæterorũ conſanguineorũ, ex parte matris, & cum ſit lex correctoria. vt dixi in. d. l. 4. tit. 21. 4. part. debet intelligi & limitari tãtum in caſu, in quo loquit. Et ſic ſuccedet filius clerici conſanguineis ex parte matris: & verſa vice ſuccedent ei tales cõſanguinei pro quo ſatis bene confert q̃d tradit Nico. de Vbal. vbi ſupra dum concludit, q̃ tranſuerſales per lineam materną, adulterini vel inceſtuoſi filij ſeu nati ex alio dãnato coitu cũ ha beãt inter ſe ius cognationis & proximitatis, licet nõ ius agnatiõis: ſuccedent talibus cognatis ſpurijs, neq; reperitur iure cautum, q̃ tales excludantur: & cum mater ſolum excludatur propter ſuum delictum à ſucceſsione filij ſpurij, & propter idem delictũ filius à ſucceſsione matris. vt probatur in. d. l. filiũ. ibi. Sed ſit ſuppliciũ hoc parentũ, vt agnoſcãt: quia neque quicquã peccatricis concupiſcentiæ eorum habebũt filij, nõ eſt ergo conueniens, q̃ frater vel alius tranſuerſalis, qui ſine aliqua culpa fuit, excludatur à ſucceſsione dicti ſpurij, vel ipſe filius à ſucceſsione tranſuerſalis ſui. per regu. non debet quis ſine culpa. de regu. iur. & hanc partem aſſerit tenuiſſe Ioan. Petrucij. præceptorem ſuum. in. l. ſi. ff. de in ius vocan. & etiam voluiſſe Dn. dictum tamen Michaelis cum loquitur de conſanguineis clerici nõ poteſt ſtare per ſupradicta, cum lex de Soria repellat ab eorum ſucceſsione filiũ clerici, & verſa vice ipſi videntur ab eius ſucceſsione excluſi.

6 a ¶ *Religioſa.* Vt in. l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſcopis & clericis. & hic adde glo. in. c. virginibus. 27. q. 1. q̃ accedens ad monialem cõmittit tria crimina, inceſtum, ſcilicet & adulterium, & ſacrilegium, & bona talis applicatur monaſterio. vt in. c. ſi quis raperit. ea. cauſ. & q. & de pœna etiam ipſius monialis. vide in. c. ſi qua monacharũ. ead. cauſ. & quæſtione.

7 b ¶ *De noble linaje.* De illuſtri dicit. vt in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. de qua iſta ſumpta eſt.

8 c ¶ *Con legitimo.* Hoc eſt hodie regulare, etiam ſi mater non ſit illuſtris. vt in. d. l. 9. ordina. Tauri. Succedet ergo matri non obſtante filio, vel filijs legitimis. vt hic. & in. d. l. 9.

d ¶ *Eſpurios llamado.* Nota hoc q̃ dicitur ſpurius ille cuius pater ignoratur: ſimiliter & dic, quòd dicitur ſpurius qui ex damnato coitu naſcitur: vt tradit Salicetus per glo. in. d. l. ſi qua illuſtris. & adde ad id quod dicit iſta. l. §. ſi aduerſus. Inſt. de nup. & ſic dicitur ſpurius quaſi ſparſum conceptus. vide quæ in hoc tradit Didacus à Couarruuias in ſuo epitome matrimo. 2. parte. c. 8. §. 5. in principio.

9

¶ *Lex ſinalis.*

Filio naturali ab inteſtato decedenti ſine liberis & matre ſuccedũt fratres ex parte matris ex cluſis fratribus ex parte patris tantum, non extantibus tamen fratribus vterinis ſeu ex parte matris ſuccedunt fratres conſanguinei ſeu ex parte patris tantum, quibus tamen præfertur qui eorum fuit legitimus & naturalis, item filij naturales nõ habent ius ſuccedendi ab inteſtato legitimis neque conſanguinei ex parte patris tantum, licet alijs cognatis ex parte matris ſic. h. d.

1 e ¶ *Fijo natural.* Proprie de filio naturali loqui videtur. de quo in. l. 8. ſupraeodem. Quid autem ſi ſit natus ex damnato coitu, an ſuccedant ei fratres vterini, ſcilicet ex parte matris procreati, vel alij tranſuerſales ex parte matris eſt maxima contentio inter Doctо. nam Matheſ. in ſuo tracta. de ſucceſsio. ab inteſta. fol. 1. colun. 1. ſecunda. cu ſequendi dixit, quod ſiue vterque prædictorũ fratrum, ſcilicet defunctus & ſuccedere volens, aut aliter tantum natus ſit de damnato coitu multo magis

Eſſo natural[e], q̃nõ es naſcido de legitimo matrimonio: ſi muriere ſin teſtamẽto, nõ auiẽdo fijos, nin nietos, nĩ madre, eſtõce ſus herманos q̃ le pertenеſcẽ de parte de ſu madreſ, deuen auer todo lo ſuyo[g], eſi otros hermanos ouiere de parte de ſu padre tã ſolamẽte, nõ heredarã[h] ende ningũa coſa. E eſto es porq̃ los hermanos q̃ le pertenеſcẽ de parte de ſu madre ſon ciertos, e los de parte del padre ſon en dubda. Mas ſi eſte fijo natural q̃ murieſſe ſin teſtamẽto, ouieſſe otros hermanos naturales q̃ le

do inuice ſuccedere poſsit, quia non ſunt nominãdi fratres, vel cõſanguinei vel conſobrini. allegauthen. quib. mod. natu. effician. ſui. §. fi. & dicit eſſe de mente Dini in ſuo tracta. de ſucceſsio. ab inteſt. col. 1. & qa ſublato fundamento, corruit ædificium capituło. cum Paulus. 1. q. ... cpi in hoc ibi aſſenſit Bologninus. & ſubdit Matheſi inferens, quòd ſicut natus ex damnato coitu Bertæ non poteſt ſuccedere filio legitimo & naturali dictæ Bertæ, qui ſibi eſt frater vterinus: ita cõtia ille legitimus non poterit ſuccedere huic. & cum dictis Matheſilla. tranſit etiam Angel. de Areti. in. §. vulgo quæritos. Inſtitu. de ſucceſſ. cogna. hoc etiam tenet Alexand. plene tractans. 5. volu. conſiliorum. conſi. 174. incipit ſuper eo de quo quæritur. & aliqualij relati à Mathe. de Afflict. decis. 6. quibus etiam ipſe adhæret. tenuit etiam Ioan. de Anas. conſil. 9. Alex. conſi. 50. in. 2. volu. Decius conſi. 311. col. prima. Aimon. conſi. 38. colu. tertia. Contrariam tamen partem tenuerunt quamplimi alij etiam in decisione, de qua ſupra à Matth. de Afflict. Ioan. de Anas. Petrus de monte Sperello. in. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. cuius fundamenta videntur in. d. decisione. & plerique alij. & Nicho. de Vbal. in ſuo tra. de ſucceſsio. ab inteſt. vt & dixi ſupra. l. proxima. tenet etiã Philip. Corneus in dicta. l. ſi qua illuſtris. & conſi. 21. primo volum. & conſi. 23. columpe. 4. volu. Curtius Iunior conſi. 35. & ſecundum iſtam opinionem dicit fuiſſe iudicatum in conſilio Neapolitano, dictus Matthæus, & Decto. in hoc ſunt ita varij, quòd non facile perpendes, quæ ſit communis opinio. l. iſta partitarum pro nulla ex iſtis partibus aſſtringit cum loquatur de filio naturali: in quo nulla eſt dubietas inter doctо. & quod iſta. l. non loquatur de filio ex damnato coitu, patet cum dicit: non aniendo fijos, nĩ nietos, nĩ madre. Cum enim præſupponat q̃ mater præferetur fratribus in ſucceſsione filij, conſtat quòd loquitur de naturali filio, & non ex damnato coitu: nam tali filio ex damnato coitu mater non ſuccederet. vt ſupra. l. proxima. Tu cogita, quæ opinio prædictarum ſit verior: quia certe puncti us iſte indigeret regia declaratione: quia pro vtraque parte fundamenta ſunt ſatis vrgentia. & adde quod etiam illam partem quòd inter ſe ſuccedant, licet ſint ex damnato coitu. tenet Ludouicus de Sardis in ſuo tracta. legitimationum. capitu. ſequitur de ſucceſsione ſpuriorum. verſiculo. 7. quæritur. tenet etiam inſign. doctor. Andr. de Iſern. in. §. naturales. ſi de feud. fuer. cõtrouer. inter dom in. & agna. ad fi.

f ¶ *De parte de ſu madre.* Si tamen iſte defunctus ex parte matris haberet fratres legitimos, & naturales: forte præferentur alijs naturalibus. argumen. l. ſi qua illuſtris. C. ad Orficia. & l. 9. in ordin. Tauri. & infra eadem. l. & tenet Agel. in authen. quit. non. od. natura effician. ſui. in. §. fin. verſicu. ſed reſtat videre.

g ¶ *Todo lo ſuyo.* Si tamen haberet defunctus patrem, ſuccederet ille in duabus vncijs: & fratres vterini in omne reliquum. vt in authen. quib. mod. natura. effician. ſui. in. §. quibus. & tenet Matheſilla. in dicto tracta. fol. 14. col. tertia. verſ. ſed quid ſiin caſu prædicto. & ſi ſuperſtes ſit defuncto duo fratres vterini: ſed vnus eorum eſt vtrinque coniunctus. ille præferetur vterino ex matre tantum coniũcto. vt in authen. itaque C. communia de ſucceſsio. ſecundum eundem Matheſilla. ibidem verſiculo tertio. quid ſi ſuperuiueret licet coniunctus ex vtraque parte non eſſet legitimus? quod eſt notabile ad extenſionem. d. authen. ſecundum Bolognin. ibi & cum iſtis dictis Matheſilla. tranſit Angel. de Areti. in. §. vulgò. Inſtituta de ſucceſsione cognatorum. columna finali.

h ¶ *Non heredaran.* Concordat cum authent. quib. mod. natura. effician. ſui. in. §. filium. & l. ſi ſpurius. ff. vnd. cogna.

1. quæſt.

2 Et. d. l. 7. nou. rec.co.

3 quæſt.

4 quæſti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 a ¶ *Fijos atales.* Nota hoc: quia reprobat opinionem gl. in. l. hac parte. ff. vnd. cogna. quam dicit singulariter Abb. cõsi. 50. col. 1. 1. vol. & Floria. in. l. qui testamentum. n. ff. de probatio. cum qua transit etiam Bar. in autentico. quib. mo. natura. effici. sui. in. §. si quis igitur quæ glo. voluit q̃ filij naturales nati ex eodem patre, & duabus concubinis sibi inuicem non succedant, licet nascantur ex talibus concubinis diuerso tẽpore retentis. prout etiam voluit Specul. & ibi Ioann. Andr. in additio. in titul. de successio. ab intest. versi. quid de natis ex vno patre. vbi Ioann. And. in additio. refert aliquos tenuisse contrarium, quorũ opinio ap̃probatur hic in ista. l. partitarum, quam tenet menti & istam etiã opinionem tenet Alberic. in. l. humanitatis. C. de natu. liber. referens Specul. vbi. 5. ita tenere: sed si bene inspicias contrariũ videtur videtur tenere Specul.

6 b ¶ *Natural e legitimo.* Facit ad id quod dixi supra in gl. in verbo (d̃ parte d̃ su madre) & nota hoc, & adde Angel. in authẽtico. qb. mod. natu. effician. sui. in. §. fi. versi. sed restat dicentem, q̃ vbicunque de successiõe fraterna tractatur, ille frater præfertur, qui pluribus nexibus erit conjunctus, scilicet nexu naturæ, & nexu iuris, quod no. ad authenticam. itaque. C. communia de successio.

7 c ¶ *Los bienes de los legitimos.* Cõcord. cum authentico. quibus mod. natura efficia. sui. in. §. filium. vbi hoc in fortioribus terminis disponitur, etiam si filius sit legitimatus. Adde etiam. l. si spurius. ff. vnd. cogna. & limita, vt institu. de seruil. cogna. in primo respon. so. Quid tamen si tali fratri legitimo & naturali ex parte patris non superessent alij fratres legitimi, & naturales ex parte patris: vel vterini ex parte matris. An frater naturalis ex parte tantum, ei succedat? videtur quod sic perinde sicut & ipse succederet naturali, vt supra ea. l. cum sit reciproca hæc successio. vt dixi supra eo. l. proxima.

8 d ¶ *Parientes otros.* Concor. cum. d. l. si spurius. & cum. d. §. filium. in authentico. quib. mod. natura. effi. sui. & §. vulgo. in fine. de successio. cogna. & §. nouissime. instit. ad Orficia. & colligе ex his verbis, quod filius fratris naturalis non succederet patruo, licet eius pater poterat succedere, vt supra dixit. ibi (ẽ estos atales) & sic erit ille casus specialis & exorbitans: & non extenderetur ad filios fratrum respectu successionis patrui, licet desint fratres vterini. quod nota.

9 e ¶ *De parte de su madre.* Vt in. d. l. si spurius. & iuribus de quibus supra. An autem naturalis succedat matri, vel cognatis matris in feudo mater no? Andr. de Iserni. dicit quod non in. d. §. naturalis. per illum text. in distinctẽ loquentem, quod & tu poteris inferre ad materiam maioriæ: vt neque filius naturalis succedat matri in maioria materna. Cogita tamen. & vide quod habetur in. d. c. dicat aliquis. 23. q. 4. & quæ habentur in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebell.

Titulo. XIIII. De como deue ser entregada la tenencia o el Señorio de la heredad del finado al heredero, quier la demande por razon de testamento, o de parentesco.

ENtregada deue ser la heredad cõ todas sus pertenẽcias al heredero del defuncto, quier la gane por razõ de testamento o de parentesco. Ca si de otra guisa lo fiziessen, auria el nome sin la pro. Onde pues que en los titulos ante deste, fablamos de los herederos, e de las naturas dellos. Queremos aqui dezir destas entregas. E mostraremos q̃ quier dezir entrega. E quantas maneras son de entregas. E aquien tiene pro. E como deue ser fecha. E por cuyo mãdado. E en que tiempo. E por quanto tiempo pierde el heredero su derecho, si lo non demãda.

¶ *Ley. I. Que quiere dezir entrega, e quantas maneras son della: e a que tiene pro.*

ENtrega tanto quiere dezir como apoderamiento corporal que rescibe el heredero de los bienes de la herencia que le pertenescen. E puede se de mãdar la entrega de tales bienes en dos maneras. La primera es, quando el heredero demanda tan solamente la possession, e la tenencia de los bienes de la heredad. La segũda, quando demanda en vno la propriedad e la possession della. E tiene muy grãd pro tal entrega al heredero, porque gana luego el Señorio h della quando se faze con derecho. E aun porque siempre es de mejor condicion el que tiene la cosa, que el que la demanda, assi como diximos en la tercera partida deste libro, en el titulo de la tenencia[1], en las leyes q̃ fablã en esta razõ.

¶ *Ley. II. Como deue ser fecha la entrega de la herencia al heredero, e por cuyo mandado.*

NIniendo el heredero b delante el iudgador c, e mostrando carta del testamento d en que era establescido por heredero, si tal carta fuesse acabada, o cumplida e assi como deue ser, e non fuesse rayda, nin cancelada f. Estonce deue el iudgador mandar dar la tenencia e la possession de todas las cosas que fueron del finado, e que pertenescen a la herencia, segun manda la ley. Onde si alguno fuere establescido por heredero en testamento, e despues fuere fallada otra carta de testamento mas nueua, en que fuesse establescido por heredero otro, o fuesse fecha otra manda, por la qual fuesse quitado el primero, e establescido otro en su lugar, estonce deue ser dada la tenencia e la possession de todas las cosas al postrimero heredero, assi como diximos en la ley ante desta. Mas si el primero ouiesse ya entrado en la tenencia e en la possession de la herencia, estonce deue ser mandado por el iudgador que gela dexe toda en paz, fasta que sea librado el pleito sobre el testamento. Pero si el primero heredero fuesse ya muerto, estonce deue ser dada la tenencia e la possession de la herencia al postrimero heredero, assi como diximos en la ley ante desta.

¶ *Ley. III. Que dize en que tiempo deue ser fecha la entrega de la herencia al heredero, e por quanto tiempo pierde el heredero su derecho, si la non demãda.*

DEue ser fecha la entrega de la herencia al heredero luego que fuere librado el pleito sobre el testamento, o sobre el parentesco. Ca si de otra guisa lo fiziesse, auria el nome sin la pro. Onde pues que en los titulos ante deste, fablamos de los herederos, e de las naturas dellos. Queremos aqui dezir destas entregas. E mostraremos q̃ quier dezir entrega. E quantas maneras son de entregas. E aquien tiene pro. E como deue ser fecha. E por cuyo mãdado. E en que tiempo. E por quanto tiempo pierde el heredero su derecho, si lo non demãda.

¶ *Ley. I. Que quiere dezir entrega, e quantas maneras son della: e a que tiene pro.*

ENtrega tanto quiere dezir como apoderamiento corporal que rescibe el heredero de los bienes de la herencia que le pertenescen. E puede se demãdar la entrega de tales bienes en dos maneras. La primera es, quando el heredero demanda tan solamente la possession, e la tenencia de los bienes de la heredad. La segũda, quando demanda en vno la propriedad e la possession della. E tiene muy grãd pro tal entrega al heredero, porque gana luego el Señorio h della quando se faze con derecho. E aun porque siempre es de mejor condicion el que tiene la cosa, que el que la demanda, assi como diximos en la tercera partida deste libro, en el titulo de la tenencia[1], en las leyes q̃ fablã en esta razõ.

¶ *Titulus Decimusquartus.*

¶ *Lex. I.*

Missio in possessionem dicitur dupliciter: primo cum quis petit possessionem, secundo cũ petit simul possessionem & proprietatem, melius enim est possidere, quam à possidente petere. h. d.

f ¶ *La possession.* Per interdictum quorum bonorum, vel ex remedio. l. fi. C. de edict. diui. Adr. toll. & infra eod. l. 2. & l. 1. tit. 14. lib. 3. ordin. regalium. Inno. rec.

g ¶ *La propriedad.* Per petitionem hæreditatis. ¶ *El señorio.* est. l. 3. tit. 13. lib. 4.

h Sed nonne adita hæreditate statim sine apprehensione rerum hæreditariarum, transit dominium in heredem, vt in clementina exiui de paradiso. versi. quia igit de verb. signi. & in. l. cũ hæredes. in prin. ff. de acquirẽ. possess. Cur ergo hic requirit traditionẽ, potest dici, q̃ licet de iure ciuili ex additione hereditatis, hæres cõsequatur dominiũ: non tamen de iure gentium, nisi sequatur traditio, prout voluit Paul. & Castr. in. d. l. cum hæredes. in prin. ff. de acquirend. possessio. & facit ad quæstionem, de qua ibi per Paul. & Alex. cui tamen videt cõtrariari Socin. in cõsi. 120. col. 7. in. 3. vol. vel dic q̃ d in ista. l. partitarũ. non dicitur q̃d hæres iam hæreditate adierit: & sic q̃ velit q̃d etiã si nõ antea verbo adierit p traditionẽ, & apprehensionem rerũ hæreditariarũ, acquiret dominiũ: & videatur adiere. vt in. l. n. tit. 6. 3. ea. partit. vel dic, q̃ tunc per additionem hæreditatis, sine apprehensione trãsfertur dominiũ, quãdo defunctus habebat rerũ hæreditariarũ dominiũ, si tñ nõ haberet: sed haberet ius ad res hæreditarias, hæres adeundo nõ consequeretur plusquam defunctus habebat: sed tamen traditione facta, consequetur dominiũ vt hic. Habes etiã hic, q̃d possessio non transit, licet adeatur hæreditas. vt habet in. d. l. cũ hæredes. in prin. & precedit etiam si ecclesia sit hæres. vt tradit Bal. l. 1. fi. col. 3. C. de sacrosan. eccles. & procedit etiam in suo hærede. secundum Bar. in. d. l. cũ hæredes. & Bal. in. l. fin. col. 1. C. de edict. diui Adr. tollen. & in. l. 1. in fi. C. de appell. & tenetur cõmuniter, secundum Alex. in. d. l. cum hæredes. Procedit etiã & si fiscus sit hæres. secũdũ Bal. in. c. 1. q. d si sit inuestitura. Itẽ procedit, & si colonus possideat rẽ hæreditatis. gl. & Bal. in. l. cũ notissimi. col. 2. C. de præscript. 30. vel 40. anno. in. §. sed cũ illud. & ibi Bal. consuluit hæredi, ne credat p detentationẽ coloni acquisitã sibi esse possessionẽ: sed q̃ ipse apprehendat. Contrariũ tñ videtur velle Paul. de Castr. notãdo ad hoc glo. in. l. q fundum. in prin. ff. de vsuca. pro emp. q̃ per seruos detinentes res hæreditarias: & sic etiam per colonos & inquilinos tempore, quo aditur hæreditas, hæres adeundo, non solum acquirit dominium: sed etiam possessionem, & q̃ sic limitetur. d. l. cum hæredes. in princi. & dicit probari ex his, quæ habetur in. l. qui vniuersas. §. q̃ p colonũ. ff. de acqr. poss. qui tex. probat dictũ Bar. sed si intelligas dictũ Pauli: dũtaxat cũ colonus

4

hoc dixit Bal. Quid autem si sub conditione sit institutus, an stãte conditione possit vti iuris remedio? Specula. dicit quod sic in titu. de testa. §. sequitur. pen. col. ad fi. versi. q̃ si quis per. si q̃ is instituatur hæres. ff. de hæredi. instituen. & l. fi. sub conditione. ff. de bonor. posse. secũdũ tabul. Sed an dabitur hoc remedium successori in maioria, & quando in testamento pater reliquit filio maiori vi detur q̃ fuerit quæsita diuisio bonorum, quam pater facit inter filios, habetur loco institutionis. Bart. in. l. Marcellus. §. quidã. ff. ad Trebell. si autem succedatur in maioria ex dispositione interviuos dabitur remedium legis Taurinæ. & l. 7. tit. 4. lib. 5. partita. & nota in hoc pulchrum dictum Archi. in. c. fi. 11 q. 1. colu. 4. quod si duo cotendunt de vno beneficio, & potiora iura apparent pro vno quam pro alio, ille qui offert potiora iura est in possessionem mittendus vel tuendus. allegat. d. l. fi. de qua ista sumpta est.

In no. rest. l. 4. ti. 7. lib. 5.

a ¶ *Iudgador.* De cõperenti intelligе, prout dicit. l. fi. de qua ista sumpta est. vbi glo. in verbo competenti, non ergo vicarij & potestates castrorum, qui nõ habent mixtũ imperium, possunt facere istã missionem: sed recurrendum erit ad potestatem ciuitatis: & est bona text. in. l. ea, quæ magistratibus. ff. ad municipa. ipsa tamen cognitio de mittendo in possessionem, fieri poterit à magistratibus municipalibus, secundũ Bart. in. d. l. fi. per tex. in. d. l. vt cognitio. §. bonorũ. ff. de officio eius, cui manda. est iurisdi. de quo nuiratur Paul. de Cast. ibi. & si bona sunt extra territorium, iudex territorij faciet istam missionem ad requisitionem iudicis, qui pronuntiauit de mittendo, quando persona erat subdita iudici, qui pronuntiauit. secundum Bar. in. d. l. fi.

b ¶ *El heredero.* Procedit etiã in instituto in re certa, non dato alio cohærede vniuersali. secundum glo. in. l. fi. C. de edict. diui Adria. toll. de qua ista sumpta est, vel si datus repudiauit: quando tñ nõ repudiauit, tunc in institutus in re certa nõ habebit beneficiũ illius, neq; huius. l. secũdum Ange. & Salicet. in. d. l. fi. & tradit Alex. in. l. quotiens. C. de hæredi. in fi. & est verior & cõmunis opinio cõtra Bar. & Pau. in. d. l. fi. qui volunt, q̃ isto casu habeat beneficium illius. l. Quid autem si filius in fuerunt, q̃d isto casu habeat beneficium illius. l. Quid autem si filius in fuerit, & est verior & cõmunis opinio cõtra Bar. & Pau. in. d. l. fi. qui volunt, q̃ isto casu habeat beneficium illius. l. Quid autem si filius in fuerit, & sit natura legitima. Bal. in. d. l. fi. q. 2. voluit, q̃d habeat hoc beneficiũ, cuius contrarium tenet ibi Alex. col. 1. versi. iuxta hoc quærit Bald. ex eo, q̃d legitima nõ sit quota hæreditatis: sed quota bonorũ, quæ videtur sequi Decius in. d. l. fi. col. 7. Similiter locum habebit hoc beneficiũ in fideicommissario, cui verbo tantũ est restituta hæreditas secũdũ Bar. & cõmuniter doct. in. d. l. fi. & sequit Decius co. 7. Et idẽ videtur dicẽdũ per. ll. regni, si hæres grauatus iudeicõmisso vniuersali, nolit adire, vt dixi in. l. fi. in gl. fi. tit. 5. supra ea. partit. Sed an dabitur hoc remedium possessori: vt possessio confirmetur? & dic q̃ sic secundum Cyn. & Bar. in. d. l. fi. Bal. in. l. 1. C. de carbõ. edict. Guido papa. q. 219. incipit edictũ diui & si. q. 132. Decius in. d. l. fi. col. 14. & in. d. l. 1. & quæ tradit Alex. in. l. cum hæredes. in prin. ff. de acquir. possess. Habet etiã locũ in substitutione directa vulgari, vel pupillari. gl. in. d. l. sup verbo. ex parte. & tenet ibi Bart. dummodo liquidatum sit, q̃ casus substitutionis euenit: & procedit etiam in tacita vulgari, vel pupillari. secundum Bald. in. d. l. fi. q. 1. & in. l. 1. ff. de his, quæ in testa. delen. Cum quo trãsit Decius ibidem. col. 8. defendẽs Bal. ab impugnatiõe modernorũ aliquorũ, qui tenuerũt in hoc cõtra Bal. & hoc in materia fauorabili, prout est ista: in materia nãque exorbitanti aliud esset, prout & voluit idem Bal. in. c. 1. de cõstitu. ver. & ideo statuta. Deci⁹ vbi supra datur etiã hæc remediũ ẽpo, & executori testamẽti, q̃ pauperib⁹ instituto. secundũ Bar. in. d. l. fi. vbi & Bal. & Alex. & alij et moderni, & per Bal. in. l. fi quis ad decimã. co. 2. C. de epis & cleri. Dabitur etiã patri, q̃ hæreditate delata filio. vt & tradit Bal. in. l. cũ non solum. in prin. C. de bon. quæ liber. licet in hoc q̃ patre & episcopo cotrariũ voluit Ang. de Are. in. §. substituitur inst. de pupillis substitu. per tex. in. l. q liberis. ⁹ hæc verba. ff. d vulg. & pupi. sed cõis opinio est, quã primo dixi. vt tradit Deci⁹ in. d. l. fi. col. 8. vbi respondet ad d. §. hæc verba. dat etiã hæredi hæredis. vt Bal. in. d. l. cũ non solũ. & per Specu. in. de test. §. sequitur. col. fi. vers. fed pone. An cũ non solũ. & per Specu. in. de test. §. sequitur. col. fi. vers. fed pone. An autẽ istud remediũ det veritatẽ ab intestato? & cõis opinio est q̃d nõ. vt cõcludit Alex. post alios in. d. l. fi. & cõem opinionem sequtur Calderi. cõsi. 36. in fi. de test. ita adde Bal. in ca. vnico. de cõsten. inter mascul. & fœmi. de beneficio. vbi & dicit, q̃ competit tũc officium iudicis filio, vt ponatur in possessione vacãte, q̃a filius est, ergo hæres. & c. vnde idẽ operatur existẽtia sui hæredis, q̃d operãtur tabulæ testamẽti. q̃d dicit esse notatu dignũ. & iure verò istius regni, per. l. ti. tit. 14. in ordi. regali, nõ solũ filio, sed etiã alteri successori ab intestato competit istud officiũ iudicis. & l. illius. q̃ vulgo dicitur de Soria, remediũ ad possessionẽ istã. quæ. l. habet in hoc summarie procedi. Dabit etiã huius. l. remediũ, prætorito filio à matre, quæ non habuit facultatẽ mutandi testamẽtũ: quia in puerperio decessit iuxta casum. l. 3. C. de inofficio. testamẽ. vbi

c ¶ *Acabada y cumplida.* Cum sufficienti numero testiũ. vt in. d. l. fin. Itẽ & dic quod fit perfectum ratione vel utilitatis. vt in. l. iij. supra. ff. de testa. de quo dixi in. l. 13. titu. 1.

d ¶ *Carta del testamento.* An intelligatur de originali? Paul. de Cast. in. d. l. fin. in. 2. not. ab. dicit, q̃d sic alleg. at Bar. hoc dicẽtem in. l. 4. §. si quis in duobus. ff. de bonor. possess. secundũ tabu. & de mente Bar. videtur q̃ nõ sufficeret exemplũ testamẽti, etiã de manu ciusdẽ notarij: quia posset esse originale cãcellatũ, & habere vitiũ, quod in exemplo nõ appareret, prout aduertit Decius in. d. l. fin. col. 4. in. 3. nota, qui tamen refert modernos ibi tenentes, sufficere si exemplum sit manu eiusdẽ notarij, qui scripsit originale: cum tale exemplum faciat fidem. secũdũ Bar. & doctos. in authentica. si quis in aliquo. documento. C. de ædẽ. & in. l. si q̃s ex argẽtarijs. §. prætor. ff. de ædẽ. & fortè istud est verius. & ita seruatur in practica. & facit ad hoc q̃d not. Bar. in. l. semproni⁹. ff. de leg. 2. Et procedit hæc. l. necdum in testamento in scriptis: sed etiã in testamento nuncupatiuo. glos. in. d. l. fi. in verb. depositionibus. & ibi videpert. & dicto. signanter Decium col. 11. & non oportebit probare de mortẽ testatoris: sed satis est producere testamentum. l. 2. §. si dui. & tetur. ff. quẽadmo. testa. aperi. tenet Bar. in. d. l. fi. vbi etiã Decius. col. 8. respõdet ad illũ q̃ præsumatur quis viuere, vsque ad centum annos. Sed q̃d si appareãt duo testamenta eodẽ die cõfecta, & nõ cõstet de priori tate, & posteriori tate? glo. mouet in. d. l. fi. & Bar. in. l. 4. §. non aũt. ff. de bonor. possess. secũdũ tab. & cõcludit, q̃ propter incertitudinẽ vtrũq; vitiet: nisi alter ex hæredib⁹ possideret: qa in casu dubio, & incerto potior efficitur. secũdũ Bar. in. d. §. nõ autẽ. doct. in. d. l. fi. vel nisi in alterotestamento ex tat instituta pia causa, qa illud præualeret Ludoui. Roma. in reper. authẽ. similiter in. 12. speciali. C. ad leg. falci. doct. moder. in. d. l. fi. imo & pferretur alteri, licet possideat, quãdo doralis possessio nõ esset intitulata. secundũ Bar. in. d. l. fi. co. fi. vt videtur in dubiũ i quæsti. proposita de duob⁹ testamẽtis: qa alter possidẽs de necessitate fatendum est, q̃ habeat possessionẽ titulatã: & sic præferetur pijs causis: & sic frustra in hoc videtur laborasse Decius. Limita etiã nihambo hæredes cõcordarẽt: & vnus cederet alteri, & renũtiaret ius fuit. tunc nõ vitiaret incertitudo. vt dicit And. de Iser. in. §. præterea. ad leguinda. co

e ¶ *Acabada y cumplida.* Cum sufficienti numero testiũ. vt in. d. l. fin. Itẽ & dic quod fit perfectum ratione vel utilitatis. vt in. l. iij. supra. ff. de testa. de quo dixi in. l. 13. titu. 1.

f ¶ *Raydano cancellada.* Et sic iudicatur de testamẽto. prout in prima figura apparet. vi. Bal. in. l. post diuisionem. in prin. C. de iur. & fact. ignor. Quid autem si rasura nõ sit in loco substãtiali. Ale. post alios in. d. l. fi. dicit q̃ tũc nõ impediet missionem reiecta opinione Bar. in. l. fi. vi⁹. C. de test. in diffinctẽ tenentis, q̃ rasura vel cancellatio testamenti habeat impedire istã missionẽ in possessionẽ. & opinio Bar. defendit Deci⁹ in. d. l. fi. col. 10. Sed poti⁹ mihi placet opin. Alex. post alios ex tex. in. c. ex literis. de fi. in stru. Item nec vitiabit rasura vel cancellatio, si fiat manu notarij: & notarij⁹ de hoc attestetur, secũdũ Bar. & d. l. fi. & in. l. fi vi⁹. C. de test. vbi & Alex. Itẽ nõ vitiabit quando ex præcedentibus, & sequẽtib⁹ colligatur, q̃ sic debet stare. Bar. in. d. l. fi. similiter nõ obstabit ra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sura, si instrumentum testamenti, vel aliud reperitur apud aduersariū. secundum Bal. in l. 1. C. de fide instrum. & Alex. in. d. l. si vnus. & adde ad ista quæ dixi in l. 4. 4. titu. 18. 3. partita.

6 a ¶ *Demandando.* Sufficit, quod viua voce petat, & q̄ in scriptura redigatur. secundum Paul. de Cast. in. d. l. si bonus text. in clemen. sæpe. versicu. verum. de verbo. signi. & procedit etiam quando appareat contradictor prout volunt Bartol. & Pau. in. d. l. si. licet Alexan. post alios ibi aliud velit & cū Bar. & Paulo tenet Deci⁹ ibidem. col. 9.

mandando[a] lo el : deue lo meter en posseſsion[b], e en tenencia de los bienes de la heredad, e de todas las otras cosas[d], que el teſtador auia e tenia a la sazon que fino. E non deue ser embargada tal entrega como esta, maguer aquel que fuesse tenedor de los bienes de la herencia, dixesse que aquel teſtamento era falſo[e], o que aquel que lo mando fazer, nō auia poder de lo fazer[f] porque le

7 b ¶ *Deue lo meter en posseſsion.* Et sic quoad istā missionem, instrumentum testamenti habet executionem paratam, vt etiam ner. Bal. in 3. nota. in. d. l. si. An autem idem procedat respectu legatarij? vide ibi per Iaſo. & Decium in. 6. nota. & aduerte, quod nō requiritur citatio alicuius in ista missiōe: nisi illius qui possideret. secundum Bart. in dicti. l. si. & vide ibi per Decium. col. 10.

8 c ¶ *Delos bienes de la heredad.* Quæ testator mortis tēpore possidebat, vt hic. & in. d. l. si. Quid autem si per testes, p̄baretur, q̄ testator possedit tales res: sed q̄ per tres vel quatuor annos ante mortem testatoris alius tenuit eas dem res, an fiet adhuc missio in talibus rebus? Alexā. cons. 53. incipit ponderatis verbis. colu. si. consuluit, q̄ sic: quia cū testes deponant de antiquiore possessione testatoris, illa superueniens possessio in alium non obstabit, ex quo præsumitur, q̄ dictus testator animo retinuit possessionem ciuilem. l. clam possideri. §. qui ad nundinas. ff. de acquiren. pos. & l. si id qd. §. 1. eo. tit. ibique allegat ad decisionem quā dam dos in rorum de rota. vide ibi per eum, & cogita super hoc.

9 d ¶ *De todas las otras cosas.* Videtur ex hoc q̄ & si defuctus possidebat alia quā bona titu. maioriæ, q̄ etiam in illis hæres mitti debet in possessionem, prout etiam est in feudalibus. secundū Bal. in. c. 1. in princ. versi. quęro ergo. de succeſſ. feud. vi. c. 1. §. inter filiam. si de feud. fuc. contro. inter domi. & agna. & Bal. in. c. 1. de controuer. inter mascul. & fœmi. de bene. quod videtur limitādum nisi possessor sit ille, ad quem venit maioricatus, iuxta notata per Bar. post Din. in. l. si patroni. in princi. ff. ad Trebel. & quid si sint res incorporales, an in illis fiat ista missio. vide Bal. in. d. l. fin. q. 9. col. pe. & ibi vide de iure patronatus.

10 c ¶ *Que era falſo.* Concord. cum. l. 2. C. de edict. diui. Adri. toll.

11 f ¶ *Non auia poder de lo fazer.* Adde. d. l. 2. & ibi Bar. & docto.

12 g ¶ *Otro embargo.* Nō ergo admittetur exceptio defectus proprietatis. secundum Angel. in. l. 1. C. eo. allegans Inno. in. c. 2. de causa poſſeſſ. & p̄prie. nisi in continenti offerreretur probatio. secundum eum, & probatur hic, & tradit Decius in. d. l. si. nono notabi. Item neque q̄ filius fuit præteritus. vt in. d. l. 2. quod intelligē: nisi ex ipso testamento constaret de vitio præteritionis: vt quia fuit in eo facta mentio de filio non instituendo eum, neque exhæredando: tunc enim ex tali vitio, cum sit visibile, impeditur missio. secundum Bar. in. d. l. si. & tradit Decius ibi colum. to. super gloſſ. in verbo viriatum.

13 h ¶ *Luego.* Sequitur notata per gloſſ. in. d. l. 2. & quomodo dicitur istud statim declarat ibi Bald. in duobus locis, & tandem vult hoc iudicis arbitrio committi. & quando dicatur exceptio requiritur altiorem indaginem. vide per Bar. in extraua. ad reprimendum in gloſſ. super parte summ marię. colu. 1. & q̄ non poteſt expediri propter iudicij breuitatē in alio iudicio est referuandum. secūdum Bal. in. l. si quis. C. de captiu. quod autem de facili poteſt liquidari, dicitur liquidum. vide per Balbum in tractatu præscriptio. char. 5. colu. 4. & adde quæ notat Decius consil. 424. & Alex. consil. 166. in. 2. vol. & dicit Bal. in. §. insuper. col. 2. de prohibi. feu. alie. per Federi. q̄ quando felloniaeſt visibilis, vel de facili probabilis. tunc vasallus non debet inueſtiri: si vero inuisibilis & requirit altiorem indaginem: tūc debet inueſtiri. Sed cū hodie in xta. l. Inno. rec. Tauri, & partitarū transfertur poſseſsio maioriæ, si is in quē trāsfertur vide. l. 8. ti tu. 7. lib. 5. non potuit propria authoritate occupare: quia alius est in poſseſsione: vnde recurrit ad remedia poſseſsoria, & p̄sentat instrumentum maioriæ. Aduersarius verò opponit contra maioriā aliqua, quæ requirūt altiorē indaginem dicens, q̄ omnia quæ detrahunt maiorię detrahunt poſseſsioni, iuxta ea quæ not. Bar. in. l. 1. §. parui. ff. q̄ viaur clam. text. & ibi Bart. in. l. non putauit. §. non quæruis. ff. de bonor. poſseſſ. contra tabu. per Abb. in. c. item cum quis. de reſtitu. spolia. l. si in adoptionē. versi. licet non iure scriptus. secūdum primā lecturā. ff. de bonor. poſſ.

cont. tabu. actor vero replicat, q̄ sicut obtineret ostendens testamentū prima facie validum, & nō suspectū & reseruaretur exceptiones requirentes altiorem indaginē: sic debeat isto casu fieri. Cum dictæ leges potius conditæ fuerunt in fauorē vocatorū ad maioriam, quam in damnum crederem, q̄ per dictas. ll. non fuit sublatum remedium huius. l. & era defendido, o razonasse alguno otro embargo[g] semejāte destos. Fueras ende si luego[h] quisiere prouar lo que dize, sin alōgamiento ninguno. Ca estōce deue se detener la entrega, e oyr le: e reseebir las prueuas sobre esta razon. Pero si el heredero fuesse menor de catorze años[i] e demandasse tenencia[k], e entrega de los bienes de su padre[l], o de su auuelo: si aquellos que le quisieren embargar

l. si. C. de edict. diui Adrian. toll. cuius remedium cōpetit etiam pro retinendo. secundum gloſſ. & docto. vbi & bene facit dic. l. si in adoptio Ad tit. ff. nem. secundū & C. de secūdam lectu carbonia. ram glo. & plā edict. nē procederet quando maioria probaret p testamentum.

si autem facta esset inter viuos, cogita. & vide quę not. Bal. in. l. Marcellus. §. quidam. ff. ad Trebell. & in ca. vnico. de content. inter mascul. & fœm. de benefi. & Archidia. in. c. si. 11. q. 1. col. 4. & vi. hodie declaratio nem nouam super ista materia factam in bonis maioriæ.

i ¶ *Menor de catorze años.* Adde. l. 7. titul. 22. & quæ ibi dixi. 3. partita. & in. l. 9. & 10. titu. 7. lib. 5. nouę recopi.

Quæ est. do impubere dicit: quia puberi non datur. l. 3. §. puberi. ff. de carbonia. edict. existente vero in vtero datur alia bonorum poſseſsio ventris nomine, per quā prouidetur nascituro. l. 1. in principio. ff. de vent. in poſſeſsamitten.

k ¶ *Demandaſſe tenencia.* Ex hoc verbo iunctis præcedentibus probatur hic, q̄ ista bonorum poſseſsio, de qua loquitur nunc ista. l. in filio impubere (quæ latine dicitur Carboniana bonorū poſseſsio) defertiā filio instituto à pte, cuius cōtrarium videt disponi in. l. 1. §. Pōponius. & in. l. cū sine. ff. de carbonia. edict. vbi habetur, q̄ filio instituto nō datur carboniana: quia sufficit ei bonorū poſseſsio. secūdū tabulas. dic q̄ illud procedit, quando nō negaretur esse filiū: si tamen negaretur opponendo ei per successores ab intesta to, q̄ non valet institutio, quia instituta est, vt filius: & q̄ non est filius, vel allegaretur, q̄ est seruus. & sic q̄ non potest habere hæreditatem: quia institutus est vt liber: tunc non cessa 3. §. quānis. ff. eo. saltem quoad differēdum quęstionē in tempus puber tatis, vt ibi habetur, & ita vult Bart. in. d. §. Pomponius. & clarius Bal. in. l. 1. C. de carboni. edict. Alleg. l. 3. in principio. ff. eo. & d. §. Pomponius. quæ leges licet loquantur in poſthumo instituto, idem dicēdum in iam nato: cum negatur esse filium: cum sit eadem ratio, quod etiam vt tu vides clarē probatur hic in ista. l. partitarum. & idem tenet Salicet. & Iaſon. C. de carbonia. edict. in rubrica. Cōfert etiam, quia istud beneficium datur impuberi instituto ab extraneo, si eius status renocetur in dubium. vt est de mente Bar. in. l. 3. §. missum. ff. eo. colu. fi. & facit bene. l. de bonis. in princ. & ibi glo. ff. eo. quod procedit indubiē, si tali impuberi instituto ab extraneo, quæstio moueatur posidente tali impubere per. l. si impubes. §. si pupillus. ff. eo. & ibi glo.

1 ¶ *De su padre.* Hoc dicit: quia in bonis matris, nō datur remediū carbonianum. l. 1. §. & generaliter. & l. de bonis. ff. de carbon. edict. gl. in. l. in verb. patris. C. eo. & rationem tradit Iaſon vbi supra quæ est: q̄ cū dicta carbo, bonorum poſseſsio non detur exhæredatis. vt in. d. §. Pōponius. & in. l. qui de inofficioſo. ff. de inofficio. testam. & præterito matris habeatur pro exhæredatione. vt in. §. mater. instit. de exhæred. libero. infertur q̄ non poteſt habere locum in bonis matris, ex qua ratione infert Iaſon ibi vnum quod dicit, rem quam legisse tactum ab aliquo, quod si mater instituisset filium impuberē, cui moueatur quæstio status: tunc etiā in hæreditate matris, haberet locū hoc remedium poſseſsionis habendæ: ex quo cessat dicta ratio. & quod ita limitetur dict. l. de bonis. §. 1. & insuper hoc dicit ostendi ratione: quia carbonia na competit illis, quibus competeret contra tabul. l. 1. in principio. ff. eo. sed contra tabul. competit illis quibus competeret ab intestato bonorum poſseſsio vnde liberi in ſucceſsionibus parentum. l. 1. §. rectē. ff. si tabul. testa. null. ex tab. sed contra hoc instatur: quia contra testamenta fœminarum non datur bonorum poſseſsio contra tabul. l. illud. §. ad testamenta. ff. de cont. tabul. & sic non debet habere locum carbonianum. Item etiā hodie in bonis maternis non datur bonorum poſseſsio: vnde liberi. l. quotiens. & ibi glo. C. de legiti. hære. Bal. in. l. fi. eo. 3. versi. sequitur videre. C. vnde legiti. Sed potest reponderi, q̄ hodie iam datur bonorū poſseſsio cōtra tabulas contra testamentū matris: cum hodie præteritio matris nō habeatur pro exhæredatione per §. aliud quoque, in authētico. vt cum de appellā. cognoſ. & dixi. in. l. 1.

titu. 7. ead. partita. ita tenet Angel. in. l. 1. ver. 7. regula est. C. de Carbonia. edict. & opi. Ange. est eōis, prout attestatur deciusin. l. poſthumo nato. num. 8. C. de bono. poſſ. contr. tabu. vbi laſ. col. 5. & 6. defendit istam opi. Angel. & per conſequens dabitur Carbonianū, neq; obstabit ista. l. partitarum. q̄ dixit, de su padre: nā suppleri poteſt, vt idem sit in matre, sicut etiā. l. 10. titu. 7. ea. part. cum loquiſilla. l. de præteritione, dixit de patre & nō est dubium, quin idē velit in matre, & videtur æqua ista opinio & filiis impuberibus fauorabilis ideo tene menti ad d. l. de bonis. ī prin. ff. eod.

dixeſſen, que nō era fiſo, o nieto de aq̄l de cuyos bienes se queria apoderar, o q̄ era ſieruo, eſtonce non le empeſcē tales embargos como estos, ante dezimos q̄ deue ser entregado[b] en aquellos bienes e criarse en ellos[c], fasta que sea de edad de catorze años[d], e dende adelante le pueden mouer tales pleytos si quisiere, e estonce aura el mejor entendimiento, e amigos[e] para amparar su derecho, lo q̄ non podia auer ante deste tiēpo. E esto que diximos, ha lugar, quando el fiſo, o el nieto, demanda tan solamente la tenēcia de los bienes q̄ quiere heredar, mas si el demandaſſe la propriedad[f] de la herencia, eſtonce todas las cosas[g] que diximos de suſo, que puſieſſen contra el, deue las el juez oyr, e examinar, e librar segun derecho, sin alongamiēto ninguno, ante que lo entregue de la herencia, que es assi demandada.

17 a ¶ *Tales ēbargos.* Concord. cum l. 1. ff. eo. & l. 1. C. eod. de Carbo. edict. & aduerte, q̄ proba ri videt ex ista l. q̄ petita bonorū poſſeſsi. p filium impuberē, sinegetur filius non est necesse, q̄ omittatur primum iudicium: & q̄ de nouo deturlibellus petendo per remedium Carbonianū, prout dicit Barto. in. l. 3. §. duæ. col. 1. & in. §. missum. ff. eo. sed ex eodem iudicio cōſequitur fructum Carboniani edicti, replicando contra exceptionem, q̄ quæstio status, & bonorū differēda sit in tēpus puberta tis, & nota q̄ ad hoc vt istud remedium impuberi competat, deberprius constare per aliquas præsumptiones, licēt non perfectas probationes de filiatione, vt quia defunctus eum tractabat, vt filium: & nominabat filium vt in. l. 3. §. cauſæ cognitio, ff. eo. & tradit Pau. de Caſt. in. l. qui de inofficioſo. ff. de inoffici. testamen. & glo. in. d. §. cauſæ.

18 b ¶ *Entregado.* Et efficietur poſſeſſor non detentor, vt dicit Paul. de Castro, per tex. ibi, in. d. l. qui de inofficioſo.

19 c ¶ *En ellos.* Add. d. l. qui de inofficioſo. & l. fi. C. eo. & licēt poſtea nō p̄batur filius, nō tenebitur restituere alimenta quę percepit: nisi probetur q̄ calumnioſe & scienter asserat, se esse filium: quia sanctius est q̄ fuerit alius de alieno: si aliqualiter probauerit, quā quod fuisset mortuus famæ: si forte erat filius, secundū Pau. de Caſt. in. d. l. qui de inofficioſo. gl. in. d. l. 1. 2. C. de Carbo. edict. vbi bonus tex.

20 d ¶ *De catorze años.* Nam finitur hoc commodū huius bonorum poſſeſsionis adueniēte pubertate. l. 3. §. puberi. ff. de carbo. edic. l. 2. C. eodem. adhuc tā post pubertatē iste missus sustinebit partes rei, & poſseſsio ipso cauente non auferetur ab eo, vt in. l. de bonis. §. post pubertatem. ff. eo. & ibi vide Bar. quid autem si quæstio nō fiat de filiatione, vel statu ipsius impuberis, sed de statu patris an diffe ratur tunc quæstio vs̄q; ad tempora pubertatis? dic q̄ sic, si per quæstionem status patris vertitur similiter quæstio, super statu filii, vt quia defunctus dicatur seruus secūdum Bar. in. d. l. 3. §. missum. ff. eo. co. fi. per. l. 1. §. sed si mater. ff. eo. sed si per quæstionem non renocatur in dubium status ipsius filij: vt quia fuit institutus ab extraneo: tunc quæstio non differtur. vt in. l. libere. C. de petitio. hæredita. tenet Bart. in. d. §. missum. licēt tali casu si probationes non offerrerentur incontinēti, deberet fieri missio in poſſeſſorio, vt in. l. 2. C. de edict. diui Aldria. toll. & gl. & docto. in. d. l. liber. Aduerte etiam, q̄ si expediens sit pupillo, potius non differri quæstionem istam in tempus pubertatis, id fieri debet quod sibi sit vtilius. vt in. d. l. 3. §. duæ. ff. eo.

21 e ¶ *Amigos.* Expedit habere amicos ad defensionē litium. vt hic vides.

22 f ¶ *Propriedad.* Petitione videlicet, hæreditatis: si tamen velit filius super sedere in petitorio per ipsum inchoato, & trāsire ad poſseſsorium poſſet & differetur quæstio, secundum glo. Barto. & Pau. in. l. 1. per text. ibi. C. de carbo. edict. & vide per Barto. in. l. 3. §. missum. ff. eod. bonus tex. in. c. paſtoralis. de cauſ. poſſ. & proprie. vltimo not. circa materiā huius. l. q̄ etiam in bonis maioriæ habebit locum istud Carbonianū, & huius. l. beneficium, prout etiā in bonis feudalibus. vt dixi in. l. 7. titul. 22. parti. 3. vnde & hali quis occupauit poſseſsionem bonorū maioriæ, & veniat filius, vel ista, quæ ex terrore inueſtituræ seu vocationū præteundat maioriā, qui per at sibi tradi poſseſsionem, & q̄ pendēte impuberta te quæstio, super filiatione, & bonis differatur, q̄ constito summariē de filiatiōe, debeat sibi tradi poſseſsio: & occupator expelli: & quæstio super filiatione differri. vide ad hoc bonum text. in. l. 3. §. parui. & §. si quis liber. ff. de carbo. edic. q̄ tu bene nota, qa quotidie sup legitimitate filiorū vocatorū ad maioriā, sunt quæstiones, & semper intelligas hoc de differēda, q. super statu in tēpus puberta is, q̄ est quæstio status, nā si tantū sit quæstio bono

¶ *Ley. III. Que es lo que deue fazer el juez quando vienen dos herederos, e mueſtrā amos cartas de teſtamēto, de aquel que los eſtableſcio.*

DElante el juez viniendo algund ome que moſtraſſe el testamento, en que fuera eſtableſcido por heredero de otro, e pidieſſe que le metieſſen en poſseſsion de la heredad, segund dize en la ley ante desta, si otro alguno[b] viniesse ante aquel miſmo juez, e dixesse que el auia mejor derecho en la heredad, porque fuera despues eſtableſcido por heredero[i] del fazedor del teſtamento, o por otra razon alguna[k] que moſtraſſe, e que dixesse, que lo queria luego prouar[l], eſtonce el juez deue ver amos los teſtamentos, e oyr las razones de amas las partes, e el que moſtraſſe q̄ ha mejor derecho en la heredad, aquel deue ser entregado en ella. E si amos mo

rū, tūc nō datur ista dilatio, vt probatur in. l. 1. §. si quis filiū. in verſi. si testamentū valere contendunt, controuerſia nō est differenda. & in. l. si impubes. §. cū verò. ff. eo. cū gl. ibi nō est habebit locū misſio ex Carboniano: sed q̄stio de statu differēda est, vt ibi, si antē esset maioria facta tā a parte, q̄ a matre, an sic in totū habet locū Carbonianum? vide ibidē in verſi. planē. & ibi gl. q̄ vult, q̄ ex Carboniano, tūc het tm̄ misſio in bonis pr̄is, non verò in bonis mat̄is, qa bñ pōt esse, q̄ sit filiꝰ pr̄is, & nō illi⁹ q̄ dē mē & ecōtra, sed si esset casus, q̄ nō posit esse bastard⁹, siue illegitim⁹ ex pr̄e, quin etiā esset ex mat̄e, vt si allegaretur cōsanguinitas parētū cū scientia vtriusq;, cū ibi veniat examinādū vtrūq; vē, q̄ nō solū q̄stio differatur sup legitimitate: verū et fiat missio et in bonis mat̄is, per tex. i. d. verſi. planē. & l. si impubes. §. si pupillus. ff. eo. iuncta gl. in. d. l. de bonis. in verſi. plane. super verb. differēdas. in fi. licēt Alb. post Oldral. in. d. §. si pupill⁹. velit, q̄ in casu illi⁹. §. probat Carbonianū quo ad dilationē cōtrouersiæ: nō verò quo ad missionē, & alleg. nota. in. d. §. plane. per gl. sed rectè intellecta nō cōtradicit, imò alsi stat ad id qđ dixi. & quid si maioria sit materna, an in illa habebit locū Carbonianum & ei tius. l. dispoſitio? hoc decidit. l. de bonis. in prin. ff. eo. & l. si impubes. §. si pupillus. eo. tit. ex quibus decides, quid si esset q̄stio in qua nō posset qs dici bastardus ex parte matris quin esset ex parte patris, vel ecōtra. & vide q̄ not. Bar. in. l. 3. §. quis. eo. titu. vbi tradit q̄ etiā q̄n instituto mouetur q̄stio super statu habet locū Carbonianū, ex q̄ q̄n instituto mouetur q̄stio super statu habet locū Carbonianū, ex q̄ videtur q̄ in maioria q̄ prouenit ure institutionis: habebit etiā locum. In maioria verò q̄ nō iure isto veniret, videtur q̄ nō habeat locū Carbonianū, vt probatur in. l. cum sine. ibi, jura libertorum. ff. ad Carbo.

g ¶ *Las cosas.* Adde. l. liber. & ibi glo. C. de peti. hære. ¶ *Leu. III.* 23

h Si impediens hæredem poſseſsionem petentem, statim doceat hæreditatem ad se pertinere mittetur ipse in poſseſsionem, & si ambo æquè probent, sunt æquè mittendi. h. d.

h ¶ *Alguno.* Quis dicatur legitimus contradictor ad impediendum istā 1
missionem, declarat ista. l. sed vide plenius per glo. in. l. fin. C. de edict. diui Adria. toll. super verb. legitimo. & ibi late per Bar. & Deci. col. 12. 13. & 14. qui declarat mentem & verba Bar. & ibi etiam vide quid si cō tradictor veniat post licentiam datam a iudice seu mandatum de mittendo, vel post missionem.

i ¶ *Heredero.* Glo. in. d. l. si. in verb. contradictor. posuit istud exēplum. 2

k ¶ *Razon alguna.* Vide glo. & docto. vbi suprà in verb. legitimo. 3

l ¶ *Luego prouar.* Not. bene, quod semper quis est legitimus cōtradictor 4
si paratus sit de iure suo probare in continenti. & adde quod habetur supra. l. proxima. & Barto. & Paul. in. d. l. fi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Lex. IIII.*

Si possessor à quo euincitur hæreditas est possessor bonæ fidei, tenetur restituere fructus perceptos añ litẽ cõtestãtes: ãtes nõ consumptos, de percipiẽdis nõ tenet. sed malæ fidei possessor, de cõsumptis, & de aliis quæ percipi potuerunt. deductis expẽsis eorũ gratia factis tenet. h. d.

Adtit. ff. & C. de peti. hæred.

1 a ¶ *Della.* Ex hoc verbo iunctis ll. 2. & 3. suprà proximis posset fortè quis dicere, q̃ cum ista. l. veniat statim, post. d. leges, quæ tractant de missione in possessionẽ, ex dictis ll. & edicto diui Adrian. seu l. 5. illius titul. C. de edict. diui Adria. tollen. q̃ etiam in isto remedio veniat cõdemnatio fructuũ perceptorũ ex hæreditate. cuius cõtrarium tenet Spec. in titu. de testa. §. sequit. col. fin. versi. sed nunquid accessiones. imò q̃ fructus & accessiones non veniãt in tali iudicio, & idem voluit Alexã. consi. 184. visoproceſſu cauſę vertẽtis. col. fin. vnde tu dicas, q̃ ista lex partitarũ. iam non loquit de illo remedio possessorio, sed de petitiõe hæreditatis, de qua dixi supra in. l. prima, ibi la ſegũda, in qua veniũt fructus, vt in. l. item veniunt. §. fructus. & l. illud. §. prædo. ff. de petitio. hæreditatis. iam enim in ista lege non loquitur de possessione rerũ hæreditariarũ sed de ipsa hæreditate & de habente ius ad eã, & patet ex superioribus: cum dixit, que ouieſſe derecho de la auer.

2 b ¶ *Dellos.* Si tamen ex eis fructus est locupletior, tenebitur in quantum locupletior factus est, vt in dict. l. illud. §. prædo. versicu. in bonę fidei. tunc enim restituuntur tanquam augmentum in vniuersali iudicio. vt ibi in text. & declarat ibi Angel. & probatur in. l. item veniunt. §. fructus. & in. l. sed si lege. §. consuluit. &. §. quòd autem quis. ff. de petitio. hæred. licèt in iudicio rei vẽdicatiõis fructib⁹ cõsumptis, neq; in hoc teneret bonæ fidei possessor. vt in. l. 4. §. post litẽ. ff. finiũ regũdo. & vult Albe. in. l. si à dño. §. fructus. ff. de petitio. hæred. ibi. sed fec⁹ in rei vẽdicatiõe. Ang. tũ in d. §. prædo. l. illud. ff. eo. dicit, q̃ in iudicio fingulari, licet cesset rõ augmẽti, quæ cõsiderãtur in iudicio vniuersali petitiõis hæreditatis, restituti tũ debẽt fructus consumpti, ex æquitate. l. si me & Titiũ. ff. si cer. pet. q̃d dicit esse menti tenendũ perpetuò. & allegat Inn. in. c. in literis. col. 1. de resti. spoli. & gl. institu. de officio. iudi. in prin. in verb. cũ fructibus. & glo. in. §. si quis à non dño. in verb. fructus. inſtit. de rerum diuiſio. & intelligo hoc quãdo fructus essent naturales, prout loquitur Innocen. & glos. superius allegatæ & habetur in. l. 39. titul. 28. tertia partita. nam si essent fructus industriales, lucratur eos in totum bonæ fidei possessor, si sunt consumpti pro cultura & cura, vt in. d. §. si quis à non domino. & in eis procederet quod vult Albe. & voluit etiam glo. in. d. versi. cum fructibus. & Azo. C. de petitio. hæred. in sum. col. fi. vbi astignans differentiam inter petitionem hæreditatis, & rei vendicationem, dicit q̃ in rei vendicatione bonę fidei possessor non tenetur de consumptis: & si sit locupletior, nisi in duobus casibus. vt. ff. de rei vendica. l. sumptus. & l. emptor. hic contra. Angel. tamen in. l. ex diuerso. ff. de rei vendi. in principio. tenet, q̃ etiam industriales fructus restituat bonæ fidei possessor etiam in iudicio singulari quatenus factus est locupletior: & ibi respondet ad. d. §. si quis à non domino. & consuluit Alexan. consi. 90. volu. 2. col. fin.

Sentencia.

Tẽpus rei iudicatæ inſpicit in iudicio petitiõis hæreditatis, an quis factus fuerit locupletior, vt hic. & in. l. si à domino. §. petit. ff. de peti. hæredi. & etiã litis contestatæ. vt hic, & not. glo. in. d. §. pe. & sic si tẽpore litis cõtestatæ sit locupletior licèt ante sententiã desinat esse locupletior nihilominus tenebitur, & sit tẽpore litis cõtestatæ nõ sit locupletior si tñ tpe rei iudicatæ id̃ erit p ittã. l. q̃ approbat. d. glo.

Ley. IIII. Como deue entregar los bienes de la herencia al heredero aquel que es tenedor della.

HAntregando el juez de la herẽcia del finado, a aquel q̃ ouieſſe derecho dela auer, deue le otrosi mandar entregar, delos frutos de lla[a]. Pero eneſtos frutos ha departimiento. Ca ſi aquel que era tenedor de aquella heredad, ouieſſe deſpendido los frutos que cogio, o ouo della, auiendo buena fe en teniendo la, cuydando que era ſuya, eſtonce non ſeria tenudo de dar la eſtimacion dellos[b] mas bien ſeria tenudo de dar los que non ouieſſe deſpendido, ſi algunos le fincaſſen en el tiempo, q̃ el pleyto fueſſe començado ſobre la heredad, o en el que fue dada la ſentencia[c] ſobre ella. E eſte que era tenedor dela heredad, deue ſacar de los frutos las deſpẽſas[d] que ouiere fechas, en labrarla, o en razon de coger los frutos della. Ca ſegũ dixeron los ſabios antiguos, aquello es llamado fruto, q̃ finca en ſaluo a aquel q̃ lo cogio, ſacadas las deſpenſas[e] que fizo por razon del. Otroſi dezimos, q̃ ſeyendo negligente, o perezoſo[f], aquel que tiene la herencia, de alguno que fueſſe finado, nõ la aliñando en la labrar, como deuieſſe, ſi eſte ouieſſe buena fe en teniẽdola, cuydando que era ſuya, o auia razon derecha de la tener, eſtõce dezimos que ſi el ouieſſe a entregar al heredero por mandado del juez tal herencia, non ſeria tenudo de darle los frutos, que pudiera eſquilmar della, ſi la ouieſſe labrada. Capues que el buena fe auia, en teniendola, non ſemeſa que el dexaua de la labrar, por fazer engaño a otro: mas dexaua la como ome q̃ dexa a las vegadas ſu heredad, que la non labra por non poder, o por otra razon. Mas ſi ouieſſe mala fe en teniendo tal heredad, ſi juyzio fuere dado cõtra el, q̃ la deſampare, eſte a tal es tenudo de entregar la heredad con todos los frutos que el eſquilmo della, tambien los deſpendidos como los otros, que tuuieſſe eſtõce e aun con las rentas, e los frutos, que pudieſſen ſer ſacados della, ſi la ouieſſe labrada, porque non auia derecha razõ nin buena fe en teniendo la herẽcia del finado. Pero eſte atal las deſpenſas q̃ fizo por meſoramiento de los bienes dela herencia, por razon de la aliñar, o de coger los frutos, bien las puede tener[h] e ſacar dellos.

[a] *Razon della.* Adde. l. item veniunt. in prin. cũ. §. ſequenti. l. ſed & ſi lege. §. fi. cũ ſequẽtibus. vſq; ad. l. niſi ex re. ff. de petitio. hære. & tenebit poſſeſſor hæreditatis refundere pœnas quas percepit, vt in l. vtrũ. & in. l. poſtſenat⁹ cõſultũ, vbi Angel. ff. eod. ſiue fuerit poſſeſſor bonæ fidei ſiue malæ fidei, niſi ſit pœna ratiõe cõtumaciæ, vel iniurię ſibi factæ. l. at vbi. ff. eo. Paul. ibi ſub. l. vtrũ. vbi poſt Ang. de pœna commiſſi occaſione rei hæreditariæ, q̃ veniat in petitione hereditatis. Item & redditet etiam inhoneſtos quæſtus. l. ſi poſſeſſor. & l. ancillarũ. §. fi. ff. eo. nota et q̃ & ſi malæ fidei poſſeſſor, vel bonæ fidei emit aliq̃ rẽ neceſſariã hæreditati, & poſtea eſt bon⁹ tex. in. d. l. item veniũt. in pri. ſibi retinere, & reſtituũ ad platos intrutos ementes aliquã ex quo Balbi. conſi. 90. vel beneficio, vt ibi per eũ. & Paul. de Caſtr. rẽ neceſſariã [illegible] bene ad. l. q̃ ſi in diem. §. idem iulianus. & l. ſed & ſi le[illegible]. & fina. ff. eod.

[b] *Comprado.* Concordat cum. d. §. idem iulianus. & quid ſi bonæ fidei poſſeſſor rẽ comparauit, & poſtea eſt euictus, an poſſit petere pretium quod ſoluit? Reſpondetur quod ſi res ſit adhuc in rerum natura, poterit poſtea petere rẽ ab emptore: cum videatur ratificaſſe venditio Paũli, & nõ debet habere rem & pretiũ. vt in. d. §. item ſi rem. & §. ſi minori. Si vero nõ egit contra venditorẽ & agit contra emptorẽ ad rem rei vendicatione, an poſſit exceptione repelli ab emptore, eo q̃ emiſſet a bonæ fidei poſſeſſore? dic vt habetur in. d. §. item ſi rem. ſecundum q̃ declarat ibi Paul. de Caſtr. nã in tribus caſibus poſſet exceptione veri hæredẽ repellere. Primus eſt qñ cõcurrit duo. ſ. q̃ ipſe emptor habet regreſſum de euictione cõtra vẽditorẽ, & q̃ vẽditor cõſumpſerat pretiũ, & non eſt ex eo factus locupletior, tuñc enim emptor habet exceptionẽ ex perſona venditoris, ne teneatur vltra q̃ facere põſ. Secũdus qñ vẽditor cõpareret in iudicio, & ipſum ſupra ſe ſuſceperit, qa tũc emptor habet exceptionẽ ex perſona ſua, vt cõueniatur auctor ſuus, qui ſe offert liti & non ipſe terãus, qñ prius egit contra venditorẽ ad pretium, vt ſupra dixi. Sed quid ſi venditor factus eſt locupletior, & emptor conueniatur, an poſſit ei exceptione aliqua contra verum hæredem? vide per glo. in. d. §. item ſi rem. in verbo exceptione nõ repelatur. in fi. & diſtingue: vt per Bar. ibi. co. 2. verſi., phius declaratiõe.

[c] *Sentencia.* Tẽpus rei iudicatæ inſpicit in iudicio petitiõis hæreditatis, an quis factus fuerit locupletior, vt hic. & in. l. ſi à domino. §. petit. ff. de peti. hæredi. & etiã litis contestatæ. vt hic, & not. glo. in. d. §. pe. & ſic ſi tẽpore litis cõteſtatæ ſit locupletior licèt ante ſententiã deſinat

[d] *Deſpenſas.* Adde. d. l. ſi a dño. §. fructus. ff. de petitio. hæredi.

[e] *Sacadas las deſpenſas.* Add. d. l. fundus qui. ff. famil. herc. & l. ſi a dño. §. fructus. ff. de petitio. hære. & l. fructus. ff. folu. mat. & qd̃ not. Bal. in l. 1. col. 1. 2. 3. & 4. C. de fructi. & ltiũ expẽ. & Pau. de Caſt. in. l. quãtas. ff. ad leg. falc. & Spe. ti. de loca. §. poſtq̃. verſ. quid ſi tibi locaui, & hæc regula fallit in decimis pdialib⁹, vt in. c. tua nobis. de decim. item fallit, qñ dñs dat terram ſuam ruſtico, vt eam laboret, & det ſibi certã partem fructuum: nam debet expẽſa fieri ſumptibus coloni, vt tradit Alberi. in dicto. §. fructus. Innocent. & Abb. in. d. c. tua nobis. de decimis vero perſonalibus, vel his ſimilibus, quæ percipiuntur induſtria, & labore hominum. vide glo. & Ange. in. d. §. fructus.

[f] *Lo perezoſo.* Concord. cum. l. ſi quis poſſeſſor. §. ſicut. ff. de petitio. hæred. & l. ſed ſi lege. §. conſuluit. eodem titu.

[g] *Malaſe.* Add. d. l. illud. §. prædo. & l. item veniunt. §. fructus. ff. de petitio. hære. & q̃ hic diſponitur in poſſeſſore malæ fidei, idẽ dicin poſſeſſore bonę fidei, poſt litẽ cõteſtatã. l. ſed ſi lege. §. q̃ autẽ ait ſenat⁹. verſ. q̃ ſi ab initio. & §. ſi ante litẽ. ff. de peti. hære. & per ſolã ſniam rei alienæ, dẽ malæ fidei. l. item veniunt. §. petitã. el ſegundo. ff. eod. & in. d. §. ſi ante litem. & hoc quo ad reſtitutionem fructuum: ſed quo ad periculum interitus, vide quod habetur in. l. illud. ff. eo. & infra eo. lib. 6.

[h] *Puede tener.* Et ſic etiã malæ fidei poſſeſſor deducit expenſas factas, causa q̃rendorũ fructuũ, vt hic, & in. d. l. fund⁹ qui. ff. fami. hercil. l. ſi a dño. §. fi. ff. de peti, hære. ſiue añ litẽ cõteſtatã, vel poſt percipiãtur fructus⁹: & an extẽt vel nõ. Quid aũt ſi null⁹ fructus perceptus fuit, an deducat expenſas malæ fidei poſſeſſor? Azo. in ſum. C. de petit. hære. dicit q̃ nõ per. l. q̃ ſi ſumptus. ff. eo, vbi vide glo. & idem tenet ibi Pu.

¶ *Lex. V.*

Poſſeſſor condemnatus hæreditatem reſtituere tenetur reſtituere nõ ſolũ hæreditatẽ, ſed etiam quicquid eius occaſione quæſiuit, & ſi rem hæreditariam diſtraxit, tenetur eam redimere minori, vel æquo pretio, quod habuit, ſi autem bonam fidem habuit tenetur ad pretiũ dun taxat receptũ

d ¶ *Valer.* Hic enim dolo deſiit poſſidere, quia erat poſſeſſor malæ fidei 4 vnde ratione doli tenetur ad verũ pretiũ, & quatenus ditetur, in litem potius ad pœnã, q̃ ad intereſſe. vt. l. ſi poſſeſſor. §. fi. & in. l. nec vllam. 9. pe. alias incipit etiam. ff. de petitio. hære. & declarat Paul. in. d. §. item ſi rem. & adde Azo. C. eo. in ſum. colũ. §. ibi cum dicit. Itẽ veniũt & eaq̃ quis dolo deſiit poſſidere, ſi ſtant non deperdita, vel diminuta, vel ſi reus ab empto re nullo modo reciperepoteſt, inrat con tra eum in litẽ & iſta dicta Azo ſequitur hic iſta lex.

malæ fidei tñ poſſeſſor tenetur tẽ aut quãtũ magis potuit valere reſtituere. h. d.

1 a ¶ *Razon della.* Adde. l. itẽ veniunt. in prin. cũ. §. ſequenti. l. ſed & ſi lege. §. fi. cũ ſequẽtibus. vſq; ad. l. niſi ex re. ff. de petitio. hære. & tenebit poſſeſſor hæreditatis refundere pœnas quas percepit, vt in l. vtrũ. & in. l. poſtſenat⁹ cõſultũ, vbi Angel. ff. eod. ſiue fuerit poſſeſſor bonæ fidei ſiue malæ fidei, niſi ſit pœna ratiõe cõtumaciæ, vel iniurię ſibi factæ. l. at vbi. ff. eo. Paul. ibi ſub. l. vtrũ. vbi poſt Ang. de pœna commiſſi occaſione rei hæreditariæ, q̃ veniat in petitione hereditatis. Item & redditet etiam inhoneſtos quæſtus. l. ſi poſſeſſor. & l. ancillarũ. §. fi. ff. eo. nota et q̃ & ſi malæ fidei poſſeſſor, vel bonæ fidei emit aliq̃ rẽ neceſſariã hæreditati, & poſtea eſt bon⁹ tex. in. d. l. item veniũt. in pri. ſibi retinere, & reſtituũ ad platos intrutos ementes aliquã ex quo Balbi. conſi. 90. vel beneficio, vt ibi per eũ. & Paul. de Caſtr. rẽ neceſſariã [illegible] bene ad. l. q̃ ſi in diem. §. idem iulianus. & l. ſed & ſi le[illegible]. & fina. ff. eod.

Ley. V. Que aquel que tiene los bienes de la herencia, como non deue, ſi enagena alguna coſa dello, la deue pechar con el doblo.

SI contra alguno que fueſſe tenedor dela herencia, que pertenesciesse a otro fueſſe dada ſentencia que la tornaſſe, deue la entregar a aquel que la vencio, con todas las otras coſas, que ouo por razon della[a]. Pero ſi de mientra que era tenedor della, vẽdieſſe o enagenaſſe alguna coſa de tal herencia, eſtonce ſi auia buena fe en teniendo la heredad, cuydando que era ſuya dezimos, que ſi aquella coſa que vendio, pudiere cobrar por aquel miſmo precio, o por menos q̃ recibio por ella, tenudo es de la cõprar[b], e de tornar la al verdadero heredero q̃ la vencio. E ſi la non pudiere auer, non es tenudo de dar por ella mas de aq̃l precio que recibio[c]. Mas ſi aquel que la vendieſſe, ouieſſe mala fe en teniẽdo la herencia, tenudo es de tornar aquella coſa miſma que vendio, ſi la pudiere auer en alguna manera. E ſi auer non la pudiere, deue dar por ella, tanto quãto mas pudiere valer[d], a aquel que [illegible] la herencia por juyzio.

¶ *Ley. VI. Que a aquel [illegible] de algũa beſtia, cia como non de[illegible] entre tanto, la deue o alguno de[illegible] pechar a [illegible]*

Adtit. ff. & C. de peti. hæred.

Omençado[e] ſeyẽdo el pleyto, por demanda e por reſpuesta, cõtra algũo, ſobre la heredad, de q̃ fueſſe tenedor a mala fe[f], ſi entre aquellos bienes de la herẽcia, fueſſen algũas beſtias, o ganados, maguer ſe murieſſen de enfermedad, o por otra razõ, en tal tiẽpo como este tenudo ſeria dela pechar al heredero ſeyendo este tenedor vencido dela herẽdad por juyzio. Mas ſi eſte daño vinieſſe en las beſtias, o en las otras coſas dela herencia, ante que el pleyto fueſſe começado ſobre ella, non ſeria tenudo de lo pechar, quando acaeſciesſe ſin culpa del g. Pero ſi eſte que fueſſe aſsi vencido, era tenedor de la herencia a buena fe[h], cuydando que auia derecho de la tener, eſtõce el daño que acaeſciesſe, aſsi como de ſuſo diximos non ſeria tenudo de lo pechar. Ca aſſaz abonda[i] al heredero, que cobre la heredad, e las coſas [illegible] falladas biuas, al tiem[illegible] contra de-

Por quanto tiempo puede perder el heredero la herencia non la demandando.

Enedor podria el ome ſer de la heredad agena en tres maneras. La. ſ. es quãdo aq̃l q̃ la tiene, cuyda auer dere-[f] ſſor malæfidei, ſi poſtea controuerſia ei moueatur, periculũ fatalitatis, vel interitus rerum ſpectat ad eum, vt in. d. l. illud.

[a] *Razon della.* Nam ſi culpa, teneretur etiam ſi ante litem conteſtatã 3 res pereat, vt hic, & in. d. l. & non tantum. §. veniunt.

[b] *Comprado.* Concordat cum. d. §. idem iulianus. & quid ſi bonæ fidei poſſeſſor rẽ comparauit, & poſtea eſt euictus, an poſſit petere pretium quod ſoluit? Reſpondetur quod ſi res ſit adhuc in rerum natura, poterit poſtea petere rẽ ab emptore: cum videatur ratificaſſe venditio Paũli, & nõ debet habere rem & pretiũ. vt in. d. §. item ſi rem. & §. ſi minori. Si vero nõ egit contra venditorẽ & agit contra emptorẽ ad rem rei vendicatione, an poſſit exceptione repelli ab emptore, eo q̃ emiſſet a bonæ fidei poſſeſſore? dic vt habetur in. d. §. item ſi rem. ſecundum q̃ declarat ibi Paul. de Caſtr. nã in tribus caſibus poſſet exceptione veri hæredẽ repellere. Primus eſt qñ cõcurrit duo. ſ. q̃ ipſe emptor habet regreſſum de euictione cõtra vẽditorẽ, & q̃ vẽditor cõſumpſerat pretiũ, & non eſt ex eo factus locupletior, tuñc enim emptor habet exceptionẽ ex perſona venditoris, ne teneatur vltra q̃ facere põſ. Secũdus qñ vẽditor cõpareret in iudicio, & ipſum ſupra ſe ſuſceperit, qa tũc emptor habet exceptionẽ ex perſona ſua, vt cõueniatur auctor ſuus, qui ſe offert liti & non ipſe terãus, qñ prius egit contra venditorẽ ad pretium, vt ſupra dixi. Sed quid ſi venditor factus eſt locupletior, & emptor conueniatur, an poſſit ei exceptione aliqua contra verum hæredem? vide per glo. in. d. §. item ſi rem. in verbo exceptione nõ repel-

[c] *Començado.* Ortũ habet l. illud in prin verſi. quid em ſi poſt litẽ contestatam. ff. de peti hære. & l. & nõ tm. §. veniunt. eo titu.

[e] *Malaſe.* quia 2 q. vere est poſ-

[g] *Sin culpa del.* 3

[h] *Buena fe.* Quia licèt poſt litem conteſtatam oẽs poſſeſſores efficiãtur 4 æquales, & dicantur pdones, vt in. l. ſed ſi lege. §. ſi ante litẽ. ff. de petit. hæred. hoc procederet quantũ ad fructus poſtea collectos, vel colligẽdos; vt quilibet teneatur de perceptis & percipiendis, ſecus verò quo ad interitum rei, nã tunc eſt differentia inter malæfidei poſſeſſorẽ vera, & a prin. & inter malæfidei poſſeſſorẽ ſi ẽt per litis cõteſtationem, qui a prin. fuit bonæ fidei, nã iſte nõ tenebitur de interitu, ſine dolo & culpa ſua, vt hic & in. d. l. illud. Si tñ talis bonæ fidei poſſeſſor a principio poſtea efficiatur malæfidei verè, ppter ſcientiã rei alienæ, idẽ eſſet in eo, quo ad talẽ interitũ: ſicut in malæfidei poſſeſſore ab initio, & ſic iſte poſt litẽ contestatã teneretur de interitu, ſecũdũ Bar. in. d. l. illud. & in. d. l. in fundo. ff. de rei vendi. quod limita ſecũdũ Paul. in. d. l. illud. niſi res fuiſſet eodem modo peritura penes actorem, ſi fuiſſet reſtituta, quia tũc præterita bona fides excuſaret illum ab interitu. vt no. gl. in. l. item ſi verberatum. in fi. ff. de rei vendic. & facit. d. l. illud. & idem ſi habuiſſet iuſtam cauſam litigandi, vt ibi notatur.

[i] *Abonda.* Nota iſtam rationem, & alia habetur in. d. l. illud. quia ſcili 5 cet non debuit propter metum huius periculi ius ſuum indicuſſum relinquere.

Lex finalis.

Poſſeſſor hæreditatis præſcribit eam per decem annos inter præſentes, aut viginti inter abſentes, ſed malæfidei poſſeſſor cum titulo vel ſine eo præſcribit triginta annis: quæ præſcriptio non currit cõtra minorem viginti quinque annorum ea ætate durante. h. d.

Universidad de Deusto Biblioteca

cho en ella, por alguna razõ, enõ lo ha. E esto seria, si la ouiesse comprado de alguno, que non ouiesse derecho en ella, cuydando que era suya, o si algũo fuesse establesçido por heredero en algund testamento, q̃ despues fueste reuocado, non lo sabiendo el. E en tal caso como este dezimos, que si aquel que dize q̃ ha derecho en tales bienes como estos non los demãdare en suyzio fasta diez años[a] a aql q̃ assi los tiene, seyendo en la tierra: o fasta veynte seyẽdo en otra parte, que perderia despues su derecho: e gana la herencia aql q̃ fuesse assi tenedor della. La segunda manera es, quãdo aquel que tiene los bienes, e la herẽcia del finado, ha razon de tener la [b], e sabe ciertamẽte que non ha derecho ninguno en ella. E esto seria, como si la ouiesse cõprada de alguno me que supiesse ciertamente, q̃ non era suya, nin auia derecho de vẽder

II. La tercera manera es: quando sabe mas non puede mostrar razõ [illegible] derecho en ella, e de que la tiene. E en qualquier destas dos maneras q̃ agora diximos apoderado

si aquel q̃ ha derecho en la heredad, nõ la demãda a los tenedores della fasta treynta años[c], sabiẽdolo, o podiendo lo fazer, dezimos que pierde por su negligẽcia aql derecho q̃ en ella auia: e gana la por este tiẽpo el otro q̃ la touo. Pero el q̃ fuesse menor de veynte e cinco años[d], nõ podria perder por este tiẽpo sobredicho el derecho q̃ ouiesse en la heredad, en tanto que fuesse menor desta edad.

Titulo. XV. De como deue ser partida la herencia entre los herederos, despues que fueren entregados della. E otrosi de como se deuen amojonar las heredades, quando cõtiẽda acaesciesse sobre ellas en esta razon.

ENtregados seyẽdo los herederos, de la heredad, e de los bienes del finado, acaesce muchas vegadas desacuerdo[e] entre ellos, por razon de las cosas [illegible] son apoderados, todos comunal[illegible] porque por fuerça han de ve-

[illegible] ...ariter obligatum ... duerte tñ, q̃ titul[s] vniuersalis nõ semp, & q̃n vẽditor nõ cõpar[illegible] hæreditatis, sed in certis casibus, veluti emptor est sciẽs, vel emptio ... litas est modico ptio distracta, vt q̃n quẽtũ. & not. gl. in. d. l. hæres ... hæreditas, vt in. d. § q̃ si qs. cũ seq. cõcludens, licet ista. l. partita ... de rõ Alex. in rõne dñæ non est seria si la ouiesse cõprado. &c. Sed ... , quod pro Alex. cũ dicit, E esto terminos iuris eõis. f. ad dictos casus ad ... strictos restringẽda hæc lex. iuxta tẽ. & poti[s] videre fortẽ dicendũ, q̃ titul[s] ... & glo. in. d. l. hæreditate singularis nõ excludat agentẽ petitione ... Vtique vniuersalis, siquidem militat rõ supra in prin. hui[s] gl. tradita. l. ... eo quia, tunc cõditio possidentis: non est eẽ par causa tituli ... causa melior sit q̃ dictũ glo. & Bartol. in. d. l. l. ff. quor. bono. in dicta. l. ... verũ: & sic probetur dictũ gl. in. d. l. fi. ff. prolega. cõclude ergo, q̃ ... & re quibus petitio hæreditatis datur cõtra titulo possidentẽ: ... petitione hereditatis. per. 10. vel. 20. annos. vt hic habes. & nõ ... l. hæreditatẽ, qa cum tũc excedat suos terminos excedit ... minis. posses etiã rñdere, q̃ hæc lex nõ aperit, q̃ agere ... reditatis, & forsan poterat agi rei vendicatione, cui præscribit ... dentem præscriptione longi tẽporis, prout & habetur & nota. in d. l. fi. C. de edict. diui Adria. toll. vbi etiam vide Iaso. col. fin.

[a] ¶ *Fasta diez años.* Habes hic, quod petitiõi hæreditatis præscribitur de cẽ annis a possidente: cum titu. & bona fide. Et idem probatur in. l. C. de edict. Diui Adria. tollẽ. Sed contra hoc opponitur: quia petitio hæreditatis non datur contra titulo possidentẽ. l. regulariter. ff. de petitio. hæredit. Cui[s] ratio est, vt declarat Barto. in. l. hæreditatis. C. eod. qa in petitiõe hæreditatis agens fundat se solũ ex titu. suo, & possessione de fũcti, licet eñ defunctus non fuerat dõs: nihilominus venit in petitione hæreditatis l. & non tñ. ff. eod. sed ille, q̃ possider titul. haber titulũ, & possessionẽ & sic æquale ius cum actore vnde in pari causa melior est conditio possidentis. c. in pari. de reg. iur. libr. 6. l. siue autẽ circa princi. ff. de publicia. & hæc est ... secundum ... lat Bald. in. d. ... hæreditatẽ. & poterit de hoc opponi p ... reum non solum ante litem contestatam: sed etiam post litem contestatã, secundum Bar. in. l. cogi. versi. quæro. 1. C. eod. est eñ hæc exceptio peremptoria: & sic vt impossibile, q̃ petitio hæreditatis excludatur præscriptione longi temporis: cum talis præscriptio nõ procedat: nisi adsit titulus. l. nullo. C. de rei vendic. & l. Celsus. ff. de vsucap. Sed respõde, quod aliqui sunt casus, in quibus petitio hæreditatis datur etiã contra titu. possidentem, de quibus per glo. in. d. l. hæreditatem. Quibus adde alium casum singularem. f. quãdo talis titulus fuisset ac quisitus post mortem defuncti: nam tunc talis titulus non obstaret, secũdum Bal. singulariter in. l. fin. in. 9. & 11. o. ppo. C. de edict. diui Adria. toll. sed istud dictum Bal. impugnatur ibi a Sali. & Alex. col. pe. vbi latẽ. & tñ potest saluari dictum Bal. cum talem titulum acquisierit ab eo, qui poterat conueniri petione hæreditatis, & malafide, seu lite pendente talis titulus fuit acquisitus, vt colligitur ex verbis Bart. in. d. l. cogi. ad fi. & tradit Alexan. in. d. l. fin. adde etiã Alex. consi. 73. incipit punctus talis est. 7. volu. vbi latẽ impugnatur istud dictum Bal. & ibi fundat singulariter, quòd licet petitio hæreditatis non possit dari contra titulo possidẽtem, etiam si talis titulus acquiratur post mortem defuncti: tamen si agatur ex remedio. d. l. fin. C. de edict. diui Adria. toll. de quo supra eod. in. l. a. poterit agi contra titulo possidentem, si post mortem defuncti talis titul[s] fuit acquisitus. videas ibi per eum. adde etiam q̃ contra possidẽtem titulo putatiuo, bene datur petitio hæreditatis: cessat enim tunc dicta ratio reddita per Bartol. & alios. vt tradit Alexand. consi. 85. viso themate. 2. volum. colũ. prima. & licet error habeatur pro iusto titulo, quantum ad vsucapionem, & præscriptionem: non tamen habetur pro titulo quantum ad repellendum agentem petitione hæreditatis, vel interdicto quorum bonorum, secundum glo. & Barto. in. l. i. ff. quorum bono. & probatur hoc in ista. l. partitarum. ibi, o si alguno fuesse establesçido por heredero en algun testamento, que despues fuesse reuocado non lo sabiendo el. & adde gloss. in. d. l. hæreditatem. & Paul. de Castr. in. l. i. ff. pro hærede. Contrarium tamen: imõ, quòd error iustus habeatur pro titulo, etiam ad exclusionem petitionis hæreditatis voluit glo. in. l. penulti. & fin. ff. pro lega. quã sequitur Bal. in. d. l. nullo. C. de rei vendi. col. 1. Alex. consi. 89. incipit, excellentissimi. col. 3. vol. 5. dicit differentiam debere fieri inter titulum vniuersalẽ, & singularem: vt titulus vniuersalis putatiuus & erroneus, sufficiens ad præscriptionem non sufficiat in non est præscriptum ad excludendum petitionem hæreditatis. & ita procedat q̃d dicit glo. & Bartol. in dicta. l. i. ff. quor. bonor. si tamen esset titulus singularis, licet lucratiuus excluderet petitionem hæreditatis: & q̃ ita procedat. glo. in dicto. l. penul. & fin. & Bald. in dicta. l. nullo. & est ratio diuersitatis, secundum eum: quia contra habentẽ titulum verum vniuersalem, datur petitio hæreditatis: ac si titulum non haberet. l. etiã. § quòd si quis. & ibi nota. in Ad tit. ff. glo. ff. de petitio. hære. ideo hæredi nimirum, si titulus putatiuus pro hærede habeatur, p non titulo: vt sic non excludatur agẽs petitione hæreditatis. vt in dicta. l. primaria in

[b] ¶ *De tenerla.* Idest titulũ, quo eã acquisiuit a nõ dño, vt subijcit. & datur cõtra eũ vtilis petitio hæreditatis. l. et. § fi qs sciẽs. ff. de petitio. hæreditatẽ. quã cõtra emptorẽ vniuersitatis. & si ptẽdat qs se emisse ab hærede: vt possidere, p hærede: qui eñ allegat se hæredẽ: cũ nõ sit, dr̃ possidere, p hærede. tex. & gl. & Pau. in. l. p hærede. ff. eo. & hoc q̃n credit se hæredem: nã si scit nõ se hærede esse, potì[s] dr̃, p possessore possidere, secũdm gl. & Paul. ibi. in sequẽti vero casu possidet, p possessore tm.

[c] ¶ *Treynta años.* Adde. l. hæreditatis. C. de petit. here.

[d] ¶ *Menor de veynte e cinco años.* Adde. l. fi. C. in quib. caus. in integ. restitu. non est necessa. &. l. 9. tit. fi. infra eod. partita.

¶ *Titulus. XV. Familiæ herciscundæ in summa.*

[e] ¶ *Desacuerdo.* Cõmunio solet excitare discordiam, vt hic adde. l. in communi. ff. de seruitu. vrba. prædio. & l. cum pater. § dulcissimis. ff. de lega. 2. l. si non fortem. § si centum. ff. de condictio. indebi.

[a a] ¶ *De venir a partition.* Nã ingenius expedit cõmissa negotia plures, & naturale vitiũ est negligi quod cõmune est, vt se nihil habere qui nõ totũ habeat arbitretur: deniq; suã quoque partẽ corrũpi patiatur, qui

nir a particion[a]. Onde pues que en los titulos ante deste fablamos de como deuen ser apoderados los herederos en los bienes de aquellos, aquiẽ heredan, que remos aqui dezir, como los deuẽ partir entresi. E mostrar que cosa es esta particion. E que pro viene della. E quien son aquellos que la pueden demandar. E a quien. E quales cosas pueden partir. E quales non. E en que manera deue ser fecha la particion. E de si diremos, e mostraremos, que poder ha el juez, ante quien vienen a pleyto los herederos, en razon desta particion.

¶ *Ley. I. Que cosa es partició, e q̃ pro viene della.*

PArticion es departimiẽto que fazen los omes entresi de las cosas que han comunalmente[b] por herencia, o por otra razon. E viene ende grãd pro[c], quando es fecha derechamente. Ca se tiran por ella desacuerdos[d] muy grandes, que nasçẽ entre los omes a las vegadas, por razon de las cosas q̃ han de so vno, e tiene se cada vno por pagado con su parte, quando la ... e aliña la mejor, e aprouecha se ... mas della.

¶ *Ley. II. Quien son aq[illegible] pueden dar particion, e*

[illegible] ... del Reye furto algo ... o furto, o robo, o forçа a otro ome alguna cosa, o lo gano de vsura[o], nõ lo deue partir entresi los herederos, ante dezimos, que deuen tornar[p] e dar

partir, e quales non, e en que manera.

GAda vno de los herederos[e] q̃ ha derecho de heredar los bienes del finado, puede demandar a los otros que los partan entresi. E pueden ser partidos[f] estos bienes, segũ manda el testador en su testamẽto, quãdo lo fizo, o si murio sin manda, deuen partir la herencia del segund dizen las leyes que fablã en esta razon en los titulos[g] que son puestos de suso. Pero si en los bienes del testador fueré falladas algunas cosas malas[h], assi como ponçoñas[i], o malas yeruas, o dañosas melezinas[k], o libros, o escrituras de encãtaciones malas[l], o otras cosas de aq̃llas que son defendidas, que non vsen los omes dellas, non las deuen partir entresi, antes dezimos, que las deuen quemar, e destruyr[m]. Otrosi si fallaré en los bienes de la heredad algunas cosas ... fuessen mal ganadas: ... articulum.[m]

[b] ¶ *Comunalmente.* Nã vbi non est cõmunio, nõ habet locũ diuisio. l. sed & si. & ibi Barto. ff. de reb. eor.

[c] ¶ *Grand pro.* Vt in. d. l. 2. C. qñ & quib. 4. pars. aliquãdo tñ expedit rẽ cũ alio habere cõem. l. hoc iudicio. § si cõueniat in fi. ff. cõmu. diuid. & adde etiã q̃ titulus diuisionis præstat iuste causam præscribendi. l. si ancillã. § fin. ff. pro suo. glo. fi. & ibi not. Floria. in. l. cũ puta ... in. l. 1. C. cõia vtriusq̃ iudicij ...

[d] ¶ *Desacuerdos.* Vt supra ... cit diuide, vt potius ma ... net. & adde. l. sanci ...

[illegible] ... diuisionem petere ãcohærede hæreditatis ... de dividi malæ herbæ seu potiones, aut libri incã ... burantur, nec etiam male acquisita in hæreditate ... inuisa aut eorum hæredibus restituantur, aut eis non ... more Dei dentur. h. d.

[e] ¶ *Cada vno.* Quid si sit prodigus vnus ex hæredibus, cui bonis interdixit videtur. ex. lingul. in. d. l. ex castrensi. in princip. ff. de castr. peculi. ... quod iste nequ[illegible] prouocari potest ad diuisionẽ, quẽ text. dicit singu ... Bald. in. l. iubemus nulli. C. de sacrosanct. eccles. minor etiam ... quinq[illegible] annis seu eius curator, poterit petere diuisionẽ, vt pro ... bari videtur in. l. lucius. ff. famil. hercis. quod procedit indubiè, quando pupillo, vel adulto vtile sit: nam alias licet prouocari, ipsi prouocare nõ possunt ad diuisionem, vt in. l. inter oẽs. C. de præd. mino. l. inter pupillos. ff. de aucto. tuto. tradit Bar. in. d. l. 2. C. qñ & quib. 4. pars. & ibi latẽ Lucas de Pen. col. 3. & 4. Iacob. de Are. Cyn. & Bal. in. l. 1. C. si aduer. transactio. Bal. in. l. 1. ff. de reb. eo. Bar. & Doct. in. l. si conuenerit. ff. pro socio. gl. & Bar. in. d. l. iubemus nulli. q̃ tradit etiã Io. Andr. in additio. Specu. titu. de curato. in rubri. de furioso. versi. idem est dicendũ, q̃ de minore secundũ Bal. in. d. l. iubemus nulli. in prin. cũ gaudeat priullegijs minorum. gl. in. l. 2. C. de cura. furio. de ecclesia. etiã vide in. d. l. iubemus nulli.

[f] ¶ *Partidos.* Concord. cum. l. 2. ff. eodem.

[g] ¶ *En los titulos.* Supra de testa. qui est ead. parti. titu. 1. & in titul. 13. ead. parti. vbi de successio. ab intestato.

[h] ¶ *Cosas malas.* Concorda cum. l. cæreræa. § mala medicamenta. ff. eod. vñ neque veniet ista in petitione hæreditatis prout arguit ibi Bald.

[i] ¶ *Ponçoñas.* Antiquitus in ciuitate Massiliensi venenum cicuta temperatum publice custodiebatur, quod dabatur ei, qui aliquid commisisset: propter quod mors esset illi expectanda vt dicit Florian. refere Valerium maximum. in. d. § mala medicamenta.

[k] ¶ *Melezinas.* Secus si aliquo alio admixto possent ad medicinã prodesse, vt in. l. 17. titu. 5. parti. 5.

[l] ¶ *Encantaciones malas.* Hos vocat consultus. in dict. § mala medicamẽta. libros improbatæ lectionis veluti artis magicæ, vel sortilegiorũ, vt habet. 26. q. 2. per totũ. vbi in. c. qui sine, tradit Archid. de arte quæ dicitur notoria, p quã quidã scire cupiunt, q̃ est inefficax, & improbata, vt etiam tradit. S. ... com. 2. 2. q. ...

[m] ¶ *E destruyr.* Not. hoc ad mandata confessorum, qui mandant confitentibus, q̃ libros improbatæ lectionis comburant. facit. l. damnato. C. de hæreti.

[n] ¶ *Dellas.* Concord. cum. d. § mala medicamenta. versic. sed & si quid ex peculatu. & adde quod habetur in. l. 16. 2. parti.

[o] ¶ *De vsura.* Not. bene qa reprobatur hic opinio illorũ qui dicebant q̃ cũ in vsuris transferatur dominiũ in vsurariũ, licèt repeti possent per cõditionem indebiti, vel per cõdictionem ex canone. de vsur. pertotũ. bona quæsita ex vsuris per defunctũ veniunt diuidenda inter hæredes, quam opinionem tenuit Iaco. de Are. & Richar. & sequitur Bald. in. l. bona q̃cunq̃. C. famil. hercis. & in. d. § mala medicamenta. vbi & idem vult Floria. & etiam Alberic. contrariam tamen opinionem, imõ q̃ vsuræ non veniant in iudicio diuisorio tenuit Odofre. in. d. § mala medicamenta. dicens q̃ si paterin extremis confiteretur, quòd quicquid habet, quæsiuit ex vsuris: vnde mandat restitui, quibus est extortum. & si non apparent, mandat dari pauperibus, & filiis solam relinquat benedictionem, q̃ filii non habebunt inter se hoc iudiciũ, neque ista diuidere possunt. & tenuit etiam Rofred. titul. famil. hercis cun. §. quantum est. & etiam Salice. in. d. l. bona. qui ponderat adhoc. d. § cum vult. q̃ iniustè quæsita non veniunt diuidenda, & non potest dici quæsitum, quando dominium non fuit transflatum. tenuit etiam Guido de Suza, relatus ab Alberi. & hanc opin. sequitur Ioan. de Anania. in rubr. de vsur. ad fi. & sequitur etiam Soci. consi. 127. column. penultim. 3. volu. quæ opinio approbatur hic: & tene menti, & adde iuxta istam materiam, quæ not. Bal. in. l. cum oportet. in princip. colũ. 1. versi. modo quæro. C. de bon. quæ libe. & Alexan. in. 1. q̃ seruus. ff. de acquir. possef. & Paul. de Castr. in. l. si hæres. ff. ad leg. falcid. in verfic. item not. hic argumentum.

[p] ¶ *Tornar.* Non ergo erit melior conditio possidentis: sed compellendi sunt ad restitutionem. & confert quod not. Bal. in. l. 1. in fin. C. pro socio. q̃ episcopus poterit compellere socium illius, qui ex prauitate vsuraria multa quæsiuit: & socio communicauit ad restitutionem vsurarã

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum, licèt iste socius, qui compellitur, non exercuit vsuras. Allegat. l. q enim. ff. pro socio. & Martí. Sylla. idem tenentem, & potest induci ista lex q̃ si aliqs faciat maioriam de aliqua re quã forte per violentiã comparauit q̃ hæredes non teneantur eam tradere ei cui est relicta titu. maioriæ. in contrarium tamen est tex. & ibi notat Pau. de Castr. in. l. si à substituto. §. hæres. ff. de legat. 1. in fin. & ibi Paul. versi. in legato autẽ certæ speciei. quid autẽ si testator facit maioriam de tali oppido cum omnibus quæ ibi possidet, an venient etiam fundi q̃s mala fide possidebat, vide Bald. q̃ nõ. C. de verbo. sign. in rubric. versicu. quid ergo.

estas cosas atales, a aquellos cuyas fuerẽ o a los que lo suyo ouieren de heredar. E si non supieren ciertamẽte, cuyas fueron estas cosas que fuessen assi ganadas: estonce se deuen dar por Dios [a], porque el anima de aquel que assi las gano, nõ sea penada por ellas [b].

¶ *Ley. III. Quales ganãcias es tenudo el vn hermano de partir con el otro.*

n a ¶ *Per Dies.* Adde quæ habentur in. c. cum tu. de vsur. & in ca. cũ sit. de iudæis, & an poterunt ista distribui pauperibus, per executores testamenti, vel debeat adiri episcopus. vide per Ioan. Andr. in. c. fi. de test. lib. 6. & q̃bus pauperibus sint danda, an illis q̃ sunt in loco, vbi exercuit defunctus vsuras, vel rapinas, vel pauperibus domicilij defuncti. vide quæ in hoc late tradit Ioan. de Ana. referens consilium. 32. Frede. de Senis, in. d. e. cum tu. col. 4. & 5. & an superi stis incertis teneat compositio facta? Pau. de Eleaza in clem. 2. de pœn. & remissi. tenet, q̃ nõ & refert, & sequitur Ioan. de Imol. licens esse bene notandum contra componẽtes cum hæredibus vsurariorum super vsuris, & malè ablatis: quia non videtur valere talis cõpositio, neq; patrocinari quãtũad Deũ, eis quibus fit remissio. vt in regu. peccatũ. de regu. iur. lib. 6. & hãc opi. sequitur Bal. in. 1. post decisionẽ. C. de iur. quã sequif Ioã. de Ana. in. c. cum sit. de iudæi. Card. in clem. 1. de iudæis. Host. in summa. de usuris. col. penul. versi. quæritur. quanquã in verbi. cæterũ. ff. solut. matri. Ioã. de Imo. in. l. si quis. ff. de cessatione bonorum. & Abb. in. c. cum sit. de iudæi. Card. in clem. 1. de iudæis. Host. in summa. de usuris. col. penul. versi. quæritur. quanquã in verbi. cæterũ. ff. solut. matri. Ioã. de Imo. in. l. si quis. ff. de cessatione bonorum. & Abb. in. c. cum sit. de iudæi. Card. in clem. 1. de iudæis. Host. in summa. de usuris. col. penul. versi. quæritur. in terminis regu. ta

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 a ¶ *Contra en su parte.* Contrarium videtur disponi in l. 3. titu. 4. partita quinta. sed dic vt tibi dixi. Et aduerte, quod ex isto verbo videtur destrui opinio Azo. qui voluit, quòd quando donatio facta filio in potestate non tenuit ab initio: sed morte confirmatur, imputetur in legitimam debitam filio per text. in l. filium quem habentem. secundū Iectu. Azo. C. famil. hercisc. & tenet Bart. in l. in quartā. colum. penul. ff. ad legē Falci. & dicit probari in. l. etiā. versicul. sed & si non mortis. ff. de bono. liber. & cū Barto. tenet communiter Doctores. vt tradit Alexand. & Iason in. l. illud. C. de collationibus. vbi Iason col. fin. & approbari videtur hic opinio Angel. in dict. l. illud. quæ etiā fuit Iacob. Buttric. in. l. illam. C. eo. quam etiā tenet Paul. de Castr. in. d. l. in quartam. col. & Decius in d. l. illud. & hanc opinionem quod [illegible] simpliciter dicunt, quod donatio [illegible] do. 5. generaliter. C. de inofficioso testamen. [illegible] ff. de inofficio. testamen. tene ergo mentem istam [illegible] quæ dixi. in. d. l. 3.

cion q̄ desta guisa le fuere fecha libre e quita: e non gela pueden cōtar en su parte [a] los otros hermanos en la particion: fueras ende, si el padre ouiesse dado en casamiento a los otros hermanos alguna cosa segund dize en la ley ante desta. Casi este fiso a tal quisiesse contar a los otros hermanos en sus partes, las donaciones que el padre les fiziera, en razon de casamiento: estonce dezimos, que sea otrosi contada en su parte la donacion que el padre fizo a el en su vida. E esto es, porque se guarde egualdad [b] entre ellos. Pero si el padre fiziesse tan grand donacion al vno de sus fijos, que los otros sus hermanos non pudiessen auer la su parte legitima, en lo al que fincasse, dezimos, que estonce deuen menguar tanto [c] de la donacion, fasta que puedan ser entregados los hermanos de la su parte legitima, que deuen auer.

4 b ¶ *Egualdad.* Sūptaest ex. d. l. illud. §. ad hæc. C. de collatio. & tunc insurgit inæqualitas, quādo vnus filius habet donationē simplicem: alter ob causam insurgeret enim iniquitas, si ille donatarius ob causam conferret, & donatari [a] simplex nō, vbi ergo vnus filī [a] habet donationē simplicē: alter nihil, non insurgit inæqualitas, neq; collatio locū habet: eodē modo si vn [a] habet donationē simplicem, & ob causam: & alter ob causam tantum: tunc ille qui habet duplicem donationem, confert donationem ob causam, & non simplicem: quia tūc inæqualitas non surgit. ita Ange. in. d. l. illud. qui etiam ibi in fi. dubitat. quid si donatarius simplex non vult conferre neque petit, vt sibi conferatur, an compellatur adhuc ad conferendum? & cōcludit q̄ sic, per illam. l. q̄t intellige quando vult succedere: si tamen nolit succedere, non cogetur secundum Paul. de Cast. & Decium. ibi & facit. l. 29. in ordina. Tauri. & an sit alius casus, in quo donatio simplex conferatur, vide per Bart. & Bal. Paul. de Cast. & Iason. in. l. pactum q̄ dotali. C. de collat.

In nou. reco. est. l. 3. ti. 8. li. 5.

5 c ¶ *Menguar tanto.* Adde authenticam. vnde si parens. C. de inofficio. testa. & dixi supra. l. proxima. in glos. antepe.

¶ *Ley. V. De quales ganancias non es tenudo el vn hermano de dar parte al otro.*

NOn es tenudo el hermano de aduzir a particion con sus hermanos, las ganancias, que fiziere por si que son llamadas castense vel quasi [d] castrense peculium: nin las que son llamadas aduētitias [e]: segund dize en el titulo fabla del poder que han los padres sobre los fijos. Ca las ganancias que fizieren en alguna destas maneras sobredichas, quier sean en poder de su padre o non [g]: suyas se deuen ser libres e quitas de aquel q̄ las fiziere: e los hermanos nō han derecho ninguno en ellas. E otrosi dezimos, que los libros [h], posset disputando teneri illa opinio Iacob. de Raue. in. l. si emancipati. C. eo. q̄ dispositio. d. l. fina. non procederet in filiis emancipatis. approbatur ergo hic contraria opin. quæ erat communis. & adde Azo. C. de colla. in summa. in fi. dum tenet sublatā iam in hac materia collationum differentia inter suos, & emancipatos: de quo vide per Bar. & Docto. in. l. si emāncipati. C. eod. & limita nili respectu donatiōis simplicis, vt dixi in. l. proxima in glos. i.

h ¶ *Los libros.* Ad 5 de. l. quæ pater. ff. familiæ herciscū. & l. j. tit. 4. supra. 5. partit. gl. & ibi Bartol. & Bal. in. l. filiæ cui [a]. C. famil. herci. Bar. in. l. 1. §. ne que castrense. ff. de colla. bono. Cuius distinctio quo ad libros, de quib [a] hic, magis communiter approbat, put attenuatur Alexan. in. l. si donatione. C. de colla. & pō derā verbum huius. l. cū dicit diesse, ex quo comprobatur prima conclusio Bartol. in. d. §. neque castrense. q̄ si libri sunt empti à patre nomine filij: sed non traditi, nō videtur donatio. & sic filius non haberet libros illos præcipuos. Item si pater non dedisset libros ipsos, sed pecuniam ad eos emendos, q̄ [illegible] vt tales libri, sic ex illa pecunia empti, non conferantur, nō [illegible] detur minor præsumptio donationis, quando datur filio pecu [illegible] nomine emat, quam si à patre nomine filij emptio facta sit; [illegible] & ita consuluit Cuma. consi. 40, Corneus consi. 225. col. 2. volu[illegible] in dicta. l. si donatione. eo. fin. licet Anto. de But. aliud voluerit [illegible] ponderain hoc de libris sītam. l. partitarū. cum dicit, para [illegible] d. l. 3. cum dicit, en que aprēdiesse, ex qui bus colligitur, quod [illegible] debet habere præcipuos libros datos ad addiscendum in studio [illegible] ō libros ad hoc non necessarios. vn de si vltra libros ad hoc necessarios [illegible] daret alios libros, illi essent conferendi: in datis vero ad addiscē [illegible] ad hoc fuissent empti, & traditi, siue pater eos alias habens [illegible] statim valet donatio, etiā si filius sit in potestate: neq; pater pote[illegible] ex. d. l. 3. in fi. quicquid alias in hoc velint Bartol. [illegible] Castr. in. d. l. filiæ. cuius & Bald. in dict. l. si donatione. in fi. & [illegible] per istas ll. opinio Odofre. & aliorum, qui tenuerunt, quod [illegible] filio scholari, sunt ipsius præcipui, quasi sint in quasi castrensi p[illegible] de alijs vero libris non necessariis ad addiscēdum, licet forte nec [illegible] filij vel vtiles ad munus aduocandi, vel iudicandi, non tenebit donat [illegible] inter patrem & filium in potestate: nisi morte confirmetur: nisi pater [illegible] eos filio iam doctori: quia tunc transiret donatio in peculium [illegible] castrense. & idem si postea efficeretur doctor viuo patre, secundū Bald. & Paul. vbi supra. & Decium in dicta. l. si donatione. colum. fina. [illegible] post aliquos alios hoc limitat, nisi resultaret magna inæqualitas inter fratres, quod quādo fit iudicis arbitrio committitur, & facit etiam a hoc quod not. Angel. in. l. filiæ licet. ad finem. C. de collatio. vbi dicit quod quando esset aliqua præsumptio, quòd pater non habuerit animum donandi, veluti si eius patrimonium non erat ita amplum, & habebat plures filios, & libri erant multi, & magni valoris, non est verisimile patrem voluisse depauperare alios, quibus opes magis necessariæ sunt, quam studentibus: & sic tali casu libri essent conferendi. & nota quod his casibus, in quibus filius teneretur libros conferre, satis est si pro libris conferat æstimationem librorum secundum Baldum in. l. Macedoniani. C. ad Macedonia. per gloss. in. l. nepos proculo. ff. de verborum signifi. tradit etiam Decius in. d. l. si donatione. in fi. & voluit etiam Paul. in. d. l. filiæ cuius.

6 a ¶ *Las despensas.* Adde. d. l. 3. titu. 4. partita. 5. & Bar. in. d. l. 1. §. neq; castrense. col. 4. versic. quæro hic loquit. vbi notabiliter dicit, q̄ si apud patrem esset pecunia castrensis, vel quasi castrēlis peculij, vel aduentitia, vt bona materna existentia in pecunia, tunc in dubio de tali pecunia videtur datum. argu. l. nensenius. ff. de negoc. gest. subdit Bart. & aliam ratio nēdicens, præterea pater est legitimus administrator aduentitiorū, ideo in dubio præsumitur facere administratorio nomine. l. cum post. §. 1. ff. de administr. tuto. & ista ratio Bartol. videtur concludere, etiam si filius non haberet pecuniā in bonis maternis. & facit ad hoc quod not. idē Bart. in. l. stich [a]. ff. de pecul. leg. & subdit Bart. non obstare l. si. C. de dot. promissio. qa illud in dote & donatione propter nuptias ad quod onus pater tenetur, & cogitur. l. qui liberos. ff. de ritu. nuptia. sed ad expensas studij pater cogi nō potest. Et ideo in dubio præsumendū est expendere de bonis filij. alleg. tex. quē dicit ad hoc videri expressum [illegible] petitio. hæred. Aduerte tamen, q̄ istud quod pater [illegible] q; cogi possit ad expēsas studij pro filio, limitari debe [illegible] in studijs necessarijs, sine quibus homo, secundū cō [illegible] tem & conditionē suæ personæ viuere nō potest, vt quō [illegible] grammaticā, & similia: ad hoc enim tenetur pater, velut [illegible] iam necessariam: secus autem in studiis in quibus homin [illegible] militari, & sine quibus quis potest honestè viuere, [illegible] conditionem suæ personæ quo casu procedit primum di [illegible] declarat Bar. in. l. de bonis. §. non solum. ff. de carbonian. edi [illegible] per Lucam de Penna in. l. 1. C. qui ætate. lib. 10. Item notan [illegible] male consumat q̄d sibi datur in studio vel pro libris, q̄ [illegible] locum. col. 1. versi. vltimo nota. C. de colla. & tradit etiam [illegible] de Plat. in. l. licet. C. de decurio. lib. 1. & Angel. in. l. filiæ licet. C. de colla. de eo qui miser & ignorans in patriā redit. & adde Bald. in. l. si filius familias. C. famil. hercis. q̄ quando filius non studet: cum tūc libri non sint eius arma, tunc iudicatur, vt simplex peculium. Et de obligationibus, quas filius fecit in studio, an teneātur soluere fratres? vide per Bal. in. d. §. imputari. & in. l. filiæ cuius. columna. 4. C. famil. hercis. vbi post Bar. concludit, quod si factum est in vita patris tale de bicum occasione studij: & est licitum & honestum, q̄ fratres teneantur soluere de cōmuni per iura ibi allegata. & ibi vide, an filius possit perficere studium mortuo patre cōmunibus expensis? & per Bart. in. d. §. nec castrense. col. fi. & adde Bar. in. l. Lucius. §. idem respondit. ff. ad munici. & Ioan. de Plat. in. l. vnica. C. de pericu. succes. paren. lib. 10. & Alberi. in. l. si filia. §. neratius. ff. famil. hercis.

b ¶ *Armar caualleros.* Adde. l. 1. §. neque castrense. ff. de colla. bono. & l. si filius familias. C. famil. herciscī.

c ¶ *Las otras cosas.* Vid. in. d. l. si filius. & ff. de castren. pecu. per totum. 8

d ¶ *Que aprenden las sciencias.* Nota hic cū æquiparat scolarē addiscentem militi armatæ militiæ. & facit pro dicto Odofre. quod. 5. retulit in glos. f. super parte libros. & not. hic q̄ interest reipublicæ, q̄ ciuitas sapientib [a] hominibus repleat. vide in prooemio institutio. in. fin. & l. aduocati. C. de aduocat. diuerso. iudicio. & l. laudabile & l. 1. C. de stu di. libera. vbi Romę. li. 11. 9

¶ *Lex. VI.*

2 Non tenetur filius dotē aut donationē p̄ pter nuptias in eius matrimonio patri per extraneū datā cōferre: & antea deducantur de cōmuni debita filij in patris vtilitate cōtracta, & etiā expensæ causa prædiorū aut fructuum factæ: sunt inter fratres cōmuniter diuidē [illegible] & [illegible] in potestate.

dote cō su fija, o por su fijo, o fiziesse donacion o arras a su muger: estonce deue ser guardado lo que diximos de suso en la ley q̄ comiēça todas las cosas. Otrosi dezimos, q̄ si el fijo fiziere algunas debdas en vida del padre, por su mādado [g]: o que se tornarō en pro del, q̄ tales debdas como estas, deuen ser pagadas comunalmēte de los bienes de la heredad del padre. E aun dezimos, que si algūo de los herederos recibiesse [h] los frutos dela heredad, q̄ tenudo es delos aduzir a particiō entre los otros herederos. E si algunas despēsas fizo a pro de la heredad, o e coger los frutos deue ser entregado dellos, e lo al que finca deuen partir entre si, como dicho auemos.

¶ *Ley. VII. Quales de los herederos deuen tener los priuillejos e las cartas de la heredad, quādo el testador non lo ouiesse mandado.*

PRiuillejos o cartas seyendo falladas en los bienes del finado: si los herederos [illegible] dar traslado de [illegible] los otros herederos: e mostrar les el original dellas: quando menester les fuere. E si los herederos fuerē eguales en las partes dela herēcia, aql las deue tomar en fieldad, q̄ fuere mas honrrado [i] e mas

e ¶ *Despensas.* Concord. cū. l. his cōsequenter. §. sumptus. ff. famil. herc. & l. hæredes. §. si vnus. ff. eo. ¶ *Lex. VII.* 5

2 Non diuiduntur instrumenta hæreditaria: sed sint apud hæredem maioris partis & dexteris copia: sed si sunt æquales, teneat ea honoratior, & antiquior, & melioris famæ, nisi sit fœmina, cui etiam nobiliori præfertur masculus, si autem in omnibus sunt æquales, sorte diriматur, aut donec cōcordent deponātur. hoc dicit.

k ¶ *Que mayor parte.* Concord. cū. l. si quæ sunt cautiones. ff. famil. herc. 1 & cum nota. per Azo. C. eo. in summ. col. 3. versi. item veniunt tabulæ vel cautiones: si aūt alicui hæredū prælatæ sint cautiones, vel instrumenta: tunc traduntur ei: sed non priusquam hæredes descripserint, & cauebit hic prælegatarius, vt quotiens desideratæ fuerint rationes fiet copia illarum. l. Pomponius. ff. eo. & infra. l. proxima.

l ¶ *Mas honrrado.* Nota hic de digniori præferendo. adde. l. procurator. 2 C. de edend. vbi Baldus dicit, quod in his quæ iam essent ordinata su peruenienes dignitas nihil operaretur. & allegat ibi bonas leges. si tamen dignior factus esset postea vilior, propter maleficium, instrumenta essent eidem auferenda: & deponenda penes digniorem: quia instrumenta penes vilem personam non debent stare: eli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

deretu renim ex hoc virtus instrumenti. vide ibi per eum: & quid si magis dignus, & idoneus, penes quem sunt deposita instrumenta, moriatur, an auferri debeant eius hæredi, vt dentur alteri magis idoneo, quã sit illius hæres: Floria. mouet quæstionẽ in. d. l. si quæ sunt & reliquit cogitandum: & fortè ex dictis Bal. vbi. 3. videtur decidi, q

non, nisi talis hæres sit fact[a] vilis propter maleficiũ. Et dominus habens directũ dominiũ, censetur dignior, quam habens: vtile, vt tradit Bal. in. l. 1. col. 1. in. 2. lectura. C. de iur. emphi. Ille etiam debet pri[a] suũ votũ deponere, qui est dignior, vt habetur in ecclesiastico: loqre maior natu: te ergo decet primũ verbũ. & tradit Bald. in. c. 1. de controuer. feud. apd pares ter. & videbis in hoc decisionẽ primã in decisio. Neapolita. Matthæi d afflicto. vbi facit mentionẽ de isto dicto

anciano[a], e de mesor fama. Pero si muger fuere entre ellos, maguer sea mas hõrrada o de mas alto lugar q̃ los varones por esso non las deue ella tomar, mas alguno delos varones. E si fueren eguales en las partes de la heredad, e en honrra, e en las otras cosas: estonce deuen echar suertes qual dellos las terna: e aql a quiẽ cayere la suerte las tenga, e de traslado dellas a los otros, segund que es sobre dicho. E si acaesciere que se non acuerden en fazer esto: estonce dezimos, que las deuẽ meter en fieldad en sacristania de alguna eglesia que las guarden, fasta que sean auenidos.

¶ Ley. VIII. Como aquel que tiene los priuillejos e las cartas de la herencia por mandado del testador los deue mostrar a los otros cada q̃ les fuere menester.

MAndando el fazedor del testamento señaladamente a alguno delos herederos[b], que el tenga en su poder e las cosas de la herencia, de[re]chos, que en ante que sea étregado de tal manera, deue dar el traslado a los otros, q̃ son herederos escritos en el testamento con el. E otro si les ha de dar recabdo que cada q̃ menester ouieren el original de aql pre-

tamẽ & in tit. de disputatio. & allega. aduocato. §. post hoc. in fi. Quid autem de instrumentis rei legatæ, an adhuc debeant remanere penes hæredem vel tradi debeant legatario, vide in. l. instrumenta. C. de fideicom. & Bal. in. l. si prædiorum. C. ad leg. falc. vbi dicit q̃ remanere debeant penes hæredem originalia, per. d. l. Instrumenta. nisi tota res sit legata: quia tunc etiam originalia debentur accessorie alleg. Specu. tit. de instrum. edi. §. nunc aliqua. versi. sed quæritur.

3 a ¶ *Mas anciano.* Concordat cum. l. fi. ff. de fide instru. & de qua sumpta fuit ista lex. & pondera cum dicit seniorem & honorabiliorem: nam tunc senior præfertur: cum cætera sunt paria, si enim constaret de alterius pleniore fide, vel virtute, tunc maior ætas vel annorũ numerus non esset attendendus: sed eligetur habens maiorẽ fidẽ, vel virtutem, in authentico de monach. §. fin. & l. potioris. C. de offic. recto. prouin. Itẽ & si nõ constet de alterius pleniore fide si tamẽ ætas vnius est magis apta naturæ rei: de qua agit ille præfertur. l. præcipit. ff. de ædilit. edict. l. ob carmẽ. §. fi. de testib. & Floria. in. d. l. fin. & nota hic de prærogatiua seniorum. & adde, q̃ ad seniorẽ pertinet conuocatio cap. vbi non est alius deputatus, secundum Innocent. in capit. 1. de maiorita. & obediẽ. & vide Archidia. in. c. domino sancto. 50. distin. & dicit Bald. in. §. præterea ducatus. de prohibi. feud. aliena. per Federi. q̃ si dominus feudi decedit pluribus filijs relictis, q̃ ipsi inter se ordinabũt cui eorum præstetur fidelitas, & si non ordinant, q̃ vel vassallus possit eligere, cui præstet secundum quosdam, vel secundum eum q̃ faciet si delitatem antiquiori. per text. in. d. l. fi. ff. de fide instru. & per nota. per Innocen. vbi supra. Item in beneficijs conferendis præferendus est senior. vt tradit Barba. consil. 24. scripsit psalmista. 1. volu. Rochus in tracta. de iure patronа. fol. 8. colum. 3. vbi etiam allegat quodam cõsilium Bal. Et vbi duo præsentarentur ad regimen hospitalis, senior

in dubio esset præferendus, vt tradit Rochus in eodem tractatu. fol. 19. colu. 1. allegans Bal. in. d. consil. quod inuenies. 4. volu. secundum nouiorem impressionem. consil. 167. incipit ordinatio testamenti. & claues custodiæ debent esse penes seniorem. l. cum pater. §. pater pluribus. ff. de lega. 2. & vbi sunt duo extrema, & dubitatur de medio:

uillejo, o de aq̃lla carta, para mostrarlo ẽ juyzio o fuera deplevto, q̃lo muestre. E aũ dezimos, que si fiziesse mãda el testador a alguno delos herederos aparta damente de algund siervo que ouiesse ley do su mayordomo [c], e q̃ ouiesse tenido en su poder los escritos de las rentas, e de las despensas de los bienes del finado, non deue ser entregado del siervo, aquel aquien es mandado, fasta que de cuenta[d] a los otros herederos, de todas las cosas que touo en su poder.

¶ Ley. IX. Quando la particion es fecha delante del juez por su mandado como deuen dar recabdo los vnos a los otros de fazer sanas las cosas que cupieren en parte a cada vno.

POr fazer particion de los bienes que han en vno los herederos viniendo delante del judgador, deue les de su oficio mandar despues q̃ la partició es fecha, q̃ den recabdo e los vnos alos otros q̃ si alguno otro estraño demãdasse despues alguña cosa, de las que cayessen en b parte a alguno dellos, mostrãdo que ha derecho de la auer, toda o parte della, si le venciere por juyzio, los otros herederos son tenudos de fazer le emiẽda, de q̃ [illegible] asi perdia. Pero si el padre, o [illegible] partiesse el mismo[f] d

ria. in. d. l. Pomponius. in prin. [illegible] testator legauit ancillam, quæ texebat telam, vel banchale, [illegible] quod ha res non teneatur illam tradere legatario ante illius [illegible] retum, & q̃ cum ista reddition rationis retardet istam præstat [illegible] debeat etiam retardare executionem personalem in talem actorem, [illegible] tetiam. l. cum seruus. ff. de conditio. & demonstra. & in cap. [illegible] ad ratioci. & adde quod not. Bal. in. l. 1. C. de seruo commu. manu. & Ioan. de Plat. in. l. 1. C. de reis postula. lib. 10.

¶ Lex. IX.

30 Facta iudicialiter hæreditatis diuisione iudex faciat [illegible] hæredes adinuicem de euictione promittere: sed si a patre vel testatore, vt facta diuisio, non teneatur vnus alteri re suæ partis euicta. h. d.

c ¶ *Que den recabdo.* Concordat cum. l. hæredes. §. item curare. ff. familiæ herci. & licet ista cautio non præstetur, adhuc agetur de euictione tenet Azo. C. eo. in summa. col. fi. versi. est autem iudicis officium. & glo. in. d. §. item curare. & probatur in. l. si familiæ. C. eo. vbi videg notabilem in ista materia. & Decium consil. 411.

f ¶ *Partiesse el mismo.* Ortum habet a. l. cum pater. §. euictis. ff. de lega. 2. & limita, nisi respectu legitimæ per. l. scimus, in prin. C. in inofficioso testa. & not. Alberi. in. d. l. hæredes. in. §. nihil. & in. d. §. item iurare. & vide circa istam diuisionem, quæ fit a testatore Bartol. in. l. qui romæ. §. duo fratres. in fi. quæstion. ff. de verborum obligat. limita & istam l. &. d. §. euictis. in re per testatorem possessa: secus vero si non esset possessa, vt vult Bar. in. d. §. euictis. dum respondet ad. l. cum alienam. in fin. C. de lega. Limita etiam hoc habere locum, nisi constaret de voluntate testatoris fuisse, quod æqualitas esset inter hæredes seruanda. vt tradit Decius consi. 349. incipit consuluit excellentissimus in secundo dubio.

¶ Ley. finalis.

Iudex tenet interponere vices suas inter cohæredes discordãtes adinuicem vt cõmodè & sine dãno fiat diuisio. ita & orta quæstione de cõfinibus vadat ibi iudex: & si põt p anti quos limites determinare, bñ qdẽ aliàs nouos limites fieri mãdet, & parti non obedienti pœnã arbitrariã apponat. h. d.

1 a ¶ *Mas guisada.* Cõcord. cum. l. item Labeo. §. 1. & cũ. l. antepe. ff. famil. herc. & cũ. §. si familiæ. inst. de offic. iudi. vnde & adiudicare posset index vni p. prietatẽ, alteri vsumfructũ. l. si quis putans. §. pe. ff. cõmu. diuidun. q̃d dicit notabile Azo. C. famil. herc. i summa col. fi. versi. itẽ q̃ notabile est & semper intellige existente iusta causa, vt subiicit ista lex. & glo. inuehit contra maleuolos, & pessimos hæredes qui liuore moti, volũt hæreditarias possessiões diuidi per sulcos: vel particas: non em debet fieri diuisio, ita vt patrimonium eorum partur. vid. glo. in. l. 2. C. quando & quib. 4. pars. lib. 10.

Adde. C. cõmu. diui. & ff. finiũ regũ. vid. Institutio.

la heredad en su vida étre los herederos a su finamiento, si despues que el finasse viessen algũo dellos en juyzio, alguna delas cosas que le vinieron en su parte, estõce los otros herederos nõ seriãte nudos de fazerle emienda ninguna.

¶ Ley. X. Que poderio ha el juez ante quiẽ vienen a pleyto los herederos en razõ de la particion.

POderio ha el juez ante quien pidieren la partició los herederos, de la mandar fazer en la manera q̃ el entendiere q̃ sera mas guisada[a], e mas a pro dellos. E porẽde, quando el viesse q̃ algũa casa o viña[b], que deuia ser partida entre ellos se menoscabaria mucho [c], por fazer muchas partes della, biẽ puede mandar que la aya toda el vno, o los dos[d]. E puede fazer obligar, a aquel, o aquellos que la ouierẽ, q̃ dẽ por su parte a cada vno delos otros tantos marauedis, quanto el asmare[e], q̃ podriã valer las sus partes, que auian en aquella casa, o en aquella viña si partida fuesse. Esso mismo deue fazer en las cosas que son atales, q̃ se non pueden partir segund natura guisadamẽte assi como cauallo, o otra bestia, ca deue lo apreciar quãto vale, e darlo al vno, e mandar le que segũd aquel apreciamiẽ

Iasone refertur: sed p̃t retuli superius, & sic quòd habens maiorem partem sit primus, qui licitet. & si habens minorem, plus non offerat, res maneat apud habentem maiorem partem licitantem, quod tamen satis in idem recidit: cum intellectu Iaso. Admittitur aliquando tertius ad licitationem ex causa, secundum quod habetur in dicta l. ad officium. quid tñ si talis tertius. si tiani-mosas pl[a] offerens, quãm res valeat? vi. per Bal. in. d. l. ad officium. & per Iaso. in d. §. quædam. & per Angel. & Imol. in. l. q Romæ. §. cohæredes. ff. de verbo. oblig.

to, q̃ de su parte a cada vno de los otros en dineros, e los herederos son tenudos de fazer lo que les el juez mãdare en esta razon. Otrosi dezimos, que le uantando se desacuerdo entre los herederos, o entre los otros con quiẽ ouiessen sus heredades vezinas, sobre los mojones, o los terminos de algũd campo, o de otra heredad[f], de la herencia, de manera que se non puedan auenir a partir lo: estõce para tolller tal desacuerdo, deue el juez yr a aquel cãpo, o aq̃lla heredad, e ver[g] que es aquello, sobre q̃ se desacuerdan. E si fallare y mojones antiguos[h], porque lo pueda determinar, deue y fazer, aquello q̃ entẽdiere que sera mas aguisado: por que cada vno aya su derecho: e si los mojones o los terminos fuerẽ ẽtremezclados de guisa quel mojõ o el termino de la heredad del vno, ẽtre en la del otro, si por aquella entrada puede nascer cõtiẽda entre ellos: estonce deue mandar mudar los mojones, e poner los de manera que aquella cõtienda pueda ser tollida. E deue condenar a aquel aquien acresciere en la su heredad, por razõ del mudamiento delos mojones, que de al otro tantos marauedis, quantos entendiere que vale la tierra q̃ le toma, por enderençar los mojones [i], e los herederos, e

¶ Lex. Concordat cum. l. si irruptione. in prin. & §. ad officium. ff. finium regũdo. & not. de visione indicis oculari, quæ cõfert in multis, de quibus per Alberi. in. d. §. ad officium.

h ¶ *Mojones antiguos.* Concordat cum. l. in finalibus. ff. finium regund. & standum est finibus antiquis, nisi noui probentur, vt hic. & in dict. l. in finalibus. & l. secunda. & ibi Bald. C. finium regund. vbi etiam dicit Bald. quòd termini apparentes habentur loco instrumentorum, & quod quanto antiquiores, tanto sunt efficatiores. & vbi isti non apparerent probantur fines per libros antiquos: vel per testes & famam cũ alijs adminiculis. c. cum causam. de probat. c. cum olim. de cens ib. & speciale est in finibus, q̃ per argu. probentur secũdum Ioan. Andr. in c. si papa. de priuile. lib. 6. & vide per Floria. in. d. l. in finalibus. & Decium. cõsi. 109. & aduerte, q̃ vbi esset incertitudo de limitibus intermediis: extrema aũt essent certa, accepta chordula debet mensurari, de vno extremo certo ad aliud certum: & media debent regulari per ista extrema: quia ex extremis colligit mediũ, vt in. c. quia sunt culpæ. & ibi not. glo. 28. dist. & vide glo. in. c. in die. de consecra. dist. 5. & Specula. titu. de proba. §. 1. col. fi. versi. Sed quærit. & cõfert optimè q̃d not. Bar. in suo tract. de alluuio. figura. 20. & post eũ Bal. in. l. item lapilli. col. 4. ff. de rer. diuis. vbi dicit, q̃ si ex cõuentione partiũ sunt confixi claui, ab extremitatibus vtriusq; Ripæ fluminis, vt per eos mẽsuretur quantũ possit altiari clusa, & postea vnus clau[s] sit ablat[s], & nõ apparet vbi erat, q̃ tunc ex altero transducta linea per directum ponitur clauus qui est ablatus, ita quod tota linea sit æqualis, sic etiam vnum extremum regulat plura extrema, in dubio. argu. l. 1. ff. de reb. dub. & ei[a] præsumuntur esse media cuius sunt præcedentia & sequentia, vt addu cit And. de Yser. in rubri. quæ sint rega. in prin.

i ¶ *Los mojones.* Cõcord. cũ. l. 2. §. iudici. & l. 3. & 4. in prin. ff. fini. regũd.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Titulus decimus sextus.
¶Lex. I.

Datur tutor masculo minori. xiij. annis : & fœminæ. xij. annis : vt eum & bona sua tueatur erũ inuitis & non petentibus minoribus : & est officium virile: quia ad vnam rem vel litem non potest tutor dari : sed in causa status pupillo mora potest iudex ei dare tutorẽ ad libertatem seruandam & bona. h.d.

1 a ¶ *Libre.* Non enim pôt dari tutor seruo, vel ei qui est in aliena potestate, vt hic & inst. de tutel. in prin. an autem laicus possit esse tutor clerici: Bal. cõsil. 45. volu. 3. secundum nouiorẽ impressionem. incipit consil. in quæstiõe ista. tenet, q̃ potest esse legitimus tutor clerici sicut etiã clericus pôt esse tutor legitimus laici. cap. peruenit. 86. dist. & contra illud cõsilium Bal. arguit Decius cõsil. 150. dubitatur principaliter. col. pe. q̃ nõ videatur verũ, q̃ laicus possit esse tutor clerici: cum tutela sit vis ac potestas in capite libero, ad tuẽdum eũ, qui propter ætatẽ se defendere nequit. l. 1. in princ. ff. de tute. & instit. eo. in princ. & talem potestatem non videtur, q̃ in clericum laicus habere possit, arguc. bene qui de. 96. distin. & quia clericus videtur res spiritualis, quæ laico subjici nõ potest, vt not. Abb. in c. at si clerici. in prin. colu. 8. de iudi. tamen adhuc Deci. inclinat, q̃ laic⁹ possit dari tutor clerico: dũ tamen detur à iudice ecclesiastico, & q̃ dictũ Bal. in. d. cõsi. ita debeat intelligi. vide ibi per eum, & forte in practica si clericus in minoribus non esset beneficiatus, seruaretur quod etiam à iudice laico datus tutor teneat datio. vide Bar. in. l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. dũ tenet, q̃ pupillo clerico debet dari tutor autoritate iudicis ecclesiast. vide etiã Albe. in authen. presbyteros. la segũda. C. de episco. & cleric. dum tenet post Cyn. turũ esse, q̃ vterq; iudex laicus & ecclesiasticus consentiãt dationi. vide ibi. & vide in materia Ange. Aretin. in. §. sed hoc iure. in. ff. de attilia. tuto. in versi. quid autem. & in versi. sed aduerte.

b ¶ *Menor de catorze años.* Addein ff. quib. mod. ture. fini. in princi. & datur iam nato & nascituro. vide. l. si nemo. §. fin. ff. de testa. tute. & in l. 3. & si puberi fuerit datus tutor ipso iure non tenet datio. l. Seiæ. ff. de tuto. & cura. dat. ab his.

c ¶ *Sobre las cabeças de los menores.* Concordat. cũ. l. 1. in princi. ff. de tute. & instit. eo. in prin.

d ¶ *Maguer no quieran.* Concord. cum. l. necnon. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. a. ff. de tute.

Ad tit. ff. & inst. d tute. & in l. 5. tit. 14. partit. 7. &. ff. &. C. de test. tur. &. C. qui tuto. da. pos.

Titulo. XVI. De como deuen ser guardados los huerfanos e los bienes q̃ heredan despues de muerte de sus padres.

Huerfanos finean a las vegadas aquellos que heredan los bienes de otri por parentesco, o por testamẽto, porque ha menester, que tãbien ellos como sus cosas sean puestas en buen recabdo, de manera que por mengua de edad non pierdã, nin menoscaben delo suyo. On de pues en los titulos ãte deste diximos, en que manera puede ome ganar las herẽcias, e los bienes de otri, por testamento, o sin el por razon de parẽtesco. Queremos aqui dezir, de como deuen ser guardadas, quando aq̃llos que los here dãs son de menor edad. E mostraremos que cosa es esta guarda, a que dizen en latin tutela. E aquiẽ deue ser otorgada. E quantas maneras son della. E quien puede ser dado por guardador de los huerfanos. E por cuyo mãdado. E quales non lo pueden ser. E en q̃ manera de ue fazer esta guarda, tan bien delas personas delos menores, como desus bienes. E en q̃ lugar deue ser criado el huerfano. E cõ quiẽ. E fasta quanto tiempo deue durar la guarda. E el officio dellos E como. E quando deue dar cuenta, de tales bienes como estos.

¶Ley. I. Que cosa es guarda: a que dizen en latin Tutela, e a quien deue ser dada.

Tutela tanto quier dezir en latin como guarda en romance, q̃ es dada e otorgada al huerfano libre[a] menor de catorze años[b]: e a la huerfana menor de doze años, q̃ nõ se puede, nin sabe amparar. E tal guarda como esta, o torga el derecho a los guardadores sobre las cabeças delos menores[c], maguer nõ quierã[d], o non lo demãden ellos. Pero si pleyto fuesse mouido de seruidumbre[e] cõtra algũd moço desta edad, bien le puede el juez dar vn guardador, q̃ le ãpare la libertad delo suyo. Otrosi dezimos q̃ el guardador deue ser dado para guardar la persona del moço[f] e sus bienes, e no deue ser puesto por vna cosa[g], o vn pleyto señalado tansolamente.

e ¶ *De seruidũbre.* Concord. cũ. l. ei qui. & l. curatore. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. 1. C. quitu to. dar. pos.

f ¶ *La persona del moço.* Tutor nanq; non solum datur rebus: sed etiã vt instruat pupillum bonis moribus, & faciat reliqua quæ pertinẽt ad eius como dũ, secundum Bal. in authen. ticas. eiusdẽ. col. fi. C. de secundis nupt. q̃ aut̃ habitet cũ pupillo eadẽ domo, non est necesse. l. nõ est exigendũ. & ibi Bar. ff. de tute. & tutores & curatores dicuntur dñi minorũ, & rerũ eorũ, vt in authẽtico. vt hi qui obliga. se per hi. habe. res mino. colla. 6. & ibi not. Barto. nõ tñ habetur loco dñi cũ pupillum spoliat. l. q̃ sũdum. §. tutor. ff. pro empto.

g ¶ *Por vna cosa.* Adde. l. certarũ cũ duabus sequentib⁹. ff. de testa. tute. &. §. certe aũt rei. instit. qui testa. tuto. dar. pos. & vide q̃ not. Bar. in. l. si hæreditas. ff. de testa. ture.

¶Lex. II.

2 a Est enim triplex tutela, scilicet testamentaria legitima, & datiua: de ficiente autem testamentaria est locus legitimæ & istis duabus deficientibus peruenitur ad datiuam. h.d.

h ¶ *En testamento.* An possit tutor dari in codicillis, tradit Bal. in. l. & si a patre. C. de testa. tute. vbi post Cyn. tenet, quod non debeat tũ a iudice cõfirmari, sicut qui esset datus in nõ solenni testamento. & quid si est spes tutoris testamentarij, vel testamentarius desijt esse, an perueniatur ad legitimũ vel datiuũ? vid. l. si quis sub conditione. & ibi Bar. ff. de testa. tute. & quod not. Nico. de Neapo. in. l. si tutor. §. 1. ff. de tute. & ratio, distra.

i ¶ *Mas cercano.* Et si legitimus desijt, an perueniatur ad datiuum, vel ad alium legitimũ? vid. Bar. in. d. l. si quis sub cõditione. colu. 2. vbi & qd si superstes spes legitimi, & per Bal. in. l. fi. C. de legiti. tute. & Ioan. Faber. inst. de fiducia. tute. ver. item. & vide. l. 1. §. fi. apud. ff. de legiti. tuto. & si

to. & si datiuus desijt esse, an peruẽiatur ad legitimam? vide Bart. ibidem. & an filijs adoptiuis competat legitima tutela, vide per Bartol. in l. 1. ff. de testa. tute. & si plures sint tutores legitimi, an decernatur tutela vni tantum? vide. l. legitimos. §. 1. & ibi Bartol. ff. de legitim. tut. & habenti tutorem legitimum non potest dari datiuus. l. si fororis. C. q tutor. da. pos. & an filij bastardi habeant legitimos tutores? vi. Bald. in. l. matres. C. quando mulier. ture. ofnc. fung. potest. Et aduerte, qd nulla cura est legitima, nisi furiosi licet in tutela sit: vide Bar. in rub. ff. de legiti. tuto. & per Bart. in autẽ. vt hi qui obliga. se per hibent haberes mino. colla. 6. An. §. fi. Et vbi fit mentio de tutore & curatore, intelligitur de legitimo. l. fina. & ibi not. Bal. in 2. lectu. C. de interdict. matri. int. pupill. &c. Et hi legitimus tutor designetur in testamento tutor, an per hoc efficiatur tutor testamentarius, & non legitimus? vide per Bal. in. l. matres. C. ad Tertul.

3 a ¶ *Estonce.* No. hoc verbum, & adde quod nulla est datio tutoris, si fuit processum ad dandum tutorem datiuum, si non fuit narratum iudici quomodo alij proximiores cessant in petendo: cum sint admoniti. l. diuus. §. si quidẽ. ff. qui per. tuto. pos. & l. quod dicit. C. qui dare tuto. pos. tenet Bar. in. l. tutor si petitus. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & est de mente glo. ibi & ibi Bal. & vide in ista materia notabile consil. Alex. 5. volu. consi. 161. super primo dubio.

¶Lex. III.

4 a Habens filium vel nepotem in patria potestate, potest ei in testamento dare tutorem, & etiam posthumo, nisi per dantis mortem sit in alterius potestatem recasurus. h.d.

b ¶ *Si padre.* Non ita permittitur patronis ad libertos. l. qui tutelam. §. impuberi. ff. de testa. tutel. & an pater minor. 25. annis possit dare tutorem filijs in testamento? vide per Bar. quod sic in. l. quæro. §. Lucius. ff. eo. & in. l. si plures. §. quanuis. ff. de admi. tuto. & not. quod quilibet potest dare tutorem impuberi, quem instituit si nihil aliud habet potest dare tutorem impuberi, quem instituit si nihil aliud habet. l. si patronus. ff. de confir. tuto. & ibi per Bart. quid si alia bona habeat. vide Salyce. post glos. in. l. mater. C. de testa. tute. & an in tutore testamentario requiratur decretum iudicis? vide per Bartol. in. l. legitimos. ff. de legitim. tuto. vbi dicit, quod sic nisi testator ei decernat administrationem. vide ibi in prin. legis. Sed an filio prodigo pater possit dare curatorem? text. dicit quod sic in. l. pen. ff. de curato. furio. imo & plus videtur posse dici per illum text. quod si pater qui potest det maioriam: habeat filium prodigum & nepotem ex eo posse relinquere nepoti maioriam & filio prodigo alimenta. Aduerte tamẽ quia tex. ille loquitur in legitima, seu in bonis quæ habet a patre, & diuersa ratio est in maioria antiqua quæ habetur a primo constituente vnde melius est dicere quod possit pater tali prodigo interdicere administrationem & iudex id sequi debeat iuxta dictam. l.

c ¶ *Que estuuiere en su poder.* Concord. cum. l. 1. ff. de testa. tute. &. §. permissum. inst. de tute. filijs autem vel nepotibus emancipatis parens non potest dare tutorem si tamen dederit confirmatur datio omnimodo. i. sine inquisitione, nisi causa propter quam datus fuerit, mutetur in eo, vt si ex amico fiat inimicus, vel ex diuite pauperior. l. pater. ff. eo. & in. §. fin. inst. de tute. & etiam filio exhæredato potest dari tutor per patrem in testamento. d. l. pater. in princ.

d ¶ *Que son en el vientre.* Concord. cum. l. 1. ff. de testa. tute. & vide eo. tit. l. si nemo. §. fi. & dando filijs videtur dedisse filiabus tam natis quam nascituris. l. si quis filiabus. ff. eo.

e ¶ *En poder de su padre.* Adde. d. l. 1. & d. §. permissum.

¶Lex. IIII.

4 a Non potest esse tutor mutus, nec surdus nec fatuus, nec prodigus, nec male morigeratus: nec minor. xxv. ann. nec mulier: nisi mater & auia prius iudici promittens durante tutela non nubere & Velleyano renuncians. h.d.

b ¶ *Mudo.* Prosequitur nota. per Azo. C. de testam. tute. in summa. colũ. pe. versi. datur tuto. tutor em debet loqui, & audire. l. 1. §. pe. & fi. & l. fi. ff. de tute. minus autem plene audientes, possunt esse tutores. ff. de legiti. tutor. l. pe. & fi. & si ista vicia superueniant extinguitur tutela iam suscepta. d. l. §. mutus. & ibi Bart.

Ad titul. C. quãdo muli. tute. offic. fun. potest.

g ¶ *Desmemoriado.* Adde. l. si hæreditas. §. si furiosus. ff. de testa. tute. & inst. eo. §. furiosus.

h ¶ *Desgastador.* Nam & hi furiosum habent exitum & eis dantur curatores [illegible] qui. §. diuus. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & vide per Barto. in. l. 3. de cura. furio. & Iaso. in. l. si is cui bonis. 2. &. 3. colum. ff. de verbo. oblig.

i ¶ *Nin de malas maneras.* Idest de malis moribus: nam suspectum tutorẽ eum esse putamus, qui moribus talis est, vt suspectus sit. l. suspectũ. ff. de suspec. tut. l. 1. tit. 18. infra eadẽ parti. vel quia forte in alijs tutelis male sit versatus. l. §. si autem. ff. eo.

k ¶ *Mayor de veynte e cinco años.* Concor. cum. l. fi. C. de legiti. tute. & cũ §. furiosus. inst. q testa. tuto. dar. pos. & cũ. l. 1. infra. ti. 1. sed an minor. 25. annis possit dari tutor in testamento: ita quod interim, q̃ fuerit minor, dabitur a iudice alius tutor datiuus, & completa ætate erit tutor testamentarius, talis minor videtur q̃ sic per text. in dict. §. furiosus. & per l. quæro. §. Lucius. ff. de testa. tutel. vbi hoc tenet Alberic. ista tamẽ. l. partitarum videtur velle contrarium intelligendo eam q̃etiam loquatur cum datur tutor testamentarius: sed limita eam iuxta prædicta, quod si in testamento detur tutor minor, tunc administrabit cum factus fuerit maior: & est speciale in dato in testamento: nam in dato a iudice non procederet secundum Albe. vbi supra. & Angel. Aretin. in d. §. furiosus.

l ¶ *Varon.* Tutelam administrare vile munus est. l. 1. C. quando mul. tute. offic. fung. por. & l. iure nostro. ff. de tute. & etiam non ciuis potest dari tutor per testatorem, licet non per iudicem: & quis tunc decernat administrationem? vide per Barto. in. l. & municeps. ff. de tutel. & vide l. iusdandi. in fin. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. minus. & l. non etiam. ff. de tute. Item non debet esse cæcus. l. Inminibus. C. qui dar. tuto. pos. neq; colonus principis. eo. tit. l. fin. & licet sit filius familias potest esse tutor testamentarius, vel datiuus: & si est necesse, pater cogitur se obligare pro filio tutore dativo. l. fi. ff. de suspect. tuto. l. si quis inter. §. imperator. ff. de excusa. tuto. l. si filius. ff. de tute. in testamentario vero cum non satisfiatur, pater ad hoc non cogetur. l. Lucius Titius Caium. ff. de administra tute. & an morantes in castris sint ponendi ad tutelas eorum, qui non sunt de castro? vide Nico. de Neapo. in l. non tantum. §. inquisitionis. ff. de excusa. tuto. Item & monachus non potest esse tutor. vide Bald. in. l. fin. §. sed cum anti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quitas.C.de cura.furio.& nota ad capiculum.generaliter.16.qu.& vide ibi.Ia,col.1.q.

7 a ¶ *Madre.* Sine sit legitima & naturalis,sine naturalis tantum,vt in l.fi. C.quando mul.tute.offic.fung.poteſt glo.& cõmuniter doct.in autẽ. matri.& auiæ.C.ebi ſi tamen filium ex damnato cõitu habuit,non po

Esta ley. mejora la ſesta partida

terit eius esse tutrix,ſecũdũ Saly.in.d.l.fi. & ſi pater & mater naturalis concurrerent,præferet pater licet naturalis tantum ſecundũ Saly. in.d.auten.matri & auiæ,colu.1.verſicul. quæro.2.vbi &glo.idem vo luit & etiã Alber.poſt Odo fre.& probatur in.d.l.fi.licet Bar.aliud videatur ſentire,præfertur etiã mater auo paterno,& materno,quidquid in contrarium voluerit gl. in.d.auten.matri & auiæ.ſecũdum Odofre.Alber.Bar.& Salyce.ibi. Item intellige de matre,quæ non luxurioſe viuat:vt voluit gloſ.& ibi Bal.in auten.ſacramentum.C.eo.intellige etiam de matre maiore.25. annis nam minor non poſſet eſſe tutrix,vt in.l.fina.C.de legiti. tute. Bal.in auten.eiſdem,col.1.C.de ſecundis nupt.& an cum mater eſt minor ſperatur tamen efficimaior ante pubertatem,an erit tunc locus legitimo tutori,vel datiuo:vide per Bar.in.l.ſi quis ſub cõditione,co. fi. ff.de teſt.tute.& quæ dixi ſupra ea.l.in gl.ſuper verbo varor.

8 b ¶ *Auuela.* Idem dic de proauia,ſecundum Bart.ibi.& ſi quis ſub conditione col.3.ff.de teſta.tute.& in auten.de hæredi.ab inteſt.veniẽ.in.§. fin.ſi tamen auia concurreret cum auo paterno, vel materno præfertur auus paternus,vel maternus,ſecundum Bar.in.d.l.ſi quis ſub cõditione.col.4.ff.de teſt.tute.& tenet Alb.& Saly.in.d.autẽ.matri & auiæ vbi Saly.q.6.& 7.intelligit quũ talis auus eſſet idoneus no alias quia patria ſunt nõ eſſe,vel minus idoneum eſſe.l.ſi.C.& legi.tuto.l.1.§.& qui dã.ff.q cuiuſq; vniuer.c.inter corporalia.de tranſla.epiſcop.i vel eiec. ſi tamen ſint auus paternus,& auia mater,a ambo cõcurrent in tutela,ſicut concurrẽcin hæreditate,ſecundum Salyce.in.d.auten.matri & auiæ.8.q.qui hoc latius proſequitur dicens tunc procedere opinionẽ antiquorũ gloſſatorũ de quibus p gl.in.d.autẽ.matri & auię & ceſſare illam rationem,ne vxor coæquetur marito: quia de auia materna viduata loquimur:h autem cõcurrerent auia & frater pupilli,vtring; coniunctus & ætatis legitimæ,dicit Saly. quod ſi militer cõcurrerẽt: cum etiam ambo concurrant ad hæreditatem pupilli,vt in auten. defuncto.C.ad Tertul.& per conſequens ad tutelam.vt in autẽ.licet.C. de legiti.tute.quod non procederet de iure regni:cum per.l.7.in ordina.Tauri.in hæreditate non concurrant.

In noua rec.eſt.l. 4.tit.8.li- bros,

c ¶ *Dada.* Ex hoc vides,quod loquitur iſta.l.de matre vel auia datis tricibus in teſtamento:& quia in.l.nona ad ſi.infra.eo.loquitur de matre & auia,q ſint tutrices & ſi non deſignenturin teſtamẽto:& q dicta ſunt ſuperius procedunt in vtroq; caſu,& cũ mater vel auia datur tutrix in teſtamento,non indiget confirmatione:ſolum habet tutelam agnoſcere coram iudice ſecundum Bartol.in.l.ſi quis ſub conditione. col.5.ff.de teſta.tute.& latis probatur in iſta.l.& in.d.l.9.quia volẽs debet recipere & nolens non cogitur,ſecũdũ bar.vbi ſupra. & probatur in.d.l.9.& in.l.95.ti.18.4.parti.& ſi patet tam matrem,quam aliũ extraneum det tutores in teſtamento:ambo adminiſtrabunt,vt tradit Saly.in.d.auten.matri & auiæ.col.pe.4.q.Et intellige,quando teſtamẽtum ſit ſolenne. Quid autem ſi pater dedit in teſtamento matrem tutricem filijs,& poſtea caſſauit illam particulam teſtamenti,vtrum talis mater defuncti vxor admittatur ad tutelam,tanquam legitima? vide per Bartol.in.l.miles.§.ſexaginta.ff.de adulte. vbi concludit poſt Dyn.quod non ſi illam particulam caſſauit reputans eam,quaſi indignam:ſecus ſi ideo caſſauit quia quoad illam particulam voluit decedere inteſtatus,vt ibi per eum.

10 d ¶ *Deliue.* Debet ergo venire coram iudice,vt etiam habes in dict.l.95. tit.18.3.parti.vbi vide quæ dixi.infra quantum tempus mater debeat hoc petere,& facere.

n e ¶ *Que non caſara.* Iſta renũtiatio nuptiarum nõ eſt licuis ſolennitas:imo eius omiſſio eſt magni præiudicij,ſecundum Bartol.in.d.l.ſi quis ſub conditione.col.4.ff.de teſta.tute.& in.d.auten.matri & auiæ.nam nõ renuntiando videtur nuptias concupiſcere. & ſic eſt legi ſuſpecta, vt etiã habes infra.ea.l.& ideo inhabilis redditur & ideo talis omiſſio vitiaret,ſecundum eum & idem tenet Alber.i.in.d.auten.matri & auiæ.

col.ſin.ver.item quæro.dicensita videſſe ſeruari,tenet etiam ibi Salyce.col.4.ita.q.Et tene mentiſtam.l.cum vult quod etiam ſi mater ſit tutrix teſtamentaria tenetur renuntiare ſecundis nuptijs,& Velleyano:& ſic ceſſat.q,de quaper Albe.in.d.auten.matri & auiæ.colu.ver. ſed nunquid data in teſtamento.vbi dicit, quod non teneretur tali caſu ad iſtam renũtiationẽ, & quod ita vidit determinari.

ſus ſiſos,o de ſus nietos: ſegun que es ſobredicho. E la razon porque defendemos, que non caſe de mientra que f los moços touiere en guarda: es eſta: porque podriã acaeſcer que por el grani amor que auria aſu marido h,que tomaſſe de nueuo,non guardaria tambien las perſonas,nin los bienes de los moços:o faria alguna coſa,que ſe tornaria en grã daño dellos. E otroſi,ſi non renunciaſſe

f ¶ *La defenſion.* 11 de ſenatuſconſulto Velleyano dicit,vt ſubijcit & ſin illi ter hæc renuntiatio eſt magni ponderis ſecundum Barto.in.d.l.ſi quis ſub conditione. & vt

exemplificat Salycet.præiudicaret eius omiſſio creditoribus pupilli, quibus mater promittit quod ppillus ejs debet. Item ſi mater conſtitueret actorem non præiudicare:ſibi: quia iuratur Velleyano aduerſus filium: poſtea contra ipſam agentem, quod non feciſſet ſi renunciaſſet.vide de his & aljs per Salyce.in.d.auten.matri & auiæ.col. 4.q.1.1.an autem vltra iſtam renuntiationem ſecundarum nuptiarũ, & Velleyani debeat renuntiare,& omni ali,legum auxilio.glo. dicit quod ſic.in.d.auten. & ſi non fiat,vitiabitur datio tutelæ, ſecũdũ Bar. in.l.ſi quis ſub conditione.colu.5.ff.de teſta.tute.vbi Bart.oſtendit in quibus hæc renuntiatio poſſit prodeſſe,& Salyce.dicit in.d.auten.q. 15.quod ſis cautus,quod hæc omnia in actis ſcribi facias.& Adde Alexand.conſi.32.incipit,in cauſa executionis quarto vol.verſi.2.principaliter moueor. vbi & tradit aliud commodum huius renuntiationis.& omni alij legum auxilio,ſcilicet quod videatur renuntiatum beneficio excuſionis:iſta tamen lex partitarum.neq; d.l.95.tit.18.3.parti.nihil dicunt de iſta renuntiatione generali,vt & ci xiin.d.l.95. quia tamen hoc diſponitur in auten.vt ſin.prohibitio.matr.debit.& crediti.in.§.quia vero.& in.l.fina.C.quando mulier.tute.offic.fungi poteſt. ſemper hoc apponi facias in actis, quibus adde Bald.in.l.antiquę.§.ff. C.ad Velleia. Aduerte etiam, quia & in inſtrumento tutelæ interueniat hypotheca expreſſa honorũ,vt probari videtur in.d.auten.vt ſine prohibit.matr.debi.& crediti.in.§.quia vero.& tenet Bart.& Salyce.in.d.auten.matri & auiæ.vbi Salyce.18.q.dicit de hoc non eſſe inrandum:cum tutela hæc exorbitet a iure communi, & ibi etiam dicit hoc procedere in tutela,quæ matri vel auiæ per.l. defertur: nam ſi eſſet teſtamentaria tutrix, ſufficeret tacita hypothecaper legem indu ta.Et forte in diſtinctẽ dicendum eſſet,quod iſta omiſſio expreſſe. ſ.hypotecæ non vitiaret dationem tutelæ: cum hoc in illis.l.partitarum.non cauetur:& ſufficiat tacita hypoteca vt in.l.prio officio. C. de adminiſtra.tuto.niſi ſecundum Bald.ibi eſſet aliquis caſus, in quo prodeſſe poſſet expreſſa hypoteca,pluſquam tacita. & quia illa.ll. partitarum tantum de iſta tacita diſponunt,vt in.l.diſtinctionis.infra.eo.& in.l. 23.& 26.tit.15.5.par.

g ¶ *La guarda de ſus ſijos.* Et procedet hoc ſiue filij ſint minoris ætatis, 13 ſiue ſint furioſi,vel mente captiuum idem ſit in cura,vt dicit gloſ.in d.auten.matri & auiæ. & licet cura furioſi,vel prodigi tantum dicatur legitima,vt notant Ioann.Faber.& Ang.Aretin.in.§.furioſi inſt. de nupt.Salycet.in.l.de creationibus.C.de epiſcop.audien.& ſic mente captis & aljs cura ſit datiua a iudice:tamẽ debet iudex & in hoc matrem & auiã cæteris præferre,vt in.l.9.ad ſi.infra.eo.& in.d.autẽ.matri & auię.& in corpore vnde ſumitur. & quia tutela iſta matris & auiæ dicitur anormala,& de vtroque participat,vt not gloſ.& docto.in.d. auten.& quia ſecundum Bart.ibi tex.videtur de hoc expreſſus in auten.vt hi qui obliga.ſe perhibent habe.res minc.col.6.verſic.& hæc quod omnes iſti dicuntur habere curatorem legitimum. Et nota,q licet mater vel auia ex forma ſtatuti,vel alias,veluti ſi eſſet maior ac excludantur à ſucceſsione filijsamen in tutela vel cura præferuntur, vt not.Salycet.in dict.autenti.matri & auiæ.columna.3.qua ſtio.9.Deci etiam conſi.19.incipienti & dilligenter.& Ioann.Andre.in additio.ad Specul.tit.de cura.in.§.cum autem.Aduerte etiam,quod ſi pater eſt exbannitus, vel condemnatus:ita quod ff.us efficiatur ſuſpiris, & eger tutore,vt not.gloſſ.in.§.relegati.inſt.quibus modi.ſuspatr.poteſta.ſolui.an mater tunc erit tutrix? Bartol.dicit quod ſic.in.d.l.ſi quis ſub conditione.in fi.ff.de teſtamen.tute.

h ¶ *Amor que auria a ſu marido.* Mulieres diligunt viros, etiam vltra ſi 14 lios Bartol.in.l.pater ſeuerinam.§.poſſe.ff.de conditi.& demõſtra. vide

l.lex quæ tutores,C.de adminiſtra.tuto.& infra.eo.l.19.

15 a ¶ *Ondarian los omes.* Azo.ponit iſtam rationem in ſumma.C. quando mulier tute.offic.fung.pot.Et facit vt in renuntiatione,quam ſupra hæc lex poſſit includatur etiam renuntiatio de omni.ll.auxilio. vide ſupra in gl.ſuper parte,la defenſion.

16 b ¶ *Diximos.* Supra.eo.l.2.

¶ *Lex V.*

Si mater ſuſcepta filiorũ tutela nupſerit perdit tutelam & filij ab eius tutela & poteſtate extrahẽtur & tutela eorum dabitur eorũ conſanguineo propinquiori ad hoc idoneo & bona tã matris quã viri cum ea nubentis ſunt obligata filijs pro debito tutelari.h.d.

la defenſion ſobredicha, dubdarian los omes[a] de merear, o de fazer pleyto con ella maguer ouieſſe meneſter de lo fazer por guarda, o por acreſcẽtamiẽto, o por pro delos bienes delos moços. E deue el guardador ſer eſtableſcido, por mandado del padre, o del auuelo, o por otorgamiento de las leyes: aſsi como por parenteſco, o por mandamiento de los judgadores, aſsi como de ſuſo diximos.

¶ *Ley.V. Como la madre non puede auer ſus fijos en guarda, ſi ſe caſare deſpues de la muerte del padre dellos.*

Aſando[c] la madre de mientra que ſus fiſos tuuieſſe en guarda, ſegũd diximos en la ley ante deſta: el juez del

17 c ¶ *Caſando.* Non ergo priuabitur tutela propter ſponſalia de futuro.& ita tenet Specula.in tit.de tutore.§.nunc dicendum.ver. quid ſi non dum.& ver.quid ſi tutelam.& cum Barto.tranſit Salyce.in auten.ſacramentum.C.quando mulier.tute.offic.fung.poſ.licet Bar. in.l.ſi quis ſub conditione.ff.de teſta.tute.ad ſin.6.colæneat contrarium:& licet contractus ſponſalibus non admitteretur ad petendum tutelam:tamen propter ſola ſponſalia habita iam tutela, non priuaretur ipſo iure.vnde licet mulier vadat ad iudicem, dicens ſe velle nubere non ex hoc ſtatim definit eſſe tutrix.cum.ll.dicant,quod contractis nuptijs expellatur,& non dicunt cum animium nubendi habuerit,prout ponderat Saly.in.d.auten.ſacramentum.licet Bar.vbi ſupra in hoc etiam voluit contrarium:pœnæ nanq; ſunt moſiendæ,non extendendæ.l.interpretatione.ff.de pœn.Item cum mulier perdat tutelam,matrimonium ſecundum contrahendo, multõ magis perdet luxuriando:vt in.l.ſi.C.quando mulier tute.offi.fung.poſ.glo.in.d.auten.ſacramentum.quæ communiter approbatur.

2 d ¶ *Sacar los moços.* Concord.cum.d.auten.ſacramentum & in corpore vnde ſumitur:& cum autenti.de hæredi.ab inteſta.veni.§.ex his.quid tamen ſi mater vel auia eſſet tutrix teſtamentaria,an priuabitur tutela,propter tranſitum ad ſecunda vota? gloſſ.mouet quæſtionem in l.omnem.C.ad Tertul.& ponit opiniones,& opi.Ioan.& Azo.quod idem ſit in teſtamentaria approbaturibi per Bart.& Bal.& Salyce. & conſtat hoc etiam quia & mater tutrix teſtamentaria renuntiare debet ſecundis nuptijs,vt ſupra.l.proxi.quipunctus erat tota ſubſtantia ad huius deciſionis quæſtionem,ſecundum Bal.in auten.eiſdem.C.de ſecun.nupt.ad ſi. Quid autem ſi mater(quæ fuit expulſa a tutela,propter tranſitum ad ſecunda vota)viduetur an reaſſumat tutelam? Speru.diſputat in.d.ti.de tuto.§.nunc dicendum.ver.quæro ſi mater. tandem ſoluit,quod ſi res eſt integra, & pueri nullum habeant tutorem, vel habere poſſunt:& tunc admittatur:ſecus vero ſi alium tutorem legitimum habeant, vel habere poſsint, & ad declarationẽ huius dicti Specula.vide Salycet.in dicta authẽ.ſacramentum.columna.3.verſicu. quæro etiam ab extra.

3 e ¶ *Almas cercano.* Reprobat opinionem gloſ.in.d.auten.ſacramẽtum. quæ dicit,q expulſa matre a tutela propter tranſitum ad ſecunda vota, locus eſſet tutori datiuo, & non legimo, quam opinionem dicit eſſe cõmunem Alb.in.d.antẽ.matri,& auiæ.col.3.ver.expeditis quæſtionibus. &approbat opinionem contrariam, quæ fuit Alberici de Sal.& Iacob.Butri.& Rayner. de for.& ſequacium & not. & tenementi iſtam.l.partitarum, nam de iure communi iſta quæſtio erat valde difficilis,prout atteſtatur Bar.late in hoc loquens.in.d.auten.ſacramentum vbi & Salycet.poſt longam diſputationem dicit opinionem.d.gloſſ.ſtante tacito dubio,in iudicijs, & in ſcholis ſequendam eſſe,conſideratamen,an opi.glo.communis poſsit ſaluari,etiam ſtante.l.iſta partitarum.in eo caſu, quo mater antequam tranſiret ad ſecundas nuptias fuit ad iudicem,& dixit,domine iudex, ego intendo transire ad ſecunda vota:dotis tutorem filio meo,quo caſu Barto. cet cordando opiniones, tenet q tunc locus ſit datiuo: & quod opinio contraria procedat,quando mater non curatur de filijs: ſed ſimpliciter ad ſecundas nuptias tranſiuit: quia cum tunc deſinat eſſe tutrix ipſo iure,iudice hoc non agente merito deuenietad ſequentem legitimum, non ad datiuum. l. ſi quis ſub cõditione. ff. de teſta. tute. qd non eũ quando ipſa adijt iudicẽ,& petit tutorem dari filio: quo caſu habet locum ratio,quæ ponitur in.d.l.ſi quis.ſub conditione & in.l. 3.§. quæri poteſt.ff. de legiti.tuto. cũ em factum iudicis duret in ea remouẽda & in eadurant reſiquiæ priioris tutelæ: & nem definit tali caſu ipſo iure tutrix eſſe,prius quam ab ustu

lugar do acaeſciere, deue ſacar los moços[d] luego de ſu guarda, e de ſu poder, e dar los a alguno de ſus pariẽtes de los moços,al mas cercano[e] que ouierẽ que ſea ome bueno, e fin ſoſpecha:e que non ſea de aquellos aquien defienden las leyes[f] deſte nueſtro libro, que non lo puede ſer. E ſi el juez fallare que alguna coſa deue dar la madre a los moços,por razon de ſus bienes, que touo en guarda,o por otra manera qualquier fincan porende obligados tambien los bienes della,[g] como los de aquel que caſo con ella[h].

¶ *Ley.VI. Como la madre puede eſtableſcer guardadores en ſu teſtamento a los ſijos, que dexa por herederos.*

tor detur.& ſic quandiu ipſa eſt tutrix,non eſt locus legitimo: neque poſtea quia iſte qui datur ſubrogatur loco matris,quæ aljos legitimos excludit.& ſic iſto caſu cum ſubrogatum aſſumat naturam eius,in cu ius locum ſubrogatur,prout latius declarat Salycet.in.d.auten.ſacramentum.videtur q limitari debeat iſta lex.in iſto caſu, quæ tantum loquitur in muliere, quæ nupſerit ſecundo & non exprimit illum caſum:vbi prius tutorem peti,ordinari.vt in auten.de nupt.§.ſi autem tutelam.imo ex verbis eius patet,quod loquatur de ea, quæ non dato tutore filijs tranſit ad ſecunda vota: cum dicit, de mientra que touieſſe ſus hijos en guarda.vnde in caſu in quo iſta.l. expreſſe non loquitur,non videtur recedendum ab opinione Bart. quæ etiam eſt cõmunis.Sed an cum materante tranſitum ad ſecundas nuptias, petit tutorem dari filijs,ſit dandus ille quem mater peſierit? magis communis opi.eſt,quod non neceſsitetur iudex ad hoc ex eo q mater poſſet fraudulenter eligere ad rationes fraudandas.l.diuus.§.ſi quidem.ff. qui per.tuto.& vide.l.credendum.in fin.ff.qui per.tuto.& quod habetur infra.eo.l.proxi.& Alberi.in auten.matri & auię.inver.expeditis quæſtionibus. C. quando mulie.offic.tute.fung,poteſt.& ſecundum Salyce.in.d.auten.ſacramentum.ad ſi.iudex non malefaciet, ſi agnatos & cognatos & notos pupilli ad hoc citari faciat, de qua materia vide notabile conſil.Franciſc.Curtij Senioris conſil.46.ſuper contrauerſia vbi late tradit & ibi allegat ſingulare dictum Bal.in.l.omnem. ver.quæro an dariuus.C.ad Tertull. vbi quærit,an datiuus petitus à matre præferatur legitimo & arguit videri expreſſum quod ſic in.d. §. ſi autem tutelam, & tandem decidit iſtud eſſe verum, quando datiuus iſte daretur ex inquiſitione:ſecus ſi per ſuſpitionem:& legitimi ſint magis idonei, & ſub dit Bal.ſe intelligere dari per inquiſitionem,quando vocatis vocandis datus eſſet: quia ſecundum eum verba appoſita per tabelliones dicentes, quod iudex videns & cognoſcenseum idoneum.&c.non probãt,q ſit datus ex inquiſitione ſed ſolum q ſit idoneus ex aſpectu. & quia quilibet præſumitur idoneus ex generali conjectura,quæ ſunt verba grauia & ſingularia.& adde quæ tradit Bal.cõ ſi.82.2.vol.incipien.ſtatuto.

f ¶ *Las leyes.* Vide ſupra.eo.l.4.& infra.eo.l.14. 4

g ¶ *Los bienes della.* Vide.l.23.& 26.ti.13.5.par.& quæ ibi dixi. 5

h ¶ *Que caſo con ella.* Adde.l.ſecundum.C.quando muli.offic.tut.fung. poteſt.& l.ſi mater.C.in quib.cau.pign.taci.contrah.& ibi Bal.& in auten.de nupt.§.ſi quis autem tutelam.vbi Bar.& d.l.26.& l.fin.tit. 17.lib.3.for.il. 6

¶ *Lex. VI.*

Nõ in ve ni eam in lib. rec.

Poteſt mater in teſtamento dare tutorem filio: debet tamen iudex eum confirmare:aliãs non poſſet adminiſtrare: ſi tamen eum hæredẽ non inſtituit,licet ei legat,non poteſt:ſi tamen fecerit, poteſt eum iudex,ſi eſt idoneus,confirmare.h.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 a ¶ *La madre.* Idem dicit auia, secundum Bar. in. l. pater. ff. de testa. tute.
a b ¶ *Deuelo confirmar.* Et sic necessitas imponitur iudici isto casu, quando mater filium instituit hæredem. & in hoc videtur ista. l. approbare opinionem glo. in. l. mater. C. de testa. tute. de qua ortum habet ista lex. Azo. etiam. C. de confir. tuto. in summa. ver. liverò mater. dicit, q

LA madre [a] q̃ faze testamento, en que estableciesse por sus herederos a sus fijos, q̃ non ouiessen padre, bié les puede establescer guardador en el. Pero tal guardador como este, no puede vsar en ningũa manera de los bienes del moço: a menos de ser confirmado del juez del lugar, do son los bienes: e el juez deue lo confirmar, [b] e otorgarle guarda de llos, si nõ fuere atal, aquiẽ defiendan las leyes deste nuestro libro que lo non sea. Mas si la madre non establesciesse por su heredero al fijo, non le podria dexar guardador, maguer le dexasse de otra guisa, [c] alguna partida de sus bienes. Pero si acaescisse que le p̃ fiziesse, si gelo qui siesse [d] confirmar el juez, valdria: mas nõ de otra guisa.

¶ *Ley. VII. Que el padre puede dar a su siervo por guardador de sus fijos, e como deue dezir ciertamente el nombre del guardador, porque non aya y duda.*

DExando el padre a alguno de sus siervos por guardador de sus fijos, maguer nõ le ouiesse si mater instituat filium, debet quidem cõfirmari datio: quia ex se non tenet. & subdit Azo'. causa tamẽ cognita. i. cũ inquisitione, vt in. l. r. eiusd. tit. &. d. l. mater. ista tamen lex partitarum. nihil dicit & tasi inquisitione. docto. in dict. l. mater. signanter Alberi. & Salyce. dicunt q̃ ista inquisitio: cũ filius à matre instituitur debet esse leuis. & idem tenet Bartol. in. l. pater. ff. de testa. tut. & in. l. mulier. ff. de confirm. tut. & in l. peto §. mater. vbi etiam Paul. & Imol. ff. de lega. 2. tu vero cõclude, quod aut filiꝰ instituit' à matre habet alia bona, & tunc respectu illorum bonorum, erit necessaria inquisitio: si vero nulla alia bona habeat, nisi quæ mater sibi iure institutionis reliquit, tunc debet confirmari sine inquisitione. ita qua, & ita intelligit iam. l & ita tenet Bart. post Dyn. in. l. si patrem. ff. de confirm. tuto. vbi idem tenet Alber. & tenet etiam Ange. in. l. a. C. de testa. tute. & licet habeat alia bona: cum instituitur à matre leuior sufficeret inquisitio, quam cum instituitur ab extraneo. & ita procedent dicta Bar. & aliorum. in. d. l. pater. & in. d. l. mulier. & in dic. l. mater. l. Limita tamẽ singulariter istam. l. disponentem tutorem datum a matre in testamento in quo filium instituit hæredem omnino confirmandum, quãdo instituit eum vniuersaliter. & q̃ secus esset si eum in sola legitima instituisset, casus videtur de hoc singularis in dict. l. peto. in. §. mater. vbi iurisconsultus dicit tutorem filio a matre nulliter datum non ex alio, nisi quia in effectu mater nõ instituerat filium, nisi in sola legitima cum relinqua pars hereditatis, subiecta esset fideicommisso, in quo legitima non includebatur. l. cohæredes. §. cum filiæ. ff. de vulg. & pupill. & ita ad hoc ponderat. d. §. mater. Ludo. Roma. consi. 188. incipit in hac causa. Et aduerte q̃ in casu, quo instituitur à matre remittetur satisdatio per text. in. l. 1. ff. de confirm. tuto. & tenet Azo vbi supra. & probatur in. l. fi. ff. eo. & tenet Bar. in. l. 1. ff. eo. sed aduerte, quia Azo loquitur quando fuit facta confirmatio cum inquisitione. & sic videtur q̃ deberet satisdari, quando confirmatur sine inquisitione. & ita vult etiam gl. in. d. l. fi. & vide Bar. in. l. tuto res. ff. eod.

3 c ¶ *De otra guisa.* Not. hoc verbum: nam & si mater filio aliquid legaret. & daret tutorem non confirmabitur sine magna inquisitione, vt in. l. 2. & not. Bartol. in. l. naturale. ff. de confir. tuto. licet Barto. hoc de lega to non tangat & l. fin. C. de confirm. tuto. vẽ innuere q̃ sufficiat relinquere quocunq; titulo loquitur tamẽ in patre naturali vide per Barto. in. d. l. naturali.

4 d ¶ *Le quisiesse.* Si tamen viderit expedire pupillo poterit confirmare, vt in. d. l. mater. C. de testa. tute. sed an tenebitur in syndicatu si non fecerit cum expediret. vide. l. nõ quicquid. & ibi per Paul. de Cast. ff. de iu

di. & videtur de mente Saly. in. d. l. mater. ibi quæro tunc, q̃ iudex teneatur confirmare propter inopiam magna causæ cognitione, quãdo mater filium non instituit. An autem tutor confirmatus à iudice præfertur legitimo tutori, vel admittat tutorẽ datiuũ secũ vide per Bar. in. l. 1. ff. de confirm. tuto. vbi refert disputationem Martini Syllæ. de qua vide. Io. And. i addi. ad Speculi de tutore. §. nunc dicẽdũ. in additio. in ripi. propter hoc & concludit præferri legitimo. & idẽ tenet Salyc. in l. 2. C. de confirm. tuto. cũ tamen talis confirmatus sit datiuus admittit aliũ datiuum secũ secũdum eos. l. si vt proponis. C. de cõfirm. tuto.

¶ *Ley. VIII. Como el guardador que el padre da a sus fijos naturales, non deue vsar de tal guarda sin mandado de juez.*

EAmbien al fijo de barragana [k], como al que fuere de muger legitima, puede el padre dar guardador a su finamiento [l] que guarde a el, e a los bienes, en que lo fizo su heredero. Pero este guardador atal, non se puede trabajar dela guarda del huerfano nin vsar delos bienes del, amenos de ser confirmado por el juez del lugar. Otrosi dezimos, que si algun ome establesciere en su testamento por su heredero, a algũ huerfano estraño [a], q̃ le puede dar guardador en aquel mesmo testamẽto, e este guardador atal deue ser confirmado del juez segun diximos del otro. E aũ dezimos, q̃ los guardadores que son escritos en los testamentos pueden ser establescidos simplemente, a tiẽpo cierto, o so condicion [b], segun que fuere su voluntad del fazedor del testamento.

Ad tit. C. de confirm. tuto.

¶ *Ley. IX. Como quando el padre o el auuelo non dexa guardador a sus fijos, nin a sus nietos en su testamento, lo deue auer el pariente mas propinco que ouiere.*

SIn testamento muriendo algund ome que ouiesse fijos, e non les ouiesse dado guardadores: o si fiziesse testamento, e non los dexasse en guarda de ninguno: o si les dexasse guardadores, e se muriessen, ante que el padre [c] dellos: si los moços non ouieren madre, nin auuela [d], mandamos, que los parientes mas cercanos, que ouieren, e que estouieren en vn mismo grado [e], sean guardadores dellos, e todos sus bienes. E estos guardadores atales, son llamados legitimos [f]. Pero dezimos, que ante que vsen delos bienes de los moços, deuen dar fiadores [g] valiosos al juez del lugar, que prometan [h], e se obliguen por los guardadores, que ellos aliñaran, e guardaran bien e lealmente los bienes de los huerfanos, e los frutos dellos. E sobre todo deuen jurar [i] los guardadores, de fazer todas las cosas, que sean a pro de los huerfanos, que han en guarda, e de non se entremeter de fazer cosa que se torne a daño dellos. E que guardarã

Ad tit. C. de legiti. tuto. vid. §. 14.

1 a ¶ *Huerfano estraño.* Concord. cum. l. si patronus. ff. de confir. tuto.
4 b ¶ *Sso condicion.* Concordat cum. §. ad tempus. Institu. qui testamen. tuto. dar. pos. & intellige de datis in testamento prout hic dicitur: secus est in datiuo. l. muto. §. primo. ff. de tute. & est ratio secundum Spec. tit. de tutore. §. generaliter. col. 6. quia dare tutorem est actus legitimꝰ, qui non recipit diẽ vel conditionem. l. actus. ff. de regul. iur. præsumitur aũt pro parte, q̃ bene faciat, & lex multum cõfidit de eo, & attenta generalitate huius. l. partitarũ. nõ erit ista specialitas tantum in testamento patris: sed etiã in testamento matris vel extranei, qui pupillum instituit hæredẽ. vt. §. 1. 6. & ista ea. l.

¶ *Lex. IX.*

2 a Habens liberos minores decedẽs, abintestato, vel aliàs non relinquens eis tutorẽ, si fi fij matrẽ seu auiam non habeant, vocãtur ad tutelam proximiores consanguinei in eodem gradu, qui dicuntur tutores legitimi: qui debent præstare idoneos fideiussores loci iudici, quod bene & fideliter bona minorum administrabunt: & in rauritt tutores respupillorum fideliter conseruare, si tamen pupilli matrem vel auiam habent, ipsæ erunt tutrices: vt supra eo. titul. l. 4. &. 5. & si mater noluerit, præfertur auia legitimis. h. d.

1 c ¶ *Muriessen ante que el padre.* Idẽ si decesserit mortuo patre, impubere, adhuc filio, vt in. l. intestato. in fin. ff. de legiti. tuto.
2 d ¶ *Madre nin auuela.* Hæ enim præferuntur legitimis, vt hic. & in auth. matri & auiæ. C. quando muli. tute. ofñc. fung. potest.
3 e ¶ *En vn mismo grado.* Concord. cum authen. licut. C. de legiti. tuto. & ff. eod. si plures.
4 f ¶ *Legitimos.* Adde supra eod. l. 2. & quæ ibi dixi.
5 g ¶ *Fiadores.* Debent enim tutores legitimi satisfdare rem pupilli saluam fore, vt hic. & in. l. legitimos. ff. de legiti. tuto. & antea non potest quicquam aſt ministrare. vt in. l. 1. §. & fin. C. de tuto. vel cura. qui non satisded. & non requiritur ista satisdatio ad inchoationem nascentis officij, sed ad executionẽ officij in esse iam producti. & ideo in alia die, quam in die datæ tutelæ & in alio instrumento præstari potest. Bald. in addit. ad Spec. tit. de tut. & testamentarij tutores non satisfdant, neque datus à præside vel prætore cum inquisitione, vt insti. de satisda. que datus à præside vel prætore cum inquisitione, vt insti. de satisda. tuto. in prin. & in. §. pe. de attil. tuto. & tradit glo. quam Bart. ibi dicit notandam. in auth. vt hi qui obtig. se per hib. haber. res mi. in. §. fi. & si cet. glosſ. in. d. l. C. de tuto. & cura. qui non satisf. dicat, q̃ hodie datiuus indistincte satisfdat. tamen Saly. ibi approbat gl. in. d. auth. in. §. fin. di indistincte satisfdat. tamen Saly. ibi approbat gl. in. d. auth. in. §. fin. di centem, quod cum datur ex inquisitione & à maioribus iudicibus non satisfdet. secus si à minoribus: & quod sit rõ qa propter maiorem autoritatem qua nititur, fides eius approbata dicitur, in practica tautoritatem qua nititur, fides eius approbata dicitur, in practica tautoribus datiuis exigi satisdationem, & nien videmus indistincte à tutoribus datiuis exigi satisdationem, & nien videmus indistincte à tutoribus datiuis exigi satisdationem, & forte ideo: quia ista inquisitio qua dentur, non est itain vsu: de iure tamen communi approbatur per doct. communiter. d. glo. in. d. §. fina. d. authen. vt hi qui obliga, &c. vt not. Bar. in. l. 1. ff. rem pupil. salua forte. & in. l. si nemo. §. 1. ff. de testa. tute. licet Spec. tit. de tuto. §. si autem. dicit quod hodie omnis datiuus satisdat. ll. etiam istarum partitarum non disponunt de fideiussore dando in datiuo tutore, vt patet. ff. eod. l. 12. & in. l. 94. ti. 18. parti. 3. vbi ponitur forma instrumenti dationis tutelæ in legitimo tutore. Limita tamen istam. l. quatenus disponit de satisdatione legitimi tutoris, quod procedat nisi in patrono vocato ad tutelam liberti: quia talis ita demum satisdat, si sit persona vulgaris, vel minus honesta: non alias, vt habetur in. d. l. legitimos. in princ. & idem dicit Salyce. dicendum in patre, qui malus esse tribuit filio, quam patronus liberto: vt sic causa cognita satisfdet non alias. argu. l. iubemus. C. ad Trebellia. §. in supra dictis. &. l. imperator à contrario sensu. ff. ad Trebell. ita Salyce. in. l. 3. C. de tuto. & cura. qui non satisdadores: o si fiziesse testamento, e non los dexasse en guarda de ninguno: o si les dexasse guardadores, e se muriessen, ante que el padre [c] dellos: si los moços non ouieren madre, nin auuela [d], mandamos, que los parientes mas cercanos, que ouieren, e que estouieren en vn mismo grado [e], sean guardadores dellos, e todos sus bienes. E estos guardadores atales, son llamados legitimos [f]. Pero dezimos, que ante que vsen delos bienes de los moços, deuen dar fiadores [g] valiosos al juez del lugar, que prometan [h], e se obliguen por los guardadores, que ellos aliñaran, e guardaran bien e lealmente los bienes de los huerfanos, e los frutos dellos. E sobre todo deuen jurar [i] los guardadores, de fazer todas las cosas, que sean a pro de los huerfanos, que han en guarda, e de non se entremeter de fazer cosa que se torne a daño dellos. E que guardarã

Ad tit. C. de legiti. §. 14.

dadores: o si fiziesse testamento, e non los dexasse en guarda de ninguno: o si les dexasse guardadores, e se muriessen, ante que el padre [c] dellos: si los moços non ouieren madre, nin auuela [d], mandamos, que los parientes mas cercanos, que ouieren, e que estouieren en vn mismo grado [e], sean guardadores dellos, e todos sus bienes. E estos guardadores atales, son llamados legitimos [f]. Pero dezimos, que ante que vsen delos bienes de los moços, deuen dar fiadores [g] valiosos al juez del lugar, que prometan [h], e se obliguen por los guardadores, que ellos aliñaran, e guardaran bien e lealmente los bienes de los huerfanos, e los frutos dellos. E sobre todo deuen jurar [i] los guardadores, de fazer todas las cosas, que sean a pro de los huerfanos, que han en guarda, e de non se entremeter de fazer cosa que se torne a daño dellos. E que guardarã

Ad tit. C. de legiti. §. 14.

fi tutor sit valde dives. an adhuc teneatur satisdare? Bald. in. l. mulier. C. de iur. dot. in vtraq; lectura. vult q̃ sic post gl. ibi vult tamen quod tunc qualificũq; fideiussor sufficiat, & si nihil habeat in patrimonio. & idem dicit contra, si fideiussor est multum idoneus, & principalis non suppleri per fideiussorem patrimonium debitoris. glo. in. l. si plures. §. 1. ff. de fideiusso, quam glo. Bald. dicit non esse alibi. & dicit Ioan. de Pla. in. l. 1. C. de peri. nomina. lib. 11. & in. l. quicunq; da. 2. C. de fund. patrimo. eo. lib. hoc procedere in tutore, quod licet sit dives satisdet, & quod non procedere tin alio administratore publico, vt in dictis. ll. & tradit Paul. in. d. l. ff. qui satisdat. cog. & no. quod non est de substantia satisdationis tutelæ & curæ, quod patrimonium tutoris vel curatoris valeat tantum, quantum facultates pupilli, vel adulti, secundum Bald. in. d. l. mulier. in. 1. lectu. & videibi per eum, an teneat actus: cum quis admissus fuit cum minus idoneo fideiussore, & an debeat augeri satisdatio, si crescat patrimonũ. Aduerte etiam quod fideiussor debet esse locuples, secundum quantitatem inuentarii, vt in. l. fi. & ibi Bal. C. de magist. conue. & vide per Bar. in. l. 2. §. idoneos. ff. ad Tertul. Dicit etiam Bald. in. d. l. fi. quod non videtur datio tutelæ: & si fideiussor non sit idoneus, & ibi itiam vide per eum. quid si pupillus sit valde dives, & quæ dixi in. l. 3. in glo. ſuper parte madre. ti. 15. 2. parti. Nota etiam quod si persona propinqui legitimi est multum fida, & honesta remittitur ei satisdatio, secundum Bal. in. d. l. legitimos. per illum text. inferentem, quod idem sit in legitimo tutore tali, quod ibi dicitur de patrono, erit ergo remedium, secundum eũ, quod si tutor legitimus non inueniat fideiussores, quod iudex præcedente inquisitione ei administrationem decernat, & faciat iudex in suo decreto mentionem de hoc, & de tali fidelitate & honestate, quod dicit esse notandum, prodest enim ad satisfdationem non præstandam præcedens vita laudabilis. vide per Ioan. de Plat. in. l. agentes. C. de agenti. in reb. li. 12. & adde Iaſ. in. l. si quis stipulatus. §. 1. ff. de verb. obliga. contra hoc tamen dictum Bal. facit. d. l. 94. ibi cum dicit porque los fallaron que eran omes buenos, y de buen testimonio, e delembargados, &c. & tamen adhuc requiritur ibi, quod præstetur satisdatio, neque tutum arbitror dispositionem. l. si patronus. in casu tam speciali extendendam ad quemcunq; tutorem legitimum, si de tur ex inquisitione. tu cogita.

h ¶ *Que prometan.* De forma instrumenti fideiussoris tutoris. vide in. d. l. 94. 6

i ¶ *Iurar.* Concord. cum. §. fi. in auth. vt hi qui oblig. se per hib. haber. res 7

Universidad de Deusto
Biblioteca

mi no dicit tamen Specu. tit. de tuto. §. generaliter. col. 4. quod licet tutor non iuraverit: valent tamen facta per eum: quia cum multa egerit de cepti essent, qui cum eo contraxissent. arg. l. Barbarius. ff. de offic. prætor. & ibi vide per Io. Andr. in additio. q hoc iuramentū possit remitti per testatorē. contra dictū Spe. tamen facit, quia. l. barbarius.

Ad rubr. C. de tuto. & cura. qui non prohibetur. & ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & adi. tuli. C. ad Tertul. & in alijs. ll. &c.

nō habet locū nisi in officijs publicis autoritate, & utilitate, nō in privatis. altero etiam modo & in similib⁹ terminis, dicit Bald. in addit. ad Specul. tit. de tutore. circa fin. q si tutor nō fecit inventariū, non valet autoritas eius: nam omissio modi vel formæ vitiat etiā actū favorabilem. l. qui Rome. §. Plautius. ff. de verbo. obligat. etiam si cōmunis error adsit. Bar. etiam ponit hoc. vt vnū de requisitis. in dict. l. legitimos. circa fin. princi. ff. de legit. tuto.

Ad rubr. instit. de legi. patr. tut. & C. de legi. tute. & ff. ad legi. tuto.

8 a ¶ *Diximos.* Supra eo. l. 4. vbi vi. q dixi. & aduerte, q neq; illa lex, neque illa exigūt satisdationem in matre vel auia tutrice testamentaria, vel legitima: & de testamentaria plane procedit, qñ vero datur à lege licet hoc l. nō dicat, crederem necessariam esse satisdationem, & ita tenet Alber. in. d. auth. matri & auiæ. col. 2. & in rubrica. C. de tuto. & cura. qui non satisfided. & in. l. de creationibus. C. de episcop. audien. neq; ista. l. repugnat, imo facit, q teneatur satisfdare: cum in legitimis hoc requirat, & mater vel auia est legitima. vt dicit Bar. in dict. auth. matri & auiæ. col. 2. vel licet dicaf anormala, secundum Spec. tit. de tuto. §. nunc dicendum. in princ. non potest negari, quin participet de legitima. & ideo debet satisfdare: & q satisfdet tenet etiam Azo. C. quando mulier. tute. ofii. fung. po. in summa. in finalibus verbis. alleg. d. §. fi. in authent. vt sin. prohibit. tuat. &c. vbi est tex. expressus ibi, & de fideiussoribus dandis.

9 b ¶ *Puede estonce.* Concord. cum. d. authent. matri & auiæ. ibi secundum ordinem. ¶ *Lex. X.*

10 Si dominus manumittit seruum impuberē, erit eius tutor, quia succedet ei, si moriatur: & hoc si ipse defunctus non habuerit consanguineos, qui de iure ei debeant succedere: idem si pater filium, quem impuberem emancipauit: & patre ante finitam tutelam defuncto, erit tutor frater mortui. h. d.

11 c ¶ *El Señor.* Concord. Inst. de legiti. patrono. tute. per totum. & vid. nota. per Azo. C. de legiti. tute. ver. ex sententia autem. l. 12. tabularum. & an iste satisfdet vel nē vide. l. legitimos. in prin. ff. de legiti. tuto.

12 d ¶ *El cargo.* Concord. cum. d. tit. & authen. sicut. C. de legiti. tute. & l. secundum naturam. ff. de regul. iur.

e ¶ *El padre.* Concord. Insti. de legiti. parent. tuter. & an iste satisfdet? dixi supra in l. proxi. in gl. super verbo, hadores. & an si emancipet in casu. l. filijs matrem. C. de inofficio. testa. pater sit legitimus tutor? Bald. ibi dicit, quod non.

f ¶ *Hermano.* Concor. Insti. de fiducia. tute. & vide per Bar. in l. 3. C. de legiti. tute. & an iste sit tutor legitim⁹? vide per Bal. in. l. 3. C. de except. & l. pen. C. de legiti. tute.

¶ *Lex. XI.*

Inter plures tutores super administratione orta discordia, omnium consensu potest vni administratio committi, & puto. cum dicem dicerni cū cautiōe: de qua supra eo. tit. l. 5. quolibet autē eorum tutelā volente, eligetur iudex vnum ex eis. h. d. Ad tit. ff. de admini. aliis huius tit. l. 3. & 5. & in. l. 23. titu. §. par. 5.

¶ *Lo que dize.* Et sic habes quod iudex domicilij est iudex competens ad dādum tutorem pupillo, & approbatur hic opinio. Azo. de per glossi. in. l. 2. C. vbi pet. tuto. quæ secundum Bartolum, Ange. & Alberi. ibi communiter approbatur & reprobatur opi. Hugolini, de qua in dict. gloss. quam tenet Cynus, & Salicetus. bi. & de iure communi erat quæstio disputabilis. vnde etiam dicebat Alberi. in. l. 1. circa principium quæstionis. dubitabili

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad tit. ff. qui per. tuto. cum alijs. ll. huius titu.

ver. quod si curatores. & ibi Barto. ff. ad Tertul. quem text. etiam allegat Ioa. Andr. in. d. additio. & intelligit de curatore bonis non petito, non de curatore dato ventri. Aduerte etiam quod istæ personæ, quæ ad hoc onus tenentur, tenentur etiam instare, vt tutor quem petierunt administret, vt probatur in. l. diuus. ff. qui pet. tut. & in. l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. l. fancimus. vbi vide Bal. C. de administr. tuto. & vide Barto. §. d. l. 2. ff. q pet. tut. ad fin. 2. col. & debet esse idoneus tutores, qui ab istis petantur. l. 2. §. si mater. vers. quid si in dignos. & ibi Bart. ff. ad Tertullia.

atal moço como sobredicho es, pierdê[a] porende aql derecho que auian de heredar en los bienes del huerfano, si muriesse sin testamẽto de mas dezimos, que si los parientes fuessen negligentes en demãdar guardador al huerfano sobredicho, o si non ouiesse parientes que lo fiziessen: estõce los amigos[b] del moço: o otros quales quier del pueblo[c], deue pedir al juez q̃ de al huerfano guardador que sea a tal, que aliñe el pro del moço, e el juez lo deue fazer por si, e non por otro[d] atiendo el moço en su valia, mas de quiniẽtos marauedis[e], mas si ouiesse menos, bien puede mãdar a otro juez q̃ sea menor d̃ esi, que lo faga en lugar del. E tal guardador como este, de que fablamos en esta ley, es llamado datiuo, que quier tãto dezir, como guardador dado por otorgamiẽto del juez. E non tan solamente puede fazer esto el juez sobredicho, mas aun lo puede fazer el juez de aquel lugar do nacio el moço, o el padre del. Esso mismo puede ser demandado al juez del lugar, do ouiere el huerfano la mayor partida de sus bienes[h], e el juez deue lo fazer, quier sea el moço delãte, o non[i], e aun q̃ lo cõtradixesse. Mas si el juez que da el guardador, non ouiesse por si alguna destas razones sobredichas, non podria estonce el que fuesse puesto por mandado de tal juez, auer la guarda del moço. E la guarda de cada vno destos guardadores, deue durar[a] fasta que el moço sea de edad de catorze años, e fasta que la moça sea de edad de doze, quier sea establescido el guardador en testamẽto, o de otra guisa e d̃ alli adelãte, deuẽ los judgadores dar e otorgar al moço otro guardador, a q̃ llamã en latin curator[k], tomando tal recabdo d̃l como del tutor[l]. E este atal de ue le auer en guarda, fasta q̃ el huerfano sea de edad de veynte e cinco años[d].

5 a ¶ *Pierden.* Concord. cum dictis iuribus, de quibus dixi in præceden. gl. & aliquos casus, in quibus mater excusatur ab ista pœna. vide per text. & glo. & Bal. in. l. mater. C. ad Tertull. & quatenus glo. ibi tradit de muliere minore, quod excusetur adde hoc procedere & si posset asiat maiorem durabit excusatio, secundũ Bal. in authen. si captiui. C. de epis. & cleri. & in. l. precibus. col. 5. C. de impuber. & alijs subfti. & ista est communior conclusio secũdum Alex. & Iaso. in. l. minoribus. C. de his quib. vt indign. Li mita tamen & intellige, quando mater elapso anno efficiatur maior: si tamen intra annum ad hoc datum efficeretur maior, tunc non excusa retur ex quo delictum negligentiæ non erat consummatum. ita limitat notabiliter Angelus in. l. illicitas. §. fi. ff. de offi. præsi. dicens ex hac diffinctione deduci opiniones ad concordiam: & certe videtur æqua ista diffinctio: sed contra eam tenẽt alii qui relati per Alex. & Iaso. in. d. l. minoribus. vbi fac. dicit esse communiorẽ conclusionẽ, q̃ excusetur etiã si intra annũ fiat maior. Itẽ adde q̃ excusaretur mater, si esset prodiga. per. l. Fulcinius. §. adeo. ff. ex quib. caus. in posse. ea. & tenet Iaso. in. l. is cui bonis. col. 8. ff. de verbo. oblig. Quid autem si mater sit mulier rustica, an excusetur ab ista pœna: vide per Pau. de Castr. q̃ sic. q̃ non potuit consulere peritiores, & ipsa administrauit bona filij impuberis, licet non iuridice: quia non acceptauit tutelam, neque fecit sibi decerni, neque fecit inuentarium, bene tamen administrauit, si verò potuit consulere peritiores, non excusabitur, secundum glo. quam ita limitat Pau. in. d. l. 2. §. si mater. ff. ad Tertul. ita dicit Pau. in. l. Clodius. col. fi. ff. de acquir. hære. & tenet menti, quia est singulare. adde etiam Saly. in. d. l. sciant. ver. quæro mater. vbi quæritit an sufficiat matrem, vt tutricem administrasse, licet legum solennitatem non seruauerit, & concludit quod non: quia tunc non esset legitima gestio, licet bene administrauerit allegat glo. in. d. §. si mater. super verbo legitima, quod intelligit quando ex abrupto, vt tutrix administrauit. nam si ei per iudicem esset decrera administratio, licet in cæteris fiendis esset defectæ, excusaretur: cum potius secundum eum sit culpa iudicis, qui satisfactionem non exegit, & alia requisita, quam culpa matris iura & alia requisita ignorantis. vide ibi per eum non tamen loquitur in muliere rustica in qua loquitur Paulus de Castro. & vide etiam quæ dicit Baldus in dicta lege. matres. & quid si sit relictus tutor testamentarius minor, 25. annis, an ex hoc excusentur petere debentes tutorem? vide Socin. consil. 20. 1. vol. col. fi. & videtur velle, quod sic si non habuerunt notitiam minoris ætatis vide ibi per eum. Et quid si sint absentes vel ignorates? vide Socin. consi. 153. col. pe. & fi. 2. vol. & d. l. 2. §. si mater. ver. sed si fore absens. ff. ad Tertul. Quid autem si mater non petijt cogi testamentarios tutores ad administrandum? Bal. in. l. precibus. col. 5. C. de impube. & alijs substi. dicit q̃ non priuatur ob hoc: quia non tenetur esse solicita, nisi circa petitos a se. & ibi etiam vide, quid si mater non administrauit: sed alius? vide ibi & de multis alijs quæstionibus notabilibus in ista materia col. 5. 6. & 7. Et nota quod propter istam negligentiam priuantur etiam ea hæreditate quæ obueniret ex forma statuti, secundum Bartol. per text. ibi in dicto. §. si mater. versi. & si forte. de matre etiam transeunte ad secunda vota, non petito prius filiis tutore, quod perdat successionem vide in. l. omnem. C. ad Tertul. & quæ not. Decius. consi. 346. ad fi. sed an mater vel alius agnatus sicut perdit hæreditatem quia non petit tutorem filio sic etiam perdat tutelam propter talem negligentiam? vide per Bart. in. l. tutela. in prin. ff. de legiti. tuto. quod non & Bald. in. d. l. precibus. vbi allegat glo. in. d. l. tutela.

b ¶ *Los amigos.* Concord. cum. l. 1. ff. qui per. tuto.

c ¶ *Otros quales quier del pueblo.* Nota hoc verbum: non enim ita erat ex presſum in. d. l. 2. adde. l. 2. & ibi Bal. not. C. de nego. gest. iudex etiam ex officio suo potest dare, at in. l. 1. §. magistratibus. ff. de magistr. conueni. & vide q̃ not. Bart. in. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. d̃ dam. infect. & Bald. not. in. c. f. de milit. vasall. qui contumax est. colũpen. versi. dicit Barto. & q̃ iudex possit dare pupillo tutorem, etiã nemine petente. vide. l. illud. ff. de tuto. & cura. dat. ab his.

d ¶ *E non pareçio.* Concor. cum. l. neque mandante. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & l. muro. §. tutoris. ff. de tute.

e ¶ *Mas de quinientos marauedis.* Adde. l. ius dandi. ff. detut. & cura. dat. ab his. cum glo. ibi. &. §. sed hoc iure. inst. de attilia. tuto. non poterit ergo delegatus etiam ad vniuersitatem causarum, dare tutelam pupillo habenti in facultatibus vltra quingentos solidos. & ita in delegato etiam ad vniuersitatem causarum, tenet Albe. in. d. l. nec mandante.

f ¶ *Que sea menor.* Id est magistratui municipali. d. l. ius dandi. iudices ergo ciuitatum possunt hodie dare tutores, vt hic: & tradit Barto. in. l. 1. ff. de tuto. & cura. dat ab his. vbi glo. & Albe. de illis comitibus palatinis, qui à principe habent hanc potestatem.

g ¶ *Do nasçio el moço, o el padre del.* In eo loco petuntur tutores, vel curatores minoribus: vñ ipsi ducunt originẽ, vel ex persona sua vel ex persona patris: vel si vulgo concepti essent ex persona mris. Itẽ etiã in eo loco vbi sunt eorũ facultates. & si alibi sunt vel morant: non tñ iure domicilij redire debent in alterum prædictorũ locorũ vt magistratus ibi det eis tutores seu curatores, vt hic & in. l. 1. C. vbi pet. tut. & in. l. ante pe. C. de muni. & origi. & in. l. ciues. C. de incol. li. 10. & l. 1. ff. ad muni. Azo in summa. C. vbi pet. tut. vbi & da etiã à loco domicilij, vt dictũ est. 3. Quid aũt de mjore vni⁹ ciuitatis originario. q̃ ibi & habet facultates suas: sed qa de illa bãnit⁹ est, habitat in ciuitate vicina, & ibi conuenit, an possit iudex talis habitatiõis sibi dare tutorẽ? vi. p Ioa. Andr. in additio. ad Spec. tit. de curatore. §. scias ergo. vbi allegat Guido. de Suza. q̃ sic, vt ratione necessitatis liceat q̃ alias non liceret. vi. ibi p eũ.

h ¶ *La mayor partida de sus bienes.* Aduerte tñ, q̃ de ct. in. d. l. 1. C. vbi pet. tuto. intelligunt hoc de maiori pte facultatũ ita q̃ pupillus ibi habeat domicilium: & q̃ alia si udex loci vbi essent tales facultates, nõ esset competẽs ad dandũ tutorẽ pupillo, licet curatorẽ rebus ibi existentibus posset, vt in. l. iuris peritos. §. cũ oriundus. ff. de excu. tuto. ita videt de mente Bart. Bald. & Salyc. ibi & est consonum iuri & rationi: cum iudex, qui dat tutorem, debet habere iurisdictionem in persona pupilli, quã iurisdictionem non habet iudex: vbi tantum sunt res pupillis: pro quo est tex. in. l. ad. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & in. l. magis puto. §. illud quæri. ff. de reb. eor. sed tu ei ct q̃ eo ipso quòd habet ibi maiorem partem fortunarum suarum, videtur pupillus ibi habere domicilium, vt tradit Pau. de Cast. in. d. l. C. vbi senato. vel clarissi. vnde licet pupillus alibi habeat aliud domicilium seu habitationem poterit prouideri de tutore per iudicem, vbi est maior pars sui patrimonij, vt hic habes, & voluit Azo. cuius opi. hic approbatur. in. d. l. 1.

i ¶ *Delante o nõ.* Concor. cũ. l. illud. & l. sequ. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & fi ista litera referat ad oĩa præcedẽtia, pbatur hic q̃ iudex originis pupilli propriæ vel paternæ, põt dare tutorẽ pupillo absenti. Cuius cõtrariũ vr probari in. d. l. 1. C. vbi pet. tut. & ibi tenet Saly. dicens q̃ qñ datur tutor in loco originis, debet dari pñti & non absenti, per text. ibi cum dicit restituti apud patriam suam. Sed quid si tutor detur ab

vtroque iudice originis. s. vel domicilii, qui datio præualebit? Alber. post Dyn. in. l. 1. ff. de tuto. & cura. dat. ab his. & in. d. l. 1. C. vbi per. tuto. dicit quod datio illius qui primo dedit, & rectè: quia tutorem habenti alius tutor dari non potest. si vero hoc non appareat, tunc præfertur datio originis. argu. l. libertus. §. præscriptio. in fi. ff. ad manicipa. & facit quod nota in glos. magna in. l. ciues. C. de incol. lib. 10.

14 a ¶ *Deue durar.* Concor. inisti. quib. mod. tute. fini. in prin. & finita tutela tutor tenetur admonere minorẽ, vt petat sibi curatorem. l. ita autem. §. si tutor. & ibi vide Barto. ff. de administ. tut. & ad ea quæ spõte post pubertatem gessit tutor, nõ tenetur fideiussor tutoris. l. Lucius. §. Paulus. & ibi Bart. ff. de admini. tuto. & an sicut pubertate finitur tutela: sic etiam finitur mãdatum curatoris. sciãs pupillo cũ authoritate tutoris. vide Bar. in. l. si quis. §. si impubes. ff. de institu. & si dispositio confertur in tempus, quo tutela finiretur per pubertatem: procedat si finiatur mortẽ. vide Barto. per illum text. in. l. liberto. §. pater. ff. de annuis lega.

15 b ¶ *Curator.* Adde inst. de curato. in princi. & vltima die pubertatis potest dari tutor. vide Bal. in. l. 2. C. quando prouo. non est necel. & differentias inter tutorem & curatorem. vide per glo. in. l. ventri. ff. de tut. & cura. dat. ab his.

16 c ¶ *Como del tutor.* Vi. supra. eo. l. 9. & inst. de satisda. tut. & cura. per totũ.

17 d ¶ *Veynte e cinco años.* Adde inst. de curato. in prin. & l. curatorem, & ibi Bar. ff. de tut. & cura. dat. ab his. & l. curatores. ff. de auto. tuto. Et quid si de facto transfacto. 25. anno, iudex daret curatorem vt minori. vide p Bald. in. l. 2. col. 1. C. quando prouoca. non est necesse.

Lex. XIII.

Habenti tutorem non datur alius, nisi prius male administret: aut suis negotiis occupetur, taliter, quòd circa tutelã intendere nequeat: aut si negotijs occupetur, taliter, quòd circa tutelã intendere nequeat: aut si longam faciat itinerationem, vel peregrinationem: tunc enim eius loco datur curator, donec redeat. h. d.

1 e ¶ *Locos o desmemoriados.* Ae quiparatur furiosum & mente captum, prout est per tit. in istis. li. partitarũ, differũt tñ, qa cura furiosi, est legitima: sed mente captis datur curatorem legitimũ, vt ibi dixi & de his habes. ff. de mente captis dare curatorem legitimũ, vt ibi dixi & de his habes. ff. de cura. furio. per totũ. ti. C. eo. vbi vide per Azo. in summa. da etiã procura. furio. per totũ. ti. C. eo. vbi vide per Azo. in summa. da etiã procuratorem furiosi. vel curatorem furiosi. vide licet pupillus habeat aliud domicilium seu habitationem poterit prouideri de tutore per iudicem, vbi est maior pars sui patrimonij, vt hic habes, & voluit Azo. cuius opi. hic approbatur. in. d. l. 1.

Ad dicta in fi. de cura. & C. de cura. furio. & C. qui pet. tuto.

ff. de cura. furiosi. & C. qui pet. tuto.

q̃ fuessen mayores, seyendo locos o desmemoriados[c]. Pero los que son en su acuerdo, nõ pueden ser apremiados[f] q̃ reciba tales guardadores si nõ quisiere: fueras ende, si fiziessen demãda a algũo en juyzio, o otro la fiziesse a ellos. Ca estonce[g] los guardadores les pueden dar tales guardadores, como estos. Otrosi dezimos, q̃ el curador non deue ser dexado en el testamento[h], pero si fuere y puesto e el judgador entendiere q̃ es a pro del moço, deue lo cõfirmar[i]. Eaũ dezimos, q̃ el huerfano que ha guardador, non le deuen dar otro[k]. Fueras ende, si aquel q̃ lo tiene en guarda fuesse ome de mal recabdo[l], o tal que ouiesse de veer tãto en lo suyo[m], que nõ pudiesse aliñar los bienes del huerfano, o si enfermasse[n], o ouiesse de yr en romeria, o en otro grand camino[o]. Ca estonce, puede le dar otro guardador, q̃ lo guarde en su lugar de aquel, aquien dizen en latin curator[p], fasta que el otro sea sano, o torne del camino do ouiesse ydo.

Ad tit. C. in quibus cauſis tuto.

c ¶ *Locos o desmemoriados.* Ae quiparatur furiosum & mente captum, prout est per tit. in istis. li. partitarũ, differũt tñ, qa cura furiosi, est legitima: sed mente captis datur curatorem legitimũ, vt ibi dixi & de his habes. ff. de mente captis dare curatorem legitimũ, vt ibi dixi & de his habes. ff. de cura. furio. per totũ. ti. C. eo. vbi vide per Azo. in summa. da etiã procura. furio. per totũ. ti. C. eo. vbi vide per Azo. in summa. da etiã procuratorem furiosi. vel curatorem furiosi. vide licet pupillus habeat aliud domicilium seu habitationem poterit prouideri de tutore per iudicem, vbi est maior pars sui patrimonij, vt hic habes, & voluit Azo. cuius opi. hic approbatur. in. d. l. 1.

¶ Ley. XIII. A quien deuen ser dados guardado resta que llaman en latin curatores.

SVratores son llamados en latin, aquellos que dan por guardadores a los mayores de catorze años, e menores de veynte e cinco años, seyendo en su acuerdo. Eaũ los

Lex XIII.

Habenti tutorem non datur alius, nisi prius male administret: aut suis negotiis occupetur, taliter, quòd circa tutelã intendere nequeat: aut si negotijs occupetur, taliter, quòd circa tutelã intendere nequeat: aut si longam faciat itinerationem, vel peregrinationem: tunc enim eius loco datur curator, donec redeat. h. d.

Ad tit. C. in quibus cauſis tuto.

habet. §. si pupillus. ff. de tutel.

g ¶ *Castonce.* Adde. d. §. item inuiti. & l. qui habet. §. si pupillus. ff. de tute. & quomodo detur in fanti curator ad litem. vide Bald. de mili. valla. q̃ contum. est colum. pe. & adde. l. 1. C. qui pet. tuto. An autem pupillo carenti tutore possit dari curator ad litem? vide Alexan. consulentem q̃ sic. consi. 112. primo volu. incipit videtur prima facie. 3

h ¶ *En el testamento.* Concor. cum. §. sed curator. iuste. de curato. 4

i ¶ *Deue lo confirmar.* Sed an cõfirmabitur & si adultus cui datus est à patre nolit habere curatorem? videtur q̃ non quia inuiti ad. lescentes curatores nõ accipiũt præter quam in litem inst. de cura. item inuiti. In cõtrariũ facit ista. l. cũ dicit, deue lo confirmar, & sic videtur necessitatem inducere ex quo pater fecit ad commodum filij & id cõstat iudici & huius opinionis fuit Odofr. prout refert Bald. in. l. 1. ff. de cõfir. tut. qui post Dyn. intelligit. d. §. Item inuiti. in curatoribus, q̃ dãtur à iudice nõ de datis in testõ. & ide q̃ Odofr. tenet lo. de Pla. in. d. §. item inuiti. ver. adde prædictis & licet Bal. vbi supra inclinet in contrariam sententiã illud videt tenendũ qa ista. l. partitarũ hoc vr decidere cũ postquã potuit super his q̃ inuiti adolescentes curatores non accipiunt sub dit q̃ si curator detur in testamento debet cõfirmari. & bene consetur ad hoc quæ tradit Abb. d. consi. 91. 1. volu. incipit postulato. 5

k ¶ *Dara otro.* Concord. cum. l. cum iure. C. qui pet. tuto. & l. licet. C. in quib. cauſis tutor. haben. 6

l ¶ *De mal recabdo.* Concor. cum. l. pe. C. in quib. cauſis. tutor. 7

m ¶ *Que ouiesse de ver tanto en lo suyo.* Nota hoc quia vulgi: vt ob hanc causam excusetur tutor. & facit. d. l. pe. & l. 2. eiusd. titu. & l. 3. 8

n ¶ *Enfermasse.* Vide in. §. item propter aduersam valetudinem. in fi. de excusa. tuto. 9

o ¶ *Grand camino.* Vi. in. l. 1. C. in quib. cauſis. tutor. haben. 10

p ¶ *Curator.* Videtur approbare opinionẽ Iner. de qua in rub. C. in quibus cauſis. tut. hab. quæ etiã fuit opi. Placen. vt dicit Azo. ibidem in fine ma. ipse tamen Azo tenet, q̃ etiã tutor dari possit, in illis cauſibus specialibus. & idem tenet Salyce. in. d. rub. & in. l. 1. eius titu. posset ergo iudex facere vt trunque vel tutorem. s. dare vel curatorem, & erit vtilius q̃ detur tutor vt ibi dicit Azo. & finietur officium eius tutoris subla to impedimento primi tutoris. vide per Saly. in. d. l. 1. & glo. ibi. 11

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Ley. XIIII.*

40 Nō pōt esse tutor eps, aut religiōsus nec a diuinis auocetur: sed clericus secularis etiā sacerdos pōt esse quinis pro textu si intra quatuor meses venerit coram iudice tutelā recepturus: ita ne pupilli debitor, nisi sit testamentarius, nec ad regis rōcinia obligatus nec miles: dū extra in domū regis occupatur seruicio vel alteri⁹ dñi, nec alia inualitudine impeditus. h.d.

1 a Ad tit. C. qui dar. tuto. pos.

¶ *Non puede ser guardador.* Cō cor. cū authen. de sanctissimis episcō. §. deo amabiles. colla. 9. neque dicas hoc correctum per cap. pernenit. 86. di stin. licet glos. ibi in finali opinionē voluit cōtrarium sed Archi. & Præpo. ibi tenent primam opinionem gloss. vt episcopus etiam volens nō admittatur ad tutelam vel curam aliquā nisi essent tutelæ miserabilium personarum: cum alias non essent, qui bene & tute ad tutelam præficipossent in monacho verō indistinctē est dicendū. vt in. c. qui vere. & in. c. monachi. 16. q. 1.

¶ *Ley. XIIII. Quales son aquellos que non puedē ser guardadores de otro.*

SEbispo, nin monse, nin otro religioſo nō puede ser guardador[a] de huerfano: porque estos atales hā de ſeruir a Dios en las egleſias, e embargarſe ya eſte ſeruicio por la guarda que ouieſſe de fazer en las perſonas, e en los bienes de los huerfanos. Mas los otros clerigos ſeglares[b], quier ſean miſſa cantanos o non[c], bien pueden ser guardadores de los ſus parientes huerfanos, por razon del parenteſco[d] que han con ellos. Pero deuen venir ante el juez ordinario del lugar faſta quatro meſes, deſque ſupierē que aquel ſu pariente murio e dexo fijos ſin guardador, e eſtōce deuen dezir ante el de como ellos quieren ſer guardadores de los huerfanos, que fuerō fijos de aql ſu pariente: e deſpues que eſto ouieren fecho, pueden tomar los moços en ſu guarda, e aliñar, e procurar los bienes de llos. Otroſi, los q̄ fueſſen debdores[e] de los moços, nō pueden ſer guardadores dellos. Fueras ende, ſi los padres eſtable ſciesſen en ſus teſtamentos[f], que los guardaſſen. Otroſi non podria ſer guardador de huerfano, el q̄ fueſſe obligado al Rey[g] por razō que ouieſſe tenido o tuuieſſe ſus cilleros o ſus heredades, o otras rentas de que le ouieſſe a dar cuenta. Otroſi non puede ſer guardador de huerfano el cauallero, mientra biuiere fuera de ſu caſa, ſiruiendo al Rey o a otro ſu Señor en ſeruicio de cauallería[h]. Otroſi el que fueſſe mudo o ſordo[i] non puede ſer guardador de moços, nin el que fueſſe occaſionado[a], o embargado de ſu perſona o en otra manera, de guiſa que non pudieſſe[b] entender, nin trabajarſe en pro dellos.

¶ *Clerigos seglares.* Concord. cum authen. presbyteros. C. de epiſ. & cle ri. & d. authen. de ſanctis. epiſ. de quo ſumpta eſt. & adde. l. 45. in fin. titu. 6. 2. partita.

3 c ¶ *Miſſa cantanos non.* Intellige de conſuetis in ſacris: nam alij etiam in uiti coguntur. vt not. glo. in. d. authen. presbyteros.

4 d ¶ *Por razon del parenteſco.* Et iam eutarij ergo neque datiui nō poſſūt, hic innuitur. & not. gl. in. d. authen. de ſanctiſ. epiſ. §. deo amabiles. ſuper verbo, interdicimus & quando ſunt legitimi, admittuntur volentes non inuiti. vt hic & ibi habes.

5 e ¶ *Debdores.* Cōcord. cum authen. minoris. C. qui dar. tuto. poſ. & cum corpore vnde illa ſumitur & non aperit iſſa lex an requiratur, q̄ ſint debitores magnę quantitatis, vel paruæ: ſed debet limitari, quando eſſet magna quantitas: non vere ſi parua: quia tunc poſſet eſſe tutor, ſecundū glo. in authen. minoris. & in corpore, de quo ſumitur vbi uiditq̄ ſit parua vel magna, iudicis arbitrio relinquendum. & illa glo. approbatur per Bar. Ange. & Saly. ibi & dixit illam notatu dignissimam additionator Abb. in c. intellecto. de iſtrūr. & pro illa glo. eſt text. & ibi not. Bar. in. l. ſi quis in pignore. §. ſed & ſi quis. ff. de pig. actio. Bal. tā ibi ſimitat dictū glo. niſi ante delatam tutelam eſſet iam lis ſuper debito: quia magnum videtur ex eo, quod ſit de n. agna lis inter partes. Item limitat gl. in. d. authen. in auia debitrice vel creditrice. & eſt text. in authen. ad hæc. C. quando muli. tute. ſung. poteſt. Item gloſſa in corpore limitat in patre & auo paterno, vel materno propter affectionem quæ ſuſpicionem tollit. & tenent communiter docto. Item limitatur in filio, qui poteſt dari curator patri mente capto, vel furioſo. ſecundum Guillielm. de Cu. in. l. cū eo. ff. de pact. & Saly. in. d. authen. minoris. co. 1. vbi vide quid ſi filij eſſent plures, in fratre tū debitore nō limitatur: ſed procedit ſicut in extraneo: quia honor & priuilegium quod lex concedit parentibus, nō debetur fratribus: text. notab. in. l. 3. §. 1. ff. de lega. præſt. tenet Guillielmus vbi ſupra Ang. & Sali. i. d. auth. minoris. Quid autem ſi filius tutoris eſſet debitor vel creditor minoris, an repellatur pater à tutela: Bar. tāgit & non decidit in. d. authen. minoris Ang. ibi decidit, quod ſi filius eſt emancipatus vel in poteſtate, & ad eum non ſpectat vſusfructus: quod poterit eſſe tutor: ſecus autem ſi vſusfructus ſpectaret ad patrem: filius tamen bene poteſt eſſe iutor licet pater ſit debitor vel creditor ſecundum eum, & quod hic dicit in debitoribus idem dic, ſi eſſent creditores. vt in. d. authen. & quia eſt eadem ratio ex eo, quod iſti adminiſtratores habent penes ſe inſtrumenta: & de facili poſſent machinari aliquid in fraudem minoris. ſecundum Alberi. & Saly. ibi & habetur iſta ratio in text. & glo. in corpore vnde illa authen. ſumitur cætera huic materiæ congruentia, vide per gl. & do

10 a ¶ *Occaſionado.* Adde. l. illuminibus captum. C. qui dari tut. poſſ. & l. 1. & ſecundam. C. qui morb. ſe excuſ. lib. 10. & in. §. item propterea. huerſam valetudinem. inſt. de excuſatu.

11 b ¶ *De guiſa que non pudieſſe.* Not. hoc verbum & intellige de morbo perpetuo: nam in temporali interim daretur curator ſecundum gloſ. in d. §. item propter aduerſam valetudinem.

¶ *Lex. XV.*

10 Tutor ante omnia cōficiat inuentariū de rebus pupilli, in quo contineantur eius priuilegia, & inſtrumēta de bitorum manu notarij cū iudicis authoritate, alias à tutela vt ſuſpectus remouebitur, niſi iuſtam cauſam oſtendat impedimēti. item debet ſolere domus, colere prædia, & paſcere pecora. hoc dicit.

Ad tit. C. de ad min. tuto. et l. ſequēs. et ad tit. C. ubi tuto.

1 c ¶ *Luego ante que otra coſa fagan.* Sed an poterit tutori ſeu curatori decerni ad miniſtratio p iudicem: antequam inuentarium faciat? Bart. dicit. q̄ non in. l. legitimos. in fi. principij. ff. de legiti. tuto. vbi dicit. quod licet gloſſ. ibi ponat decretū pro primo tamen eſt vltimum, del. et enim tutor prius facere inuentariū, quam et tutelæ adminiſtratio concedatur. allegat. l. fina. in fin. C. arbit. tute. vel ſaltim dicit, quod debet fieri ipſo actu: quo decretū interponitur. vt in authen. vt hi qui obliga. ſe perhib. habe. res mino. §. fi. l. tamen tutores. C. de adminiſtra. tuto. dicit, quod tutores mox cū fuerint ordinati faciant inuentarium. & ibi Salic. exponit quod intelligatur illud verbum ordinati. l. decreti. hoc etiam videmus fieri in practicatum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cit.l.in alimentorum.versi.item ad instructionem.& ide in dict.l.q
fitum.Ioss.quod mulieres olim adiscebant gramaticam.& vide quæ
di.tit ibi Alberi.vbi dicit se audisse de filia Accursij, quod legebat iura
Bononiæ.

1a ¶ *Aquel menester.* Vide in.d.versi.item ad instructionem.
4 b ¶ *Catando.* Ad
de.l.ius alimẽ-
torum.& l.of-
ficio.ff. vbi pu
pill.educa.de-
be.& l.j.§.tu-
tor. ff. de ſuſpect. tuto.&
C. de alimen.
pupi. præſtan.
l.i. &c.

¶ *Ley.XVII.*

2 Poteſt tutor agere & de-
fendere nomine
pupilli per ſe
ſi eſt pupillus
minor ſeptenio: ſi maior
poteſt intereſſe præſente tuto-
re & authori
zãte. Ité pupil
lo abſente à lo
co poteſt adeſſe tutor. Et ſi
ſunt lures tutores, quilibet
poteſt agere & defendere in-
ſolidum. Item ſententia contra tutorẽ lata
mandatur exe
cutioni contra
bona pupilli,
non cotra ſua,
item contra-
ctus cum pu-
pillo ſine tutoris authoritate factus tenet in eius cõmodum: ſed non
in eius damnum: & tutor dans authoritatem in talibus facit perſe, nõ
per mandatum vel literam aliàs nihil agit.h.d.

Ad tit. C. ſi vnus ex pluri.& ſ. l.ii.

1 c ¶ *Demandar e defender.* Concor.cum.l.generaliter.& l.tutoris præci-
pumn.ff.de adminiſt.tuto.& l.cum qui.C.de procura.& l.ſi. in prin-
cipio.C.de adminiſtra.tuto.

2 d ¶ *Cada vno dellos.* Concord.cum.l.i.&.2.C.ſi vnus ex plurib.tuto.vel
cura.& l.i.§.i.& l.decreto.§.fina.ff.de adminiſt.tuto. Quid autem ſi
omnes velint agere vel conuenire? de.in.d.l.i.dicit, quoꝫ poſſunt & de
bent admitti. Saly.cet.ibi dicit quod ſi agant omnes admittuntur vno
& eodem libello, non diuerſis: quia omnium intereſt ratione officij, &
communis periculiſ: verò conueniantur diſtinguit, aut pupillus eſt
conuentus, & ſi omnes volunt defenſionem ſuſcipere poſſunt.l.i.§.ſuf
ficit.ff.de adminiſt.tuto.aut pupillus non conuenitur: ſed tutor non ſi
ne pupilli, & tuncillo inuito alij non poſſunt defenſionem ſuſcipere
poſſunt tamen aſsiſtere cauſæ: ne colludatur. vide ibi per eum qui re-
ſpondet ad.l.& in plures.ff.de exercito. Cyn.ibi & Ang.& Bar.in.d.
l.decreto.§.fina. volunt quod ad petitionem actoris per.d.l.ne in
plures.iudex eligat idoneũ totem & ſalij poterunt aſsiſtere, & quæli-
bet practica videtur bona.

3 e ¶ *Mayor de siete años.* Concord.cũ.l.i.§.ſufficit.ff.de adminiſt.tuto.vbi
vide per gloſſ.& Bar. Quid autem ſi ſit adultus? & tunc videtur notari
differentia inter pupillum & adultum: vt in adulto ſit in electione vo-
lentis eum conuenire, vtrum conueniat adultũ, vel curatorem: ita vide
tur probari in.d.§.ſufficit.ver.in cauſis tamen. quã differentiã gl.ibi re
probat, quæ glo.ſecundum Iaco.de Are.& Alberi.ibi poterit procede
re quando vnus nõ habet meliorem notitiam facti, quã alius: ſed ſi cu-
rator ſcit veritatem melius nõ poſſet ridere adultus neq; è contrario.
& iſto caſu practice tur talis differentia inter pupillum & adultum.

4 f ¶ *En los fusbitnes.* Concor.cum.l.a.ff.de adminiſt.tuto.& ff. de re iudi.
l.4.verſi.tutor quoque.& l.i.C.quando ex fact.tuto.

5 g ¶ *Otorgamento de su guardador.* Cõcor.cũ.l.obligari.in princi.ff. de au
to.tuto.& inſt.eo.in principio.de cõfeſsiõe vero in cauſa ciuili vel crimi
nali. vide.l.certum §.in pupillo.ff.de confeſ.& i. al.clarũ.C.de au
to.præſt.& tenetur tutor ſi non fuerit vtiliter autoratus.l.ſi ad pupillum.ff.de auto.tuto.& vide.l.cũ qui.& ibi Bal.C.arbitr.tute.& an cũ
minor reſpondet de veritate exigatur tutoris autoritas, vel curatoris? vide Abb.in.c.
pen.colu.4. de
iuramen. calu.
& Bal.in auth.
ſacramenta pu
berum, ad fi.§.
co.C.ſi aduer.
vendi.& Bald.
in.l.a.§.q; ob-
ſeruari. colu.7.
C.de iura. ca-
lu.& an debeat
iſta autoritas in
teruenire in
venditione re
rum minoris,
quæ ſit per creditores, vide
Bald.in.l.fina.
C. ſi propter
publ. penſita.
vbi tenet quod non: ſed ſolum
in cauſæ cogni
tione & ven-
ditione citan-
dus eſt.

¶ *Los pleytos cõtra el guardador, non deuen fazer entrega porende en los ſus bienes: mas en los del moço que touieſſe en guarda. Otroſi dezimos que el moço non puede fazer pleyto nin poſtura cõ otro ninguno, en que obligue ninguna coſa de ſus bienes, a menos de otorgamiento de ſu guardador, e ſi lo fiziere a daño de ſi, non deue valer. Pero ſi otro alguno fiziere pleyto cõel, vendiendo le, o obligando le a alguna coſa, que fueſſe a pro del moço, valdria el pleyto que deſta guiſa fueſſe fecho. E el otorgamiento que el guardador fiziere en nome del en juyzio, o fuera de juyzio, deue lo fazer por ſi, e non por mandadero, nin por carta: ca ſi de otra guiſa lo fiziesſe non valdria.*

¶ *Ley. XVIII. Que los guardadores non deuen enagenar los bienes de los huerfanos.*

NOn deuen los guardadores dar, nin vender, nin enagenar ninguna de las coſas del huerfano, q̃ ſea rayz[k]. Fueras ende, ſi lo fiziere alguõ por pagar las debdas[l] que ouieſſe dexado el padre del huerfano, o por caſar alguna de las hermanas[a] del moço, o por caſamiẽto del miſmo[b], o por otra razõ derecha[c] q̃ lo ouieſſe de fazer, nõ lo podiẽdo eſcuſar d en ningũa manera. E aun eſtonce nõ lo puede fazer ſin otorgamiẽto del judgador, e el juez lo deue otorgar, ſi entendiere que tal enagenamiẽto ſe faze por alguna de las razones ſobredichas. Pero non deue cõſentir que la caſa q̃ fue del padre, o del auuelo del huerfano en que el naſcio[e], ſe enagene en ninguna manera podiendo lo eſcuſar. Otroſi non deuen vender, nin enagenar los ſeruos[f] que luengamente ouieſſen eſtado en caſa del padre, porque eſtos atales ſuelen ſer prouechoſos en la caſa, e ſon ſabidores delos bienes del finado, mas los otros que entendieſſe que podrian ſer dañoſos, bien los puede vender, e el precio dellos deue lo meter en pro del huerfano.

1 ¶ *Non poſſe mandadero nin per carta.* Concor. cũ.§.ſi. inſt. de autori. tuto.& l.i.§.fi.ff. eod. vbi etiam probatur quod verbis debet autorare, quod intellige vt per Bal.in.l.mandatum.colu.1.C.manda.in actionibus expreſsis: ſecus in tacitis.& vide per eundem Bal.in.l.quæcũque.& in.l.cum non ſolum §.neceſsitate.col.pe.C.de bonis quæ libe. Et an poſſit interpeni ex in teruallo? ex.q̃ nõ ſed ſtatim dicit eſſe interponendam.l.obligari.§.tutor.ff.eo.& ibi etiã q̃ non per epiſt. lã. & ibi vide Bar.& Bal.in.l.i.C. ſi ſeru.extero. Et de prælato, an poſſit authoritatem interponere ex in ter. allo? vide per Abb.in.c.edoceri.col.ſi. de reſcri; t.& vide quæ no. idem Abb.in.c.cum vos.de his quæ fiunt à prælа.ſine conſen.capi. Et quid de iuſſu conſilio vel mandato conſentu & decreto iudicis, an interponãtur ex interuallo? Adde Bal.in.c.ſi quis uiles.de feud.ſine culpa.non amit. Et an dans conſ.l.um videatur interponere authoritatem ſuam. vide Abb.in cap.dilecti.de arbit.co.3.&.4. & vide in ſita materia notabiliter per Socin.a.vol.conſ.15.col.15.& eo.vol.conſi.87.col.1.&.2.& conſi.153.in prin.in.2.volu.& conſi.160.col.5.& conſi.23.a.volu.vbi multa notabilia in iſta materia videbis.

¶ *Lex. XVIII.*

3 Non poteſt tutor rem pupillii immobilem niſi ex neceſsaria cauſa debiti paterni, vel dotis ſororis pupilli: aut ad eius matrimonium copulandum alienare: & tunc facit cum iudicis decretonec aliqualiter domum paternam aut aui tinam diſtrahat: nec ſeruos ab antiquo ſeruientes. hoc dicit.

k ¶ *Que sea rayz.* Vide.ff.de reb.eo.per totũ.& .C.de præd.mino.per totũ. ſic neque ius ad rem immobilẽ poteſt alienari ſine decreto. vt in.l.ſi ad reſoluendã.& ibi Bal.C.de præd.mino.gl.& doct.in.l.i.C. ſi aduer.trãſactio.& vide quod per illã.l.ſi ad reſoluendã.dicit Io. Andr.in additio.ad Spec.in rub.de pact. Et qui ſi cedatur actio competens ad rem immobilem, vel ad centum alternatiue? vide per Bar.& Ang.in.l. ſi ſic.§.ſi quis ita.in fi.ff.de leg.1.q̃ pendebit ex futuro euentu, de eo q̃ ſoluit debitor. Et quid ſi pupillus ſolum habeat poſſeſsionem? vide Nicolaũ de Neapo. in.l.magiſputo.§.ſi pupillus.ff.de reb.eo.tum.

l ¶ *Las debdas.* Adde.l.60.tit.18.j.par.& l.4.tit.5.j.part.& quæ ibi dixi

De las her-

1a ¶ *De las hermanas.* Concor.cum.l.cum plures.§.cum tutor.ff. de admi niſtra.tuto.per quam hoc limitatur, vt intelligatur de ſorore pupilli ex eodem patre nata, vbi gl.& Barto.ita tenẽt.tenet etiã Bal.in.l.neq; mater in.a.lectu.C.de iur.dot.vbi dicit q̃ ſororẽ ſibi attinentem per matrem non tenetur dotare, adde etiam gl.& ibi Salic.in.l.non omni. C. de admini.
tuto. & bene facit, l.q filiũ. ff. vbi pupill. educa. deb.& glo.ſ.in.d.§.cũ tutor. & doct. dicunt procedere q̃n ſoror eſt inops & ſic velle videntur q̃ ſi non ſit ſoror ex eodem patre, licet ſit ſoror ex parte matris & talis ſoror ſit inops q̃ nõ teneatur frater illã dotare q̃d etiã clare firmat Azo. C. de admini. tutor. in ſum. col.4.verſi. ité dotem. contra quod fortiter facit qa tenetur tali ſorori ad alimenta.l. tutor ſecundũ dignitatem.§.in ſoluendis.ff.de admini.tuto.l.i.circa prin.ff.de tute. & ratio.dif.glo.& Bart.in.l.ſi quis à liberis.in prin.ff. de liber.agnoſ. Salice.in.l.i.C.de alen.liber.Ioan.de Imol.expreſſe loquens in ſorore vt etiã in.l.i.col.3.ff.ſolu.matri.& confirmatur quia etiã frater naturalis inops alendus eſt a fratre.authẽtica.licet.C.de natura. liber. & valet argumentũ.ſi tenetur alimentare ergo & dotare, ſecundũ Iacob. de Are.Per.& Cin.& Bal.in.d.l.neq; mater.alias, incipit mater. C.de iur.dot.vnde videretur q̃ teneatur eam dotare vſq; ad cõdignã quantitatẽ, ex qua poſſit alimentari; quicquid enim ex cauſa præcipitur vel permittitur, ſiue ob cauſam, debet ſecundum illam cauſam moderari.l.iuciis.ff.de exerci.idẽ etiã q̃ mater quæ tenet ad alimenta filiæ teneatur illã dotare patre inopi exiſtenti tenet Ba.to. poſt Cin. & tenet etiã Bald.in aut.res.§.C.coiã.de lega.vnde etiã ſicut pater naturalis tenetur alere filiã inopem, ita tenetur eam dotare, & l.vxorẽ.§.pater naturali.ff.de lega.3.& debet intelligi in filia naturali quæ non eſt inops, el q̃ ex honeſto exercitio poſſet ſibi dotẽ conſtituere, alias pater tenetur eam dotare, ſecundũ Bald.in.d.l. mater. de quo vide quæ not.Bal.nouel.in tracta.de dote.fo.11.col.4.in.16.ſpeciali.Io.de Imo. in.l.i.ff.ſolut.matr.col.3.dicit q̃ nõ videtur bona æquiparatio tamen in.l.i.ff.ſolut.matr.col.3.dicit q̃ nõ videtur bona æquiparatio dotis ad alimenta cum facilius præſtentur alimenta quæ minutatim dotis ad alimenta cum facilius præſtentur alimenta quæ minutatim dotis ad alimenta quæ in magna quantitate præſtantur, & adducit de patre naturali qui licet teneatur alere filiã non tamẽ dotare, vt in.d.§. patre naturali qui licet teneatur alere filiã non tamẽ dotare, vt in.d.§. cum tutor.illam etiam æquiparationem dotis ad alimenta impugnat Alex.in.d.l.i.col.6.ff.ſolut.matr.Ang.etiam in.l.a filia.in prin. ff.ad trebel.impugnat dictam æquiparationem, & dicit in terminis, & frater nõ tenet dotare ſororẽ vterinã, licẽt inopẽ, & iſta videtur magis cõis & cõcluſ. falt. ſi frater reſpectu ſororis vterinæ, prout late tradit Iaſo.in.d.l.i.col.7. licet in matre & patre naturali Alex.ibi dicat, q̃ tolerabile putat, q̃ teneatur dotare dote, quæ ad alimenta ſufficiat, & non vltra. lex iſta partitarum non ſe limitat ad ſororem ex parte: ſed indiſtincte loquitur, vnde forte ſororẽ inopẽ licẽt vterinã, tantũ frater per iſtam legem teneb itur dotare vſque ad condignam quantitatẽ, ex qua poſſit alimentari, & ad.d.§. cum tutor. reſpondetur, q̃ limiterur in ta li ſorore inopi, vel q̃ intelligatur de dote, quæ exceederet cõdignã quãtitatẽ, vſque ad alimẽta. & iſta videtur opi. æqua & iuridica, ppter auctoritatẽ Bar.& Bald.& ſequaciũ, qui vtũtur iſto argu. de alimentis ad dotem: non tñ caret ſcrupulo, ideo tu latius cogita, & ſi velis tenere hoc, forte eſſet limitandum, vt quando frater inuitus iſto caſu cogeretur ad dotandum ſororem mortua ſorore dos redeat ad fratrem, iuxta ea quæ not.Bal.in.l.eam quã.col.10.C.de fideicom.& Bald.nouel. vbi ſupra, poteſt etiam reſponderi ad.d.§. cũ tutor. cũ dicit ex eodẽ

parte natam, q̃ ideo ita poſſit quia officium paternum, & non mater num eſt dotare filiam, l.qui liberos.ff.de ritu nupt.l.8.tit.n.4. patrit. vnde cũ deror caſus q̃ mater diues teneatur, vt ſupra dixi. idem eſſet dicendũ in fratre vterinio. Et adde ad iſtam.l.q̃ frater etiam clericus tenetur dotare ſororẽ ex eodẽ patre natã, ſi ipſa non habet vnde dotetur, ſecundum Ant. & Abb. in capi.peruenit.de arbit.vbi & plus vult Abbas, quòd clericus cum bona conſcientia poteſt dotare ſororẽ, vel conſanguineã inopẽ de reditibus beneficii, vt eccleſiæ.

b ¶ *Del miſmo.* Concor. cum l.lex q̃ tutores C.de adminiſ. tuto.cũ gl.ibi ſuper verbo. vt in dotem, & vi de q̃d no. Bar. & Ioã.de Imo. in.l.ſi ante nuptias. ff. ſolut. matri. & Bart. in.l.predia.C. d̃ præd. mino. & q̃ not. Bald. in.l.i. C. ſi aduerſ. dot. & in.l. nulla. C. de iur. dot. & Barto. in.l.ſi conſtante. in prin. col.13.ff.ſolu.matri.

Ad tit. C. & ff. vbi pub. edu. deb. & C. de alj. pup. præſta. vid. & in.l.a.C.

c ¶ *Derecha.* Caſus aliqs ponit glo.in.l.ob æs.C.de præd. min. & alium caſum, ſcilicet propter vtilitatem minoris poſuit.l.4.titul.5. part.5.& ibi dixi alium caſum ponit Bald.nouel.in tracta.de dote. fol.23. col.3. in.6.ſpeciali, quando ſcilicet minor alienaret ad redimendum a capti uitate perſonam coniunctam in caſu authent. ſi captiui. & in corpore vnde ſumitur. C. de epiſ. & cleri. & l.6.titu.7.ſupra eod.parti. & adde alios caſus per Azo. C. de adminiſtra.tuto. in ſumma. col.6.

d ¶ *Escusar.* Debet ergo fieri cauſa cognita, vt in.l.magis puto.§.nõ paſſim.ff.de reb.eo.& .d.l.ob æs. C.eo.& tradit magiſtraliter Specu. titu. de empcio.& vendi.§. nunc dicendum reſtat. verſi. hoc quoque.

e ¶ *Nosse.* Concord.cum.l.lex quæ tutores. C.de adminiſtra. tuto.

f ¶ *Los siervos.* Concord.cum.d.l.lex.quæ tutores.verſi. ante omnia.

¶ *Lex. XIX.*

3 Pupillus eſt alimentandus, vbi pater mandauit nutriendum, & ſi tacuit faciat eum iudex apud probum hominem ei ab inteſtato non ſucceſsurum nutriri, aut apud matrem dum caſta ſit, & non nupſerit, ſed ſi nupſerit anferatur ei, quia noui amore mariti præſumitur in mortem eius conſentire, vt ſuccedat. ei. h.d.

g ¶ *El padre.* Nonnunquam tamen a voluntate patris, recedit prætor. l.i. in princip. ff. vbi pupi. educa. debe. l.quintus mutius. ff. de anni. leg. & vide quod not. Bald. in.l.i. C. de confirma. tuto.

h ¶ *Del huerfano.* Adde.l.ſi. C. vbi pupill. educa. debe. & .l.ſi diſcepetetur ff. eod. vbi q̃ cauendum ſit ne puella colloquetur apud eum, cuius pudiciæ inſidietur. Et quærit Bald. in.l.i. ff. eod. an ſi aliqua pupilla ſit deſponſata, & eſt apud ſponſum: vtrum prætor debeat eam alibi facere educare? & reſpondet q̃ aut pupilla eſt minor ſeptem annis, & tunc ſponſalia nihil operantur, ſi vero eſt maior ſeptem annis & tunc aut eſt legitimè tradita ſponſo per patrem vel legitimas perſonas, & tunc non debet auferri ſponſo. ſi autem non eſſet ei tradita per patrẽ vel alias legitimas perſonas, tunc non debet apud eum educari: præſertim ſi matrimonium non ſit bene conueniens, & tandem concluſiuè dicit, q̃ omnia iſta remanent in pectore boni viri, hoc eſt, iudicis. & tradit etiam Alex. conſi.161. ſuper primo dubio. col.fin.5.volu. & vide Chryſoſto. ſuper Matthæ. homil.4. dicentem, quod hunc morem tenebat antiquitas, quòd ſponſæ in ſponſorum domibus haberentur. vide per Bart. in diſputa. ſua. incipien. quæritur vtrum iudex.

i ¶ *De heredar.* Concordat cum dicta.l.fina.& .ff.eod.l.i.& .l.penulti.ſic etiam dicit Bald. in capitulo. primo, qualiter debe. valſa. iur. domi fidelita. quòd nomen licæ perſonæ ſucceſsionem dominorum ſperantes ſuſpectæ ſunt ne vitæ eius inſidientur quæ tamen ſuſpicio purgatur per iuramentum, vt not. gloſſ. ibi. nota tamen quòd ſi ex aliis

Universidad de Deusto
Biblioteca

præsumptionibus contrariis tolleretur ista suspicio, posset iudex, decernere pupillum educandum apud eum, qui eius proximus succedit sit, vt tradit Socinus. consil. 193. circa primum quæstiõ. in. 2. volumin.

4 a ¶ *Madre.* Nam educatio pupillorum, nulli magis quàm matri committenda est, vt hic. & in. l. 1. C. vbi pupil. educa. deb.

5 b ¶ *Que casare.* Adde. d. l. 1. & tunc tam ipsa quam vitricus repellũtur ab educatione, quod Bald. in. l. omnẽ. C. ad Tertull. intelligit. si apud magis idoneum. pupillus ponit alimẽtari, non alias: nam vbi pupill⁹ educet in arbitrio iudicis est. & allegat in authẽ. de nupt. §. eius quoq; principis colla. 4. & idem vult Alberic. in. d. l. 1. in fin. quetiam si mater super induxit vitricum: si tamen cessat omnis suspicio, vt qa non est successura pupillo quia habet substitutum, & est honestæ vitæ & Vitricus similiter qp tunc ali ponit penes matrẽ, in dubio tñ suspecta est & repellitur.

6 c ¶ *Amar tanto.* Adde. 3. eod. l. 4. & quæ ibi dixi. & vide q notabiliter dicit Bald. in. l. 1. col. 5. versicul. vltimo quæritur. C. de leg. & in. l. 4. C. vbi pupill. educa. deb. & in. l. pretibus. col. 6. C. de impuber. & aliis subst. ibi & hoc verum nisi mater transeat ad secunda vota. nam tunc præsumitur ardere amore magis ad secundum virum quam ad filios. C. de admini. tut. l. neque tutores.

madre a que fuesse muger de buena fama, bié le puede dar el fijo que lo crie, e ella puede lo tener mientra mantouiere biudez e non casare. Mas luego que casare b, deuen sacar el huerfano de su poder, porque dixeron los sabios: que la muger suele amar tanto c al nueuo marido, que non tan solamente le daria los bienes de sus fijos mas aunque consintiera en la muerte dellos, por fazer plazer a su marido.

¶ *Ley. X X. Quanto deuen dar al huerfano de sus bienes, para gouierno de si e de su cõpaña.*

GOuernados deuen ser los huerfanos de sus bienes en esta manera. Ca deue el Iuez del lugar establescer, segũd su aluedrio, e la riqueza del moço d, cierta quãtia de pan, e de vino, e de dinero, que les den cada año para su gouierno, e para su vestir del, e de su cõpaña, catando toda via e que de la renta e de los esquilmos de los bienes del huerfano salgan estas despensas: e que todo lo al, le finque en saluo, si se pudiere fazer f. Pero si el guardador entendiesse que seria daño del moço, en descubrir la riqueza, o la pobreza del, e por esta razõ le gouernasse de lo suyo, espendiẽdo por el, tanto quanto fuesse guisado, o poco mas, por esta razon: estõce dezimos, que lo puede fazer, e deue le despues el moço quando fuere de edad pagar todo lo q̃ desta manera ouiesse despendido por el.

6 c ¶ *Amar tanto.* Adde. 3. eod. l. 4. & quæ ibi dixi. & vide q notabiliter dicit Bald. in. l. 1. col. 5. versicul. vltimo quæritur. C. de leg. & in. l. 4. C. vbi pupill. educa. deb. & in. l. pretibus. col. 6. C. de impuber. & aliis subst. ibi & hoc verum nisi mater transeat ad secunda vota. nam tunc præsumitur ardere amore magis ad secundum virum quam ad filios. C. de admini. tut. l. neque tutores.

men vult contrarium, maximè vbi pupillus esset nobilis, licet pauper & dicit de hoc videri tex. expressum. in. l. 3. in princ. ff. de cõtra. iudic. tute. vide ibi per eum.

e ¶ *Toda via.* Concordat dicta. l. ius alimentorum. & vide quæ dixi in glo. præcedenti.

f ¶ *Fazer.* Nota bene: nam facit pro dictis Alberi. de quibus supra in glo. prima.

g ¶ *Razon.* Vel 4 alia. & idẽ crederem, si nulla cã adesset, sed ex iniuria non adiuit iudicẽ pro taxatiõe alimẽtorũ & probari videtur in. l. fina. C. de alimentpupil. præsta. Adde. C. qñ tut. vel cura. esse desi. & in fi. quibus mo. ruit. & ius. ibi dicta.

¶ *Ley. X X 1. Fasta quanto tiempo deue durar la guarda e el officio de los guardadores de los huerfanos: e como deuen dar cuenta de los bienes dellos.*

DVrar deue h el officio de los guardadores, fasta q̃los huerfanos sean de edad de catorze años, si fueren varones: e si fueren mugeres, fasta que sean de doze. Otrosi se acaba tal guarda, como esta, por muerte, o por desterramiento i del guardador, o del huerfano. Esso mismo seria si tornasse en seruidumbre k, o catiuassen a qual quier dellos. E aun dezimos q̃ si alguno fuesse dado por guardador a tiempo cierto, o so condicion, que se acaba tal guarda cumpliendose el tiempo: o falleciendo la condicion. Otrosi dezimos q̃ se acabaria tal guarda como esta, si porfiassen al huerfano, o al guardador, seyẽdo de aquellos guardadores q̃ son llamados legitimos l. E aũ se acabaria quãdo el guardador se escusasse de lo ser, por algũa razon derecha: o si le tirassen de la guarda por sospechoso. Pero en qualquier destas maneras sobre dichas que se acabe el oficio del guardador, tenudo es luego de dar buena cuenta m e verdadera de todos los bienes del huerfano, tãbien mueble como rayz, e entregarlo todo a el mismo, e a su guardador, que es llamado curator. E para esto cumplir, es obligado tambien el guardador, como sus fiadores n, e sus herederos o, e todos sus bienes p al huerfano, e a sus herederos.

h ¶ *Durar deue.* Cõcord. instit. quib. mod. tute. fin. in prin. & suprà eodẽ l. 11. & vide. l. ita autem. §. si tutor. & ibi Bart. ff. de administra. tuto. & de tutela regis: an finiatur pubertate? vide p Alberi. in rubric. C. qñ tuto. vel cura. esse desi. & quæ dixi. in l. 1. tit. 15. 2. par.

i ¶ *Por muerte, o desterramiento.* Concord. cum §. simili modo Inst. quib. mo dis tute. finit. & intellige. de sterramiento ex quo ciuitas amittitur, vtibi. & quid si tutor banniatur? vide Nicho. de Neapol. in. l. si tutor. §. si tutori. ff. de tute. & ratio. distra. & vide. l. in locum. & ibi Alber. C. qui pet. tuto. vbi concludit, q̃ si ex banno ciuitatem amittat desinit esse tutor, vt in. §. sed & capitis. inst. quib. mod. tute. finitur. quando autẽ ciuitas amittitur. vide in. §. minor. inst. de capit. diminu. & semper cautè aduertas ad istas. ll. partitarum cum loquuntur per hoc verbum desterramiẽto, vt nõ semp intelligas de q̃libet exilio a iudice ꝓsito.

k ¶ *En seruidumbre.* Prosequitur quæ habentur in inst. quib. mod. tute. fini. & per Azo. C. quando tutor. vel cura. esse desi. in summa.

l ¶ *Legitimos.* Vide. ff. de capit. diminu. l. tutelas.

m ¶ *Buena cuenta.* De hoc vide. ff. de tute. & ratio. dist. p totũ. & C. arbitr. tute. in summa. per Azo. & si non reddit rationẽ, tenetur pœna, quasi falsi. l. 1. §. tutores. & ibi Bar. ff. de falsi.

n ¶ *Fiadores.* Vide. ff. & C. de fideiussio. tuto. per totum.

o ¶ *Herederos.* Vide. C. de hæredi. tuto. p totũ. & ff. de fideiuss. & hær. tu.

p ¶ *Sus bienes.* Nota singulariter, q etiã bona fideiussorũ & hæredum tutoris, sunt tacitè obligata minori. Adde. l. fi. §. fi. in fi. & ibi nor. Bal. C. de iudic. & ibi vide p laso. q intelligat etiã de rebus proprijs hæredũ licet nõ bñ se firmat: sed satis, pbat in ista. l. ꝓtutarũ, quam tene menti.

¶ *Titulus Decimus septimus. De excusatio. tuto.*

¶ *Lex prima.*

Excusatio est iustam causam quare non tenetur subire onus tutelæ assignare sed minor viginti quinq; annis non tenetur excusationem ponere quia si vellet, non admitteretur. h. d.

1 a ¶ *Tantoes.* Sequitur dicta Azo. C. de excusat. tuto. in sum.

2 b ¶ *Menor.* Vid. instit. eo. §. minores autem.

¶ *Lex. II.*

In hac. l. ponunt casus, ibus tutor pot excusari a tutela quos late hic vide. h. d.

c ¶ *Se pueden escusar.* Et quando quis vocat ad ista munera, debet vti remedio excusationis non appellationis. l. 1. §. 1. ff. quãdo appella. sit. & ibi Barto. & quid si per malitiam sine iusta causa se excuset an teneatur ad dãnũ interim contingens vide Io. de Plat. in rubr. C. de excusa. munc. libr. 10. dicente q sic. d. in pera tores. §. 1. ff. de appellat. l. 1. 1. & 2. C. si ex fa. allega. tuto. ex cus. sit. & licet veram excusationẽ quis habeat: si tamen veritati mendacio adiecto excusatus fuerit tunc, ppter vitium pronuntiationis vacationẽ nõ habebit. l. qui testõ ff. de excusa. tuto. & Ioã. de Pla. vbi supra.

2 d ¶ *Cinco fijos.* Cõcord. instit. de excusa. tuto. in princip. & l. 2. §. remittit. ff. eodem. & aduerte q numerus quin quelliberorum excusat a muneribus personalibus, & numerus. 12. & 16. excusat etiam a realibus. vt in. l. si quis decurio. vbi glo. & Io. de Pla. C. de decurio. lib. 10. l. semper. §. demonstratur. & ibi Barto. ff. de iur. immu. qui iam tamen quos refert Ioan. And. in regu. decet. in mercuialibus, tenuerunt q̃ta dem num excusetur quis a muneribus patrimonialibus, quando habet numerum. 16. liberorũ per text. in. d. §. demonstratur. & facit. l. neq;. C. de muner. patrimo. lib. 10. nisi esset decurio, quo casu sufficeret numer⁹. 12. libe-

Titulo. X V II. Porque razones los q̃ son escogidos para guardadores de los huerfanos se puedẽ escusar que lo non sean.

EScusan se los omes que son dados por guardadores de los huerfanos e de sus bienes, poniendo razones ciertas ante el que sean derechas: mas non por esto dexan de trabajar de la guarda dellos. Onde pues que en el titulo ante deste fablamos, de como tales guardadores como estos, deue ser escogidos. Queremos aqui contar las razones, porque se puedẽ escusar de tal guarda, quãdo nõ la quieren fazer, o nõ pueden. E diremos, que cosa es tal escusa como esta. E que razones son aquellas, porque pueden esto fazer. E ante quien. E en que manera. E fasta quanto tiempo, puede aquel que es escogido por guardador, poner tal escusa como esta.

¶ *Ley. I. Que cosa es escusança.*

EScusança tanto es a como mostrar alguna razõ derecha en suyzio, porque aquel, que es dado por guardador de algũ huerfano, non es tenudo de recebir en guarda a el nin a sus bienes. Pero non ha porque mostrar escusança ninguna, el que es dado por guardador de huerfano, seyẽdo el menor b de veynte e cinco años, por que estos a tales non lo pueden ser maguer quieran.

¶ *Ley. II. Que razones son aquellas porque se puede escusar el que es guardador de algun huerfano que lo non sea.*

RAzones ciertas son porq̃ los omes se pueden escusar c, que non sean guardadores de huerfanos. La primera es, quãdo aquel que es dado por guardador ha cinco fijos d

rorum. & ita loquitur. d. l. si quis decurio. & istam opinio. videtur sequi glo. in. l. 1. C. qui nume. libe co. lib. 10. & firmat Bald. in. d. l. si quis decurio. dicens hanc esse veritatẽ sed opi. glossã in. d. l. si quis decurio. plerisq; docto. tenuerunt, vt refert Alex. in additio. ad Bart. in. d. §. demõstratur. & consil. 13. volu. 5. & tenementi, nam talis excusatrix a collectis, secundũ Barto. in. §. demonstratur. & ista opinio tanq̃ benigniori videtur sequenda, secundũ Ange. instit. de excusa. tuto. in princ. col. 1. vbi dicit q̃ videtur de facto ita pronuntiari.

naturales, e legitimos biuos. Pero si alguno ouiesse perdido de los cinco fijos, vno o mas e batalla e, en seruicio de dios e del rey, bien puede ser contado entre los biuos, e escusarse el padre por esta razon de ser guardador. Otrosi se pueden escusar, que nõ sea guardadores, todos aquellos que han de recabdar las rentas del Rey f, e los que son sus mensajeros g, e los que han de judgar h e cumplir la justicia por obra. Pero si alguno destos ouiesse recebido en guarda algun huerfano, ante que le ouiessen dado aq̃l officio non se podria despues escusar i por esta razõ, que lo nõ ouiesse en guarda. Otrosi dezimos, que si algun guarda dor k de huerfanos, ouiesse de yr en seruicio del Rey por su mandado, a alguna parte que fuesse muy lueñe: o fuesse alla por seruicio, o por pro comunal de la tierra en que biue, este a tal deuen le atender fasta que venga. Pero deue dexar los moços e sus bienes en guarda e en recabdo de tal ome, que piense bien dellos, de mientra que el tornare. E quãdo viniere, deue cobrar e auer los huerfanos en su guarda, bié assi como los tenia ante. E aun dezimos, que desde aquella fazõ q̃ viniere fasta vn año l, non g le deuen dar otro nueuamẽte en guarda. Fuera sende, si pluguiere a el mesmo de lo recebir. Otrosi dezimos, q̃ si acaesciesse algun pleyto granado m de nueuo, entre el guardador e el huerfano sobre toda la heredad del moço, o sobre alguna partida grande della, q̃ por tal razon como esta, bien se puede escusar el guardador, que non aya en guarda el huerfano. E aun dezimos, q̃ auiendo algun ome tres guardas n de huerfanos, si acaesciesse q̃ le quieran dar otro en guarda, bien se puede escusar, por tal razõ como esta, q̃ non reciba la quarta guarda. Otrosi, el que fuesse tan pobre que non ouiesse al porque guarescer, si non por

a ¶ *Madre.* Concordat instituta eodem. in §. primo. vbi Ange. Aretin. dicit procedere tam in administrantib⁹ res fiscales, q̃ res patrimoniales principis. l. administrãtes. in princip. ff. eodẽ. l. bene a zenone. C. de quadr. præscrip.

5 e ¶ *Mensageros.* Concord. instit. eodem. §. item hi qui.

6 h ¶ *Iudgar.* Concordat instituta eodem. §. & qui potestatem.

7 i ¶ *Escusar.* Vide in dict. §. §. & limita. vt in l. iurisperitos. in principio. ff. eodem.

8 k ¶ *Guardador.* Adde dict. §. item hi qui rei publicæ.

9 l ¶ *Vn año.* Vide in dicto. §. & in. l. non solum. in princ. cipio. & ibi Nico. de Neapo. ff. eodem.

10 m ¶ *Granado.* Concordat instituta eo. §. item propter litem. & l. propter litem. ff. eodem.

11 n ¶ *Tres guardas.* Concord. instituta eod. §. item tria. & ff. eo. l. tria. & l. si duas. & l. si quis. in princip. non tamen præstarent vacationem ab aliis muneribus publicis authoritate, & vtilitate. l. 2. & ibi vide Ioan. de Plat. C. de excusa. mune. l. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Adūit. C. qui morbo se excus.

lauor de sus manos [a] bien se puede escusar que nō sea guardador de huerfano. Otrosi se podria escusar, que non fuesse guardador, el que fuesse enfermo [b] de tal enfermedad de que nunca pudiesse guarescer. E aun el que nō supiesse leer, nin escreuir [c], si fuesse tan simple o tan nescio, q̄ non se atreuisse a fazer la guarda con recabdo. E aun se podria escusar de la guarda del huerfano, el q̄ ouiesse auido grand enemistad capital [d] con el padre de aquel que le quisiessen dar en guarda. E capital enemistad es dicha [e], quādo aquel q̄ es dado por guardador del huerfano, acuso el padre del, ā cosas que si le fuessen prouadas, que le deuian matar porende, o ser mal enfamado, o si le ouiesse assechado en otra manera por lo matar: o si ouiesse seydo su enemigo conoscidamēte [g], e non fuesse despues fecha paz [h] ētre ellos. E escusar se podria otro si de la guarda, aquel aquiē ouiesse mouido pleyto de seruidūbre: el padre del huerfano, o el al otro. E otrosi el que fuesse mayor de setenta años [k], o menor de veynte e cinco [l].

¶Ley. III. Como los caualleros o los maestros de las sciencias se puedē escusar que nō sean guardadores de otri.

Si Auallero que estouiesse en corte del Rey o en otro lugar señalado por mandado del: o por pro comunal de la tierra, bien se puede escusar [m], que non tome guarda de huerfano, por razon de aquel seruicio que faze. Otrosi el que fuesse maestro de gramatica [n], o de rhetorica, o de dialetica: o de fisica [o], mostrādo su sciēcia a los escolares, e obrando por ella [p] en su tierra: o en otro logar, por mandado del Rey, q̄ bien se puede escusar qualquier dellos, q̄ non sea guardador del huerfano. Esso misme seria de los maestros de las leyes [r] que siruē a los Reyes, biuiēdo con ellos por sus juezes, o por sus consejeros. E a vn dezimos, que los filosophos [s] q̄ muestran el saber de las naturas, se pueden escusar que non sean guardadores de huerfanos contra su plazer. Otrosi dezimos, que el que fuesse dado por guardador al moço menor de catorze años, desque le aya guardado, fasta que sea de esta edad, bien se puede escusar, que lo non aya en su cura [t] dende en adelante, si non quisiere. E sobre todo dezimos, que el marido [v] non deue ser dado por guardador de los bienes de su muger que fuesse menor de edad, porque sospechamos que la muger por amor que haa su marido, non le demandaria emienda del daño, o del menoscabo que fiziesse en ellos, e que gelo perdonaria todo de ligero. E porende deue pedir el marido al juez, que dea a los bienes della [x] otro guardador, que sea sin sospecha.

¶Ley. IIII. Ante quien, e en que manera, e fasta quāto tiempo puede aquel que es escogido por guardador poner escusa que lo non sea.

El que se quiere escusar, q̄ nō sea guardador de huerfanos, deue mostrar delante del juez la escusacion que ouiesse, fasta cincuenta dias [a], e deuen se començar a contar, desde el dia que el supo [b] primeramente que era dado por guardador. E esto se entiende, si es en el lugar aquel que es dado por guardador, o si es en otro lugar, que non sea mas lueñe de cient millas [c]. Ca si mas lueñe fuesse, deue auer estonce por cada veynte millas [d] vn dia, e treynta dias de mas, a q̄ venga mostrar su escusaciō. E el juez ante quié ouiere a ser mostrada tal escusa, deue fazer, que desde el dia que se començaron a cōtar los dias sobredichos, fasta cūplimiēto de q̄tro meses [e], sea librado el pleyto, si deue valer, o non la escusacion. E si aquel q̄ es dado por guardador, mostrare escusa derecha, e nō gela quiere caber el judgador ante quien la mostrare, si se sintiere agrauiado de la sentencia que diere puede se alçar della [f].

Titulo. XVIII. Delas razones porque deuen ser sacados los huerfanos e sus bienes de mano de sus guardadores por razō de sospecha que ayan contra ellos.

Sospechas grādes nasce cōtra los omes que tienen los huerfanos, e sus bienes en guarda, de manera que los parientes e los otros que aman la pro de los menores, recelando se que non les vēga daño de aquellos, q̄ los deuen guardar, se han a mouer, para mostrar razones, porque deue los huerfanos ser sacados de poder dellos. Onde pues q̄ en el titulo ante deste, mostramos las razones, porq̄ ellos mismos se puede escusar, de nō ser guardadores, quando nō quieren, o non pudē trabajarse dello. Queremos aqui dezir, de aquellas porq̄ deuen ser tollidos de la guarda, maguer se quierā ellos trabajar della. E diremos quien son aquellos que pueden esto razonar. E en que manera deuen esto fazer. E ante quié. E que pena merescen, si fallaren que algū menoscabo les fizieron.

¶Ley. I. Por quales razones pueden ser tollidos los guardadores de la guarda.

Aquel guardador puede ser llamado sospechoso [g], que es de tales maneras, q̄ puede sospechar cōtra el, q̄ desgastara los bienes del huerfano, o que le mostrara malas costumbres. E maguer este atal fuesse rico [h], e quisiesse dar fiador [i] de guardar e alīar los bienes del moço, por todo esso non le deuen dexar en su guarda, porque tal fiadura nō le toldria al guardador el mal entendimiento, o la mala voluntad que ouiesse en gastar lo del huerfano. E aū dezimos que si el guardador fuere pobre, e de buenas maneras [k], non deuen porende sacar de su poder al huerfano, e dar otros en su lugar. E las otras razones por que puedē toller a los guardadores los huerfanos, o dar otros en su lugar son estas, assi como si alguno ouiesse seydo guardador de otro huerfano, e ouiesse procurado mal [l] los bienes del. O le ouiesse mostrado malas maneras. O si despues que ouiesse en guarda al moço, fuesse fallado q̄ era su enemigo [m], o de sus parientes [n]. O si dixesse [o] delāte del juez, que non tenia que dar a comer al moço, e fallassen que dize mentira [p]. O si nō fiziesse escrito de los bienes del huerfano, a que llaman inuentario, segund de

C. de excusatio. tuto. Bartol. tamen ibi dicit hoc relinquendum arbitrio iudicis. vt vides ista lex indistinctē loquens, videtur approbare opinionem Dini. non tamen displicet arbitrium iudicis in hac re vt fari. prout Bart. dicit.

¶Lex finalis.

1a Excusatio debet fieri per tutorem coram iudice intra quinquaginta dies a tempore quo scit se tutorem datū numerandos: si est infra centesimum lapidem vel miliarium, alias habet pro quolibet vicesimo miliario vnam diem, & insuper triginta dies: & iudex a die a qua incipiūt iusti dies currere vsq; ad quatuor mēses hanc causam diffiniat: & si tutorem grauet, legitimam excusationem non admittēs, potest tutor appellare. h. d.

2a *¶Cincuēta dias.* Concor. instit. eod. §. qui ēm excusare se vō lunt. & l. scire oportet. §. 1. & 2. ff. eod. & tol. lit excusatio, si tutor vel curator administret vel patiatur se confirmari. l. Caius. & ibi Nicol. de Neapolit. ff. eodem. & gloss. in. d. l. scire oportet. §. fin. & l. tutores. C. si ex fals. alleg. vbi vide glo.

3b *¶El supo.* Concord. C. eod. l. quinquaginta & iuribus, de quibus supra.

3c *¶Cient millas.* Tria miliaria faciunt leucā. l. 25. titul. 26. 2. partita. & quæ ibi dixi.

4d *¶Veynte millas.* Adde. l. primā in princi. ff. si quis caut.

5e *¶Quatro meses.* Vide. i. l. quin quaginta. ff. eodem.

6f *¶Alçar della.* Add. d. l. quin quaginta. C. eodem.

¶Titulus. xviij. de suspect. tuto.

Lex. I.

1a Suspectus dicit de cuius vita aut mala morum institutione pupillorum fienda, rationabiliter suspicatur, & ob hoc remouetur a tutela, licet idoneē fatisdet. Ob paupertatem autem non remouebitur bonus homo morigeratus. Item remouetur qui alterius tutelam male gessit, vel si est inimicus pupilli: vel cōsanguineorum eius, vel in iudicio dixit pro alimentis pupilli nō habere, & contrarium reperitur: aut si inuentariū non facit, vel pupillum in lite non defendit. aut latitauit, cum se tutorem sciuit. h. d.

1g *¶Sospechoso.* Concord. inst. eod. §. fi. & ff. eod. l. suspectum.

h *¶Fuesse rico.* Concord. instit. eo. §. suspe & vuesest autem.

i *¶Dar fiador.* Quia satisdatio propositum malevolum tutoris non mutat. l. quia satisdatio. ff. eodem. & subdit etiam ista lex.

k *¶Manera.* Adde instituta eodem. §. fina. & l. si creditores. ff. de priui leg. credito.

1 *¶Pensado mal.* Adūit. C. per præsumit. & ff. & in quod maleficiat, qui semel male fecit in re simili, secus si sit dissimilis secundū Bart. quem vide in l. secunda. in fine. ff. de senato. Bald. in ca. primo. colum. 2. de feu. dat. in vic. leg. commiss. & vide q̄ not. Bald. in l. nō ignorabit. C. ad exhiben. & de officiali semel remoto propter delictum vide in l. si aliquid. C. de suscepto. & Archa. libr. 10. & ibi Ioan. de Plat. Item & per cōtrarium pro bono sem per præsumitur bene. l. q̄ si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædilit. edi. Bald. in. l. prima. circa hoc. C. loca. capit. mandata. de præsumptio.

m *¶Su enemigo.* Adde. l. 3. §. si tutor inimicus. ff. eodem.

¶Suus parentes. in. d. §. si tutor dicit · parentibus eius. ex quo verbo. gl. ibi dicit secus esse si esset inimicus fratris vel alterius trāsuersalis ū. quamtamen gloss. reprobant ibi Din. & Alberic. per text. in l. humanitatis C. de excusatio. tuto. Bartol. tamen ibi dicit hoc relinquendum arbitrio iudicis. vt vides ista lex indistinctē loquens, videtur approbare opinionem Dini. non tamen displicet arbitrium iudicis in hac re vet fari. prout Bart. dicit.

o *¶Si dixesse.* Idem si sui copiam non faciat, vt alimenta pupillo decernantur. instituta eodē. §. si quis tutor. & l. tertia. §. tutor qui ad alimenta. ff. eodem.

p *¶Mentira.* Vide in: d. §. tutor qui ad alimenta.

Universidad de Deusto Biblioteca

10 a ¶ *Diximos.* Supra tit. 16. l. 15. ead. partita.

11 b ¶ *Amparasse.* Concord. l. 5. in prin. C. de adminis. tuto. & an ex hoc solo remouean̄t sine nouo processu. vid. Bar. in. l. eũ qui res. C. de procura. q̃ sic & eundem Bar. in. l. impuberibus. §. fi. ff. de suspect. tuto. & tutor qui non vult accusare offensores minoris remouet, vt suspectus l. senat⁹. & ibi not. Bald. C. q̃ accus. nõ pos.

12 c ¶ *Se escondiesse.* Concord. cum l. impuberibus §. fi. ff. eo. Adde etiam aliã causam. in. d. l. 3. §. seuerus. & aliam. in. §. tutores. ff. eod. & in. §. is tutor.

¶ *Lex. II.*

Tutoris suspecti accusatio cõpetit cuilibet de populo: sed magis incumbit matri, auiæ & sororí vel nutrici pupilli, aut alii cuiuscunq; sexus qui ratione pietatis mouetur: impubes tñ ipse non potest accusare: sed tactus adultus põt cum consilio cõsanguineorum, siue tutor sit testamentarius legitim⁹. vel datiuus: & fiet hæc accusatio coram iudice maioris loci, vbi pupillus habet bona sua, & fiet tutore accusato presente. h. d.

1 d ¶ *Del pueblo.* Concord. l. 1. §. consequens. ff. eod. & inst. eo. §. consequẽs & l. pietatis. C. eod.

2 e ¶ *Señaladamente.* In. d. l. 1. §. consequens. dicitur immo & mulieres admittuntur: sed hæ solæ quæ pietate, &c.

3 f ¶ *Menor de catorze años.* Adde inst. eo. §. impuberes. &. ff. eod. l. impuberibus. in prin.

4 g ¶ *En el vientre.* Adde. l. 3. §. sed & si quis: curam ventris. ff. eo. & vid. ibi in. §. non tantum. de furiosis, & prodigis.

5 h ¶ *Quier fuere.* Omnes quidem tutores possunt fieri suspecti, vt hic & inst. eo. §. nunc videamus. &. l. 1. §. ostendimus. ff. eod.

6 i ¶ *La acusacion.* Et aduerte, q̃ in accusatiõe suspecti tutoris, nõ est necesse in libello ponere causam. Bar. in. l. hæc enim. in prin. ff. eo. q̃ dolus nõ obiicitur. & an possit fieri accusatio de suspecto per procuratorem? vide Nico. de Neapo. in. l. plane. ff. de excusa. tuto. vbi refert Raine. tenuisse q̃ non. tex. tñ videt velle, q̃ sic in. l. non solum. §. fin. secundum literã accusabit. & Ange. ibi dicit q̃ põt fieri, si ciuiliter agat ad remouendũ eũ: non verõ si criminaliter agat. vide ibi per doctos. & an possit tutor accusari de suspecto ante quã gerat? vid. l. hæc enim. §. fi. ff. eod. & Bal. in. l. 1. §. solent. ff. de offic. præfect. vrb.

7 k ¶ *Del judgador mayor.* Adde inst. eo. §. 1. sed an debet esse hęc accusatio coram iudice causarũ criminalium, vel possit corã iudicibus ciuilium causarum agi. Bald. in. l. 1. C. h. tuto. non gesse. refert opiniones contrarias, & dicit q̃ de facto vidit istã quæstionẽ agitari coram iudice ciuilium causarum, præsertim cum opponitur culpa, & non dolus, & ego vidi similiter coram auditoribus regalis cancellariæ litẽ super hoc. vi. Bar. in. l. 1. §. sciendum. ff. de suspect. tuto. & ibi etiã vide per eum, an si agatur criminaliter debeant in libello exprimi ea de quibus in. l. 1. bellorũ. ff. de accusa. & an ista causa possit delegari. vide per Bartol. in d. l. 1. §. damus. & in. l. 1. §. suspecti. ff. ad Turpil. Et aduerte, q̃ si incidẽter comperiat iudex tutorẽ fraudulenter administrasse tantum debet dare sibi terminum ad suas defensiones. Bar. in. l. impuberibus. §. fi. ff. de suspect. tuto.

fuso diximos[a]. O si nõ le amparasse[b] a ele a sus bienes en juyzio, o fuera de juyzio. O si se escondiesse[c], e non quisiesse parescer: quando supiesse que le auiá dado por guardador del huerfano.

Ley. II. Quien son aquellos que pueden razonar contra el guardador para dar le por sospechoso, e en q̃ manera lo deuen fazer e ante quien.

ACusar puede al guardador por sospechoso cada vno del pueblo[d]. E señaladamente[e], es tenuda de lo fazer la madre del huerfano, o su auuela, o su hermana, o su ama que lo crio: o otra persona qualquier tãbié muger como varon, q̃ se mueua a fazer lo por razõ de piedad. Pero el moço q̃ fuere menor de catorze años[f], nõ podria acusar a su guardador por sospechoso: mas si fuesse mayor poder lo ya fazer cõ consejo de sus parieres. E cada vno destos sobredichos puede acusar por sospechoso, tãbien al guardador q̃ fuesse dado al q̃ fuesse aũ é el vientre[g] de la madre: como al q̃ fuesse ya nascido, quier fuesse[h] establescido por guardador en testamẽto: o por razõ de parẽtesco: a qen dizé legitimo, o fuesse dado por otorgamiento del juez del lugar. E la acusació[i] de los guardadores q̃ se faze por razon de sospecha, deue ser fecha, delãte del judgador[k], mayor del lugar: do ha el moço sus bienes, estãdo delante aquel cõtra quien es dada la acusacion de la sospecha.

¶ *Ley. III. Como el judgador de su officio puede remouer al guardador de la guarda del huerfano, quando entendiere que es dañoso.*

EL judgador de su officio[m] puede remouer al guardador de la guarda, maguer non le acuse ninguno, si viere, o entendiere q̃ faze mal la faziẽda del huerfano, en qual manera quier q̃ lo vea, o lo entienda. Otrosi dezimos, que luego que el guardador es acusado[n], por sospechoso, e el pleyto de la acusació es començado por demãda[o], e por respuesta, deue el juez dar a otro ome bueno en fieldad, la guarda del moço e de sus bienes, fasta quel pleyto sea acabado.

¶ *Ley. IIII. Que pena mereſcen los guardadores de los huerfanos, si fallaren que fizieran algund menoscabo en los bienes dellos.*

TOllido seyendo el guardador del huerfano de la guarda del huerfano por sospechoso, por algun engaño[p], q̃ le ouiesse fecho en sus bienes: dezimos, que finca enfamado por ende por siempre, e deue pechar el daño que fizo al huerfano, segund aluedrio del judgador. Mas si fuesse remouido de la guarda non por engaño que ouiesse fecho a sabiendas, mas porque fuesse ome perezoso, o de mal recabdo[a], estonce non seria por ende enfamado. Pero deuen dar luego algũ ome bueno que guarde al moço e a sus bienes en lugar del otro. E sobre todo dezimos, q̃ todas aquellas razones e sospechas, que diximos en estas leyes, q̃ ha lugar en el guardador del pupilo. Essas mismas deuen ser guardadas en el otro guardador, q̃ es dado a los menores de veynte e cinco años, e mayores de catorze, aque dizen curator[b].

1 ¶ *Delante.* Sed & an se defendere possit procurator. vide in. d. l. nõ solũ §. fi. ff. de procura. & per Bart. in. l. decreto. ff. de suspect. tuto.

¶ *Lex. III.*

Si expediens est, iudex põt tutorẽ suspectum, nemine accusante remouere. Item lite cõtestata in tali accusatione ponar in dexa sum qui administret vsq; ad finem litis. h. d.

m ¶ *Officio.* Adde. l. 3. §. preterea ff. eo. & an tũc si remoueatur sit infamis? glo. ibi voluit quòd non. de quo. vide ibi p Bar. & Alber. & p Salicet. in. l. fi. C. eod. & dicã deo dante in l. 5. tit. 6. pti. 7.

n ¶ *Es acusado.* Cõcord. inst. eo. §. si qs aũt. & l. eũ quem C. eod. & l. q̃ si forte. §. 1. & ibi vide Barto. ff. de solutio. & in prælato accusato. vide. text. in. c. venerabili. de officio. delega. & in. c. fin. de accusa. & quid si tator qui accesatur de suspecto talis est, qui conuictus non debet remoueri: sed alius sibi adiungi? vide per Bar. in. d. §. 1. & in l. si tutor. vbi bonus text. ff. de suspect. tuto. vbi etiam vide Bar. vbi cõcluditur quòd tali casu non interdicatur sibi administratio: sed curator adiungatur. Salice. tamen & forte non malè in dicta. l. eum quem. vult quòd etiam tali sit interdicta administratio eo ipso quòd postulatur suspectus vsq; in id tempus, quo sibi curator adiungatur: & tunc poterit cum adiuncto administrare etiam pendente processu, & de facto vidi pendente accusatione suspecti contra matrem associari per iudices causæ pendente lite quendam iudicem in partibus ad administrationem.

o ¶ *Por demanda, e por respuesta.* Approbat dictum Azo. C. de suspect. tu to. in summa ad fin. & sic ante litem contestatam, poterit sibi solui, & tenebitur quod administrer, secũdum Ange. in dict. l. q̃ si forte. §. sunt quidam. qui dicit ita Perusi⁹ iudicatum per illud dictum singulare Azonis.

¶ *Lex finalis.*

Reuocatus à tutela vt suspectus propter dolum est infamis & tunc tenetur de mala administratione officio iudicis, sed ob culpam vel negligentiam non est infamis: sed dabitur statim alius, & omnia quæ dixi de suspecto tutore habent etiam locum in curatore. h. d.

p ¶ *Por algun engaño.* Concordat inst. eodem. §. suspectus autem. non sufficit ergo lata culpa vt sit infamis, secundum gloss. ibi & tradit Alberic. etiam in. l. hæc enim. ff. eodem. & adde. l. una. & ibi glo. C. eod.

2 a ¶ *Mal recabdo.* Concord. l. 3. §. fi. cum. l. sequenti. ff. eod. & d. §. suspect⁹ autem. & in dubio dicitur remotus ex causis obiectis in libello. glos. in. d. l. fi. C. eod. & in. d. §. suspectus. quas vide.

3 b ¶ *Curator.* Add. l. 1. & l. in postulãdis. C. eo. & quia generaliter de vtrisque. ll. loquuntur. ff. & C. & institu. eod.

¶ *Titul. XIX. De in integrum restitutione.*

¶ *Lex prima.*

Restitutio est in pristinum statum reposi tio, & per eã minores à dãnis alterius do lo vel sũ facili tate veniẽtib⁹ liberant. h. d.

1 c ¶ *Primero.* Adde. 2. q. 3. §. notandũ. in fi. & in. c. ex literis. de in integ. resti. & l. 1. C. de senten. pasl. l. tit. 25. 3. partit. & ex his colligas formationẽ libelli in in tegrum restitu tione, non em est necesse q̃ particulariter exprimat causa læsionis seu articulus, in q̃ fuit læsus: sufficit q̃ dicat se minorẽ & dolo vel sũ facili tate læsum. vide per Bart. in l. minor autẽ. §. 1. ff. de mino. vbi limitat, nisi petat restitutio contra sententiã principis, imo neq; esset necesse q̃ exprimat qualiter sit læsus secundũ Specul. titu. de resti. in integ. §. qualiter. ibi tamẽ refert opinionem vber. in cõtrariũ q̃d videtur tu ius. Sed sustentat retur libellus, licèt hoc nõ exprimeretur, vt tradit Alex. in. l. nã & postea. §. si minor. col. 1. ff. de iureiurando & in. l. fi. C. de in integr. resti. & satis confert ista. l. partitarũ ad sustentationem talis libelli. Tene etiam menti istam. l. vt scias qualiter iudex debeat pronuntiare: cum petit restitu. contra sententiã: non enim iudicat super petita causa, sed solum rescindit sententiam, & reducit rem ad pristinum statum. Adde. l. 1. & ibi Barto. C. si aduersꝰ libertã. & not. q̃ sufficit in integrum restitutionem facere peti. vide Bal. in. l. ne quicq̃. §. vbi decretum. col. 7. ff. de offic. procon.

2 d ¶ *O por engaño.* Concor. cum. l. 1. ff. eod. & l. minoribus. C. eod.

¶ *Lex. II.*

Petere potest restitutionem in integrum non habens viginti quinq; annos completos, si probet damnũ sibi datũ sui facilitate, vel defensoris culpa, aut alterius dolo, & minorem ætatem. h. d.

1 e ¶ *Menguc.* Adde. l. 3. §. minorem. ff. de mino. vbi q̃ de momẽto in momẽtum inspicitur hoc vbi ad momentũ de bisexto die q̃ intercalatur.

2 f ¶ *De su guardador.* Cõcord. cum. l. etiam. & l. fi. C. si tutor. vel cura. in

Adi. ff. & C. de in in te. resti. & in decret. si tutor vel cura.

Titulo. XIX. Como

deué ser entregados los menores, si algũ daño o menoscabo recibierõ ẽ sus bienes, por culpa de si mismos, o de aq̃llos que los tuuieren en guarda.

MEnoscabos e daños recibé muchas vegadas los menores en sus bienes por mengua de si, porq̃ nõ há entẽdimiẽto cuplido en las cosas, assi como les seria menester, o por culpa, o por engaño de sus guardadores, o de otro. E porẽde tuuieron por bié los sabios antiguos, q̃ fizieron las leyes, q̃ ellos fuessen entregados de todo su derecho, quando tal daño les acaescie sse por algũa destas maneras. Onde pues que en los titulos ante deste fablamos de la guarda de los huerfanos e de sus bienes. Queremos aqui dezir, de como deuen ser entregados, quãdo por mengua de guarda reciben algũ menoscabo, o daño en ellos. E diremos desta entrega, a que dizé en latin restitutio, que cosa es. E a que tiene pro. E quales son aquellos menores q̃ la puedẽ demandar. E porque razones. E de que cosas. E ante quien. E quãdo. E en que manera deue ser fecha.

¶ *Ley. I. Que cosa es entrega, e a que tiene pro.*

REstitutio en latin, tãto quiere dezir en romãce, como demãda de entrega que faze el menor al juez, que le torne algun pleyto, o alguna postura q̃ ha fecho cõ otro a daño de si en el estado primero[c] en q̃ ante estaua, e que reuoque el juyzio que fuesse dado contra el, e torne el pleyto en el estado en que era ante q̃ lo diessen. E tiene pro esta entrega ~~a los menores~~, ca por ella sõ guardados de daño, q̃ les podria venir por su liuiandad, o por engaño[d] que les ouiessen fecho.

¶ *Ley. II. Quales son aquellos menores que puedẽ demandar la entrega, e porque razones.*

MEnor es llamado aquel q̃ non ha aun veynte e cinco años cũplidos, quãto tiẽpo quier q̃ le mengue[e] ende. E de tal menor como este, se entiẽde, q̃ si daño o menoscabo recibiere por su liuiandad, o por culpa de su guardador[f] o por engaño q̃l fiziesse otro ome, q̃ deue ser entregado de aq̃lla cosa q̃ perdio, o q̃ se le menoscabo, por qualquier destas tres razones[g], prouando el daño, o el menoscabo, e q̃ era menor de veynte e cinco años quãdo lo recibio, ca si esto nõ fuesse prouado[h], nõ le delataria lo que fuesse fecho, o puesto con el, o con su guardador.

terue. & l. intra vtile. §. 1. vbi bonus tex. ff. de mino. & nota, q̃ etiã interuentus iudicis cũ tutore vel curatore, non impedit restitutionem. l. fi. & ibi Paul. de Castr. C. de sideiusso. mino. & procedit etiam si tutor, vel curator sit pater ipsius minoris emancipati. l. etiam si à patre. ff. de mino. procedit etiam & si tutori nulla culpa possit ascribi. l. tutor vrgentibus. in principio. ff. eodem. si tamen qui fecit actũ fuit procurator minoris nõ restituit minor nihil pro curatore non existente solẽdo. l. cũ mãdato. ff. eod. & ibi gloss. ponit rationẽ diuersitatis, limita etiam istã. l. in casu. l. prot erandũ. §. fi. C. de iudic. & vide etiam q̃d habet in. l. polla. C. de his q̃b. vt idi. & ibi Bald. Sed quæritur cũ intellectione minoris sit agere cõtra tutorẽ vel curatorẽ ad interesse vel petere restitutionẽ contra læsionem. vt in. d. l. etiã & in. l. fin. C. si tuto. vel cura. An si agat contra tutorem teneat ẽdere ei beneficium restitutiõnis q̃d habet cõtra aliũ? & videtur q̃ sic vt in. l. si minoris. C. de admini. tuto. potest enim cedi bñficium restitutionis, vt est ibi text. & ibi not. Barto. & in. l. q̃ si minor. §. fin. ff. de mino. & adde q̃d hoc notat Nicol. de Neapo. i. l. 1. in principio. ff. de tute. & ratio. distr. q̃d videtur procedere quãdo tutor nõ esset in dolo, sed in culpa, nã si dolosus nõ videt q̃ possit petere cessionẽ. vt in l. si plures. ff. de admini. tuto. & ibi glo. & not. gl. in. c. monemus. 12. q. 2. alias sic vt in. d. l. 1. §. nunc tractemus. &. l. 1. i alterius. ff. de tute. & ratidist. & in. d. l. si minoris. Aduerte etiam q̃ & fiscus gaudet simili bñficio vt tradit Ioan. de Pla. in. l. 1. C. de sentẽ. cont. fiscũ. li. 6. & in administratore reipublicæ. vide quod not. idẽ Io. de Plat. in. l. 1. C. de administra. reipu. lib. 11. vide etiã q̃d in alienatione rei ecclesiasticæ. not. gl. in. d. c. monem⁹. & vide etiã de Plato q̃ dãnificauit ecclesiã q̃ sit in electione ecclesiæ agere cõtra eũ, vel ejus hæredes vel petere restitutionẽ in integrũ cõtra tertiũ vel rem vẽdicare per Abb. in. c. 2. de in integ. restitu. col. pe. & adde. l. cũ interdictæ. & ibi Bald. C. arbit. tute.

3 g ¶ *Razones.* Nõ ergo si vsus fuerit iure cõi, vt in. l. fi. C. eo. & j. eo. l. 6.

4 h ¶ *No fuesse prouado.* Adde. l. verum. §. sciendum. & l. patri. ff. de mino. & l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiurand. & l. minoribus. C. de in integ. restitu. & l. si minorem. & infrà eod. l. 6. in fin. & l. 5. titul. 14. tertia partita. & titu. 25. l. fina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Lex. III.

Restituitur minor aduersus cõfessionẽ à se, vel à tutore, vel curatore, vel aduocato factã vel ob omissam exceptionẽ, si est læsus. h. d.

1 a ¶*O negando.* Adde. l. certum. §. pen. ff. de confe. & l. si ex causa. §. nunc videndũ. ff. de mino. & l. 1. titu. 13. supra. 3. parti. & vide omnino ad materiam istam per Bal. l. in. l. vnica. col. 15. & 14. & 15. C. de confes. vbi vide quomodo probet læsio, in confessione minoris.

Ad tit. ff. de minoribus.

¶*Ley. III. Como el menor de veynte e cinco años o su guardador puede demãdar restitucio por daño que recibiesse, conosciendo o negãdo en juyzio el o su abogado lo que non deuia.*

Conosciendo, o negando[a] en juyzio el menor, o su guardador, o su abogado, alguña cosa porq̃ menoscabasse, o perdiesse de su derecho, o dexando de poner defensiõ[b], o otra razon de que se pudiesse aprouechar: puede demãdar al juez q̃ torne el pleyto e el estado en q̃ era ante. E que non se le embargue su derecho, por ninguna destas razones sobredichas e el juez deue lo fazer. E de lo que dize en esta ley, e de las otras cosas de que se pueden aprouechar los menores, fablamos assaz complidamẽte en la tercera partida deste nuestro libro, en los titulos de los demandadores e de los demandados e de los juezes, en las leyes que fablan en esta razon.

¶*Ley. IIII. Como el menor se puede escusar de los yerros q̃ouiere fecho por razõ de la edad.*

El mayor de catorze años e menor de veynte e cinco, fuese acusado q̃ auia fecho adulterio, si conosciere alguna cosa en juyzio, seyẽdo acusado de tal yerro, empesce[c] le ha lo que conosciere, e recebira poren de la pena que mãda la ley, e nõ se puede escusar, por dezir que non es de edad cumplida[d]. Mas si fuesse menor de catorze años nõ podria ser acusado de tal yerro[e], nin de otro de luxuria, porque non cae aun tal pecado en el. E porẽde, si el fiziesse conoscencia deste yerro en juyzio non seria valedera, nin ha porque demãdar restitucio por razon della. Mas de todos los otros yerros assi como omicidio o furto, o de los otros semejãtes, q̃ si ziesse nõ se puede escusar por razon que es menor solo que sea de edad de diez años e medio arriba[f], quando los faze. Porq̃ el moço de tal tiẽpo tenemos que es mal sabidor e que entiẽde estos males quando los faze. Pero non les pueden dar tã grãd pena, como a los mayores.

¶*Ley. V. Por quales razones puede el menor desfatar los pleytos e las posturas que fuessen fechas a daño de si.*

Quãdo el menor de edad, es porfijado[g] de tal ome que le muestre malas maneras: o que le desgaste lo suyo, puede pedir al juez del lugar que le torne en aquel estado, en que era ante q̃ le ouiesse porfijado, e el juez deue lo fazer. Otrosi dezimos, q̃ si al menor de veynte e cinco años fuesse otorgado poder en testamento de otri, o de otra manera de escoger alguna cosa que l fuesse mãdada q̃ si por auẽtura se engañasse en la escogencia[h], cuydãdo tomar lo mejor, e nõ lo fiziesse assi: q̃ puede pedir al juez, que le mãde dexar aquella cosa peor que tomo, e tomarla mejor: e el juez deue lo fazer. E aun dezimos, q̃ si alguna cosa del menor de veynte e cinco años fuesse metida en el moneda, e la comprasse alguno, e despues desso viniesse otro q̃ dixesse q̃ daria mucho mas por ella: q̃ puede pedir otrosi al juez q̃ torne aq̃lla cosa, el q̃ la auia sacado del almoneda, e q̃ la de al otro q̃ da mas por ella[i]: e el juez deue lo fazer, si entẽdiere que es gran pro del menor de veynte e cinco años fuesse metida en almoneda, e la comprasse alguno, e despues desso viniesse otro q̃ dixesse q̃ daria mucho mas por ella: q̃ puede pedir otrosi al juez q̃ torne aq̃lla cosa, el q̃ la auia sacado del almoneda, e q̃ la de al otro q̃ da mas por ella: e el juez deue lo fazer, si entẽdiere que es gran pro del

Ad tit. C. si aduersus delictum.

integr. restitu. ver. & præcipue nota ex glo. & aduerte q̃ licẽt non detur minori restitutio aduersus delictum bene tamen datur restitutio quando petitur contra processum vel sententiam glos. & ibi Bald. in l. si operis. C. de pœn. & est. gl. in. l. pœnã. co. titu. quam gl. & dictum Bald. intelligecum petitur restitutio ex parte accusati minoris, secus si minor accuset nam tunc nõ restituitur vide glo. in clement. non potest. in glo. pe. de procu. Specula. titu. de in integ. restit. §. quis autẽ. Bal. in. d. l. auxiliũ Bal. in. l. 1. §. nũtiatio. col. fin. ff. de nou. operanuntia.

Ad tit. C. si aduersus transf.

¶*De tal yerro.* 3 Adde. l. 9. titu. primo. partita septima. & q̃ ibi dicam. & dict. §. in delictis. & ff. de adulter. l. si minor.

¶*De diez años* 4 *e menos arriba.* Adde dict. l. 9. & intellige in delictis commissis in faciendo, nam in his quæ consistũt in omittendo excusaretur iste licet dolicapax, secundum Bart. post Dinũ per textum ibi in. l. prima §. si impubes. ff. ad sillania.

¶*Lex. V.*

Restituator minor aduersus dilapidationẽ vel mali morigerati adoptionem vel aduersus optionem si fuit in eligendo deceptus. Item aduersus suarum rerum licitationem, si plus in eius magnum commodum inueniat offerentem. Item aduersus conuentiones & contractus in quibus fuit læsus, si læsio & minoritas probentur, non tamen possunt eius fideiussores hoc beneficio iuuari.

g ¶*Porfijado.* Concordat. l. tertia. §. si quis minor. ff. de minor. restituitur enim minor quando lædicur ex mutatione status non allias & sic si minor ingreditur religionem non restituitur, quia ex tali mutatione status non læditur, secundum Alberic. post Gulielm. de Cuin. l. si ex causa. §. papinianus. ff. de mino. & Specul. titul. de restitu. in integr. §. qualiter. verficul. sed nunquid minor. si tamen minor viginti quinque annis maior viginti se vendat ad pretium participandum, non restituitur contra talem mutationem status, vt in dicto §. papinianus. quia mutatur status prorsus, vt dicit ibi glo.

h ¶*En la escogencia.* Concordat cum. l. & si fine. in principio. ff. de minor.

i ¶*Mas por ella.* Concor. cum. l. & si fine. §. q̃sitũ. ff. de mino, quem text.

vide & quotidie accidit iste casus, tam in minoribus, quã in republica quæ fungitur iure minoris subhastante res suas, vel de quibus habet administrationem veluti carnes, quæ venduntur in macello, vel similia, & ego habui de facto in causa ardiuissima in causa regis, in qua obtinui contra conductorem regalium redituum serici, regni Granatæ: & in hac materia videdus est Alberi. in. l. 2. C. si in causa. iudic. vbi etiam ponit quæstionem de facto. potestas Bergomi licitabat & subhastabat datia communis Bergomi de voluntate ancianorũ præsidentium, negotiator cõmunis proiecit baculum, quo licitabat in terram dicens q̃ quicũque vellet promille libris, reciperet baculum, & haberet datium: vnus accepit baculum, deinde apparet alius plus offerens quæritur nunquid admittatur: & primo arguit quod non: sed firma debeat remanere ipsa subhastatio. l. 1. & 2. C. ne fis. rem quam vendi. em. l. de cõtractu. & l. si quos. & l. ratas. C. de rescin. vẽdi. & vt casus in l. quanuis incrementum. & in. l. si. C. de venden. reb. ciuita. li. 11. & l. si hypothecas. in fine. C. de reiuit. pigno. in contrarium arguit: quia potestas non seruauit solennitatem debitam in subhastando, neque eius deponere debuit baculũ, sicut deposuit: neq; licuit sibi limitare certũ pretium: sed expectare debuit quemcunq; plus offerre volentem, & plus offerenti dare, vt in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrof. eccl. facit. l. si minori pretio, cum ibi nota. C. de iur. fis. lib. 10. & de iur. hast. fisca. l. 1. ibi mala fide. cum ibi notatis. & in l. si tempora, & quia in vẽditione talium rerum intercedere debet saltim maior pars decurionũ l. nõminationum. C. de decur. & l. 2. C. de præd. curia. & d. l. fi. de venden. reb. ciuita. & hoc putat verum Alberi. de stricto iure si deficit solennitas periura prædicta licet contrarium dicit se vidisse obseruari vbi autem solennitas adfuisset, credit adiectionem non admitti. licet quidã secundum eum distinguant vtrum talis venditio vel locatio fiet in perpetuum, & tunc non admittatur plus offerens alias sic per dictas leges, si tempora. & quãuis incrementum. cum ibi notatis. & allegãt ad hoc. l. 4. C. de fund. patrimo. & l. fi. C. de loca. fundo ciui. lib. 11. & subdit in fine: q̃ si veteres conductores tm̃ dare velint, quantum offertur per nouos, q̃ præferuntur nouis, per. d. l. fina. C. de locat. fundo. ciuil. ex rõne. l. cotem ferro. §. fi. ff. de publica. item & idem Alberi. in. d. §. quæsitum. post laco. de Raue. concludit in ista materia, q̃ aut minor ciuitas, fiscus vel ecclesia in vendendo res suas seruauit solennitates debitas, & fecit sicut quilibet maior, quia vendidit tempore opportuno, & iusto pretio, & tunc licet alius plus offerat, non admittitur licitatio nisi de sorde vel gratia doceretur, vt habetur in. d. §. quæsitum. si verò debita solẽnitas non est seruata tunc ipso iure non valuit venditio neq; est opus restitutione. d. l. 1. & 2. C. de fide instru. & iur. hast. fisca. cum ibi not. si verò debita solennitas est seruata: sed minor est læsus sui facilitate: vt quia vendidit, tẽpore nõ opportuno vel non iusto pretio, & tunc restituitur. vide ibi latius per eum, & tene semper

Ad tit. C. si minor maior & discretus, gatũc nõ videtur læsus. h. d.

¶*De tal tiempo.* 1 Nota bñ hoc verbum: nam si appareret ex aspectu eum esse minorem: tunc aduersarius non potest dicere se deceptum: imo tam ipse q̃ minor videntur esse in dolo. quo casu compete minori restitutio: quia facta doli compensatione. perinde est ac si nullus fuisset in dolo, & ideo datur restitutio, & quia scienti dolus non infertur. l. 1 ff. de act. empt. secundum Cyn. Alb. & Sali. in. l. 3. C. si min. se maio. dixe. ad de Alberi. idem tenentem quando per aspectum aliter constaret authen. sacramenta puberum. col. 3. C. si aduersus vendit.

¶*Engañosamente.* Adde. l. secũdã & tertiã. C. si min. se maio. dix. Et ad 2 uerte nã peristã. l. partita. quæ non distinguit an adultus vel pupillus talem assertionem faciat videtur comprobari dictum Guiler. de Cun. de quo per Paul. de Cast. in. l. qui iurasse. in. prin. ff. de iureiur. q̃ si pupillus proximus pubertati iuret cum contrahit se esse puberem, & postea etiã iuret q̃ non veniet contra contractũ q̃ habebit locum dispositio authen. sacramenta puberum, sicut si esset pubes: & cum isto dicto transit ibi Paul. de Cast. multum cõmendans dicens, se alibi nõ legisse: si tñ teneamus illã opinionẽ, q̃ etiã pupillus doli capax obliga tur exiuramento non esset ita mirãda dicta decisio. vide per Alexã. in d. l. qui iurasse. in prin. itẽ. l. ista partitarũ expresẽ sentit de adulto nõ de pupillo, cũ superius dixit, q̃ pareſciere de tal tiempo. Docto. etiã intelligunt de adulto. ll. dicti tit. C. si min. se maio. dixe. & patet ex. ll. Illius titu. Quid autem dicemus in dubio, cum non constat de dolo minoris? Azo in summa illius titu. in fin. dicit q̃ præsumitur dolus in minore, qui se maiorem dixit, & idem tenet glo. in. d. l. 3. & ibi Odofre. in fi. Cynus tamen & alij tenent oppositũ: quia dolus non præsumitur, nisi probetur. l. quotiens. §. qui dolo. ff. de proba. Et hoc etiã vult ista l. partitarũ cum dicit, si lo faze engañosamente. Et ita tenent Alberi. & Salice. in. d. l. 3. vbi etiam Bar. in fi. si autem minor fuit facilitate assentus se maiorem, & ita iuret, tunc distingue, vt habetur in. d. l. 3. quia aut iurauit verbo tenus: & tunc non restituitur, nisi per instrumentũ seu scripturam probet se minorem, & si iurauit corporaliter nullo modo restituitur, vt ibi, & per quæ instrumenta probet cum verbo tenus iurauit. vide per Specula. titu. de restitu. in integ. §. quis autem. co. 4. ver sic. sed cuius modi erit scriptura. vbi etiam vide per Speculat. aliquas notabiles quæstiones in ista materia. in col. 5. videlicet, an præiudicet sibi minor ex tali iuramento, in alijs contractibus. & tenet quod non & tenet glo. fi. in. l. de ætate. ff. de mino. in fi. glo. vide ibi per Specula. vbi etiam de alijs in ista materia.

h ¶*Desatada.* Ex beneficio restitutionis: posset tamen opponere contra 3 contractum ea quæ posset. maior, vt alias not. glo. in. l. 1. & in authen. sacramenta puberum. C. si aduers. vendi. & procederet etiam si cum iuramento minor assereret se maiorem, & sic non excluderetur si contractus esset nullus à iure dicendi nullum, propter tale iuramentum secundum Ioan. Andr. post Nicho. de Mata. in additio. ad Specu. tit. de sententia. §. vt autem. in prin. in additiõe magna. & idem tenet Specul. titu. de restitu. in integ. §. quis autem. col. 5. verſi. sed cum ei repelli turenim ex hoc à beneficio restitutionis, quod est ius singulare, non verò à iuris cõmunis beneficio, & idem tenet Pau. de Cast. in. l. 1. & 3. C. si min. se maio. dixe. multum commendans.

d ¶*Se menoscabassen.* Adde legem. non omnia. ff. de mino. 7
e ¶*En las leyes.* Vide titu. 12. partita. 5. l. 4. 8

¶Lex. VI.

2 a Non restituitur pubes si ex aspectu corporis videtur maior, & in contrahendo dixit se maiorem, nec restituitur, si iurat super contractu: nec si in restitutione victus fuit iterũ restitutus nisi appeliet aut nouas alleget rationes: nec super causa status, in qua eius seruus defendente curatore liber pronũciatur libertatis fauore nec si ita cõtraxit sicut quilibet maior & discretus, gatũc nõ videtur læsus. h. d.

E si por auẽtura el menor ouiesse dado fiadores sobre tales pleytos como estos sobredichos, e se quisieren ayudar de la restitucion q̃ es otorgada al menor, nõ lo podria fazer, fueras ende en aq̃lla manera q̃ diximos en el titulo de los fiadores, en las leyes[e] q̃ fablan en esta razon.

¶*Ley. VI. Por quales razones non puede ser otorgada restitucion al menor.*

Iziẽdo o otorgando el q̃ fuesse menor, q̃ era mayor de. xxv. años, si ouiesse persona q̃ pareſciesse[f] de tal tiẽpo, si lo faze en gañosamente[g] valdria el pleyto q̃ assi fuere fecho concl, e[f] nõ deue ser desfatado[h] dspues, como q̃er q̃ nõ era ẽdad q̃ndo lo fizo: esto es, por

b ¶*Afu dañe.* Ista generalitas multa complectitur siue minor fecit contractum vẽditionis, vel donationis vel transactionem fecerit vel quid aliud. vt. C. si aduer. venditio. & si aduers. transact. & in allijs titulis minutis illius libri.

6 c ¶*Sudando.* Adde. l. patris. §. penul. ff. de minorib.

Universidad de Deusto
Biblioteca

que las leyes ayudan a los engañados, e non a los engañadores a. Esso mismo seria quando el moço fuere mayor de catorze años b, e jurasse c que la vendida: o el pleyto, o la postura d que fazia con otri, non la desataria por razon de menor edade. Ca despues que assi ouiesse jurado, deue ser guardada su jura f. Otrosi dezimos, que si el menor de veynte e cinco años, pi-

4 a ¶ *Non alos engañadores.* Adde.l.2.C.si mino.se maio.dixe.

5 b ¶ *Mayor de catorze años.* Quid si adhuc non habeat.14.annos: est tamē dolicapax q̄niurat? est maxima diuersitas inter docto. seq̄ cōior & verior vr opinio, q̄ sit idem in eo. & istā opinionem tenet Andr. de Iser. in.§.item sacramenta. de pac.iuram. firm. & Bart. in authen. sacramenta puberum. C.si aduersꝰ vēdi. Alexā. in.l. qui iurasse. in prin.ff. de iure iur. & cōiter canonistæ per tex. in.c. ex literis. & 2. de sponsa. cū glo. ibi. & qualiter intelligatur dolicapax, vide per And. de Iser. vbi supra. volentem, q̄ non sufficit habere decem annos cum dimidio, neq; tredecim cum dimidio, si non constet esse dolicapacem. Sed quid si impubes iuret se non venire contra contractū celebrandū cū Titio, q̄n pubes erit, deinde factus pubes facit ipsum contractū cū Titio, an valeat? & Alberi. post Guid. tenet q̄ non in.d. authen. sacramenta puberum. col.3. Quid aūt si impubes contraxit postea vero factus puber iurauit non venire contra contractū ipsum. Alberi. ibidem post Guido. dicit spectandū esse in initiū, & q̄ ex forma illius cōstitutionis exigitur, q̄ contractus & sacramentū fiāt tpe pubertatis: quod ego intelligerē eo respectu vt contractus firmetur iuramento: eo tñ q̄ minor iurans iā pubes teneat ad obseruātiā: crederem teneri cū seruari possit, & seruare teneatur per capitulū. quis pactū. de pact. lib.6. & .c. cū cōtingat. de iur. iur. & quia qui iurat de nouo vē contrahere, & promittere, & maximē stāte. l. huius regni, como quier que parezca, &c. quinimo & non est sine scrupulo, q̄ etiā respectu confirmationis contractus procedat dictum Alberici. cum constaret q̄ iam pubes de nouo approbat, & iurat. Ideo caue ab isto dicto. Et adde q̄ contractus nullius exequentiuoluntate ratificātur. l.1. & per totum. C. si maior fact. venditio. sin. decre. rat. habu. & quod habetur de secunda voluntate, quæ est valida prima existente non valida. C. ad Velleia. l. si mulier. & .C. de agrico. & censi. l. cum scimus. & vē contractum tempore quo fuit iuratum. argu. l. de accessionibus. in fi. ff. de diuerſ. & temp. præscriptio. & insti. quib. alien. licet. in prin. Item intellige de pubere sanæ mentis, & siue sit pater familias, siue filius familias, siue liber, siue seruus. glo. in. §. item sacramenta. de pact. iuram. firm. procedit etiā dictum huius. l. siue minor habeat curatorem, siue non. glo. ibidē. & est gl.1. in fi. licet contrarium voluit Specu. tit. de empt. & vendi. §. nūc dicendum. col.2. versi. hoc etiā scias. nā contrarium cōiter tenetur, secundū Bald. in. d. §. item sacramenta. col.2. versi. q̄ro. docto. cōiter approbādo opinionem Marti. in. d. authen. sacramēta puberum. Procedit etiam ista lex & si minoris procurator ad hoc speciale habens mandatum iuret. gl. in. d. §. item sacramenta. in gl.1. & ibi dicit Andr. de Iser. col.2. ita cōiter tenet, idē tenet Bar. in. l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infect. & ibi cōiter doct. licet aliqui voluerūt contrarium. Item procedit in ciuitate iurante, secundum Bal. in. l. generaliter. in prin. C. de reb. credi. licet nō in ecclesia. secundum eum ibidem. & adde gl. in. c.1. de in integr. resti. lib.6. & Bal. in. d. §. item sacramenta. Iaſ. in. d. authe. sacramenta puberū. in. N. limitatio. De prodigo vero iurante. vid. Bar. in. l. is cui bonis. ff. de verb. oblig. vide Bal. in. l.2. col.7. C. de rescindend. venditio. vbi etiam de amente vel phrenetico, qui nō habet consensum.

6 c ¶ *Iurasse.* Videtur ista. l. velle, quod sufficiat verbo tenus iurare: cum non exigit, quod corporaliter super aliqua scriptura diuina præstetur glo. tamen & docto. communiter in dict. authentica. sacramenta puberum tenēt, quod non sufficit ad illam dispositionem, quod nuda voce iuretur, & dicit Bald. in. d. §. item sacramenta. quod quando nuda voce iurat̄ non appellatur prorie sacramentum: sed verbum & ibi dicit, quod de consuetudine sufficit q̄ iuretur super qualibet scriptura, in qua Deus nominetur, & quod sufficeret iurare super quadam tabula picta, in qua esset maiestas Dei vel sanctorum, & tandem concludit, quod in hoc seruari debeat consuetudo quia consuetudo quę dat formā aliquam est seruanda aliter non valet quod fit, secundum Spec. titu. de instrumen. editio. §. breuiter. parum post principium. Ioan. de Imol. in. c. cum contingat. col.62. versic. item 2. potest dubitari. de iuramento tenet q̄ sufficiat verbo iuramentum præstari saltim attenta dispositione iuris canonici, quæ seruanda est in materia iuramenti. vt in c.2. de iure iur. lib.6. ex eo, quia iuramentum verbaliter præstitum est seruandum: & ligat ad periurium, vt patet ex his, quæ habentur in. c. & si Christus. de iure iuran. & quia vt habetur in. d. c. cum cōtingat. & c. quāuis pactū. de pact. lib.6. iuramentū quod pōt seruari sine Interitu salutis æternæ, seruādū est, debet ergo seruari, licet verbo tenus præstitum: & illud crederem esse tenendum attenta dispositione iuris canonici, & etiā huius. l. partita. facit bonus tex. in. c. cū tempore. de arbit. & .c. ad aures. q̄ met. causa. de promittente per fidem suam, & quę ibi not. Abb. & dixi. in. l.26. tit.11. parti.3. vbi q̄ solum homagiū, dixi q̄ non sufficerer. vide ibi, vbi etiā q̄ tale iuramentum debeat esse tale q̄ concernat religionē Dei, vt etiā tradit Salic. post Iacob. butrigā. in. d. authentica. sacramēta puberum. Et adde q̄ sic tenet Bar. in. l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infect. & ibi cōiter doct. licet aliqui voluerūt contrarium. Item procedit in ciuitate iurante, secundum Bal. in. l. generaliter. in prin. C. de reb. credi. licet nō in ecclesia. secundum eum ibidem. & adde gl. in. c.1. de in integr. resti. lib.6. & Bal. in. d. §. item sacramenta. Iaſ. in. d. authe. sacramenta puberū. in. N. limitatio. De prodigo vero iurante. vid. Bar. in. l. is cui bonis. ff. de verb. oblig. vide Bal. in. l.2. col.7. C. de rescindend. venditio. vbi etiam de amente vel phrenetico, qui nō habet consensum.

c ¶ *Por razon de menor de edad.* Quid si cōtractus esset inualidus secūdum opinio. Marti. cōiter approbatā in. l.1. C. si aduersꝰ vendi. vnde etiam tenebitur hæres minoris iurātis, vt declarat Pau. de Castr. in. d. authen. sacramēta. in prin. & col.2. tradit etiā Abb. in. c.1. d iur. iur. lib.6. vbi etiā notāter dicit q̄ & si tollatur iuramētum quod fir mauerat cōtractū, nō per hoc rescindet, neq; corruet cōtractus quiā ex interpositione iuramenti cōse quutus est firmitatē, vide ibi per eū. Quid autē si minor enormiter lædere? vide quæ dixi in. d. l.59. & .d. l.56. & quæ tradit Decius consil.40. pe. & fi. col. de alijs limitationibus ad. d. authenticā. & cōsequenter ad istā l. vid. Iaſ. in. d. authenti ca. sacramēta. post Bart. vbi Iaſo cumulat. 14. limitationes ibi poteris videre.

Ad tit. C. si sepiꝰ inte. rest. post.

Ad tit. C. si aduersus libert.

10 a ¶ *Otra vez.* Cōcord. cū. l. 1. 2. & 3. C. si sepiꝰ in integr. resti. postu. & an procedat siue sit restitutio denegata: quā nō fuit proba tū de læsione, siue quia non fuit ꝓbatū de ætate? vide p Bart. & Bal. in l. fi. C. si min. se maio. dixe. & per Paul. de cast. in. d. l.1. & 2. C. si sæpius in integ. restit.

dieſſe al juez que le entregasse de alguna cosa, que auia perdida, o menoscabada, por razon de pleyto q̄ ouiesse fecho non seyēdo de edad cumplida: si sentencia fuere dada contra el, porque non era assi como el querellaua, non puede demādar despues otra vez[a], q̄ sea entregado de aquella cosa, delāte de aquel juez, nin ante otro: fueras ende, si appellasse[b] de aq̄lla sentēcia: o si mostrasse razones nueuas[c] a tales q̄ gelas deuiessen recebir. Otrosi dezimos, q̄ si el menor de veynte e cinco años, mouiesse pleyto en juyzio con otorgamiēto de su guardador demādando a alguno que era su siruo, si fuesse dada sentencia contra el, en que fuesse dado por libre aquel a quien demandaua non podria despues demandar restitucion[d] contra tal juyzio, por razon que era de menor edad, quādo mouio el pleyto. E esto es por la mejoria q̄ otorgā los derechos a la libertad[e]. E aun dezimos, que si el pleyto, o la postura, ā que demādasse restitució el menor, fuesse fecho en tal manera, q̄ todo ome de edad cumplida e de buen entendimiento la faria assi: e non deuia tener se por engañado porende: q̄ estonce non deue ser desfecho, por razon que lo fizo en tiempo que non era de edad. Porque siempre ha de prouar dos cosas[g] el que demanda restitucion: la primera: que era de menor edad a la sazon que fizo el pleyto, o la postura: la segunda que la fizo a daño e a menoscabo de si.

b ¶ *Appellasse.* Ad appellandū ergo restituet̄ si tēpus fuit elapsum, & an qui restituitur ad appellandū vel ꝓsequēdū appellationē debeat probare q̄ foueat iustā causam? vid. Bar. in. l. nā & postea. §. si minor. ff. de iur. iur. col. fi. & Paul. de cast. in. l. fi. C. in quib. cauſ. in integ. restitu. non est necesse. col. pe. Alex. consil. 55. volu. 5.

11 b ¶ *Appellasse.* Ad appellandū e. d. l.1. nō igitur sufficerent probationes nouæ, sed causæ nouæ debēt adesse siue quæ allegatæ nō fuerūt vel de nouo emerserunt. glo. & Salice. ibi. non ergo. l. de Madrid in ca.20. in ordina. de Madrid, quę iubet denegari aliā restitutionē ad opponēdas exceptiones nouas, ꝑdet quando de nouo ex noua causa sint tales exceptiones orte, vt hic & in. d. l.2. C. si sæpius in integ. rest. capitulo. pastoralis. de excep. Bal. in. c.1. co.5. de mili. vasa. qui cōt. esti. præsertim si læsio esset enormis, vt notat Bal. ibidem in fi. prin.

¶ *Ley. VII. Como el menor puede desamparar la heredat que oviere entrado, si entendiere que le es dañosa.*

SEyendo establescido por hereder o el menor de veynte e cinco años, si entendiere que non lees prouechosa, la heredad ā tener, puede pedir al juez q̄ le otorgue poderio para desamparar la[h], maguer la aya entrada. Pero quando esto ouiere de fazer, de ue ser delante los acreedores[i] de la heredad que sepan qual es la razon por q̄ la desampara. E estonce el juez, si entendiere que es daño del moço, en tener la heredad, deue le otorgar que la pueda desamparar, e tornar en el estado en que era de primero, poniēdo en recabdo[k] primeramente, todas las cosas que pertenecientes a la heredad.

h ¶ *Para desamparla.* Concord. cum. l.1. C. si min. ab hære. se abstin. vbi vide per Azo. in summa. & debet fieri causa cognita, vt ipse ibi tradit considerato non tm̄ eo, sit lucrosa hæreditas vel non: sed etiam eo an interfit minoris litibus & sumptibus nō vexari. l. minoribus. 25. annis ff. de mino. Itē eo cōsiderato an in hæreditate sint multæ mortales res, vel prædia ruinæ subiecta. l. verū. §. si locupleti. ff. de mino. & poterit petere istā restitutiōem, & si adierit cū beneficio inuentarij, vt etiam declarat Salicet. in. d. l.1. ad fi. & in authētica. si cōs. ad fin̄. habet nanq; minor petens restitutionem contra aditionem hæreditatis necesse probare se læsū ex aditione, q̄ etiā patet ex citatione creditorū, quæ hic requisit, vt etiā tradit Paul. in authentica. si omnes. C. eo. & expressius habetur in ista l. cū subdit, si entēdiere q̄ ex daño del moço, & sic approbatur hic opinio Iacob. de Are. & Odofred. & reprobatur opinio Guido. de quibus per Alber. in. d. authentica.

Ad tit. C. si minor ab hære. se abst.

Ad tit. C. vbi & apud quē.

i ¶ *Los acreedores.* Concord. cum. d. authentica. si omnes. vbi vide per gl. & doct. quid de legatarijs: & adde etiam. l. etiam. §. fi. ff. de mino. & de modo citationis præsentium & absentium, vide ibi signāter per Paul. de Cast. vbi etiam an sufficiat generale proclama.

k ¶ *En recaudo.* Adde. d. authenticam. si omnes. & in corpore vnde sumitur. vbi q̄ illud q̄d perijt propter imbecillitatem minoris non restituitur à minore. & not. hic istum casum in quo iudex ex officio etiam nemine petente debet prouidere ne bona hæreditaria dissipentur.

¶ *Ley. VIII. Ante quien puede el menor de mandar la entrega, e quando, e en q̄ manera deue ser fecha.*

DElante del judgador ordinario[l] del lugar, deue demandar el menor restitucion e entrega de los daños, e de

l ¶ *Ordinario.* Et intellige de iudice rei non actoris. l.2. C. vbi & apud quē sed an possit peti restitutio contra contractum in loco in quo factus fuit coram iudice illius loci, si ibi reperiat reus contra quem petitur? Bald. post Guillel. de Cugn. dicit quod non in. d. l.2. quia licet in loco contractus sortiatur quis forum, procedit, si agatur ad eius obseruationem, non si ad eius relcisionem. & idem tenet Paul. de Cast. ibi potest etiam causa restitutionis specialiter delegari a principe vel iudice ordinario. Item coram delegato ad vniuersitatem causarum potest peti restitutio. & etiam coram delegato causæ specialis si læ datur in aliquo actu, & sic restitutio venit incidenter. vide legem fin. & ibi Paul. C. vbi & apud quem. & in cap. fuscitata. de in integrum resti. & intelligeistam. l. de iudicibus ordinaris habentibus certum tribunal, seu certum territorium, nam habentes iurisdictionem sine territorio

3 ¶ *Si menor est læsus aduersus hæreditatis additionem vocatis ad hoc*

Universidad de Deusto
Biblioteca

non poſſent in integrum reſtituere, vt patet in. d. l. fin. & ibi Paul. qui ex hoc dicit, q̃ curatores ſcholarium nõ poterit peti reſtitutio. Itẽ intellige niſi in talis iudex ordinari⁹ qui habeat iuriſdictionẽ ſine ad miniſtratione qui nõ põt cognoſcere niſi inter cõſentientes, vt ſunt iudices cartularij & notarij qui hoc habẽt in priuilegijs, iſte enim nõ cognoſcit de reſtitutione glo. in. d. l. fin. neq; etiã poterit peti reſtitutio coram arbitro, vt in dict. l. fi. habetur vbi quærit glo. an poſſit cõpromitti, an quis ſit reſtituẽd⁹? & cõcludit q̃ ſic & cũ gl. tenet ibi Salicetus poſt Bar. quãdo de facto quis patiſſe hoc modo conueniri. Bal. tñ reprobat dictũ glo. vide ibi p eos.

2 a ¶ *Llamare ſi.* Concord. l. 2. tit. 25. 3. partit. & quæ ibi dixi cũ cõcordã tijs ibi poſitis.

Ad tit. C. de tẽpo. in inte. reſti.

3 b ¶ *Conoſcencia.* Adde. l. cert ũ. 5. in pupillo. ff. de confeſ. & vid. q̃ habẽtur i. l. 4. ſupra eo.

los menoſcabos, que ouieſſe reſcebido en ſus coſas, por pleyto q̃ ouieſſe fecho a daño de ſi, o por alguna delas razones ſobredichas, que diximos en las leyes ante deſta. E el juez deue llamar ante ſi[a] la otra parte, a quien fazen la demanda: e ſi fallare q̃ el pleyto o la conoſcẽcia[b], o el juyzio (ſobre que demanda la entrega) que fue fecha a daño del menor: deuel tornar en aquel eſtado en que era ante: de manera que cada vna delas partes[c] aya en ſaluo ſu derecho, aſsi como lo auia primeramente. E eſta reſtitució pue de demãdar en todo pleyto o conoſcencia, q̃ el ouieſſe fecho a daño de ſi, o ſu guardador, o ſu abogado. E tal demanda como eſta, puede fazer el menor en todo el tiempo: faſta que ſea de edad cũplida de veynte e cinco años: e aun en quatro años[d] deſpues deſſo: e non ſolamente puede el menor fazer demanda faſta eſte tiẽpo, mas aun ſus herederos[e],

4 c ¶ *Cada vna delas partes.* Adde. l. 2. titu. 25. partit. 3. & quæ ibi dixi.

5 d ¶ *Quatro años.* Adde. l. fi. C. de tempo. in integ. reſti. Sed an cũ dãnũ ſit eminentiſsimum debuntur minori triginta anni? prout dantur tali caſu eccleſiæ fiſco & reipublicæ, vt habetur in. l. fi. infrà eo. & not. gloſſ. in. c. 1. de reſt. in integ. lib. 6. videtur q̃ non, quia expreſſe cautũ eſt hic de minore, vt tantũ detur quadrienniũ. & ſi propter dãnum enormiſſimũ aliud voluerat iſta. l. expreſsiſſet prout fecit in caſu. d. l. fin. Præterea eſt diuerſa ratio in minore, cui quadrienniũ nõ currat à die læſionis, ſed cõpleto. 25. anno, vt hic & in. d. l. fi. Sed in contrariũ facit, quia ideo eccleſiæ & reipublicæ daf reſtitutio, quia vtuntur iure minoris, vt in. c. 1. & c. auditis. de in integ. reſti. l. res publi. C. ex gb. cauſ. maio. & ſic arguit gl. in. d. c. 1. q̃ ſicut poſt quadrienniũ non datur reſtitutio minori ſic neq; eccleſiæ. Item, quia cõ eminentiſsimi dãni ita limitat in minore, ſicut in eccleſia. & iſtud vĩ æquius ita tamẽ q̃ tunc tẽpus triginta annorũ cõputetur a die læſionis. vt in. d. l. fi. facit ad prædicta. l. fi. in prin. C. de indi. vidui. toll. & quod per illã. l. dicit Bald. in. l. filiũ quem habentem. col 12. C. fami. herc. & quod notatur per gl. & Ioan. And. in. c. ad noſtrã. de rebus eccle. non alie. in gl. ſuper verb. enceniæ. vbi gl. in fi. recitat opinionem illorum, qui dicebant q̃ etiam iudicis officio ſuccurratur his qui vltra dimidiam iuſti pretij læſi ſunt.

6 e ¶ *Aſsi herederos.* Adde. l. 2. & quaſi per totum. C. de tempo. in integ. reſti. & l. non ſolum. ff. de in integ. reſti. & an beneficium reſtitutionis tranſeat in patrem qui ſuccedit filio in peculio? vide glof. & Bart. in. l. pater. ff. de caſtr. pecul. priuilegium tamen competens pupillo, quia pupilli⁹ non tranſitad hæredem. vid. l. ex pluribus. & ibi Bartо. ff. de admini. tuto. ¶ *Lex. IX.*

Præſcriptio. xx. annorum aut infra non incipit currere contra adultum niſi in alterius perſona præſcriptio incepit, quia tunc continuatur in minore, ſed reſtituetur ad tempus quod contra eum currit: præſcriptio autem triginta annorum, vel vltra incipit currere contra minorem ſed reſtituetur aduerſus eam. hoc dicit.

7 f ¶ *Non corre.* Et ſic præſcriptiones lõgi temporis vel minoris ipſo iure à minoribus nõ incipiũt, o thic & in. l. ii. C. in quib. caſib. in integ. reſti. nõ eſt neceſſ. l. etiã ei. ff. de minor. l. bonę fidei. in princ. ff. de acquir. rer. domi iuncta. l. non eſt ignotũ. C. quib. non obijcit long. tẽpo. præſcriptio. non ergo holdie (licet n. inori ſit lapſum tps ad ſoluẽdũ tributũ) res eius incidit in cõmiſsũ cũ tale tẽpus nõ currat minori peritiã. l. & d. l. fi. & tenet gl. notabi. & ibi vid. Io. de Pla. C. de fund. patri. lib. 11. & in. l. ſi tutores. & ibi Cyn. & Salycet. C. de adminiſt. tuto. Alexã. conſil. 3. poderatis. 5. vol. Limita primo iſtã. l. in præſcriptionibus cõſuetio nalibus procedẽtibus ex contractu defuncti, ſiue præſcriptio fuerit in choata cum defuncto ſiue cum minore eius hærede. l. æmiliꝰ. ff. de mino. l. q̃ ex à patre. C. de reſtit. milit. & tenent cõmuniter doct. in. d. l. fi. & intellige quãdo nullũ factũ interuenit cum minore, ſed ſola mora aliàs ſecus, vt in. l. cũ filiꝰ. §. in hac. ff. de verbo. oblig. l. 2. C. ſi aduerſ. vendit. pigno. dicit tñ ſinguIariter Alberi. Ad tit. C. in. d. l. fi. co. 4. in quibus circa finem, q̃ cau. in te in dicto caſu te. reſt. nõ dabit minori eſt neceſſ. reſtitutio in &. C. ꝯ ſubſidiũ. argu. non obſt. l. properandũ Jon. tſp. in fi. C. de iu- præſcr. di. l. cũ manda to. ff. de mino. &. 5. pupillus. in authentico. de hæredi. & Falci. quod tu multum nota qa cæteri doctor. ſimpliciter dicunt iſto caſu currere præſcriptionẽ cũ effectu, & non dari reſtitutionẽ. Itẽ limita in præſcriptionib⁹ te ſtamẽtarijs, vt in. l. 3. §. & ſi hæres. ff. de mino. vide quod not. Bal. in. l. pupillorũ. C. de repud. hæredi. Poterit etiã minor petere ſe reſtitui aduerſus præſcriptionem cõuentionalem ortã à cõtractu defuncti ex capite ignorãtię, ex clauſula generali. ſi qua mihi. &c. ſecundũ Bar. in. d. l. æmilius. poſt mediũ cõmen. in. 2. oppo. Francif. Balb. in tracta. præſcriptio. fol. 64. col. 1. verſ. 1. limita. Item limita & ſecũdo in præſcriptionib⁹ iudicialib⁹ vt in tpe triennij quo durat inſſãtia cauſæ principalis, vel alio tẽpore per ſtatutũ aſsignato inſtantiæ cauſæ nã currit minori, & nõ datur reſtitutio, niſi in ſubſidiũ tutore vel curatore nõ exiſtente ſoluendo. Similiter ei currit tps datũ ad appellandũ & ad proſequendũ appellationem gl. in. l. auxiliũ. ff. de mino. datur tamen reſtitutio minori etiã tutore vel curatore non exiſtente ſoluendo. probatur in. l. 1. & 2. C. ſi fæpius in integ. reſti. poſtu. & ibi Bal. Bar. & Bal. in. d. l. fi. Fracif. Balb. in. d. ſuo tractatu. fol. 64. col. 4. verſi. prædicta cõcluſio. & idem vult Ang. in. d. l. fi. Limita etiã in tpe ſtatuto hæredi ad conficiendũ inuentarium nã currit minori ſaluo reſtitutionis beneficio, vt in. d. §. pupillus. in authen. de hæred. & falci. & vide circa iſtum. §. quod dicit Bal. ſi l. cum antiquioribus. col. 3. C. de iur. delibe. Limita etiã in ca. authenti cæ ſi minor. C. de tẽpo. in integ. reſti. & in tpe dato ad petendum bonorum poſſeſſionem, ſecundũ Bar. in. d. l. fi. col. fi. Item limita in tempore anni præfixi ad petendũ inueſtiturã, nã currit adulto ſalua reſtitutione. vt in. §. pterea ſi quis. iuncta gl. & ibi Alua. & Præpo. de prohibi. feud. alie. per Fred. Francif. Balb. in. d. ſuo tractatu. fol. 65. col. 4. verſ. 5. fallit. & ibi vide per eũ de pſcriptiõe ſtatutaria vbi co. 2. in prin. refert Claudium Aqueſem. in. l. naturaliter. ſi. col. ff. de vſuca. dicẽtem q̃ cõis concluſio eſt, q̃ præſcriptio ſtatutaria currit contra minorem adultũ tempore minoris ætatis, & dormit tempore pupillaris. per. d. §. præterea ſi quis. & intelligi videtur ſiue tractetur de lucro ſiue dãno, ſecundum Bal. Ange. & Paul. de Caſt. in. d. l. fi. fallit tamen iſta cõcluſio, quando præſcriptio ſtatutaria ſuccederet loco præſcriptionis legalis nam eandem ſortietur naturam, vide ibi per eum. verſicu. fallit iſta concluſio. Addeetiam circa præſcriptionem ſtatutariam, quod dicit Bal. in. l. ſi mater. C. ne de ſtat. defuncto. & in. l. 3. C. quib. non obijcitur long. tempor. præſcript. & in cap. 1. colum. 3. quo tempore miles & in. §. porrò. qualiter feud. alien. poſ. & in. l. omnes populi. colum. 10. ff. de iuſtitia & iure. & in. l. cum notiſsimi. columna prima. C. de præſcriptio. 30. vel. 40. anno. & de præſcriptione retrahendi rem pro tanto per agnatum. vide Alberi. in. d. l. fi. colum. 2. & Abb. in capi. conſtũ

In no. re. ſti. l. 7. ti. 6. li. 5.

tutus. col. 3. de in integ. reſti. vbi q̃ currit minori ſed reſtituitur. ſed tu vide. l. 7. ti. 7. li. 5. ordina. rega. vbi diſponitur, q̃ nõ deſiſto caſu reſtitutio. quid autem de tranſcurſu biennij, vel trienniũ dati emphiteotę, an currat minori, vide gloſſ. in. l. ſi tutoris. C. de adminiſtra. tuto. dum tenet q̃ non currat illud tẽpus minori Albe. tñ poſt Vber. in. d. l. fin. col. 3. vult contrarium. vide ibi p eũ, quid etiã ſi minor impetrauit veniam ætatis an currat contra eũ pſcriptio? vide p Alberi. in. l. ea q̃ verſi. quærit vbert⁹. C. de tẽpor. in. integ. reſtit. vbi diſtinguit, q̃ aut res in qua currebat præſcriptio exigebat decreti interpoſitionẽ, & tunc mero iure non currit qa in talibus venia ætatis nihil operatur. Si verò nõ exigebat decretum & præſcriptio inchoauit ante veniã impetratã & iudicii intimatã, & tunc non currat, quia pro minore adhuc habetur vt in. l. 1. & 2. C. de his qui veniã æta. impetrant aut poſt, & tunc currat cum effectu ſine reſtitutione: quia pro maiore habetur. Itẽ aduerte q̃ in caſibus in quibus de iure veteri currebat præſcriptio etiã legalis minori ſine ſpe reſtitutionis ſimiliter & hodie curret, neq; dabitur reſtitutio. Sed difficile eſt inueniri are tales caſus. vid per Paul. de Caſt. in. d. l. fi. exemplificantem in actionibus prætoriis q̃ finiuntur anno vel minori tempore, vt in redhibitoria, & quanto minoris: vide ibi per eum. & per Francif. Balb. in. d. tract. fol. 64. colu. 3.

2 a ¶ *Naſciesſen.* Licet exiſteret in vtero, vt in. l. etiã ei la picola. ff. d mino.

3 b ¶ *Acorrer,* Approbat opinionem Azo. in ſumma. C. in quib. caſibus in integ. reſtit. non eſt neceſſaria. q̃ cõiter approbatur & reprobat opinionem Vber. & Alber. Papien. & Iacob. de Are. qui dicebat nõ currere præſcriptionẽ longi tẽporis, vel minorẽ minori, ſiue cœpta eſſet cum defuncto, ſiue cũ minore qui ita intelligebant. d. l. fi. per text. in l. ſi in fi. C. ſi maior fact. aliena. fin. decreto. ra. hab. quam dicit veriorẽ Alberi. in. d. l. fi. co. 1. dicẽs ita de facto obtinuiſſe corã magnis peritis.

4 c ¶ *Reſtitucion.* Adde. l. 1. C. ſi aduerſ. vſucapio. &. l. etiam ei. ff. de mino.

5 d ¶ *Mayores de catorze años,* Cõtra pupillam enim non currit præſcriptio l. bonæ fidei. ff. de acquir. rer. domi. l. ſicut in rem. vbi glo. C. de præſcri. 30. vel. 40. anno.

6 e ¶ *Reſtitucion.* Approbat opinionem Azo. & Ioã. de qua in gl. fi. d. l. fi. & in ſacerdotibus. l. 1. ff. de iuſtit. & iur. & ideo ſemper in re minoris, ſeruatur illæſa. c. 1. ca. auditis. de in inte. reſtitu. Hoſtie. de reſtitu. in integ. in ſuma, verſicui ad finẽ. & nota q̃ poteſt eccleſia petere reſtitutionem contra contractus, vel nullitatem cõtractus corã iudice eccleſiaſtico. c. ad nrã m, & ibi Abb. de reb. eccleſiæ nõ alien. an aũt poſsit peti in integrũ reſtitutio per perſonã eccleſiæ pro eo q̃ concernit ſuã dignitatẽ vel beneficiũ: vi. Abb. in. c. proiſtorum. in vltimo nota. de præben. vbi refert not. dictum Ioã. And. in. c. veniens. de tranſactio. q̃ ſi perſona eccleſiaſtica contraxit & obligatio ſit perſonalis veluti ſuper fructibus ſi in conſequentiã læderetur eccleſia poterit petere reſtitutionem in integrum, ſecus vbi tñ læderetur plona quo ad fructus quos faciebat ſuos, & ibi etiã allegat gl. 2. in Cle. vna. d in integ. reſti. dũtenet q̃ vbi eccleſia nõ leditur licet lædatur perſonæ eccleſiæ nõ cõpetit reſtitutio. poteri: ergo capitulũ alicui⁹ eccleſiæ in bonis ſuis petere reſtitutionẽ in integrũ, prout etiã firmat Inn. in. c. ni ſi. de præbẽ. q̃n capitulũ lædit in iuriꝰ ſuis ſecus ſi læderentur plonæ ſingulares ipſius capituli, vel eps in iuribus cõpetentib⁹ perſonæ ſuæ prout dixit prædicta gl. & etiã Abb. in. c. 1. co. pe. d in integ. reſti. ſimiliter hoſpitalia, & alia loca pia gaudent hoc beneficio, ſecundũ lo. Andre. in. c. 2. de in integ. reſt. li. 6. & in. c. requiſiſti. de teſta. bonus tex. in l. oĩa. C. d ſacroſ. eccle. Abb. in. d. c. 1. co. pe. vbi dicit q̃ collegia nõ pia non gaudent hoc bñficio ſubdit tñ, q̃ gaudebit collegiũ ſcholariũ, qa in eo ſunt multi minores. 25. annis. vi. etiã Abb. i. c. relatũ. el. 1. de teſt. in fi. hoſpitalia verò priuata non conſtructa epi auctoritate non gaudent priuilegijs piorum locorum vnde neq; gaudebũt in integrum reſtitutione neq; præſidentes talibus hoſpitalibus priuilegijs clericorũ, neq; relicta hoſpitali acquirentur ſibi, ſed eps diſtribuet inter pauperes. Bal. notabiliter. in authen. hoc ius porrectum. co. 2. C. de ſacroſ. eccle. vid. per eundem in. l. orphanotrophos. in verſi. quæro vtrũ lex. C. de epis & cleri. & notabiliter per eũdem. in. l. ſi quis ad declinandam. 12. & 13. col. C. de epis & cleri. & notabiliter per Rochum in tracta. de iure patro. fo. 18. & 19. & adde Abb. in. c. 2. de conſue. 2. notabi.

h ¶ *Reyes.* Et nimirum, ſi Regibus in regnis ſuis competat reſtitutio, qa apud eos eſt vniuerſalis reſpublica romanorũ. vt tradit Bal. in. l. 3. C. ad Trebel. vbi dicit, q̃ vniuerſalis reſpublica romanorum non eſt niſi apud imperiũ, & etiã apud Reges in ſuis regnis tm & cum reſpublica romanorũ hoc ius habet. vt in. l. reſpublica. vbi gl. C. ex quib. cauſ. maio. ſic etiam Reges debẽt habere & ex hoc videtur malè dixiſſe Petrę quę refert Alberi. in. d. l. reſpublica. q̃ Rex Franciæ in cauſa ſua, vel regni non poſſet reſtitui. Idem etiã voluit Lucas de Penna in. l. cubicularios. C. de prepo. ſacricubiculi. lib. 12. Cuius cõtrariũ cauetur expreſſe in iſta. l. & idem videtur probari de iure antiquo, vt habetur in. d. rem publicam. C. de iur. rei publi. li. 11. intelligendo de republica romanorum quæ eſt hodie apud Imperatorem vel Reges, vt dixi. & vt declarat Bal. in. l. 1. C. de hæredita. vel actio. vendi. duplex eſt patrimonium Regis vnum quod appellatur fiſcale, puta introitus, & exitus cameræ fiſcalis, aliud appellatur totius patrimonij regalis, & quæ ſunt in æternopatrimonio regis, & in vtroq; patrimonio intelligerem. d. iſtã cum indiſtincte loquatur, & militet eadem ratio, & facit. l. fina. C. qui dar. tuto. poſt. & l. idem Iulianus. §. cõſtat. verſ. ſi verò falluſtianos hortos. ff. de legat. 1. & C. de fund. patri. per totũ. & q̃ ibi per gl. in rubrica. & non bene videtur dixiſſe Alberic. in. d. l. reſpublica. cum concludit, q̃ fiſco non competat reſtitutio dicens non ſubeſſe eandem rationem in fiſco quæ in republica, quia reſpublica romanorum eſt omniũ caput & magiſtra, & facilius ſubeſt læſionibus quã fiſcus, & quia fiſcus & reſpublica, non ſunt idem, vt patet. C. ne fiſcus, vel reſpubli. in rubrica, nam poſt imperium tranſlatum in principem a republica Romanorum reſpublica abſolute ſumpta eſt Fiſcalis imperij, vel Regis: vt dixit Baldus vbi ſupra, & tenet etiam Salycet. in dicta. l. reſpubli-

que ellos naſcieſsẽ[a], o fueſſen eſtableſcidos por herederos de otros, ouieſſen comẽçado a correr[b], cõtra aq̃llos aq̃en los menores heredaſſen: eſtõce bié correriã contra ellos e empeſcer les yan. Pero põ drian demandar reſtitutiõ[c], del tiempo, que contra ellos fueſſe corrido, miẽtra que erã menores. Mas las preſcripciones que ſon de treyta años, o dende arriba empecen a los que ſon menores de veynte e cinco años, e mayores de catorze años[d], e corren cõtra ellos, como quier que puedẽ demãdar al juez reſtitution, e que nõ pierdan ninguna coſa, por todo el tiẽpo q̃ fueró de menor edad, e han de mas q̃tro años[e], ſegũ q̃ es ſobredicho.

¶ *Ley. X. Como las egleſias e los Reyes e los concejos, pueden demandar reſtitucion, por aquellas miſmas razones que los menores.*

Porque los bienes de las Egleſias[g], e de los reyes[h], e de los

Ad tit. de in inte. reſti. inde cret. & li. 6. t.

1 g ¶ *Egleſias.* Eccleſia reſpublica eſt, quia ius publicum conſiſtit in ſacris, & in ſacerdotibus. l. 1. ff. de iuſtit. & iur. & ideo ſemper in re minoris, ſeruatur illæſa. c. 1. ca. auditis. de in inte. reſtitu. Hoſtie. de reſtitu. in integ. in ſuma, verſicui ad finẽ. & nota q̃ poteſt eccleſia petere reſtitutionem contra contractum, vel nullitatem cõtractus corã iudice eccleſiaſtico. c. ad nrã m, & ibi Abb. de reb. eccleſiæ nõ alien. an aũt poſsit peti in integrũ reſtitutio per perſonã eccleſiæ pro eo q̃ concernit ſuã dignitatẽ vel beneficiũ: vi. Abb. in. c. proiſtorum. in vltimo nota. de præben. vbi refert not. dictum Ioã. And. in. c. veniens. de tranſactio. q̃ ſi perſona eccleſiaſtica contraxit & obligatio ſit perſonalis veluti ſuper fructibus ſi in conſequentiã læderetur eccleſia poterit petere reſtitutionem in integrum, ſecus vbi tñ læderetur plona quo ad fructus quos faciebat ſuos, & ibi etiã allegat gl. 2. in Cle. vna. d in integ. reſti. dũtenet q̃ vbi eccleſia nõ leditur licet lædatur perſonæ eccleſiæ nõ cõpetit reſtitutio. poteri: ergo capitulũ alicui⁹ eccleſiæ in bonis ſuis petere reſtitutionẽ in integrũ, prout etiã firmat Inn. in. c. ni ſi. de præbẽ. q̃n capitulũ lædit in iuriꝰ ſuis ſecus ſi læderentur plonæ ſingulares ipſius capituli, vel eps in iuribus cõpetentib⁹ perſonæ ſuæ prout dixit prædicta gl. & etiã Abb. in. c. 1. co. pe. d in integ. reſti. ſimiliter hoſpitalia, & alia loca pia gaudent hoc beneficio, ſecundũ lo. Andre. in. c. 2. de in integ. reſt. li. 6. & in. c. requiſiſti. de teſta. bonus tex. in l. oĩa. C. d ſacroſ. eccle. Abb. in. d. c. 1. co. pe. vbi dicit q̃ collegia nõ pia non gaudent hoc bñficio ſubdit tñ, q̃ gaudebit collegiũ ſcholariũ, qa in eo ſunt multi minores. 25. annis. vi. etiã Abb. i. c. relatũ. el. 1. de teſt. in fi. hoſpitalia verò priuata non conſtructa epi auctoritate non gaudent priuilegijs piorum locorum vnde neq; gaudebũt in integrum reſtitutione neq; præſidentes talibus hoſpitalibus priuilegijs clericorũ, neq; relicta hoſpitali acquirentur ſibi, ſed eps diſtribuet inter pauperes. Bal. notabiliter. in authen. hoc ius porrectum. co. 2. C. de ſacroſ. eccle. vid. per eundem in. l. orphanotrophos. in verſi. quæro vtrũ lex. C. de epis & cleri. & notabiliter per eũdem. in. l. ſi quis ad declinandam. 12. & 13. col. C. de epis & cleri. & notabiliter per Rochum in tracta. de iure patro. fo. 18. & 19. & adde Abb. in. c. 2. de conſue. 2. notabi.

2 h ¶ *Reyes.* Et nimirum, ſi Regibus in regnis ſuis competat reſtitutio, qa apud eos eſt vniuerſalis reſpublica romanorũ. vt tradit Bal. in. l. 3. C. ad Trebel. vbi dicit, q̃ vniuerſalis reſpublica romanorum non eſt niſi apud imperiũ, & etiã apud Reges in ſuis regnis tm & cum reſpublica romanorũ hoc ius habet. vt in. l. reſpublica. vbi gl. C. ex quib. cauſ. maio. ſic etiam Reges debẽt habere & ex hoc videtur malè dixiſſe Petrę quę refert Alberi. in. d. l. reſpublica. q̃ Rex Franciæ in cauſa ſua, vel regni non poſſet reſtitui. Idem etiã voluit Lucas de Penna in. l. cubicularios. C. de prepo. ſacricubiculi. lib. 12. Cuius cõtrariũ cauetur expreſſe in iſta. l. & idem videtur probari de iure antiquo, vt habetur in. d. rem publicam. C. de iur. rei publi. li. 11. intelligendo de republica romanorum quæ eſt hodie apud Imperatorem vel Reges, vt dixi. & vt declarat Bal. in. l. 1. C. de hæredita. vel actio. vendi. duplex eſt patrimonium Regis vnum quod appellatur fiſcale, puta introitus, & exitus cameræ fiſcalis, aliud appellatur totius patrimonij regalis, & quæ ſunt in æternopatrimonio regis, & in vtroq; patrimonio intelligerem. d. iſtã cum indiſtincte loquatur, & militet eadem ratio, & facit. l. fina. C. qui dar. tuto. poſt. & l. idem Iulianus. §. cõſtat. verſ. ſi verò falluſtianos hortos. ff. de legat. 1. & C. de fund. patri. per totũ. & q̃ ibi per gl. in rubrica. & non bene videtur dixiſſe Alberic. in. d. l. reſpublica. cum concludit, q̃ fiſco non competat reſtitutio dicens non ſubeſſe eandem rationem in fiſco quæ in republica, quia reſpublica romanorum eſt omniũ caput & magiſtra, & facilius ſubeſt læſionibus quã fiſcus, & quia fiſcus & reſpublica, non ſunt idem, vt patet. C. ne fiſcus, vel reſpubli. in rubrica, nam poſt imperium tranſlatum in principem a republica Romanorum reſpublica abſolute ſumpta eſt Fiſcalis imperij, vel Regis: vt dixit Baldus vbi ſupra, & tenet etiam Salycet. in dicta. l. reſpubli-

7 f ¶ *Quatro años.* Et a quo tempore currat quadriennium. vide in gl. præcedenti. & iſtud tempus ab initio eſt vtile, vnde non currit probabiliter ignoranti Bal. in. l. falſam. C. ſi ex fall. inſtru. Iaſo. in. 5. rurſus. col. 16. Inſti. de actio. Francif. Bal. vbi ſupra. fol. 36. col. 3. Alex. conſ. 63. co. 4. in. 4. volumi. ¶ *Lex finalis.*

3 Non ſolùm minor, ſed etiam eccleſia rex vel communitas ciuitatis, vel loci reſtituitur intra quadriennium à tempore læſionis, vt minor: ſed ſi læſio in alienatione fuit vltra dimidiam iuſti pretij, reſtituetur intra. xxx. annos à die alienationis computandos. li. d.

g

Universidad de Deusto
Biblioteca

ca. in prin. glo. & ibi Barto. qui latius declarat quãdo respublica, & fiscus sint idem in rubrica. C. de iur. fisci. lib. 10. habet etiam princeps, & aliud & tertiũ genus patrimonii qđ apellat priuatũ, qđ habet tãquã titius, & nõ tãquã princeps seu rex. vt tradit Alex. 4. volu. consil. 6. l. procurator. & ibi Cyn. C. đ ed ẽd. & in isto tertio patrimonio nõ videtur, ꝙ procedat huius. l. dispositio & posset procedere, quod Petrus relatus ab Alberic. dixit, & huius sentẽtiæ fuit Lucas de Pen. vbi supra dicens, ꝙ rex nõ ratione suæ personæ, sed ratione reipublicæ quam sustẽtat eã ꝙ procurat & seruat, tali beneficio gaudet, & ꝙ si alias in speciali cõtractu qui cõmoda vel incõmoda reipublicæ non respiceret ipse rex seu eius camera læderetur non esset restituendus. ar. l. famosi. §. hoc tamẽ. ff. ad. l. Iuli. maiest. & c. q sincera. 45. dist. Et facit ad prædicta ꝙ not. Ange. per tex. ibi in authẽtico, vt cũ de appella. cognos. §. si vnũ. col. 8. in. 1. nota. ꝙ fiscus poterit se restituere cõtra nõ confectionem inuentarij æquiparado fiscũ minori. facit. l. 1. C. de sentẽ. aduers. fiscũ. lat. retra. lib. 10. Et an regina regis vxor gaudeat isto beneficio Luc. de Pen. vbi supra mouet istã quæstionem. & ꝙ alias ita fuit pronuntiatum in fauorẽ dñæ Sãciæ reginæ relictæ quõdã incly ti regis Roberti, cum decepta foret in vendituõe castri mõtis Albani: ipse tamen concludit ꝙ non gaudeat regis vxor tali beneficio.

3 a ¶ *Concesos.* Approbat opinionẽ Azo. in summa. C. si aduers. vsucapio. in si. & gl. in. l. respublicã. C. de iur. rei publi. lib. 11. & Guido de Suza, Iacob. de Are. & Dyn. & Vber. & Alberi. Papien. & Odofre. & aliorũ de quibus per Io. Andr. in addi. ad Specu. tit. de restitu. in integ. §. quis autem. col. 6. & per Alberi. in. l. respublica. C. ex quib. cauſ. maio. & reprobat opin. gl. in. d. l. respublica. vbi etiã Petr. & Cyn. & Innoc. in. c. 1. de in integ. restit. & tradit Spec. in. d. §. quis autem. col. 6. verſic. idem quoq; iuris est in republica vbi ipse dicit, ꝙ vniuersitates pistorũ eerdonum & hmõi non restituũtur. vi. Bal. in. l. 1. C. etiã per procuratorẽ cãm restitu. In republica tãciuitatis vult ꝙ posset restitui, & opinio quæ approbatur hic, secundum Alberic. in. d. l. respublica. cõiter approbatur, & de facto seruatur, quia de facili subsunt læsiõibus, & quia & aliæ ciuitates vltra Romanã reguntur per administratores, & sæpe per baratores de stricto tu iure credere le dicit Alberi. contrariam opinionem esse veriorem, tene et ergo mentis istam. l. partitarum. cuius opinionem tenet etiam Barto. Bal. Salice. & alij in. d. l. respublica. concludentes veram & communẽ opinionem esse ꝙ omnis ciuitas vel quod libet castrũ gaudet priuilegio reipublicæ, & debet restitui in integrũ sicut respublica, dũmodo tale castrũ vel villa habeat multitudinem hominum, & regatur per suos administratores. & tractet negotia sua tanquã cõmunia non vt priuata, licet sit parua vniuersitas, & licet talis ciuitas sit suppolita alicui domino vel principi, & ita approbatur hic, & aduerte, ꝙ res publica iuuatur in multis vt pupillus: in multis plus quam pupillus, in multis minus, quam pupillus, vide latẽ Ioan. de Plat. in. l. rem publicam. C. de iur. rei publi. lib. 11.

4 b ¶ *Les que han en poder.* Habes hic, ꝙ syndicus vniuersitatis absque alio speciali mandato potest petere restitutionem. Adde Bal. in. l. 1. C. etiã per procura. causam restitu. & Ioan. de Plat. in. l. rem publicam. C. de iur. rei publi. libr. 11.

5 c ¶ *Quatro años.* Cacor. cũ. c. 1. de in integ. restit. lib. 6. & Clemẽ. 1. eo. tit. gl. 11. in. d. l. respublica. & ibi Bar. & doct. & in. l. rẽ publicã. vbi Ioã. de Plat. C. de iur. rei pub. lib. 11. & probatur ẽt hic, ꝙ ẽt cõtra pscriptionẽ datur ecclesiæ bnũciũ restitutiõis intra quadrieniũ à die cõpletæ præscriptiõis quæ erat quæstio antea dubia. vt tradit Abb. in. c. 1. col. pen. & in. de præscriptio. & in. c. 1 ũ ex literis. col. 5. de in integr. restit. & vide gl. in authent. co. de eccles. alli. tit. 5. pro temporalibus. coll. 9. & istud quadrieniũ est à principio vtile, vt patet in. d. c. 1. d in integ. restit. li. 6. & ponderat Abb. vbi supra cõlũ. fi. hoc etiam tenet Francisc. Balb. in tracta. ꝙ præscriptio. fol. 43. colũ. 2. & contra lapsum huius quadriennij nõ datur restitutio: quia alias esset procedere in infinitũ. Abb. vbi supra. & vide l. 7. tit. 29. & quæ ibi dixi. 3. partita. & à quo tẽpore incipiat currere istud quadriennium, quando ecclesia vel respublica petit restitutionem, quia non probauit in termino, vide per Abba. in ca. co-

ram. ad fi. de in integ. restit. hodie vero prouisum est circa hoc per. ll. & ordinationes de Madrid restringentes tempus in quo petatur. Ia no. 75

d ¶ *Mas de la meytad del precio.* Approbat opinionem glo. in. c. ad nostrã. de reb' eccles. nõ alien. super verbo. enorme. & not. bene quia ex hoc declaratur tex. cũ glo. in. c. 1. de restit. in integ. lib. 6. cum ibi gl. dicit d damno eminẽtissimo, vt tũc competat restitutio etiam post quadriẽniũ, vt etiã idẽ Ioan. And. dicit in. d. ca. ad nostram. ibi cũ dicit & forsan eminentissimũ dãnũ fuit hic causa admissionis post quadriẽniũ. Deciarat ergo hic ꝙ dicitur eminentissimũ cũ cõtingit læsio vltra dimidiã iusti pretij: tenet etiã Feli. in. c. in presentia. col. 5. versi. imo etiã maior. de proba. Currius Iunior cõsil. 141. colũ. 3. Calcaneus cõsil. 25. Ratione ergo enormis dãni aliqua sunt speciaiiter statuta, vt hic vides, & minor etiam iurans, si enormiter est læsus potest petere absolutionẽ à iuramẽto, vt dicit Abb. in capi. pen. col. fi. de empt. & vendi. & vid. l. 56. in fi. tit. 5. parti. 5. & dicit Bar. post gl. in. l. fi alius. §. bellissimẽ. ff. ꝙ vi aut clam. ꝙ potest quis propria auctoritate recuperare res suas, quando alias pateretur enorme dannum, vnde si quis per vim arriperet animalia tua quæ facilius pereunt vel vineas, quæ si remanerẽt incultæ de facili destruuntur: quia tunc faciliter permittitur. ꝙ tua auctoritate ea recuperes, quam in alijs rebus permitteretur, quæ non sic de facili pereunt, & vide etiam quod not. Bal. de milit. valla. qui contum. est. col. fi. versi. sed dubitatur vtrũ cõtra istũ processum, & in. §. item sacramenta. col. 2. de pac. iuramen. firm. Præsumitur nãque dolus in inferente læsionem enormissimam, vt tradit Paul. de Cast. in. l. seruo inuito. §. cũ prætor. ff. ad Trebellia. facit. l. summa cum ratione. ff. de pecu. versi. sed dolum. & l. nomen. §. 1. ff. de lega. 3.

e ¶ *Que fuesse enagenada.* Ex hoc videtur ꝙ iunctis verbis præcedentib' 7 quõ loquit ista lex, quãdo rex ecclesia vel respublica velit se restitui cõtra præscriptionẽ, nã tũc elapso quadriennio nõ posset, vt patet ex l. 7. tit. 29. partit. cũ enim hæc lex cõsideret dãnum graue seu grauissimum habito respectu rei seu causæ ad ipsam rẽ vel cãm: quia loquit de dãno dato in diminutia valoris rei, & vltra prout alias in ista materia seu simili notatur per Bar. in. l. si societatẽ. §. arbitrorũ. ff. pro soci. Inno. in. c. quintaualis. de iureiur. Bald. in. l. pe. C. de arbit. quãdo tractatur de præscriptiõe nõ põt haberi ista cõsideratio: quia cũ tota res præscribatur, semper dãnũ esset grauissimũ ita cõsiderãdo, vnde iura limitãtia quadriẽniũ aduersus præscriptionẽ nũquã practicarent: habebit ergo locum ista lex, quãdo prædictæ personæ lædantur ex sniа vel cõtractu, vel alias quã per præscriptionẽ vbi possit haberi consideratio, de qua hic. ſ. ꝙ non esset damnum in tota re, sed contra hoc videtur nã si læsio proueniret ex sniа qua res ecclesiæ regis vel rei publicæ perderetur in totũ, & ex hoc reciperetur dãnũ enormissimũ non põt dubitari quin cõperet restitutio, vt probat in. d. c. 1. de rest. 1 integ. lib. 6. cũ glabi etiã post quadriẽniũ similiter ergo erit dicendũ si læsio in tota re causetur ex præscriptiõe, & ꝙ hic in ista. l. dicitur de læsiõe vltra dimidiã verificatur, ꝙ à fortiori procedet si cõtingit læsio in tota re. Præterea ẽt res dẽ alienari ppræscriptionẽ. l. alienatiõis. ff. de verb. signifi. & quæ tradũt doct. in. l. fi. C. in quib. cauſ. in integ. restit. nõ est necesse. vnde dicẽdũ vt ꝙ istud dãnũ grauissimũ in ista materia cõsideretur habito respectu ipsius rei ad qualitatẽ personæ, & quantitatẽ patrimonij illi' q patitur hoc dãnũ, sicut habet in simili in. l. sed & si susceperit. §. 1. & ibi per gl. & doct. ff. de iudi. per Bar. in. l. admonedi. cope. versi. sed est aduertendum. ff. de iure iuran. & ita in terminis vult ꝙ istud cõsideret Socin. 2. vol. cõsi. 256. col. 1. incipit, in causa quæ vertit inter capitulũ canonicorũ. & loquitur in restitutiõe cõtra præscriptionẽ hoc idẽ vult ista. l. partitarũ. quæ etiã loquitur in læsiõe ex curlatẽ poris. vide tamẽ. l. 5. titu. 29. partita. 2. quę vult tm dari quadrienniũ ad restitutionẽ petendã cõtra præscriptionẽ. & ad idẽ. l. 10. eiusdẽ tit. nisi forte respõdeas, ꝙ limitentur nisi dãnũ sit enormissimũ habito respectu: de quo dixi ad qualitatẽ rei & personæ, & quãtitatẽ patrimonij.

f ¶ *Treynta años.* Habes hic præfixũ tẽpus intra quod peti debet restitu- 8 tio, qũ dãnum est enormissimũ ꝙ no memini vidisse taxatum de iure cõi, & fortè ista taxatio habuit cõsiderationem ad id qđ habetur in. l.

sicut. C. de præscript. 30. vel. 40. anno. scilicet vt actiones minori tempore nõ limitatę. 30. annorũ spatio præscribatur & intellige. vt. l. ista loquitur de beneficio restitutionis, nam si agere velit ecclesia vel ciuitas actione ordinaria, sibi alias de iure communi competẽti veluti ex deceptione vltra dimidiam iusti pretij in contractu venditionis tunc esset necessarius terminus. 40. annorum ad præscriptionem talis actionis, vt in authentica. quas actiones. C. de sacrosan. eccles. glos. & docto. in. l. 21. C. de rescind. vend. & glo. in capit. ad nostram. de reb. ecclesiæ non alien. De actionibus vero competentibus regi vel fisco, quo tempore præscribantur. vide Francis. Balb. in suo tracta. præscriptio. char. 42. col. 2. vbi de principibus non recognoscentibus superiorem, & char. 50. & 51. glos. & ibi Bal. in. l. 2. C. communia. de vsucapio. & contra beneficium restitutionis competens regi pro rebus patrimonialibus regni vel fiscalibus præscribitur quadriennio, vel si damnum est enormissimum. 30. annis. vt hic vides. Si tamen sit qui fuit deceptus in contractu emptionis, vel venditionis, vel simili contractu priuata persona quæ non gaudet beneficio restitutionis, videtur ex l. 4. titu. 7. libr. 5. ordina. regal. quod & si interueniat enormis læsio & deceptio vltra dimidiam iusti pretij non sit audiendus quadriennio elapso, dolo aliter non probato quam ex quantitate pretii. argumen. l. dolus. C. de rescind. vend. Si tamen ex alijs argumentis constaret de dolo ex proposito, tunc videtur quod agere possit vltra quadriennium. iuxta id quod habetur in. l. 6. titu. 16. partita. 7. & in. l. 63. in ordi. Taurinis. & idem videtur forte dicendum, si læsio ita esset enormissima, quod excederet nimis vltra dimidiam iusti pretij ex his quæ dixi in. l. 56. in glos. fin. titu. 5. partita. 5. neque repugnabit dicta. l. ordin. quia illa adiectio plus vel minus sic absolute dicta ad modicam quantitatem referenda est, ne in hoc præsertim corrigat alias. ll. maius tempus huic actioni indulgentes. l. hæc actio. ff. de verborum significatione. In neu. reco. est. l. 1. ti. 11. li. 5. In no. re. est. l. 6. ti. 15. libr. 4.

❧Fin de la sesta partida.

Universidad de Deusto
Biblioteca